UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

De Legatis, De Successionibvs Ab Intestato, De Renvnciationibvs

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1690

urn:nbn:de:hbz:466:1-74076

Visual Library

Th. 466a.
m
VI 23.

DeLUCA
De
Testamentis
et Cat.
VI
9

C. De LUCA
De
Testamentis
et cat.
CVI
9

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

EMINENTISSIMI AC REVERENDISSIMI DOMINI

D. JOANNIS BAPTISTÆ, CARDINALIS

de LUCA

THEATRVM VERITATIS, ET JUSTITIÆ

SIVE

DECISIVI DISCURSUS

Ad veritatem editi in forenſibus controverſijs Canonicis & Civilibus, in quibus in Vrbe Advocatus, pro una partium ſcripſit, vel conſultus reſpondit.

TRACTATUS TERTIUS.

DE LEGATIS, DE SUCCESSIONIBVS AB INTESTATO, DE RENVNCIATIONIBVS.

Cum Indicibus Argumentorum, Cauſarum aç Rerum luculentiſſimis, opus tam Iudicibus, quam Cauſarum Patronis, atque omnibus in utroque foro verſantibus valde neceſſarium.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,

Sumptibus HÆREDUM JOANNIS WIDENFELT, & GODEFRIDI de BERGES.

ANNO M. DC. XC.

Cum ſpeciali Privilegio Sacræ Cæſareæ Majeſtatis.

C. De LU
De
Testamen
et cat
GVI
9

INDEX ARGUMENTORUM IN DISCURSIBUS,

Qui habentur in hac Part. I. de Legatis.

Disc. I.

Ianuen. legati.

Facto legato bonorum differentium, quorum legatarius non sit capax existorum bonorum qualitate, puta quia sint feudalia, vel emphyteutica &c. An legatario per hæredem debeatur æstimatio, vel potiùs dispositio inutilis remaneat.

Disc. II.

Romana pretensæ æstimationis.

An, & quando, cessante re legata, adeò ut legatum remaneat inutile, adhuc debeatur per hæredem æstimatio, seu æquivalentia.

Disc. III.

Senogallien. legati.

An, & quando legatum censeatur factum de proprietate, vel de usufructu, ad effectum caducationis per prædecessum ejus, qui post mortem usufructuarii vocatus est; Et quando legatum, ad eumdem effectum caducationis, dicatur conditionale; Et præsertim, an mors faciat conditionem; Et quid de certa ætate, quæ legati assequutioni præfinita sit, an inducat conditionem, vel importet dilationem.

Disc. IV.

Luc. ana legati.

De legato creditorum, ac jurium, & actionum, quid comprehendat, an scilicet solùm nomina debitorum, vel etiam pecunias destinatas investimento, sive existentes penes procuratores, & ministros testatoris; Vel potiùs referendum solum sit ad credita, ac jura, & actiones quæ haberentur contra ipsum legatarium pro ejus liberatione, non autem, ut ei legata sint jura, & actiones contra alios.

Disc. V.

Auximana legati.

An, & quando, sub legato mobilium domus, veniat pecunia numerata, quæ in domo reperta sit.

Disc. VI.

Romana, seu Cusentina legati.

An sub legato mobilium, veniant pecuniæ domi repertæ, quas erogare oportuit in expensas funerum, & medicinarum testatoris.

Et an sub legato mobilium veniant argenta, & alia mobilia, quæ in alia Civitate, vel Provincia existant cum destinatione illa introducendi in domum.

Et an, & quando pro legatis, competat via exequutiva, necnè.

Disc. VII.

Bononien. liquidationis pretii.

An, & quando sub legato prædii, vel possessionis, veniant alia prædia separata, quæ à testatore possidebantur tanquam connexa; Et an, & quando in legatis præstanda sit evictio.

Disc. VIII.

Lauretana Legati.

Sub legato domus, an, & quando veniant, hortus, & stabulum, aliæque officinæ; Et quid ubi legatum non sit in proprietate, sed in usufructu, vel in habitatione.

Disc. IX.

Firmana divisionis.

Sub legato bonorum stabilium, an veniant animalia, & blades, aliaque mobilia existentia in fundis, seu prædiis; Vel potiùs veniant sub legato bonorum mobilium, quando testator, de uno, ac altero genere diversimodè disposuit.

Disc. X.

Romana legati mobilium.

De legato mobilium domus facto uxori, collato in ejus arbitrium, de illis scilicet, quæ sibi necessaria, vel oportuna judicaret, quomodò interpretandum sit, sive quomodò istud arbitrium à legatario interponi debeat.

Disc. XI.

Romana legati de Fabiis.

Legatis equis, an defectis illis, quos testator habebat, teneatur hæres alios supplere, vel potiùs casus cedat damno legatarii; Et an, & quando, frumentum, vinum, & oleum, aliaque hujusmodi, quæ in domo reperiuntur, veniant sub legato mobilium domus.

Disc. XII.

Viterbien. legati censuum.

Legato generaliter relicto, cujus sit electio, an hæredis, vel legatarii; Et posito quod sit unius, vel alterius, an possit eligi optimum, vel dari possit respectivè pessimum; Et quando legatum generis sit inutile.

Disc. XIII.

Montis Falisci legati.

Facto legato generis, de quo in hæreditate adsint plures species, de melioribus, pejoribus, & mediocribus, cujusnam sit electio; Et quid eligendum, vel præstandum sit; Et quid in hoc operetur favor causæ piæ.

Disc. XIV.

Nepesina legati.

An, & quando certa designatio in legatis pro certo opere faciendo, stet taxativè, vel demonstrativè, adeò ut deficiente designatione, vel re designata non sufficiente, intret necnè obligatio supplendi aliundè.

Disc. XV.

Romana lucri, & legati.

An facto per uxorem viro legato de feudis dotalibus, vel de eorum aliqua parte, possit vir lucrum dotale petere ab hæredibus mulieris in aliis bonis, vel potiùs illud sub legato comprehensum sit; Et an legatum factum per uxorem viro, compensetur cum lucro dotali.

Disc. XVI.

Comen. legati.

Facto legato omnibus filiis alicujus, an id conveniat etiam filiabus, adeò ut masculinum concipiat fœmininum; Et si fiant duæ species legatorum, una pro filiis alicujus in genere; & altera illis filiabus ejusdem, quæ erant moniales professæ, quale legatum conveniat illi filiæ, quæ de tempore mortis testatoris erat novitia.

Disc.

Disc. XVII.
Romana, seu Senen. legati.
An legatum relictum pro subsidio dotali filiarum alicujus conjuncti, debeatur solùm illis filiabus, quæ vivente testatore procreatæ erant, vel etiam aliis post mortem susceptis.

Disc. XVIII.
Mutinen. legati.
De eadem materia, an legatum factum filiis alicujus, debeatur solùm natis de tempore testamenti, seu mortis testatoris, vel etiam aliis, qui posteà nati sint; Et an factum filiis intuitu patris, ad istum pertinere dicatur, adeò ut de eo disponere possit, necnè.

Disc. XIX.
Romana annatæ
An legatum annuũ pro substentatione capellanorum, sub ea lege, ut fructus primi anni erogari debeant in reparationem, ac utensilia cappellæ, intelligendum veniat de primo anno fundationis cappellaniarum, vel potiùs de primo anno vacationis, ac provisionis cujuslibet cappellaniæ cum tractu successivo.

Disc. XX.
Romana Cappellaniarum.
Facto legato erectionis certi numeri cappellaniarum, cum certo annuo redditu, puta scutorum centum pro qualibet, si tractu temporis bona legata diminutionem patiantur, seu aliàs diminuantur fructus, adeò ut tantus reddi tus percipi non valeat, an diminui debeat earum numerus, vel potiùs de eis provisi, diminutionem redditus pati debeant.

Disc. XXI.
Romana annuæ præstationis.
Facto legato annuæ præstationis ad vitam, an legatarius ab invito hærede petere possit assignationem tot bonorum, ex quibus dictam præstationem manu sua percipiat; Et è converso, an hæres dictam assignationem legatario invito facere valeat; Et an legatarius impedire possit hæredi venditionem officiorum vacabilium in ipsius legatarii persona cantantium, ut ex eorum emolumentis legatam præstatioeem obtineat.

Disc. XXII.
Romana Legati.
De legato annuæ præstationis relicto ei, qui in eodem testamento deputatus sit tutor filiorum testatoris, an, & quando cesset ob tutelam recusatam, vel alias cessatam, tanquam ipsius correspectivum, necnè.

Disc. XXIII.
Ianuen. legati.
An, & quando legatum factum uxori cum onere habitandi cum filiis, ob istorum mortem, vel absentiam, seu aliud impedimentum, tanquam à cessante causa legandi, cesset, necnè.

Disc. XXIV.
Romana, seu Viterbien. legati.
An legatarius habitationis, & alimentorum in domo cum hærede, prætendere valeat alimenta, & habitationem extra domum, & mensam hæredis, ex aliqua justa causa, præsertim ex eo, quod legatum fuerit factum mulieri tunc solutæ, quæ posteà virum duxerit.
Et an, & quando legatarius, qui testamentum impugnat ejusque invaliditatem allegat, cadat, necnè à commodo legati.

Disc. XXV.
Albanen. celebrationis missarum.
Legatum hæredi injunctum, celebrationis certi numeri missarum in aliqua Ecclesia, an spectet ad religiosos dictæ Ecclesiæ, per quos perficiendæ missæ celebrandæ sint, vel potiùs hæres eligere possit sacerdotes ad celebrationem.

XXVI.
Hortana legati.
Facto legato de aliquibus bonis, quæ alicui confisi, vel oneri affecta sint, cui incumbat, censûs vel oneris solutio, an scilicet hæredi, vel legatario.

Disc. XXVII.
Romana prætensi legati de Gesu.
Legatum incertum pro exoneratione conscientiæ, in confessarii, seu alterius arbitrium collatum, an perneceſsè sit integrè adimplendum, vel sufficiat illud implementum, quod exequutor fecerit de an bona, ex quibus testator dixit de legatum implendum esse, stent demonstrativè, vel transitivè; Et aliqua de facultatibus Fabricæ circà legata pia exequenda.

Disc. XXVIII.
Pisauren. fideicommissi.
De legati acceptatione, quando constare debeat, necnè, ad effectum videndi, an bona legata, & parata sint ab hæreditate, ita ut non cadat ab fide commissio universali in ea ordinato, vel è contrà.

Disc. XXIX.
Romana prætensi fideicommissi.
Legatum, cujus caducitas ob contraventionem prætendatur, an ità dicatur esse in hæreditate testatoris, ut cadat sub fideicommisso universali per ipsum ordinato; Et de differentia inter casum caducationis, & casum caducitatis.

Disc. XXX.
Romana legati de Aggazariis.
De eadem materia caducationis in legatis particularibus; Et an, & quando in eis intret vulgaris directa, vel anomala, necnè.

Disc. XXXI.
Romana legati usufructus.
Legatarius usufructus universalis, an participare debeat de usufructu rei particularis alteri relictæ; Et an dictus legatarius universalis haberi debeat loco hæredis.

Disc. XXXII.
Veliterna legati.
Legatum, in quo alter substitutus sit sub conditione mortis utriusque primi legatarii, an substituto debeatur, si conditio mortis naturalis in uno tantùm purificata sit, in altero verò contingat mors civilis, seu ficta, putà transitus ad secunda vota.
Et aliqua in materia ademptionis, an scilicet adempto onere, quod legato adjectum est, ità quoque legatum ademptum censeatur, sive illud cesset tanquam ex cessante causa.

Disc. XXXIII.
Romana legati de Columna.
Legatum annuum, vel menstruum relictum familiaribus, vel aliis, an intelligendum sit ad vitam tantùm, vel potiùs perpetuum, ac transmissibile ad hæredes,
Et si duobus, vel pluribus fiat menstruum legatum sub unica summa, an illa intelligatur pro omnibus collectivè inter eos dividenda, vel potiùs distributivè, ut illa singulis relicta dicatur.

Disc. XXXIV.
Romana legati missarum,
Legatum annuæ præstationis quod non est directum ad legatarium, sed injunctum hæredi, ut pra-

præstaret alicui Ecclesiæ, an intelligatur de primo hærede, ita ut eo defuncto cesset, vel potiùs sit perpetuum, ac præstandum ab aliis, hæredibus mediatis.

Et an legatum injunctum hæredi, debeatur etiam à substituto; Et quid in hoc operetur favor piæ causæ.

Disc. XXXV.

Catanien. legati.

De contributo inter legatarios; Et de legatorum diminutione, an, & quando intret necne, ubi hæreditas non sit omnibus legatis idonea.

Disc. XXXVI.

Romana legati de Iustinianis.

Legatum annuum, vel menstruum relictum pro subventione juvenum de familia, qui certam ætatem habentes, studiis per determinatum tempus vacarent; An sit perpetuum, & reiterabile cum tractu successivo; Vel potiùs intelligendum veniat pro unica vice ad favorem eorum, qui primò admissi sint; Et de concursu plurium juvenum ejusdem familiæ, quibusnam debita sit prælatio, & quomodò regulari debeat ætas à testatore præfinita.

Disc. XXXVII.

Spoletana prædii.

An pro fructibus legati ad legatarii favorem cumulandis pro certa summa constituenda, affecta sint bona testatoris, in præjudicium aliorum legatariorum, vel fideicommissariorum.

Disc. XXXVIII.

Romana legati negotii.

An facto legato negotii expeditionum Datariæ, quod testator exercebat, illud factum censeatur cum juribus etiam passivis, adeò ut legatarius teneatur ad debita, ad quæ defunctus ex causa ejusdem negotii tenebatur; Et quid de creditis ex causa negotiorum jam expletorum à defuncto assequendis, & de quibus creditis legatum intelligatur.

Disc. XXXIX.

Anconitana legati.

De legato relicto uxori, ut sit domina, & usufructuaria, an importet alimenta, vel formalem usumfructum; Et quatenùs usumfructum importet, quæ cautio per eam præstanda sit; Et an de illo participare debeat hæres universalis; Sive an capiat legitimam ipsi hæredi debitam.

Disc. XL.

Bononien dotis, & legati.

De interpretatione legati quantitatis monetæ per testatorem expressæ in testamento, extrà ejus patriam condito, quia nempè dixerit de tot scutis; De quibus intelligendum sit, an scilicèt de illis propriæ patriæ, vel de illis loci testamenti; Et quatenùs plures scutorum species in eodem loco currerent, de qua specie legatum intelligendum sit.

Disc. XLI.

Ianuen. legati.

De materia interpretationis legati, & quomodò ista facienda sit, quando verba sint ambigua, & apta recipere plures diversos intellectus, & significationes.

Disc. XLII.

Camerinen. legatorum.

An legata tractum successivum habentia, relicta ab instituto, censeantur repetita à substituto; Sive an censeantur injuncta primis tantùm, non autem ulterioribus hæredibus.

Disc. XLIII.

Romana legati, seu oneris.

An conditiones, vel onera legato adjecta, quæ sint adeò præjudicialia, ut non expediat legatario acceptare, vitient legatum, vel potiùs vitiata remaneant, ac pro non scriptis habeantur, ideoque legatum adhuc debeatur.

Disc. XLIV.

Marsicana legati.

Demandata per testatorem erectione alicujus Monasterii in domo ejus habitationis, an ipsa domus legata censeatur, & quomodò, quatenùs non ibi, sed alibi Monasterium fundaretur; Et quid si domus, pleno jure non spectaret ad testatorem, an hæres teneatur eam redimere, vel solvere æstimationem legatario.

Disc. XLV.

Eugubina legati.

An legatum factum de fructibus aliquorum bonorum, sit perpetuum, ac transmissibile ad hæredes, vel potius personale, unde terminetur cum vita legatarii.

Disc. XLVI.

Romana redditionis rationum.

De legato facto per socerum nurui, usus gemmarum & jocalium, an cesset per dissolutionem matrimonii sequutam per mortem viri, adeò ut congruat, necnè eidem legatariæ in statu viduitatis.

Disc. XLVII.

Narnien. bonorum.

An liberatio generalis à redditione rationum; & à quacumque alia actione, per uxorem legata viro, qui ejusdem uxoris bona extra dotalia administravit, importet etiam liberationem à debito restitutionis dotis.

Disc. XLVIII.

Romana legati de Carafis.

An per alienationem voluntariam rei legatæ, resultet legati ademptio, vel diminutio, si pretium unico contextu in alia bona erogetur, vel potiùs intret istorum bonorum subrogatio.

Disc. IL.

Viterbien. legati.

De legato contento in priori testamento, an censeatur diminutum per secundam dispositionem, quæ expressam contineat diminutionem, deindè tamen emendatam; Et an talis emendatio per apostillam; seu additionem, facta censeatur de ordine, & voluntate testatoris; Vel quatenùs ea non adesset, an posterior diminutio, ratione subjectæ materiæ, errori potiùs tribuenda sit.

Legatarius annuæ prastationis negligens eam exigere ab hærede gravato, an petere possit annualitates decursas à successore, vel actionem habeat ad bona testatoris.

Disc. L.

Florentina legati.

De ademptione legati ordinata sub certa conditione, an ad ejus effectum, requiratur implementum in toto, atque in forma specifica; Vel potiùs sufficiat in parte, vel per æquipollens.

Disc. LI.

Fulginaten. legati.

An, & quando legatum cesset, per provisionem à testatore factam post testamentum ad favorem legatarii, sive per implementum in vita, illius operis, pro quo legatum factum sit.

Disc. LII.

Romana contributionis.

An legatarius quotæ, seu alicujus universitatis

bonorum, teneatur concurrere cum hærede in solutione æris alieni, aliorumque onerum hæreditariorum, ac etiam legatorum.

Disc' LIII.

Spoletana successionis.

An & quando per secundum legatum contentum in codicillis, censeatur ademptum, seu diminutum alterum legatum in testamento factum eidem personæ.

Disc. LIV.

Romana pecuniaria, seu legati de Benedellis.

Revocato primo testamento per secundum, an revocata censeantur omnia legata in primo contenta; Vel potiùs aliqua adhuc debeantur.

Disc. LV. *Avenionen. legati.*

An, & quando per alienationem rei legatæ ab ipso testatore post testamentum factam, resultet legati ademptio necnè.

Disc. LVI.

Lucana ademptionis legati.

De interpretatione ademptionis factæ in codicillis, de legato facto in testamento, & quomodò talis ademptio intelligenda sit, ubi constet, quod affectio ergà legatarium non sit diminuta; sed potiùs dispositio ademptiva majorē arguat affectionē.

Disc. LVII. *Perusina caducitatis.*

An & quanpo legatarius, ob non implementum conditionum, & onerum adjectorum legato, istius caducitatem, seu privationem incurrat; Vel potiùs ad moræ purgationē admittendus veniat.

Disc. LVIII. *Senen. legati.*

An legatum, vel alia dispositio facta ad favorem puellæ adhuc non nubilis pro quando erit in certa ætate, ac nubet, debeatur, si ante illam ætatem nubat, vel potiùs caducitas intret; Et de interpretatione legati, seu dispositionis, unde testatoris tractari debeat eo modo, quo ipse verè tractabatur.

Disc. LIX.

Discursus generalis.

An, & quando legatum dicatur purum, vel conditionale, ubi præsertim agatur de legato dotis, Et de effectibus exinde resultantibus.

Disc. LX.

Alter discursus generalis.

An legatum alicui puellæ in specie, vel pueritiæ nere factum pro dote, conveniat jam nupta. Vel an intelligatur solùm de primis nuptiis, veniat ulterioribus favore viduarum; Et secundum legatum deroget primo pinguius.

SUMMA
SIVE COMPENDIUM

Eorum, quæ in foro magis practicabilia contentur in hac Part. I. de Legatis.

INDEX CAUSARUM

Hoc titulo de Legatis ordine alphabetico per Diœceses dispositus.

A

Albanen. celebrationis missarum, disc. 25. fol. 46.
Anconitana legati, disc. 39. fol. 68.
Avenionen. legati, disc. 55. fol. 98.
Auximana legati, disc. 5. fol. 11.

B

Bonon. dotis & legati, disc. 40. fol. 70.
Eadem liquidationis pretii, disc. 7. fol. 15.

C

Camerinen. legatorum, disc. 42. fol. 74.
Catanien. legati, disc. 35. fol. 61.
Comen. legati, disc. 16. fol. 30.

E

Eugubina legati, disc. 45. fol. 80.

F

Firmana divisionis, disc. 9. fol. 19.
Florentina legati, disc. 50. fol. 89.
Fulginaten. legati, disc. 51. fol. 90.

H

Hortana legati, disc. 26. fol. 48.

I

Januen. legati, disc. 1. fol. 1.
Eadem legati, disc. 23. fol. 42.
Eadem legati, disc. 41. fol. 73.

L

Lauretana legati, disc. 8. fol. 17.
Lucana ademptionis legati, disc. 56. fol. 100.
Eadem legati, disc. 4. fol. 9.

M

Marsicana legati, disc. 44. fol. 78.
Montis Falisci legati, disc. 13. fol. 25.
Mutinen. legati, disc. 18. fol. 33.

N

Narnien. bonorum, disc. 47. fol. 83.
Nepesina legati, disc. 14. fol. 26.

P

Perusina caducitatis, disc. 57. fol. 102.
Pisauren. fideicommissi, disc. 28. fol. 51.

R

Romana annatæ, disc. 19. fol. 35.
Eadem annuæ præstationis, disc. 21. fol. 38.
Eadem cappellaniarum, disc. 20. fol. 37.
Eadem contributionis, disc. 52. fol. 92.
Eadem legati, disc. 22. fol. 40.
Eadem legati de Agazzariis, disc. 30. fol. 55.
Eadem legati de Caraffis, disc. 48. fol. 84.
Eadem legati de Columna, disc. 33. fol. 58.
Eadem legati de Fabiis, disc. 11. fol. 21.
Eadem legati de Justinianis, disc. 36 fol. 62.
Eadem legati missarum, disc. 34. fol. 59.
Eadem legati mobilium, disc. 10. fol. 20.
Eadem legati negotii, disc. 38. fol. 66.
Eadem legati, seu oneris, disc. 43. fol. 76.
Eadem legati usufructus, disc. 31. fol. 56.
Eadem lucri, & legati, disc. 15. fol. 29.
Eadem pecuniaria, seu legati de Benedictis, fol. 96.
Eadem prætensæ æstimationis, disc. 2. fol. 3.
Eadem prætensi fideicommissi, disc. 29. fol. 53.
Eadem prætensi legati de Gessis, disc. 17. fol. 31.
Eadem redditionis rationum, disc. 46. fol. 81.
Eadem, seu Cusentina legati, disc. 6. fol. 13.
Eadem, seu Senen. legati, disc. 17. fol. 32.
Eadem, seu Viterbien. legati, disc. 24. fol. 44.

S

Senen. legati, disc. 58. fol. 103.
Senogallien. legati, disc. 3. fol. 5.
Spoletana Prædii, disc. 37. fol. 64.
Eadem successionis, disc. 53. fol. 94.

V

Veliterna legati, disc. 32. fol. 57.
Viterbien. legati, disc. 49. fol. 86.
Eadem legati censuum, disc. 12. fol. 22.

IHS

DE LEGATIS
DISCVRSVS PRIMVS
IANVEN. LEGATI
PRO
CONVENTV BEATÆ MARIÆ DE MONTE
CVM
HÆREDIBVS BLANCHINETTÆ.

Responsum ad causam, etiam cum sensu veritatis.

Facto legato bonorum differentium, quorum legatarius non sit capax ex ipsorum bonorum qualitate, puta quia sint feudalia, vel emphyteotica &c., an legatario per hæredem debeatur æstimatio, vel potiùs dispositio inutilis remaneat.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *De capacitate, vel incapacitate Minorum Sancti Francisci remissivè.*
3 *De eodem.*
4 *Manus mortua potest prohiberi retineatrem emphyteoticam, sed vendat.*
5 *Et quando hæc prohibitio cesset.*
6 *Ubi accedit etiam prohibitio investituræ, tunc manus mortua est incapax etiam ad effectum vendendi.*
7 *Undè resultent æquivoca Iuristarum.*
8 *Declaratur conclusio, de qua numer. 6., quando procedat.*
9 *Non potest dari feudum, vel emphyteusis tàm in re, quàm in pretio.*
10 *De alia declaratione conclusionis, de qua num. 6.*
11 *Pretium fundi, vel emphyteusis non est feudale, vel emphyteoticum.*
12 *Successor qui sit hæres ultimi possessoris tenetur ad factum auctoris saltèm in æstimatione.*
13 *De conclusione an legato feudo, debeatur ejus æstimatio, distinguuntur casus.*

DISCVRSVS I.

OBtinuit Catetta in emphyteusim, seù perpetuam locationem à Mensa Archiepiscopali, sibi concedi villam, pro se, ejusque hæredibus, & successoribus ex legitimo matrimonio procreatis, vel procreandis; ipsa verò, facta de eadem villa dispositione ad favorem Bernardi ex filio prædefuncto nepotis, & Blanchinettæ filiæ, istorum ultimo defecto sine prole substituit Conventum Minorum observantium Beatæ Mariæ de Monte, in quo alter nepos ex filio professionem emiserat; Sequuta verò morte testatricis, concorditer Blanchinetta, & Bernardus de consensu domini directi, villam vendiderunt, erogato pretio in loca montium Reipublicæ, sub ea lege, ut post ipsorum mortem spectare deberent ad quē de jure; Undè propterea ambobus defunctis absquè prole, inter Hieronymam Blanchinettæ ex fratre neptem, & hæredem, & Conventum prædictum, orta controversia coram Magistratu Cameræ; De duplici incapacitate, Hieronyma rea cōventa opponebat adversùs Conventum, jure substitutionis petentem dictorum locorum vindicationem; Primò nempè de illa quæ resultat à Religionis instituto juxtà dispositionem textus *in cap. exijt de verb. signif. in 6.*, *& in Clementin. exivi de paradiso eodem tit.*; Et secundò ex lege adjecta in investitura, juxta consuetam formulam, ut sine consensu domini, in Ecclesiam, seù manum mortuam alienari non posset; Cumquè per Consultorem ab eo Magistratu [juxtà stylum] electum, datum esset votum favore Conventus super non obstantia primæ incapacitatis, ideoquè restricta esset difficultas ad alteram; Pro istius obstantia aliud votum prodijt ad favorem hæredis, unde propterea super hoc voto ut illi responderetur, ex parte dicti Conventus requisitus fui, dum pro eodem aliàs consultus, pro veritate responsum dederam, concludendo quod ista incapacitas non obstaret. 2

Super prima specie incapacitatis, non scripsi, solumquè in primo responso, obiter insinuavi, quod facilis esset objecti solutio, quoniam, ut de hoc puncto habetur pluries in sua materia *sub tit. de Regular.*; Istorum Minorum incapacitas, in legatis, 3

Card. de Luca de Legat.

 alijsquè

alijsquè dispositionibus, percutit retentionem bonorum stabilium, vel æquivalentium fructiferorum in redditu, ex cujus provisione cessaret mendicitas, non autem ad effectum vendendi, ut erogaretur pretium in Religiosorum victum, & vestitum, aliasque necessitates; Multò verò magis ubi pro fabrica Ecclesiæ, vel Conventus, sivè pro Sacristia, Infirmaria, vel Libraria, hujusmodi legata fierent, cum istis usibus, vel indigentijs occurri non valeat, cum ostiaria mendicitate, sed necessaria sit pecunia etiam in summa notabili, ut latiùs distinguendo in dicta sua materia, firmatur cæteris relatis plenè *per Rot. apud Merlin. decis. 456. repetit. decis. 365. par. 5. rec., & decis. 16. par. 11.* ac in alijs.

Quatenus verò [præsupposita dicta capacitate personali] pertinet ad alteram realem ex investituræ prohibitione resultantem; Scribentes pro Hieronyma hærede [quibus Consultor in voto adhæsit] fundamentum constituebant in conclusione pluries firmata per Rotam præsertim *apud Gregor. decis. 526. Merlin. decis. 583. repetit. decis. 211. par. 6. rec. decis. 692. Dunozett. decis. 427. par. 9. & 209. p. 10., & per Andreol. contr. 378.*, quod scilicèt, quamvis attenta juris dispositione, manus mortua prohiberi possit à domino, nè bona emphyteotica obtineat; Attamen id procedit ad effectum
4 retinendi, non autem impeditur manus mortua hujusmodi bona obtinere ad effectum vendendi infrà annum manui non mortuæ, atquè ita pretium habendi ex deductis *apud Merlin. decis. 649. Add. ad Burat. dicis. 477.* & habetur pluries in sua materia *sub tit. de emphyt. discur. 28.*; Ubi tamen advertitur, ut hodiè ex introductione usus quindennio-
5 rum, quo mediante consultum est domini directi præjudicio circa laudemiorum emolumentũ, ideoquè tanquam ex cessante ratione, dicta prohibitio cessare debeat, saltèm ex Iudicis officio, quando aliqua particularis ratio, vel circumstantia aliud non suadeat, ex deductis in dicta sua materia.

Secùs verò dicendum est, ubi prohibitioni legis, accedat etiam expressa prohibitio hominis, cũ tunc, juxtà magis communem opinionem præsertim in
6 Rota, & Curia receptam, resultet manus mortuæ, omnimoda incapacitas, etiam ad dictum effectum obtinendi pretium, ideoquè inutilis remaneat dispositio ex firmitatis in supra allegatis decisionibus, ac etiam *apud eumdem Merlin. dec. 872.* & habetur pluries in dicta sua materia *sub tit. de emphyt.* præsertim *disc. 28.*, ubi agitur de eodem casu individuo, de quo per *Andreol. dict. contr. 378.* ubi eam confutando, non negatur conclusio, sed negatur applicatio.

His tamen non obstantibus, retento eodem sensu veritatis, cum quo primum Responsum dedi; Dicebam probabiliores videri partes Conventus actoris, dictumquè votum, quamvis nimis elaboratum, pluribusque conclusionibus, ac doctrinis benè ornatum, laborare consueto modernorum pragmaticorum morbo, circa defectum applicationis, cum plures conclusiones, ac auctoritates essent
7 de jure in suis casibus veræ, non benè tamen ad rem applicarentur; Ita resultantibus consuetis æquivocis produci solitis à nimium damnabili abusu attendendi simpliciter, ac in genere conclusiones, & doctrinas, illas indefinitè cuicumquè casui applicando, ac non reflectendo ad singulorum casuum particulares circumstantias, ob quas in uno eodemquè juris articulo, modò juxta unam & modò juxta alteram opinionem judicare oportet.

Distinguendo igitur casus, ut pro meo sensu frequenter inculcato in causis decidendis præcisè necessarium videtur; Tres in hoc proposito casus constituebam; Quorum primus est, ubi contentio fit inter dominum directum de rei emphyteoticæ devolutione contendentem, & manum mortuam, quæ ex legato, vel alia dispositione, ipsam rem præ-
dat, adeoùt incapacitas percutiat solum jus, & interesse domini directi pro observantia pacti, seu 8 prohibitionis, quam ipse rei suæ adjecit, ut absque obligatione refundendi pretium ipsam rem obtineat; Et istum casum percutiunt omnes dictæ Rotæ decisiones, ac aliæ auctoritates collectæ *per Andr. dicta contr. 378.*; Et consequenter eas, ac similes à controversiæ casu omninò extraneas esse dicebam, cùm in hac facti specie, dominus directus non esset in causa, nilquè sua interesset, an hujusmodi loca Montium provenientia ex pretio, magis ad unum, quàm ad alterum spectarent, dum ipsa res emphyteotica erat penès alterum, qui ab ipso novam investituram acceperat, ideoquè habebat suum vasallum, per annihilationem primi, nec ut infrà dari potest eodem tempore duplex jus emphyteoticum in re, & pretio, ut advertitur etiam in *Albanen. seu &c. sub tit. de feud. disc. 48.*

Alter casus est, ubi domino directo non existente in causa, bona, quæ manui mortuæ relicta sunt, ex lege investituræ vendicentur ab agnato etiam contra defuncti judicium; Et isto casu intrat quæstio, de qua infrà inter feudistas adeo disputata, an scilicèt legato feudo, debeatur æstimatio, & quo eum casu in hac facti specie ex ejus circumstantijs pro legatario super pretij assecutione responderi debuisset, sed non opportuit de hoc agere, utpotè extrà controversiam.

Tertius demùm casus est, *ubi quæstio non sit*, 9 neque cum domino, neque cum agnato, minusque agatur de legato ipsius rei differentis, cujus manus mortua esset incapax, sed omnino extincto jure feudali, vel emphyteotico, ex quo inhabilitas resultat, quæstio sit in pretio existente penès disponentis hæredem, cui prohibitum est proprij auctoris factum impugnare juxtà vulgares terminos *tex. in l. cum à matre C. de rei vendicat.* cum concordantibus; Et tunc dicebam, nullam subesse probabilem, quinimò nec apparentem dubitandi rationem; Non quidem ratione bonorum, cum agatur de pretio, quod retractum ex re feudali, vel emphyteotica, non est tale, sed indifferens, juxtà ea, quæ super ista propositione, ut pretium feudi non sit feudale, habentur præsertim *sub tit. de emphyt. disc. 58.*, Et magis in individuo de pretio rei emphyteoticæ erogato juxtà hanc facti speciem in loca montium, habetur *eodem tit. de emphyt. disc. 36. & decisione Rotæ ibidem allegata.*

Quamvis enim in utroque loco de præfatis conclusionibus ego dubitem, attamen id provenit ex facti qualitate, quod scilicèt *in disc. 36.* agebatur de interesse domini directi petentis devolutionem in locis Montium tanquam subrogatis loco rei emphyteoticæ, quæ ampliùs non extabat, vel de mandato Principis ab eo vinculo soluta erat; Et *disc. 58.* agebatur de præjudicio creditorum, qui cum ad sensu domini jus quæsierant in ipsa re emphyteotica, cujus loco pretium subrogatum erat; Attamen illi sunt termini longè diversi, diversam habentes rationem ob dictas particulares circumstantias, quibus cessantibus, dicta conclusio, ut pretium feudi non sit feudale, seù rei emphyteoticæ, non sit emphyteoticum, procedit de plano, nullamque habet, probabilem dubitandi rationem.

Minusquè testatoris judicium impugnari posse dicebam à persona successoris, cùm iste nullum jus 12 haberet ex persona propria ratione investituræ, quoniam ubi etiam dici posset emphyteusis, ad quam vocati essent hæredes sanguinis, adhuc tamen ob admixtam qualitatem hæreditariam, auctoris factum impugnabile non erat juxtà *decis.1. Franch.* cum alijs ibi collectis *per Adden.*, & pluries in sua materia *sub tit. defend.* & consequenter nulla dubitandi probabilis ratio pro meo judicio in hoc proposito cadere videbatur.

Et quoniam in primo Responso à me dato, insinuaveram suprascriptam quæstionem, àn pretium feudi sit feudale, super quo, ac auctoritatibus in ea deductis, dictum votum nimium se involvere vi- 13 debatur; Hinc proinde in secunda scriptura responsiva ad dictum votum, ut tollerentur æquivoca, cum quibus procedi videbatur, advertebam, ut ad casuum distinctionem quoque reflecti deberet; Ut enim patet ex ijs, quæ pro utraque sententia in ista quæstione habentur cæteris relatis *apud Mantic. de conjectur. lib.9. tit.11 Fulgin. de emphyt. tit. de succes. qu.13. Aponte cons. 88. lib.1. & cons.75. & 77. lib. 2. Merlin. lib. 2. controv. 81.* circa finem, cum alijs relatis, *per Modern. elaboratum de Luca in addit. ad Franchum d. decis.1. num.16.*

Prima quæstio est, àn intret distinctio inter institutionem universalem, & legatum particulare, plerisque opinantibus, ut primo casu dispositio inutilis remaneat, atque pretium non debeatur, secus autem in altero, sed quidquid sit de hujus distinctionis veritate, illam examinare non oportuit, utpotè extra casum quæstionis.

Alia verò quæstio est in ipso legato, seu dispositione particulari, àn scilicèt legata re feudali, vel emphyteutica personæ extraneæ, vel incapaci, debeatur æstimatio, & tunc distinguendum est; Aut n. controversia est cum ipso domino directo, ad quem res feudalis, vel emphyteotica sit devoluta, & à quo legatarius pretium petat; Et tunc, ubi incapacitas manus mortuæ proveniat ex duplici prohibitione legis, & hominis, admittebam verius esse, ut hæc obligatio non intraret, sed res liberè ad dominum rediret, juxtà firmata in supra allegatis decisionibus præsertim *dicta decis. 583. Merlin. repetit. decis. 211. par. 6. rec.* & in alijs.

Aut verò agitur de casu, in quo rem feudalem, vel emphyteoticam extraneo incapaci legatam, jure suo vindicet agnatus ab investitura vocatus, independenter à defuncto, qui legatum fecit, undè propterea, si daretur obligatio solvendi æstimationem, ità disponentis hæreditas duplicem jacturam pati cogeretur, unam scilicèt amissionis ipsius rei feudalis, vel emphyteoticæ, quam agnatus, vel etiam dominus jure devolutionis vendicaret, & alteram in refusione pretij de alijs ejus bonis; Et tunc probabilius regula est negativa, ut æstimatio non debeatur, quoniã præsumptio est, ut testator relinquere solũ voluerit jus, quod habebat, ac tale quale habebat, non autem ejus hæreditatem gravare, nisi facti circumstantiæ suadeant diversam voluntatem, cujus reverà ista est quæstio, quiquid aliqui ex aliquibus generalibus propositionibus discurrant, quoniã in effectu est quæstio ambiguæ voluntatis, ex conjecturis, & facti circumstantijs dedenda.

Aut demùm cesset dictum inconveniens duplicis oneris, vel jacturæ, quàm hæreditas patetur, ideoque sola quæstio sit cum ipso hærede contendente de lucro, quia nempè ipsa res cujus legatarius incapax prætenditur, vel ejus pretium, nisi à legatario obtineatur, penès ipsum hæredem remaneat ex causa lucrativa; Et tunc omninò verius est, ut vel res, vel pretium legatario præstari debeat juxta doctrinam *Speculator. in tit. de locat. §. nunc aliqua nu. 143.* quam isto casu esse veram *ex Bursatt.* benè distinguente *cons 199. nu. 44. & 45.* firmatur *in eadem decis. 583. Merlin. repetita decis. 211. par. 6. recent. num. penult. & fin.*; Ex ea congrua, & convincenti ratione, quod ità hæres ex quadam legali subtilitate, manifestam ingratitudinem erga proprium auctorem committeret, atquè esset species furti, obtinendo rem alienam invito domino, qui voluit, ut hujusmodi res, vel ejus æquivalentia, esset legatarij, non autem hæredis, ideoque ubi hæc voluntas impleri potest, nulla superest ratio, cur licitum esse debeat hæredi ad solum lucrum, & locupletationem, illã spernere, sed implere tenetur, si non in ipsa re, attamen in pretio, quod penès ipsum remanet.

Potissimè verò ubi non perseveret eadem res prohibita penès ipsum hæredem, qui eam obtineat jure proprio ex investitura, quamvis ob annexam qualitatem hæreditariam gravari possit in pretio juxta dictam celebrem *decis. primam Franch.* cum concordantibus, quia nempè in hæreditate remaneat solum pretium consistens in bonis allodialibus, ac indifferentibus, & res emphyteotica sit penès alterum, ideoque casus videbatur pro meo judicio planus, & tamen diversum fuit dicti Consultoris judicium; Talis est ingeniorum diversitas.

ROMANA PRÆTENSÆ ÆSTIMATIONIS PRO ANGELO ANDOSILLA IVNIORE CVM IO. BAPTISTA GVTIO.

Casus disputatus coram A. C., & concordatus.

An, & quando, cessante re legata, adeoùe legatum remaneat inutile, debeatur per hæredem æstimatio, seu æquivalentia.

SVMMARIVM.

1. *Facti series.*
2. *Quando debeatur æstimatio de legato rei alienæ.*
3. *De eodem.*
4. *Quando testator mandat, ut quis præsentetur, sufficit quod id sequutum sit.*
5. *Quid competat Patrono in beneficio.*
6. *De ijs, qua non sunt in commercio, non debetur æstimatio.*
7. *De quæstione an legato feudo, debeatur æstimatio.*
8. *De eodem.*
9. *De differentia inter feuda, & beneficia ecclesiastica.*
10. *An ratio remunerationis meritorum attendatur.*
11. *Quid ubi legatum factum est famulo, qui diu inservivit.*
12. *An pro servitio competat actio ultrà salarium.*
13. *De observantia Curiæ circa translationes pensionum, quæ non sortiuntur effectum.*

Card. de Luca de Legat.

DISC. II.

IN codicillis, quos morti proximus fecit Angelus Andosilla insignis Iurisconsultus, priùs Advocatus primiarius, deindè utriusquè Signaturæ Decanus, approbato testamento prius ordinato, in quo Angelum juniorem ex fratre pronepotem hæredem instituerat, huic, & Portiæ sorori, tutorem, & pro tempore curatorem, in vim indulti Apostolici deputavit, aliasq; fecit dispositiones; Cumquè in actu codicillandi, Ego, qui adeò charo amico, & magistro assistebam, ad præces Io. Baptistæ Gutij sacerdotis, qui longævum servitium ei præstiterat in munere amanuensis, seu adjutoris studij testatori insinuassem, ut dicti antiqui famuli recorderetur, ipsequè responderet, quod credebat eum jam providisse cum quodam beneficio, ad quod eum tanquam patronus præsentaverat, adhuc tamen mihi injunxit curarem, ut per tutorem hæredis præsentaretur ad quoddam consimile beneficium per ipsiusmet testatoris mortem vacaturum; Hinc ex motivo charitatis ergà dictum Io. Baptistam, sollicitus fui, ut id explicaretur in codicillis, nè tutor [qui erat Princeps Nicolaus Ludovisius] aliàs gratificari vellet aliquem ejus aulicum, ut frequenter contingit, atque'ità sequutum fuit; Cùm autem præsentatio effectum non habuerit ob litem motam par Saravezzam hæredem fideicommissarium Manosij, ex cujus dispositione, ac bonis dictorum beneficiorum, seu capellaniarum erectio sequuta fuerat, dum Rota declaravit ut Ius patronatus non fecisset transitum ad hæredem dicti Andosillæ primi hæredis gravati, sed transijsset in fideicommissarium, & de qua causa habetur actum in sua materia *sub tit. de Iurepatronatus disc.* 14., Hinc prætendere cæpit Gutius, quod per hæredem sibi deberetur recompensa, innixus juribus disponentibus, ut præstari debeat æstimatio rei alienæ legatæ, dum legatum dici non poterat merè gratuitum, sed potiùs longævi servitij remunerativum; Et introducta causa coram A. C., Iudex petitis annuendo, decrevit sibi præstandam esse recompensam in annua præstatione vitalitia scutorum 60; Sed interposita appellatione, cùm in disputatione habita in Signatura super modo committendi, actor difficultates agnovisset, hinc proindè quodam honesto concordiæ temperamento contentus fuit, quam ego dicto tutori consului, potiùs ex prudentialibus, & congruentiæ motivis, quàm quod de jure hujusmodi prætensio alicujus subsistentiæ judicaretur.

1

Ex triplici enim fundamento prorsus injustam; maleque fundatam dicebam talem prætensionem; Primò quia, ut rei alienæ legatæ æstimatio debeatur, constare debet de scientia in testatore, quod ea res esset aliena juxtà *rex. clar. in* §. *non solùm instit. de legatis, ubi glos. & DD.* plura deducunt concordantia *Mantic. de conject. lib. 9. tit. 9. num. 1. & seqq. Vivius decis. 417. pariter num. 1. cum seqq.* & cæteri passim; Hæc autem scientia in proposito non justificabatur, quinimò erat improbabilis, dum ex pluribus fundamentis, quæ tamen Rotæ non placuerunt, de quibus *d. disc. 14. de jurepatr.* testator doctus I. C. firmiter credebat, ut absquè difficultate, dictum juspatronatus esset transitorium ad ejus hæredes.

2

Secundò, quia tunc intrare potest inspectio æstimationis præstandæ, quando res legata prorsùs aliena esset, adeoùt testator sciret, quod nullum jus in ea sibi competeret; Secùs autem, ubi aliquod jus sibi competebat, vel competere credebat, cùm tunc legasse censeatur jus suum, tale, quale fuit in specie *Mantic. dicto lib. 9. tit. 1. num. 8. & 15. cum seqq. Canaler. decis. 503. in fine*; Et generaliter habemus etiam in dispositionibus, vel contractibus inter vivos, in quibus præstanda est evictio, quod nisi ex pretij quantitate, vel aliis factis circumstantijs constet, quod tota res in contractum, vel dispositionem deducta sit, quamvis disponens certam partem, seù jus in ea habet, dicitur solùm disposuisse censetur, *ad text. in cap. Peruenit de donat. & l. qui tabernas ff. de contrahen. empt. Greg. decis. 225. nr. 2. & 3.*, & habetur non semel *sub tit. de emp & vendit.* & sub altero *de donat.*

Tertiò clariùs, quia testator non reliquit pure legati beneficium, quod tanquam res spiritualis non cadit sub nostrorum bonorum dispositione, sed solùm monuit hæredis tutorem, ut ad beneficium, ad quod per ejus mortem vacaturum adquem extraneum clericum præsentare debeat, potiùs illum domesticum antiquum famulum, pro convenientiæ, ac benè ordinatæ charitatis ergo gratificaret, idque jam impletum fuit, undè propterea dicebam, quod quantum erat faciendum ex parte hæredis, atque totum id, quod testator ordinaverat, jam factum erat, ideoque nequè videbamur esse in casu quæstionis super æstimatione rei alienæ legatæ, vel alterius quæstionis, super evictione pro legato præstanda.

Et nihilominùs, ubi etiam dici posset, quod ipsum beneficium legatum esset, adhuc tamen indebita fuisset prætensio, quoniam cum hujusmodi jura spiritualia non cadunt sub morientium dispositionibus & legatis, dùm eorum *collatio* pertinet ad superiorem ecclesiasticum, solumque patronis conceditur, ex gratiosa canonum indulgentia, facultas præsentandi, quæ extenis arctativa est superioris ad conferendum, quatenus de persona idonea gratuitò intra statuta tempora, servatisque alijs de jure servandis, fiat; Sequitur exindè, intrare certum juris principium, quod legatum earum rerum, quæ non sunt in nosto commercio, sit nullum, etiam quoad æstimationem, juxta texturas presos *in l. idem Iulianus* §. *constat. ff. de legatis* 3. & *non solùm in fine instit. eodem*, & utrobique communiter *glos. & D D. Duran. decis. 17. num. 2. & cum seqq.*

Neque huic principio obstare videntur ea, quæ per Feudistas habentur in quæstione, an legato hæredo personæ incapaci, seù aliàs à lege invalidato non vocatæ, debeatur æstimatio, de qua *Fontan. decis. 1.* ubi latè *modernus De Luca in additionibus Merlin. lib. 2. contr. 18. de Marin. in addit. ad Auerut. obs. 359. n. 1. & resol. 45. n. 30. lib. 2.* apud cæteri, & habetur insinuatum *disc. præced.* in materia *sub tit. de feudis*, & in qua quæstione, quæ est facti; Et voluntatis, retenta etiam opinione negativa, illa limitari solet, ubi legatum esset causa remunerationis, quod videbatur in præsenti applicari posse, quamvis disputatum non exclusione Scribentes pro legatario motivum non exclusione.

Adhùc tamen non videbantur termini pieni

Tum quia feudum in effectu est res temporalis, naturaliter & de facto est in nostro commercio, cèt accidentaliter, ob feudorum peculiares leges non dicatur talis absque assensu domini, quod dici non potest in beneficijs ecclesiasticis, quæ de eorum intrinseca natura non sunt in commercio

Tum

Tum etiam quia, licèt præsertim in regno Neap., ubi strictiùs feuda non dicuntur in commercio ob Constitutionem incipientem *Constitutionem Divæ memoriæ*, quæ latiùs patet, quàm prohibitio juris communis feudorum *in Cap. Imperialem de prohib. feud. alien. per Feder.*, Nihilominùs pretium feudi dicitur esse in commercio, & in hæreditate feudatarij morientis, qui licèt non possit in præjudicium successoris sanguinis vocati per legem investituræ disponere de ipso corpore feudi, quod successor licèt habeat qualitatem hæreditariam, impugnando judicium proprij auctoris, obtinere potest; Attamen disponere potest de integro valore, seu pretio, atque in eo legitimum sanguinis successorem ob admixtam hæreditariam qualitatem gravare *Franch. dicta decis.* 1. & habetur sæpius in dicta sua materia *sub tit. de feud.*; Et sic absque gravamine hæreditatis in alijs bonis, rectè legatum sortiri potest effectum, atquè testatoris voluntas impleri in ipsamet re legata, si non in specie, saltem in æquipollenti, ejusquè pretio, pro quo legatarius cogere potest legitimum sanguinis successorem in actione personali, illum etiam cogendo ad vendendum feudum, ut ex pretio exindè redigendo, solvat, eodem modo, quo jus competit creditoribus, quamvis nullum assensum habentibus, ut *per Franch. decis.* 704. aliosquè Regnicolas passim, & sæpiùs in dicta sua materia *sub tit. de feudis*; Id autem adaptabile non est beneficijs ecclesiasticis, ideoque termini non sunt æquales.

10 Ac ulterius, ideò ratio remunerationis est in proposito considerabilis, quoniam ex ea resultat præsumptio, seu conjectura, quod si testator cogitasset, ut legatum in specie legata effectum sortiri non posset, verisimiliter aliam rem, vel æquivalentiam reliquisset; Hæc autem præsumpta voluntas, in hac facti specie [ut mihi præsertim ex certa scientia innotescebat] omninò ac radicitùs cessabat, quoniam testator ad id non cogitabat, atquè per me admonitus, replicavit, quod eum congruè providerat, cum consimili capellania, ad quam vivens illum præsentaverat, communicando solùm mihi dictam voluntatem tutori insinuandam, adeoùt expresso in codicillis potiùs ex insinuato charitativo motivo [testatore solùm approbante] à me demandata fuerit; Ducto etiam talis voluntatis argumento ex eo, quod nè hæredem gravaret, nullum fecerat legatum, etiam ijs, erga quos ex majori convenientiæ & honestatis, ac forsan ex justitiæ ratione obligabatur; Tum etiam quia in testamento, quod in statu sanitatis, ac seriò & maturè condiderat, nil ad favorem ejusdem ordinaverat.

Faciebat apud Signaturam impressionem, circumstantia longævi punctualis servitij ex lege justitiæ tali remuneratione digni; Verùm hoc erat de jure nimium debile fundamentum, dum de lege jus-
11 stitiæ pro famulatu menstruum conventum salarium habuerat; Unde quemadmodum per ipsum dominum viventem ad nutum dimittendus, nullam contrà cum actionem habuisset, ità dici non poterat, ut actionem haberet contrà hæreditatem; Licèt enim præsertim in Curia Romana, etiam gratuitum longævum servitium, vel obsequium præstari soleat sub remunerationis spe, quæ est Aulicorum totum pabulum, quod aliquos in modico numero nutrit, alios autem ad summam inediam reducit, non indè tamen resultat, ut actio aliqua ex lege justitiæ competat, si ejus malum fatum tribuat, ut sua spe elusus remaneat, ut *apud Mantic. decis.* 66.

Card. de Luca de Legat.

Considerationes autem, quæ circa debitam remunerationem famuli, benè ac ultrà consuetum servientis, habentur in *Romana donationis sub tit. de feud. ad materiam Bullæ Baronum dis.* 94. procedunt ad effectum substinendi donationes, vel alias dispositiones tanquàm causativas, aliàs prohibitas, ubi sunt merè voluntariæ, non autem ad effectum cogendi dominium invitum, seu ad producendam actionem ex lege justitiæ, nam aliàs id redundaret in eorumdem benè inservientium maximum præjudicium, si hujusmodi prætensiones reducerentur ad praxim; Cùm enim Cardinalium, & Magnatum consuetudo sit, in mortis articulo providere magis benemeritos famulos, cum pensionibus, quas in vim indultorum, & facultatum transferre possunt; ità omnes abstinerent ab hujusmodi remunerationibus, ubi crederent, quod contrà eorum hæreditatem ad æquivalentiam translatario actio competeret, quoties translatio effectum non haberet, vel ob ejus formam non benè servatam, vel ob incapacitatem beneficij, vel quia indultum aliquo defectu laboraret, seu èx alio accidenti, cujus contrarium servat inconcussa observantia, quoniàm nunquam praxis docuit, ut illi, in quibus, ex hujusmodi accidentibus translatio effectum sortita non est, regressum habuerint contrà transferentium hæreditatem pro evictione, seu præstatione æquivalentiæ; Et merito, quoniam transferens censetur dedisse solùm id, quod sibi competebat, & prout competebat, & non aliàs.

12

SENOGALLIEN.

LEGATI

PRO

GHERARDIS

CVM

MERCVRIIS.

Casus disputatus coram A. C., & coram alijs Iudicibus resolutus pro Mercurijs.

An, & quando legatum censeatur factum de proprietate, vel de usufructu, ad effectum caducationis per prædecessum ejus, qui post mortem usufructuarij vocatus est; Et quando legatum ad eundem effectum caducationis dicatur conditionale, & præsertim an mors faciat conditionem; Et quid de certa ætate, legati assequutioni præfinita, an inducat conditionem, vel importet dilationem.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*

2 *De quæstione, an vocatus post mortem usufructuarij, dicatur purè vocatus ab initio, vel potiùs sit substitutus.*

3 *Quando propriè ista quæstio intret, & qualis sit casus hujus controversiæ.*

4 *De differentia inter dictam quæstionem, & alteram, an mors, vel tempus faciat conditionem.*
5 *De dicta quæstione, an mors vel tempus faciat conditionem.*
6 *Vt in ea procedi debeat cum distinctione casuũ.*
7 *De casu conditionis merè casualis.*
8 *De altero temporis determinati.*
9 *Quid de certo tempore ætatis legatarij.*
10 *Et de casu legati collati in tempus mortis, & de distinctione an substantiæ, vel exequutioni.*
11 *Quando in una, vel altera distinctionis parte esse dicatur.*
12 & 13 *De eodem.*
14 *Quando legatum censeatur in solo usufructu, non autem in proprietate.*
15 *Facto legato bonorum ad usufructuandam, dicitur legata proprietas.*
16 *Declaratur, quando id procedat.*
17 *Quomodo decidenda sit ista quæstio, an sit legata proprietas, vel ususfructus.*
18 *Ex voluntate disponentis fit transmissibile id, quod non est tale.*
19 *De differentia inter legatum speciei, & quantitatis, vel generis.*
20 *De eodem, de quo num. 17., & quomodo quæstio decidi debeat.*
21 *De eodem, & ad quid juris distinctiones, & theoricæ deserviant.*
22 *De distinctione an commodum caducationis secundi legatarij sit primi, vel hæredis.*
23 *Quod in Iudice desideretur judicium potiùs, quàm ingenium.*

DISC. III.

1 TOrquatus de Gherardis, instituto hærede Theodosio patruo, Cleriæ amitæ reliquit prædium dotale ejus matris, ad usufructuandum donec viveret, post ejus verò mortem, illud reliquit Tullio avunculo, seu aliàs ex materno latere conjuncto, adjecta ratione, ut illud rediret ad eam domum, à qua exierat; Cùm autem casus dederit Tullij prædecessum Cleriæ; Hinc proindè inter Mercurios Tullij hæredes, & Gherardos filios, & hæredes dicti Theodosij, orta est lis super dicti prædij pertinentia; Introductáque causa coram A. C. pro Mercurjs prodijt resolutio, cui Gherardi non acquiescentes, causam [mutatis etiam defensoribus], prosequuti sunt per duas alias instantias, in quibus etiam succubuerunt, atque prima sententia confirmata fuit.

In disputationibus autem desuper habitis, antequàm ego ad causam evocatus essem, assumpta fuit quæstio, inter *Imolam, & Baldum*, de qua habetur
2 præsertim particulariter actum *in Imolen. prædij sub tit. de legit. & detract. disc.* 33., ac pluries insinuatur *sub tit. de fideicommiss.*; An scilicèt instituto aliquo hærede in usufructu, atque post istius mortem, dato alio hærede in proprietate, primus dicendus esset hæres pleno jure, fideicommisso gravatus restituere secundo; Vel potiùs iste dicendus esset hæres directus ab initio, Ille autem simplex legatarius ususfructus, Istaque posterior opinio, cessantibus conjecturis diversæ voluntatis testatoris, est magis communis & recepta, ex ibi deductis.

Mihi verò videbatur, quod ista quæstio extranea esset à casu controversiæ, cùm verè & propriè
3 illa procedat, ubi agatur de dispositione universali, in qua intrare valeat ratio caducationis, vel absurdi, ut decedat, quis pro parte testatus, & pro parte intestatus; Secùs autem, ubi de legato, seu dispositione particulari, in qua non dignoscitur illa amplicantia, quæ viget in hæreditate, ut ad tempus, vel sub conditione relinquatur; Ideoque potius intrare videbatur altera quæstio, an tempus mortis legato adjectũ, illud reddat conditionale, necne, adeòut legatario præcedente priusquam conditio verificetur, intret necnè caducatio.

Magna etenim differentia est inter primam quæstionem, & istam; In illa etenim, controvertitur inter primò, & secundò vocatos, an scilicet locandò
4 præmoriente, bona jure caducationis remeant penès primum, vel potiùs transmittantur ad hæredes dicti præmorientis; In ista verò non est controversia cum primo honorato, sed cum hærede universali, penès quem residet proprietas, donec verificetur conditio ad favorem secundi ad eam vocati post mortem primi, quamvis huic solus usufructus relictus esset; Atque hic erat casus præsens.

Ista verò quæstio an scilicèt, & quando mors vel aliud tempus faciat conditionem, vel potius indicat simplicem dilationem, reputatur una de magnodosis ac intricatis quæstionibus, quæ in jure habeantur, ob nimiam opinionũ diversitatem, âtque ut DD. in hoc se involvisse videantur, dictásque diversas opiniones referunt, post alios abes deductos, *Menoch. lib. 4. præsumpt. 201. Castill. lib. 4. controv. cap. 56. Capyc. Latr. dec.* 107. cũ aliis de quibus infrà discurrendo, ac etiam insinuatur *sub tit. de feud. disc.* 108. ubi de puncto, an & quando tempus certæ ætatis stare dicatur pro conditione, vel pro dilatione; Unde propterea in plerisque casibus à me disputatis, sub ista quæstione cadentibus, experti sui magnum æquivocorum incursum, magnamque rerum judicatarum diversitatem, ex consueta ingeniorum varietate; Sivè [& frequentius] ob consueta æquivoca resultantia à pragmatico abusu consarcinandi doctrinas, & auctoritates in confuso, totam vim constituendo in earum majori arithmetico numero, non benè illas distinguendo.

Hinc proindè, ad æquivoca hujusmodi tollenda, atque pro materiæ dilucidatione, advertebam, ut procedendum esset cum distinctione casuum, ea qua conciliari videntur quamplures opiniones, quæ reputari solent invicem pugnantes; Præsertim verò ad rem, constituendi videbantur quatuor casus, neglectis alijs considerari solitis, utpotè ad rem non facientibus.

Primus est, ubi agitur de conditione omninò incerta cum omnimoda incertitudine, tàm in tempore, quam in substantia, non habente casum, vel tempus mortis, magis unius, quàm alterius; Ut puta navis ex Asia venerit, vel si Titius Consul erit, cum similibus, & tunc cùm omninò incertum sit, tàm extiturum sit, & quatenus extiturum, adhuc mortuum, quando, hinc proindè apud omnes receptum est, ut legatum sit conditionale, ideoque per legatarium morientem antè conditionis purificationem non transmittatur, sed caducetur.

Alter casus est, ubi tempus est certũ, quia nempe dicatur, ut legatum præstandum sit tali die, vel tali anno, & tunc concordant, ut illud non dicatur conditionale, sed purum, proindeque non evidenter, sed per legatarium interim morientem transmittatur ad ejus hæredem, quoniam tempus dicitur importare potiùs dilationem, quàm conditionem.

Tertius casus est, ubi tempus est certum quoad substantiam, incertum verò quoad substantiam, sed est incertum quoad substantiam, an scilicet sit extiturum necnè; Puta quia legetur Titio, cum 30. anno-

9 30. annorum erit, quoniam certum est, quando id tempus cessurum sit, sed est incertum, àn Titius ad eam ætatem sit deventurus, & tunc intrat, an recipienda venit distinctio, ex qua decisio quæstionis pendet, àn tempus adjectum sit substantiæ legati, vel potiùs præstationi, seù exequutioni tanquàm simplex dilatio, ut primo casu caducetur, secùs autem secundo.

Hinc proindè ista non est quæstio juris, sed potius facti, seù applicationis, quando s. in una, vel altera distinctionis parte versari dicamur; Atque in hoc, certa, & determinata regula dari non potest, sed totum pendet ex singulorum casuum individuis circumstantijs, præsertim verò ex causa legandi, puta pro legitima non recipiente conditionem, vel dilationem, ut frequentèr contingit in legatis, quæ pro dote filiabus relinquuntur, cùm ad certam ætatem devenerint ex plenè deductis *per Merlin. lib. 2. controv. 1. Menoch. Castill., & Capyc. Latr. ubi supra*, cum alijs de quibus *dicto tit. de feud. disc.* 108. ubi agitur de isto casu præciso, & in proposito legati pro dote habetur actum in sua materia *sub tit. de Dote disc.* 14.

Quartus demùm est casus conveniens præsenti controversiæ, ubi scilicèt respectu legatarij dies est omninò incertus, tam circa substantiã, quia nempè incertum sit, àn ille sit eventurus, quàm circa tempus, quia nempè incertum sit quando id contingere debeat, quia nempè legatum relictum sit in tempus nuptiarum ipsius legatarij, seù post mortem
10 hæredis, vel alterius; Tunc enim non solùm est incertum, quando id extiturum sit, sed etiam àn id in substantia sit eventurum, cùm legatarius possit non nubere, vel alteri non supervivire; Et tunc aliqui conati sunt casum decidere cum eadem distinctione, de qua in præcedenti, àn scilicèt hoc tempus adjectum esset substantiæ, vel executioni.

Verùm eorum opinio, utpotè claris juribus contraria, frequentiori calculo rejecta videtur, magisque communiter receptum, ut tale tempus indistinctè faciat conditionem, *ut per Castill. dict. cap. 56. nu. 71. vers. quartus & ultimus*, & benè *Capyc. Latr. dec. 107. n. 30. cum seqùe.*, ubi *n.* 42. ità testatur decisum, atque *idem Menoch. dicta præsumpt.* 201. *num.* 50. *vers. sic caterum*, qui inclinat in dictam distinctionem, fatetur, quod difficilè esset in foro recedere à communi, quam monet in judicando retinendam esse; Ut in terminis temporis incerti nuptiarum, quoties privilegium causæ ligandi, non resecat ex juris ministerio conditionem, vel dilationem, tenuit sæpiùs Rota præsertim *decis. 346. num. 6. apud Gregor. in Bonon. legati* 28. *Junij* 1652. *coram Verospio* impress. *decis. 291. par. 11. rec.* & habetur deductum *sub dicto tit. de Dote disc.* 14.; Et hic videbatur casus, quoniam cùm legatum relictum esset post mortem Cleriæ, incertũ erat, àn legatarius de tempore talis mortis extiturus esset in rerum natura, & consequentèr locus erat caducationi, ut in specie firmatur *in dict. decis. 291 par. 11. rec.*

Clariùs verò ità dicendum videbatur in hac facti
11 specie, quoniam admissa etiam dicta distinctione, de qua in casu præcedenti, àn scilicèt tempus mortis adjectum esset substantiæ, vel executioni, quando DD. disputant super applicatione, àn scilicèt in una vel altera distinctionis parte versaremur; Quãvis reverà pro meo judicio erroneum sit certam regulam determinatam statuere, cùm potiùs ut supra, totum pendeat ex particularibus facti circumstantijs; Nihilominus ad statuendam quamdam regulam præsumptivam, ad effectum videndi, cui in dubio assistat juris præsumptio, quæ transferat onus probationis in alterum; Considerari solet, àn legatum conceptum esset per præcedentem orationem pura, ac perfectam, adeoùt ad sui perfectionem aliud non exigeret, aliaquè subsequentia verba tempus mortis respicientia, si omissa essent, non rederent dispositionem mancam, & imperfectam; Vel è converso si est unica oratio, itaùt dempta conditione, seù tempore mortis, dispositio esset imperfecta, juxtà ea, quæ pluries hoc *eodem tit.* firmata sunt in proposito dignoscendi, àn certa destinatio staret taxativè, vel demonstrativè, ut præsertim habetur *in allegata Bonon. coram Verospio*, ubi allegantur *Noal. de transmiss. cas. 17. n. 55.* & alij; Hoc enim posito, versabamur in hac secunda parte, dum dicebatur, quod titulo institutionis post mortem Cleriæ relinquebatur prædium Tullio, & sic mors alterius præcedit, eaque separari non potest ab oratione perficiente legatum.

Hinc dicebam non obstare auctoritates, quæ in 12
contrarium deducebantur præsertim *decis. in Maceraten. coram Coccino inter suas decis.* 272 & registratam *apud Gratian. discept.* 136., ac repetitam *decis.* 163 *par. 2. rec.*, quoniam ibi legatum erat purum, & cum oratione jam perfecta conceptum, deindè verò cum separata oratione præcipitur legatario, ne pro certo tempore hæredem molestaret, ut in specie huic decisioni respondetur *apud Capyc. Latr. dicta decis.* 107. *num* 38.

Et quamvis in contrarium pro majori fundamento deducerentur firmata [licèt incidenter, & ad
alium effectum], *apud Sess. decis. 127. num. 28. circa* 13
finem; Replicabam tamen hunc Auctorem rectè loqui in casu suo, quando scilicèt uni usus fructus, & alteri proprietas relicta est, quoniam cùm hæc legata sint inter se distincta, tunc mors legatarij, cui relicta est proprietas, antè mortem usufructuarij non causat caducationem, & in hoc benè dicitur; Sed punctus controversiæ erat in applicatione, àn scilicèt dictæ mulieri relictus esset bonorum controversorum solus usus fructus formalis contradistinctus à proprietate, quæ proinde Tullio ab initio relicta diceretur habita mentione mortis tanquam demonstratio temporis, in quo proprietas utilitatem allatura esset, vel potiùs è converso censeretur dictæ mulieri relicta, proprietas, quàm esset gravata post mortem dicto Tullio restituere; Primò enim casu caducatio non intrabat; In altero autem ea remanebat certa.

In hoc autem puncto, à quo decisio causæ pendere videbatur; Scribentes pro altera parte, magnam vim constituebant *in decision.* 257. *Buratti* 14
195., *& decis. 238. par. 7. rec. & 119. par. 8.*, in quibus, in eadem causa editis, præsertim verò magis ex professo in ultima, firmatur, ut ob restrictionem legati ad vitam illud censeretur potiùs in usufructu, quàm in proprietate.

E' converso antem ego scribens pro hac parte, more Advocati ad causæ oportunitatem, dicebam quod cùm legatum inciperet ab ipsis bonis, ità relicta censeretur proprietas, non obstante quod diceretur *ad usufruct uandum*, quoniam, Aliud est re- 15
linquere usumfructum bonorum, adeùt legatum principaliter dirigatur ad ipsum usumfructũ; Aliud verò relinquere bona ad usufructuandum, cùm id non adversetur legato proprietatis *l. ult. ff. de usufruct. earum rerũ & c. l. species ff. de aur. & argent. legat. l. libertis ff. de alim. & cibar. legat.*, *ubi Bartol. & alij*, ac firmãt *Menoch. Mantic. Surd.* & alij de more cumulati *per Castill. de usufru. c. 30. n. 4.* Re-

Reflectendo autem ad veritatem [quatenus ad hanc facti speciem pertinet]; Mihi videbantur probabiliores esse partes dictorum de Mercurijs hæredum Tullij , in exclusionem prætensæ caducationis, [ut ab initio pro stylo insinuavi huic parti , pro qua scribebam], ideoque resolutio probabilis visa fuit , quoniam dicta conclusio , quam deducebam, ut legatum directum ad bona , importaret proprietatem , non obstante quod dicatur ad usufructuandum , cùm id legato proprietatis non adversetur; Rectè procedit , quando legatum, simpliciter , ac indeterminatè conceptum est ; Secùs autem ubi cum restrictione vitæ legatarij juxtà magistralem distinctionem *Baldi in l.1.Cod. de fructib. & lit. expens.* quam sequuntur DD. magis communiter relati per *Honded. cons. 69. lib. 1. Menoch. lib. 4. præsumpt. 133. num. 12.*, ubi dicit hanc opinionem esse magis communem, & veram *Castill. de usufruct. dicto cap. 30. num. 13. Rot. dicta decis. 119. num. 3. par. 8. rec.*, & conferunt ea quæ habentur *decis. 460. num. 30. par. 9. rec.*

Prætercà ponderabam quod [quidquid DD. variando , vel se involvendo dicant] revera ista est quæstio ambiguæ voluntatis , ideoque decidenda
17 cum adeo frequenter insinuata propositione , ut principaliter indaganda sit substantia verisimilis voluntatis, ex facti circumstantijs desumendæ, non autem immorandum sit in formalitate verborum, quæ potiùs Notarij quàm testatoris esse solent ex deductis *per Castill. dicto cap. 30. num. 12. & seq.* ubi allegantur *Mantic. Honded.* & alij.

Substantia verò voluntatis erat , juxtà rationem ab eodem testatore assignatam , ut ità prædium rediret ad domum , à qua exierat; Et consequenter quod , Vel istud legatum respectu Tullij interprætandum esset purum ab initio in proprietate [quo casu absque dubio intrabat transmissio]; Vel quod ità resultarèt sufficiens conjectura pro transmissione; Quamvis enim regula sit, ut legatum, vel fideicommissum conditionale per morientè ante purificatam conditionem non transmittatur ;
18 Attamen receptissima est limitatio ex contraria voluntate disponentis, ex qua etiam tacita, seu præsumpta, & conjecturali, sine dubio fit transmissibile id , quod regulariter de jure non est tale, ut pluries in sua materia *subtit. de fideicom. præsertim disc. 112. & seqq.*

Clariùs verò ex duplici circumstantia ; Primò nempè quod agebatur de legato rei corporalis sta-
19 bilis , undè propterea non intrat illa major præsumptio legati proprietatis , quæ intrat in legato pecuniæ, seu alterius rei, quæ usu consumitur, ut ità respondendo ad textum *in l. ult. ff. de usufructu earũ rerum quæ usu consum.*, observat in specie *Bertazzol. consil. civil. 4. num. 36.*; Et secundò quia nullum adjectum fuerat gravamen primo legatario, restituendi post ejus mortem bona secundo, & quod grávamen supponer evidetur, ut relicta sit proprietas, ut cæterjs relatis *Castill. dicto cap. 30. num. 23.*

Istæ verò , vel similes ponderationes, sunt quidem bona argumenta defervientia in dubio , &
20 quando alia majora non urgeant , deducta præsertim potiùs ex circumstantijs facti , quàm ex verbis, quibus facta semper prævalent , quoniam ut plurimùm illa sunt Notarij , vel scriptoris testamenti, ista verò sunt ipsius disponentis ; Potissimè verò ubi, [ut in præsenti] agatur de personis idiotis, hujusmodi subtilitates non callentibus, quas in eo testandi actu, præsertim per infirmos , vix ex centum juris professoribus, callent decem; Ideoque manifesta ineptia videtur , in hac formalitate verborum, seù qualitate phrasis, ac modo loquendi , tantum vim constituere, dum verè idà casu provenit, stylo, seù formulario Notarij, vel alterius scriptoris, in cujus animo, multò verò minus in illo tot vel distinctiones ceciderunt.

Hinc proindè laudabilis quidem est, imò necessaria , hujusmodi theoricæ, ac distinctionum notitia pro benè regulandis conjecturis, & circumstantijs facti, & nè Iudex rusticano more ipsi in solo naturali sensu procedat; Damnabile amodo esset, ità cũ sola auctoritate DD. hanc theoricam ignorantium, in omni casu procedere, nõ reflectendo ad facti qualitatem, ex qua substantia voluntatis disponentis desumenda sit , & an verè unum, vel aliud tempus stet pro conditione , vel dilatione, & inspiciat substantiam , vel exequutionem mentis considerationes, cum quibus ego, [gerendo partes] , processi in casu, de quo *dicto disc. 106. de feud.* quoniam ibi deducta nimium ad hoc di materiam, seù quæstionem conferre videntur.

Pro majori autem vel minori efficacia ponderationum, sivè pro magis benigna , vel strictiori interpretatione, ad favorem , vel respectivè odiosi, cundi legatarij, nimium considerabilis quoque detur distinctio, supra initio considerata , videlicèt caducationis commodum , ità sit primi legatarij, cui , attenta naturali veritate , testator nomine usumfructum, seù fruitionem ad vitam reliquam voluit, adeoùt ex legis subtilitate, præter intentionem disponentis, proprietatem obtinet ; Etenim nulla data alteratione hujus voluntatis naturalis, atquè primo legatario remanente in termino usufructuarij, dictum commodum caducationis esset commodo hæredis, juxtà casum de quo *in formulibus terminis* hæreditatis post mortem usufructuarij conditionaliter alteri relictæ, habetur *per Rot. decis. 24. nu. 18. cum seqq. post Parrel.* quoniam præsertim in particularibus dispositionibus, in quibus non urget illa implicantia, quæ districta juris censura urget in universalibus, stant benè simul, ut primo relictus sit solus usufructus, secundo autem relicta sit proprietas sub conditione mortis primi, & quatenus huic supervivat , cùm interim proprietas benè residere possit penès hæredem; Ideoque magna differentia est inter unam , & alteram speciem dispositionis ; Et consequenter totum reducitur ad voluntatem , cujus substantia ex facti qualitate potiùs , quàm ex prædictis leguleicis subtilitatibus desumenda est; Atquè in idem conferunt, quæ circa vulgarem anomalam , àn procedendum sit in theorica *Bartoli*, vel cum illa *Angeli in l. quamvis ff. de acquir. hæred.*, habentur *dicto titulo de dimiss. discur. 106. & seqq.* ac etiam hoc *eodem tom. disc. 30.* cum similibus.

Atquè ex hac ratione, in Iudice magis congruit judicium, quam ingenium; Ideoque aliquando ex mij, ac ingeniosi Advocati, vel Cathedratici [magi verò isti, quàm illi], non bene Iudicis, vel Consulentis ad veritatem partes explent , quoniam ex genij acumine, hujusmodi subtilitatibus, ac distinctionibus legalibus principaliter vacando , aquæ impatientes effecti, negligunt maturè reflectere ad factum, ejusque omnes etiam minutas circumstantias considerare , ex quibus unitim ponderatis cum consueta regula, *ut singula, quæ non prosunt collecta*, verè congrua decisio omnium ferè forensium prodere videtur; Ideoque ista non dicitur juris scientia, sed juris prudentia.

LUCA-

LVCANA LEGATI PRO CLARA FRANCIOTTA CVM MICHAELE ANGELO STIAVA.

Casus disputatus coram A. C., postea concordatus.

De legato creditorum, ac jurium, & actionum, quip compræhendat, àn scilicèt solùm nomina debitorum, vel etiam pecunias destinatas investimento, sivè existentes penès procuratores, & ministros testatoris; Vel potiùs referendum solùm sit ad credita, ac jura, & actiones quæ haberentur contra ipsum legatarium pro ejus liberatione, non autem, ut ei legata sint jura, & actiones contra alios.

SVMMARIVM.

1 *Acti series.*
2 *Est attendenda substantia voluntatis, non autem formula verborum.*
3 *Et voluntas desumenda est ex facti circumstantijs simul junctis.*
4 *De conjecturis, & argumentis probantibus, ut solum relicta esset liberatio.*
5 *Quæ propriè dicantur nomina debitorum.*
6 *Sub istorum nomine non veniunt occupatores bonorum debitoris, vel depositarij, & ministri.*
7 *Loca montium, & similia jura habentur prostabilibus.*
8 *De verbo* investire *quid significet.*
9 *Actus est in dubio referendus titulum licitum.*
10 *Ad regulandum voluntatem testatoris atteni debet ejus destinatio, vel opinio &c.*

DISCVRSVS IV.

1 IN testamento Augustini Franciotti Nuncij Colonien sis, de quo habetur actum *sub tit. de legitim. & detract. disc.* 10., inter alia ibi disposita, continetur in particulari, & separato capitulo, legatum scutorum trium mille ad favorem Michaelis Angeli secretarij, ac intimi familiaris testatoris, cum assertione pro remuneratione ejus servitij; Deindeque per aliud capitulum separatum, assignata ratione, ut dictum Michaelem Angelum ab omnibus molestijs liberaret, ei legavit omnia credita, & actiones directas, & indirectas, ac tàm civiles, quàm criminales, quæ ex qualibet causa ipsi testatori competere possent; Cùm autem in hæreditate adessent quamplura nomina debitorum ex causa mutui, vel alia, tam in Urbe, quàm in Civitate Lucana; Ac etiam penès ejusdem testatoris Agentem, seù negotiorum gestorem in Urbe, reperirentur de tempore mortis, scuta bis mille ex diversis effectibus obventa; Ipseque testator per annos antequam ab Urbe discederet, dedisset cuidam probato negotiatori scuta quatuor mille circiter, quos dictus negotiator promisit sub ejus nomine investire se obligabat, sin minus solvere fructus ad rationem locorum montium; Hinc proinde dictus Michael Angelus prætendere cæpit, ut hæc omnia sub dicto legato venirent, atque ad ipsum spectarent; Cumque acquiescere nollet meo Responso pro veritate desuper edito ad instantiam hæredis, fretus aliquibus Respnsis aliorum Advocatorum diversimodè sentientium, juxtà eam ingeniorũ varietatem, quam quotidie experimur; Hinc proindè introducta fuit lis coram A.C. posteà concordata.

In responso autem ut supra dato, ac etiam deindè scribendo in causa, pro hærede, more Advocati; Duas informabam inspectiones; Unam scilicèt generalem, ut hæc dispositio nihil ex dictis effectibus complecteretur, sed importaret solùm liberationem à creditis, ac juribus, & actionibus, quæ contra ipsum legatarium, testatori, ejusque hæredi, vel alijs ex causa ejus servitij, & administrationis competere possent; Et alteram particularẽ, an posito, ut compræhenderet credita, ac jura, & actiones activas contra alios, de quibusnam id intelligendum esset, & præsertim, an compræhenderet dictas duas partitas existentes, penès agentem, & penès campsorem.

Quatenùs pertinet ad primam; Dicebam [etiam in sensu veritatis] ut attenta regula, quæ perpetuò 2
in omnibus actibus, præsertim verò in illis ultimarum voluntatum, attendenda est, hoc *eodem tit.* ac *sub alijs de testam. & de fideicommiss.*, omnique alia materia frequenter insinuata, ut non formalitas, vel grammaticalis significatio, sivè litteralis sensus verborum, sed substantia veritatis attendi debeat; Ex toto dispositionis contextu; magisque ex alijs facti circumstantijs, & qualitate desumenda, patebat quod reverà istud legatum contineret solùm liberrtionem à quibuscunque creditis, ac juribus, & actionibus, quæ testatori, vel alteri ex ejus causa, contrà ipsum legatarium competerent, non autem in eo sensu litterali, in quo legatarius, ejusque Consultores illud accipiebant.

Ad ità sentiendum movebar ex pluribus fundamentis, & considerationibus, ponderandis cum altera pariter recepta regula, ut in ultimarum voluntatum præsertim interprætatione, attendenda, de 3
qua satis frequentèr *dicto titulo de fideic.* & alibi, ut *singula, quæ non prosunt, unita juvent*; Ità juxtà pluries insinuatum exemplum more pictoris in opore musyvo, ex pluribus parvis lapidibus, nihil de per se operantibus, efformando figuram.

Primò nempè accipiendo rei primordium, quod dictus legatarius, quamvis ejus principale munus esset secretarij, attamen utpotè primus, ac totalis testatoris fiduciarius, omnimodam admini- 4
strationem tàm negotiorum privatorum, quàm pertinentium ad Nuntiaturam habuerat; Et consequenter quod, tam per testatoris hæredem, quàm per ministros camerales ipsius Nuntiaturæ, ac Urbis, ad redditionem rationum, earumque justificationem cogi poterat, atque molestias desuper pati.

Secundò in idem, attento proemio dispositionis, dum non assignatur causa benevolentiæ, vel gratitudinis, seù remunerationis, sed altera liberandi ipsum Michaelem Augelum à quibuscunque molestijs; Istaque ratio seu causa proemialis, quæ de sui regulari natura denotat causam finalem, cõgruebat huic intellectui, non autem alteri.

Tertiò in idẽ ratione discretivæ, quoniam quando

do testator legatum eidem famulo facere voluit, in præmium, ac remunerationem servitij, id expressit cum legato particulari summæ scutor. 3000., quæ attenta qualitate legatarij, ac servitij, erat potiùs magna, & exorbitans, præsertim comparativè ad alios familiares.

Quartò, incongruentia quæ alias adesse videretur in illis verbis *jurium, & actionum, tam civilium, quam criminalium*, dum incongruum est actiones criminales activè alteri legari.

Quintò, ob præceptum datum hæredi liberandi eundem à quibuscunquè molestijs, quæ ab alijs eidem familiari inferri possent, eundem hæredem obligando ad suppeditandum quidquid pro dicta liberatione necessarium esset, quamvis universam hæreditatē desuper erogare oporteret; Argumentum clarum, quod per hanc dispositionem, aliud in animo testator non habuerit, nisi dictum finem in præmio enarratum, liberandi hunc fiduciarium familiarem à quibuscunquè molestijs, quæ pati posset ex causa fiduciariæ administrationis, ob quam non solent confici libri, nequè adhiberi illæ diligentiæ super justivicatione rationum, quæ fiunt per illos, qui habent ex munere principali, domus præfecturam, seù aliam administrationem, istequè videbatur verus, ac germanus hujus dispositionis intellectus.

Ex sextò demum ac omnium fortiùs, ex maxima inverisimilitudine, dū supponebatur, quod nomina debitorum [comprehensis dictis duabus partitis] importarent ingentem summam secutorum 12. m. circiter; Omninò etenim id improbabile videbatur; Tùm ex eo quod summa esset incongrua, atque importaret notabilem partem hæreditatis, quā testator reliquerat germanæ sorori, cum fidei commissū ad favorem ejus filiorum, & deindè ad favorem Ecclesiæ juxtà seriem de qua *dicto disc. 10. de legit. & detract.*; Tùm etiam quia verisimiliter in hoc legato expressisset eamdem causam. quam cum verbis nimium significativ s expressit in longè magis exiguo legato scutorum 3. m.; Ponderando etiam quod in dicto legato scutorum 3000. dixit ea relinquere jure legati, quod non dixit in hac altera dispositione.

Præterea advertebam, quod cum de recenti sequuta esset mors patris testatoris, per quam duplex actio sibi aperta erat ad bona per eumdem patrem possessa Una scilicèt testatæ, vel intestatæ successionis; Et altera antiqui fideicommissi, quorum neutram agnoverat, undè propterea dominium bonorum non acquisiverat, sed solùm ad ea jus, & actionem habebat; Hinc proindè, ubi dicta verba, in litterali, seu gramatticali sensu accipienda essent, istas hæreditates, & successiones quoque capere deberent, dum ità non nisi jus, & actio competebat, contra omnem prosus verisimilitudinem, quæ in ambiguæ voluntatis quęstionibus principatum obtinet inter præsumptiones, & conjecturas, ex vulgari, & quotidiano axiomate, quod verisimilitudo imaginem habet veritatis, inverisimilitudo autem illam falsitatis.

Hinc proindè opus non erat assumere aliam inspectionem, quæ scilicet partitæ venirent sub dicto legato, necnè, utpotè inanem, quoniam vel nullæ, vel omnes venire debebant; Siquidem ubi legatum ad nomina debitorum solum restrictum esset, tunc rectè hæc inspectio intraret, quidnam scilicèt sub hoc vocabulo veniat, sed quoniam dispositio latiùs patebat de quibuscumque juribus, & actionibus ex quacumque causa competentibus, concepta per verba effrænata, idcircò omnia hæc expobat, & consequenter, vel totum, vel nihil expobat; Cumque omninò incongruum esset, ut non caperet, idcircò omninò probabilius erat, ut nisi dictum effectum liberationis operaretur.

Verùm ubi, juxta sensum scribentium pro legatario, de nominibus debitorum tantum agerentur, adeoùt illa venirent; Adhùc tamen] eodem veritatis sensu retento] dicebam, ut venirent deberent; prædictæ duæ partitæ; Non quidem illa centum, bis mille, quæ in pecunia reperiebantur penes Agentem, seu negotiorum gestorem, quorum nomina debitorum, seù credita, verè, & propriè dicuntur illa, quæ pendent ex causa mutui, vel alia causa debendi, undè dominium pecuniæ, vel alterius quantitatis, non sit penès creditorem, sed penès debitorem obligatum ad solutionem; Item in hac facti specie dici non poterat, dum dictus negotiorum gestor retinebat hanc pecuniam potiùs tanquam depositarius, vel minister.

Ideoquè conclusionem habemus, quod libramine debitorum, & eorum nominum, veniendum illi, qui sunt tales, non autem illi, qui tenent bona testatoris juxtà doctrinam *Baldi in cum necessitate num. 2. God. de fideicom. Mant. de conject. lib. 9. tit. 4. num. 3. vers. ceterum*, atquè in hoc dabam practicum exemplum omnium Magnatum, & nobilium, ac etiam mercatorum, qui retinent eorum pecunias penès thesaurarios, vel capserios, aliosquè ministros, ideoque dici non possunt, nomina debitorum; Idemque prò illis pecunijs, quæ retinentur penes ædem sacram, vel in alio banco in forma depositi irregularis, quod in effectu nomen debitoris de stricto jure importet, attamen prorsus incongruum esset dicere, ut id veniret sub nomine debitorum.

Quoverò ad alteram partitam scut. 4000., quæ per quattuor annos antè discessum testatoris ab Urbe, data fuit campsori ut supra, planum videbatur, ut ea non veniret sub legato nominum debitorum, cùm constaret eam fuisse destinatam investimento locorum montium, quæ pro stabilibus potiùs habentur, ac loco circumscribuntur, ut de locis montium Vrbis *Gabr. cons. 141. lib. 2. num. 23. Surd. rat. decis. 474. num. 1. & decis. 913. n. 10 Rom. decis. 66. num. 10.* Et de juribus super redditibus Regijs, vel Reipublicæ *Thes. in lib. 2. quæst. forens. Rosat. Pragmat. 1. de jur. & exaction. Fiscal. num. 66. & 80. cum seqq.*; Et de pecunijs depositis in Montibus Venetiarum, seù Florentiæ *Rota in Nepeta pretij bonorum 13. Novembris 1602. coram Cardinali Hieronymo Pamphilio*, quæ passim recepta est, tanquam in materia magistralis, ut *sub tit. de alien. & contract. disc. 1.*

Destinatio autem probabatur; Tum ex verbo *investire*, quod ex communi loquendi usu convenit hujusmodi investimentis, non autem mutuo, vel *delis. 275. numer. 1. post Zacch. de oblig. cum. dec. 85. par. 4. rec. tom. 2. & 668. eadem par. 4. tom. decis. 56. num 6. par. 12. rec.* & in alijs; Tum etiam ex qualitate datoris pecuniæ, qui erat Archiepiscopus, & Ecclesiasticus, ideoquè ei non congruebat mercatura, & consequenter conveniebat referenda est ad titulum licitum, ut ad rem bene liberetur *per Rotam decis. 259. num. 4. & 5. par. 11. rec.*; Nil obstante quod campsor, qui pecuniam receperat, eam non investierit, undè propterea remaneret in terminis crediti, quoniam in hac mate-

ria

ria attendenda est destinatio domini pecuniæ, vel bonorum, ad effectum regulandi ejus voluntatem, non autem quod ex facto tertij id sequutum non sit, ut in alijs pluries advertitur; Ita enim testator supponendo, ut dictus campsor datam fidem implevisset justè opinari potuit, quod istud investimentum factum jam esset in loca montium; Proùt etiam ista ratio deficientis animi cadere poterat in dicta alia partita penès Agentem, seù negotiorum gestorem, dum eam ignorabat, concordia tamen substulit occasionem ulterioris disputationis; Verùm ista mihi videbatur veritas.

AVXIMANA LEGATI PRO VGONE, ET ALIIS DE CIMIS CVM VBALDO ETIAM DE CIMIS

Casus disputatus coram A. C., & resolutus pro Vbaldo.

An, & quando sub legato mobilium domus, veniat pecunia numerata, quæ in domo reperta sit.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *De decisionibus firmantibus comprehensionem pecuniæ sub legato mobilium.*
3 *De abusu deferendi doctrinis, non curando distinctiones, & ratiocinia.*
4 *Est quæstio facti, an pecunia veniat sub hoc legato, & quomodo cùm distinctionibus decidenda.*
5 *De legato generali absque præfinitione loci.*
6 *Vsus loquendi in hoc attendi debet.*
7 *De distinctione inter pecuniam præsidij causa, & alteram.*
8 *Quando dicatur de una, vel altera specie.*
9 *De eodem cum distinctione.*
10 *Declarantur decisiones, de quibus numer. 2.*
11 *Quod facti circumstantiæ potius attendi debeant, & quomodo in hac materia procedendum sit.*
12 *De circumstantijs in hac facti specie, ut pecunia non veniat.*
13 *De vocabulo massaritiarum posito cum illo mobilium tanquam sinonymo.*

DISC. V.

1 CUm Silvester, Ubaldo ex sorore nepoti reliquisset usumfructum domus, ac omnium, & quorumcumque mobilium in ea existentium, cum verbis amplis eorum universitatem denotantibus; Casus autem dedisset, quod de tempore mortis testatoris, domi reperta esset quædam summa scutorum 300. circiter in pecunia numerata; Hinc proindè orta est controversia inter legatarium, & hæredes, àn dicta pecunia sub dicto legato comprehensa esset, introductaque causa coram A. C., ab isto prodijt determinatio, favore legatarij, commissaque appellationis causa in Rota, incertum est, an ea ulteriorem progressum habuerit, vel per concordiam terminata sit, cum amplius de illa actum non audierim.

Resolutionis fundamentum fuit auctoritas specialis Rotæ *in Cathacen. legati 7. Iunij 1652. coram Cerro*, edita in casu illius testamenti, de quo habetur actum *sub tit. de testam. disc. 22*, ubi pro legatario mobilium, responsum fuit pro comprehensione pecuniæ in summa valdè notabili scutorum circiter bis mille; Ac etiam ob firmata in eisdem terminis comprehensionis pecuniæ sub lega to mobilium *apud Altograd. cons. 70. lib. 1.*, ubi latè de istius opinionis fundamentis; Et quamvis ego scribens pro hæredibus, deducerem distinctiones casuum, de quibus infra, ex quibus fiujus quæstionis decisio verè regulanda est, attamen juxta currentem abusum, immorandi in auctoritatibus punctualibus, cum eis processum fuit, non curando distinctiones, quæ in omnibus Advocatis, præsertim verò in me, ità meo fato, exigente, ratiocinia, ac ingenij acumen reputari solent. 2 3

Dicebam igitur, etiam cum sensu veritatis, quod, quidquid nostri certent super antinomya legum, quæ in hac materia invicem pugnare videntur; Omninò verùs est, ut ista non sit quæstio juris, sed voluntatis, ideoquè metienda ex facti circumstantijs, quæ illam uno, vel altero modo expresse, vel conjecturaliter probent; Istaquè probatione accedente, cessant omnes juris regulæ, vel dispositiones, ad quas solum recurrere oportet, ubi dicta probatione non accedente, versemur in ambiguo, in quo pro congrua jurium applicatione, adhibenda venit plurium casuum distinctio, quam inter antiquiores, omnium melius adhibet *Menoch. lib. 4. præsumpt. 138.* ad quem in hac materia omninò recurrendum esse admonet *Castill. de usufruct. cap. 38. num. 23.* atquè inter moderniores, benè etiam occasione comprehensionis mercium venalium sub legato mobilium, distinguit *Merlin. lib. 2. contr. 65.* nequè distinctionem negat *Altograd. dicto consil. 70.* 4

Primus igitur casus est, ubi agitur de indefinito, ac generali legato mobilium absquè aliquâ domus, vel alterius loci præfinitione; Et tunc licèt non desint contradicentes, verior tamen magisque communis videtur opinio, pro comprehensione pecuniæ indefinitè, ex sola tamen [ut dictum est] præsumptione juris, cujus virtus, ac operatio est transfundendi onus contrariæ probationis in hæredem. 5

Alter casus est, ubi accedat loci præfinitio, præsertim verò, juxta frequentioremcontingentiam, sit præfinitio domus, quia nempè factum sit legatum mobilium domus, vel in domo existentium, & tunc altera intrat subdistinctio, an in loco adsit usus loquendi, per quem sub hoc vocabulo mobilium domus, sola suppellectilia comprehendantur, ideoque pecunia non veniat, cujus jure etiam merces, ac gemmæ, vasa aurea, & argentia regulari solent, illis exceptis, quæ quotidiano communi usui deserviant, tunc enim usui deferendum est, sivè sit universalis loci [sivè & melius] sit particularis testatoris. 6

Aut verò ille non probatur, ..c probari debere [quatenus non sit notarius], credit magis communis DD. schola, ac pariter subdistinguendum est inter eam pecuniam, quæ domi retineatur, peculij, seu præsidij causa, & sic cum destinatione, ut ubi perpetuò maneat & tunc veniat sub legato; Aut ibi 7

reposita

repositа est, ut fœnori detur, vel tanquam investimento destinata, sivè ut impendatur pro quotidianis usibus, & tunc non veniat, nisi legatarius, in quem ob contrariam juris præsumptionem transfunditur onus probationis, istam expressam, vel conjecturalem faciat, ex ijs, quæ cæteris relatis habentur *apud Gabriel. cons.* 98. *lib.* 1. [quod est ad veritatem] *Menoch. dicta præsumpt. num.* 8. 138. *Thesaur. decis.* 160. *per tot.* præsertim *n.* 9. *cum seq.* & admittunt *Peregr. cons.* 37. *lib.* 2. *& Altogrd. dicto cons.* 70. qui partes legatarij tenent, & cum hac distinctione deducta *ex text. in l. si chorus* §. 1. *ff. de legat.* 3. perpetuò processit *Rota ut decis.* 432. *&* 434. *par.* 1. *divers. Romana legati mobilium* 23. *Maij* 1603. *coram Pamphilio*, alia *Romana mobilium domus* 28. *Januarij* 1632. *coram Motmanno*, & admittitur *in dicta Cathacen. legati coram Cerro*, in quapro legatarijs fundamentum constituitur in circumstantijs facti, ut infrà.

Hinc proindè, major quæstio consisteret videtur in applicatione hujus distinctionis ad factum quando scilicèt pecunia, quæ domi reperta est, de
8 una, vel alter a specie censenda veniat; Atque in hoc DD. nimium se involvere videntur circà summam; Alijs illam dicentibus majorem, & alijs minorem, ut patet ex relatis *per Thesaur, dicta decis.* 160. *& per Altograd. dicto cons.* 70.

Alij verò certant, cui nam qualitati magis assistat præsumptio, ut scilicèt potiùs stare censeatur pecunij, seu præsidij causa, & consequenter ut fundata
9 sit legatarij intentio, donec hæres probet, quod investimento, vel fœnori, sive quotidianis usibus destinata sit, & hanc tenet *Decius cons.* 472. cum quo pertranseunt *Peregr. cons.* 37. *lib.* 2. *& Altograd. dicto cons.* 70. utpotè, Consulentium more, ad causæ opportunitatem substinentes partes legatarij.

Verum alij tenent contrarium, ex eo quod iste, usus retinendi pecuniam, peculij seu præsidij causa, qui apud antiquos erat frequens, hodiè non vigeat, vel sit rarus & non frequens, ut benè probat cæteris relatis *Gabr. dicto cons.* 98. *num.* 27 *&* 32. *cum seqq.* [cui nimium deferendum est tanquam decisivo, & ad veritatem] & sequuntur *Menoch. dicta præsumpt.* 138. *num.* 12. *& Rota in supra allegatis decisionibus*, ex quibus patet, quod in communi, ac magis recepto sensu, *dictum cons. Decij*, cui innititur *Peregr.*, est reprobatum, ut etiam agnoscit *Thesaur. dicta decis.* 160. istaque opinio omninò tenenda videtur, quoniam reverà nostris temporibus habemus potius regulam in contrarium, quod scilicèt nemo præsumitur tenere pecuniam otiosam ex ijs, quæ habentur *sub. tit. de usur.* in proposito interesse lucri cessantis.

Et quamvis [cùm nulla detur in humano genere regula absque limitatione] etiam hodie adsint avari, ac pecuniæ idolatræ, qui otiosis horis, in illius aspectu, vel numeratione, summam delectationem capiunt, atque aliud non habentes studium, in hoc turpi exercitio, tempus adeò damnabiliter cõterunt; Attamen rarus est hic usus, frequentior autem est ille investiendi, sive negotiandi, vel retinendi pecunias in aliqua sacra æde, seu publico banco.

Neque deferendum esse dicebam *dictæ decisioni Cathacen. coram Cerro*, quoniam quidquid ex aliqua inadvertentia dicatur circa genericam propositionem; Illa resolutio in suo casu probabilis pro-
10 dijt ex facti circumstantijs, eam voluntatem suadentibus; Tum propter nimiam amplitudinem verborum legati, quoé simpliciter conceptum non erat de mobilibus domus, sed de auro, argento, alijsque mobilibus omnibus, ideoque rectè admittabantur ea, quæ ob amplitudinem verborum sub per compræhensione mercium habentur *Merlin. dicta contr.* 65. *lib.* 2. cum ibi deductis.

Tùm clariùs ob alias particulares facti circumstantias; Primò scilicèt, quod legatum cum dicta amplitudine verborum conceptum non erat per Notarium juxtà ejus formularium, sed per ipsum testatorem J. C. ac eruditum, qui cum affectata elegantia pedagogica, ordinavit testamentum adeò ambiguum, ut patet ex deductis *dicta. de testam.*; Secundò ob ejusdem testatoris mentem & consuetudinem, quod scilicèt esset clericus, cui prohita erat negotiatio, quam etiam abhorrebat, ut etiam abhorrere probatum fuerat investimenta incensus, vel alia in ea regione usitata, ex quibus pecunia numerata ad omne placitum, vel opportunitatem haberi non potest prompta, eo modo quo habetur, ubi investimentum fiat in locorum occasio habetur solùm in magnis, ac nobilitatibus Civitatibus; Tertiò ob qualitatem negotiationis, quæ ad formam peculij, seu delectationis hujusmodi pecuniæ cultorum, studiosè inde erat ad speciosam, & conservationi destinatam monetam auri in dupplonis hispanicis, & similibus; Quartò ob verisimilem majorem affectionem erga legatarios fratres uterinos; Et quintò loco ob quasdam alias facti circumstantias, tam ex testamento resultantes, quàm extrinsecus justificatas, quibus potiùs, quàm præmissis omnibus aliò meritò delatum fuit.

In his etenim quæstionibus facti, & voluntatis, rectè intrat, ac verificatur dictum, quod ergo plùs in consuetudine habeo, ut *l. majoris pondus*, vel efficaciæ sit una uncia facti, quam centum libræ juris; Atque in eodem facto plus valet una uncia eorum, quæ pendent à gestis ipsius dispo-
1 nentis, quàm quæ pendent à verbis testamenti, vel alterius dispositionis; Potissimè ubi non constat, quod sit verba ipsius disponẽtis, qui rectè corrivum acoperationem calleat. sed sint Notarij, vel alterius, ad cujus dictamen, juxta frequentiorem contingentiam, dispositio concepta sit; Hinc proindè perpetuò irrisione dignos censui eos, qui in verborum, & clausularum cortice, vel grammaticalibus significationibus, aut in regulis generalibus, sive in Consulentium, aliorumque scribentium auctoritate generica, vel etiam specifica in casu diverso vim constituunt, quoniam commendabilis quidem est, imò necessaria notitia tam regularum, & conclusionum, ac distinctionum generalium, quàm etiam decisionum, & do ctrinarum specialium in casibus similibus, ut cum hoc tum ne judicium benè, ac legaliter, non autem in solo sensu naturali interponi valeat, sed combinatæ sunt diligenter facti circũstantiæ pro congruentia conclusionum, ac doctrinarum applicatione, in quo totus est punctus, & ad cujus effectum in hac facultate magis necessarium est judicium, quàm ingenium, quamvis istud quoque necessarium sit.

Applicando autem ad rem; Plures circumstantiæ, pro meo judicio, clarè excludebant comprehensionem dictæ pecuniæ sub legato mobilium. Primò nempè attenta qualitate testatoris, quem per hæredem justificatum fuit, esse virum nimium industrem, non solitum, nequidem per dies, retinere pecuniam otiosam, nisi quatenus prompta occasio non suppeteret; Secundò magis in specie super destinatione hujusmet pecuniæ investimento, quando occasio haberetur; Tertiò ob diligentissimam

etiam superfluam descriptionem domus, omniumque ejus membrorum, undè probabile est, quod hujus summæ pecuniariæ, quæ attenta ejus conditione erat notabilis, mentionem fecisset; Quartò, quia agebatur de legato usus fructus tantum, quod attento more regionis potiùs importabat habitationem, cùm non de facili inveniantur inquilini, adeoùt mobilia explicata essent accessoriè ad domum ejusque habitationem; Et quintò omnium fortiùs, ob communem usum loquendi præsertim in viris popularibus,& idiotis, in parvis locis, in quibus ille videtur communis,& notorius, ut advertit *Thesaur. dicta decis.* 160. *num.* 7. *cum seqq.* cum quo pertransit *Menoch. dicta præsumpt.* 138. *nu.* 14.; Clariùs verò, dum pro sinonymis habuerat vocabulum *mobilium*, *& massaritiarum*, quibus omnibus simul junctis, casus videbatur planus, ideoque
13 probabiliter prosequendo appellationem sperari debuisset retractatio; Credo autem, quod cùm non ageretur de legato in sorte principali, sed in solo usufructu, non expediret pati sumptus prosequutionis, ut frequenter contingit.

ROMANA SEV CVSENTINA LEGATI PRO PP. S. THERESIÆ CVM HYACINTHO ALTOMARE.

Casus disputatus coram A. C., & in Signatura, postea concordatus.

An sub legato mobilium veniant pecuniæ domi repertæ, quas erogare oportuit in expensas funerum,& medicinarum.

Etan sub legato mobilium veniant argenta, & alia mobilia, quæ in alia Civitate, vel provincia existant, ex destinatione illa introducendi in domum.

Etan, & quando pro legatis competat via executiva, necnè.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *Quando pecunia veniat sub legato mobilium.*
3 *Etiam in executivis intrat appellatio ratione injustitiæ.*
4 *An merces, vel alia mobilia, quæ sunt extrà domum, veniant sub legato mobilium.*
5 *De stylo pragmat. procedendi cum traditionibus.*
6 *Quod opinio* Angeli *sit magis recepta, ut pro legato competat via executiva.*
7 *Rota verò sequitur contrariam* Alexandri.
8 *Quando recipienda sit opinio* Angeli.
9 *Et quando contraria opinio* Alexandri.
10 *De eodem, ac pluribus casibus, in quibus non procedat lex executiva.*
11 *Non dicitur impugnare, qui negat cõprehensionẽ. Card. de Luca de Legat.*
12 *De legato dividuo speciei admittente executionem in parte, dantur exempla.*
13 *De eodem in materia legati quantitatis.*
14 *Quid ubi sententia concepta est unica structura, an pars indebita impediat executionem etiam pro parte debita.*

DISCVRSVS VI.

LÆlius Donatus Romanam Curiam sequens, institutis hæredibus PP. Ordinis Sanctæ Theresiæ Civitatis Cusentinæ ejus patriæ, factisque nonnullis legatis 1
aliquibus amicis; de aliquibus tabulis pictis, mobilia domus reliquit Hyacintho ejus medico, italico sermone explicata, in numero singulari, cum illis verbis *il mobile di casa*; Cumque in domo reperta esset summa scutorum centum circiter pecuniæ numeratæ, quam incontinenti sequuta morte, erogare oportuit in expensas funerum, ac medicinarum, atque testator paulò ante infirmitatem, mandasset ejus procuratori in patria, ut quædam argenta, quæ ibi habebat, nisi emptor inveniretur, ad Vrbem transmitteret, illaque proindè essent in via; Hinc Hyacinthus, prætensionem excitavit, ut in dicto legato, tam pecunia, quàm dicta argenta, inclusa essent; Introductaque causa coram A. C., ad ejus favorem super pecunia prodijt resolutio;. Verùm per Signaturam commissa fuit causa appellationis, cũ clausula suspensiva *Si quid exequendum*, quod rescriptum ansam dedit honestæ concordiæ litẽ terminant i; Super argentis autem judicatum fuit favore hæredis, pro non compræhensione.

In disputationibus respectivè habitis coram A. C.,& in Signatura, tres erant puncti; Primò nempe circà pecuniam numeratam; Secundò circà vasa argentea, quæ erant in patria, sive in via; Et tertiò ordinis circà viam exequutivam, an competeret, necnè pro isto legato.

Quoad primum, clarissimum pro meo sensu erat gravamen; Tum etiam ex eo, quod stante summa, dici non poterat, quod pecunia retineretur domi, peculij, seu præsidij causa, sed potiùs, ut impen- 2
deretur in quotidianos usus juxtà distinctionem, de qua *in Auximana disc. præc.*; Tum etiam quia, omninò improbabile erat, ut ista manualis pecunia spectare deberet ad legatarium, dum hæres erat absens, neque alter pro eo promptè subministrare poterat illas expensas, sine quibus ipse testator remansisset insepultus, ac etiam vivus non provisus in ultima infirmitate de necessarijs, adeoùt dicta determinatio non levem præbuerit admirationem, eum verè nullum haberet, nec juris, nec facti fundamentum; Et tamen adeò acriter cum bina propositione disputare oportuit in Signatura, an adversùs hoc decretum rescribendum esset de clausula translativa exequutionis, dum etiam in ijs, quæ 3
sunt indubitatè exequutiva, cum obligatione camerali rescribi, quamvis solet de translatione exequutionis ratione injustitiæ, quoniam sententia, vel alia determinatio injusta nunquàm exequutionem meretur.

Quoverò ad secundum punctum argentorum, quæ domi non erant [reflectendo etiam ad veritatem]; justa visa est determinatio ex duplici fundamento; Primò nempe ex communi usu loquendi, insinuato *in eadem Auxiama disc. præced.*; Et secundò clariùs, quoniam licet destinatio patrisfa- 4
milias totum faciat, atque operetur, ut ea, quæ ex-

trà domum sunt, etiam in partibus remotis, pro extantibus in domo habeantur; Attamen id procedit, quando constat de dicta destinatione, ut ea bona in domo permansura sint; Id autem in hac facti specie potiùs excludebatur, dū ita constabat, quod testator hæc argenta destinaverat venditioni, qua non sequuta in patria, ad Urbem ad eundem effectum transmitti voluit, ideoque rectè intrabant ea, quæ de mercibus, vel alijs rebus venditioni destinatis, habentur apud *Castill. de usufruct. cap. 38.* & pleniùs, magisque ex professo discussa materia, *apud Merlin. lib. 2. contr. 65.*

Major igitur disputatio fuit in Signatura super tertio puncto ordinis, an scilicèt pro legato competat, necnè via exequutiva; Cùm enim ut plurimum Curia sit merè pragmatica, procedere solita cum receptis propositionibus, ac traditionibus, non indagando rationem, vel fundamentum; Atque receptum sit, ut [excepto tribunali Rotæ, quod [nescitur ex quo spiritu] persistit in sequendo opinionem *Alexandri*, ut pro legato non detur via exequutiva] omnia alia Tribunalia, ipsaque Signatura sequuntur opinionem *Angeli* super dictæ vitæ executivæ competentia, hinc proindè sensus erat, ut juxta naturam processus executivi rescribendum esset in devolutivo tantùm, non autè in suspensivo.

In hoc autem Scribens pro appellante, admittebam quidem, ut opinio *Angeli* esset verior, magisque recepta, non solùm in Tribunalibus A. C., & in Signatura, omnibusque alijs Tribunalibus Urbis, verùm etiam in illis aliorum locorum, ut patet ex deductis *per Becc. cons. 17. Hodiern. contr. 19. in fin. Capyc. Latr. decis. 12. numer. 17. Merlin. lib. 2. contr. 2. & Prat. observ. 24.*; Adeoùt opinio Rotæ, quæ retinere vult illam *Alexandri*, sit fortè singularis, quamvis eam plures sequantur præsertim *Menoch. de adipisc. remed. 4. num 694. & seqq. Thesaur. decis. 26. num. 10.* & alij plenè relati *per Rotam decis. 359. par. 9. rec. apud Dunozett. in Romana domuncularum 10. Februarij 1647. inter suas decis. 792. Add. ad Burat. decisione 208. num. 12.*

Dicebam tamen, ut hæc opinio *Angeli* recipienda esset in eo casu, in quo ejus ratio vigeat, atque cesset altera, cui innixa est opinio *Alexandri*, quia, nempè contentio sit inter hæredem, & legatarium, quorum uterque veniat ex eodem testamento, legatum autem sit certum, nullaque exceptione elidibile; Tunc etenim intrare non potest ratio opinionis *Alexandri*, ut hæres, à cujus manu legatum præstandum est, dicatur legitimus contradictor, dum ipse impugnare non potest illud judicium, ex quo ejus jus metitur, testamentum verò quoad ipsum est probatio probata, ac species rei judicatæ, undè propterea appellatio calumniosa censenda est.

Secùs autem ubi contentio sit cum hærede ab intestato impugnante testamentum, in quo legatum continetur, quia nempè, ob præteritionem, vel ex alio defectu, testamentum jure directo non subsistineatur, possint autem substineri legata in vim clausulæ codicillaris, sivè ex dispositione textus *in Authent. ex causa Cod. de liber. præterit.* cum similibus, cùm tunc, competente hæredi ex diverso titulo facultate impugnandi testamentum, illudque habendi pro non existente in rerum natura, atque legatario veniente potiùs ex dispositione, vel interpretatione juris, utique intrat ratio legitimi contradictoris juxtà doctrinam *Bart. & Saliceti in authentica ex causa nu. 21. & seqq. Cod. de liberis præteritis Becc. dicto cons. 17. num. 7. Turret. de clausc. codicillar. quæst. 30.*

Aut contentio sit cum ipsomet testamentario, qui tamen justam oppositionis causam habeat, ideoque dici quoque possit legitimus contradictor, quia nempè non sit quæstio super substantia legati, seù ejus directa impugnatione, sed sit super ejus comprehensione, vel interpretatione, ut erat in casu præsentis quæstionis, ac aliarum, de quibus in discursibus proximis, àn scilicèt subnomine mobilium veniant pecuniæ, ac merces, & alij, in quibus cadat probabilis quæstio comprehensionis. Sivè an sub nomine prædij veniant ea, quæ præteruntur membra annexa &c.; Vel quoà non subsistente legato in ipsa re, in qua factum sit, puta quia in re aliena, aut perempta, sivè differens, cujus legatarius sit incapax, intret quæstio, àn debeant æstimatio; Aut intret altera quæstio, an certa destinatio stet taxativè, vel demonstrativè, cumilibus quæstionibus, quæ habentur *hoc eodem*. Tunc etenim non dicitur formalis oppositio, seù impugnatio judicij defuncti, sed potiùs illius subsistentia negatur, ex recepta propositione hinc frequenter volitante, quod impugnare, non contravenire, non dicitur, qui non comprehensionem allegat; Ideoque intrant ea, quæ passim in nostris bemus circa exceptiones modificativas, restrictivas ducibiles etiam in ijs casibus, in quibus pertinet tum sit exceptiones deducere, undè implementum omni exceptione postposita, præstandum sit. Quæstio etenim hæc exigit formalè declarationem seù determinationem Iudicis causa cognita; Hoc autem posito intrat de plano appellatio, seù mera legitimi contradictoris, quoniam non est appellare à judicio defuncti, sed ab illo Iudice, qui mandet præstari id, quod præteanditur defunctum voluisse; Ad instar eorum, quæ habemus *in materia* beneficiali super impedimento exequutionis literarum Apostolicarum; quoniam non dicitur appellari ab eo, quod disponit Papa, sed ab eo quod mandat Iudex, præter, vel contrà Papæ intentionem.

Ac etiam dari potest casus, ut hæres legatarius sit legitimus contradictor, quamvis nulla cadat quæstio voluntatis ut supra, adeoùt legatum sit omninò clarum, ob insufficientiam scilicèt virium hæreditariarum, undè intret quæstio contributus; Sivè quia eadem sufficientia pendeat, non à facto, sed à jure, àn scilicèt hæredi debita esset, necne ob cidia, quæ ob legatariorum privilegium, sivè ob citam, & conjecturalem prohibitionem negue cùm tunc intret eadem ratio agellationis, non judicio defuncti, sed ab illo Iudicis.

Benè verùm, quod in his, vel similibus casibus in quibus nulla cadat quæstio super substantia gati, sed super aliqua ejus diminutione, distributas cadit in ijs, quæ consistant in specie individua Secùs autem in ijs, quæ sivè in specie, sivè in quantitate, compatibiliter impleri possint, quotunc illiquiditas, & incertitudo in parte, intret non debet exequutionem in altera parte certa, liquida; Ut puta facto legato prædij juxtà calde quo *in Bonon. disc. sequ.*, intret quæstio, àn eo veniant alia prædia, & bona, quæ prætenduntur annexa, quoniam cessabit quidem via exequutiva in hujusmodi membris, vel annexis, quæ sunt quæstione, non autem in ipso prædio principali, in quo nulla cadat quæstio; Sivè si disputetur, sub legato mobilium domus veniant solùm supellectilia, non autem vasa aurea, & argentea, gemmæ & merces, ac pecunia numerata, appellatio rectè intrabit quod ea, quorum non comprehensio prætéditur, non tamen eximdè retardari po-

teri

terit processus exequutivus in ipsis suppellectilibus, in quibus nulla quæstio cadat, cum similibus.

Atquè in legato quantitatis, utpotè dividuo, in quo tantam affert utilitatem totum respectu totius, quantam pars respectu partis, quæstio in parte, non debet retardare totum; Ut puta legatis mille, hæres prætendat quod ob insufficientiam virium hæreditatis, vel ob detractionem falcidiæ, non debeantur integra mille, sed solùm quingentum; Tunc enim pro istis deneganda non erit exequu-
13 tio ex recepta propositione, de qua *apud Gregor. decis. 220. in fine Otthob. dec. 32. num. 13.* quod exequutio partis liquidæ in rebus dividuis, retardari non debet per partem illiquidam.

Et quamvis de stricto jure, ubi sententia, vel alia condemnatio per unicam periodum, seù verborum
14 structuram fiat in totum, tunc appellatio in totum admittenda sit ob individuum voluntatis Iudicis; Secùs autem ubi per capitula separata ex ijs, quæ habentur *apud Add. ad Burat. decis. 360. Rot. decis. 285. num. 19. par. 10. rec. Royas decis. 332. num. 6.*, & *decis. 355. num. 10.*, & in sua materia *sub tit. de judic.*; Attamen laudabilis Signaturæ stylus inolevit resecandi hos leguleicos rigores, atque attenta veritate demandandi exequutionem partis liquidæ, & non controversæ, ut in dicta sua materia *sub tit. de judicijs.*

BONONIEN.

LIQVIDATIONIS PRETII

PRO

COMITISSA CAMILLA ZAMBECCARIA

CVM

HÆREDIBVS FRANCISCI DE PEPVLIS.

Casus variè decisus per Rotam.

An, & quando sub legato prædij, vel possessionis veniant alia prædia separata, quæ à testatore possidebantur tanquam connexa; Et an, & quando in legatis præstanda sit evictio.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *Resolutiones causæ.*
3 *In legatis non præstatur evictio.*
4 *Fallit, ubi sit ex causa onerosa.*
5 *Quando legatum dicatur ex causa onerosa.*
6 *De conclusione, ut confessio debiti importet legatum, & ad quem effectum.*
7 *De contributo legatariorum, ubi hæreditas non sit omnibus legatis idonea.*
8 *An, & quando confessio viri favore uxoris attendatur.*
9 *De eodem, & adminiculis.*
10 *An confessio meritorum attendatur in donatione.*
11 *De materia annexionis unius rei cum altera. Card. de Luca de Legat.*
12 *Quomodo in ea procedi debeat.*
13 *Diversitas vocabulorum, vel materialis separatio non attenditur.*
14 *Quando legatum largè, vel strictè interpretari debeat.*
15 *De connexione bonorum allodialium feudo, & de ratione differentiæ inter feuda, & bona indifferentia.*
16 *In dubio pro exclusione donationis.*
17 *De circumstantijs suadentibus annexionem.*
18 *Ex qualitate pretij regulatur voluntas.*
19 *Bona fides, vel media excusat à fructibus consumptis.*

DISC. VII.

COmitissa Camilla de Zam- 1
beccarijs hæres instituta per primum virum, secundò nupsisset Francisco de Pepulis, iste in recompensam illorũ bonorum mobilium, quæ ex hæreditate primi viri obtenta, in ejus domum [in dote non comprehensa] intulerat, in testamento ei reliquit prædium, seù possessionem in loco nuncupato *Dozza*, cum omnibus ejus juribus, & adhærentijs; In hujus autem legati executionem, eidem Camillæ tradita fuerunt duo prædia materialiter sejuncta, quorum utrumque sub uno colono, unaque domo; ac una area testator habere consueverat; Evicta verò tractu temporis dictorum prædiorum medietate, egit Camilla ad eorum pretium loco evictionis, ac desuper in partibus, & coram A. C. tres obtinuit sententias; Commissaque per appellationem causa *in Rota coram Emerix* super liquidatione pretij, datoque dubio, an mandatum relaxatum in vim trium conformium esset exequendum, *sub die 4. Iulij 1664.* negativa prodijt resolutio, quæ tamen revocata, vel reformata fuit *sub diebus 4. Maij 1665, & 2. Ianuarij 1666.* deindeque puto, quod causa per concordiam finem habuerit, dum de illa, quod sciam amplius actum non fuit. 2

In his autem disputationibus habitis in Rota, tres fuerunt puncti; Primò nempè, an pro legato deberetur evictio; Secundò, evictionis obligatione præsupposita, an sub legato prædij, seù possessionis explicatæ sub vocabulo *Dozza*, quod altera Pars non negabat comprehenderetur alterum inferius prædium ab eo separatum, quod supponebatur habere diversam nuncupationem *della volta*; Et tertiò, posito quod istud nõ comprehenderetur; an dicta legataria teneretur restituere, vel imputare fructus ex illo, plurium annorum spatio perceptos, ex quibus illiquidum remaneret creditum evictionis prædij legati, ac evicti juxta sensum primæ decisionis.

Quatenus pertinet ad primum; Scribens ego pro legataria, non negabam regulam, quam latè exornare conabantur Scribentes pro hærede, ut in legatis non præstetur evictio, cùm sit principium certum, ac fundatum in claris juribus præsertim *in l. si à substituto in fine ff. de legatis 1. cum concordan. in Bonon. legati ususfructus 5. Decembris 1650. coram Bichio inter suas decis. 445.*; E' converso autem ijdem scribentes pro hærede, non negabant limitationem, de quà cæteris relatis *Mangil. de evict. quæst. 63. num. 37. Rota decis. 148. num. 24. & 26. par. 9. rec.* & sæpius; ut secùs dicendum sit, quando legatum non sit gratuitum, sed correspectivum, & in recompensam ejus, quod legatarius à testatore, ejusque 3 4

hæreditate, vel à tertiò, consequi debebat, vel prætendere poterat, cùm tunc habeat speciem dationis in solutum, ut *per Rot. ubi supra, & Novar. de dat. in solut. quæst. 11. num. 8.*

Hinc proindè quæstio erat facti, sivè applicationis, an scilicèt constaret, necnè de causa onerosa, vel correspectiva, utpotè aliàs non justificata, quàm per ejusdem viri confessionem, super cujus irrelevantia ijdem Scribentes plenè cumulabant ea, quæ habentur *sub tit. de dote disc. generali* 159., & in plerisque alijs particularibus, ut confessio viri de dote recepta non probet veritatem sine adminiculis etiam in præjudiciũ confitentis, vel ejus hæredum.

Verùm [cum sensu etiam veritatis] dicebam id nullum penitùs habere fundamentum ex duplici motivo; Primò quia, ubi etiam esset confessio pura, nullis adminiculis suffulta, adeoùt resolveretur in legatum, quod utique nõ cadit sub prohibitione donationis inter conjuges, adhùc tamen dum testator noluit procedere per viam legati, sed per viam confessionis debiti, exindè resultare videbatur eius voluntas, ut præstanda esset evictio, quoniam conclusio, ut hujusmodi confessiones aliundè non justificatæ resolvantur in legatum, seù donationem, percutit interesse tertij, puta, filiorum pro legitima, seù etiam ipsius hæredis pro falcidia non prohibita, cum similibus.; In reliquis autem, præsertim ad hunc effectum, iste modus disponendi, dictam voluntatem clarè præseferre videtur, quod scilicèt testator voluerit, ut istud legatum non regularetur tanquam legatum, sed tanquam debitum, ideoque; Aliud est quod lex fingit; Aliud est quod testator de facto vult, vel dicit.

Hinc propterea quamvis in hæreditate omnibus legatis non idonea, intret inter legatarios contributum ex plenè deductis *per Rouitum decis. 87.* cum alijs infra *disc. 35.*; Attamen cùm id cesset ex diversa, quamvis conjecturata testatoris voluntate, ità ista probari videtur, dum non per viam liberalitatis, sed per viam agnitionis debiti, dispositio facta est ob possibilem confessionis veritatem testatori cognitam, quamvis nobis ignotam pro exoneratione ejus conscientiæ, ideoq; cessante ratione fraudis, quæ tertio fieri posset, nulla suppetit ratio, cur tali agnitioni deferendum non sit.

Et secundò quia ut habetur in eadem sua materia *disc. 159. de dote*, & in alijs, ea, quæ de stricta juris censura habentur in hac materia confessionis viri ad favorem uxoris, frequentiùs, ac penè semper locum habent, ubi versetur fraus, vel præjudicium tertij, putà, creditorum, vel successorum in fideicommisso, ad quem effectum urgentia adminicula desiderantur; Secus autem ubi cessante suspicione fraudis, vel præjudicij tertij, agatur de solo præjudicio hæredis confitentis, quoniam huic non de facili concedendum est, proprij auctoris factum impugnare, illumque de mendacio redarguere, & consequenter etiam modica, & levia adminicula sufficiunt.

In hac autem facti specie, confessionem nimiùm adminiculatam esse dicebam, adeoùt etiã cum tertio ad veritatem probandam sufficiens reputari deberet; Primò nempè, & potissimum ob certum veritatis primordium in genere vel substantia, dum ista mulier à primo viro hæres instituta, ejusdem viri suppellectilia, ob ejus nobilitatem, & qualitatem verisimiliter considerabilis valoris, atque in tabulis dotalibus secundi matrimonij non descripta, ad secundi viri domũ traduxit; Secundò ob ejusdem testatoris probitatẽ, junctam cum tempore, in quo confessio facta est, in mortis scilicèt articulo, quando nemo præsumẽdus est mendax, atq; salutis æternæ immemor; Tertiò ex cessante prohibitione legis, dũ substantia dispositionis, ità conservatur in tempus habile post dissolutum matrimonij juxta distinctionem *de qua sub tit. de donat. disc. 3.*; Et quartò clariùs, ob cessantem causam simulandi, dum mendacem assertionem faciendi, dum testator prole carens ex libera facultate collaterales annuentes instituit, quibus neglectis, liberè potest eandem uxorẽ in universo asse instituere, ideoq; nulla subesset probabilis ratio, quæ huic agnitioni fidem adimeret, & consequenter hic punctus erat planus.

Atq; ad comprobationem, deducebam ea, quæ in proposito evictionis præstandæ pro donationem remuneratoria, quoties merita deducta sunt ad speciẽ, alia quamvis ex sola cõfessione donatoris aliis extrinseca probatione, quoties agatur de nõ probitis, habentur in sua materia *sub tit. de donat. & sub tit. de feud.* ad materiam bullæ Baronij &c.

Quoverò ad secundum punctum [in quo tunc ac penè tota fuit disputatio], an scilicèt sub legato dicti prædij majoris, veniret alterum inferius, per aliquod spatium separatum, sub eodem tamen solono, ac horreo, & area, tanquam annexum perstatorẽ possideri solitum; Quamvis Scribentes pro hærede, cum consueta inepta transcriptionum, quæ traduntur in hac materia annexionis unius rei cum altera, chartas implerent cum ijs, quæ doctrinis habentur *apud Fab. de Ann. cons. 10. Aput. cons. 31. lib. 1. Galiot. lib. 1. controv. c. 22.*; Attamẽ iste pro eo judicio remanebat solitus inanis, ac improbus labor Legistarum, quoniam ut ad litteram probant plura jura expensa *per Galeot. d. contr. 22.* præsertim *in l. quod in rerum §. si quis post ff. de legat. 2. l. cũ fundus ff. de leg. 2.*, *l. Seio § Tyranne ff. de fund. instruct.* & in alijs, de quibus etiam *in Romana prolationis sub tit. de servit. disc. 74.*; Indubitatum est de jure, ut sola destinatio patrisfamilias hujusmodi untionis, seù connexionem inducat, non curata materiali separatione, etiam cum notabili distantia jurium milliarium; Ut in specie de distantia per trià milliaria unius prædij ab altero, quod tamen habendum esset pro unico, advertit *Rota in Melevitana fideicommissi 13. Maij 1652. coram Bichio inter suas dec. 508.*

Adinstar eorũ, quæ habemus in materia unionis Ecclesiarum, vel beneficiorum in sua sede *sub tit. de benefic.* ac tiam *sub tit. de præmin. disc. 7.* quoniam in hoc sola voluntas adtenditur ejus, qui unionem potestatẽ habet; Ideoque nulla desuper cadit quæstio juris, sed tota est facti, & voluntatis, & consequenter intrat frequenter inculcatus error prosequendi cum doctrinis, ac regulis generalibus, earumque cumulum faciendi merè inutiliter, cùm totum pendeat à circumstantijs facti, hanc voluntatem suadentibus.

Distinctiones autem desuper tradi solitæ, an utriusque re contemporanea vel separata fuerit acquisitio; Sivè an pro unico, vel separato pretio; Vel an eadem, seù diversa sit nuncupatio, cum similibus frigiditatibus, in aliqua consideratione haberi debent, ad effectum regulandi dictam voluntatem, qua concurrente, etiam diversitas vocabulorum, vel nuncupationum in nulla consideratione habetur, ex ijs, quæ in specie legati facti uxori habentur *apud Odd. cons. 21.*, & generaliter *apud Mantic. de conject. lib. 9. tit. 2. num. 13. Gallic. dict. contr. 22. num. 18. & seqq. Bellon. tun. cons. 80. num. 27. & seqq. Rouit. cons. 101. lib. 2. Surd. decis. 221. num. 12. & 13. Rota apud Merlin. decis. 310. num. 9. cum seqq.* & sæpiùs.

An

An autem pro hujusmodi voluntatis probatione, largè, vel strictè procedendum sit, pariter certa, & determinata regula tradi non potest, erroneumque est cum generalitatibus procedere, cùm pen-
14 deat ex facti qualitate, ac verisimilitudine metienda ex effectibus, ad quos unio, seù connexio deducatur; Ideoque advertebam, quod in hoc legato, utpotè ad favorem dilectæ uxoris in concursu hæredum penè extraneorum; Et quod magis, potiùs pro exoneratione conscientiæ, ac agnitione veritatis, quàm ex liberalitate, benignè procedendum esset, ideoque intrare non deberent illi rigores, qui ad hunc effectum ponderantur *apud Apont. & Fab. de Ann.*, ac alios ubi supra, qui loquuntur ad effectum inducendi incorporationem bonorum allodialium, cum feudo, quod redolet exorbitantiam; Tum quia bona libera, ità efficiuntur serva, ideo-
15 que ex vulgato axiomate capienda est interpretatio, quæ pro libertate facit; Tùm clariùs, quoniam actus redolet in verisimilitudinem, ob devolutionē, cui feuda subjacent; Ac etiam investitura durante, ob nimium restrictam libertatem alienandi, seù aliàs disponendi, ideoque meritò cum restrictione proceditur, ob resistentem verisimilitudinem, ut bona liberè alienabilia, vel transmissibilia, velit quis facere serva ad favorem domini directi, vel a-
16 gnatorum, cùm esset species donationis, quæ in dubio non est præsumenda, & consequenter omnis possibilis intellectus pro ejus exclusione capiendus est ex deductis *apud Caualer. decis. 603. Rot. dec. 41. in princ. par. 9. rec.* & frequenter in sua materia *sub tit. de donat.*

Applicando autem ad rem, plures circumstantiæ desuper apud allegatos ponderari solitæ, hanc annexionem suadebant; atque pro larga, benignaque
17 legati interpretatione, ponderabam dictam causam legandi, ac etiam distinctionem pluries in alijs hoc *eodem tit.* insinuatam inter majorem dilectionem, quæ vigeat cum hærede, vel respectivè cum legatario, ut unius, vel alterius favore, stricta, seù larga interpretatio fieri debeat; Potissimè quia in ultimis disputationibus justificatum fuit, concurrere quoque identitatem contratæ, seù denominationis, quodque illa diversa nominatio, quæ in prima decisione præsupposita fuit, proveniebat potiùs ex sensu periti æstimatoris lite pendente.

Advertebam etiam, ut [quando possibile esset] ex hac parte saltem adminiculativè justificaretur valor, seù quantitas bonorum, pro quorum re-
18 compensa istud legatum factum erat, & an unius, vel respectivè utriusque prædij valori responderet, ex recepta, & frequenti propositione pluries in omni ferè materia insinuata, ut pretium sit magnum argumentum rei in contractum, vel dispositionem deductæ.

Demùm quoad tertium punctum restitutionis, vel imputationis fructuum; Ubi etiam aliud prædium compræhensum non esset, adhùc modica ca-
19 debat disputandi ratio, quoniam ex præmissis negari non poterat quin possiditrix fuerit in bona fide, vel saltem media, quæ ad hunc effectum restitutionis fructuum consumptorum sufficiens reputatur, cùm sufficiat abesse malam fidem positivam, juxtà nimiùm vulgarem, & quotidianam receptam propositionem, de qua *decis. 3. p. 7. rec.* aliàs *apud Merlin. decis. 663. Gregor. & Add. decis. 74. Burat. & Add. dec. 184.* & sæpiùs cùm sit in foro nimium frequens, ut alibi pluries advertitur.

Card. de Luca de Legat.

LAVRETANA

LEGATI

PRO

ANTONIO FELICE THOMASSINO

CVM

MAGDALENA TOFFINA

Casus disputatus coram A. C., resolutus pro Magdalena.

Sub legato domus, an, & quando veniant, hortus, & stabulum, aliæque officinæ; Et quid ubi legatum non sit in proprietate, sed in usufructu, vel in habitatione.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *An facto legato domus veniant hortus, & alia membra.*
3 *Materialis separatio non tollit annexionem.*
4 *Quomodo ista materia regulanda, & decidenda sit, & num. 8.*
5 *Distinguuntur tres casus, & de eorum singulis.*
6 *De differentia inter legatum habitationis, & facultatis habitandi remissivè*
7 *De applicatione ad casum, ejusque circumstantijs.*
8 *De eodem, de quo num. 4.*
9 *Quare congrua sit repetitio plurium casuum cadentium sub eisdem articulis.*

DISC. VIII.

LUcas de Cæsaris, instituto hærede Antonio Felice ex sorore pronepote, Magdalenæ uxori 1
reliquit usumfructum domus solitæ habitationis, ac suppellectilium in ea existentium; Cùmque testator, ab aliquibus annis ante obitum, emisset aliquas domunculas eidem domui vicinas, non tamen confinantes, ob viam, seù plateam intermediam, in quibus, stabulum, & horreum, ac hortum construxit; Hinc proindè orta est controversia, àn hujusmodi membra, sub dicto legato venirent; Et introducta causa coram A, C., ad favorem legatariæ resolutum fuit; Quamvis enim resolutio in parte placeret, in Parte autem non, Attamen quia non agebatur de perpetuo præjudicio, sed probabiliter ad modicum tempus ob dictæ Magdalenæ gravem ætatem, atque ad horreum, & stabulum restringebatur gravamen [cum respectu horti ego scribens pro hærede darem manus ad favorem legatariæ] hinc proindè hæres acquievit, cùm non expediret causam ulteriùs prosequi.

In disputationibus autem desuper habitis; Scribentes pro legataria, pincipale fundamentum constituebant in ea circumstantia, quod testator ex- 2
pressisset domum suæ habitationis, etiam cum suppellectilibus, undè argumentum desumi dicebant volsitatis testatoris, ut uxor continuare deberet, in domus, ejusque membrorum, & officinarum habi-

tatione, ac fruitione, eo modo, quo ipso vivente, habitaverat, ac potita erat, deducendo ea, quæ in hoc proposito habenaur *apud Eugen. cons. 66. num. 45. cum seq. lib. 1. Castill. lib. 5. contr. 62. Cancer. par. 3. var. cap. 20. de legatis num. 143. & seq. & Veg. cons. 54. num. 19. cum seqq.* ubi plenè examinantur notata per DD. ad materiam textus *in l. prædijs* §. *baineos ff. de legat. 3. cum concordan.*

Neque obstare dicebant materialem separationem dictorum membrorum, publica via, vel plat-
3 tea mediante, cùm in hac materia totum faciat patrisfamilias destinatio, ob quam dicuntur annexa, & de pertinentijs fundi etiam ea bona, quæ cum notabili distantia sint materialiter separata ex juribus, & auctoritatibus, de quibus *in Bononien. liquidationis pretij disc. præceden.*

Scribens ego pro hærede dicebam, quod pro meo sensu, erroneum erat hujusmodi quæstionem tractare cum dictis generalitatibus, cum ista non
4 sit quæstio juris, sed voluntatis, ac facti, ex istius particulari qualitate decidenda, prudenti arbitrio, pro quo benè regulando, necessaria quidem est notitia theoricæ juris, inspiciendo cui assistat regula, cujus virtus, ac operatio est fundare intentionem illius, cui ipsa assistit, ac transfundere in aliam partem onus probandi limitationem, cujus tamen probatione accedente, sine dubio regula cessat, cùm ista simplicem juris præsumptionem inducat, contraria probatione etiam conjecturali, seu præsumptiva elidibilem; Cognitaque juris theorica descendendum est ad examen facti, ejusque circumstantiarum, ex quibus pendet judicium, an in casu regulæ, vel potiùs in altero limitationis versemur.

Quatenus igitur ad juris theoricam pertinet, dicebam quod malè per scribentes in contrarium, ac etiam per aliquos ex eis allegatos, generica regula desuper constituebatur, quoniam in vero conci-
5 liativo sensu jurium, quæ desuper habemus, tres casus in proposito distinguendi sunt; Primò nempè, ubi hortus, aliaque membra, de quibus est quæstio, jtà connexionem habeant cum domo, ut non nisi per ipsam aditus, ac usus haberi valeat; Secundò, ubi pariter concurrit connexio, seù contiguatio, idemque habeatur aditus per domum, non tamen iste sit necessarius, sed aliundè haberi possit, quia nempè hortus, vel aliud membrum januam habeat in via, ideoq; sit practicabilis dividuitas atque commodè utriusque separatus usus haberi possit; Et tertiò demum, ubi non adsit connexio materialis juxta casum præsentis, controversiæ, adeoùt pernecesse habeatur aliundè aditus, ac usus, solumque intret connexio ficta, seù intellectualis, quæ ex legis fictione ob destinationem patrisfamilias resultat.

In primo casu intrat distinctio, an legatum sit de domo, vel ejus usufructu, seu formali habitatione redolente servitutem, quæ locandi facultatem tribuat, vel potiùs de legato facultatis habitandi, in
6 domo juxtà distinctionem inter habitationem, & facultatem habitandi, de qua *sub tit. de servit. disc. 66.*, ut in prima specie veniant etiam membra, secùs autem in altera, ut combinando textum *in l. Olimpico ff. de servit. urban. præd.* cum alio textu *in l. prædijs* §. *fin. ff. de legat. 3.* plerique firmant, de quo sensu plenè *Veg. dicto cons. 54.*; Verùm de isto primo casu utpotè extrà illum controversiæ, juxtà commendabilem Curiæ stylum prohibentem superfluas evagationes, actum non fuit, ideoque desuper maturum judicium efformatum non fuit.

In secundo nimium certant DD.; in varias sciss opiniones, atq; cum consuetis formalitatibus distinguunt, an hortus, aliaque membra eodem tempore cum domo acquisita sint pro unico, eodemque pretio, tanquàm unum corpus; Sive an acquisitio facta sit animo omnimodæ incorporationis, ac faciendi unum & idem corpus ex relatis per *Cancer. dicta par. 3. tit. 20. de legat. num. 144. & seqq.* cum alijs *in dicta Bonon. liquidationis pretij par. præced. & dicto tit. de servit. disc. 74.*, sed pauca casus veritatem examinare non oportuit, cum esset quoque extraneus à quæstione.

In tertio autem proprio, ac præciso; Regula assistit potiùs hæredi, quàm legatario, ut sibi legata domus non veniant hortus, & alia membra hujusmodi, nisi concurrant adminicula, quæ directam voluntatem suadeant, ideoque limitationem inducant, ut antiquioribus relatis habetur *apud Cabed. cons. 169. num. 16.* benè *Mantic. de conject. lib. 9. tit. 2. nu. 36. & de tacit. lib. 13. tit. 23. n. 33.* & contra sensu videtur perpetuò Rota processisse, ut in *Caputaq. decis. 342. par. 3. apud Burrat. decis. num. 2. decis. 432. num. 4. par. 5. rec. dec. 125. par. 2. decis. 77. par. 10. Bonon. manutentionis 2. Februar. 1648. coram Peutingerio*; & in alijs.

Hinc proindè [applicando ad rem jacentem, quod regula assistebat hæredi ità habenti immemorem fundatam, donec per legatarium probetur, limitatio, & consequenter non incumbebat hic Parti; sed alteri probare diversam voluntatem; Et nihilominus facti circumstantiæ eranttales, ut etiam regula hæredi resisteret, illius limitationem suadebant, dum constabat, quod testator longo tempore cum uxore legataria domum habitaverat sine horto, & stabulo, ac horreo, curasset autè pomodum construere prope domù *pro majori* commoditate principaliter stabulum, & horreum occasione acquisitionis aliquorum prædiorum, pro quorum cultura, & assistentia, stabulo indigebat, ut equum pro ejus usu, aliaque animalia retineret, ac etiam ut in horreo triticum, aliasque fruges, conservaret; Quibus sic stantibus, cum testator hujusmodi prædia reliquisset hæredi, ità eamdem habenti indigentiam dictorum membrorum, quæ mulieri legatariæ inutilia remanebant, nisi extraneis locaret, nimium improbabile videbatur, ut dicto testator sensisset, quodque verus sensus esset, ut pro eo usu, qui mulieri congruus est, mulier continueret habitationem in domo cum usu suppellectilium eo modo, quo vivente viro habitaverat, stabulumque inspecta verisimilitudine, probabile reputabatur, ut usum horti benè separabilis haberet pro quadam mulicbri consolatione compensatura afflictionis ob amissionem viri, ut sudex motivatus atque ego, ut dictum est, ex quadam epiecia animetebam, non tamen ut exindè ista potiùs non ipta æquitas, ad prædicta alia membra legatarii congrua, hæredi autem nedum opportuna, sed am necessaria, inferendum esset.

Et consequenter firmum remanet id, quod insinuatum est, ut certa, & determinata regula super statui non possit, erroneumque sit cum regis lis; vel doctrinis generalibus procedere, sive dissiones in uno casu editas; Indefinitè cuicumque teri juxtà modernum pragmaticum abusum applicare, manifestaque ineptia est in hujusmodi quæstionibus voluntatis, cum improbo labore, auctoritatum legiones congerere, atque incertum rithmetico numero pro verè contemptibili fundavim constituere, cùm necessaria quidem sit theoricæ generalis notitia pro benè regulando arbitrio, istius autem interpositio vere pendeat à circumstan-

cumstantijs facti; Ideoque ad hunc effectum, eodem modo, quo præsertim in fideicommissaria
9 materia advertitur, opportunum, imò necessarium est, citrà superfluitatis vitium, recensere plures casus cadentes sub eisdem articulis, ut ità bene judicium efformari valeat, dum in duobus penè identificis casibus diversimodè frequenter judicandum esse praxis docet, ad quod non advertunt illi tincti, qui rerum superficiem, atque inutiles chartarum repletiones cum allegationibus respiciunt.

FIRMANA DIVISIONIS INTER FILIOS IO. ANTONII DE PASSERIS.

Responsum pro veritate.

Sub legato bonorum stabilium, an veniant animalia, & blades, aliaque mobilia existentia in fundis, seù prædijs, vel potiùs veniant sub legato bonorum mobilium, quando testator, de uno, ac altero genere diversimodè disposuit.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *An & quando animalia veniant sub legato fundi.*
3 *Sub legato rerum in domo, vel fundo existentium, quænam veniant.*
4 *De eodem, de quo num. 2.*
5 *De ponderatione super eodem.*
6 *Quomodo ista quæstio decidi debeat.*
7 *De eodem.*

DISC. IX.

1 IOannes Antonius Passerus, institutis hæredibus duobus ejus filijs, ad tollendam inter eos omnem controversiæ occasionem super divisione bonorum, illam fecit in ipsomet testamento, assignando cuilibet quasdam possessiones, aliaque bona stabilia; Quoverè ad mobilia, & ornamenta; & massaritias, ac alia, necnon quædam officia, & nomina debitorum, ac census, alioque effectus hujusmodi, mandavit, ut omnia æqualiter dividerentur; Cùm autem in possessionibus, ac domibus, ut suprà respectivè assignatis, nonnulla animalia, & certa quantitas frumenti, aliaque bona mobilia, reperta essent; Hinc orta est dubitatio, an ista venirent in ea æquali divisione, quæ per testatorem de bonis mobilibus demandata fuit, vel potiùs integrè spectarent ad eos, quibus respectivè ipsa bona stabilia assignata fuerunt; Undè desuper pro veritate consultus.

Respondi, decisionem pendere ex circumstantijs facti, an scilicèt animalia, aliaque bona essent in dictis prædijs pro eorum cultura, & tanquàm eo-
2 rumdem prædiorum instrumenta, perpetuò destinata, sivè frumentum pro semine, ac victu colonorum; Vel è converso accidentaliter & ad tempus, animalia scilicèt pro pascendis herbis, vel glandibus, ad effectum deindè vendendi tanquàm merem; Undè frumentum ibi repositum esset custodiæ causa, ut venderetur; Primo enim casu veniunt cum ipsis prædijs, & sub nomine bonorum stabilium, tanquàm pars, ac instrumenta fundi ad text. *in l. de grege, & l. quæsitum est, ff. de fundo instructo, & instrumento legato, l. generaliter, §. uxori, ff. de usufructu legato, l. uxorem, §. legaverat, & l. quis alium, ff. de legat.* 3.; Secùs autem in secundo casu, in quo animalia, & bona ibi accidentaliter sint, ut vendantur, seù alibi transportentur, quoniàm sub legato rerum in loco existentium veniunt solùm ea, quæ ibi sunt, ut perpetuò maneant, nisi aliàs de diversa testatoris voluntate constet ex deductis *per Menoch. lib. 4. præsumpt. 137.* latè *Altograd.* 3 *cons. 70. ex num. 20. lib. 1. Merlin. lib. 2. controv. 65. n. 30. & per tot.*, ubi benè materiam examinat, ac expendit jura, quæ invicem pugnantia videntur, atque habetur actum *in Romana, seu Cusentina legati, & in Auximana legati, & in alijs hoc eodem tit. discur. 5. & 6.*

In contrarium obstare videbatur, quod plura ex juribus superiùs allegatis procedunt in legato fundi instructi, secùs autem, ubi fundi, & bona simpliciter relicta sunt, ut in puncto de animalibus non venientibus sub dispositione fundi *per text. in* 4 *l. cùm fundus, ff. de fundo instructo* cum concordan. probat *Odd. cons. 30. nu. 41. cum sequen.*; Verùm credebam, ut ponderatio non obstaret ex verisimili intentione testatoris, dum non agebatur de vero, ac proprio legato, quod importaret gravamen hæredis ad favorem extranei, seu alterius, qui non esset hæres, undè propterèa intriratet propositio super stricta legati intelligentia, sed agebatur de quadam divisione, quam prudens testator de bonis hæreditarijs inter ipsosmet filios, & hæredes, ad tollendam discordiarum occasionem facere voluit, undè propterèa intrare videbatur dispositio, vel ratio textus *in l. quæsitum circa finem, vers. sed & ipse Papinianus, ff. de fund. instructo* cum ijs, quæ in dispositis ad favorem filiorum observant DD. deducti *per Merlin. dicta contr. 65. num. 26. & 27.*

Ponderando etiam, quod quando testator loquutus est de mobilibus, & juribus, quæ utpotè ab 5 ipso non divisa, præcepit æqualiter dividi debere, enumeravit satis distinctè, & accuratè illorum species, scilicèt ornamenta, massaritias domus, tabulas pictas, vasa argentea, officia, census, & nomina debitorum, ideoque verisimiliter de animalibus, ac tritico, alijsque frugibus, specificam mentionem habuisset, si non credidisset, ut sub distributione possessionum, aliorumque stabilium, tanquam eorum partes, & instrumenta venirent.

Quinimò etiam respectu animalium, ac fructuũ in ipsis fundis existentium ad exuberantiam, & quæ venditioni destinata essent, & in quibus ut suprà regula est in contrarium, adhùc inspiciendum esse dixi valorem bonorum, quæ dictis filijs; & hæredibus per testatorem distributa fuerunt, an scilicèt habita etiam ratione dictorum animalium & fru- 6 gum, aliorumque mobilium portiones remanerent æquales, quoniàm cùm ex æquali institutione, ac præcepto de æqualiter dividendo reliqua omnia per ipsum testatorem non divisa, constaret evidenter de enixa voluntate servandi omnimodà æqualitatem inter dictos filios, tunc etiam ea, quæ tanquàm exuberantia venditioni destinata erant, sub ipsorum prædiorum, seu bonorum stabilium nomine venirent, vel econtrà ad text. *in dicta l. quæsitum, ff. de fundo instructo* cum concord. *per Merlin. dicta controv. 65. nu. 27. & 28. & per Altograd. dicto cons. 70. numer. 34, 35.*; Ubi potissimum pondera-

deratur id, quod satis ad rem adaptabile erat, quod scilicèt dicta animalia,& fruges etiam exuberantia, ibi introducta non erant ab extrà mercimonij causa, sed destinata erant venditioni, seu domestico usui, quia superabant ipsorum prædiorum necessitatem, Et in summa cum ista sit quæstio facti potiùs,& voluntatis quàm juris, atque mihi communicatæ non essent distinctè facti circumstantiæ, circà quantitatem,& qualitatem bonorum tam stabilium, quàm mobilium, ac etiam circà valorem; Hinc proindè hæc omnia ità generaliter pro utraque parte insinuabam pro directione peritorum, in partibus, ut ità concordiam à testatore desideratam inter fratres conservarent, atque ità credo sequutum esse.

ROMANA

LEGATI MOBILIVM

PRO

ANNA ROTTIGNA

CVM

MARCO ANTONIO LONGO.

Casus disputatus coram A. C., sopitus per concordiam.

De legato mobilium domus facto uxori, collato in ejus arbitrium, de illis scilicèt, quæ sibi necessaria, vel opportuna judicaret, quomodò interprætandum sit, sivè quomodò istud arbitrium interponi debeat.

SVM MARIVM.

1 *Facti series.*
2 *Quod argumentum non veniat sublegato mobilium domus.*
3 *De legato mobilium ad arbitrium legatarij quomodò intelligendum.*
4 *In specie de legato mobilium uxori viduæ.*
5 *Quæ mobilia non congruant viduis.*
6 *Advocati in Curia, ut plurimum coguntur sequi vestigia Procuratorum.*
7 *Vxor plebeia copulata viro nobili, efficitur nobilis,& quidè contrà.*
8 *Vxori pauperi debetur successio in bonis viri in quarta parte.*

DISC. X.

1 CAtharinæ inæqualis conditionis, ac amasiæ, in mortis articulo, [forsan ex medici spiritualis consilio, ut frequenter contingit, sivè ex motivo legitimandi filios [desponsatæ; Reliquit Riccardus facultatem accipiēdi ea mobilia domus, quæ sibi necessaria,& opportuna reputaret, ut cōmodè in statu viduitatis vivere posset; Sequuta verò ejusdem Catharinæ morte, inter Marcū Antoniumipsius,& Annam Riccardi testatoris hæredem, orta est controversia super aliquibus vasis argenteis, alijsque pretiosis mobilibus, quæ in vim dictæ facultatis, Catharina propria auctoritate acceperat, de tempore, quo Anna in pupillari ætate constituta erat, introductaque causa coram A. C. post aliquas disputationes, concordia finem dedit controversiæ.

In disputationibus autem desuper habitis, deinde duos restrinxit punctos; Unum super argumento in genere, an scilicèt ista venirent sub legato mobilium; Et alterum respectu aliorum mobilium, seù suppellectilium, dum legatum non erat generale de omnibus, sed solùm de illis, quæ ipse legatarius necessaria, vel opportuna videretur, de quibus scilicèt intelligendum veniret, & quomodò præfectum sibi attributum arbitrium interponi deberet, adeoùt locus esset restitutioni illorum, quæ testatoris voluntate sub legato non venirent.

Quatenus pertinet ad primum; Dicebam sustinens pro Anna hærede, quod quicquid sit de disputatione, an facto simpliciter generali legato mobilium domus, veniant pecunia numerata, aurum, argentum, gemmæ, merces, & alia hujusmodi bona, deductis *hoc eodem titulo discurs. præcedenti* ... hac tamen facti specie, istà quæstio cessante facto, seù contextu testamenti, dum testator gentis, ac gemmis, & pecunijs loquitur separatè à mobilibus domus, sub quorum nomine de solis suppellectilibus intelligere voluit, adeò planum erat, ut aliqua vasa argentea non venirent, aliquibus exceptis, quæ utpotè pro quotidiano usu, si non præcisè, saltem moraliter necessaria, sub nomine suppellectilium potiùs venire crederentur. Ista enim [ut alibi ad hanc materiam adverti] dicitur potiùs quæstio facti, quàm juris, pro ... ac personarum qualitate decidenda; In idem quoque accedente ponderatione, de qua in also proximo super hujusmodi argentorum incongruitate, attenta qualitate, ac statu personæ.

Quoverò ad alium punctum *qualitatis*, vel quantitatis bonorum, quæ venirent sub hoc legato mobilium collato in arbitrium legatarij; Advertebam indubitatum esse, ut nulla certa, & determinata regula desuper tradi posset, cùm omninò pendeat à singulorum casuum circumstantijs, pro qualitate scilicèt personarum, bonorum, & locorum, eorumque usus, ex ijs, quæ in terminis legati incerti, ac indefiniti habentur generaliter *apud Crot. in l. nemo potest num. 61. ff. de legat. 1. Mantic. de conject. lib. 3. tit. 1. numer. 17. Mart. ad Andr. decis. 73. & decis. 239. par. 7. recent.*; Et in terminis specialibus legati mobilium domus, ut veniant solùm ea, quæ statui viduali mulieris conveniunt *benè Cordub. in l. si quis alberus §. sequitur his ff. de liber. agnos. numer. 168.* eum quo pertinet *Cancer. par. 3. var. cap. 20. de legat. num. 32.*, Et generaliter conferunt ea, quæ habemus in materia legati, vel alterius dispositionis legis, vel hominis super præstatione alimentorum, cum arbitrio judicis determinandum id veniat pro personarum, locorum,& bonorum quantitate,& qualitate, acverisimili disponentis intentione, ut etiam in materia taxæ dotis congruæ habetur *sub tit. de dote dis. 144.* & juxtà ea, quæ habētur plenè *apud Gizz. dec. 57. ubi add.* in proposito contrahentis, qui alterum contrahentis arbitrio se remittat, vel subditi, qui remittat arbitrio superioris cum similibus.

Applicando autem ad rem [etiam in sensu veritatis, qualem Iudex agnoscebat] extra controversiam esse dicebam, ut sub hoc legato non venirent quædam culcitræ, aliaque lecti ornamenta, ac alia suppellectilia serica rubei coloris, trinis aureis ornata, necnon gemmæ, & alia, viduili statui omninò incongrua, atque à testatoris animo sine dubio aliena, eodem modo quo ut supra in primo puncto de vasis

vasis argenteis pretiosis dictum est, cum spectata substantia voluntatis testatoris, constaret eum solum voluisse, ut uxor in domo habitaret provisa aliqua decenti suppelectili, nō autem, ut hujusmodi bona omninò incongrua haberet, viduas ad luxum, ac vitam licentiosam, sivè ad secundas nuptias potiùs exitantia.

Quoverò ad alia bona, eorumque quantitatem & qualitatem; Quamvis causæ Patronus excitasset motivum, ut hoc arbitrium regulandum esset attenta humili qualitate naturali illius mulieris, undè propterea ego tanquam Advocatus, causæ oportunitati inserviendo, studerem istud motivum con-
6 fovere, cum præsertim ex Curiæ stylo Advocatorum partes videantur illæ artificum ornantiū pannum, vel telam alterius cum auro, vel serico, seù gemmis, siquidem causarum Patroni promovent motiva, Advocati verò ornant, potissimè ubi contingat [ut sæpiùs praxis docet] quod illi sint peritissimi I.C., quandoque ipsis Advocatis peritiores.

Attamen reflectendo ad veritatem, id continebat fallaciam, quoniam cùm dicta mulier jam con-
7 stituta esset in statu uxoris testatoris, illius radijs coruscabat, atque de ignobili, nobilis effecta erat sicuti è converso mulier nobilis viro ignobili, ac plebeo copulata, potiùs ignobilis, ac plebea fieri dicitur in puncto juris, quamvis de facto contrarium sequatur, ut scilicèt ex eius radijs vir coruscare dicatur, atque si non veram nobilitatem, saltèm quandam majorem existimationem, sivè introductionem ad statum nobilem, ac magis qualificatum acquirere dicatur, ex ijs, quæ habentur *sub tit. de Don. disc.* 2. & alibi.

Et consequenter dicebam, ut arbitrium interponendum esset eo modo, quo uxorem testatoris, non autem concubinam, seù amasiam deceret; Tùm ex verisimili defuncti voluntate; Tùm etiam ducto argumento à dispositione textus *in authentica præterea Cod. unde vir, & uxor*, dum supponitur u-
8 xor pauper, ideoque inferioris conditionis viro, & tamen ei lex decernit congruam provisionem cum successione in quarta parte bonorum viri juxtà declarationes tamē, de quibus *Fontanell. de pact. claus.* 5. *glos.* 8. *par.* 9. *& seq. Hodiern. ad Surd. decis.* 61. *Mangil. de imput. quæst.* 137. plenè *Conciol. alleg.* 9. & 10. *Durant. decis.* 29. & 42.; Licèt adhuc occasionem nō habuerim de hac successione agere, istequè meus sensus liberè dictæ annæ [pro qua scribebam] insinuatus, facilitavit concordiam, dum ità temperavit majorem prætensionem excitatam à sensu causæ Patroni, qui in Curia solet esse privatorum litigantium oraculum.

ROMANA
LEGATI DE FABIIS
PRO
IVLIANO BVTIO
CVM
PETRO DE FABIIS.

Casus disputatus coram A. C., postea concordatus.

Legatis equis, an defectis illis, quos testator habebat, teneatur hæres alios supplere, vel potiùs casus cedat damno legatarij; Et an, & quando frumentum, vinum & oleum, ac alia hujusmodi, quæ in domo reperiuntur, veniant sub legato mobilium domus.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *An pecunia veniat sub legato mobilium domus.*
3 *Quid de frumento, vino, & oleo, quæ in domo sunt.*
4. *De eodem.*
5 *Legatum generis non cessat, quamvis aliquæ species pereant.*
6 *Declaratur quando id procedat.*
7 *Legatis equis, intelligitur de illis, quos testator habebat.*
8 *Legatum in specie, ista perempta cessat.*

DISC. XI.

IN testamento, de cujus validitate habetur actum *sub tit. de testam. disc.* 2. priusquam ea controversia excitata esset, facto legato per testatricem Petro fratri, medietatis mobilium domus, ac etiam currus cum equis; Cum casus dedisset, ut vivente testatrice, vel paulò post mortem, peremptio unius equorum sequuta esset, hinc orta est inter legatarium, & hæredem quæstio, an alter equus supplendus esset; Ac etiam, àn legatarius participare deberet de pecunia numerata, & de frumento, ac vino, & oleo, quæ domi reperta fuerunt, atque post aliquas disputationes, concordia litem terminavit, quamvis postmodū altera super ipsius testamenti substantia exorta sit, de qua *dicto disc.* 2. *de testam.* 1

Tres igitur erant puncti; Primò nempè super pecunia numerata; Secundò super frumento, vino, & oleo; Et tertiò super peremptione dicti e- 2
qui; In primo autem deducta fuerunt eadem, quæ habentur super hoc articulo *in Auximana disc.* 5. & in alijs, quæ repetere non oportet; Quatenus autem pertinet ad secundum, super frumento, vino, & oleo; Admittebam ego scribens pro hærede, ut sub dicto legato veniret illa pars, quæ probabiliter destinata esset ejusdem testatricis usui pro eo anno, quatenus ejus mors non contigisset; Dicebam ta- 3
men, ut non veniret pars excedens, quæ venditioni potiùs destinata esset, juxtà ea, quæ in proposito mercium venalium extheorica *Bartoli in l. Divus num.* 4. *de bon. damnat.* habentur *apud Gabr. cons.* 98. *lib.* 1. *& Merlin. lib.* 2. *controv.* 2. *per tot.* præsertim *num.* 17. *& seqq.*, ubi latè concordantes.

Verùm reflectendo ad veritatem, quemadmodum prætensio legatarij improbabilis videbatur circa pecuniam numeratam, in quadam moderata summa quotidianis, ac manualibus usibus proportionata, adcoùt vix sufficeret ad expensas funerum, & ultimæ infirmitatis, juxtà casum, de quo *in Romana, seu Cusentina disc.*; Ita è converso parum probabilis videbatur ista prætensio hæredis, quoniam non ex eo quod aliqua major fiat provisio, undè congruat quantitatem excedentem vendere, resultat, quod dicantur merces, seù bona mercimonij gratia retenta, præsertim in muliere, cui 4
incongrua est mercatura, & consequenter quod conclusio de non comprehensione mercium venalium, non esset applicabilis ad casum.

Demùm quoad tertium punctum legati equorum; Scribentes pro legataria dicebant, quod cùm testatrix certos equos non designasset, sed reliquisset

5 reliquisset equos in genere, ità casus peremptionis, damno hæredis, non autem legatarij cedere deberet, quoniam genus nunquam perit, ut ex claris juribus alibi advertitur; Verùm reflectendo ad veritatem, dicebam quod hæc prætensio nullum penitus fundamentum haberet; Dicta etenim propositio, quod genus nunquam perit, rectè procedit, quando testatrix nullos habuisset equos in ejus hæreditate, adeoùt hæredi injuncta esset obligatio illos emendi, Sivè quod magnus equorum numerus, vel armentum adesset, adeoùt, aliquibus peremptis, alij remanerent, ex quibus legatum impleri posset; Secùs autem dum testatrix habebat solùm duos equos ad usum currus, quoniam de illis legatum censetur, quamvis generaliter conceptum esset ad notata *per DD. in l. legato generaliter relicto ff. de leg.* 1. ex dispositione vel ratione textus *in l. si domus ff. eodem*; Idque adeo verum est, ut quamvis testatrix diversum colorem expressisset, quia nempè dixisset legare equos albos, illi autem essent rubei, vel nigri, vulgò *bai*, seù *morelli*, adhuc legatum intelligendum veniret de illis, quos testatrix habebat, ut advertit in specie *Graſs. de succeſſ. in* §. *legatum quæſt.* 65 *num. fin.*; Idque ad nimiam evidentiam probari videbatur ex facti circumstantijs, ea præsertim, quod non fuerunt simpliciter legati duo equi, sed relictus currus cum equis, ideoque sine dubio id intelligendum veniebat de curru, eo modo, quo ipsa testatrix illo utebatur, & consequenter legatum remanebat speciei, cujus peremptio legatarij damno cedit ad 7 *rext. in l. mortuo bove ff. de leg.* 2. §. *si res, &* §. *si rem Institut. de legat. & DD.* communiter, quoniam quæstio cadit, an legatum consistat in specie, vel in genere, sed posito, quod consistat in specie, tunc nulla desuper dignoscitur ratio dubitandi, & consequenter hujus legatarij prætensio in secundo puncto solùm probabilitatem habebat, non autem in alijs.

VITERBIEN.

LEGATI CENSVVM PRO COLLEGIO SOCIETATIS IESV CVM FANIS.

Discursus in congressu.

Legato generaliter relicto, cujus sit electio, an hæredis, vel legatarij; Et posito quod sit unius, vel alterius, an possit eligi optimum, vel dari possit respectivè pessimum, Et quando legatum generis sit inutile.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *An legatum factum de aliquare in genere valeat, distinguitur.*
3 *Quando valeat etiam, ubi aliàs valere non deberet.*
4 *De suppletione voluntatis testatoris à lege, vel Judice facienda.*
5 *Vbi voluntas adest, cessant quæstiones.*
6 *Quando electio sit hæredis.*
7 *Et quando ejusdem, vel legatarij.*
8 *De distinctione inter res animatas, & inanimatas.*
9 *Respondetur ad* Harpret. *tenentem, ut semper electio sit legatarij.*
10 *Quomodo leges debeant intelligi.*
11 *De aliquibus* Rotæ *decisionibus super electione legatarij.*
12 *Quando uni vel alteri competit electio, quid sit eligendum.*
13 *Favore piæ causæ debetur quod magis.*
14 *Quod sit legatum quantitativè, non autem specie.*
15 *Quando bona sint in facultate solvendi.*
16 *Quomodo dignoscatur an sit de specie, vel de quantitate.*
17 *Vincula minuunt de valore.*
18 *Potest census vendi minori pretio quam sit impositus.*
19 *De alio argumento, ut legatum sit quantitativè.*
20 *Vbi legatum est de specie, vinculi diminuit damno legatarij.*
21 *Census si non habet ab initio fundum idoneum, non est census.*

DISC. XII.

Onatus de Spadensibus cuidam patrimonij Monalcensium oneribus censibus diverso tempore constitutis, quorũ aliqui ob anterioritatem erant tuti; Alijverò posteriores periculosi, pari fere riem, de qua *sub tit. de feud. ad* materiam bullæ Baronum *disc. 77. & seq.* legatum fecit Collegio Societatis Iesu Viterbij scutorum 1500. pro fabrica Ecclesiæ, ad implendum ex hujsmodi censibus in genere, non exprimendo de oneribus; Undè propterea inter Collegium legatarium, & hæredem orta est extrajudicialis controversia [cum quodam concordiæ benevolo temperamento sopita] cujusnam esset electio, an hæredis, vel legatarij, dum hæres prætendebat dare de posterioribus, legatarius autem prætendebat eligere de melioribus; Ac etiam cùm Congregatio Baronum non liberet pecunias nisi vinculatas, cum cautione de restituendo prioribus, & potioribus, atque ubi præstari non potest idonea cautio, loco illius fit investimentum in loca montium cum hoc vinculo, ut pluries advertitur ad dictam materiam Bullæ Baronum *sub tit. de feudis*, ac etiam *eodem modo in supplemento, & sub tit. de credito præsertim disc.* 17. Hinc dubitari etiam contigit, an hujusmodi cautio præstari deberet per hæredem, vel per legatarium; Ideoque, pendente tractatu concordiæ, ex parte Collegij convocatus fuit congressus Advocatorum, ad effectũ deliberandi, quid magis expedire

Quatenùs igitur pertinet ad punctum electionis an illa esset hæredis, vel legatarij juxta stylum hujusmodi congressuum, quod quandoque ad ostentationem totius materiæ discursus assumi solet, generaliter actum fuit de materia legati generaliter relicti; Atq; super hoc articulo dicebam, quod duo cadans inspectiones, una scilicèt validitatis, & altera electionis; Et quoad validitatem, quidquid dicant qui scribentes varient, [qui tàm in hoc puncto validitatis, quàm in altero electionis se involvere videntur], distinctio est quod; Aut res legata in genere habet fines determinatos à natura, aut sine semoventia, & tunc est genus generalissimum, quia nempè relictum esset animal, absque specificatione, illud inutile remanet, utpotè verificabile in musca, vel in alio simili animali inutili; Aut genus redactum est ad speciem, seu explicatum illa, quia nempè relictus sit equus, vel bos, & tunc valet

let, intrante solùm altera quæstione super electione, & qualitate, ut infrà; Aut verò res legata non habet fines determinatos à natura, sed recipit determinationem à facto hominis, quia nempè legetur fundus, vel domus, & tunc, Aut inhæreditate nulli adsunt fundi, vel domus, & pariter 3 magis receptum videtur, ut legatum sit inutile, nisi facti circumstantiæ suadeant certam, ac determinatam testatoris voluntatem, quod noluerit nugari, sed verè providere legatarium de una domo, seù de una vinea, vel de altero prædio, quoniam licèt suam 4 voluntatem explicare ignoraverit, adhùc tamen ex illa suppletione, quæ per legem, vel Iudicem facienda est, quando constat, quod sit minus scriptum, quàm volitum, & de qua suppletione habetur præsertim actum *sub tit. de fideicom. dis.* 115., ubi de juribus, & auctoritatibus, ita attendendi potiùs substantiam voluntatis testatoris, ac naturalem voluntatem, quàm sonum verborum, vel subtilitates, ac formalitates juris civilis præsertim antiqui Digestorum, quod nimium immorabatur in verborum formalitatibus, etiam in institutione hæredis, ac in alijs, de quarum moderatione habemus in jure novo, vel novissimo Codicis, & Authenticorum; Et tunc intret Iudicis arbitrium ad cogendum hæredem, ut emat pro legatario domum, vel vineam, quæ ipsius legatarij conditioni proportionata sit pro verisimili testatoris voluntate, habita consideratione virium hæreditariarum, aliarumque circumstantiarum, ex quibus ipsa substantia voluntatis desumatur; Si verò in hæreditate adsunt domus, vel fundi, & tunc extrà controversiam est legati validitas, remanente solùm quæstione super electione, ut infrà.

Et consequenter [applicando ad rem], ubi etiam istud dicendum esset legatum speciei, sivè generis hujusmodi censuum [cujus contrarium mihi probabilius videbatur, ut potiùs esset legatum quantitatis, ut infrà] dubitari non poterat de validitate, dum in hæreditate aderant census, ac propterea restringebatur inspectio ad alteram quæstionem electionis, an scilicet illa esset hæredis, vel legatarij, ac etiam super modo eligendi, quatenùs ad unum, vel alterum respectivè pertineret, an de melioribus, vel deterioribus.

Super utroquè autem, utpotè in quæstione voluntatis potiùs, quàm juris, quoties accedunt pro- 5 bationes expressæ, vel etiam præsumptæ, & conjecturales voluntatis testatoris, omnes quæstiones cessent, cùm voluntati tanquam dominanti, ac Reginæ, in ijs, in quibus ob legis prohibitionem, non intret defectus potestatis, perpetuò lex cedat; Atquè in hoc certa, & determinata regula tradi non potest, cùm totum pendeat ex facti qualitate, singulorumvè casuum particularibus circumstantijs, hujusmodi voluntatem probantibus, necnè.

Ubi verò hujusmodi voluntas omninò ambigua sit, adeùt ad juris dispositionem pro ea regulanda recurrere oporteat, & tunc distinguendum etiam est, an testator, genus restrinxerit ad certam speciem, seù demonstrationem, quia nempè reliquen- 6 do servum, illum explicaverit per nomen propriũ, cùm tamen plures in hæreditate adessent, qui idem nomen haberent, quia nempè dixerit lego Stycum, cùm plures essent ejusdem nominis; Sivè quod dicat relinquere equum album, vel nigrum, cùm plures in hæreditate ejusdem coloris adessent equi, cum similibus; Et tunc verius est, ut indistinctè electio sit hæredis, sivè agatur de rebus animatis juxtà exempla superius tradita, in quibus major dubitandi ratio cadit, ut infrà, sivè de rebus inanimatis, in quibus facilius est electio hæredis juxtà dispositionem *textus in l. si quis à filio* §. 1. *& l. legato generaliter relicto ff. de leg.* 1.; Idque duas habet rationes assignari solitas *per gloss. & DD. ibidem*; Primò nempè, quod cùm testator senserit de re certa, tunc non dicitur amplius electio, sed potiùs declaratio, quæ fieri debet per hæredem, utpotè verisimiliter informatum de voluntate testatoris; Et secundò quia de stricta juris censura, istud legatum, ratione incertitudinis, deberet esse inutile, ideoque cùm substineatur ex quadam juris æquitate, ista nõ est multiplicanda favore ejusdem legatarij, ex regula prohibente cumulum specialitatum in idem, ideoque dum hæres gravatur circa substantiam, gravari non debet circa modum, seù electionem, & consequenter [ad rem applicando] videbatur quod electio esset hæredis, dum testator, genus ad speciem reduxerat, quia non loquutus est de censibus in genere, qui plures quoque aderant cum alijs debitoribus, sed de illis cum certo debitore.

Prosequendo autem materiæ discursum, [quamvis extra controversiæ necessitatem] quod scilicèt testator ad hanc specificationem non devenerit, sed relinquat in genere unam ex rebus, quæ in hæreditate existant; Et tunc, ut dictum est, revera DD. nimium variant ob jura, quæ invicem pugnantia habemus, dum legatario tribuitur electio *per textum in* §. *si quis generaliter Instit. de leg.*, *& in l. qui duos ff. de leg.* 1. *cum concordan.*, de quibus post antiquiores *Harprect. in dicto* §. *si quis generaliter numer.* 15.; E' converso autem hæredi illam tribuunt *textus in l. si quis à filio* §. 1. *& l. legato generaliter relicto ff. de legat.* 1. cum concordantibus relatis *per Harprect. ubi supra*, qui tamen indistinctè partes legatarij tenet, ac per alios de quibus infrà. 7

Mihi verò, tam istius, quàm aliarum controversiarum occasione, ad istam quæstionem reflectendo [quatenus favor piæ causæ, vel alia circumstantia non accedat, quæ limitationem suadeat], 8 probabilior, meliusque fundata visa est distinctio. quam ex antiquiorum sensu, præsertim verò ex magistrali *glossa in l. legato generaliter*, magis communiter receptam, benè præ cæteris, pro meo judicio, tradunt *Cras. in* §. *legatum quæst.* 62., *& Simon de Pretis de interpret. ultim. vol. lib.* 1. *dubit.* 3. *fol.* 3. *&* 4. *fol. in meis* 19 *&* 22., cum quibus pertransit *Barrius de succes. lib.* 9. *tit.* 8., quod scilicèt; Aut agitur de rebus animatis; Aut de inanimatis; Primo casu cessante dicta certa destinatione per testatorem facta, in rebus animatis, electio debeat esse legatarij, juxtà dispositionem *textus in d. l. qui duos*; In rebus autem inanimatis electio debeat esse hæredis juxta dispositionem *textus in d. l. si domus ff. eod. tit. de leg.* 1.; Ex ea ratione differentiæ, quod in rebus animatis puta in servis, vel animalibus, quandoque magis expedit non habere, quàm habere morbosum, seù aliàs inutilem, ob expensam necessariam in alimonia; Secùs autem ubi agatur de rebus inanimatis, in quibus dicta ratio non intrat, quoniã tunc quomodocumq; hæres eligat, semper magis expedit habere, quàm non habere.

Et quamvis huic distinctioni obstare videatur generalitas textus *in dicto* §. *si generaliter Instit. de legat.* in qua se fundat [more scholasticorum litteram textus rigorosè sentientium] *Harprect ibidem*, qui proindè generaliter legatario electionem tribuit, atque cum ejus auctoritate tanquam in re plana procedebant alij desuper consulti; Attamen ut benè præ cæteris observat *Simon de Pretis ubi supra nu.* 4. *circa finem*, cùm textus exemplificet in 9

servo,

servo, hinc proindè quando generaliter de alijs loquitur, intelligendus est de similibus, ità capiendo intellectum conciliativum cum textu *in dict. l. si domus*, & concordantium super electione hæredis.

Licèt enim *idem Harpreht.*, scholastico more, seù [ut aliqui dicunt] potiùs tanquam grammaticus legalis, quàm tanquâ I.C., respondendo ad textum *in dicta l. si domus*, nimium elaborare curet super illius emendatiori littera in Pandectis Florentinis, & an illud verbum *volent* stare possit potiùs in numero singulari, quam in plurali; Attamen istæ, ac similes scholasticorum subtilitates, commendabiles quidem censendæ sunt in scholis, & academijs, ad juvenum ingenia exercenda, pro acuminis acquisitione, ut ità resultet bonus effectus practicus super applicatione, & nè aliàs procedatur cum ineptissimo, nimiumque damnabili, quamvis frequentiori, ac penè communi, pragmatico usu, attendendi auctoritates in sola littera; Non autem, ut in foro super hujusmodi grammaticalibus rigoribus, seù emendationibus legum, adeò immorandum sit; Tùm ex rationibus ponderatis *sub tit. de ursur. discur. 2.*; Tum etiam ex alia ratione ponderata in historia legali recensita *sub tit. de servitut. discur. 1.*, quod scilicèt, dum legum usum habemus, non ex auctoritate Imperiali, sed ex usus receptione post inventionem, idcircò illas attendere debemus juxtà editionem vulgarem, cum qua populi illas receperunt, non autem cum hujusmodi novis ponderationibus, vel subtilitatibus, ut *dicto disc. 1. de servit.* advertitur.

Alij desuper consulti, atque ad congressum vocati, magnum fundamentum constituebant in auctoritate *Rota decis. 203. num. 3. par. 1. recent. & decis. 238. num. 7. par. 4. tom. 2.*, ubi constitui videtur regula ad favorem legatarij, ut ejus sit electio; Verùm advertebam quod in dictis decisionibus nullum fundamentum constitui deberet, dum incidenter articulo non discusso, atque ad alium effectum ibi de hoc agitur.

Et quoad alterum punctum, àn scilicèt, præsupposito quod uni, vel respectivè alteri electio cõpeteret, an ubi competit legatario, possit eligere optimũ, & è converso ubi competit hæredi, possit eligere pessimum; Quamvis pariter DD. nimium discrepent; Aliquibus in summo juris rigore, seù leguleico more extremum retinentibus; Alijs verò [& probabilius], mediam viam tenentibus, quodque propterea mediocre pro facti qualitate, ac verisimili disponentis voluntate ex Iudicis prudenti arbitrio, præstandum sit, adeùt certa, & determinata regula desuper non cadat, ut sentiunt *Crass. Simon de Pret.*, & *Barrius ubi sup.*; Non tamen fuit opus hujus quæstionis veritatem examinare, cùm ageretur de legato ad pias causas, cujus privilegium est, ut censeatur relictum quid magis ex deductis *per Tiraq. de privil. piæ caus. cap. 25.*, & *Surd. decis. 298.*, apud quos concordantes, ut alibi advertitur.

Ista deducebam discurrendo, retento præsupposito, cum quo ab omnibus procedebatur; ut istud esset legatum in genere de tot sensibus, qui considerandi essent tanquam species, eodem modo, quo considerantur legata facta de domo, vel de fundo, seù de alia re in genere; Verùm pro meo sensu advertebam, ut hæc omnia essent extra casum quæstionis, cùm mihi videretur potiùs quod ageretur de legato quantitatis scutorum 1500., pro quorum solutione destinati essent cẽsus, qui proindè ita starent potiùs pro facultate solvendi, seù tanquam effectus demõstrati, ex quibus solutio facienda esset.

Ad id autem sentiendum movebar; Primò ratione subjectæ materiæ, seu operis, cui legatum directum erat, pro fabrica scilicèt Ecclesiæ, prout congrua, imò necessaria erat pecunia prompta numerata, incongrui autem census, quorum solutio est irrepetipilis, quodque propterea intrarent ea quæ ex theorica *Bartoli in l. decem in mille ff. de verbor. oblig.* & alijs habentur *in Romana decur. seu canonum sub tit. de dote disc. 55.*, ubi quod aliud est debitum bonorũ in specie; Aliud verò illud quantitatis, pro quo bona danda sint, & qua propterea posita sint in facultate solvendi, ideoque non esse deberet hæredis vendere tot ex censibus sibi melius visis, pretium autem usque ad dictam summam erogare in hoc opus.

Secundò idem suaderi credebam ex contextu dispositionis, seù verborum formula, dum legatum directum non erat ad census, super quibus fundatia dispositionis resideret, sed directum erat ad quantitatem, & deindè demonstrati essent census, ideoque census potiùs starent, demonstrantes quàm effectus, ex quibus solutio facienda esset.

Et tertiò quoniam stante dicto stylo Congregationis Baronum, qui etiam est juridicus, super dispositioni innixus quando agatur de creditoribus non liberandi pecuniam, nisi cum cautione, seù istius loco cum investimento vinculato ut supra; Ità de consequenti resultabat, quod hi census legati fuissent tanquam species, illi minus valerent ratione vinculi, quod sine dubio minuit de valore, ex ijs. quæ habentur *sub titulo de Regal. disc. 30. cum duobus seqq.* ac etiam *sub tit. de vassal. disc. 53.* & alibi, ideoque summam legatam legatarius non obtineret.

Hinc proinde veriùs videbatur, ut hæredes tenendi essent vendere tot ex istis censibus etiam ut majori summa, ut dicta summa legata in opus demandatum integrè erogari posset, quoniam etiam in censibus, quæ pro justo pretio constituti sunt, verius est dari majoris, vel minoris pretij alterutrum ob vincula sivè ob difficultatem exactionis, & aliasq; circumstantias ex deductis *per Conc. de cons. quæst. 72. Roder. de ann. redd. quæst. 8. num. 11. Coriac. contr. 170. num. 13. Rouit. prag. 1. de cens. n. 13.* latè *Salgad. in labyr. par. 1. cap. 13. §. 2. n. 36. & seq. & cap. 27. num. 80. & seqq.* ubi referendo utriusque opinionis sequaces, veriorem firmare videtur negativam in praxi de facto receptam.

Dictumque argumentum subjectæ materiæ minùm concludens videbatur ex dicta circumstantia cautionis, quam dare oportebat de restituendo, sivè ejus loco investiendi in loca montium inalienabilia, cùm ita impossibile esset practicare emptionem hujus pecuniæ in fabricam Ecclesiæ, seù in actum irretractabilem, undè aliàs dari posset sus avocationis, ob quam Collegium damnosum remaneret de proprio; Sunt autem ista argumenta pro regulanda ambigua voluntate, secùs tem, ubi istius expressa probatio accedat, vel etiam tacita deducta ex fortioribus præsumptionibus, cùm in hujusmodi quæstionibus semper regulari præsumptiones juris, cedant voluntati testatoris.

Ubi verò legatum esset de speciebus, tunc advertebam, quod caderet quidem inspectio super dicto onere præstandi cautionem, illudque administrum incumbere legatario volenti census pretium obnere, cùm sit onus, seù vinculũ de natura rei, quavis illud minuat de valore, dum ità censetur ectum illud minus, ipseque census talis qualitat summa verò stat potiùs demonstrativè ad denotandum, quanta dictorum censuum rata relicta esset.

Quoverò ad punctum electionis, an uni, vel

ter

teri incumberet; Sivè circa modum, an de melioribus, vel de deterioribus; Vexè erat inspectio inanis, dum istud patrimonium jam positum erat sub concursu ad effectum extinguendi census ex deductis *sub tit. de feud.* ad materiam Bullæ Baronum *in Romana revivi scentiæ censuum disc.* 81., cùm ita intraret dilemma quod, Aut census assignandi, erant de non subjectis avocationi ab anterioribus, vel potioribus, & tunc nullus effectus erat, an potiùs uni, quam alteri assignarentur; Aut verò erant de posterioribus, adeoùt non remanerent bona, ex quibus satisfieri possent, & tunc illi dicuntur deficere in radice ex defectu fundi, ac reputantur non census ab initio, Ideoque hæres non adimplet legatum juxtà celebrem *decisionem 639. Merlin.*, & advertitur *sub tit. de credito disc. 64.*

MONTIS FALISCI LEGATI PRO CAPPELLANIIS CVM COLLEGIO CATHECVMENORVM.

Casus disputatus coram Protectore Collegij, & resolutus cum temperamento.

Facto legato generis, de quo in hæreditate adsint plures species, de melioribus, peioribus, & mediocribus, cujusnam fit electio, & quid eligendum, vel præstandum sit, Et quid in hoc operetur favor causæ piæ.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *Legatum generis intelligitur de ijs rebus, quæ sunt in hæreditate.*
3 *Cui competat electio, an hæredi, vel legatario.*
4 *De eodem &c.*
5 *In legatis non pijs, debetur quod minus, secus in pijs, ut quod magis.*
6 *Quid ubi etiam hæres sit causa pia, & de conquassatione privilegiorum.*
7 & 8 *De eodem, & qua dicatur causa magis pia.*

DISC. XIII.

1 IOannes Venturellus, instituto hærede Collegio Cathecumenorum, inter alia legata, reliquit loca 20. montium, ad effectum erigendi in Cathedrali Montis Falisci duas capellanias, quas sequuta morte testatoris Episcopus cum Capitulo illicò erexit; Dumque in hæreditate quamplura reperta essent loca montium trium specierum, ex quarum singulis, integrè legatum impleri poterat; Aliqua enim erant baronalia, quæ tunc juxtà temporum conditionem reputabantur meliora, habentia pretium extrinsecum scutorum quinque, ultrà intrinsecum scutorum 100. pro quolibet; Alia verò cameralia, quæ mediocria dici poterant, habentia solùm valorem intrinsecum cum satis modico augmento vix ad unum scutum ascendente valoris extrinseci; Et alia erant, sivè cameralia, sivè baronalia, fortè ob dotis, ac assignamentorum deterioratam conditionem, quorum valor non ascendebat ad intrinsecum, ideoque erant de deterioribus; Hinc proindè orta est controversia, cujusnam esse deberet electio; Et quatenus unius, vel respectivè alterius esset, an meliora, vel respectivè deteriora eligi possent, vel potiùs capienda essent mediocria, scù de omnibus tribus speciebus pro rata; Quarè ex parte cappellanorum requisitus ad scribendum coram Cardinali ejusdem Collegij Protectore in forma potiùs extrajudiciali, & benevola, quàm contentiosa.

Præsupposito certo juris principio, quod dum in hæreditate aderant loca montium, eorum legatum, quamvis in genere factum, attamen de hæreditarijs intelligendum esset juxtà *text. expressum in l. si domus 7. ff. de legat. 1.* cum concordant.; Quatenùs pertinet ad punctum electionis, cui scilicèt ea competat, an hæredi, vel legatario; Dicebam quod hujus quæstionis occasionem præbet varia lectura *text. in dicta l. si domus*, ex deductis præsertim *per Harprect. in §. si generaliter Instit. de legatis ex num.* 13., ubi cæteris allegatis probat, quod emèdatior lectura videtur assistere legatario, ut scilicèt quoties agatur de legato speciei, hæres præstare teneatur eam ex pluribus domibus in hæreditate existentibus, quam legatarius velit, nisi in contrarium urgeant adminicula diversam testatoris voluntatè suadentia; Atque pro legatario stare regulam dixit pluries *Rota præsertim decis. 203. nu. 3. par. 1. rec. & 238. num. 7. par. 4. tom. 2.*

Verùm in hac facti specie opus non erat assumere hujusmodi quæstionem, super cujus proindè determinatione matura reflexio habita non fuit, [ideoque præmissa incidenter insinuabantur], atquè de eis actum est *discur. præced.*; Siquidem non agebatur de legato domus, vel prædij, seù aliarum rerum similium diversæ naturæ, seù valoris, itaùt magis expediret unam potiùs, quàm alteram habere, sed agebatur de locis montium, quæ omnia eumdem intrinsecum valorem habent, idemque genus constituunt, solùmque adest aliqua accidentalis differentia inter unam, & alteram speciem, circa majorem, vel respectivè minorem valorem extrinsecum, undè propterea nil refert, an electio sit unius, vel alterius, cùm in eis non concurrat illa ratio affectionis, seu majoris commoditatis, quæ in speciebus datur ultrà interesse bursale; Ideoque reducebatur quæstio ad punctum super modo eligendi, an scilicèt, [sivè ad legatarium, sivè ad hæredem id spectaret], eligenda, vel respectivè præstanda essent meliora, vel deteriora, aut media.

Quando autem hæres non esset etiam causa pia, tunc dicebam, quod casus esset extra quæstionem, ut meliora, atq; habentia majorem valorem, præstari deberent, quoniam inter causæ piæ favores, ac privilegia illud computatur, ut legato generaliter relicto, debeatur quod plus; In hoc etenim differūt legata pia à prophanis, quod in istis regulariter debetur quod minus *ad text. in l. Titia §. Seia ff. de auro, & argento legatis*, ubi Bart. & cæteri congesti *per Tiraquell. privil. piæ causæ 25. in princ.* ibique *Adden.* [licèt ipse *Tiraquell.* dubitet] *Harprect. in dicto §. si generaliter numer. 23. Gratian. discept. 611. num. 16. & discept. 700. num. 12. cum seqq. Sur. de alim.*

tit. 8. privil. 25. & decis. 298. n. 12., ibique *Hodiern.*

Quare difficultas residebat in eo, quod hæres etiam esset causa pia, an scilicèt intraret inter æquè privilegiatos conquassatio privilegiorum, itaut, vel intraret distinctio, quæ habetur in legatis profanis inter res animatas, quas, ubi sunt deteriores, magis expedit non habere quàm habere, & res inanimatas, quas semper habere expedit, undè propterea præstando etiam deterius, legatum remaneat proficuum, & operativum.

6

Et in hoc, licèt *Capr. cons. 3. num. 3. & sequen.* ex dicta ratione conquassationis privilegiorum punctualiter firmet; ut mediocre debeatur; Nihilominùs dicebam, ut de stricto jure contrarium probabilius videretur, quoniam regula, ut inter privilegiatos privilegia conquassentur, procedit, ubi ambo sunt privilegiati in genere, & in specie, atque uterque deducere potest privilegium activè, & passivè, & non aliàs, ut cæteris cumulatis *Tiraquell. privil. pia causa 26.* plenè *Trentacinq. lib 1. var. tit. de rescript. & privil. resol. 1. n. 3.*; Ideoque cùm causa pia reperiatur in jure privilegiata, quando est legataria, & sic in specie consequendi ex legato, quod majus; E' converso autem non reperiatur privilegiata in eadem specie, quando est hæres, præstandi quod minus ex privilegio, eo quia aliàs de jure, quod majus præstare deberet, hinc proindè sequitur, ut cesset concursus privilegiorum hinc indè, & consequenter locus non sit regulæ.

7

Præterea, posito etiam concursu privilegiorum in eadem specie, adhùc tamen inter easdem causas pias datur inæqualitas privilegiorum, seù magis, & minus juxtà majorem, vel minorem pietatem, seù verisimilem testatoris voluntatem, quæ uni magis quàm alteri pio operi assistat, ut non semèl *hoc eodem titulo* inferius habetur in proposito contributi inter legatarios, quoties hæreditas omnibus idonea non sit, quoniam in eodem genere piarum dispositionum, datur majus, vel minus privilegium, ut una pia dispositio non subjaceat contributo, & alia sic, quia nempè agatur de facta pro restitutione malè ablatorum, ac exoneratione conscientiæ, sivè pro missis celebrandis, aut aliæ cõcurrant circumstantiæ majorem affectionem testatoris verisimiliter suadentes; Licèt enim omnes essent dispositiones piæ, animæ favorabiles, ac directæ in Deum, qui est unus, & idem qui per plura organa, seù media, nostras pias elargitiones in peccatorum redemptionem recipit; Nihilominus adhùc datur inter eadem opera aliqua differentia majoris pietatis, seù magis benè ordinatæ charitatis, vel majoris affectionis ipsius disponentis; Idque præsertim à DD. exemplificari solet in legatis pro celebratione missarum utpotè ex opere, quod juxtà piam catholicam credulitatem magis proximè operativum est ad animæ suffragium, ac liberationem, vel aliquod levamen à pœnis purgatorij; Et hunc dicebam esse casum cum ageretur de legato pro erigendis cappellanijs cum onere missarum, ac ulterius concurreret ratio verisimilis majoris affectionis testatoris, dum quo magis cappellaniæ erant benè dotatæ, eo magis id influebat in honorificam conservationem ejus memoriæ in patria.

8

Accedente etiam alia ratione melioris, magisq; honorifici cultus Ecclesiæ Cathedralis, dum quò magis beneficia sunt pinguia, & benè provisa, eo magis habentur personæ qualificatæ melius Ecclesiæ inservientes; Licèt enim quoad provisionè hujusmodi cappellanarum, seù beneficiorum, principaliter spectetur fructus, qui sivè in una, sivè in altera locorum specie erat unus, & idem, ut judicatè motivabat idem Cardinalis Protector; Replicabam tamen quod dicta circumstantia majoris, vel minoris valoris influebat quoque in fructum, licet non circa quantitatem, benè tamen circa facilitatem exactionem; Ac etiam quia sæpius, ob decrescentiam, seù assignamentorum deteriorationem, oportet pati de facto etiam diminutionem fructuum, relaxationem in parte, ex qua circumstantia resultat diminutio valoris intrinseci; Non fuit tamen opus super his, ultrà primam informationem laborare, quoniam causæ Patronus, qui pro cappellanis scribebat, cum quadam simplicitate petitionis meritoria, atque Collegij Administratores vitæ illis difficultatibus dederunt libenter; Et de hac etiam materia in terminis legati certæ quantitatis inter censibus, cujus esset electio, & an legatarius agere possit anteriores, & magis exigibiles, vel hæres præstare possit posteriores, & minus tutos habetur *Viterbien. legati hoc eodem tit. dise. præced.*

NEPESINA LEGATI

PRO

HÆREDIBVS CATHARINÆ ZACCARDINÆ

Responsum pro veritate.

An, & quando certa designatio in legatis pro certo opere faciendo, stet taxativè, vel demonstrativè, adeoùt deficiente designatione, vel re designata non sufficiente, intret, necnè obligatio supplendi aliundè.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *De ratione deficientia fructuum locorum montium.*
3 *Quod facta assignatione aliquorum bonorum cum præsupposito, ut quemlibet reditum importarent, non teneatur hæres si redditus deficiunt, & non intret suppletio.*
4 *De privilegio piæ causæ, ut semper designatio sit demonstrative.*
5 *Contrarium, ut pia causa in hoc non sit privilegiata.*
6 *Distinguitur, seù conciliatur.*
7 *De eodem, & ut in dubio pro pia causa quilibet.*
8 *Pia causa attendit veritatem naturalem, cum defectum ea non supplet.*
9 *Declarantur decisiones, de quibus num. 3.*
10 *Quando designatio dicatur stare taxativè, vel demonstrativè.*
11 *De eodem, & quomodò id dignoscendum sit.*
12 *De applicatione ad casum quæstionis.*
13 *De alio casu controversiæ, ut designatio stet demonstrative.*
14 *Et de alio casu, in quo dicitur idem.*

DISC.

DISC. XIV.

CAtharina prole carens, institutis pronepotibus ex fratre, factaque narrativa, quod posslideret in Vrbe 26. loca montium, tunc fructuantium ad rationem quinque pro centenario, mandavit erogari ex eorum fructibus annua scuta centum pro subsidio dotali quatuor pauperum puellarum, & scuta 20. pro diversis alijs pijs operibus, mandando, ut in casu extractionis, pretium [toties quoties id contingeret] non in alios effectus, quàm in consimilia loca montium investiri deberet, assignata ratione, ut dicta annua summa ex fructibus pro pijs operibus implendis percipi posset; Tractu verò temporis, duplicem diminutionem, tàm in sorte, quàm in fructibus dicta loca montium passa sunt; In fructibus scilicèt ob reductiones primò ad quatuor cum dimidio, & deindè ad quatuor, Et in sorte, quoniam sequuta extractione, in cujus casu, Camera debitrix restituit solùm scuta centum pro quolibet loco, in quibus consistit pretium intrinsecum, & naturale, ad effectum emendi alia consimilia loca, juxtà frequentiorem contingentiam, oportet erogare aliquam majorem summam, ratione augmenti extrinseci; Et quatenus id explerì non possit [quia nempè alia non adsit pecunia, nisi ex hujusmodi extractione retracta], id causat diminutionem numeri, adeoùt [e. g.] cum pretio locorum 26., vix emantur loca 25. vel 24. & sic successivè, contingente hujusmodi replicata extractione, & nova erogatione, sors primæva longo temporis tractu, recipit notabilem diminutionem, ex qua de cõsequenti resultat diminutio fructuum; Quare exequutores ab eadem testatrice ad id deputati, non integram summam scutorum 120. ab ea demandatam, sed solùm eos minores fructus, qui in tempora, percepti fuerunt, erogarunt; Hinc proindè officiales Fabricæ, prætensionem excitarunt contra hæredes testatricis pro suppletione omniũ annorum decursorum, quod summam notabilem importabat; Quare desuper, pro veritate ab eisdem hæredibus consultus fui, ad effectum deliberandi, an expediret litem substinere [ut aliquorum desuper consultorum sensus erat], vel potiùs, cum honesta concordia pro istius Tribunalis stylo hujusmodi litem, & molestias redimere, atque juxtà hanc secundam, partem Ego respondi.

Consulentes autem litis prosequutionem, opinando quod molestiæ essent indebitæ, juxtà solitum pragmaticum stylum, qui hodie adeò invaluit, procedendi cum decisionibus, & auctoritatibus, quæ videntur speciales, illas non examinando, neque casus distinguendo; Fundamentum constituebant in firmatis *per Rotam in Camerinen. dotis Ecclesiæ 22. Iunij 1650. & 9. Maij 1653. coram Meltio*, quarum prima est impressa *decis. 62. par. 11. recent.*, in quibus deciditur, quod fundata per testatorem, vel disponentem Ecclesia, seù cappella cum annuo redditu per hæredes solvendo scutorum 500. redimibili cum sorte scutorum 6. m., investiendorum in effectus fructiferos, si dicta summa per hæredes restituta, eaque investita, dictum fructum non produceret, sed longè minorem, non tenerentur hæredes ad suppletionem; Ac etiam *in Romana supplementi dotis 5. Decembris 1653. coram Cerro*, ubi quod facta donatione, vel assignatione pro dote monasterij tot bonorum, quæ redderent in fructu annua scuta 300., si post assignationem dictus fructus diminutionem pateretur, non teneantur hæredes supplere; Ad quod etiam conferunt deducta *apud Mantic. decis. 242.* & latè *per Brixian. in repertor. decis. Borgnin.* vers. *verba potiùs præsumuntur posita demonstrativè &c.*, ubi in fortioribus terminis certi numeri missarum celebrandarum, ut diminuto assignamento, vel excreta eleemosyna missarum, undè propterea, illud ad præfinitum numerum non sufficiat, iste reduci debeat juxtà frequentem, & quotidianam praxim reductionis missarum ex ista causa.

Non acquiescendo autem, pro genio, ac stylo hujusmodi generalitatibus; Ad veritatem melius indagandam, opportunum censui examinare priùs theoricam juris generalem, sivè in abstracto, deindeque agere de concreto, sivè de applicatione, distinguendo primam juris inspectionem in duas quæstiones, quas desuper habemus; Primò nempè, an favor piæ causæ aliquam specialitatem in hac materia inducat, adeoùt, quamvis regulariter in prophanis, destinatio taxativè potiùs, quàm demonstrativè staret, undè propterea indubitata resultet juris dispositio pro exclusione suppletionis, attamen in pijs legatis secùs dicendum esset; Et secundò, quatenus pia causa hujusmodi privilegium non habeat, dictumque effectum non operetur, adeoùt pariformiter cum generali regula, seù theorica procedendum sit; An & quando in una, vel respectivè altera taxativæ, vel demonstrativæ specie versari dicamur.

Quatenus pertinent ad primam; Inter antiquiores non modica fuit quæstio, an inter causæ piæ favores, & privilegia, istud recensendum veniat, ut taxativam resolvat in demonstrativam, ad effectum ut pium opus à testatore volitum, integrè impleatur, cum obligatione hæredis ad suppletionem; Vel potiùs, ut in hoc nullum dignoscatur privilegium; Atque juxtà primam partem favore piæ causæ sentiunt *Roman. singul. 435.* quod ab omnibus in hoc alligari solet, & alij relati *per add. ibidem Tiraquell. privil. piæ caus. 63. Tondut. quæst. benef. tom. 1. quæst. 90. num. 2. Rouit. decis. 57. num. 2.*

Contrarium verò tenent *Felin. in cap. super litteris num. 4. de rescrip.* & alij relati *per Rouit. dicta decis. 57.* ubi istam quæstionem ex professo hincindè disputat, ex quibus patet, magis communem esse hanc secundam opinionem; quod etiam agnoscit *Rota decis. 11. de testam. in antiq. decis. 662. par. 1. divers. apud Merlin. decis. 456. num. 35. & seqq. repetit. dec. 365. par. 5, rec. decis. 63. num. 21. par. 11. rec. Tondut. dicta quæst. 90. num. 4. & seqq.*

Quod scilicet, in eis favore piæ causæ, & pro suppletione respondeatur, eo quia ambiguum esset, an in una, vel altera specie versaremur, quo casu favor piæ causæ hunc effectum operatur, magis benignæ, ac latæ interpretationis, atque ut indubio potiùs pro demonstrativa, quàm pro taxativa respondendum sit, præsumendo voluntatem disponentis eo modo, quo melius, ac pinguius illa impleri potest, ex conclusione, de qua pluries *sub tit. de dote*, & alibi, ut quemadmodũ in legatis prophanis, seù aliàs ob præsumptam majorem hæredis dilectionem legatum ambiguum, seù æquivocum interpretandum est, ut minus gravet, ità è converso pia legata interpretationem habeant in oppositum; Ubi verò facti circumstantiæ ob claram probationem, vel fortiores præsumptiones dictam præsumptionem cessare faciant, atque taxativã suadeant, tunc favor causæ piæ nullius est operationis ex vera propositone pluries insinuata *sub tit. de testã.* & alibi, quod piæ causæ privilegiũ operativũ est in

8 ijs, quæ pendent à juris positivi subtilitate, & solemnitatibus, non autem in ijs, quæ sunt voluntatis, ac juris naturæ, quoniam dum Ecclesia alijs enixè prohibet obtinere bona alterius citrà istius voluntatem, multò magis ipsa hoc observare debet; Istaque videtur hujus quæstionis genuina verita; Et consequenter tanquàm in quæstione facti, & voluntatis potiùs, quàm juris, neglectis diversis opinionibus, decisio regulanda est ex facti circumstantijs, ex quibus verisimilem disponentis voluntatem indagare oportet, illamque servare; Atque in his terminis, & cum hoc præsupposito procedunt dictæ decisiones, in quibus Alij desuper consulti simpliciter fundamentū constituebant, quo-
9 niam reverà error est cum generalitatibus in hac materia procedere.

Cum eadem distinctione, seù reflexione procedendum esse dicebam in altera quæstione, quando scilicèt designatio stare dicatur taxativè, vel de-
10 monstrativè; Quamvis etenim Scribentes, pro consueta leguleica insipidura, totam vim constituere soleant in verborum ordine, seù contextura, distinguendo, an legatum cum sua perfecta oratione præcedat, adeoùt alia suppletione non indigeat, deindeque adjiciatur designatio; Et tunc censeatur demonstrativè; Aut verò sine designatione oratio esset imperfecta, ipsaque designatio eam perficiat; Et tunc secùs; Magnam etiam retexendo quæstionem, an oratio debeat esse penitùs separata à designatione, vel sufficiat unica, & conjunctiva cum solo relativo, ut ex sensu *Bartol.* distinguit *Castrens. cons.338.lib.1. num.3.* quem cæteri sequuntur relati *per Cyriacum contr.336. n.8. & seqq. Grat. discept. 256. num.1. & seqq. Lara de anniversf. lib.1.cap.15. in fin. Alphonsf. de Leon. de cappellan.quæst.5.sect.14. Castill. lib.4. contr.54. num.21. & seq. Galeot.lib.2. contr.44. de Marin.resol.124. lib.2. Rouit. decis.57. num.3. & 11. Merlin.decis.456.num35. & seqq. Rot. decis. 63.num.21.par 11.rec. Fanen.dotis 31 Januarij 1656. coram Verospio*, & advertitur etiam *sub tit. de dote disc.61.*

Attamen mihi id nunquam placuit, quoniam ex propositione præ oculis semper habenda, ut non cortex, & figura verborum, sed substantia veritatis
11 attendi debeat, erroneum videtur, ità generaliter decisionem regulare cum hac formalitate verborum, quæ potiùs Notarij quàm testatoris esse dicuntur; Potissimè verò in hac facti specie, quod agebatur de testamento mulieris, quod juxtà hujus regionis nimium damnabilem abusum, conceptum erat in lingua latina, ipsi testatrici omninò ignota; Et consequenter prorsùs fabulosum videtur ex formalitate verborum, vel phrase Notarij, voluntatem regulare, cùm potiùs indagari debeat substantia voluntatis ex facti circumstantijs, potissimùm verò à qualitate hæredis, an sit verisimiliter magis dilectus, necnè.

Applicando autem ad rem; In hac facti specie ex ejus circumstantijs, pro demonstrativa potiùs mihi respondendum videbatur, ideoque consului, ut concordia procurari debuisset, ut credo sequutum,
12 quoniam etiam contextus verborum id suadere videbatur, cùm tamen sufficeret, quod esset dubium, ut in eo pro causa pia facienda esset interpretatio ut suprà; Clariùs verò, quoniam agebatur de hærede penè extraneo, adeoùt non intraret illa magis benigna interpretatio, quæ favore hæredis contrà logatarium ex ratione prædilectionis fieri debet, atque agebatur de asse hæreditario valdè notabili, undè propterea onus suppletionis non remanebat incongruum, neque inverisimile, totius-
13 que dispositionis contextus ostendere videbatur, ut testatrix erogationem dictæ summæ annuorum scutorum 120. in animo principaliter habuerit.

Hinc in pluribus nimium frequentibus quæstionibus pluries disputatis, cum hac distinctione seù regula procedere consuevi, præter genium, & inepto usui satisfieret, juxtà opportunitatem casuarum pro una, vel altera parte, prædictarum auctoritatum cumulum faciendo; Præsertim verò in *Perusina legati* pro Collegio Cambij cum Flordespina Sentia; Cùm enim testator fuerit negotiator, instituto hærede unico filio infante, in casu ejus obitus absque prole, undè fuerit locus substitutioni ad favorem Flordespinæ filiæ, reliquisset aliqua legata, præsertim unum scutorum mille dicto Collegio pro pijs operibus adimplendis, designando pecunias retrahendas ex effectibus Thesaurariæ, quam ipse habuerat; Idem verò aliquod tempus supervivens dictos effectus notabili parte exigendo, pecunias investiendo, quo per hæredis tutores fieri debere monstrarat, undè propterea facto casu legati non aderat, nisi modici effectus inexigibiles, meritò per dom *sub die 4. Maij 1671. coram Bourlemont* decisum fuit pro legatario, ut destinatio staret demonstrativè, non autem taxativè, quodque substantia voluntatis esset, ut defecto filio masculo, itaque transeuntibus bonis ad fœminam aliqua majora fierent pia opera pro animæ suffragio, ob cujusmodi rationem prædilectionis, ac majoris propensionis filij masculi, & agnationis; Ex ea potissimùm circumstantia, quod post testamentum supervivens testator per plures annos, atque morti proximus aliqua legata in testamento contenta, in codicilli revocavit, & in reliquis testamentum confirmavit.

Et *in una Mediolanen.* disputata coram Præsato Iudice commissario; Cùm Anisia Carpana reliquisset aliquibus ejus filijs professis in diversis religionibus quasdam annuas summas ad eorum vitam percipiendas ex fructibus effectuum, quos habebat in Banco Sancti Ambrosij, alioq; defectu vel deteriorato, prætenderet hæres, ut legatarius damno id cedere deberet, quodq; dicta destinatio staret taxativè; Dicebam ego scribens pro Religiosis legatarijs idem quod suprà, ut. s. spectandum esset substantia voluntatis, quæ erat providendi religiosos de annua vitalitia subventione ex tenuirata Ecclesiæ consuetudine pro illis extraordinarijs indigentijs & usibus, quibus Religio non provideret, quamvis adjici soleat, ut Religiosi legata debeant erogare in usus pios ab ipsis testatoribus eis communicatos, quoniam ista est cautela adhiberi solita, ut Religio manus desuper non apponat, atque in alijs usibus eroget ex deductis *sed in effectu autem substantia voluntatis est, prout de testam. disc.56.* ac etiam *sub tit. de Regularib.* dendi personas ex motivo sanguinis, ideoque eadem natio facta fuit de effectibus dicti banci, ingratam legatariorum, tanquam de effectibus magis promptis, & explicitis, non autem, ut eis cessantibus dicta subventio cessare deberet, & consequenter stand non est verbis, seu coram formalitati; Eodemque modo quamplures alias consimiles quæstiones decidendas esse, pro meo sensu, respondere consuevi.

RO.

ROMANA LVCRI ET LEGATI

PRO

ANTEA CORFINA DE PACTIS

CVM

ALEXANDRO SABELLO.

Casus disputatus coram A.C., resolutus pro Alexandro, postea ut credo, concordatus.

An facto per uxorem viro legato de fundis dotalibus, vel eorum aliqua parte, possit vir lucrum dotale petere ab hæredibus mulieris in alijs bonis, vel potiùs illud sub legato comprehensum sit; Et an legatum factum per uxorem viro, compensetur cum lucro dotali.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *An legatum factum per debitorem creditori censeatur animo compensandi, & in specie an legatum factum viro compensetur cum lucro dotali.*
3. *Quando cesset regula super compensatione, vel non compensatione.*
4 *Quid in terminis lucri debiti ex Statuto Vrbis.*
5 *Probatio voluntatis naturalis in hoc sufficit.*
6 *De distinctione inter casum certum, & dubium, an debitum sit voluntarium.*
7 *Lucrum est pars quotitativa dotis.*
8 *Legatum censetur factum de portione, vel jure spectante ad testatorem.*

DISC. XV.

1 MAria Flavia de Corsinis nupta Alexandro cum dote scutorum 3000., hoc est ducentum in bonis mobilibus, & 2800. in tot locis montium, cum expressione quod ea remanerent pro fundo dotali tanquàm species; Decedens, in ejus testamento; pluribus factis legatis, penè absorbentibus dicta bona mobilia, & quædam alia extradotalia; viro reliquit usumfructum dictorum locorum montium, eorumdem proprietate relicta Anteæ nepti hæredi institutæ, contrà quam idem vir judicium instituit pro consequutione lucri dotalis sibi debiti ex Statuto Urbis, ultrà dictum legatum, atque mandatum executivum ab A. C. obtinuit, commissáque causa appellationis *in Rota coram Ninot*; Ego ad scribendum pro rea conventa requisitus fui, neque quod sciam ad ulteriorem disputationem deventum est, vel ob mortem dicti Alexandri, vel propter concordiam, seù ob defensorum mutationem.

In congressu autem, juxtà laudabilem stylum, pro causæ directione habito, ac etiam informationibus futuræ disputationis Rotalis præparatorijs, recognitis scripturis, tam coram A. C. quàm in Signatura, pro utraque parte editis, duo erant puncti; Primò nempè, an dictum legatum compensandum veniret cum lucro dotali; Et secundo, an illud factū censeretur de omnibus locis montium, vel solùm de illa parte, quæ spectabat ad uxorem, dempta quota spectante ad virum ratione dicti lucri.

Quatenus pertinet ad primum; Quamvis alij scribentes pro hac parte, post consuetum inutilem, ac superfluum cumulum eorum, quæ collecta habentur *apud Menoch. lib. 4. præsumpt. 110. Altogr.* 2 *cons. 68. lib. 1. Rot. decis. 257. & 312. par. 7. recent.*, & in alijs frequenter, in ista quæstione, an & quando legatum factum creditori, censeatur factum animo compensandi, stante vulgari, nimiumque recepta distinctione, inter causam voluntariam, & necessariam, seu legalem, & conventionalem, dicerent, quod lucrum dotale, utpotè delatum à Statuto, etiam sine conventione esset potiùs legale, ac necessarium quàm voluntarium; Attamen quando causa restringeretur ad hunc punctum, ego dicebam, quod nimiùm de illo dubitandum esset, quoniam licèt etiam in his specialibus terminis, in puncto juris, verior fortè videatur hæc opinio, pro qua constituenda sit regula, ut agnoscit *eadem Rota apud Cavaler. dec. 168 num. . & decis. 318. nu.* 1., & habetur *sub tit. de dote in Romana augmenti dotis dis. 27.*; In terminis tamen specialibus Statuti Urbis, contrarium Rotæ sequi placuit; ut scilicèt dicatur potiùs debitum voluntarium, & consequenter, ut regulariter non intret compensatio, ut *apud Cavaler. dicta decis. 318. & apud Buratt. decis. 291.* & habetur in dicta sua materia *sub tit. de dote.*

Et quamvis regula, quæ juxtà dictam distinctionem statuitur, inducat simplicem juris præsumptionem, quæ non solùm per contrariam probationem expressam, sed etiam per præsumptivam, seù adminiculativam, est elidibilis, ex generaliter deductis *apud Menoch. & Altogr. ubi supra*, & in specialibus terminis dotis & lucri, *d. decis. 257. & 312 par. 7. rec.*, adeoùt ista pariter non sit quæstio juris, sed facti, & voluntatis, non recipiens proindè certam regulam generalem cuicumque casui applicabilem, cùm decisio pendeat à singulorum casuum individuis circumstantijs, prudenti arbitrio ponderandis; Ideoque irrisione dignæ mihi semper visæ sunt illæ juris quæstiones, quæ desuper assumi solent, sivè illæ chartarum inanes repletiones, quæ cum allegationum magno cumulo desuper fieri solent, quoniam theorica juris est indubitata, ideoque tota quæstio reducitur ad factum sivè ad applicationem; Attamen in hac facti specie, nullæ aderant conjecturæ, quæ suadere possent limitationem dictæ regulæ. 3

Super hoc autem puncto, in eodem casu, de quo agitur *dicto tit. de dote disc. 27.*; Advertebam, ut pro compensatione respondendum esset, non solùm ex qualitate legati valdè notabilis, & quæ circumstantia in hoc proposito pro conjectura ponderari solet, ut *apud Altogr ad. dicto cons. 68. num. 38. Rot. dicta decis. 257. num. 11. & decis. 312. num. 10. & 11. par. 7. rec.*, sed etiam ob aliud testamentum posterius, quod inefficax fuit ad derogationem primi ob defectum solemnitatum, adeoùt si fuisset inter liberos, vel ad pias causas, rectè valuisset, cùm voluntas esset perfecta; Et consequenter dum accedebat concludens probatio naturalis, ista sine dubio attendenda videbatur, dum ad hunc effectum sufficiunt solæ præsumptiones, & conjecturæ. 4 5

Ponderando ulterius, circa hujusmodi præsumptionum, & conjecturarum efficaciam, quod magna differentia sit, inter casum, in quo agatur de simpli- 6

Carrd. de Luc de Legat.

ci credito indifferenti, ex causa merè voluntaria, undè propterea intret sine dubio regula compensationis exclusiva, atque istum casum, in quo agatur de lucro statutario, in quo sub quæstione est, an potiùs dicendum veniat debitum legale, ac necessarium, ad effectum regulandi vim, seù efficaciam conjecturarum; Istæ siquidem longè minores in isto casu dubio, quàm in altero magis claro desiderandæ veniunt, utpotè minorem facere debentes operationem, juxtà ea, quæ circa efficaciam conjecturarum, ac præsumptionum frequenter habentur *sub titulo de fideicommiss.*

Quoverò ad alterum punctum; Mihi videbatur, quod clarum esset bonum jus hujus partis, & 7 consequenter quod clara esset injustitia dicti decreti, quoniam ut habetur pluries in sua materia *sub tit. de dote* præsertim *in Romana dotis de Anguilaria disc.* 128., lucrum statutarium dicitur pars quotitativa dotis, quæ ipso jure acquiritur viro proportionabiliter, & pro rata in singulis rebus dotalibus, eo modo quo de legitima, aliisque detractionibus habemus; Ideoque cùm de tempore mortis testatricis, in quo testamentum perfectionem recepit, ipsa esset solùm domina trium ex quatuor partibus istorum locorum montium, hinc legatum censendum est factum de portione spectante ad testatorem, neque legatarius prætendere po- 8 test æstimationem illius ratæ, quæ est sua juxtà textus expressos *in l. servi electione* §. *fin.*, & magis punctualiter *in l. si domus* §. *etiam fin. ff. de leg.* 1. *Bart. in dicta l. servi electione num.* 2., ad quem tanquam magistrum se referunt *Alex.* & cæteri *in dicta l. si domus*; Et generaliter de quacumque dispositione, etiam correspectiva, ut intelligatur de jure, seù portione ad ipsum disponentem competente *ad text. in l. qui tabernas ff. de contrah. empt.*, & *cap. Pastoralis de donat. Gregor. decis. 225. nu. 2. & 3. Othob. decis. 195. num. 19. cum seqq.*, & advertitur *sub tit. de donat.* & sub altero *de empt. & vendit.* ac alibi &c.

COMEN.

LEGATI

Responsum pro veritate suppressis nominibus.

Facto legato omnibus filijs alicujus, an id conveniat etiam filiabus, adeoùt masculinum concipiat fœmininum; Et si fiant duæ species legatorum, una pro filijs in genere, & altera illis filiabus ejusdem patris, quæ erant moniales professæ, quale legatum conveniat illi filiæ, quæ de tempore mortis testatoris erat novitia.

SUMMARIUM.

1 2 3 4 *Facti series.*
Novitij dicuntur personæ Religiosæ.
Masculinum concipit fœmininum.
Contrarium, seù declaratur.

5 *Quomodo istæ quæstiones decidantur, & num* 10.

6 *Si testator post factum legatum perficit opus, non debetur.*

7 *Sed si expendit minus, debetur id, quod superest.*

8 *Vitalitia subventiones monialium reputantur pars dotis.*

9 *Relictum filijs intuitu patris, dicitur à patre obtineri.*

10 *De eodem, de quo num.* 5., *quomodo scilicet ista quæstiones decidendæ sint.*

11 *De legato generali facto Prioribus Civitatis, & particulari facto alicui, an utrumque deveniatur, si hic esset Prior, & de facto Monachus, & Priori &c.*

12 *An familiares honorati cum legato particulari participent de legato generali facto familiæ remissivè.*

13 *Legatum factum filijs alicujus, an conveniat filium tunc natis, vel etiam natu post mortem testatoris.*

DISC. XVI.

Um testator [qui propria rude carendo, etiam in vita fulcerat nepotem ex fratre, numerosa familia oneratum, in summa necessarijs pro monacatu aliquarum filiarum] In eius testamento, monialibus emeritis cum proprijs, ac appellativis nominibus, annum legatum vitalitium librarum 30. pro quolibet fecisset; Deindeq; omnibus ejusdem nepotibus, sub nomine generico, & collectivo, reliquit libras 3000. pro quolibet; Casus autem decisus, ut de tempore mortis, una ex ejusdem nepotis filiabus, quæ de tempore testamenti erat puella impta, reperiretur novitia in Monasterio; Hinc proindè orta est quæstio, an, & quale legatum hæc conveniret, an scilicèt illud vitalitium factum monialibus annuarum librarum 30., *vel potiùs* alterum generale factũ omnibus filijs librarum 3000.; Cumque desuper meum votum pro veritate expetendo suppressis nominibus, adeoùt incertus essem de requirente, communicata fuissent rciposa plurium hinc inde Scribentium; Compertj, quod ad duas dubitandi rationes quæstio restringebatur pro exclusione dictæ novitiæ à legato majori; Primò nempè, quod illud factum filijs conveniret, solùm masculis, adeoùt masculinum non concipiat fœmininum; Et secundò, quod cùm dictum majus legatum librarum 3000. factum esset cum expressione, quod fieret omnibus alijs dicti nepotibus in sæculo existentibus, ità non congrueret dictæ moniali, quamvis adhuc non professæ, seù novitiæ, multas cumulando auctoritates, de quibus præsertim *apud Sperell. decis. 16. num. 13. cum seqq.*, *Fam. de novitijs disp. 11. quæst. 10. num. 2. Donat. an prælatorum regular. tom. 2. tract. 6. de privil. novitiæ quæst. 2.*, ad probandum ut novitij dicantur personæ religiosæ, & ecclesiasticæ, quàm sæculares personæ religiosæ, & ecclesiasticæ, quàm sæculares pertinet; Respondi, ut pro meo sensu, neutra illa fisteret; Non quidem prima, quoniam quidem aliqui contradicant, verius est, magisque receptum, ut in ultimis voluntatibus, atque in rebus inter rentibus, masculinum concipiat fœmininum, atque sub nomine filiorum veniant etiam fœminæ, ut frequenter habetur *sub tit. de fideic. dispos. & seqq.* & alibi.

Equoad alteram dubitandi rationem adverbam, quod licèt novitij, dicantur quidem religiosi, seù verius pro religiosis habeantur, ad quosdam effectus favorabiles, relatos per supra allegatos, attamen ad alios effectus, magisque generaliter, præsertim quoad factionem testamenti activam, non passivam

passivam, ac jus succedendi, & similes, habentur potiùs pro sæcularibus, quàm religiosis; Ut in specie hæreditatis, vel legati relicti existentibus in sæculo, ut debeatur novitijs, cæteris relatis, habetur *apud Pasqualig. quæst. moral. centur. 3. quæst. 286. per tot.*; Et generaliter *Sanchez ad præcepta decalog. lib. 5. cap. 5. numer. 12. Sperell. dicta decis. 16. à numer. 2. ad 11.* & alij supra allegati; Potissimè quia dicta expressio qualitatis sæcularis dici non poterat ità præcisa, seù taxativa, ut non nisi verè in sæculo, ac sæculari more viventibus, dispositio cum tractu successivo competeret, juxtà illos casus, de quibus habetur *sub tit. de fideicom. disc. 63. cum. seqq.* vel similibus, quoniam ità dictum fuit, discretivè à monialibus jam professis, quibus idem testator diversum inferius legatum fecerat, ita ejus voluntatē explicando providendi solùm personas, non autem ditandi monasteria, ultrà necessitatem personarum.

Neglectis autem hujusmodi generalitatibus, atquè inhærendo consueto stylo, ac genio, regulandi 5 hujusmodi quæstiones voluntatis, quæ sunt potiùs facti, quàm juris, cum adeo frequenter insinuata propositione, ut non cortex, vel formalitas verborum, sed substantia voluntatis attendi debeat, ex singulorum casuum individuis circumstantijs desumenda; Meus sensus fuit, ut inspiciendum esset, an pro dote, quæ ante admissionem ad susceptionem habitus novitiarum, deponenda est penès ædem sacram, vel in ipso monasterio juxtà decreta generalia, de quibus *sub tit. de dote disc. 167.*, ubi agitur de dote monialium, ipsemet testator [ut in dictis alijs proneptibus jam professis fecerat [dictam summam, seù aliam in vita post testamentum ero- 6 gasset, ut tunc dictum legatum, utpotè implicitè certam habens causam, seù finem, ità impletum esset præventivè, & consequenter, quod duplicata solutio deneganda esset ad *textū in l. libertis quos ff. de alim. & cibar. legat. cum concordan. apud Menoch. lib. 4. præsumpt. 128. Rota decis. 60. n. 1., & decis. 336. num. 9. par. 6. rec. Romana pecuniaria, seù legati 11. Martij 1650. coram Albergato*, & in alijs; Si verò non dedisset in vita, quia nempè ipse pater, dotis depositum fecisset, ut tunc deberetur legatum, quo mediante, idem pater, quem testator sublevare voluit, in toto, vel in parte se re integraret.

Dubitandi autem ratio, supererat in casu, quo dicta summa esset excedens, an scilicèt illud plus de- 7 beretur; Ac etiam, an huic novitiæ, postquam effecta esset monialis, deberetur quoque dicta vitalitia, subventio relicta alijs monialibus; Et in hoc, quàvis magis communis opinio videatur, ut testatore implente in vita opus ab eo volitum, cum minori summa, quàm relicta sit, debeatur residuum legatario, quoties iste talis dicendus veniat, non autem simplex exequutor, ex ijs, quæ cæteris relatis habentur *apud Casanatt. cons. 35. Capyc. latr. consult. 17. de Marin. resol. 93. lib. 1. Gregor. & Add. decis. 236.*; Attamen, retenta eadem propositione, de qua supra, ut attendi potiùs debeat substantia voluntatis, quàm verborum cortex, seù formalitas; Advertebam, quod utrumque peti non posset, residuum scilicèt dictæ summæ, ac etiam præfata annua subventio vitalitia, quoniam ista relicta fuit solùm certis, ac determinatis personis, proprio, ac appellativo nomine explicatis, ideoque alijs convenire non poterat; Benè tamen providus testator, incertus de statu, quem aliæ dicti nepotis filiæ assumpturæ essent, dictam summam reliquit, utpotè probabiliter congruam pro dote matrimonij carnalis, quæ frequentiùs major esse solet, ac etiam pro altero matrimonio spirituali, & pro dote solita dari monasterio, quæ minor est, sed adæquare solet ob alias expēsas ad id necessarias, juncta dicta vitalitia subventione, quæ necessaria etiam reputatur, ideoque 8 pars dotis dicitur, ut in specie *apud Merlin. decis. 671. repetit. decis. 30. par. 7. rec. n. 127.*, & pluries in sua materia *sub titulo de dote*; Et sic, quod summa excedens, seù residualis, erogaretur in censum, vel alia jura vitalitia, pro dicto effectu assequendo, & nè ista proneptis alijs inferior esset, dum substātia voluntatis fuit occurrendi necessitati, qua præmebatur ejus nepos istarum fœminarum pater, cujus intuitu principaliter hoc legatum genericum pro omnibus filijs etiam nascituris, & ignotis, personale meritum non habentibus, factum censetur; Adeoùt 9 propterea, filij, à patre potiùs, quàm à testatore agnoscere dicantur, atque id reputetur peculium profectitium, ut advertitur pluries *dicto tit. de dote disc. 154.*, & in altero *de legit. & detract.*

Si enim residuum, vel summa excedens, deberetur ipsi puellæ ad ejus liboram dispositionem, vel quod ea non disponente, per subsequentem professionem acquiretetur Monasterio, ità esset erogare legatum in diversam causam, seù finem, quàm à testatore volitum, dum puellæ pater, quem testator sublevare voluit, adhùc præmeretur necessitate, 10 saltèm morali, suppeditandi aliquam vitalitiam subventionem; Istèque videtur verus modus interpretandi, ac exequendi legata, aliasque ultimas voluntates, indagando scilicèt earum substantiam, seù finem, vel effectum, quem testator in animo habuit, non autem cum leguleica insipidura, vim constituere in verborum formalitate, seù grammaticali significatione, vel in regulis generalibus, aut in decisionibus, vel doctrinis, quæ certos diversos casus percutiant, ut in dies cum manifesto æquivoco fieri videmus.

Et quamvis ad scripturæ ornatum, plura deducerem, super quæstione, an & quando species deroget generi, in id deducendo ea, quæ habentur 11 ex traditione *Baldi in l. si Consul. numer. 2., & in l. 2. ff. de stipulatione servorum, & cons. 349. lib. 4. & cons. 140. lib. 5. cum concordant. apud Pheb. decis. 57. & de Marin. resolut. 237. lib. 1.*; Quod scilicèt facto legato generali Prioribus Civitatis, & alio legato speciali personæ, appellativo nomine explicatæ, quod si ista reperiatur etiam de Prioribus, utrumque legatum assequi debeat; Ita pariter de legato generali facto omnibus fratribus Monasterij, & aliquo particulari facto Priori, seù Abbati, quod huic utrumque debeatur; Sivè quod facto legato generali omnibus mulieribus de familia, vel genere, ac particulari alicui fœminæ, quæ sit de dicto genere, ista debeat utrumque obtinere cum similibus; Attamen ista potiùs ad ornatum, [ut dictum est] deducta, quandam superfluam evagationem continebant, cùm legatum particulare librarum 30. ad vitam, factum non esset omnibus dicti nepotis filiabus, quæ essent moniales, sed certis, ac determinatis personis, appellativo nomine explicatis, ideoque dicta quæstio non intrabat.

De illa verò agi solet inter Aulicos, quando scilicèt Cardinalis, vel alter Magnates faciat legatum generale distribuendum inter omnes de familia, & 12 aliquod particulare aliquibus familiaribus appellativo nomine explicatis, an scilicèt isti participare quoque debeant de dicto legato generali, quod particulariter agere occasio non dedit.

Tunc etenim dicta vitalitia subvētio omnibus filiabus dicti nepotis, quæ moniales fierent debita esset, quando de illis in genere loquutus esset, cū tunc

non

non restringeretur ad moniales, quæ de eo tempore existerent, sed etiam ad alias, quæ in futurum fierent.

Hinc propterea in una *Ianuen.* in qua suppressis nominibus consultus fui, an legatum annuarum librarum 500., ad vitam factum à Petro, omnibus filijs alterius Petri ex fratre nepotis, debcretur solùm filijs jam natis de tempore mortis testatoris, 13 vel illis etiam, qui posteà nati essent; Respondi, ut illud omnibus debitum esset, cum natura generis, seù nominis collectivi sit omnes sub eo genere, vel nomine venientes comprahendere; Ac etiam quia nati de tempore testamenti, non erant in tali statu, quod meritum ex persona propria habere possent apud testatorem, quem non constabat eos unquam vidisse; Quare ex conjunctione sanguinis erga Petrum nepotem, atque ex modo legandi ad vitam annuam præstationem, regulariter alimentis referibilem, censendum est, quod testator principaliter respexisset ad dictum Petrum, ut ita eum in filiorum substentatione subveniret; Ideoque dispositio generaliter de omnibus intelligenda est juxtà theoric. *Bart. in l si cognatis num. 1. in fine, & num. 4. ff. de reb. dub.* quam cæteri sequuntur, ut *per Alex. cons. 171. num. 4. lib. 2. Peregr. de fideic. art. 22 num. 14. 16. & 19. Fusar. quæst. 318. numer. 18. & 23. Surd. de alim. tit. 8 privil. 31. num. fin. Menoch. lib. 4. præsumpt. 122. n. 9. Castill. 8. tom. controv. cap. 53. num. 8. cum seqq. & num. 15.*, ubi concordantes.

ROMANA
SEV
SENEN. LEGATI
PRO
CAMILLA BERNINA, ET IOSEPHO GATINO VIRO
CVM N.

Casus disputatus coram Prælato Iudice deputato, credo resolutus pro N. sivè concordatus.

An legatum relictum pro subsidio dotali filiarum alicujus conjuncti, debeatur solùm illis filiabus, quæ vivente testatore procreatæ erant, vel etiam alijs post mortem susceptis.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *Quomodo ista quæstio sit decidenda.*
3 *Ex quibus constet, quod ad legatum omnes filiæ etiam nascituræ sint vocatæ, & num. 6.*
4 *Dos data ab extraneo intuitu patris, dicitur profectitia, ac si a patre.*
5 *Quando ità dos data, seù legata censeatur.*
6 *De eodem, de quo num. 3., ut filiæ etiam nascituræ vocatæ sint.*
7 *Quod in legatis non detur extensio, & quod gravamina non sint multiplicanda.*
8 *Declaratur quando id procedat, & quando intret ista conclusio.*

DISC. XVII.

CUm testatrix, vivens in Civit. Senen. haberet fratrem unicum, qui in Urbe vivebat uxoratus, et que in dies filios tum masculos, quàm fœminas procreabat, in testamento quamdiu superstitem reliquit, sub pij loci, seù quasdam aliæ personæ provida administratione usufructuandam cum fructibus, ut ità suis temporibus, subsidium dotale parari posset filiabus, quas post ipsius mortem dictum fratrem habere, ac providere debere contingeret; Cumque de tempore mortis testatricis, aliquæ adessent jam procreatæ nuptæ, postmodum verò procreata esset Camilla, uxor Iosepho, hinc exequutor, pecuniam ex illius legato provenientem, & multiplicatam, tàm ei, quàm distribuit, quarè dictæ sorores prius procreatæ prætendentes, quod ipsis tantùm legatum competeret, repetitionem summæ solutæ à sorore ejusque viro intentarunt coram Prælato Iudice particulariter deputato, qui inhærendo solitæ testamenti, ac verbis, quæ juxtà grammaticalem significationem congruere tantùm videbantur illius de tempore mortis procreatis, fortè justa petit judicavit, vel ob ejus difficultates, cauta per concordiam finem habuit, dum post unicam disceptionem, amplius de illa actum non audivi.

Mihi autem scribenti pro reis conventis [etiam in sensu veritatis] contrarium probabilius videbatur, inculcando sæpiùs insinuatam veram propositionem, [non tamen de facili apud pragmaticos pro moderno stylo admitti solitam] ut in hujusmodi quæstionibus decidendis, utpotè nudi facti, & voluntatis, potiùs quàm juris, immorandum non sit in formalitate, seù grammaticali significatione verborum, sed in naturali veritate, ac substantia verisimilis voluntatis; Potissimè verò, & clarius, ubi agatur de dispositionibus mulierum, vel personarum idiotarum, quas certum est, non scripsisse nec præcisè dictasse dispositoné per se ipsas, atque ut ex verborum sensu earum voluntas desumi valeat; dum potiùs certum remanet, quod sint verba Notarij, vel alterius scriptoris, qui pro ejus stylo verba, seù eorum phrasim conceperit, ità que inquentiùs non advertunt ad eorundem verborum vim, seù efficaciam, ut in dies experimur, & cuique ad sensum clarè probatur; Ideoque id nimia admiratione dignum videtur, quod omnes id agnoscimus, ac fateamur, & tamen in dies magis creat abusus in contrarium, insistendi in sola formalitate verborum; vel significatione clausularum, & dictionum, perindè, ac si essent verba I. Cæsaris, aut Pontificis, quæ nonnisi seriò, ac misteriosè prolata fuerint. Error quidem magna irrisione dignus.

Attenta verò substantia voluntatis, ista prona judicio, clara videbatur considerandi proveniens filiarum fratris in genere, principaliter respiciens ad istum sublevandum ab onere, quod testamentum prævidebat sibi incumbere debere, ut filiarum honestati consuleretur, dum ipsa morabatur Senis, frater autem cum uxore, & familia in urbe, unde propterea testatrix ignorabat, an, & quales filias haberet, nullaque jam procreatarum sibi cognita erat, adeoùt intrare posset motivum, vel ratio affectionis personalis, & consequenter causa, seu mentum legati respiciebat ipsum patrem, ac fratrem novum legati respiciebat ipsum patrem, ac fratrem novum spectivè, illi verè, ac directè faciendo legatum, ejus tamen usum, vel distributionem, ità restringendo, ne scilicèt in alios usus illud erogari posset.

Hinc

Hinc propterea intrat conclusio, ut hæc dos patris intuitu filiabus relicta, profectitia censenda sit, perindè, ac si verè ex paterna substantia proveniret ad *text. in l. profectitia ff. de jur. dot.* §. 1. *instit. per quas person. nobis acquir. Gabr. de jur. dot. conclus.* 5. *Mangil. de imput. quæst.* 19. *num.* 16. *& quæst.* 20. *num.* 5. *Bottiglier. de succes. ab intest. theor.* 21. *nu.* 2. *Rot. decis.* 48. *num.* 7. *par.* 6. *recent. Romana cen-* 4 *sui* 15. *Junii* 1654. *coram Bichio inter suas dec.* 610. *num.* 37. & sæpiùs; Et de hujusmodi legatis relictis pro dotandis filiabus, ut censeantur contemplatione patris, atque ad eum sublevandum *Otthob. decis.* 15. *num.* 5. *& seqq. & per tot.* & habetur in 5 sua materia *sub tit. de dote præsertim discur. generali* 154.. ubi agitur de natura, seù qualitate dotis, & quando sit profectitia, vel adventitia.

Hinc proindè, probabilem, beneque fundatam esse dicebam specialem doctrinam *Ruini cons.* 30. 6 *num.* 1. *ad* 12. *lib.* 2., ubi in terminis hoc firmatur, ut scilicèt legatum relictum filiabus alicujus, conveniat tàm natis, quàm nascituris, eo quia inter unas, & alias nulla dignoscatur differentiæ ratio, quoties non urgeat ratio personalis affectionis erga jam natas; Et conferunt deducta *apud Surd. cons.* 72. cum alijs *per Castill. de usufr. cap.* 2. *num.* 62. *& seqq.*, an conveniat legatum omnibus filijs etiam ex secunda uxore.

Cùm etenim legati motivum sit affectio testatoris erga patrem, ad eum sublevandum, atque ad consulendum hujusmodi fœminarum honestati, hinc nulla subest ratio, cur unam, & non aliam disponens providere voluerit.

Et quamvis Scribentes in contrarium deducerent regulam, in qua Iudex nimium se fundare vi- 7 debatur, quod in legatis utpotè continentibus onus, admittenda non sit extensio de persona ad personam, vel de casu ad casum, quoniam onera non sunt multiplicanda, & de qua regula habetur *sub tit. de fideicom.* pluries; Attamen advertebam, quod id contineret æquivocum clarum, ob dictæ regulæ incongruam applicationem; Procederet enim quando ageretur de multiplicando onus hæredis, puta quia testator certam summam invariabilem distributivè singulis filiabus alicujus fecisset, cùm tunc hæredis, interesset, ad evitandam oneris multiplicationem, ut nascituræ non comprænderentur; Atque tunc intraret regula restrictiva, quoties non urgeat ratio majoris dilectionis erga 8 legatarios, quàm erga hæredem; Secùs autem ubi unicum est legatum, quod ex numero alterationem non recipit, ut in præsenti, undè propterea nil interfit hæredis, an major, vel minor sit filiarum numerus, & an omnes participent, necnè, adeoùt sola quæstio sit inter personas de eodem genere, super modo participandi inter se, tunc etenim non intrat dicta regula restrictiva, sed potiùs intrant dictæ aliæ rationes uniformis provisionis totius generis, ità testatore assumente partes patris, qui omnes filias pariformiter diligit, ac providere debet, istaque mihi videbatur genuina veritas.

MVTINEN.

LEGATI AD PETITIONEM PROSPERI DE PRATIS

Responsum pro veritate.

De eadem materia; an legatum factum filijs alicujus, debeatur solùm natis de tempore testamenti, seù mortis testatoris, vel etiam alijs, qui posteà nati sint; Et an factum filijs intuitu patris, ad istum pertinere dicatur, adeoùt de eo disponere possit, necnè.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *Dispositio facta favore filiorum alicujus intelligitur de tunc natis.*
3 *Fallit ex conjecturis,*
4 *Affectio dari potest etiam infantibus.*
5 *Legatum factum filijs intuitu patris, ipsi patri factum dicitur.*
6 *Donatio contemplatione matrimonij, an acquiratur etiam filijs procreatis ex diverso matrimonio.*
7 *De argumento vocationis filiorum per nomen collectivum.*
8 *Quando filij nascituri etiam ex diversa uxore procreati, veniant.*
9 *Ad quid referat conclusio, de qua num.* 5.
10 *Observantia est optima interpres, eique deferendum est.*
11 *De differentia inter legatum purum, & conditionale.*
12 *Quarè in eisdē articulis diversimodè judicetur.*
13 *Quarè legatum pro dote factum filiabus alicujus censeatur factum ipsi patri.*
14 *De eadem conclusione, de qua num.* 5.
15 *Et quando procedat.*
16 *De feudo concesso pro se, & filijs.*
17 *Quando donatio dicatur verè remuneratoria, & quæ merita attendantur.*
18 *Quomodo judicandum, seù procedendum sit in dicta conclusione, de qua num.* 5. *& in alijs, ut relictum filijs censeatur relictum patri.*

DISC. XVIII.

Eleonora, institutis Ioanne, & Cæsare filijs primi matrimonij in semisse, & Gaspare filio secundi in alio semisse; In codicillis ad quadriennium posteà conditis, legavit filijs masculis Gasparis quædam bona, assignata ratione gratitudinis ergà dictum Gasparem, ac recompensæ servitiorum, quæ in longa infirmitate receperat, ac recipiebat; Cumque, tàm de tempore codicillorum, quàm mortis testatricis, Gaspar [ultrà filias fœminas] duos haberet masculos, Camillum scilicèt, & Io. Baptistam; Ad plures autem annos posteà suscepisset Robertum, deindeque moriens, huic ultimo solam legitimam reliquerit, hæredem autem scripserit Io. Baptistam [stante prædecessu Camilli], dictusque Io. Baptista moriens absque prole, hæredem instituerit Faustinam sororem; Hinc proindè orta est controversia super dicti legati pertinentia, & an illud in toto, vel in parte spectaret ad Robertum, ex cujus parte pro veritate desuper consultus fui. 1

Respondi quod penderet resolutio à duobus punctis, de quibus *disc. præcedenti*; Primò nempè, an dictum legatum simpliciter factum filijs masculis Gasparis, conveniret omnibus etiā posteà natis, vel

vel solùm illis, qui tunc nati erant; Et secundò, quatenus etiam nascituris conveniret], an tanquam factum filijs intuitu, & contemplatione patris, huic acquisitum esset, adeoùt ipse de bonis legatis disponere potuerit, sive illa sub ejus hæreditate, ac dispositione venirent.

Quatenùs pertinet ad primum; Respondi oppositum ejus, quod dictum est *discur. præced.* quod
2 in legatis, alijsque dispositionibus puris factis filijs alicujus, non veniunt illi, qui tàm post tempus dispositionis, quàm post illud mortis, neque nati neque concepti sunt, cùm quæstio intret respectu eorum, qui erant solùm concepti, non autem nati, sivè una, vel altera qualitas non aderat de tempore dispositionis, verificatur tamen de tempore mortis disponentis, sed utraque circumstantia cessante, regula est plana, ad *textum in l. si cognatis ff. de reb. dub. l. qui filiabus ff. de legat. 1. l. cum ita §. in fideicommisso ff. de leg. 2. l. intervenit ff. de legat. præstand.* & firmant communiter Scribentes plenè de more relati *per Fusar. de substit. quæst. 318. nu. 1. cum seqq. præsertim vers. ultimo in specie.*

Et quamvis ista regula [juxtà generalem naturam omnium aliarum, quas habemus in hac materia ultimarum voluntatum] limitationem recipiat,
3 ex diversa quamvis præsumpta, seù conjecturata testatoris voluntate, ob quam etiam nascituris congruere valeat ex relatis *per eumdem Fusar. dicta quæst. 318. num. 28.* & firmatur *discur. præcedenti*; Attamen in hac facti specie non videbatur, quod adessent conjecturæ, & circumstantiæ tales, quæ hanc voluntatem suaderent, sed potiùs in oppositum urgebat, quod cùm testatrix viveret in domo dicti Gasparis, ibique senex, & infirma per plures annos stetisset, ità concipere potuit affectionem erga eos pueros jam natos, qui etiam infantes, atque in fascijs existentes,
4 affectionem captare solent, adeoùt non desint DD. dicentes, ut in eis verificabilis sit assertio meritorum, ob quorum causam donatio, vel alia dispositio fieri dicatur, ex ijs, quæ habentur *sub tit. de alienation. & contractibus discur. 45.*

Ponderabam duo in contrarium; Primò nempe, quod si testatrix ex affectione personali mota esset, dictos Camillum & Io. Baptistam jam natos, proprijs & appellativis nominibus expressisset, non
5 autem per nomen collectivum, ac generale filiorum masculorum; Et secundò fortiùs, quod legatum habebat causam expressam meritorum, & beneficiorum Gasparis patris, non autem ipsorum filiorum; Et consequenter intraret conclusio, de qua *eodem discur. præcedenti*, ut legata, vel dispositiones factæ ad favorem filiorum intuitu, & contemplatione patris, huic potiùs acquirantur, à quo filij agnoscere dicantur tanquam per speciem peculij profectitij, ideoque omnium filiorum æqualis esse deberet conditio.

Adinstar eorum, quæ habentur *sub tit. de donat. disc. 10.* in quæstione, an bona donata contemplatione matrimonij, acquirantur etiam filijs procreatis ex alijs matrimonijs, quàm ex illo cujus contemplatione facta est, quoniam, ubi non constat, quod filij ex eo matrimonio nascituri principaliter contemplati sint, adeoùt veniant tanquam filij regula est, ut omnes pariformiter succedant.

Verùm hujusmodi considerationes non videbantur ad id sufficientes, quoniam prima est nimium vaga, & levis, quoniam stante existentia plurium ejusdem Gasparis filiarum jam procreatarum,
7 testatrix ità filios masculos, quos honorare voluit sub nomine collectivo tanquam per speciem appellativi, expresit, cum solo adjecto sexus, & consequenter non suberat necessitas specificandi singulos per nomen appellativum.

Alicujus majoris ponderis videbatur altera consideratio, quod legatum principaliter factum esse intuitu, & contemplatione patris, potiùs quàm ipsorum filiorum, & consequenter, ut omnibus filijs pariformiter congruere deberet, cujus quæ inversa ab ea, quam pater habebat de tempore dispositionis, habentur *apud Surd. cons. 72. per tot. de fideic. art. 22. num. 19. Fusar. dicta quæst. 321. num. 17.* cum alijs *disc. præced.*

Advertebam tamen, quod id nimiùm considerabile esset, quando pater ab intestato obijsset, cui omnes filios tam procreatos de tempore legati, quàm posteà æqualiter instituisset, adeoùt quod ad filios patrem, omninò eadem, & æqualis esset conditio, & cum quo præsupposito proceditur *d. disc. in fine tit. de donat.*; Secùs autem, dum solùm eos, qui creati fuerant, & quibus regula assistit, equi successores esse voluit, quoniam tunc quomodocumque dicatur, idem resultat effectus; Intra tertium dilemma; Aut legatum factum est ipsismet filijs quibus directè ex testatoris judicio acquiratur tanquam peculium adventitium, & tunc non intret consideratio, seu argumentum; Aut ità factum dicitur ipsi patri, ex cujus judicio, ac subsistentia filij agnoscere dicantur, & tunc in ista facti specie idem effectus resultabat, dum iste filius posteà procreatus, non erat patris hæres, & successor universalis, undè propterea solus effectus ei proficuus debatur ille, quod bona in hujusmodi legato, attenta, computanda venirent in asse paterno pro impinguanda legitima, in qua ipse solum institutus erat.

Magnum quoque argumentum contrà istum posteà procreatum desumebam ex subsequuta observantia, quæ [ut in omni ferè materia advertitur tanquam nimium frequens, & recepta propositio], dicitur quarumcumque ambiguarum dispositionum, ac voluntatum optima interpres, adeoùt verborum proprietati quoque prævaleat, dum solus Io. Baptista procreatus de tempore legati, donec vixit, illud obtinuit præcipuum, atque eo quod aliquam habuisset participationem alter posteà natus, qui contrà fratris posteà defuncti mentem hanc prætensionem excitavit.

Neque præmissis obstare videntur ea, quæ fatore filiorum posteà natorum habentur *dicta discur. præcedenti*, ob longè diversam rationem, diversique facti circumstantias; In eo etenim casu agitur de dispositione conditionali, pro subsidio scilicet dotali illarum puellarum, quas matrimonium contrahendum, vel spirituale contracturas esse casus dubius, quod incertum erat, in quibus verificabile esset, necnè; In præsenti autem agitur de legato pure recipiente perfectionem, suumque effectum instantiente illico post mortem testatoris in illis, qui tunc existunt, atque sunt habiles ad illud assequendum, & consequenter isto effectu in jam natis consumato, intrat regula, de qua pluries *sub tit. de substit.* & alibi, ut posteà nati, quamvis aliquam majorem qualitatem habentes, non avocent jus alteri quæsitum; Ideoque magna differentia est inter istum casum, & illum, de quo *d. disc. præcedenti.*

Hinc propterea resultat, quod in eodem articulo variè judicare oportet, quamvis ignarum vulgus id percipere non valeat, ideoque de facili scandalizetur, ut præsertim contingit in ijs, qui aliquam peritiam

peritiam habentes politioris litteraturæ de omnibus judicare volunt, atque de legum professoribus, ex ista præsertim ratione obloquuntur, ex ignorantia tamen, non advertendo, quod lex non est in omnibus casibus uniformis.

Alia item valdè notabili circumstantia, seu differentiæ ratione accidente, quod in casu, de quo 13 *disc. præcedenti*, testator, legando filiabus alicujus, expressit causam, quæ respectu patris, cujus intuitu, & contemplatione legatum factum fuit, necessaria erat, adeoùt, stante conclusione, de qua *sub tit. de dote disc.* 1. & 242., ut pater filiam quamvis divitem, ac aliundè provisam dotare teneatur, ità rectè intrat verisimilis testatoris voluntas, ut ad patrem sublevandum ab hoc onere, facere voluerit legatum directum ad filias pro restrictione usus, in quem pater illud erogare deberet, nè alijs usibus applicaret, atque ob alias ponderationes, de quibus in hoc legato dotium facto filiabus alicujus, habetur *dicto tit. de dote disc.* 2. & 154., istæ autem considerationes non intrant in legato puro, & simplici facto filijs masculis.

Hinc opus non erat agere de altero puncto, an 14 scilicèt ità istud legatum intuitu patris factum esset, ut illi acquisitum fuisset, adeoùt filij ex paterna substantia illud obtinere dicerentur, dum ut suprà effectus erat idem, præterquam respectu alicujus impinguationis legitimæ; Verùm, ubi de hoc agendum esset; Adhuc verius mihi videri respondi, ut legatum ipsis filijs directè factum censeretur, quamvis eorum pater fuisset dispositionis causa motiva, seu impulsiva, juxtà ea, quæ in similibus terminis donationis factæ patri, & filijs, habentur in sua materia *sub tit. de donat. disc.* 1. *cum pluribus segq.*; Ac etiam, quoniam ubi agitur de legato puro facto ex liberalitate, & benevolentia, atque non intrat ratio superiùs ponderata, quæ adaptabilis est legato dotis, vel subsidij dotalis, id incongruum videtur, quoniam testator ità potiùs ipsi patri directè legatum fecisset, neque urgere videtur congrua ratio faciendi hunc circulum aptum producere lites inter patrem, & filios.

Quarè conclusio superiùs insinuata, & de qua 15 *disc. præcedenti* in suis casibus vera, recipienda videtur in duobus casibus, vel in alijs similibus, quibus ex facti qualitate eædem congruant rationes; Primò scilicèt, ubi legatum expressam habeat eam causam, quæ in patre ergà filios alias necessaria esset, puta, filiabus pro dote, & filijs masculis pro expensis studij, ac doctoratus, aut pro sacris ordinibus suscipiendis cum similibus.

Et secundò, ubi dispositio intuitu patris princi- 16 paliter facta sit, non ex liberalitate, vel ex simplici obligatione antidorali ad limites justitiæ distributivæ, sed ex causa onerosa, & correspectiva, ad limites justitiæ commutativæ, juxtà ea, quæ habentur *sub tit. de feud. disc.* 75. in quæstione per Feudistas disputata, an feudum concessum patri, & filijs, vel filijs tantùm intuitu, & contemplatione patris, ipsis filijs directè acquiratur, eisque concessù censeatur, vel potiùs patri, ex ibi deductis.

Applicando autem ad rem; Videbamur esse in prima parte distinctionis potiùs quàm in secunda, quoniam merita Gasparis filij per testatricem expressa, non erant talia, ut producerent actionem ad præmium, ac remunerationem ex obligatione, seu ratione justitiæ commutativæ, sed solù quamdam obligationem antidoralem, quæ actum justificaret, illumque rationabilem redderet, beneque ordinatum ex regulis justitiæ distributivæ, ad effectum tollendi aliquas prohibitiones, vel dispositiones juris positivi in actibus merè lucrativis, & gratuitis, juxta distinctionem, de qua in proposito donationis verè remuneratoriæ pluries in sua materia *sub tit. de donat.* ac etiam *sub tit. de feud. disc.* 94.; Siquidem, si Gaspar testatricis filius, legatariorum pater, matri seni, ac infirmæ diligenter obsequia, & servitia præstiterat, propriæ obligationi filiali satisfecerat, ac etiam condignum, imò exuberans præmium receperat; Tùm in hæreditatis quota sibi relicta, quam in bene esse ex matris benevolentia, & liberalitate obtinuit; Tùm fortiùs ob gratificationem, quod cùm unicus esset secundi matrimonij filius, atque ab intestato solam tertiam partem obtinere debuisset, stante existentiâ duorum aliorum filiorum ex primo, ità obtinuit semissem per quamdam speciem successionis in stirpes; Benè tamen ista causa meritorum patris narrata fuit à testatrice pro cohonestando istam codicillarem dispositionem factam favore filiorum hujus filij secundi matrimonij, nè alij filij ex primo conqueri possent, ac dicere, quod ità in eorum fraudem, ac supplantationem istud legatum factum esset, ideoque pater fuit quidem causa, ut filijs legatum fieret, sed motiva, seu impulsiva, non autem ut ipsi patri verè, & propriè ità legatum factum censeretur, ut filij ex paterna substantia potiùs obtinere dicerentur.

Hinc proindè dicto conclusio ut datum, & relictum filijs intuitu, & comtemplatione patris, speciem peculij profectitij potiùs habeat, non ità simpliciter, ac indefinitè capienda est, ut frequenter 18 cum æquivoco manifesto id fieri practicavi ex consueto pragmaticorum errore attendendi juris conclusiones, vel doctrinas verbaliter, & ad litteram, sed pro facti qualitate, & substantia juxtà unum ex duobus suprà exemplificatis casibus, vel in alijs similibus, quibus eædem respectivè congruant rationes, quoniam in effectu est quæstio voluntatis, quæ ex facti qualitate, ac singulorum casuum circumstantijs, unam vel alteram voluntatem suadentibus, non autem ex regulis, vel doctrinis generalibus decidenda venit.

Et his stantibus, consului requirenti, ut eò meliori modo, quo posset se cum sorore concordaret, quoniam ego sentiebam difficultatem contrà ipsum; Incertum tamen est, quid sequutum sit.

ROMANA

ANNATÆ

PRO

CAPITVLO S. MARIÆ MAIORIS

CVM

ALIQVIBVS CAPELLANIS.

Casus disputatus in Congregatione Visitationis Apostolicæ sub incerto exitu.

An legatum annum pro substentatione cappellanorum, sub ea lege, ut fructus primi anni erogati debeant in reparationem, ac utensilia cappellæ, intelligendum veniat, de primo anno fundationis [illegible] laniarū, vel

vel potiùs de primo anno vacationis, & provisionis cujuslibet cappellaniæ cum tractu successivo.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *Dispositio intelligitur de prima vice sine tractu successivo.*
3 *De prohibitione Constitutionis Pij, applicandi Capitulo fructus primi anni beneficiorũ.*
4 *Fallit ex consuetudine, quæ quando sit valida, & num. 9.*
5 *Membra regulantur à natura corporis.*
6 *Ratione subjectæ materiæ, quæ exigat tractum successivum, limitatur regula, de qua num. 2.*
7 *Favore piæ causæ limitatur etiam dicta regula.*
8 *De regula conquassationis privilegiorum inter privilegiatos.*
9 *De eadem consuetudine, de qua num. 4.*

DISC. XIX.

1 FActo per Cardinalem Sfortiam, vel Cæsium legato aliquorum bonorum pro erectione tot cappellanearum, in unius, vel alterius familiæ cappella existente in Basilica Sanctæ Mariæ Majoris, sub ea lege, ut fructus primi anni, in reparationem cappellæ, & in sacram suppellectilem erogari deberent; Orta est controversia, inter Capitulum dictæ Ecclesiæ, & cappellanos jam provisos post notabilem temporis decursum, in quo dictæ legis observantia, per cappellanos neglecta fuerat, an illi satisfactum esset, erogando fructus primi anni, in quo sequuta fuit cappellaniarum erectio, vel potiùs id intelligendum veniret cum tractu successivo, ac discretivè in cujuslibet novi cappellani provisione, ut scilicèt prima annata fructuum, ipsius cappellæ servitio applicari deberet; Atque re delata ad Congregationem Visitationis Apostolicæ, incertum est quæ resolutio prodierit, dum post unicam disputationem ampliùs de causa actum non audivi; Credo tamen, quod ea prodierit juxtà votum Capituli, pro quo scribebam, utpotè probabile, cum aliqua tamen moderatione ad limites necessitatis, stante redditui diminutione, ut generaliter contigit.

In hac autem disputatione, Scribentes pro cappellanis, procedebant cum regula generali, insinuata 2 *in Romana legati de Iustinianis disc. 30.* resultante ex vulgari textu *in l. boves, §. sermone, ff. de verb. signific.* ut quælibet dispositio intelligatur de prima vice, absque tractu successivo; Magis verò insistebant in dispositione sacri Concilij Tridenti- 3 ni, & in Constitutione pij V., super prohibita applicatione primæ annatæ integræ, vel dimidiæ, seu alterius partis fructuum spectantium ad noviter provisos, ad Capitulum, ex ijs, quæ super hujusmodi prohibitione habentur *sub tit. de Canonic. & Capitulo disc. 8.*

His tamen non obstantibus, Scribens pro Capitulo [etiam cum sensu veritatis] contrarium dicebam probabilius ex pluribus fundamentis clarè suadentibus dictæ regulæ limitationem, tam ex verisimili fundatoris voluntate, quàm etiam ex subjecta materia resultantem.

Primò autem, ac potissimùm in id ponderabam ejusdem Basilicæ, quinimò omnium aliarum Ur- 4 bis consuetudinem super dicta applicatione emolumentorum primi anni, ad beneficium sacrisiæ pro sacræ suppellectilis provisione; Et quam consuetudinem non esse improbatam à Concilio, vel Constitutione Pij V. habetur *dicto disc. 8. de Canonic. & Capitulo*; Dicta enim prohibitio provedit, quando emolumenta cederent ad privatum commodum Capituli, & Canonicorum, tanquam per speciem præmij admissionis novæ provisi; Secùs autem, ubi ex dicto rationabili motivo, ità regulandi pro majori commoditate illam collectam, seu contributionem, quæ aliis incumbit, Canonicos, & Beneficiatos ad hunc effectum facienda esset; Ideoque cùm fundator optaverit, ut hujusmodi cappellani, insignia beneficiorum ejusdem Ecclesiæ obtinerent, atque in choro, aliisque divinis, statutis temporibus, interverent, ità constituentes aliqua membra ejusdè corporis Capituli; Exindè clarè resultare dicebam ejusdem voluntatem, ut ista membra regulentur cum consuetudine reliqui corporis, atque cum debita proportione.

Secundò etiam in idem, ac ad evidentiam mane subjectæ materiæ, quoniam, cùm in dies, novæ capellæ restaurationes facere oporteat, atque illicram suppellectilem renovare, neque desuper undè provisum esset, ità perneccsse hunc intellectum dare oportebat, ex ijs, quæ cæteris relatis plenè habentur *apud Cyriac. controv. 340. Gabriel. tom. 8. controv. cap. 42 num 30. cum seqq.*, ubi proconsueto stylo alij cumulantur, atque in re, quæ ad sensum clarè probari videtur, frustrà desiderandæ veniunt auctoritates, utpotè in quæstione potiùs facti, quàm juris.

Et nihilominùs dicebam sufficere, quod verseremur in ambiguo, ut huic magis latæ, ac benignæ interpretationi locus esset, *ratione pietatis causæ*, ac favore Divini cultus, *ex quibus magis communis, præsertim Canonistarum, opinio est* [sequendo sensum *Cuman.*] ut pro perpetuitate, & reiteratione fiat interpretatio ex deductis *per Menoch. lib. 4. præsumpt. 132. num. 3. Decian. cons. 115. num. 3. cum seq. lib. 3., Genuen. in prax. Eccl. quæst. 225. Castill. dict. cap. 42. nu. 22. vers. omnium tamen sententia &c.*

Scribentes in contrarium, dicebant id rectè procedere, quando ageretur ad favorem piæ causæ contra causam prophanam, cum tunc intraret privilegium prædictum, secùs autem, dum quæstio erat in concursu duorum corporum æquè ecclesiasticorum, ac privilegiatorum, ideoque dicebant intrare regulam conquassationis privilegiorum inter æquè privilegiatos, & super qua regula pro consueto moderno inepto stylo, magnus allegationum cumulus fiebat; Verùm dicebam hujusmodi animam prorsus extraneum esse à casu, ac propterea dictum allegationum cumulum, inanem habere continere [ut frequenter contingit], quoniam extra plures declarationes, quas illud recipit, & præsertim, an uterque privilegiatus sit talis in eadem specie, vel potius, unus in genere, & alter in specie; Sivè an unus agat de lucro, & alter de damno, cum alijs distinctionibus desuper tradi solitis; Cessisse omnis difficultas ex facto, seu ex defectu applicationis, quoniam Capitulum non agebat causa propriam, sed pro decore Ecclesiæ, & cappellæ, ac etiam nè aliàs consumeretur propria sacra suppellectilis, id petebat, cappellani autem id negabant ex proprio, & privato interesse, & consequenter prorsus impropria, ac extranea remanebat hæc inspectio conquassationis privilegiorum inter æquè privilegiatos.

Atque ut advertitur *dict. disc. 8. de Canonic. & Capitul.*

Capitul., ista provisio potiùs rationabilis, & commendabilis dicenda est, quoniam libenter noviter provisi in eo primo anno lætitiæ, abstinent ab assequutione fructuum acquirendorum, & sic à lucro sine jactura rei quæsitæ, postmodùm verò, illo primo calore refrigerato, cum magna difficultate inducuntur ad contributiones ad id necessarias, ex axiomate, quo etiam Legistæ utuntur, quod turpiùs ejicitur, quàm non admittitur hospes.

ROMANA

CAPPELLANIARVM

PRO

CAPITVLO S. MARIÆ MAIORIS

CVM

CAPPELLANIS TOLETANIS.

Casus disputatus in Sacra Congregatione Visitationis Apostolicæ, resolutus pro Capitulo.

Facto legato erectionis certi numeri cappellaniarum cum certo annuo redditu, puta scutorum centum pro quolibet, si tractu temporis bona legata diminutionem patiantur, seù aliàs diminuantur fructus, adeoùt tantus redditus percipi non valeat, an diminui debeat earum numerus, vel potiùs de ejus provisi, diminutionem redditus pati debeant.

SVM MARIVM.

1 *Facti series.*

2 *De suppletione, vel respectivè diminutione, si destinatio non sufficit.*

3 *De quæstione an destinatio stet taxativè, vel demonstrativè.*

4 *Quod quæstio sit decidenda cum casuum distinctione.*

5 *Distinguuntur plures casus cum diversis decisionibus pro eorum diversitate.*

6 *Quando ob diminutionem reddituum possint supprimi canonicatus, vel beneficia.*

DISC. XX.

1 DOctrina, & pietate insignis Cardinalis de Toleto Societatis Iesu, scripta hærede Imagine Beatissimæ Virginis in Basilica S. Mariæ Majoris, mandavit, ut ex pretio ejus bonorum, ab exequutoribus vendendorum, emi deberent tot loca montium, quorum fructus deservire deberent pro tot cappellanis ad Capituli nominationem providendis, ad rationem scutorum centum pro quolibet, eoque tempore attento, ob majorem fructum locorum montium, duodecim cappellaniæ erectæ fuerunt, aliæque duæ postea ex quodam augmento; Cùm autem ex eodem casu insinuato *in Nepesina disc.* 14., loca montium tàm in sorte, seù numero, quàm in fructu, notabilem diminutionē passa essent, adeoùt dictus numerus ad præscriptam rationem scutorū centum pro quolibet, impleri non posset; Hinc proindè cappellani prætensionē excitarunt, ut sequuta duarū cappellaniarum vacatione non posset Capitulum novam facere præsentationem, sed deberent supprimi, atque ità reduci numerus, ad effectum, ut adimpleretur fundatoris voluntas, & quilibet cappellanus haberet in redditu scuta centum, cùm ità vix sexaginta obtineret; Atq; re delata ad Sacram Congregationem Apostolicæ Visitationis, contra hujusmodi cappellanorum prætensionem, prodijt resolutio.

In disputatione autem desuper habita; Scribentes pro cappellanis se fundabant in dispositione 2
text. in l. alumne §. *Attie, & l. Titio ff. de annuis legat.*, quæ jura in proposito expendit *Lara de anniversar. & cappellan. lib* 1. *cap.* 3. *num.* 10. *cum seqq.*

Atque assumendo quæstionem, de qua *in dicta Nepesina disc.* 14., an scilicèt certa destinatio favore piæ causæ, demonstrativam indefinitè importa- 3
re deberet, fuso calamo deducebant omnia, quæ *eod. disc.* 14. deducta habentur, transcribendo plenè cumulata *per Rouitum decisione* 57., qui examinat quæstionem ad partes.

In hoc autem, scribens ego pro Capitulo, [quod aliud non habebat in causa interesse, nisi illud juris nominandi, ac majoris Ecclesiæ cultus, undè propterea majus interesse erat nominatorum ad duas cappellanias vacatas, quarū suppressio petebatur]; Quatenus ad istam quæstionem pertinet, advertebam, ut ad tolléda æquivoca, quorū incursus in hac 4
materia facilis est, atq; pro conciliatione, seù congrua applicatione doctrinarum, quæ pugnare vidētur, eodem modo, quo penè in omnibus fori quæstionibus, illis præsertim ambiguæ voluntatis, facere oportet, plures casus distinguendi veniant.

Primus igitur casus est, ubi testator, pluribus bonis in hæreditate relictis, aliquod pium legatum, seù opus relinquit ex certo prædio, seù certis bonis præstandum, seù implendum, & tunc dictis bonis deficientibus, vel ad integrum opus nō 5
ascendentibus, intrat quæstio an hæres universalis ex reliquis bonis in idonea hæreditate existentibus, supplere teneatur, eaq; decidenda venit cum distinstione, an destinatio staret demonstrativè, vel taxativè; Et quatenus sonus verborum importaret taxativam, intrare solet dubitatio, an favor piæ causæ sit in aliquo operativus ex deductis plenè *per Rouit. decis.* 57. *Gastill. lib.* 4. *cap.* 54. *numer.* 21. *cum seqq.* cum alijs, de quibus plenius *in dicta Nepesina disc.* 14; Verùm hic non erat casus controversiæ, quoniam penès hæredem universalem alia non aderant bona, ex quibus hujusmodi suppletio fieri posset, ideoque extraneæ remanebant auctoritates istum casum percutientes.

Alter casus est, ubi destinatio testatoris est certa, seù taxativa pro certo opere pio implendo, pro quo res, vel quantitas destinata tunc sufficiebat, deindè verò non sufficiat, non ex diminutione rei destinatæ, sed ex augmento impensarum pro opere explendo; Ut puta, relinquit testator præstari per hæredem annua scuta 100. pro celebrandis mille missis in perpetuum ad rationem unius julij [qui de tempore dispositionis importabat congruum præmium, seù congruam eleemosynam etiam in oneribus perpetuis], si deindè dictum salarium, seu eleemosyna augeatur, quia nempè ob adauctum prætium victualium non reputetur sufficiens ad substentationem sacerdotis, ideoq; cum dicto annuo redditu scutorum 100. nō minuendo, opus esset diminuere numerum missarum; Et tunc posita sufficientia

cientia virium hæreditariarum, intrat dubitatio, an debeat potiùs hæres supplere majorem redditum ad id necessarium, vel è converso ipsum pium opus minuendum sit; Et pro diminutione operis latè agit *Brixianus in repertor. decis. Caualcan.* verbo *verba*; E' converso autem pro augmento stipendij, seu suppletione, itaùt opus non minuatur *Genuen. in practicabil. Eccles. quæst. 179. Ricc. Diana*, & cæteri, de quibus *Barbos. de Episcopo alleg. 29. numer. 7., & Tondut.* & alij de quibus *dicto disc.* 14.; Sed pariter hic non erat casus; Tum quia penes hæredem non aderant alia bona, ex quibus suppletio fieri posset; Tum ob cessantem rationem, cui hæc posterior opinio innititur, nè scilicèt disponentis anima eo majori suffragiorum numero privetur, cùm in hac facti specie redditus quamvis diminuti longè excederent præmium missarum, & onerum per testatorem singulis cappellanis adjunctorum.

Tertius est casus, ubi testator dotat Ecclesiam de certo annuo redditu præstando per hæredem, quem liberatum esse disponat cum solutione certæ summæ in sorte principali, ex qua investienda testator opinabatur eundem redditum percipi posse, & tunc si ex summa per hæredem soluta id non sequatur, intrat dubitatio, an teneatur supplere, & de hoc punctualiter agitur *in Camerinen. dotis Ecclesiæ 22. Iunij 1650. & 9. Maij 1653. coram Meltio*, quarum prima est *decis. 62. par. 11. rec.*, ubi decidit ad favorem hæredis, quoniam huic ad liberationem obtinendam sufficit præstasse summam à testatore sibi demandatam, ut advertitur *eodem disc.* 14.

Quartus casus est, ubi testator ab initio, ultrà ejus vires disponit, faciendo plura legata pia, vel respectivè prophana, ac demandando plura pia opera, quibus omnibus, bona hæreditaria non sufficiant; Et tunc intrat quæstio contributi, an istud æqualiter de omnibus faciendum sit, vel potiùs legata seu opera pia debeant priùs integrè impleri, atque de hoc agunt *Rouit. decis. 87. Franch. decis. 230. Capyc. Latr. decis. 12. Rub. de testam. ad pias causas cap. 66. num. 141. cum seqq.*, ac habetur alibi actum *hoc eodem titulo*, sed pariter non erat iste casus quæstionis, cùm de tempore tam primæ, quàm secundæ erectionis, redditus ad integram summam à testatore destinatam essent sufficientes.

Quintus demum est casus controversiæ, ubi scilicèt testator omnia ejus bona destinavit in certa opera, ad quæ juxtà summas ab eo præscriptas, tunc illa sufficiebant, deinde verò diminuta sint, neque diminutio suppleri possit ex alijs bonis, sed solum intret dubitatio, an potiùs ipsa opera minui debeant; Et isto casu dicebam, ut sine dubio respondendum esset pro diminutionis exclusione, quoties id, quod pro singulo opere supereſt, sufficit ad necessitatem, ideoque sola deficientia est in ea majori provisione, quam disponens ad exuberantiam, seu honorificentiam præscripsit, ex regula, quam ex mente *Sac. Concil. Trident. sess. 24. de Reform. cap.* 15. habemus in materia suppressionis canonicatuum, vel beneficiorum ecclesiasticorum, quoniam si certus numerus canonicorum, seu beneficiatorum cum pingui præbenda, seu provisione erectus est, non ex eo, quod deindè redditus diminuantur, fit locus suppressioni, nisi in casu magnæ tenuitatis, & inopiæ, ob quam Ecclesiæ cultus deseratur ex deductis *per Barbos. ad idem Conc. ubi supra, & de potestate Episcopi alleg. 67. num. 1. cum sequen., & de Canonicis capit. 3. numer. 18. cum sequen.*, di m attento etiam isto redditu sic diminuto in casu cujuslibet vacationis, multi habentur concurrentes, qui ad hujusmodi cappellaniarum assequutionem anhelent; Unde propterea cessabit ratio desertionis cultus, ob quam suppressionis locus aperitur; Neque urgebat ratio diminutionis suffragiorum, dum currentes redditus superabundabant, ideoque contentio erat de majori dotatione cappellanorum.

ROMANA

ANNVÆ PRÆSTATIONIS

PRO

FRATRIBVS DE MARESCOTTIS

Responsum pro veritate.

Facto legato annuæ præstationis ad rem, an legatarius ab invito hærede petere possit assignationem tot bonorum, ex quibus dictam præstationem manu sua percipiat. Et è converso, an hæres dictam assignationem legatario invito facere valeat. Et legatarius impedire possit hæredi redditionem officiorum vacabilium in ipsius legatarij persona cantantium, ut eorum emolumentis legatam præstationem obtineat.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *De quæstione an legata annua præstatione debeantur tot bona, quatenus reddant.*
3 *Legatum relictum titulo institutionis non est capiendum à manu hæredis.*
4 *Facto legato annuo de certa quantitate vini, potest assignari vinea.*
5 *De materia* text. in l. si quis argentum C. de donat.
6 *De diversitate rationis in hac materia inter hæredem, & legatarium.*
7 *An relicto assignamento de aliquibus bonis alternativè, fieri possit electio partim de uno, & partim de alijs.*
8 *Alternativa quandoque resolvitur in copulativam.*
9 *De eodem* text. in l. si quis argentum.
10 *Vsufructuarius non impedit proprietarij venditionem proprietatis.*

DISC. XXI.

COmes Sforzia de Marescottis numerosam habens prolem, cui plura officia vacabilia, præterea illud Præsidentis Cameræ in persona unius ex filijs, qui in Prælatura ratione dicti officij se constituit, cum libera reservatione decreti ad ejus favorem; Moritur autem instituto hærede filio primogenito in eadem Vignanelli, alijsque bonis, factisque alijs prudentibus dispositionibus ad favorem aliorum filiorum dicto filio Prælato, reliquit ad vitam pro ejus congrua decenti substentatione in eo statu Prælaturæ quam

nuam præstationem scutorum 2500. circiter, percipiendam, vel ex fructibus officiorum, vel ex alijs effectibus hæreditarijs Urbis ; Cumque sequuta morte, inter hæredem, ac Prælatum, retenta magna benevolentia , aliqua discrepantia super modo implendi dictum legatum orta esset ; Hinc super tribus ab utroque concorditer tanquam communis amicus, & Advocatus, pro veritate consultus fui; Primò scilicèt an legatarius invito hærede prætendere posset assignationem tot bonorum, vel effectuum, ex quibus manu sua dictam præstationem perciperet; Secundò è converso, an hæres legatario invito dictam assignationem facere posset, ità, & taliter, quod quicumque futurus casus, sivè bonus, sivè malus, ipsius legatarij damno cederet; Et tertiò, an hæres in vim reservationis decreti, cogere posset eumdem legatarium ad venditionem officiorũ.

Ad primum respondi, quod inter DD. in quæstione est, an legato annuo redditu, legata censeantur tot bona, ex quibus ille percipi valeat ad terminos textus *in l. si quis argentum Cod. de donat.*, vel potiùs singulis annis præstatio solvi debeat; Plerisque volentibus, ut id prætendi non valeat, ex regula, quod legatum capiendum est à manu hæredis, ut cæteris relatis firmat *Surd. de alim. tit. 9. quæst. 41. num. 12.* ; Alijs verò sentientibus contrarium, ut censeantur legata tot bona , quæ legatario danda sunt, ut manu sua redditum ex eis percipiat ex deductis *per Soccin. jun. cons. 60. num. 34. & seqq. lib. 4. Surd. cons. 319. numer. 7. & per tot. Rota apud Buratt. decis. 487.* ; Et conferunt pro eadem opinione ea, quæ in legato alimentorum habentur *apud Pen. decis. 115 4. & decis. 194. n. 69. par. 7. rec.*; Potissimè verò ubi non agatur de simplici legato, quod extraneo factum sit, sed de illo, quod sit factum filio honorabili titulo institutionis, quo casu non intrat regula , ut legatum capi debeat à manu hæredis ex deductis *apud Buratt. dicta decis* 487.

Retenta verò hac secunda opinione, quæ magis recepta videtur; Hinc proindè, tam in primo, quàm in secundo puncto respondendum esset pro eo, qui hanc assignationem peteret , vel respectivè facere vellet, cùm ex natura correlativorum , utriusque puncti, seù dubij, eadem sit ratio , eademque resolutio ; Ad quod conferunt ea , quæ ex *Baldo in eadem l. si quis argentum num. 6.*, *& Tiraquell. de retract. conjungu. §. 1. glos. 6. num. 20.*, & alijs, habentur *apud Capyc. Latr. decis. 11. num. 4.* , quod scilicèt facto legato annuo Religiosis tot salmarum vini, possit, vel respectivè debeat eisdem assignari vinea, quæ dictam vini quantitatem fructare solita sit.

Verùm his nõ obstantibus, contrarium in hac facti specie dixi veriùs videri, quoniam præmissa procedunt, ubi legatum esset indefinitum, ac perpetuum, undè propterea, ex dispositione, vel ratione dicti textus *in l. si quis argentum* , dici possent legata tot bona in proprietate ; Et de cujus textus dispositione habetur præsertim *per Rotam in Romana supplementi dotis 5. Decembris 1653. coram Cerro*, & insinuatur *in Romana fideicommissi de Cesijs sub tit. de fideicom. disc. 134.* & alibi ; Secùs autem ubi [ut in præsenti] agatur de annuo legato ad vitam pro substentatione in eo statu , in quo testator filium legatarium constituerat, cùm tunc, neque ratio, neque dispositio dicti textus intret , ut admittunt ijdem *Soccin. dicto cons. 60. & Surd. dicto cons. 319.*, ideoque remanet legatum quantitatis , non autem speciei.

Dicebam tamen, quod in hoc proposito aliqua dignosci videatur claudicatio inter hæredem & legatarium, ut scilicèt legatario volente exigere assignamentum ex ijsdem officijs , alijsque effectibus Urbis, id ei negari non deberet; Tùm ex voluntate testatoris ità disponentis , dum dixit dictam præstationem percipi debere, vel ex officijs, vel ex bonis Urbis tanquam magis promptis, & explicitis; Tùm etiam ex officio, seù arbitrio Iudicis, nè singulis annis, ac temporibus cogeretur ille, qui in Prælaturæ statu constitutus est, ac propterea in dies indiget pecunijs pro ejus substentatione, habere incommodum exactionis , atque denegata prompta solutione, litem susçipere, juxtà ea, quæ in praxi recepta sunt de alimentorum assignatione facienda clerico debitori juxtà dispositionem textus *in cap. Odnardus de solut.*, cum similibus.

Secùs autem in casu converso , ideoque intrare non videtur ratio correlativorum , ratione subjectæ materiæ , seù qualitatis legatarij constituti in statu Prælaturæ, cujus ratione, juxtà cursum Curiæ, munera pro servitio sedis Apostolicæ in Præfecturis, ac Nuntiaturis exercere oportet [ut meritò , atque commendabiliter in hoc Prælato contigit, qui post aliquas Præfecturas munus Inquisitoris Insulæ Melevitanæ, deindeque Nuntiaturas Poloniæ exercuit, & nunc illam Hispaniæ exercet]; Et consequenter incongruum esset, ut cogendus veniret tot bona accipere, quorum culturæ, ac administrationi vacare cogeretur, cum incerto etiam fructu, ob casus, qui in fructibus ratione sterilitatis, vel ex alio accidenti contingunt; Ideoque diversa est ratio hæredis, ac legatarij, neque correlativorum æqualitas intrat ob rationis diversitatem.

Et quamvis quæsitum etiam esset , an legatarius hoc assignamentum à testatore demandatum alternativè, vel in officijs, vel in alijs bonis Urbis, eligere posset de utraque specie ; Atque in hoc dicerem, quod de stricto rigore juris id non liceret per *text. in l. ex toto §. si ità legatum ff. de legat. 1.*, ubi decidit, quod legato certo numero servorum , vel eorum æstimatione ad rationem scutorum decem pro quolibet , non potest legatarius eligere partim de servis, partim de pecunia, atquè ità ex eodem textu notant ibidem *Ripa, Ias.*, & alij, de quibus *Grat. discept. 248. num. 31.* ; Nihilominus credebam, ut etiam in hoc præclusum non esset Iudicis arbitrium, ex dicta ratione interponendum, ex recepta propositone ; de qua in omni ferè materia præsertim *sub tit. de fideicom.*, & sub altero *de credito*, ut non semper alternativa capienda sit in ejus propria , ac naturali significatione, sed quandoque resolvatur in copulativam pro facti qualitate , quodque testator bona Urbis cumulaverit cum officijs in gratiam legatarij, præsertim dicta ratione accedente.

Ad textum verò *in dicta l. siquis. argentum* , respondebam, illius dispositionem procedere in gratiam donatoris , ut ita ab eo onere se liberaret, ut advertunt communiter Scribentes; Secùs autè favore hæredis contra legatarium, qui in hac parte censetur prædilectus ex deductis *per Surd. de alim. dicto tit. 9. quæst. 40. num. 32. & quæst. 41. num. 10. & per tot.* ; Et in summa ista videtur, ad instar aliarum , quæstio potiùs facti, quàm juris, certam, ac determinatam regulam non recipiens, sed in singulis casibus pro facti qualitate ex verisimili testatoris voluntate, sivè ex qualitate legatarij, vel operis, prudenti Iudicis arbitrio decidenda.

Demùm quoad tertium , & ultimum quæsitum; Quamvis *Surd. dicto cons. 319.* plura jura ponderet ad probandum, quod hæres in præjudicium legatarij, eoquè invito, alienare non possit bona, ex quibus annua præstatio ab eodem legatario obtinenda est;

est ; Attamen contrarium in hac facti specie dixi verius per textum expressum *in l. fundi Tribatiani ff. de usu, & usufruct. legat.* cum concordantibus, de quibus *sub titulo de servit. disc. 65.*, ubi de conclusione, quod per legatum ususfructus, vel habitationis, non impeditur hæres dominus proprietatis illam vendere.

Clariùs autem in hac facti specie, dū agebatur de officijs vacabilibus periculo vacationis subjectis, cum perpetuo præjudicio hæreditatis, ac successorum, stante perpetuo, ac successivo fideicommisso ordinato per eundem testatorem, cujus verisimili voluntati id adversari videtur, ac etiam ex axiomate, utquod uni non nocet, & alteri prodest &c.

Hæc respondebam ut mihi vera viderentur in puncto juris ; Laudabam verò magis prudentialia temperamenta inter fratres benevolos congrua, ut sequutum fuit.

ROMANA
LEGATI
PRO
ANNA DE GVARDIA
CVM
PETRO DE LVPIS.

Casus disputatus coram A. C. posteà concordatus.

De legato annuæ præstationis relicto ei, qui in eodem testamento deputatus est tutor filiorum testatoris, an, & quando cesset ob tutelam recusatam, vel aliàs cessatam tanquam ipsius correspectivum, necnè.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *An legatum factum tutori cesset ob cessatam tutelam, datur distinctio.*
3 *Quod indistincti cesset, neque dicta distinctio intret.*
4 *Quando hæc secunda opinio procedat.*
5 *Quod ista sit quæstio voluntatis, & facti, & quomodo decidi debeat.*
6 *Ut in dubio præsumptio stet pro cessatione legati.*
7 *De circumstantijs facti pro ademptione, vel econtrà.*
8 *De eodem.*
9 *De alio casu controversiæ super eodem puncto.*
10 *Transitus ad secunda vota non est causa ademptionis legati, sed benè junctum cum dissertione tutelæ.*

DISC. XXII.

1 NDe Guardia, Annæ filiæ in pupillari ætate existenti, in testamento tutorem, & pro tempore curatorem deputavit Petrum, cui cum expressione amoris, & benevolentiæ, ac etiam in remunerationem incommodi, & laboris, ac aliàs omni meliori modo, reliquit annua scuta 20. ; Cumque ante obitum idem testator dictam filiam nuptui tradidisset, atque in apoca dotali declarasset, quod eam eximebat à tutore, vel curatore in testamento deputato, transferendo quamcumque administrationem in sponsum, ac respectivè pro tempore virum ; Hinc propterea, sequuta morte testatoris, orta est controversia inter dictos Annam, & Petrum, super dicti annui legati præstatione, quam hæres cessatam esse dicebat, ob cessatam causam legandi ; Et introducta causa coram A. C. informantibus tantùm causæ Patronis hinc inde, prolato decreto relaxationis mandati pro prima assumenda ad favorem Petri, ideoque [juxtà frequentiorem consuetudinem Curiæ in hoc Tribunali A. C. ubique Iudicibus primæ instantiæ, assumendi Advocatum post causam jam vulneratam], ad Annæ defensionem evocatus fui ; Et quamvis inferme deducenda pro hærede more Advocatorum minimè agerata fuissent ; Nihilominùs cum causa non esset integra, atque ageretur de puncto conjecturali, quo nimiùm operatur arbitrium Iudicis, eique etiam meam benevolentiam Petrus lepidè satis habebat, idcircò eum à decreto removere non potuerunt, atque me etiam consulente, honestè concordia controversiam terminavit.

In unica igitur disputatione habita ; Dicebam scribens pro hærede, quod in hoc puncto, an tutor, cui legatum relictum est à testatore, qui eumdem in tutorem, vel curatorem ejus filiorum deputavit, illud assequatur cessata tutelæ, vel curæ administratione, duas habemus opiniones, Unam *Salycet.* ac aliorum sequentium distinctionem traditam per *text. in l. Nesennium ff. de excusat. tutorum*, ut scilicet cesset illud legatum, quod constet intuitu tutelæ, vel curæ relictum esse, non autem illud, quod dictum sit principaliter intuitu personæ, quodque aliàs etiam sine tali onere testator fuisset relicturus, atque hanc sequuntur plures relati *per Gutier.*, qui eam sequitur, magisque communem dicit in tract. *de tutelis par. 1. cap. 22. numer. 14.*, & referunt *Hodiern. ad Surd. dec. 38. Capyc. Latr. consult 106. n. 24. Carpius de execut. test. lib. 2. cap. 18.*

Altera verò est opinio *Iacobi de Belvisio, & Romani*, ac sequacium volentium, uthujusmodi distinctio procedat de jure antiquo *Digestorum*, seu autem attento juro novissimo *Authenticarum ut hi his omnibus auth. de haered. & falcid.*, quam sequitur, ac verioré probant *Menoch* qui alios congestos *lib. 4. præsumpt. 124. Surd. Baez.* & alij cumulat. per *Carp. dicta quæst. 18. & Capyc. Latr. dict. consult. 106. num. 11. cum seqq.* ut scilicet indistincte, dicto jure attento, sivè legatum relictum sit intuitu tutelæ, sivè non illud cesset, tutelæ non acceptata, vel recusata ; Undè propterea scribendo more Advocati, atque congestis auctoritatibus relatis per allegatos, ostendere conabar, quod hæc esset magis communis, & recepta, proindeque nil suffragatur, an legatum prædictum diceretur principaliter relictum ob causam amoris, & benevolentiæ primò expressam ; ut insistebant scribentes in contrarium.

Reflectendo autem ad veritatem, dubitabam in motivo ; Quidquid enim sit de veritate hujus secundæ opinionis, quæ licèt magnum habeat sequacium cumulum, nihilominùs, ut pluries experti sum, non de facili in foro recipitur ; Adhuc tamen cessabat ejus applicatio ad factum, cùm ea probabiliter recipienda videatur in casu culposæ recusationis, vel respectivè dimissionis, tanquam in pœnam ingratitudinis, quæ ità ergà testatorem à legatario committi videtur, undè propterea ex præsumpta indignatione, tacita, seu præsumpta ademptio re-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

sultet, & in his terminis loquuntur dictæ opinionis sequaces; Secùs autem, ubi sine aliqua tutoris culpa id proveniat, Putà ex facto ejusdem testatoris, [ut in præsenti], vel ob superventam adultam ætatem, seu ex alia justa causa, adeoùt omninò cesset dicta ratio ingratitudinis, seu præsumptæ indignationis; vel etiam cesset altera, quæ cõtrà legatarium forsan urgere posset immutatæ benevolentiæ, seu fiduciæ, quia scilicèt revocato isto tutore alium deputasset, ex ijs, quæ cæteris allegatis habẽtur plenè *apud Surd. dec.* 38.; Hæc autem omnia in præsenti cessabant, dũ immutatio administratoris provenit à rationali motivo id committendi ejusdem pupillæ, vel minoris sponso, ac respectivè viro.

Quare firma remanente distinctione textus, *in dicta l. Nesennius*, quæstio erat potiùs facti, & applicationis quàm juris, ideoque non habens certam, ac determinatam regulam, sed pendens ex singulorum casuum particularibus circumstantijs, ex quibus pro prudentis Iudicis arbitrio, ambigua disponentis voluntas desumenda est, ad effectum inspiciendi, an in una, vel altera distinctionis parte versemur; Solaque juris disputatio cadere videtur super statuenda præsumptione in dubio, cui scilicèt illa assistat, an hæredi, vel legatario; Idque nimiùm refert; Tùm ob onus probationis, quod transfertur in eum, cui præsumptio resistit; Tùm etiam ob pondus, seu efficaciam, conjecturarum hincindè colluctantium, ut in pari, vel parum in æquali cõcursu potior sit conditio ejus, cui præsumptio assistit; De reliquo enim quoad singularum conjecturarum vim, & efficaciam, juxtà generalem conjecturalium naturam, fatuitas est, certam, ac generalem regulam statuere, sive conjecturas in uno casu approbatas, vel rejectas, in quocumque alio recipere, vel reijcere, quoniàm stant benè simul, ut aliquæ conjecturæ in uno casu, ob illius facti circumstantias essent validæ, atque in altero, ob circumstantias diversas, eædem, ac majores sint inefficaces, vel è contrà.

In dubio autem, magis communis recepta opinio videtur, ut præsumptio assistat hæredi contrà legatarium, quod scilicèt præsumatur principaliter legatum relictum esse intuitu tutelæ *per text. in dicta l. Nesennius, & l. sequ. cum concord.*, ut cæteris cumulatis probant *Menoch. dicta præsumpt.* 124. *num.* 1. *& sequen. Surd. dicta dec.* 38. *num.* 3. *Capyc. Latr. dicta consult.* 106. *num.* 23. *& sequen.*; Eaque probabilior videtur, ubi præsertim agatur de extraneo, ergà quem nulla obligatio naturalis, vel sanguinis ratio urgeat ad eum providendum, gravando proprios filios, ergà quos regulariter major affectio præsumitur; Ideoque in hac facti specie dicebam, quod hæredi sufficiebat dicta juris præsumptio, donec legatarius diversam voluntatem probaret, ut insinuatur etiam *sub. tit. de servit. disc.* 50.

In hac autem voluntate probanda; Scribentes in contrarium satis insistebant in illis verbis, *per Segno dell'affetto, che li porta*, primo loco prolatis, quasi quod ista fuisset principalis causa legandi; Verùm videbatur satis levis conjectura, dum immediatè, ac per copulam, in eadem ratione subjuncta erant alia verba, *& per l'incommodi, e fatighe*; Potissimè, quia in eadem periodo, ac unica oratione continebantur deputatio tutelæ, & curæ, ac legatum, quod potiùs magũ erat argumentũ correspectivitatis; Alteroetiam adminiculo in contrarium urgente per argumentum à contrario sensu deductũ *apud Menoch. cons.* 346. *n.* 12. *& dicta præsumpt.* 124. *n.* 11. *& per Rot. dec.* 636. *n.* 6. *& 7. par.* 4. *rec.* tõ. *Card. de Luca de Legat.* 3. *& in Firmana codicillorum* 1. *Martij*, *&* 15. *Novembris* 1649. *coram Cerro dec.* 250. *&* 349. *par.* 10. *rec.*, ubi pro legatario consideratur, quod annuum legatum relictum erat ad vitam legatarij, ideoque testator consideravit illius durationem etiam post expletam tutelam, vel curam, quod in præsenti cessabat.

Credebam tamen, quod major probabilitas legatario assisteret, ex alijs circumstantijs facti insimul, ac unitim à me ponderatis, quamvis per scribentes in contrarium non deductis, & in quibus magis, quàm in verbis, semper insistendum est, pro ambigua defuncti voluntate indaganda; Attenta scilicèt in primis amplitudine patrimonij, cujus in unica filia fœmina, alijs legatis non multùm onerata, satis modicum onus erat; Ac etiam attenta non levi affectione, quam testator vivens habebat erga legatarium, cujus opera in omnibus ejus negotijs utebatur; Item quià postquàm dictam filiam collocaverat, ejusque viro administrationem dederat, ideóque sciebat cessasse onus tutelæ legatario demandatum cum aliquo tempore supervixisset, atque dispositorum rectè conscius esset, dum super eis oretenùs aliquas fecit declarationes; Attamen nil dixit in contrarium, quibus omnibus insimul ponderatis unà cum dictis verbis, quæ unicè pro legatario deducebantur, videbatur, quod ei major assisteret probabilitas, undè propterea consului Annæ viro, ut curaret, eo quo posset modo, concordiam obtinere, ut credo sequutum.

Tunc etenim pro legati cessatione probabilius respondendum videtur, quamvis urgerent adminicula affectionis, quodque cessante etiam causa tutelæ, testator esset relicturus, quando scilicèt tutor, ex ejus facto merè voluntario, tutelam acceptare recusset, sive illam acceptatam deserat, adeoùt hujusmodi actus testatori ignotus, verisimiliter dici valeat causa diminutionis prioris benevolentiæ, ac inductivus justæ indignationis, juxtà facti circumstantias.

Ideoque *in una Firmana usus fructus* pro Beatrice Vagnarella cum Anna Catalana, ejus matre, de qua habetur actum *sub tit. de servitutibus* ad materiam usus fructus *disc.* 50. disputata *in Rota coram Albergato*, & in qua principalis disputatio erat super puncto, an legatum usus fructus uxori relictum, resolveretur in alimenta juxtà consuetudinem *Bulgari*, vel potiùs importaret usum fructum formalem, ut Rota credidit, magnam mihi intulit admirationem illa resolutio; Non quidem super dicto articulo, quoniam cùm sit juris, ac merè conjecturalis, varia esse solent ingenia, quamvis ab omnibus ad veritatem reflectatur.

Sed ob non curatam cessationem legati, sive uno, sive altero modo factum esset, dum eodem contextu uxor relicta fuerat tutrix communis filiæ pupillæ hæredis institutæ, atque culposè tutelam deseruerat ob transitum ad secunda vota; Et tamen istud motivum in decisione neglectum fuit; Quinimò cùm inculcatum fuisset pro obtinenda nova audientia, id non fuit attentum, ex eo fundamento in decisione deducto, quod transitus ad secunda vota, cessante expressa pœna caducitatis non esset sufficiens causa ademptionis, seu cessationis legati; Verùm hoc videbatur æquivocum clarum, quoniam dicta legati cessatio, non deducebatur ex solo transitu ad secunda vota, tanquàm ejus pœna, sed ex præsumptione cessatæ voluntatis defuncti deducta à probabili indignatione, ob voluntariè desertam filiæ tutelam, ex culposa, parumq; vio defuncto grata causa transitus ad secunda vota; Ideoque in hac parte intellectus non acquievit,

atque omninò parum probabilis visa est resolutio, licèt neque illa placeret super altero puncto interpretationis legati usufructus ex deductis in dicta propria materia *disc.50.de servit.*

IANVEN.

LEGATI

PRO

BRIGNOLIS.

Discursus pro veritate extra Curiam.

An & quando legatum factum uxori cum onere habitandi cum filijs, ob istorum mortem, vel absentiam, seu aliud impedimentum, tanquàm à cessante causa legandi, cesset, necnè.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *Recepta est distinctio* Decij.
3 *Quando constat, quod legatum sit in gratiam filiorum, sine dubio cessat.*
4 *Secùs è converso.*
5 *Quid in casu mixto, quod sit in gratiam utriusque.*
6 *Ubi agitur de alimentis, præsumptio est favore legatarij.*
7 *Idem ubi de habitatione.*
8 *Quod attendi debeat præponderantia.*
9 *Ponderantur conjecturæ favore legatarij, præsertim uxoris.*
10 *Declaratur, in quibus terminis ista quæstio procedat.*
11 *Legatum habitationis est onus, & non favor.*
12 *De circumstantijs, ob quas sit ingratiam hæredis.*
13 *De eodem favore hæredis.*
14 *Matri educanti filios debentur alimenta.*
15 *Respondetur conjecturis assistentibus legatario, de quibus num.9.*
16 *Quod mors civilis in hoc æquiparetur naturali.*

DISC. XXIII.

NDE Brignolis; in testamento mandavit, ut ejus filij hæredes instituti, in infantili, vel respectivè pupillari ætate constituti, educari deberent penès ejus uxorem, ac respectivè matrem, viduitatem tamen servantem, dictoque casu illi danda esset habitatio cum ejusdem filijs in domo designata; Cum autem duo tantùm supererent filij, quorum unus de tempore mortis testatoris erat infans, vel respectivè pupillus, Alter verò major; Atque minor successivè major factus, à patria de Superiorum mandato exulare coactus esset,; Hinc prætendere cœpit alter filius major, qui educationi commendatus non erat, ut resolutum esset dictum legatum habitationis ad favorem uxoris; Atque pro veritate desuper consultus.

Respondi, quod in hoc articulo, an legatum factum uxori cum onere, vel conditione habitandi cum filijs, per istorum mortem, vel recessum, quam à cessante causa, cesset, ex veterum sententia *Decius consil. 601.*, qui in hoc distinguendi modo sus distinguit.

Primò nempè, ubi tale onus adjectum legato facto uxori, respiciat principaliter favorem ipsorum filiorum, & tunc omnes concordant, cessante causa legandi, expiret legatum *ad text. in l. Si servus pro liberis in fin. ff. de cond. & demonstrat. l. Si cui proponatur cip. ff. de annuis legatis, Bart. Salycet. & alij in l. Cod. de legat. Ancharan. cons. 185. & 237.* ubi obiter notatur, quem post *Dec. dicto cons. 601. in princip.* cæteri quuntur, de quibus *Menoch. lib. 4. præsumpt. 21. cons. 146. num. 1. & 970. num. 27. & sequen. Gozad. de alim. tit. 8. privil. 23. num. 8. Cyriac. controv. 19. & 20. Arias de Mesa lib. 2. var. resol. cap. 2. num. 23. Peregrin. de fideic. art. 16. num. 148. Franch. decis. 58. num. 4. ubi adden.*, & tanquam abhinc admittit *Rota in Ferrarien. legati 4. Febr. 1636. coram Manzanedo decis. 636. par. 4. rec. tem. 3. num. & sequen.*, & *in Firmana codicillorum 1. Martij, & 15. Novembris 1649. coram Cerro impress. dec. 350. & 349. p. 10.*

Alter casus est, ubi respiciat solum commodum, & favorem uxoris; Et tunc è converso est pariter absolutum, ut mors, vel aliud impedimentum illorum, cum quibus habitatio est demandata, minimè legatariæ præjudicet, ut apud allegatos.

Tertius est casus mixtus, quia nempè causa legandi respiciat commodum utriusque, & tunc discrepant DD.; Aliqui enim volunt, ut adhinc legatum cesset, ut *ex Peregr. dicto art. 16. num. 149. Menoch. dicto cons. 970. post n. 43.*; Alij verò magis communiter tenent, ut in casu mixto præponderare debeat favor legatarij *per text. in l. Cod. de legat.* ubi DD. *Dec. dicto cons. 651.* quem ita intelligunt idem *Peregr.* sibi contrarius *cons. 38. post n. 8. lib. 2. vers. cum autem, & Menoch. cons. 146. post. n. 14. vers. sed ita dato & c. Franch. dicta decis. 58. n. 4.* cum alijs *per Arias de Mesa dicto lib. 2. var. cap. 5. num. 19.*, ubi testatur, quod hæc opinio est frequentius recepta, ut recepit *Rota in dicta Firmana codicillorum 1. Martij, & 15. Novembris 1649. coram Cerro dec. 350. & 349. par. 10. rec.* reprobatis in specie *Menoch. dicto cons. 970. & Cyriac. controv. 50.*, qui dictam controversiam edidit in allegata *Ferrarien. legati coram Manzanedo impress. decis. 636. par. 4. rec. tem. 3.* ut qua succubuit.

Et quàdo hæc opinio favore legatarij pati posset aliquam difficultatem in alijs legatis, magis tamen de plano procedit, ubi agitur favore alimentorum, in quibus, semper legatarij favor præponderat, idèque speciale dicitur etiam per contrariæ sententiæ auctores, ut deficientia conditionis non causetur legius expirationem *per text. in dicta l. 1. Cod. de legat. Bart. & l. Caio, §. Imperator de adim. leg. cum cæt. Menoch. dicto cord. per Peregr. dicto cons. 38. num. 3. dicto cons. 146. num. 15.* & admittit *dicto cons. 970.* cum alijs *per Arias de Mesa dicto cap. 4. num. 21.*

Cùm igitur in hac facti specie ageretur de legato habitationis, quæ est pars alimentorum, ut adtestatur *Berou. cons. 24. n. 8. lib. 2.* & alij, de quibus in his terminis *per Arias de Mesa dicto cap. 2. n. 17. & cap. 6. num. 4.*, hinc dictum privilegium intrare videbatur.

Deducebam ista in forma discursiva, ut animadveretur, quid in materia DD. dicant, Mihi autem videtur, quid in materia DD. dicant, Mihi autem videtur, quid in materia DD. dicant, Mihi autem videt

8 juris quæstione, inspicienda sit favoris, vel affectionis præponderantia, ex vero principio, quod mixtum assumit qualitatem illius simplicis, de quo magis participet, ut in his terminis ingeniosè de more observat *Eugen. cons. 49. lib. 2. ex num. 18.* & sequitur *Arias de Mesa dicto cap. 5. num. 21.*

Ideoq; difficultatis cardo totus in facto, consistere videbatur, an scilicèt habitatio relicta esset uxori intuitu ipsius, vel filiorum, vel utriusque; Et quod ipsius uxoris, vel saltim utriusque respectus habitus fuerit, suadere videbantur; Primò regula generalis, ut in dubio legatum potiùs intuitu, & favore legatarij quàm tertij factum censeatur, maximè ubi a-
9 gitur de uxore, vel alia persona dilecta, quidquid sit de libertis, alijsque personis servitorijs, ut rectè post antiquiores ab eis allegatos firmant *Menoch. lib. 4. præsumpt. 123. num. 1. & sequen. & cons. 146. num. 9. Beregr. dicto cons. 38. post numer. 10.*, ubi considerat distinctionem uxoris, vel alterius personæ dilectæ, à libertis, vel alijs personis servitorijs *Arias de Mesa dicto cap. 2. num. 2. & 3. Merlin. lib. 2. controv. 40. num. 37. Rot. dicta decis. 636. num. 5. par. 4. rec. tom. 3.* & in allegatis *Firmana codicillorum coram Cerro decis. 290. & 349. par 10. rec.*

Secundò ob qualitatem rei legatæ, nempè habitationis, cùm enim cohabitatio mutua inter matrem, & filios sit connaturalis, duraque sit separatio, ideò utriusque cohabitare debentis favor à testatore consideratus censetur, ut *Peregr. dicto cons. 38. num. 8. vers. cùm autem in fine.*

Tertiò ob conditionem viduitatis uxori impositam, ut post *Dec. cons. 485. num. 7. & Signorell. de Homod. cons. 179. ad fin.* benè prosequitur *Arias de Mesa dicto cap. 2. num. 4. & sequen.*, atque istam conjecturam satis consideravit *Rota in alleg. Firmana codicillorũ coram Cerro decis. 290. & 349. par. 10.*

Quartò, quia testator reliquit onus habitationis sub libera voluntate uxoris per illa verba, *Che si compiacera &c.*, quo casu receptum est, ut onus non censeatur adjectum principaliter contemplatione filiorum, ut post *Soccin. sen. cons. 89. num. 6. lib. 1. Menoch. dicta præsumpt. 123. num. 14. Peregr. dicto cons. 38. nu. 13. Arias de Mesa dicto cap. 5. nu. 4.*

Quintò pro uxore legataria faciebat, quod ipsa per multum tempus educaverat filios, eosque penès se habuit, ideoque dum jam testatoris præcepto satisfecit, non debebat commodo legati privari, si per eam non stabat quominùs continuetur, ut latè per jura, & rationes probant *Menoch. cons. 146. nu. 19. & Arias de Mesa ubi supra cap. 2. n. 8. per text. in l. mævia 13. in principio ff. de annuis legatis.*

Sextò ubi agitur de legato, quod verisimiliter testator fecisset, etiam deficientibus filijs, tunc censetur, quod ad uxorem habuerit respectum, ut post *Dec.*, & *Soccin.* & alios *Menoch. dicta præsumpt. 123. n. 9. & cons. 146. post nu. 11*; Tale autem videbatur istud legatum habitationis tribuendæ uxori viduæ, quæ durante statu viduitatis dicitur in conjugio perdurare, ideoque præsumitur, ut testator desideraverit continuationem habitationis uxoris viduæ in propria domo, ut in puncto per deficientiam conditionis ex banno filij, cum quo uxor habitare debebat *Arias de Mesa ubi supra cap. 6. num. 1. 2. & 3.*

Pro meliori autem veritatis indagatione, ego desiderassem videre totum testamentum, ad effectum colligendi ex alijs ejus partibus affectionem testatoris ergà uxorem, & quomodò eam tractaverit, ut exindè argumentum voluntatis meliùs posset deduci; Attenta verò sola particula transmissa, credidi cum modica difficultate, ut versaremur in primo casu distinctionis, quod nempè demandatum esset præstari habitationẽ uxori in solam gra- 10
tiam filiorum, ac intuitu eorum educationis, adeoùt cessante causa, cessaret obligatio illam præstandi; Diligenter etenim consideratis casibus positis per DD. supra allegatos, ac alios per eos adductos super isto articulo dissidentes, omnes loqui videntur in terminis legati facti uxori de aliqua re sub onere, vel conditione habitationis cum filijs, adeoùt legatum consistat in alia re, quàm in habitatione, quæ non est legatum, sed potiùs consideratur tanquàm onus, ut post *Bart. in l. 1. Cod. de legat.* egregiè *Eugen. dicto cons. 49. num. 25. & seqq.*

Quo dque habitatio facienda cum alio, dicatur onus, & non favor, vel commodum, firmat generaliter *Rot.* alijs allegatis *apud Buratt. decis. 354. nu. 4.*, & probat *text. in l. qui concubinam 29. §. uxori ff. de leg. 3.* quæstio enim est, an conditio, vel mo- 11
dus, seu onus habitandi qualificet aliud legatum, illudque faciat causativum; Ideoq; cùm in hac facti specie nullum legeretur legatum factum uxori, quæ in testamento nominata fuit sola occasione præcepti injuncti filijs minoribus, ut penès eam educari debeant; Hinc sequi videbatur, ut habitatio non esset ei relicta per modum legati, sed tantùm per viam dispositionis consequutivæ, & accessoriæ 12
ad præcedentem educationem filiorum, ut clarè sonant verba testamenti, ibi, *lascia che li figli siano alimentati appresso la Signora Isabella, & in tal caso lascia, che le sia data l' habitatione insieme con detti figlioli*, adeoùt habitatio demandetur tanquam necessaria educationi, quæ fieri non potest penès matrem, nisi habitet in eadem domo cum filijs, ut benè ostendit illud verbum; *In tal caso.*

Idque apertius probari videbatur ex limitatione temporis, ibi, *per tutto il tempo, che si compiacerà di vivere con detti figlioli*; Legatum etenim habitationis factum intuitu legatarij, fieri solet ad vitam; Et clariùs probari videbatur ex finalibus verbis dispositionis, ibi, *non ostante, che viverà, è sarà come sopra in dette case alla cura, e governo di detti suoi figlioli*, ergò vivere, & habitare, quod factura erat in domo, consideratum fuit à testatore pro cura, & gubernio filiorum; Et consequenter dicebam, quod versaremur extrà terminos quæstionis agitatæ per DD., dum nullum aderat legatum uxori factum, vel in ipsam directum.

Et quamvis ubi adest clara dispositio, vanum sit recurrere ad conjecturas juxtà vulgarem *text. in l. ille aut ille ff. de leg. 3.*; Attamen ad tollendam omnem ambiguitatem plures considerabam conjecturas vehementes suadentes, quod habitatio in solam causam educationis filiorum relicta esset; Primò nempè qualitas filiorum educandorum in minori ætate existentium, cura, & educatione materna indigentium, maximè quia testator istam qualitatem consideravit, & expressit, ibi, *lascio che gli figlioli minori &c.* ad text. *in l sed si hoc in fin. ff. de condit. & demonstr. juxtà cons. Signorol. de Homod. 179. Alex. post Rainer. in l. 1. C. de legat. Dec. cons. 485. numer. 7.* cum alijs *per Menoch. cons. 146. sub num. 3., & dicta præsumpt. 123. num. 15. Peregr. dicto cons. 38. num. 10. Eugen. dicto cons. 49. num. 38. & sequen. Purpurat. cons. 2. num. 11. lib. 2. Arias de Mesa ubi supra cap. 5. num. 12. & sequen.*; Licèt enim ista conjectura, ubi sit sola, impugnetur ab alijs; Attamen unita, videtur potentissima, maximè ubi testator ætatem filiorum consideravit.

Secunda desumebatur conjectura ex qualitate ipsius legatariæ, quæ erat mater, cui propriè incumbit filiorum impuberum educatio, *ut benè Eu-*

gen.

gen. dicto cons. 49. *num.* 37.; Dictaque conjectura efficacior reddebatur ex circumstantia viduitatis à testatore desideratæ, quam solam pro conjectura deducunt post *Signorol. dicto cons.* 179. & alios antiquiores. *Menoch. cons.* 970. *num.* 31. *& sequen.*, *& de præsumpt. dicto cap.* 123. *nu.* 17., *Capyc. Latr. consult.* 120. *num.* 66. atque videtur conjectura indubitata, ubi conditio viduitatis ponatur post onus, ut in casu nostro, quoniam tunc est consequutiva oneri, licèt secùs, ubi sit à parte antè, in quibus terminis procedunt loquentes in oppositum, ut distinguendo firmat *Decius dicto cons.* 485. *num.* 8., *& Rota in alleg. Ferrarien. legati coram Manzanedo decis.* 636. *numer.* 8. *& seqq. par.* 4. *rec. tom.* 3.

Tertiam ponderabam conjecturam, quod commodum legati non solùm adæquaret onus, sed esset longè inferius; Ideoque sicuti quando commodum superat, conjectura est pro legatario, ità quando æquat, conjectura est pro hærede, ut observant post *Benintend. decis. ultima Menoch. dicto cons.* 146. *num.* 13. *& sequen.* cum alijs *per Arias de Mesa cap.* 5. *num.* 29.; Quinimò ex isto modo disponendi, quem testator fecit, aperta desumitur conjectura exclusiva affectionis, & dilectionis testatoris ergà uxorem, quoniam cùm ei reliquisset onus educationis, & curæ filiorum, nihilominùs non solùm eam nullis verbis benevolis tractavit, in quibus principaliter se fundant ferè omnes tenentes 14
partes legatariæ, sed nec ei reliquit alimenta, quæ de juris censura videntur debita matri, cui filiorum educatio demandata fuit juxtà *theor. Bart. in l. ultima num.* 8. *Cod. de indict. viduit. tollen. cum concord. per Surd. de alim. tit.* 2. *quæst.* 3. *num.* 2. *Mantic. de conjectur. lib.* 9. *tit.* 4. *n.* 12. *Arias de Mesa dicto cap.* 3. *n.* 5.; Si enim omisit relinquere uxori id, quod tenebatur relinquere in præmium laboris injuncti, hinc proindè certa, & aperta desumitur exclusio affectionis, quæ pariter aliena probabatur, dū de illa tanquam extranea potiùs, quàm de uxore loquēdo, nulla verba benevola adjecit, nequede illa confidit circa filiorum tutelam, vel administrationem, sed tantùm eam consideravit tanquam simplicem educatricem, ac minùs, dum etiam educatrici danda sunt alimenta, quæ testator omisit.

Neque istis conjecturis præponderare videbantur aliæ supra in contrarium ponderatæ; Prima enim est simplex præsumptio legalis nimis debilis, ubi non est vestita verbis expressivis amoris, ac dilectionis, atque tollitur per contrarias vehementiores, eamque in specie parvipendit *Eugen. dicto cons.* 49. *num.* 47. quem sequuntur alij. 15

Secunda retorquetur, quoniam nuda habitatio est potiùs onus, quàm favor, ac legatum, ut supra.

Tertia est resoluta in secunda conjectura pro filijs, atque potiùs retorquetur ut supra.

Quarta procederet, ubi legatum esset purum, atque onus voluntarium, itaùt nolente illa ferre onus injunctum, adhùc consequi posset legatum, & in his terminis loquuntur, qui pro ista conjectura possunt allegari, & in specie observat *Eugen. dicto cons.* 49. *num.* 53., & patet ad sensum.

Quinta non est conjectura sed particularis opinio aliquorum considerantium onus tanquam conditionem, sed est vanum; quoniam nullum aderat legatum, ac etiam quia constabat illud esse merè causativum, seù consequutivum ut supra.

Et sexta fundata in verisimilitudine procedere posset, ubi constaret de affectione testatoris ergà uxorem, atque non urgerent in contrarium conjecturæ illam excludentes, dum videbatur, quod testator eatenùs voluisset uxori dari habitationem, quatenùs filiorum curæ, & educationi assisteret; In casu autem posito *per Arias de Mesa dicto cap.* 5. constabat de maxima affectione testatoris erga uxorem, cui ingens legatum fecerat, ultra habitationem; Et ulterius ibi agebatur de dando habitationem uxori viduæ in domo viri, ad exclusionem filij, hæredis, qui præsenti.

Et licèt DD. ferè omnes tractent materiam in casu mortis naturalis filiorum; Attamen idem fuit 16
cendum videri dicebam in casu mortis civilis, quoniam eadem est ratio cessationis causæ, cum non proveniret ex actu merè voluntario, ac ordinato ad impediendum implementum conditionis, sed ex impedimentum quod veniebat in consequentiam utí n individuo latè, & eruditè probat *Arias de Mesa* [quem in scholis habui præceptorem] *dicto 2. cap. 6. ex num.* 18. præsertim *num.* 27., ubi sufficit relationem haberi, dum alios dedit.

ROMANA

SEV

VITERBIEN. LEGATI

PRO

CAMILLO BERNARDO

CVM

CÆCILIA NEPTE.

Casus decisus per Rotam ut infrà.

An legatarius habitationis, & alimentorum in domo cum hærede, prætendere valeat alimenta, & habitationem extra domum, & mensam hæredis ex aliqua justa causa, præsertim ex eo, quod legatum fuerit factum mulieri tunc solutæ, quæ postea virum duxerit.

Et an, & quando legatarius, qui testamentum impugnat, ejusque invaliditatem allegat, cadat, necne à commodo legati.

SVMMARIVM.

1 Facti series.
2 Resolutiones causæ.
3 Legatarius, qui impugnat testamentum cadit a legato cum distinctione.
4 An restituatur in integrum.
5 Quæ regula desuper cadat.
6 De distinctione inter jus quæsitum, & quærendum.
7 Usufructuarius an faciat suos fructus, cæteris non data.
8 Quando restitutio in integrum debeat negari.
9 De eodem, & quando concedi.
10 Unde resultent aquivoca Juristarum.
11 Transitus ad secunda vota non causat amissionem legati.
12 An alimenta legata peti possint, extra domum hæredis.

13 *Ubi etiam peti non possunt extrà domum, adhuc fallit ex justa causa, & quæ ista dicatur.*

14 *Quando etiam justa causa non obliget.*

15 *Non est augendum onus à testatore non injunctum.*

16 *Quando non sunt præstanda extrà domum, & accedit causa, dandum est quanti domi esset impensurus.*

17 *De differentia inter legatum habitationis, & legatum facultatis habitandi.*

DISC. XXIV.

CArolus, scripto hærede Camillo patruo, huic onus injunxit, ut Cæciliam ipsius testatoris sororem viduam secum in domo; & mensa retinere deberet; Cumque sequuta morte testatoris, dicta Cæcilia testamentum impugnasset, litem per aliquod tempus substinendo cum testamentario, qui, opposita invaliditate non obstante, obtinuit testamentum canonizari, hinc eadem Cæcilia, deserta lite, atque facto transitu ad secundas nuptias, petijt legatum habitationis, & alimentorum, adversùs quam petitionem Camillus hæres reus conventus de duobus opposuit; Primò nempè de caducitate incursa ob testamenti impugnationem; Et secundò ut non teneretur dictum legatum præstare extrà propriam domum, & mensam; Assumptaque desuper disputatione in Rota, [ubi jam occasione validitatis testamenti causa introducta erat] *coram Verospio sub die 16. Junij 1664.* agendo tantum de primo puncto caducitatis, pro istius exclusione prodijt resolutio; Devolutaque causa *in eadem Rota coram Albergato sub die 17. Martij 1666. & 25. Maij 1668.* prodijt resolutio provisionalis ad favorem legatariæ, ut ei præstare deberent, quarta pars domus pro habitatione, & annua scuta quadraginta pro alimentis, pluresque aliæ disputationes postmodùm habitæ principaliter fuerunt, consistentes potiùs in facto, quàm in jure, super statu hæreditatis, ac istius incapacitate ad prædictum onus supportandum; Potissimè quia ob sequutam mortem causæ Patroni, ac etiam ipsiusmet Camilli, causa, juxtà stylum, mutavit defensores.

Quatenus igitur pertinet ad primum punctum caducitatis à legato, quam legatarius incurrit, ob impugnationem testamenti, quoties ista sit ex defectu voluntatis, secùs autem, ubi ex altero solemnitatum, juxtà distinctionem, de qua cæteris relatis, *apud Grat. discept. 419. num. 37. cum seqq.*, & in sua materia *sub tit. de testam. disc. 55.*; Scribentes pro legataria, non negabant conclusionem, minusque eam negat dicta decisio *coram Verospio*, utpotè fundata in juribus litteralibus, de quibus in dicta sua materia *sub tit. de testamentis*; Dicebant tamen, ac Rota admisit, quod cùm ageretur de muliere hujusmodi subtilitatum legum ignara, quodque hæc impugnatio, potiùs ex mente secundi viri, vel Caudicorum sequuta esset, subveniendum illi veniret ex beneficio restitutionis in integrum ex clausula generali *si qua mihi &c.*; In id deducendo ea, quæ generaliter habentur super restitutione in integrum mulieribus, imò etiam quandoque viris ex dicta clausula *si qua mihi* concedenda adversùs additionem hæreditatis inconsultò factam sine beneficio inventarij, sivè adversus ejus solemnitates omissas ex deductis *apud Franch. & Add. decis. 229. Capyc. Latr. cons. 57. & Rota decis. 82. par. 9. rec.* cum similibus.

In hoc autem, non de facili judicium pro veritate efformari potest, seù certa regula generalis desuper statui, quæ cuicumque casui sit applicabilis, quoniam, cùm sit materia judici arbitraria, atq; arbitrium regulandum veniat ex singulorum casuum individuis circumstantijs, ex quibus pendet, an accedat, necnè justa causa, ob quam mulieri tanquam excusabili de hoc beneficio succurrendum sit, hinc proindè, totum pendet ex facto potiùs, quàm ex jure; Et consequenter advertebam erroneum videri, ità generaliter, ac indefinitè in hoc puncto procedere, ut in dicta decisione proceditur, quoniam reflectendum est ad distinctionem, de qua in proposito caducitatis ob contraventionem, vel non implementum, habetur in omni ferè materia præsertim verò *sub tit. de fideicom. disc. 154.* & latiùs *sub titulo de testam. discur. 73.*, ac etiam *sub titulo de matrim.*; Quod scilicèt magna differentia sit inter casum, in quo caducitas operetur privationem, seù amissionem juris, vel emolumenti jam agniti, & quæsiti, ac alterum, in quo agatur de jure quærendo, seù de impediendo, nè quis acquirat, seù lucrum obtineat; Primo etenim casu importante speciem pœnæ, supponendum est delictum, à quo proindè, de facili excusatio admittenda est, secùs autem in altero, ex ibi deductis.

Ad quod conferunt etiam quæ habentur *sub tit. de servit.* ad materiam usufructus *disc. 48.* super obligatione, quæ usufructuario incumbit præstandi cautionem de utendo, & fruendo arbitrio boni viri, & quandoque etiam *Mutianam*, quodque aliàs suum non facit usumfructum, quoniam si usufructuarius agat de jure quærendo, pro fructibus scilicèt ante, hujusmodi implementum à proprietario perceptis, tunc non de facili exauditur, neque muliebris simplicitas, vel alia justa causa admittitur, faciliùs tamen, ubi ad effectum excusandi à restitutione perceptorum, quoniam revera, magna differentia est inter unum, ac alterum effectum.

Et consequenter, cùm in præsenti ageretur de hac secunda parte, mihi videbatur, ut in proposito procederetur cum aliquo æquivoco; Potissimè cùm id magis consisteret, in jure, cujus ignorantia, juxtà satis vulgarem, ac receptam distinctionem non excusat agentem de lucro captando, seù de acquirendo, non obstante rusticitate, vel muliebri simplicitate, cui benè consultum esse potest, consulendo peritiores; Alias etenim lex, verbis potiùs quàm rebus imposita diceretur, atque de facili, huic legis provisioni fraus fieri posset, aditusq; aperiri testamentorum impugnationibus [per quas injuria testatoribus inferri dicitur], impunè ob istud refugium, pro quo utpotè prævisо, facilè est, aliquas justas causas excusationis studiosè, ac affectatè parare; Potissimè quia hujusmodi impugnationes in forma judiciali, & cum formali substentatione litis, fieri non solent, nec possunt, absq; opera, & consilio Advocatorum, & Procuratorum, hanc legis dispositionem benè callentium, à quibus impugnatores, quamvis legum ignari, rectè instrui possunt; Et clariùs ubi impugnatio tractum habuit successivum cum diuturna litis substentatione, cùm tunc difficiliùs ista æquitativa excusatio admittenda videatur, ut in hac facti specie ejus circumstantiæ suadebant.

Est benè verum, quod in hac materia, omninò certa, & determinata regula statui non potest cuicumque casui applicabilis, quoniam dari posset casus [quem ego quandoque expertus sum], ut hæres vel alter, ad cujus commodum caducitas cedat, colludendo cum aliqua Rabula forensi, cui mulier, vel alter,

alter, ex ejus malo fato ejus jura commiserit, ad effectum, ut ità per innocentem ista pœna incurratur, curet, ut hæc oppositio fiat, istoque casu verum est, ut dictum æquitativum arbitrium, justè, ac rationabiliter interponi debeat, etiam ad hunc effectum ; Secùs autem ubi ista circumstantia cesset; Atquè hinc, in ista legali facultate, resultat tàm magna æquivocorum frequentia, quoniam ea, quæ in uno casu, quamvis justè, ac fundatè decisa, vel dicta sint, uno alterum transcribente, statuantur pro regula generali, cuicumquè casui applicabili.

Quoverò ad alterum punctum, an scilicèt hæc legataria, quæ post mortem testatoris, immutando statum viduitatis ad alia vota transitum fecerat, habitationem ab hærede separatam, ac alimenta extra ejusdem hæredis mensam petere posset.

Scribentes pro ea, cum consueta ineptia, seù improbo pragmaticorum superfluo labore, magnum allegationum cumulum faciebant super conclusionæ, quæ in specie firmatur *in Romana usufructus coram Bevilaqua decis. 95. num. 4. & 5. par. 12.*, & pluries alibi insinuta, quod scilicèt transitus ad secundas nuptias non causat amissionē legati, quamvis istud à primo viro factum sit, cujus, ejusquè filiorum superstitum tantùm favore, vel ratione, in usu remanent pœnæ secundo nubentium, & non aliàs, ex ijs, quæ ad hanc materiam secundarum nuptiarum habentur *sub tit. de successionibus* ; Multò igitur minus, ubi agitur de legato facto per alium, quàm per primum virum, ejusquè caducitas non percutit favorem filiorum primi matrimonij, sed alterius.

Hoc autem posito ; Quamvis ijdem Scribentes admitterent regulam, ut habitatio, ac alimenta isto casu sequi deberent personam hæredis ob expressam testatoris volùntatem, quæ cessare facit quæstionem juris super qua ad satietatem multa de more cumulant *Addent. ad decis. 636 par. 4. rec. tom. 3.*, ubi, ac in alijs ibidem cumulatis habetur, de distinctione inter alimenta debita jure actionis, ac alia officio Iudicis.

Dicebant tamen, quod etiam in casu quo, ex legis, vel hominis dispositione, alimentandus recipere debet alimenta in domo hæredis, vel alterius alere obligati, qui extrà propriam domum ad id non teneatur, adhùc tamen, id cesset ex justa causa, ex parte alimentarij verè non culposa, ex ijs, quæ pariter ad satietatem cumulantur per dictos *Addent. ad decisionem 636. n. 113. cum seqq. par. 4. rec. tom. 3.*; Ubi quod inter justas causas reputatur ista dissensionum, vel odij ratione litis ; Multo verò magis altera justa causa quoquè accedente, licitæ, atque jure canonico potiùs approbatæ, quàm improbatæ mutationis status per transitum ad alia vota, undè propterea nedum incongrua, sed ex facti qualitate impossibilis reddebatur dicta conventia cum hærede, eo modo, quo in statu viduitatis sequuta erat.

Admittebam ego scribens pro hærede veritatem omnium præmissorum in abstracto, sivè in suis casibus; Attamen [etiam cum aliquo seusu veritatis] negabam applicationem, in qua advertebam quod consisteret æquivocum ; Procedendo etenim cum ea, [quæ mihi semper cordi est], propositione, quæ pro meo sensu ante omnia præ oculis habenda est, ut in hujusmodi quæstionibus voluntatis istius substantia principaliter attendi debeat, non autem procedi cum formalitate verborum, vel cum generalibus juris propositionibus ; Ista verò substantia attenta, stantibus personarum qualitate, ac patrimonij quantitate, clarum videbatur, ut testatoris voluntas fuerit injungendi patruo ejus hæredi, ut sororem, quam viduam, atque in eo statu perseverantem præsupposuit, apud se in propria mensa, ac domo retinere conatus nebat, dum penè eadem sanguinis arcta conjunctio concurrebat; Idquè modicum, ac ferè nullum reddebat onus; Tum quia conjunctæ mulieris conversatia in domo, ob ejus opera, & servitia, potius commodum, & utilitatem importet ; Tum etiam clerius, quia modicum onus est mulieri, seu alteri conjunctæ personæ familiariter suppeditare alimenta, in propria mensa, pro qua pensionem sumptus suppeditare oportet; Et consequenter obligando ad præstandum alimenta extrà domum, et pecunia, esset augere onus à testatore non voluntneque injunctum juxtà decisa per Rotam in Bononiana alimentorum 24. Maij 1593. coram Cypeo alijs cumulatis per dictos Add. ad decisionem par. 4. rec. tom. 3. num. 122. cum seqq. ; Idemquecebam quod aliud ab ista legataria præmium posset, nisi æstimatio ejus, quod importunstare habitationem, ac alimenta in propria atque id, quod domi fuisset impensurus juxta, quæ habentur in Romana pecuniaria pro Ornasub tit. de credito dis. 86.; Et ad quod conferv ea, quæ habentur sub tit. de servitutibus 66. super distinctione inter legatum habitationis, ac legatum facultatis habitandi, ex ibi debitis.

ALBANEN.

CELEBRATIONIS MISSARVM

PRO

MAGDALENA MANFRONA.

Responsum pro veritate.

Legatum hæredi injunctum, celebrationis certi numeri missarum in aliqua Ecclesia, an spectet ad religiosos dictæ Ecclesiæ per quos perneceſsè missæ celebrandæ sint, vel potiùs hæres eligere possit sacerdotes ad celebrationem.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *Legatum Ecclesiæ promissi pertinet ad Rectorem.*
3 *Fallit ubi onus est injunctum hæredi.*
4 *Legatum promissis in Ecclesia monialium, in Ecclesia debeatur, si monialis transferatur.*
5 *Quod clerici seculares possint accedere ad Ecclesias Regularium.*
6 *Decretum* Gratiani *non est authenticum.*
7 *Declaratur conclusio, de qua num. 5.*
8 *Declaratur circa idem* consil. Abbat.
9 *De alio casu controversia.*
10 *De aliquibus declarationibus S. Congregationis.*
11 *Vbi Regulares se opponunt nè Clerici seculares missas ibi celebrent, legatum in alia Ecclesia impleri potest.*
12 *De alijs declarationibus Sac. Congregationis quando procedant.*

DISC.

DISC. XXV.

DOMINICUS hæredem instituit Aloysium Ioannem Baptistam filium, cui morienti sine prole, succedere voluit Margaritam uxorem, cum onere, ut teneretur celebrari facere pro anima ipsius, & suorum in Ecclesia Beatæ Mariæ Gratiarum Oppidi Mareni singulis annis quasdam missas in perpetuum; Cùm autem factus esset casus dictæ substitutionis, dictaque Ecclesia pertineret ad Clericos Regulares minores, istique prætenderent jus, & actionem habere exigendi effectus ad id assignatos, hæres autem vellet in eadem Ecclesia, quatenùs impedimentum non reciperet, celebrari facere ab alijs Sacerdotibus dictas missas, sin minùs in casu impedimenti in alia Ecclesia; Hinc ex parte Magdalenæ hæredis dictæ Margaritæ interim defunctæ pro veritate consultus.

Respondi, quod quando legatum directum esset in ipsam Ecclesiam, quia nempè dictum esset relinqui Ecclesiæ annuam summam pro missis celebrandis, tunc probabilius respondendum esset pro dictis Regularibus, qui Rectores eorum Ecclesiæ dicuntur juxtà *decisiones Caualer.369.& 405.* in quibus firmatur, ut legatum factum pro missis celebrandis in Ecclesia, debeatur ejusdem Ecclesiæ Rectori, cui incumbat onus, seu cura celebrationis, quòd etiam habetur *decis.294.& 338.par.9.rec.*, ubi concordantes.

Verùm, quia onus injunctum erat ipsi hæredi, idcircò pro isto potiùs in hac facti specie dixi respondendum videri, quoniam, ubi onus hæredi injunctum est, aliam iste non habet obligationem, nisi illam adimplendi, atque curandi, ut sequatur opus à testatore volitum, & sic ipsum sacrificium, quod solùm à testatore contemplatũ fuit, non autem una, vel altera persona, quæ celebrare deberet, ut benè advertit *Petrus de Vbaldis in tract. de portione Can. cap.7. n.57.* atque per argumentum a contrario comprobant *eadem decis.294.& 338.par.9. rec.*, in quibus totus punctus restrictus fuit, an onus injunctum esset hæredi, vel Rectori.

Et licèt in contrarium facere viderentur deducta *apud Seraph. decis.1149.*, ubi, quod non videatur contemplata Ecclesia localis, sed ea, in qua essent moniales, quæ principaliter contemplatæ videntur; Nihilominus ibi deducta non videbantur facere ad rem, ob diversas facti circumstantias, quoniam legatum directum erat in Moniales, atque ex dispositionis contextu apparebat, quod factum esset in earum gratiam, ut ità scilicèt relevarentur ab onere subsstentandi proprium cappellanum pro missa quotidiana convetuali, qua indigent; Undè propterea benè deciditur, quod si Moniales translatæ sint de loco ad locum, missæ celebrandæ sunt in nova Ecclesia loci translationis, ubi illæ residents, non autem in antiqua, quamvis testator illam expressè nominasset, cùm conferetur nominata demonstrativè, & cum præsupposito, quod Monialibus deserviret.

Et quamvis pro ratione dubitandi ponderarem dispositionem textus *in cap. dudum 18. quæst.2.*, ubi deciditur, quod clerici sæculares accedere non debent ad celebrandum in Ecclesijs regularium, nisi ab istis invitentur, per quem textum ità in terminis plenè firmat *Abb. cons.59.par.2.*; Attamen dicebam, quod hujusmodi prohibitio hodie de facto non militaret; Tum quia decretum *Gratiani* non est authenticum, minusque Canones in eo contenti habent vim legis, ut habent illi, qui continentur in Decretalibus, & sexto, alijsque annexis, ut advertit *Rota apud Peniam decis.377.* juxtà *Venetam* aliàs 484. juxtà *Lugdunen.* & in alijs; Tum etiam, quia cessavit dicti Canonis ratio, quæ consistit in ea solitudine, ac totali separatione à commercio sæcularium, quam priscis temporibus monaci profitebantur, utpotè anachoreticam vitam tunc potiùs ducentes, cujus oppositum hodie ab introductione Mendicantium, aliarumque modernarum Religionum citrà, de facto servatur, dum in regularium magis quàm clericorum sæcularium Ecclesijs populi concursus habetur, atque in eis frequentiùs divina ministrantur, ipsique regulares magis quàm clerici sæculares laicorum negotia pertractant.

Quæ autem dicuntur *per Abb. dicto cons.59.* percutiunt materiam juris patronatus in Ecclesia regulari pro clericis sæcularibus non erigendi, nè sæculares jurisdictionaliter, atque in ratione auctoritativa jus haberent divina celebrandi in Ecclesijs regularum, ità ordines confundendo, præsertim verò, ubi ageretur de altari majori, ex deductis in materia *Adden. ad Bur att. dec.1.*; Secus autem, ubi agitur de implendis oneribus missarum non solemnium in alijs ejusdem Ecclesiæ altaribus; Ut circà annum 1657. pro absoluto habitum fuit per S. Congregationem de Propaganda Fide occasione erectionis quarundem cappellaniarum annualium, quam Cardinalis Cornelius in testamento demandaverat pro aliquibus missis quotidie celebrandis in cappella S. Theresiæ per ipsum fundata in Ecclesia B. Mariæ de Victoria ordinis dictæ S. Theresiæ, non obstante oppositione dictorum religiosorum, pro quibus ego scribens more Advocati deducebam dictum *cons. Abbatis*, ejusq; fundamenta, quoniam dictum fuit, quod ille loquitur in dictis terminis; Quamvis in eo casu dictis PP. deindè S. Cõgregationi humiliter supplicantibus, gratiosè sumptum fuerit quoddam temperamentum, ex ratione eorum particularis Instituti.

Stantibus præsertim aliquibus declarationibus Sacræ Congregationis Episcoporum, & Regularium *in una Neapolitana die ultima Febr.1605. & in una Mediolanen.4. Maij 1608.*, ac altera declaratione Sac. Congregationis Concilij *in una Romana 15. Januarij 1639.*, ut regulares teneantur præstare patientiam in eorum Ecclesijs, ut missæ relictæ possint celebrari per sacerdotes sæculares, cum aliqua tamen congrua, & honesta contributione pro expensis ceræ, vini, hostiarum, ac etiam usus paramentorum.

Quatenùs verò dicti regulares, oblatione dictæ contributionis non contenti se opponerent, atque hæres non curaret suscipere onus illos cogendi; Tunc dixi, quod liberum remaneret dicto hæredi onus prædictum adimplendi in alia sibi benè visa Ecclesia, ex jam dicta ratione, quod ipsum opus, seù sacrificium principaliter à testatore volitum, seu contemplatum dicitur; Atque ita declaravit Sacr. Congregatio Episcoporum, & Regularium, *in una Burgi S. Sepulchri 7. Octobris 1617.*, & *in una Balneoregien. 18. Martij 1622.*, dum facultatem dedit loci Ordinario transferendi onus in aliam Ecclesiam.

Fundabant [quantum relatum fuit] dicti regulares eorum prætensionem in quibusdam declarationibus Sacræ Congregationis relatis *per Barbos. de Paroch. cap.11. num.finali*, & *per Nicol. in suis flosculis*; Verùm istæ percutiebant regularium exemptionem à subministratione paramentorm, ceræ,

ræ, vini, & aliorum, quæ necessaria sunt pro missarum celebratione, undè quando sæculares de his se provident, corruit hoc fundamentum.

HORTANA LEGATI

PRO

PP. CARMELITANIS TERRÆ CANEPINÆ.

Responsum pro veritate.

Facto legato de aliquibus bonis, quæ alicui censui, vel oneri affecta sint, cui incumbat, census, vel oneris solutio, an .s. hæredi, vel legatario.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *Vt onus censuum sit donatarij, non autem legatarij, & de ratione differentiæ.*
3 *Distinguitur etiam ad effectum legati, an onus sit proprium, vel occasionale.*
4 *Census consignativus est onus personale.*
5 *Illeque non tribuit dominium, vel jus reale in fundo.*
6 *Secùs dicendum in occasionali.*
7 *Istæ distinctiones attenduntur in dubio, secùs autem, ubi constat de voluntate.*
8 *Quomodò ista voluntas metienda sit, & ad quid suffragetur favor piæ causæ.*
9 *Status hæreditatis, & qualitas operis in legato injuncti attendi debet.*
10 *Quid operetur, quod legatum relictum sit titulo institutionis.*
11 *Vel si agatur de legato alicujus universitatis bonorum.*
12 *De eodem, de quo num. 9. & quomodo quæstio decidenda sit.*

DISC. XXVI.

1 CUm testator, institutionis titulo reliquisset bona existentia in territorio Viterbiensi, ad effectum ex illis construendi Ecclesiam in Conventu Carmelitanorum loci Canepinæ, ac etiam celebrandi quasdam missas, & anniversaria, dictaque bona affecta essent quibusdam censibus consignativis, super eis impositis ad formam Bullæ Pij V.; Hinc orta est controversia, an ad Conventum legatarium spectare deberent bona libera, itàùt onus esset hæredis universalis dictos census redimere, seù aliàs eorum onus in se assumere; Vel potiùsè converso legatarius illa obtinere deberet, sic onerata, & affecta; Cumque desuper ex parte dicti Conventus pro veritate meum consilium expetitum fuerit.

Respondi, quod licèt, ubi agitur de legato pro legatario de plano respondendum videatur [quasi quod difficultas esset solùm in casu donationis in-
2 ter vivos] auctoritate *Rotæ in Romana census 7. Februarij 1628. coràm Pirovano*, ut dicit *de Marin. resol. 12. lib. 1.*, ubi registrat eamdem decisionem, quæ etiam est *impress. decis. 517. post Cenc., & decis. 143, par. 5. rec.*, in qua donatario, secùs dicitur contrà, ità contrarium supponendo in legatario, cum quo benignius proceditur, atque favorabilior interpretatio capienda est, potissimè, ubi agatur favore causæ piæ.

Attamen verius videri dixi, ut inspiciendum sit, an ageretur de censibus impositis per eumdem testatorem, seù ejus auctores, quorum ipse esset hæres, ac successor universalis in universum jus alienum, & passivum etiam personale; Vel conversio census per ipsum deberentur occasionaliter tanquàm à tertio possessore dictorum bonorum titulo singulari, adeoùt nulla cõcurreret propria, vel ejus auctoris obligatio personalis, sed eatenùs attenderetur, quatenus esset possessor, & sic jure obligationis occasionalis, seu causativæ juxtà casum, de quo agit *Amat resol. 21.*

Primo enim casu, pro legatario respondendum esse censui per dispositionem text. *in l. si res obligata ff. de legat. 1.* ubi communiter Scribentes laudati *per Cenc. de cens. quæst. 79. ex num. 16.*, & per Scribentes apud eumdem, super impugnatione dictæ decisionis, etiam in casu donationis, ex ea ratione, quod census consignativus in ordine ad ipsum impositorem, vel ejus hæredem universalem, verè dici non potest onus intrinsecum, & reale, ut sunt census reservativi, vel canones, seu liuelli, ac similes, sed potiùs continet onus, seu obligationem personalem, interveniente solùm fundo, ut satisfieret formæ præscriptæ, per Constitutionem Pij V., seu ob intrinsecam naturam contractus, ut verius fortè videtur, quoniam ex veriori opinione censuarium non transit rei censuatæ dominium, minùsque servitus, vel aliud jus reale quæritur, sed solùm quædam hypotheca magis specialis ex deductis *per Cenc. quæst. 1. num. 23. & quæst. 23. per tot.*, ac habetur pluries in sua materia *sub tit. de censibus*, ac etiam *in Romana, seu Tudertina collectæ sub tit. de Regalibus disc. 92.* occasione quæstionis, an creditor census teneatur, necnè ad collectas in loco fundi censiti, ac alibi.

Si verò dictum onus esset [ut supra] occasionale, seu causativum tanquàm à tertio possessore titulo singulari bonorum, & tunc dicebam, ut sic respondendum esset, cùm tunc non intret ratio text. *in dicta l. si res obligata*, sed potiùs congruere videatur ratio, ob quam ad legatarium pertinet onus intrinsecum, seu reale, quale respectu tertij possessoris, etiam census consignativi importare videntur, ut admittitur per Scribentes *apud Cenc. dicta quæst. 79. num. 58. & seq.*, ubi sic distinguendo respondetur *ad Gratian.*, & alios, qui partes hæredis contra legatarium tenent.

Utroque tamen casu dixi, quod quæstio sit potiùs facti, & voluntatis quàm juris, proindeque distinctione prædicta firmari non potest omnino certa, & determinata regula generalis, sed solùm juxtà conjecturalium quæstionum naturam, hæc distinctio attendenda est pro inducenda præsumptione in dubio, secùs autem, ubi diversæ voluntatis inditia, vel conjecturæ accederent, quoniam tunc istis omninò deferendum esset, ut de plano tanquàm absolutum admittitur per omnes hinc indè de materia tractantes, quamvis inter se dissideant.

Super hujusmodi autem voluntate indaganda pariter certa, & determinata regula tradi non potest, sed totum venit decidendum prudentis Iudicis arbitrio, ex singulorum casuum particularibus circum-

circumstantijs regulando, adeoùt favor causæ piæ in hoc non importet privilegium positivum, per quod semper ad ejus favorem respondendum sit, ut generaliter ex motivo pietatis frequentius Canonistæ & Morales credere solent, sed sit circumstantia considerabilis ad faciliùs præsumendam disponentis voluntatem relinquendi necnè bona libera, ob benigniorem, ac latiorem interpretationem favore piæ causæ faciendam, ut debeatur quod magis, nō autem quod minus, præsertim verò quoties [ut in hac facti specie] legatum non est gratuitum, sed onerosum, ac factum ad certum effectum, construendi scilicèt Ecclesiam, ac successivè celebrandi in perpetuum missas, & anniversaria.

Ideoque dixi, ut firmari deberet status hæreditatis detracto ære alieno, atque ità inspici valor bonorum legatorum, & qualitas oneris in eis existen-9 tis, necnon quantitas aliorum bonorum in hæreditate remanentium; Si enim onus super bonis legatis esset tale, ut eo etiam ad legatarium pertinente, adhùc bona sufficerent ad opus per testatorem demandatum, undè potiùs Ecclesia legataria contenderet de majori lucro, hæreditas verò, detractis dictis bonis, esset exigua, vel notabiliter præjudicata, si dictum onus illi incumberet, & tunc contrà legatarium potiùs respondendum esset; Spectata præsertim qualitate personæ hæredis, an esset de sanguine conjunctis, ac verisimiliter prædilectis, sivè an eidem adjecta essent alia onera, ad quæ hæreditas idonea non esset, vel ab eis absorbta remaneret, si istud quoque onus sibi incumberet; Et è converso, ubi ex dictis circumstantijs potiùs hæredi, quàm legatario onus congruum esset; Et in summa, ut juxtà singulorum casuum circumstantias, unam, vel alteram voluntatem suadentes, decisiosaqui deberet.

Urgere videbatur contrà legatarium notabilis circumstantia, quod testator, non titulo legati, sed ex illo institutionis, reliquisset dicto Conventui per quandam speciem universitatis omnia bona, 10 quæ habebat in Civitate Viterbiensi; Licèt enim, dato hærede universali, adhùc dispositio prædicta remaneat particularis, ac jure legati, itaùt titulus institutionis importare solùm dicatur facultatem capiendi propria auctoritate, quando legato adjicitur, cùm de reliquo non concedatur pagano habere plura patrimonia, pluresque diversos hæredes eo modo, quo conceditur militi, seu feudatario, ut frequenter tam *sub tit. de feud.* quàm sub altero *de hæred. & hæredit. & de successionib.* advertitur; Nihilominùs id satis attendendum videbatur pro cōjectura voluntatis testatoris, quod scilicèt ità quodammodò distinguere voluerit patrimonia juxtà distinctionem locorum, in quibus ea sita sunt, atque illud universum, quod existeret in dicta Civitate relinquere huic Conventui.

Isto etenim casu, dicta onera de plano incumberent legatario tanquàm jura passiva dictæ universitati bonorum incumbentia, ex ijs, quæ de debitis unius patrimonij, seu negotij spectantibus ad illius 11 successorem, absque contributione succedentis in altero patrimonio, habentur deducta *apud Salgad. in labyrinth. par. 1. cap. 9. ex num. 48. & par. 2. cap. 12. ex n. 68. & per Rot. dicis. 51. 63. & 64.* post *Merlin. de pignor. & apud Roias dec. 268. ex num. 16. repetit. decis 368. par. 9. rec.*

Videbatur tamen, ut ista conjectura tunc attendenda esset, quando status bonorum esset talis, ut 12 onere non obstante, congrua essent operibus à testatore volitis, secùs autem è contrà, cum ista conjectura videatur efficacior, ac præponderans, præsertim si reliqua hæreditas esset idonea, & nō ageretur de gravando filios, seu conjunctos verisimiliter prædilectos; Ideoque concludebam, ut totum penderet ex facto, cujus potiùs quàm juris est quæstio, ex ejus qualitate decidenda; Et consequenter erroneum est, cum doctrinis generalibus, vel cum decisionibus in uno casu proditis, in omni casu procedere, cùm exindè tot frequentia æquivoca resultent.

Card. de Luca de Legat.

ROMANA
PRÆTENSI LEGATI
DE GESSIS
PRO
FRANCISCA ET ANNA DE GESSIS
CVM
FABRICA S. PETRI

Casus disputatus coram Iudicibus Fabricæ, credo, concordatus.

Legatum incertum pro exoneratione conscientiæ, in confessarij, seu alterius arbitrium collatum, an perneceſsè sit integrè adimplendum, Vel sufficiat illud implementum, quod exequutor fecerit; Et an bona, ex quibus testator dixit, tale legatum implendum esse, stent demonstrativè vel taxativè; Et aliqua de facultatibus Fabricæ circa legata pia exequenda.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *Legatum non dicitur pium, si opera pietatis ad speciem deducta non sunt.*
3 *De facultatibus Fabricæ S. Petri.*
4 *Non attenditur declaratio contraria testamento.*
5 *Quando legatum non sit in specie, sed in genere exonerationis conscientiæ.*
6 *De dictione præsertim.*
7 *De quæstione an destinatio sit taxativè, vel demonstrativè.*
8 *De eodem, ejusque effectu.*
9 *Residui verbum probat solutionem.*
10 *Nemo moriens præsumitur immemor æternæ salutis.*
11 *Declaratur, & quando mortui attestationi deferendum sit.*
12 *De fiduciario.*
13 *De adminiculis probantibus fiduciarij declarationem.*
14 *Quando dispositio collata in fiduciam religiosi non importet piam dispositionem &c.*

DISC. XXVII.

DOminicus Gessius, institutis hæredibus Francisco, & Anna ex filio nepotibus, administratorem, & curatorem hæreditatis deputavit Petrum Paulum ejus fratrem in Religione Servorum, sibi attributa libera, & absoluta facultate, vendendi, alienandi, & permutandi omnia ejus bona mobilia, & stabilia; Præsertim verò eidem injunxit, ut venderet quasdam duas domos, earumque pretium erogaret, ut pro exoneratione conscientiæ idem testator sibi communicaverat, ac aliàs totum committendo ejusdem conscientiæ, illum eximendo à quavis rationũ redditione, quodque de præmissis nihil Religioni, vel Monasterio acquireretur.

Sequuta morte testatoris. dictus Petrus Paulus, nec dictas domos, nequè alia stabilia alienare voluit, sed liberè administrando mobilia, & pecunias, ac nomina debitorum, aliaque in hæreditate reperta, exegit etiam à dictis hæredibus factis adultis, & nuptis scuta 100., quæ declaravit necessaria esse pro quodam alio implemento non sequuto, nè stabilia distraherentur; Deindeque moriens declaravit fratris voluntatem in omnibus impletam fuisse; His autem ità sequutis, Procuratores Fabricæ prætendere cæperunt, quod dictæ duæ domus præcisè, ac in specie legatæ fuissent in opera pia incerta pro exoneratione conscientiæ, ideoque ob incertitudinem operum, ac neglectam exequutionem intrarent Fabricæ facultates pro applicatione sibi ipsi in vim Constitutionum Apostolicarum, atquè juxtà talem prætensionem prodijt sententia Iudicis primæ instantiæ, à qua interposita appellatione, atque deputato per Congregationem ejusdem Fabricæ alio Iudice.

Pro hæredibus scribens dicebam, quod quidquid sit, àn hujusmodi legatum dicendum esset piũ, stante quod testator non explicaverat, ut in pia opera pretium prædictum erogandum esset, undè propterea non esset pium, nequè caderet sub facultatibus Fabricæ, ex ijs quæ contrarijs respondendo latè probat *Marant. junior. respons. 32. par. 4.*; Ubi etiam tale dicendum esset, adhùc tamen dictæ facultates non intrabant, stante illius jam sequuto implemento.

Fabrica enim, utpotè loco Ordinariorum cumulativè subrogata, dicitur exequutrix piarum dispositionum, quas hæredes, vel alij, quibus testatores injunxerunt, exequi neglexerunt, nè pia disponentium voluntas elusa remaneat, ut de hoc Tribunali, ejusque facultatibus habetur *apud Rouit. in pragm. 1. de legatis pijs, Capyc. Latr. decis. 180. lib. 2.*, ubi plenè de ejus introductione, & facultatibus, & *per Rot. apud Caualer. dec. 212.*, quæ in Curia circumfertur tanquam magistralis, & cum qua proceditur *decisione 122. par. 7. rec.*, & *Ferrarien. transactionis coram Celso inter suas decis. 78.*, & in alijs, ideoque ingerere se non potest in jam exequutis, cùm impletus esset finis, ob quem ejus facultates introductæ sunt.

Scribentes pro Fabrica non negabant hujus assumpti veritatem, quod scilicèt, posita exequutione, seù implemento, non possit Fabrica aliud prætendere; Verùm insistebant super facto non sequuti implementi, non obstantibus quibuscumquè exequutoris declarationibus, utpotè convictis ab eodem testamento, in quo præcisè demandatur alienatio duarum domorum, quarum pretium testator in communicata opera pro exoneratione conscientiæ erogari voluit, inferendo ut ipsæ domus tanquam species in legatum essent deductæ, idcirco dicebant esse impossibile, ut testatoris voluntas esset impleta esset, dum domus extabant penès hæredes non distractæ.

Verùm [cum sensu etiam veritatis improbabilem, parumque fundatam dicebam hujusmodi prætensionem, quoniam stante præsente generica facultate dicto Religioso attributa vendendi, & dum domos prædictas, sed etiam alia bona mobilia cumque tam mobilia, quàm stabilia, remanebant distractis duabus domibus cùm dictione *præcisa*, hinc proindè substantia voluntatis non consistebat, in conscientiæ exoneratio sequeretur cum pecunia ex una, vel alia re retrahendis, sed in ipso opere in universum, quod scilicèt restitueretur, seù solveretur, rogaretur id, quod exequutor, necessarium reputaret, pro assequendo dicto fine, effectu, qui unicè, ac principaliter fuit in mente testatoris, itaut domus prædictæ non starent ut tivè, neque tanquam legatum in specie, sed demonstrativè, seù indicativè tanquam dictum de quibus magis promptè talis voluntas innotescere posset, dũ illæ insinuatæ fuerant cum dictione *præsertim*, quæ non inducit necessariam, ac penalem restrictionem, sed solùm exprimit eam mentem dubitabilem, alios non excludendo *Gemin. cons. n. 4.* & cæteri *apud Barbos. dict. 277.*

Si enim casus dedisset, quod prædictæ domus incèdio, vel terræmotu, seù alio accidenti perissent, tunc retento intellectu prætenso per dictos Scribentes, ulteriori implemento locus non esset, cujus contrarium ipsius dispositionis contextus, ac subjecta materia evidenter probabant, dum principaliter intentione, ut supra, fuit ipsa conscientiæ exoneratio cum erogatione pecuniæ, & hic generis, quod nunquam perit, undè propterea dato casu peremptionis bonorum destinatorum, dispositio ex alijs impleri debuisset *ad text. in l. quidam testamento ff. de legat. 1. Bart. in l. stipulantem, sacramentum. ff. de verborum oblig. Mantic. de conject. lib. 9. tit. 2. n. 20.* & cæteri *apud Rouit. decis. 37.*, & *apud Merlin. decis. 456. n. 36.*, & alibi *hoc eodem titulo* adverte.

Quæstio enim est inter Scribentes super qualitate, seù natura dispositionis, àn scilicèt certa destinatio staret taxativè, vel demonstrativè, qua una, vel altera qualitate posita; Quidquid *Roman.* & pauci sequaces teneant, magis communiter receptum est, ut nulla data distinctione inter pias, & prophanas dispositiones, in casu taxativæ, peremptio rei destinatæ liberet, secùs autem in casu demonstrativæ, itaut favor piæ causæ in hac materia in eo tantùm sit operativus, ut facilius præsumptio facit unam, quàm alteram qualitatem, & in dubio, sed isto cessante, itaut qualitas sit certa non operatur.

His igitur ità constitutis, Cùm in facto justificaretur, quod in hæreditate remansisset notabilis quantitas argentorum, & pecuniarum, aliorumque mobilium prædictorum, quæ domorum valorem excedebant, de quibus per dictum exequutorem, seù administratorem nulla dabatur ratio, nec cum istis bonis voluntas disponentis impleta remanebat, stante ejusdem exequutoris geminata declaratione; Primò scilicèt, quando receptis eorum tum, quæ declaravit esse pro residuo, & complemento, quod probat solutioné reliquatus *ad text. in l. si ex plurib.*, ubi *glos. verb. reliquum ff. de solut. Caualer. decis. 228. nn. 2. decis. 94. nn. 20. ff. Merlin. de pignor.*; Et secundò in articulo mortis, quando præsumptio est pro veritate, cùm nemo præsumptus dies

dus sit immemor æternæ salutis, præsertim Reli-
10 giosus ex deductis *per Menoch.lib.5.præsumpt.5.n.*
3.Surd.decis.103.num.4. & 7. apud quos, & alios
ibidem habetur propositio, quam in foro circa pri-
vatas attestationes quotidianam habemus, quod
mors habet vim juramenti, eique æquipollet.

Et licèt Scribentes in contrarium super hujus-
modi propositione impugnanda, nimium se dif-
funderent, allegando aliud axioma per ora prag-
maticorum volitare solitum, quod non omnis præ-
sumendus est S. Ioannes Baptista; Attamen ut sæ-
pius præsertim *in Perusina erectionis Canonicatus*
sub tit.de fideicommissis disc.182., & alibi deductum
habetur, in hoc proposito procedendum est cum
11 distinctione tradita *per Alphan.in l.1.Cod.de edend.*
num.19. cum quo transit *Genua de scriptura priva-*
ta tit.de libris rationum num.65., quod scilicèt;
Aut agitur de declaratione, seù attestatione facta
per viventem in statu valido, atque ab imminentis
mortis cogitatione alieno, cui subsequens atte-
stantis mors ex intervallo sequuta, absque alia ra-
tificatione, robur tribuat tanquam species jura-
menti, & tunc dicebam, quod opponentes benè di-
cebant, cùm non intret dicta ratio de non præsu-
mendo morientem immemorem æternæ salutis,
dù declaratio, seù attestatio facta est procul à mor-
tis cogitatione; Secùs autem, ubi constitutus in
mortis articulo, vidēs per ejus imminentiam, quod
non posset ampliùs sibi notam veritatem pandere,
eam declaret, quoniam tunc attenta præsertim bo-
na qualitate declarantis, absq; dubio majoris pon-
deris hujusmodi declaratio videtur, quàm jurata
attestatio facta per existentem in statu valido, & à
mortis cogitatione alieno.

Fortiùs dum agebatur de declaratione facta per
12 exequutorem, seù confidentiarium, cujus fides
per testatorem probata fuerat, ad notata *in l.Theo-*
pompus ff.de dot.præleg. & *in l.si quis pro redemptio-*
ne §.1.*Cod.de donat.* ubi *Cin.Bald.* & cæteri, de qui-
bus *apud Afflict.decis.371.num.6.* cum alijs in ma-
teria *text. in dicta l.Theompompus* plenè deduc-
tis *in dicta Perusina erectionis Canonicatus sub*
tit. de fideicommissis disc.182., ubi ex professo ac-
tum fuit, an, & quando exequutoris, vel confi-
dentiarij declarationi standum sit; Potissimè verò
ob plures circumstantias dictæ declarationis veri-
tatem adminiculantes; Primò scilicèt quod non a-
gebatur de declaratione facta ad propriam exone-
13 rationem, & à se eximendo à redditione rationum,
ad quam per Ordinarium, vel alium superiorem
pulsaretur, in quibus terminis intrare solet difficul-
tas super fide hujusmodi declarationibus præstan-
da, & sic non agebatur de proprio interesse; Secun-
dò quia agebatur de sacerdote, & vero religioso;
Tertiò quia de fratre germano testatoris, in quo
præsumendum non erat, quod fratris animam abs-
que proprio commodo gravatam relinquere vo-
luerit; Et quartò demùm, quia dum constabat,
quod ad ejus manus pervenisset æquivalens, ac ma-
jor summa, [nam aliàs sine delicto in præjudicium
hæredum in diversos usus erogare non potuisset] in
dubio capienda erat interpretatio, potiùs pro lici-
to, quàm pro illicito *ad text.in l.meritò ff.pro socio*
cum concord. *Felin in cap.cum accessissent num* 11.
de Constit.

Eoque magis præmissis veritatem assistere cre-
debam, quoniam nimium probabile videbatur, ut
dispositio ità concepta contineret potiùs cautelam
à dicto religioso professo excogitatâ, ut scilicèt ità
14 habere posset liberam administrationem, ac dispo-
sitionem hujusmodi bonorū absq; eo quod Religi-

oni acquirerentur, vel à superioribus cogi posset ad
redditionem rationum juxtà casum, de quo *in Nea-*
politana legati sub tit.de testamentis disc.56., adeoùt
non videremur esse in casu, quo testator alicui pa-
tri spirituali, vel extraneo religioso reverà commi-
sisset, ut suam conscientiam exoneraret cum sum-
mis, ac bonis ab eo destinatis; Quia verò in hoc Tri-
bunali non de facili transeunt propositiones hære-
dibus proficuæ pro excusandis oneribus, idcircò,
me etiam consulente, concordia controversiæ fi-
nem dedit, ut frequentiùs contingit.

PISAVREN.
FIDEICOMMISSI
PRO
MARCO ANTONIO BORRO
CVM
MINERVA, ET FELICE DE MONTE

Casus disputatus coram A.C. & resolutus pro
Minerva, & Felice, postea concordatus.

**De legati acceptatione, quando constare di-
catur, necné, ad effectum videndi, an bo-
na legata, separata sint ab hæreditate, itaùt
non cadant sub fideicommisso universali
in eo ordinato, vel è contra.**

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *Vbi legatum non agnoscitur, seù alias sit*
caducum, remanet in hæreditate subjectum
vinculis hæreditarijs.
3 *Acceptatio legati præsumitur in actu lucrativo*
data scientia.
4 *Ex quibus scientia arguatur.*
5 *Declaratur conclusio, de qua num.4., ut non pro-*
cedat in legato oneroso.
6 *Quando autem dicatur legatum oneresum, vel*
lucrativum.
7 *Legatum non potest pro parte acceptari, & pro*
parte non.
8 *Effectuatio in parte operatur effectuationem in*
totum.
9 *Observantia est bona interpres.*
10 *Ex potestate disumitur voluntas, atque actus re-*
ferendus est ad titulum licitum potiùs, quàm
illicitum.
11 *In quæstionibus voluntatis omnia simul juncta*
ponderanda sunt.

DISC. XXVIII.

Vidobaldus de Monte, institutis
hæredibus, cum quodàm fidei-
commisso, Horatio, Ugoccione,
Alexandro, & alijs ejus filijs ma- 1
sculis, jure legati reliquit Felici
uxori, pro restitutione partis, ac-
ceptæ dotis, duo prædia, unum
nuncupatum de *Scapezzano*; Et alterum *de So-*
ria, unà cum accessionibus, & melioramentis;
Cumque mortuis omnibus dictis masculis, Miner-

va, & Felix filiæ Ioannis unius ex dictis institutis, prætenderent ad earum favorem apertum esse fideicommissum à dicto testatore ordinatum, immissionem proindè intentarunt adversùs plures tertios bonorum possessores, præsertim verò contra Borrum possessorem dicti prædij nuncupati *Scapezzano*, quod emerat ab Honuphrio uno ex dictis hæredibus gravatis; Et assumpta desuper disputatione coram A. C., per istum favorem actricium sententiatum fuit; Interposita verò appellatione, cum Signatura commisisset causam in Rota cum clausula translativa, id [ut frequenter contingit] causam dedit concordiæ, dum amplius de causa actum non audivi.

In disputationibus autem habitis, tàm coram A. C., quàm in Signatura; Scribentes pro actricibus, quibus Iudex adhæsit, fundamentum constituebant in eo, quod non constaret de acceptatione, ob cujus defectum bona legata, utpotè legatario non acquisita, remanere dicuntur in hæreditate per jus non decrescendi, & consequenter, quod veniunt sub fi-
2 deicommisso juxtà magis communem, de qua in proximis terminis caduci habetur *in Romana pretensi fideicommissi hoc eodē tit. discurs. 29.*; Quicquid in specialibus terminis legati repudiati, quoties institutio, & substitutio factæ sint in reliquis bonis, sentiant in contrarium *Fulgos. cons. 99. Cephal. cons. 231.* & alij relati *per Fusar. quæst. 652. in principio.*

Quo verò ad acceptationis præsumptionem, quam ego scribens pro reo convento dicebam re-
3 sultare ex sola scientia, quoties agatur de actu lucrativo, ac favorabili ex deductis *per Surd. decis. 111. num. 12. decis. 189. num. 15. post Zacch. de oblig. camer. decis. 356. par. 9. rec. Reggien. bonorum 23. Ianuarij 1647. coram Corrado*, & in alijs, in quibus firmatur scientiam stare loco acceptationis, & habetur pluries *sub tit. de donation.*

Scientia verò non poterat controverti; Tùm quia agebatur de uxore cum eodem testatore vi-
4 vente, quæ ipsius morientis voluntatis conscia præsumitur, ut in allegata *decis. 356. par. 9.*; Tum etiam quia justificabatur ex facti circumstantijs.

verùm respondebant, ut id procederet in actibus merè lucrativis, secùs autem in habentibus admixtum onus, ut in præsenti, dum testator uxori reliquerat hæc prædia, utpotè comparata ex pecu-
5 nia dotali per eum habita, atque in ejusdem pecuniæ satisfactionem, cùm tunc posset expedire non acceptare legatum, atque magis dictam pecuniam, quàm bona habere, ut firmatur *decis. 27. par. 7. rec., & in Melevitana hæreditatis 17. Decembris 1649. coram Roxas inter suas decis. 314., & dicto tit. de donat.* pluries.

Adhùc tamen, contrarium mihi probabilius videbatur, quoniam ex pluribus de dicta acceptatione constabat; Primò nempè ex dicta probatione præsumptiva resultante a scientia, & utilitate juxtà superius allegatas auctoritates; Non obstante
6 dicta limitatione, quoniam ut benè declaratur *in dicta Reggien. bonorum coram Corrado*, ac non semel habetur in dicta sua materia *sub tit. de donationibus*; Limitatio prædicta procedit, quando onus est tale, ut incertum sit, àn utilitati præponderare valeat, illamque etiam excedere, adeoùt concurrat possibilitas damnificationis donatarij, vel legatarij in bonis proprijs; Secùs autem, ubi dispositio, sivè inter vivos sivè per ultimam voluntatem, quamvis habeat aliquod onus admixtum, attamen semper, ac certè remanet utilis, quoniam cùm illud si inferius emolumento, hinc proindè in excessu certa remanet causa lucrativa; Atque in his ultimis termi-
nis versabamur, quoniam legatum non erat solùm de prædijs, eo modo quo cum pecunia dotali comparata fuerant, sed etiam cum omnibus accessionibus, & melioramentis, quæ erant satis notabilia, ideoque utilitas erat indubitata.

Secundò clarius [in præmissa præsumptiva probationis comprobationem] quoniam legatum erat unicum, unica oratione, atque in eandem causam factum de duobus prædijs, uno scilicet controverso, & altero nuncupato de Sura, de cujus acceptatione, ac possessione in legatarij confluxit, unde propterea resultabat acceptatio in totum, ex regula, quod legatum non potest pro parte acceptari, & pro parte non *ad text. in l. legatarius ff. de legat. 1. & l. neminem cum sequenti ff. de legat. 2.* Et ex altera propositione, quod effectuatio in parte, operatur effectuationē in totum ex deductis per *Adden. ad Greg. decis. 557. num. 7. cum seq. Bonacensius 15. Iunij 1648. coram Corrado*, & habetur non semel *sub tit. de Beneficijs* in materia Regulæ revocatoriæ unionum non effectuatarum.

Tertiò ex subsequuta observantia, dum legaria donec vixit, dotem in pecunia non petijt, nunusque ejus filij, & hæredes petierunt, ex mera propositione, quam in foro quotidianam habemus, ut observantia sit optima interpres, seu declaratio ambiguæ voluntatis.

Quartò demùm evidentiùs, quoniam delictum est de jure, ut legatum purum, quamvis legatario non agnitum, transmittatur ad hæredes. Li-
8 cèt enim ista transmissio sit tanquam de agnoscendo, itaùt in ipso quoque hærede agnitio necessaria sit; Nihilominus, cùm potestas sit certa, voluntas quoque in proposito certa videbatur, dum Honuphrius ejusdem legatarij filius, & hæres dictum prædium vendiderat tanquam omninò liberum, & cum assertione, quod illud ad sē pleno jure spectaret; Iste siquidem actus, illicitus, & criminosus fuisset, si ille, qui alienationem fecit, illum gessisset tanquam repræsentans solàm personam hæredis patris fideicommittentis; E'converso autem fuisset licitus, & validus, si fecisset tanquam repræsentans alteram personam hæredis ejus matris, & legatariæ; Ideoque ex regula metiendi voluntatem à potestate, & ex altera capiendi in dubio præsumptionem delicti exclusivam, dicta alienatio rerenda erat ad causam licitam ex titulo hæreditum matris ad communiter notata *in l. Marcellus ff. ad Trebell.*, ut habetur sæpiùs *sub tit. de trebell. & sub. tero de fideicommissis.*

Quamvis autem contra singulas supradictas probationes in specie, plura perscribentes in contrarium deducerentur; Attamen, ultrà quod videbatur æquivoca, & non omninò concludentia; Ilicebam quod difficultatem cadere posset, quando ipsius singulis, ac singulariter consideratis agendum esset, secùs autem ijs insimul, & untim amtis juxtà vulgatam regulam in ambiguis, & contracturalibus perpetuò attendendam, *ut singula non prosunt, unita juvent*; Ideoque credebam, justitia huic parti assisteret; Ultrà ea, quæ adsùs easdem actrices in eisdem disputationibus ducebantur super hujusmodi fideicommissi institsistentia, vel magna turbiditate in toto, vel in parte Post hanc autem controversiam sopitam per concordiam, actrices effectæ sunt meæ clientes, in

Romana fideicommissi de monte subtit. de fideicommissis disc. 42., ubi tamen de fideicommisso diverso.

ROMA-

ROMANA.

PRÆTENSI FIDEICOMMISSI

PRO

PIORDIS

CVM

PETRO PAVLO DE ROSIS.

Casus disputatus in Rota, incertus est exitus.

Legatum, cujus caducitas ob contraventionem prætendatur, àn ita dicatur esse in hæreditate testatoris, ut cadat sub fideicommisso universali per ipsum ordinato; Et de differentia inter casum caducationis, & casum caducitatis.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *Legata effecta caduca, remanent in hæreditate, ideoque cadunt sub fideicommisso universali.*
3 *De differentia inter casum caducationis, & caducitatis.*
4 *An in casu contraventionis non dato substituto, intret caducitas, necne.*
5 & 6 *De differentia inter casum conditionis, & modi, seu privationis, & non acquisitionis.*
7 *Pœna non declarata in vita, non declaratur post mortem.*
8 *De quæstione an contraventio causet mortem civilem.*
9 *De alia differentia inter modum, & conditionem.*
10 *Quando contraventio referri non possit dolo, vel delicto, ex quo resultet pœna.*

DISC. XXIX.

1 SImon Corona, institutis hæredibus pluribus filijs Anastasij fratris, tunc jam existentibus, cum fideicommisso reciproco, ac successivo inter ipsos, eorumque descendentes, quamdam domum reliquit primo filio masculo ejusdem Anastasij nascituro, cum onere assumendi nomen ipsius testatoris, & quatenus dictus Anastasius alios filios non procrearet, illam reliquit Francisco uni ex dictis filijs tam existentibus, sub eodem onere, qnod ipse nomen testatoris assumere, ac retinere teneretur, sub pœna caducitatis in casu contraventionis ad favorem Melchioris alterius filij Anastasij, cum eodem onere tenendi nomen, ac inhabitandi domum; Cum autem alijs filijs non procreatis, tàm Melchior, quàm Franciscus Religionem ingressi essent, facta prius donatione Anastasio patri, tàm dictæ hæreditatis pro eorum portionibus, quàm legati domus respectivè; undè propterea ex hoc titulo Anastasius dictam domum jure domini possedit, atque Piordi ejus creditores ex remedio interdicti salviani obtinuissent ad eamdem domum immitti; Hinc Petrus Paulus de Rosis, tanquàm possessor fideicommissi universalis ex personis Sulpitiæ, & Annæ Mariæ testatoris descendentium [ad quarum favorem Rota in satis agitata *Romana fideicommissi de Coronis*, in qua plures habentur decisiones *coram Cerro*, & coram alijs de quibus in hac eadem causa *sub tit. de fideicommiss. disc.* 131. declaraverat dictum fideicommissum apertum esse] prætendere cæpit, ut stante contraventione prædictorum Francisci, & Melchioris in non retinendo nomen testatoris, neque inhabitando domum, factus esset casus caducitatis ad favorem hæreditatis, proindeque illa caderet sub dicto fideicommisso universæ hæreditatis complexivo; Et assumpta desuper disputatione *in Rota coram Taia*; Scribentes pro actore, procedendo cum terminis legati effecti 2
caduci, utpotè ab hæreditate nunquam avulsi, exindè inferebant ad rei legatæ comprehensionem sub eadem hæreditate, ac successivè sub fideicommisso in ipsa ordinato juxtà *decis. Surdi 269.* cum alijs apud eum, & *per Fusar. quæst. 652. num. 3. ad finem*, ex quibus longas allegationes transcribebant.

Scribens ego pro Piordis reis conventis, dicebam quod etiam in casu caduci, non desunt negantes comprehensionem legati sub fideicommisso universali ob deficientem testatoris voluntatem illud comprehendendi, dum expressè dictum fuit institutionem concipi *in alijs bonis*, ex quibus verbis receptum est, ut non urgentibus contrarijs adminiculis prælegata non veniunt sub fideicommisso universali, ut pluries in sua materia *sub tit. de fideicommissis*; Et in specie tenent collecti per eumdē *Fusar. dicta quæst. 652. n. 1. & 2.* Verùm admisso 3
etiam, ut juxtà magis communem, & probabilem opinionem, ut tali casu bona legata utpotè ab hæreditate non avulsa, sed in ea per jus non decrescendi extantia eodem jure regulanda essent, quo reliqua bona hæreditaria; Adhùc tamen cessabat dictæ conclusionis applicatio ad factum, quoniam admissa etiam contraventione per actorem prætensa, eramus in casu caducitatis, qui emolumenti acquisitonem & respectivè privationem supponit, non autem in casu caducationis, qui supponit non acquisitionem, ac successivè non abdicationem, seù separationem bonorum à suo corpore universali hæreditario, ideoque magna differentia est inter unum casum, & alterum.

Casus enim caduci diversus est ab illo caducitatis, quoniam in primo casu caduci, legatum nunquam nascitur, neque res legatæ avelluntur ab hæreditate, in qua proindè jure continuationis perseverare dicuntur bona tanquam per cessationem causæ productivæ separationis, seù dismembrationis; In secundo autem, emolumentum jam quæsitum est legatario, atque dominium ab hæreditate abdicatum est, ac translatum in legatarium, qui proindè in casu contraventionis dicitur privari per viam pœnæ, seù conditionis ad favorem substituti particularis in legato, quatenus hic datus sit; Ubi 4
verò iste non adest [nisi testator aliter disposuerit] non videtur jure cautum ut revertatur ipso jure ad hæredem [ut opus esset ad effectum, de quo erat quæstio]; Sed vel præceptum resolvitur in consilium, Vel quod legatarius non adimplens astringi potest per Iudicem ad implementum prævijs monitionibus, quibus spretis ex Iudicis officio procedi etiam potest ad privationem ex deductis *per Molin. de primogenitura lib. 2. cap. 12. num. 8. & cap. 14. num. 13. & sequen. Altogrd. cons. 84. num. 41. & sequen. lib. 1.*

Tunc enim non implementum oneris causat non acquisitionem, quando adjectum est per v am

conditionis suspensivæ à parte antea, ità ut ejus implementum præcedere debeat acquisitionem, cujus principio non implementum se opponat; Secùs autem ubi adjectum est per viam modi à parte posteà, cùm tunc supponat præcedentem acquisitionem, atque non implementum, seù contraventio dicatur causa privationis juxtà traditionē *Bart. in l. quibus diebus* §. *Tarmilius num.* 5. *& seqq. ff. de condit. & demonstr. Bald. in l. cum eorum Cod. de sentent. & interlocut. num.* 6. quos cæteri sequuntur collecti *per Molin. dicto lib.* 12. *num.* 2. *cum sequen., & cap.* 14 *num.* 13. *cum sequen. Altogr. ad. dicto cons.* 84. *numer.* 6. *lib.* 1. *Rouit. pragm.* 1. *de viat. numer.* 11. *&* 12. benè *Rotæ decis.* 39. *num.* 1. *& seqq. par.* 1. *diversorum*, & de qua distinctione habetur etiam *sub titulo de testamen. discur.* 73., *& sub altero de matrim.*, quando scilicèt matrimonium contra præceptum testatoris contractum, sit causa non acquisitionis, vel privationis, & *sub tit. de fideicommiss. disc.* 134.

In facti verò specie, planum videbatur, ut ageretur de modo, tàm respectu oneris habitandi domum, quod perneceſse præsupponit præcedentem
6 acquisitionem, sine qua sequi non potest habitatio habens tractum futurum, & successivum, undè impossibile est, ut ea dici possit conditio à parte anteà, quàm etiam circa assumptionem nominis, quæ ex magis communi, & recepta, non est facienda nisi post jam pacificè quæsitum, & obtentum emolumentum ex deductis *per Molin. dicto cap.* 12. *Rota dicta decis.* 39. *par.* 1. *divers. &* 310. *num.* 5. *par.* 7.; Potissimùm quia implementum non consistit in simplici assequutione, sed in retentione, & sic pariter est actus habens tractum futurum, & successivum, cui congruere non possunt termini conditionis à parte anteà se opponentis principio acquisitionis.

Ista theorica ità constituta; Dicebam [etiam cum sensu veritatis] quod cùm Anastasius, cujus personam, & jura rei conventi tanquàm creditores repræsentabant, esset donatarius, tam primi legatari, quàm etiam substituti, atque in utroque doceretur in facto de implemento, donec fuerunt in sæculo, hinc prorsus improbabile remanebat actoris prætensio excitata post utriusque mortem,
7 quoniàm cùm ageretur de pœna privationis prævijs monitionibus, & contraventione declaranda per Iudicis sententiam, id sequi non poterat post mortem ad notata *per DD. in l. finali, Cod. de repud.* & alibi ex deductis *per Buratt. & adden. dec.* 617. *num.* 2. *&* 7. *dec.* 143. *num.* 18. *par.* 10. *rec.*, & habetur latius actum *sub tit. de fideicommissis in Parmen. fideicommissi de Scoffonis disc.* 148.

Quæstio enim, an contraventio causet mortem civilem, atque aperiat locum fideicommisso, seu substitutioni non expectata sententia, vel Iudicis
8 declaratione, procedit, ubi datus est substitutus, itaùt dici valeat, ut implementum, vel respectivè contraventio consideretur potiùs tanquàm qualitas, seu conditio resolutiva, ex ijs, quæ *dicto tit. de fideicomm.* habentur *disc.* 7. *&* 148. & in alijs; Sed ubi cessat substitutus, itaùt juxtà magis rigorosam sententiam, non resoluto præcepto in consilium [ut alij volunt] fiat locus officio Iudicis, ad cujus effectum eo perseverante in contumacia, pernecessè dare oportet processum contumacialem, & sententiam contrà viventem.

Alterum item notabilem effectum ponderabam resultare ex dicta differentia inter conditionem, & modum, quoniàm primo casu non spectatur, an non implementum conditionis resultet ex dolo, & malitia, necnè, quoniàm sufficit, ut ea non sit impleta, seu sit defecta, cùm in conditionibus attendatur nudum factum; Ubi autem agitur per viam pœnæ, tunc opus est, ut contraventio fuerit ex certa scientia, adeoùt actus redoleat dolum, vel malitiam, à quibus quælibet causa excusat et deductis *per Otthobon. decis.* 110. *num.* 10. *& seqq. decis.* 230. *num.* 7. *& sequen. par* 7. *rec. cum aliis sub tit. de fideicommissis disc.* 134., ubi ità distinguendo habetur inter implementum considerandum quam conditionem, seu qualitatem, & iterum consideratum tanquàm delictum productivum privationis.

Dici autem absque dubio non poterat, nullam contraventio dici possit sequuta ex dolo, vel malitia, redolente delictum positivum pœnæ productivum, quoniam ad hunc effectum requirebatur scientia certa, & specifica ex deductis per *Rotam dicta dec.* 167. *num.* 1. & passim, & de qua in præsenti constabat; Atque absonum fuisset dicere, ingressus in religionem, ac electio status perfectionis importaret delictum punibile, ideoque, ut præceptum intelligendum esset, quatenus foret in sæculo, ac justam non haberet causam alteri succiendi; Vel quod tale præceptum haberetur in casu factum tanquàm consilium; Vel quodlibet id præberet justam causam, quæ excusaret à dolo & pœna, dum præsertim non concurrebat substitutus, atque res non erat integra ut suprà; Ibertum est autè qualis fuerit resolutio, sed puto quod, Vel juxtà præmissa ad favorem hujus partis, Vel quod dilata resolutione, actor desisterit ab ulteriori prosequutione, dum non audivi amplius actum de causa, nisi ea mutaverit defensores, ut frequenter contingere solet in Curia ob mutationem causæ Patroni, credebam tamen, ut justitia huic parti assisteret.

ROMANA

LEGATI

DE AGGAZARIIS

PRO

CLERIA DE PAVLELLIS

CVM

FABRICA S. PETRI,

SEV EIVS CESSIONARIO.

Consilium pro veritate.

De eadem materia caducationis in legatis particularibus; Etan, & quando in ea intret vulgaris directa, vel anomala, necne.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *De vulgari anomala, seu in fideicommisso.*
3 *An in ea intret differentia inter dispositiones universales, & particulares.*
4 *Quod etiam in legatis intret vulgaris directa, vel anomala.*

5 De

5 *Declaratur, quando per unam, vel aliam verborum speciem concepta.*
6 *De dictæ declarationis, vel distinctionis verborum impugnatione.*
7 *De materia transmissionis.*
8 *Quæ causæ consistentes in articulis juris, sint semper dubiæ, & incertæ, ideoque consuli debeant concordia.*

DISC. XXX.

1 IN casu mortis absque prole Virginiæ filiæ, ac hæredis universalis, Camilla testatrix legatum fecit Magdalenæ, Victoriæ, Iulio Cæsari, & Cosmo filijs Cleriæ sororis, vel neptis, scutorum, 1500. pro singulis, cum reciproca inter eos; Cum autem vivente testatrice, obijsset Cosmus, superstite Cleria juniore filia; Hinc facto casu dicti legati, orta est quæstio, an per legatarij prædecessum, sequuta esset caducatio, vel potiùs locus esset vulgari anomalæ, à dicta caducatione præservanti ad favorem filiorum præmorientis, qui dupliciter vocati erant; Primò scilicèt per testatricem; Et secundò tanquàm positi in conditione ex Statuto 142. Urbis; Cumque dicta Cleria ex Cosmo prædefuncto superstes, favorabilem sententiam reportasset pro caducationis exclusione, ac legati assequutione, atque pendente appellatione, assumptus esset quidam concordiæ tractatus super aliqua dicti legati diminutione, hinc proindè ex parte ejusdem, seu veriùs ejus, qui ipsam adhuc puellam uxorem ducere intendebat, pro veritate consultus fui, an expediret concordiam amplecti, proindèque aliquam diminutionem pati, vel potiùs litis aleam prosequi, ut totum obineretur.

Quamvis autem Alij priùs desuper consulti, seu causæ defensores, essent in sensu, ut nihil dimittendum esset tanquam in re clara, freti ijs, quæ plenè ex dicta theorica *Bart in l. quamdiù num. 10. ff. de acquir. hared.* firmantur *per Rotam decis. 201. & 227. par. 8. rec.*, quæ sunt repetitæ *apud Bich. dec. 17. & 27.* cum alijs, de quibus *dicto tit. de fideic. disc. 107. & seq.* in materia vulgaris anomalæ caducationem impedientis, & ob quam secundus per corruptionem primi, atque per subingressionem in ejus locum efficitur primus; Attamen diversa fuit mea sententia, cùm non ageretur de dispositione universali, in qua facilius dicta theorica intrat, atque difficilius admittitur limitatio deducta ex altera theorica *Angeli in eadem l. quamdiù*, de qua pariter *dicto tit. de fideicom. disc. 107.*, Sed agebatur de legato particulari, in quo aliqua major dubitandi ratio cadere videtur ex ijs, quæ in ijs terminis legati particularis habentur *eodem tit. de fidec. disc. 108.*, ac in decisione in eo casu edita.

Quamvis enim, ex magis communi opinione per Rotam recepta, etiam in legatis particularibus rectè intret substitutio vulgaris directa, vel etiam anomala ad textum *in l. ut hæredibus, ff. de legat. 2. & l. si legata, Cod. de legat.* cum concordantibus de quibus *in Bonon. legati usufructus 5. Decembris 1650. coram Bicchio inter suas decis. 445.*; Attamen isto casu requiritur, ut verba sint directa civilia, secùs autem, ubi communia, vel obliqua, ut ex theorica *Bartol.* cæteris relatis firmatur in decisione edita in casu, de quo *dicto disc. 108. de fideic.*, ubi concordantes; Et consequenter in legatis particularibus aliqua major dubitandi ratio cadere videtur, ob quam, stante illa, quàm quotidie experimur, ingeniorum varietate, ut quod uni videtur album, alteri æqualis doctrinæ, ac integritatis nigrum videatur, mea est consuetudo semper consulendi concordias, neque certum judicium pro veritate dandi, quoties ad purum articulum juris, sivè ad conjecturas, quæstio reducatur.

Est benè verum, quod ut *eodem disc. 108.* advertitur, ista distinctio, inter dispositionem universalem, & particularem, & an hæc posterior, per unam, vel per alteram verborum formulam concepta sit, pro meo sensu continet æquivocum clarum, atque unam de consuetis leguleicis frigiditatibus, quoniàm reverà sensus *Bartoli*, & sequacium percutit primam, seu directam vulgarem, non autem hanc secundam, quam anomalam, seu in fideicommisso dicimus, ad diversum effectum, ut scilicèt legatarius rei particularis, ità defecto hærede universali, efficiatur hæres directus ex ibi deductis; Sed quia communis schola id recepit, hinc difficile est in foro id suadere, cum hujusmodi ponderationes, vel distinctiones, referri soleant acumini Advocatorum, ideoque vocantur ratiocinia. 6

Credebam quoque in hac facti specie, ut ad favorem hujus filiæ legatarij defuncti ante factum casum suæ vocationis, seu legati, assisteret alterum motivum insinuatum *in Senogallien. disc. 3.* super transmissione ex conjecturata verisimili voluntate testatricis, etiam ubi de stricto jure, ipsius filiæ vocatio propria in vim dictæ vulgaris anomalæ non intraret, adeoùt, sive uno, sive altero modo, caducatio per hæredem prætensa non intraret, cùm faciliùs admittatur transmissio, quàm vocatio ex pluries deductis in dicta sua materia *sub titulo de fideicom.* præsertim *disc. 98.* 7

Adhùc tamen concordiam consului, quoniàm, ubi ea honesta sit, adeoùt remissio non esset valdè notabilis, tunc ex motivo superiùs insinuato, quod scilicèt ubi causæ reducuntur ad conjecturas, puroque articulos juris, ob dictam ingeniorum varietatem, semper sunt periculosæ, neque certum judicium super earum eventu dari potest, ut quotidiè experimur; Siquidem vincuntur causæ, quarum certa succumbentia in congressibus Advocatorum timetur, eamdem verò succumbentiam patiendo in ijs, quas concluditur esse planas, sive eas vincendo ex motivis, quæ omninò fallacia, & debilia reputantur, rejectis illis, quæ solida creduntur, juxtà præsertim casum, de quo *in Mantuana sub tit. de feud. discur. 10. & 11.* & in alijs; Ideoque, ut præsertim advertitur *in Bonnon. fideicommissi de Populis sub tit. de fideicommiss. disc. 179.*, irrisione digni videntur illi, qui nullam fori notitiam, ac negotiorum experientiam habentes, antiquiorum dicta cum improbo labore solum transcribendo, obloquuntur de mala conscientia Advocatorum defendentium causas injustas, quoties istæ consistant in articulo, seu in quæstione juris, vel in materia conjecturali, cùm eorum propositiones verè procedant, quoties injustitia pendeat ex facto inalterabili, ut *dicto disc. 179. de fideic.* advertitur, ac etiam *sub tit. de judic. in praxi & relatione Curiæ*; Et consequenter concordiæ semper sunt laudandæ & consulendæ. 8

* * *
* *
*

RO-

ROMANA

LEGATI VSVSFRVCTVS

PRO

VRBANO MILLINO

CVM

PATRITIIS.

Casus disputatus coram A. C., seu Prælato deputato, sub incerto exitu.

Legatarius usufructus universalis, an participare debeat de usufructu rei particularis, alteri relicto, Et an dictus legatarius universalis haberi debeat loco hæredis.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *De quæstione, an usufructuarius sit hæres, vel legatarius.*
3 *De eodem, ut sit legatarius.*
4 *De conjecturis contrarijs remissivè.*
5 *Et quomodò debeant attendi.*
6 *Usufructuarius, universalis participat de usufructu rei particularis legatæ.*
7 *Quomodo ista conclusio procedat, & quando limitetur.*
8 *De eodem, & quomodo in conjecturis procedendum sit.*

DISC. XXXI.

CUm Catharina Pinella, institutis hæredibus Astallis ejus filijs, ex primo matrimonio susceptis usufructuarium universalem reliquisset Urbanum Millinum ejus tertium virum, relicto etiam usufructu quorumdam bonorum Patritijs, ex eo intuitu, quod eadem bona in eam obvenissent ab ista domo ex successione unius filij, quem ex Patritio secundo viro susceperat; Hinc orta est controversia, an Urbanus usufructuarius universalis, participare deberet etiam de usufructu dictarum rerum particularium; Et introducta causa coram A. C., seu Prælato per eum deputato; Scribentes pro Patritijs legatarijs particularibus, in eo principaliter insistebant, quod Urbanus, potiùs hæres quàm legatarius censendus esset, ideoque ad legatorum præstationem obligatus, ità assumendo quæstionem, de qua *apud Merlin. dec. 505. aliàs 22. par. 6. rec. Altograd. cons. 104. lib. 2. Capyc. Latr. consult. 112. Marcian. jun. disput. 99.* cum alijs, de quibus non semel *sub tit. de legit. & detract.* ac etiam *sub altero de fideicommissis*; An scilicèt institutus hæres in usufructu, post cujus mortem alter ad hæreditatem vocatus sit, dicatur hæres pleno jure cum onere restituendi post mortem alteri, qui substitutus potiùs dicendus veniat; Vel è converso, hic censeatur hæres à principio, ille verò legatarius.

Verùm, ultrà quod, quando etiam titulo institutionis, usufructus universalis relinquitur, adhùc magis communis, ac recepta opinio est, ut censeatur legatarius potiùs, non autem hæres, ut locis citatis advertitur.

Dicebam difficultatem cessare ex facto, dum dictus usufructus, non titulo institutionis, sed titulo legati in testamento relictus legebatur; Et etiam notabili circumstantia accedente, quod substitutio concepta erat favore filiorum, quos pater ab initio mater instituere tenebatur, unde propterea, Vel favore testamenti, pro eo substituendo, Vel ità desumendo voluntatem à potestate, facilius intrabat dicta communis opinio, ut qui post mortem vocatus est, censeatur hæres de mente, vel insinuato tempore mortis pro effectu utilitatem fructuum de facto; Istaque circumstantia proponderare videbatur aliquibus levibus conjecturis, quas ex clausula *omni modo meliori*, sive expedito conficiendi inventarium, ac similibus colligebant Scribentes in contrarium, eas destruentes ijs, quæ plenè in materia pro hujusmodi conjecturis deducuntur *per Bellon. jun. de jur. accrescendi quæst. 16. ex num. 292. & seq.*, ubi omnium istius agitur de hoc articulo; Potissimè verò, quia Patronus in facto plures etiam conjecturas ex parte deducebat, circa quas ponderabam, an non esset, quod alijs præponderarent, saltem minùs suffocarent, sed sufficeret, ut eas enervarent, seu ità debilitarent, ut aptæ non essent ad stabiliendam limitationem, qua non probata intentionem fundatam habere dicitur, ille qui habet pro se regulam, cujus hic est præcipua effectus *Mantic. dec. 251. num. 4.* & sæpius.

Hoc posito, nisi per legatarium particularem doceatur, saltim de præsumpta, & conjecturali diversa disponentis voluntate, tunc licèt ardua inter scribentes sit controversia; Attamen, magis communis & recepta præsertim per Rotam & Curiam, videtur opinio *Bart.*, ut legatarius usufructus universalis, concurrere debeat cum altero ex particularis ex plenè deductis *per Addens. ad dec. 636. par. 4. rec. tom. 3. n. 24. & sequen.*, & admittatur *dec. 579. n. 10. par. 5.* quæ emanavit in specie inter hanc testatricem, ac dictos Patritios legatarios, à dequa conclusione habetur etiam actù in sua materia usufructus *sub tit. de servitutibus dist. 55.*

Incertus autem est hujus quæstionis exitus, dum post unicam disputationem, non audivi amplius de causa tractatum, forsan [ut probabile est] concordia eam terminavit; Quoniàm verò ista dicitur quæstio facti potiùs quàm juris; Hinc prout de ponderatis toto contextu testamenti, atque circumstantijs resultantibus à qualitate personarum, & à causa legandi per testatricem expressa, & etiam ab ijs, quæ inter eamdem testatricem, & legatarios in lite inter eos habita contigerant; Ego non levem difficultatem habebam contrà illum usufructuarium universalem; Licèt enim in strictiori censura, conclusiones illi assisterent, atque negativæ conjecturæ pro legatarijs considerandæ essent, ves; Nihilominùs, attenta tota massa negotij, & substantia verisimilis voluntatis testatricis magis probabilitas assistere videbatur legatarijs; Potissimè, quia ista videtur subtilitas juris, in sensu hùmano non facilè perceptibilis, quoniàm primo aspectu, quilibet non satis peritus jurista, contrarium responderet.

Ideoque ponderabam, quod non multùm attenderentes conjecturæ necessariæ esset pro recessu à communi opinione, quam circà dictam partitionem supponere solemus pro regula, dum ista non est regula certa, quæ resultet ex claris principijs juris, sed solùm provenit ex illa opinione DD. quæ majores habeat sequaces, & consequèter, pro regula

8 dalimitatione, magna constituenda videtur differentia, inter istum casum & alterum, in quo regula sit certa, quia nempè ex claris juribus resultet; ut in proposito vocationis filiorum in conditione positorum, & similium regularum, quæ ex DD. opinionibus derivant, habetur alibi sæpius, præsertim sub *tit. de fideicommissis.*

VEL ITERNA LEGATI PRO ELEVTHERIO SCANNELLONO.

Responsum pro veritate.

Legatum, in quo alter substitutus sit sub conditione mortis utriusque primi legatarij, an substituto debeatur, si conditio mortis naturalis in uno tantùm purificata sit, in altero verò contigerit mors civilis, seu ficta, putà transitus ad secunda vota.

Et aliqua in materia ademptionis, an scilicèt adempto onere, quod legato adjectum est, ità quoque legatum ademptum censeatur, sive illud cesset, tanquàm excessante causa.

SVMMARIVM.

1 *Acti series.*

2 *Secundæ nuptiæ positæ in conditione inducunt mortem civilem, & æquipollent morti naturali.*

3 *Portio hæreditaria hæredis contravenientis, vel legatum, cujus caducitas incurratur, debetur cohæredi ex testamento, non autem venientibus ab intestato.*

4 *De alio casu controversiæ.*

5 *An legatum factum tutori cesset, si cessat tutela.*

6 *De eodem, & quando causa legato adjecta, dicatur finalis.*

DISC. XXXII.

1 ANdreas, institutis hæredibus Magdalena matre, & Euphemia uxore, cui conditionem viduitatis adjecit, reliquit quamdam vineam post mortem utriusque Eleutherio; Cùmque post mortem testatoris, objisset etiam Magdalena, quæ in testamento hæredem scripsit eamdem Euphemiam, quæ postmodum ad secunda vota convolavit; Hinc pro parte Eleutherij pro veritate consultus fui, an factus esset casus legati ad ejus favorem; Et affirmativè respondi, non obstante, quod legatum conceptum esset sub conditione mortis utriusq; mulieris, quarum una tantum obierat, Altera verò adhùc supervivebat, quoniàm istius respectu conditio purificata etiam erat, per secundas nuptias, quæ stante conditione per testatorem adjecta, inducere dicuntur mortem civilem, 2 naturali æquipollentem, ut in specie firmat *Io. Andr. ad specul. in rubr. de secundis nupt.*, ex cujus originali traditione [quidquid dubitet *Roman. in l. siquis hæres, l. 2. n. 2. ff. de acquir. hared.*] communi calculo firmant *Bart.*, *Bald.*, & *Alberic. in auth. quod locum, C. de 2. nupt. 1as.* & cæteri *in l. 3. Cod de instit. & subst. Ruin. cons. 17. num. 18. vol. 2.*, *Decian. cons. 1. numer. 89. lib. 1.*; Et hanc esse veram, & communem profitentur *Gomez var. resol. tom. 2. cap. 11. de qualitatibus contractuum num. 34. Crass. de success. §. legatum quæst. 45.* plenè *Simon de Pret. de interpret. ult. vol. lib. 1. fol. 14. ex nu. 5.*, *Menoch. lib. 4. præsumpt. 65. num. 10. & præsumpt. 185. nu. 31. Bellon. jun. de jur. accresc. cap. 7. quæst. 18. num. 69.* & alij communiter, adeòut non videatur in judicando, vel consulendo de hujusmodi opinione amplius dubitandum; Nisi diversa voluntatis inditia concurrerent, potissimè, quia in hac facti specie cessat illa dubitandi ratio, quæ in casu posito *per Io. Andr.* militare posset, ubi scilicèt supereset hæres innocens, ac dilectus, penès quem donec purificetur conditio per veritatem, posset remanere legatum ademptum legatariæ binubæ, seù aliàs contravenienti, cùm eadem contraveniens, seù delinquens hæreditariam qualitatem mediatè haberet ut suprà, ideoque eramus in casu plano, quod scilicèt legatarius utpotè conjunctus testatori esset magis dilectus quàm hæres.

Prætendebat quoque idem Eleutherius, utpotè proximior, atque ab intestato successor, tàm testatoris, quàm Magdalenæ, ut ob dictæ Euphemiæ contraventionem, hæreditas quoque sibi aperta esset, stante caducitate in casu dicti transitus per testatorem expressè ordinata; Verùm in hac parte contra ipsum respondendum esse censui, quoniam non datur intestata successio in casu testati, ideoque portio, hæredis contravenientis, non defertur successoribus ab intestato, sed accrescit alteri cohæredi testamentario, nè detur inconveniens, ut paganus decedat partim testatus, & partim intestatus, dum dicta defecta portio, utpotè accreta portioni Magdalenæ cohæredis, ad istius hæreditatem pertinebat, & consequenter ad eamdem Euphemiam, utpotè repræsentantem personam omninò diversam. 3

In proposito autem ademptionis; Pro veritate pariter interrogatus fui in una *Interamnen.* pro parte Valentini Saluoli; Cùm enim Nicolaus, & Pompilia fratres, unicum commune testamentum ordinassent, in quo facta reciproca institutione ad favorem superstitist, continebatur quoddam pium legatum celebrationis 5. m. missarum circiter, aliorumque piorum operum implendorum, quorum omnium, cura, & exequutio demandata fuit dicto Valentino, cui fecerunt legatum scutorum 50., atque mortuo Nicolao, Pompilia superstes post aliquod temporis intervallum morti proxima aliud ordinasset testamentum, in quo approbatis dictis pijs operibus in præcedenti demandatis, illorum curam, & exequutionem injunxit hæredi scripto, hinc orta est dubitatio, àn stante ademptione oneris dicto Valentino injuncti, censeretur etiam ademptum legatum, cujus nulla mentio facta fuit. 4

Quoad medietatem; Respondi, casum videri planum pro legatario, cum iste assequi diceretur ex judicio Nicolai primi testatoris jam defuncti, quod per hæredem revocari non poterat, quamvis dici posset, ut legatum prædictum fuisset omninò correspectivum ad curam, & exequutionem dictorum piorum operum, dum oneris ademptio non proveniebat ex judicio ejusdem testatoris, neque hæres poterat in præjudicium legatarij adimere onus, ut ità resultaret ademptio legati; Quoverò ad alteram medietatem; Dixi quod ista sit quæstio potiùs facti quàm juris, utpotè pendens ab ea facti circumstantia, àn scilicèt onus fuisset, causa finalis ac 5

præcisa

præcisa legati, & sinè qua illud factum nõ esset; juxtà materiam *text. in l. Nesennius. ff. de excusat. tutorum, & text. in l. alumnæ §. Seia ff. de adimen. legat.* ex deductis aliàs *hoc eodem tit. disc.* 22. super articulo, àn legatum factum tutori, cesset, seù ademptum censeatur ob ademptam, seù aliàs cessatam tutelam.

in hac autem facti specie respondi, ut legatario probabilitas major assisteret; Tùm quia difficultas cadit, quoties ut supra, constet quod onus fuerit unica, & finalis causa legandi; Secùs autem ubi plures causæ concurrant, ex deductis *per Gratian. discept.* 284. *num.* 39. *Surd. decis.* 38. *num.* 25. & 26., ubi plenè *Hodiern. in addit.* cum alijs, quæ in dicta materia cessationis legati facti tutori superius deducta habentur; Tùm etiam, quia hæc secunda testatrix in ultimo testamento, expressè professa est, priùs testamentum revocare, seù reformare in expressis tantùm, in reliquis autem omnibus illud confirmare, & approbare, undè propterea, ob rationem regulæ generalis resultantis ex limitatione in certis casibus expressa; Eo ipso quod istud legatum in primo testamento contentum, non legebatur expressè ademptum, locus erat confirmationi; ut cæteris allegatis hæbetur *apud eosdem Surd. & Adden. dicta decis.* 38.

ROMANA

LEGATI DE COLVMNA

PRO

STEPHANO COLVMNA DVCE BASSANELLÆ

CVM

ALIQVIBVS FAMILIARIBVS POMPEI COLVMNÆ PRINCIPIS GALLIGANI.

Casus disputatus coram A. C., & resolutus pro Duce.

Legatum annuum, vel menstruum relictum familiaribus, vel alijs, àn intelligendum sit ad vitam tantùm, vel potiùs perpetuum, ac transmissibile ad hæredes.

Et si duobus, vel pluribus fiat menstruum legatum sub unica summa, án illa intelligatur pro omnibus collectivè inter eos dividenda, vel potiùs distributivè, ut illa singulis relicta dicatur.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *Annuum, vel menstruum legatum dicitur ad vitam.*
3 *Quando dicatur declaratio, vel nova dispositio pro numero testium.*
4 *De eodem.*
5 *Verbum in perpetuum est adaptabile vitæ hominis.*
6 *An legatum menstruum factum duobus, intelligatur unitivè, vel distributivè.*

DISC. XXXIII.

POmpeus Columna filius olim Decis Zagarolæ, [Princeps Gallicanus nuncupatus] destitutus prole, & lijsque agnatis de proprio colonnello, qui in ejus persona terminavit; Instituto hærede Stephano Columna Duce Bassanellæ filio Principis Carbognani ex colonnello, seù domo olim dominorum Civitatis Prænestinæ, descendente ab illo Sarra satis noto in vita Bonifacij Octavi, Vicaribus ejus familiaribus reliquit quasdam membreas præstationes, majores, vel minores, juxtà ipsorum familiarium conditionem, & quæ erant proportionatæ illis provisionibus, quas ipse vivens præstare solitus erat; Cumque aliqui ex dictis legatarijs, sequuta morte testatoris, prætenderent, tale legatum esset perpetuum ad eorum hæredes etiam transmissibile, illi innixi fundamento, quòd quidam Religiosus, qui fuerat testamenti ejus testaretur, quod testator dixisset, ut hujusmodi præstationes in perpetuum darì deberent.

Hinc introducta causa coram A. C., Stephano pro dicto hærede [cum sensu etiam veritatis, quòd idem etiam Iudex agnovit, ità pronunciando] ventilabam, ut parùm probabilis esset hujusmodi legatariorum prætensio, quoniam, ubi etiam, non de menstruo, sed de annuo legato ageretur, attento de jure illud, non perpetuum, sed ad solam vitam legatarij intelligendum est *ad text. in l. in singulis, & l. cum in annos ff. de annuis legatis l. in annuibus Cod. de legatis cum concord. de Mart. de succes. part. 4. quæst.* 18. *art.* 12. *nu.* 74. *Anell. de Amat. cons.* 3. *de Marin. resol.* 239. *lib.* 1. *num.* 8. *Burat. decis.* 60. *num.* 6.; Multò magis, ubi agitur de legato menstruo, quod ad formam mercedis, vel subventionis per Principes & Magnates in vita familiaribus præstari solet loco alimentorum, atque in præmium famulatus, vel obsequij; In morte autem relinquitur quodam jure continuationis, nè ijdem familiares cogantur alieno servitio se addicere, vel miserò statu vivere, juxtà eam legandi speciem, de qua habetur *in Romana legati sub titulo de testamentis discur.* 8., ubi agitur de materia *Senat. Consult. Liboniani*, Et quam consuetudinem satis ameenam esse dicebam ad clarius corroborandum dictam juris dispositionem.

Neque alicujus momenti videbatur dicta assertio; Quoniam cùm ex allegatis juribus, aliisque facti circumstantijs clarè, ac indubitanter legatum prædictum ad solam vitam legatariorum intelligendum esset, hinc resultabat, ut dicti testis dispositio induceret potiùs quandam novam dispositionem diversam ab ea, quæ in testamento legitur, & consequenter requiritur idem solemnis numerus testium, qui in ultimis voluntatibus est necessarius, ut ità distinguendo inter testes induetos per declaratione, seù interpretatione ambiguæ voluntatis, ac alios ad novam voluntatem probandam cæteris allegatis habetur *apud Mantic. de conject. lib.* 5. *tit.* 15. *numer.* 9. *Guttier. practicar. qu. lib.* 1. *Capyc. Latr. consult.* 143. *num.* 56. & *seqq. Rotam Romanam annuæ præstationis* 4. *Julij* 1661. *coram Dulvilaqua*, de cujus casu habetur actum *sub allegatis de testamentis disc.* 46.

Hoc autem motivum, quod tanquam Advocatus deducebam [reflectendo ad veritatem] non debatur tutum, quoniam licèt regula ex supra allegatis juribus talis esset; Nihilominùs ex ea relata-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

tare dicitur solùm probatio præsumptiva, quàm sicuti prohibitum non est per contrarias fortiores præsumptiones, vel adminicula destrui, ità prohibitum non videtur posse declarari per testes voluntatis testatoris conscios, præsertim verò per scriptorem testamenti, cui satis deferendum esse habetur sæpiùs *sub tit. de testamentis*, ac etiam *sub altero de fideicommissis*.

Adhùc tamen videbatur, ut dictæ attestationi deferendum non esset; Tùm ob aliquas exceptiones, quæ per causæ Patronum in facto deducebantur dicti attestantis fidem satis diminuentes; Tùm clariùs quia ipse non descendebat ad hanc speciem, àn scilicèt testator voluisset, ut legatum terminari non deberet cum vita, sed esset ad hæredes transmissibile, cùm solùm diceret, testatorem dixisse, ut dicta præstatio danda esset in perpetuum, quod pernecessè non concludebat dictam legatariorum prætensionem; Hoc enim verbum *in perpetuum* 5 plures habet in jure significationes, atque sæpius intelligitur juxtà subjectam materiam pro perpetuitate vitæ hominis *Alciat. cons.* 203. juxtà impress. Lugdunen. aliàs *cons.* 7. *lib.* 4. juxtà illam Basileæ *nu.* 28. *cum sequen. Menoch. cons.* 451. *nu.* 25. *Annel. de Amat. dicto cons.* 34. *nu.* 31. *cum sequen. Marta de succes. dicta par.* 4. *quæst.* 18. *art.* 12. *num.* 73. *Capyc. Latr. consult.* 24. *num.* 4. *de Marin. dicta resolut.* 239. *num.* 11.; Quod etiam insinuabam edoceri per tyrones in principijs institutionum super definitione justitiæ, quæ dicitur constans, & perpetua voluntas suum cuique tribuendi, cùm illud verbum *perpetuò* interpretetur pro perpetuitate vitæ hominis; Undè propterea dicebam, quod juris interpretatio magis caderet super dicto attestantis, quàm super dispositione testatoris.

Cùm autem inter dictos legatarios duo adessent fratres de eadem familia Columnensium existente in Insula Siciliæ, qui in ejusdem Principis testatoris obsequio, ac domo vivebant, eisque in testamento relicta essent menstrua scuta 20., non exprimendo, àn singulis, vel utrique collectivè; Hinc priusquàm ad aliorum legatariorum instantiam dicta lis in judicio introduceretur, orta est extrajudicialis benevola controversia super dicti legati interpretatione, atque utraquè parte profitente meæ declarationi acquiescere; Quamvis in stricta juris censura, pro hærede respondendum esset, dum unicum videbatur legatum, unica oratione conceptum; Attamen ex facti circumstantijs, contrarium dixi probabilius, ponderatis nempè dilectione testatoris, & qualitate legatariorum, quos utpotè de familia, atque ob longum, ac assiduum, satisque diligens, & fidele obsequium, ac servitium præstitum præsertim in satis longa infirmitate, omnes credebant longè pinguius provideri debere per testatorem, legitimo successore propriæ domus destitutum, ac de pigni asse scutorum circiter 700. m. disponentem, ad favorem unius quidem de familia, sed nullo sanguinis gradu conjuncti; Ac etiam habita ratione ejus, quod vivens ipse testator eisdem præstare solitus erat, quodque dicta summa distributa omninò incongrua, & inverisimilis esset; Cùm enim istæ videantur quæstiones potiùs facti, quàm juris, ex facti circumstantijs decidendæ; Hinc proindè ex his, vel similibus circumstantijs decidi debent; Declaravi tamen, ut legatarij renunciare deberent prætensioni per alios jam extrajudicialiter excitatæ, super hujusmodi legatorum perpetuitate, ac transmissione ad hæredes, sed solùm eo contenti essent ad cujuslibet ipsorum respectivè vitam, atque huic determinationi utraque parte acquiescente, ità exequutum fuit.

ROMANA LEGATI MISSARVM PRO DVCE BASSANELLÆ CVM PP. CONVENTVALIBVS SS. APOSTOLORVM.

Casus disputatus coram A. C., & resolutus pro PP., postea concordatus.

Legatum annuæ præstationis quod non est directum ad legatarium, sed injunctum hæredi, ut præstaret alicui Ecclesiæ, àn intelligatur de primo hærede, itaùt eo defuncto cesset, vel potiùs sit perpetuum, ac præstandum ab alijs hæredibus mediatis. Et àn legatum injunctum hæredi, debeatur etiam à substituto; Et quid in hoc operetur favor piæ causæ.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *Legatum injunctum hæredi, non egreditur primum.*
3 *An legatum ab instituto, debeatur à substituto.*
4 *De conjecturis ad suadentibus.*
5 *Contrarium fuit resolutum, & de ratione.*
6 *De eodem, de quo num. 2. & 3.*
7 *Et quod regula cesset ex conjecturis.*
8 *Quales sint conjecturæ.*
9 *De alio casu controversiæ, & an secundum onus deroget primo, vel censeatur utrumque injunctum.*
10 *De eodem, ut onus injunctum uni, non censeatur repetitum alteri &c.*

DISC. XXXIV.

DVX Zagarolæ Petrus Franciscus Columna, domum habens è cõspectu Basilicæ Sanctorum duodecim Apostolorum, cùm ibi 1 quotidiè missam audiendi consuetudinem haberet, solvere solebat eidem Ecclesiæ annuos scutos 60. pro celebratione unius missæ quotidianæ; Moriens autem, in testamento injunxit Pompeo ejus filio, & hæredi, ut eamdem præstationem continuare deberet, cum facultate ab ea se liberandi, solvendo pro una vice scuta 800. Religiosis ibi existentibus, ad eumdem effectum invitienda, ut de facto sequutum fuit; Mortuo autem dicto primo hærede, orta est controversia inter dictos Religiosos, & Ducem Stephanum Columnam dicti Pompei hæredem super hujusmodi præstationis continuatione; Et introducta causa Coram A. C., quamvis hæredi liberè insinuarem difficultatem, nihilominùs ipso volente disputationis aleam tentare; Scribendo more Advocati ad causæ oportunitatem deducebam ea, quæ ex *Berrett. Menoch.* 2 *Surd.* & alijs deducuntur per Scribentes *apud Capyc. Latr.*

Latr. consult. 24. num. 1. cum sequen. & per eumdem consult. 23. nu. 52. cum sequen., ubi in specialibus terminis legati pij relicti quibusdam Religiosis, ut scilicèt illud injunctum primum hæredi, istum non egrediatur, nequè ad secundum transeat; Ad quod comprobandum cumulabam etiam ea, quæ habe-
3 tur apud *Menoch. lib. 4. præsumpt. 108.* plenè deducta in quæstione, an legatum relictum ab instituto, debeatur à substituto, ubi præsertim concurrit dictio, seu verbum *infrascriptus*, quod tamen in præsenti non concurrebat, cùm tunc persona hæredis videatur ad oculum demonstrata ex deductis *apud Surd. dicto cons. 23. Capyc. Latr. ubi supra, Buratt. decis. 385. num. 5. & 387. num. 9.*

Atque ad probandum, quod talis fuisset testatoris voluntas, ponderabam aliquas conjecturas; Primò scilicèt primordiale qualitatem hujus præ-
4 stationis, quam testator in vita dare dictis Religiosis pollicitus fuit, undè ab initio in animo non habuit eam faciendi perpetuam; Secundò quia ejusdem præstationis continuationem demandavit hæredi in numero singulari, in istum, non autem in ipsam Ecclesiam, vel PP. verba dirigendo, idque denotare videbatur personalitatem; Tertiò ex discretiva resultante à quibusdam alijs dispositionibus perpetuitatem expressam habentibus, ideoque ubi eam voluit, dixit, signum quod quando non dixit, noluit, argumento *text. in l. unic. §. fin. autem ad deficientis Cod. de cadue. tollen.* cum ibi notatis, ut in specie observant Scribentes *apud Capyc. Latr. dicta consult. 24. num. 3.*; Et quartò ob summam scutorum 800., cum qua testator voluit, ut hæres posset istud onus redimere; Cùm enim ex decretis generalibus Sacr. Congregationis Concilij editis de anno 1625. quæ *de celebratione missarum* vulgò dicuntur, statutum esset, ut pecuniæ relictæ cum onere perpetuo missarum, [prohibitio investimento in census], investiri non possint nisi in bona stabilia fructifera, vel loca montium, quorum utraque species attento etiam eo tempore, ascendere non poterat ad annua scut. 40., hinc improbabile videbatur, quod testator intellexisset de perpetuitate ejusdem præstationis scutorum 60., ad quàm constituendam, ad minus attenta illius temporis conditione, assignare oportebat scuta 1300. & ultrà, undè ex vulgari axiomate, de quo *apud Greg. & Adden. decis. 126.* & alios in foro quotidiano, ut expretij quantitate desumatur contrahentium, ac disponentium voluntas, quæ ità probata remanebat pro sola vita primi hæredis, ad quã dicta summa sufficiebat, eam investiendo in loca montium vacabilia sub ejusdem hæredis vitæ periculo, quorum fructus dictam præstationem adæquabant, etiam cum aliquo excessu.

His tamen non obstantibus, contrarium judicatum fuit, atque mihi pro succumbente scribenti,
5 resolutio placuit, utpotè juxtà votum ante disputationem parti insinuatum, ideoque consului, ut negligendo appellationem, acquiesceret, seù eo meliori quo posset modo se concordaret, ut sequutum fuit mediante assignatione tot locorum montium vinculatorum, quæ licèt ratione vinculi essent minoris valoris, atque non constituerent dictam summam scutorum 800., nihilominùs per dictos PP. ulteriorem litem timentes, concorditer acceptata fuerunt.

Quidquid enim in hac materia varient Scribentes occasione dictæ quæstionis, àn legatum injunctum hæredi, debeatur solùm à primo, vel etiam ab
6 ulterioribus, & de qua latè *apud Menoch. dicta præsumpt. 108., & Castill. dicto cap. 32. lib. 8.*; Ubi etiam

etiam constituenda esset regula secundo hæredi substituto favorabilis; Illa tamen inter alias tationes, eam recipit derivantem à privilegio, favore causæ piæ, ex deductis *per Tiraq. de vil. piæ causæ cap. 36. Mantic. de conject. lib. num. 16. & 17., Surd. de alim. tit. 8. privil. 15. noch. dicta præsumpt. 108. numer. 36. Castill. cap. 32. per tot. Rot. decis. 140. num. 30. 2. decis.*

Et licèt, ubi habeatur contraria voluntas etiam præsumptiva, & conjecturalis, tunc ultima benda veniat de hoc privilegio, quod operarum est circa defectus respicientes solemnitatem, seù aliàs à subtilitate juris positivi provenientes, non autem à voluntate, quam non supplet ex frequenter deductis *sub tit. de testamentis*, & in his nis *Riminald. jun. cons. 236. n. 176.* ubi in puncto stationis pro annua celebratione anniversariorum *cons. 123. num. 17. cum sequen. Capyc. Latr. consult. 23. num. 54. & consult. 24. num. 2.* Vbi hilominùs, ubi efficaces conjecturæ diversitatis non habeantur, tunc in hærendum dispro pia causa facienti, uthujusmodi dispositiones potiùs successivæ, ac perpetuæ censendæ sint.

Conjecturæ autem, ut supra in communi ponderatæ, parvi ponderis videbantur; Illam de ducta ex eo quod in personam hæredis verbo recta essent, rectè procederet, atque operare set, quando concurrerent verba personalitatem denotantia, quia scilicèt primo hæredi in nomine proprio, ac appellativo onus injunctum set, sivè quod ejusdem nominis præcedente plicati repetitio in hac dispositione haberetur verba repetitionem denotantia, in quibus termis loquuntur allegati, & est præsertim calus quo *apud Capyc. Latr. dicta consult. 23. & 24.*; cus autem, ubi hæredi simpliciter, ac indeterminatè onus adjectum sit, quoniam tunc tale vocabulum tanquam genericum, nedùm primo, sed cumque ulteriori hæredi convenire potest.

Altera conjectura deducta ex quantitate pecuniæ pro dictæ præstationis redemptione prædæ, videbatur pariter nimium levis, quoniam non constabat, quod testatori cognita essent dicta creta de celebratione missarum, atque probabilem erat, quod essent ignota, undè justè credere potuit cum dicta summa investienda in census dictæ præstationem constitui posse, cùm in hoc decipi statores decipi soleant juxtà calum, de quo *Camerinen. decis Ecclesiæ 22. Iunij 1650., & Maij 1653. coram Meltio*, quarum prima dicitur *62. par. 11. rec.*, de quo alia occasione habetur *hoc eodem tit. dis. 14.*; Quinimò ista circumstantia videbatur potius retorquenda, dum testator licitus fuit de investimèto, quod expressè proprie non necessarium, si in animo non habuisset perpetuitatem, ideoque remanebat solùm argumentum discretivæ, quod non videbatur tantæ efficaciæ, dictæ regulæ præponderare posset, ac limitationem inducere, præsertim stante dicta alia communi conjectura deducta ex demandato investimento

Consimilem habui quæstionem pro eisdem PP. Conventualibus dictæ Ecclesiæ SS. Apostolorum cum Fabrica, in ejusdem Fabricæ Tribunali. Cum enim Orienta Argentea, instituto hærede Carolo Galanteviro, huic injunxisset, ut quoad viveret, celebrari faceret à dictis PP. unam missam quotidiam pro ejus anima, eique morienti subrogavit eosdem PP., adjecto onere ex fructibus bonorum hæreditariorum dotandi singulis annis totidem res puellas cum subsidio per eamdem testatricem præscripto; Hinc facto casu substitutionis, ex

est dubitatio, an dicti PP. ad utrumque onus implendum tenerentur, missæ scilicèt quotidianæ, & maritaggij; Et quamvis ipsi cuperent magis primum, quàm secundum onus implere; Nihilominus ego dicebam in oppositum videri majorē probabilitatem assistere, quòd scilicèt tenerentur ad secundum onus maritaggij utpotè ipsis in casu substitutionis, expressè, ac nominatim injunctum, quod proindè tanquam expressum non admittebat glosas, & interpretationes ad vulgatum *text. in l. ille aut illæ ff. de legat. 3.*; Secùs autem quoad primum, quoniam licèt favor piæ causæ operetur, ut legatum ab instituto relictum, à substituto repetitum censeatur; Attamen id procedit in dubio, secùs autem disponentis resistente voluntate, cui talis favor semper cedit; Et hic erat casus, quoniam dictum onus celebrationis missæ quotidianæ, non solùm injunctum erat primo hæredi per nomen appellativum, & cum verbis personalitatem denotantibus, sed etiam quia expressè dictum fuerat *quoad vixerit*; Et clarius ob immutationem oneris, dum substitutis dictum diversum onus maritationis injunxerat, quod non dederat hæredi, neque vires hæreditariæ erant tales, quod de utroque verisimiliter sentire potuisset: Ideoque in concursu duarum dispositionum, quarum una est expressa, & verbalis, & altera ambigua, quæ probabilius contrarium intellectum cessationis recipiat, tunc probabilius videtur, ut clara prævaleat dubiæ; Neque novum est, ut onerum species ex mutatione personarum immutetur, cùm de tempore, quo hæc disputabantur jam præcessisset disputatio *in Romana restitutionis dotis coram peutingerio, & Priolo*, de qua *sub tit. de fideicommissis disc.* 109., ubi in puncto oneris celebrationis missarum injuncti per uxorem viro hæredi scripto donec vixisset, ut cessaret in substituto, cui diversum onus injunctum fuit, quoniam in hujusmodi quæstionibus, cùm non sint juris, sed facti, ac voluntatis, ista principaliter attendenda est, atque totum facit; Puto autem quod stante reddituum tenuitate, compositio cum Fabrica controversiam terminaverit.

10

CATANIEN. LEGATI PRO CLERICIS REGVLARIBVS MINORIBVS CATANIÆ CVM MONASTERIO S. CLARÆ NEAPOLIS

Casus disputatus coram Cardinali Protectore Clericorum, credo concordatus.

De contributo inter legatarios, & de legatorum diminutione, an, & quando intret necnè, ubi hæreditas non sit omnibus legatis idonea.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *Animus non trahitur ad ignorata.*
3 *Ademptio non est præsumenda.*
4 *Legatum ad vitam magis privilegiatū.*
5 *Legatum subsidij vitalitij Monialis dicitur legatum dotis.*
6 *Legatum pro dote, vel alimentis non venit in contributum.*
7 & 8 *De materia contributi, & quod hæres consideretur tanquam legatarius.*
9 *Quomodo in ista contributi materia sit procedendum.*

DISC. XXXV.

CVM N. de Paternò, scripta hærede domo Clericorum Regularium Minorum Civitatis Cataniæ, quam habere voluit quandam summam in redditu pro ejus congrua substentatione, quamplura fecisset legata pia, vires ejus hæreditatis longè excedentia; Ortis proindè inter hæredem, ac legatarios controversijs, atque re delata ad Sac. Congregationem Concilij pro eorumdem legatorum moderatione, ea negotium remisit Cardinali dictæ Religionis Protectori, qui erat etiam unus ex ejusdem Congregationis Cardinalibus; Isteque partibus auditis, ac omnibus maturè ponderatis, declaravit, ut ex redditibus hæreditarijs deberentur dictæ domui hæredi annuæ uncia 500., quamvis testator satis majorem summam decrevisset, ex reliquis verò effectibus hæreditarijs, integrè, & sine aliqua deductione, adimpleri voluit duo pia legata, unum pro subsidio dotali pauperum puellarum, & alterū pro vestitu, ac eleemosyna 30. pauperum, diminuendo proportionabiliter juxtà vires hæreditarias cætera legata, eō excepto, quod testator fecerat de annuo redditu ad vitam, cuidam conjunctæ moniali professæ in Monasterio S. Claræ Neapolis; Cumque post dictæ monialis mortem jam sequutam, comparuisset Monasterium petendo à dictis Clericis tanquam hæredibus, omnes annualitates decursas, quæ summam notabilem importabant; Hinc coram eodem Cardinali, potiùs in forma extrajudiciali, quàm contentiosa, actum fuit de dictæ petitionis subsistentia, prætendentibus aliquibus eorumdem PP. defensoribus, ut istud legatum nullatenùs deberetur, utpotè à dicto Cardinali omninò neglectum, quasi quod ità per eum declaratū esset quodammodò ademptum, dū idem in repartitione facta profitebatur vidisse integrum testamentum, liludque in omnibus ejus partibus diligenter considerasse.

1

Requisitus autem pro parte eorumdem PP., Dixi injustam, parumque probabilem esse hujusmodi prætensionem, quoniam dū in dicta repartitione nulla de dicta legataria mentio habebatur, neque aliàs constabat, quod Cardinalis ad illam cogitasset, non poterat ejus animus, seù voluntas trahi ad ignorata, & incogitata ex deductis *decis. 624. nu. 9. par. 4. rec.*, & passim; Ac etiam quia legatorum ademptio dicitur in jure odiosa, ideò non admittenda nisi in expressis, non autem per lævia argumenta extendanda ad nō expressa, quæ tanquàm in casu omisso remanere dicuntur sub dispositione juris *ad text. in l. 3. §. in duobus ff. de adimen. legatis* cum concordantibus plenè deductis *per Menoch. lib. 4. præsumpt. 167. Rota in Romana legat. scutorum 50. m. 11. Martij 1640. coram Dunozetto inter suas decis. 579.*

2

3

Clarius verò ex verisimiliter cessante voluntate dicti Cardinalis, neque in parte reducendi, multò minùs in totum adimendi hoc legatum, utpotè vitalitium, brevi tempore duraturum, atque non habens tractum perpetuum, ac successivum, ut alia legata habebant, stante etiam verisimili testatoris voluntate, ut istud legatum esset magis privilegiatum, utpotè factum personæ conjunctæ, & quod

4

in monialibus, juxtà communem consuetudinem, pro earum extraordinarijs indigentijs, quibus Monasterium providere non solet, sapere dicitur speciem alimentorum vel dotis, ut in specie hujusmodi vitalitiarum præstationum monialium, quod dicantur pars dotis, ejusque speciem habeant, etiam ad effectum, ut intret subsidiarium remedium *auth. Res, quæ Cod. commun. de legat. Rot. apud Merlin. decis. 671.* aliàs *decis. 30. par. 7. res.*, & non semel habetur in sua materia *sub tit. de dote*; Hoc autem posito, inter privilegia dotis, & alimentorum illud numerari solet, ut legata in hujusmodi causis facta regulariter, non constito de contraria voluntate, non veniant in contributo, potissimè accedente conjunctione legatarij in testatore, adeoùt concurrat præsumptio majoris dilectionis, quàm ergà alios, ex deductis *per Surd. de alimentis tit. 8. privil. 30. Castill. 8. tom. controv. cap. 52.*, apud quos concordantes; Magno etiam adminiculo in idem deducto, ex eo, quod duo legata pro dotibus puellarum, ac pro vestitu, & eleemosyna 30. pauperum, quamvis essent perpetua, attamen Cardinalis noluit venire in contributo, sed declaravit integrè præstari debere, ideoque multò minùs dicendum videbatur voluisse, nec quidem diminuere istud legatum vitalitium tantùm.

Nequè mirum videbatur, quod in dicta repartitione de hoc legato nulla mētio habita erat, quamvis professus esset testamentum integrè vidisse, & considerasse, quoniam nemine comparente, cùm ageretur de præstatione ad vitam tantùm, opinari potuit, quod legatum esset finitum per ejusdem monialis mortem.

Difficultas autem cadere poterat in eo, an dum eramus in casu omisso, atque per dictum repartitorem non cogitato, legatum prædictum integrè implendum esset per dictos clericos tanquàm hæredes universales, vel potiùs agi deberet contrà alios legatarios ad contributum pro rata; Et in hoc, quamvis primo aspectu regula stare videretur contrà dictos PP., qui ob implicantiam, ut idem sit hæres & legatarius, ac sui ipsius debitor & creditor, totum jure hæreditario obtinere dicebantur, proindequè, quatenùs vires hæreditariæ supperterent, ad legatorum præstationem obligati essent; Contrarium tamen [cum sensu etiam veritatis] probabilius dicebam, quod scilicèt, Vel ad nihil teneri deberent ex dictis 500. uncijs sibi assignatis tanquam præcipuis; Vel quod ad summum obligati essent ad solum contributum pro rata, dum in dicta repartitione dictum fuerat, ut præfatæ domui Clericorum assignarentur annuæ unciæ 500. sumendæ, ac retinendæ primo loco; De reliquis autem, alia legata juxtà vires adimplerentur; Ideoque ista portio tanquàm species legitimæ, seù legati particularis, ac privilegiati, ex verisimili voluntate testatoris deducenda erat præcipua, utpotè ab hæreditate separata, , cum in hac materia contributi, quidquid Scribentes satis variaverint circà causas pias, vel prophanas, vel etiam inter æquè pias, super majori, vel minori pietate, ac etiam inter legata speciei, & illa quantitatis, ex ijs, quæ cæteris allegatis habentur in materia, *Rolan. cons. 25. numer. 3. & seqq. lib. 4. Franch. decis. 236. ubi adden. Rouit. decis. 87. Capyc. Latr. & adden. dec. 12. Castill. 8. tom. controv. cap. 9. numer. 15. & 16.* latè *Rub. de testam. ad pias causas cap. 66.* præsertim *ex num. 141. Rot. dec. 55. post Merlin. de pignor. num. 10.* & in alijs.

In hoc autem proposito contributi inter legatarios, quando hæreditas omnibus legatis idonea non sit; Frequenter de hoc puncto agere occurredit, modò pro æquali contributo, & modò pro ejus exclusione respondendo juxtà Advocatorum stylum ferè necessarium, cùm in eorum electione positum non sit, unam, vel alteram partem defendendam assumere.

Quamvis autem in hoc puncto, DD. cum consuetis varietatibus, nimium se involvere videantur, distinguendo legata specierum ab illa quantitatis, ac etiam pia à prophanis, cum sin. distinctionibus, de quibus apud proximè allegatos, Verius tamen est, [ut etiam suprà insinuatur] a illa tanquàm nuda quæstio voluntatis, certam regulam generalem cuicumque casui applicabilem non recipiat, sed pro facti qualitate, ac singulorum suum circumstantijs decidenda sit, verisimilem testantis voluntatem indagando; Atque præsertim favorem; Sivè inter plura pia legata, majorem pietatem; Aut quoad prophana, sanguinis connectionem, vel majorem affectionem; Sivè ultimum conservandi bona indivisa per fideicommissum; Aut ipsorum bonorum individuam qualitatem, similesque circumstantias rectè ponderando in casu merè dubio, & quando voluntas omnino incerta sit, adeoùt ad regulas generales, vel præsumptiones à DD. ponderari solitas recurrere oporteat, cùm tunc istæ circumstantiæ minùs profint.

ROMANA

LEGATI

DE IVSTINIANIS

PRO

FAMILIA IVSTINIANA

CVM

SOCIETATE SS. DVODECIM APOSTOLORVM.

Casus decisus per Rotam pro familia.

Legatum annuum, vel menstruum relictum pro subventione juvenum de familia, qui certam ætatem habentes, illis per determinatum tempus vacarent. An sit perpetuum, & reiterabile cum tractu successivo; Vel potiùs intelligendum veniat pro unica vice ad favorem eorum, qui primò admissi sint; Et de concursu plurium juvenum ejusdem familiæ, quibusnam debita sit prælatio, & quamdò regulari debeat ætas à testatore præfinita.

SVMMARIVM.

1 *Acti series.*
2 *Resolutiones causæ.*
3 *Quod dispositio intelligatur de prima actu.*
4 *Declaratur.*
5 *Legatum pro alimentis est pium.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

6 *Ità pariter illud pro ſtudijs.*
7 *Quomodò eleemoſynæ, & ſubſidia debeant diſtribui.*
8 *De circumſtantijs facti ſuadentibus tractum ſucceſſivum.*
9 *De alio caſu controverſiæ, & quomodò intelligenda ſit diſpoſitio ſuper ætate.*
10 *Quomodo iſtæ quæſtiones decidi debeant.*
11 *Ut attendi debeat finis à teſtatore volitus.*
12 *Proximior, vel magis habilis ſuperveniens non excludit admiſſum.*
13 *In concurſu plurium ad idem ſubſidium, quis debeat præferri.*

DISC. XXXVI.

Silvanus Iuſtinianus nobilis Ianuenſis Urbis incola, inſtituta hæreде Societate duodecim Apoſtolorum, poſtquàm ceſſaſſet quoddam pingue menſtruum legatum ad vitam Caroli famuli, dictam Societatem gravavit ad ſubminiſtrandum menſtrua ſcuta decem cuilibet ex duobus pauperibus adoleſcentibus de familia, qui exiſtentes in tenera ætate decem, vel duodecim annorum, ſtudijs vacare vellent in Urbe uſque ad ætatem annorum 20.; Cumquè facto dicti legati caſu, ad illud admitti petijſſet Ioſeph filius Stephani [qui juxtà morem hujus prudentis, ac induſtris nationis alibi quærentis eam fortunam, quam proprium cœlum non dedit, morabatur in Civitate Licienſi], ejuſdem Societatis Adminiſtratores, nullam habentes difficultatem ſuper admiſſione dicti adoleſcentis, utpotè habentis omnia requiſita per teſtatorem deſcripta, prætenſionem excitarunt, ut priuſquàm hæc diſpoſitio ad praxim deduceretur, declarari deberet, ut in iſto, ac alio adoleſcente, qui compareret, legatum abſque alio tractu ſucceſſivo finem habere deberet; Huic autem prætenſioni ſe opponente familia, atquè de concordi Partium conſenſu commiſſa per Protectorem Societatis cauſa in Rota pro hujus puncti determinatione, ad favorem familiæ pro legati perpetuitate, ac tractu ſucceſſivo, binæ prodierunt reſolutiones *ſub diebus 23. Martij & 9. Decembris 1661. coram Albergato*, quibus Adminiſtratores acquieverunt, ideoquè legatum ſuam habuit, ac habet durationem.

Reſolutiones mihi pro familia ſcribenti [reflectendo etiam ad ſolam veritatem], probabiles, benequè fundatæ viſæ ſunt; Quamvis enim regula ſit deducta ex vulgari textu *in l. Boves, §. hoc ſermone, ff. de verbor. ſignific.*, ut legatum aliquibus de familia, vel de certo genere relictum, in primo admiſſis expiret, nequè ulteriorem durationem habeat, exijs, quæ cæteris relatis habentur *apud Manticam de conject. lib. 8. tit. 12. numer. 19. Cancer. par. 3. cap. 20. de legat. numer. 278. Surd. dec. 349. numer. 19. & 23.*, apud quos concordantes; Attamen juxtà generalem naturam omnium regularum, ſeù propoſitionum, quas in materia ultimarum voluntatum habemus, illa ceſſat, ubi expreſsè, vel etiam conjecturaliter, ac præſumptivè conſtet de diverſa diſponentis voluntate, ut legatum debeat eſſe reiterabile cum tractu perpetuo & ſucceſſivo; Sivè ubi ità ſuadeat ſubjecta materia, quæ eamdem reiterationem, ſeù tractum ſucceſſivum de ſui natura exigat, adeoùt, juxtà omnes alias quæſtiones, præſertim ultimarũ voluntatum, quæ-

Card. de Luca de Legat.

ſtio videatur potiùs facti, quàm juris, certam ac determinatam non recipiens regulam cuicumque caſui applicabilem, ſed pro ſingulorum caſuum qualitate, & circumſtantijs decidenda veniat; Et conſequenter erroneum eſt, deciſiones, aut doctrinas unum caſum percutientes, cuicumque alteri indefinitè applicare, benè tamen eas attendere oportet pro norma, ut facta circumſtantiarum combinatione, congrua congruis applicentur, ad textum *in l. annua, & l. cum quidam ff. de ann. legat.* ubi communiter Scribentes, de quibus *Barboſ. in l. divortio, §. quod in anno, ff. ſolut. matrimon. Menoch. lib. 4. præſumpt. 132. Cyriac. controv. 340. n. 3. cum ſeqq. Caſtill. 8. tom. controv. cap. 42. num. 16. cum ſeqq.*

Applicando autem ad rem; In hac facti ſpecie, pro limitatione, & ſic pro reiteratione, ac perpetuitate legati, quoties caſus eveniret, omninò probabilius reſpondendum videbatur; Primò nempe 5 ratione pietatis cauſæ dupliciter concurrẽtis, dum agebatur de alimentis præſtandis nobilibus pauperibus continentibus cauſam piam *Surd. de alim. tit. 8. privil. 58.*, ac etiam ex cauſa ſtudij, quæ e- 6 tiam pia dicitur *Gratian. diſcept. 62. numer. 3.*, ubi concordantes; Atquè utraque eſt pietas ſatis benè ordinata, quoniàm ubi pauperibus eſt ſubveniendum, cum conjunctis potiùs quàm cum extraneis, ſeù cum civibus quàm cum exteris, ac cum nobilibus potiùs quàm cum vilibus id eſt exercendum, & fortiùs ubi concurrit etiam cauſa reſpiciens bonũ 7 publicum, qualis eſt illa ſtudiorum, cùm potiùs in iſtam quàm in indignorum, & vagantium alimoniam charitas applicanda ſit, ut in propoſito diſtributionis eleemoſynarum, cæteris allegatis benè habetur *apud Franch. deciſ. 190.*

Fortiùs id comprobabat ea circumſtantia, quod teſtator motus non fuit ad ità diſponendum ex aliqua particulari affectione perſonarum, ſed ex ſola generica affectione ergà familiam, ac rem litterariam, undè quemadmodum utraque perpetuitatem continebat, ità diſpoſitio intelligenda erat.

Idem quoque ſuadebat qualitas hæredis inſtituti, ſeu diſpoſitionis de univerſa hæreditate, dum eam reliquit dictæ Societati, ut ſingulis annis in perpetuum juxtà ejus inſtitutum redditus in pauperum præſertim infirmorum ſubventiones erogarentur, undè quando occaſio præberet, ut adeſſent in Urbe hujuſmodi adoleſcentes pauperes, qui 8 ſtudijs vacare vellent, aliud teſtator ordinaſſe viſus non eſt, niſi hæredi inſinuare hunc benè ordinatum modum diſtribuendi has eleemoſynas, ut ſcilicèt potiùs illis de familia, ſtudijs incumbere volentibus, quàm extraneis pro hac rata ſuæ hæreditatis fructus diſtribuerent.

Accedebat conſuetudo familiæ, quæ, pro meo judicio, etiam ſola efficaciſſimum præbebat hujus voluntatis indicium, quoniam ex diſpoſitionibus Cardinalium Benedicti, & Vincentij de Iuſtinianis, idem cautum reperitur pro illis ejuſdem familiæ adoleſcentibus, qui in Civitate Peruſij, vel alijs publicis Univerſitatibus ſtudijs operã navare vellent in perpetuum, & quoties occaſio daret; Atque generaliter nimiùm laudabilis conſuetudo viget in Civitate Ianuenſi erigendi montes, ſeu alias faciendi diſpoſitiones, per quas de fructibus ſingulis annis ſubveniatur pauperibus de familia, ut præſertim habetur de iſta Iuſtinianorum, undè propterea ſatis probabile erat, quod teſtator ſuorum majorum, ac patriæ conſuetudini ſe conformem reddere voluerit.

Sopita iſta qnæſtione; Cùm unus ex filijs Fa-

biani

9 biani Iustiniani filij Petri Vincentij, peteret admitti ad locum vacantem per completam ætatem 20. annorum unius ex ejusdem Petri Vincentij filijs primo loco ut supra admissis, orta est difficultas coram ejusdem societatis Iudice super hujus de novo admittendi ætate, stante quod decimum annum solùm inchoasset, an scilicèt menstruæ subventiones initiari deberent post completum decimum annum, ex quo testator dictos pueros admitti voluit, vel sufficeret initiatio, & sic, an annus incœptus, habendus esset pro completo.

Super hoc autem multa hincindè deducta fuerunt juxtà varias opiniones DD., qui ponderare solent verborum formulas, an scilicèt in genitivo, vel in accusativo, sive in ablativo annus positus esset; Alij verò ponderant dispositionis causam, an esset favorabilis, vel odiosa, ut ferè omnes opiniones referendo, materiam discutit *Prat. obser.* 27. apud quem concordanets.

Erroneum autem mihi videbatur hunc punctum ex verborum formulis decidere, dum præ-
10 sertim testator non præcisè de decimo anno loquutus fuerat, sed alternativè de decimo, seu duodecimo, ibi, *due putti di dieci, ò dodici anni*; Ex isto enim loquendi modo clarè desumebatur, quod testatór respexerit ad certum effectum, præscribendo scilicèt illam ætatem, quæ magis studijs scientiarum congrua esset, cùm studia grammaticæ etiam in quolibet parvo loco, atque in propria domo, sine dispendio fieri possint, ideoque, juxtà communem experientiam subsidium necessarium est pro se substentando in locis publicarum Universitatum extrà patriam; Undè propterea si reperirertur puer ingeniosus, qui etiam in ætate novem annorum habilis esset ad scientiarum studia, nil prohibere dicebam, ut etiam in hac ætate admittendus esset, cùm naturæ beneficium non deberet esse præjudiciale; Et è contrà si adolescens, qui tardè studijs operam dedit, istis incœptis, ob supervenientem ætatem 20. annorum, ea complere non posset, utique irrationale videretur, atque judaismi speciem contineret contrà verisimilem testatoris voluntatem, ut impediendus esset studia complere ob subsidij deficientiam.

Hinc proindè totum discretè intelligendum est pro facti qualitate, & circumstantijs ponderandis cum prudenti Iudicis arbitrio, principaliter spectato fine, seu effectu per testatorem volito, non
11 autem cortice, & figura verborum ex benè firmatis *apud Dunozett. dec.* 427. *repetit. decis.* 93. *par.* 7. *rec.*, ubi dispósito per testatorem, ut extincta propria domo, per exequutores eligeretur juvenis, familiam fictè assumpturus, qui uxorem duceret, ac procrearet filios, quibus mediantibus eadem familia conservari, & propagari posset, benè deciditur, quod valida fuerit electio viri maturi in ætate annorum 50. & ultrà uxorati, qui plures filios jam procreaverat, quoniam ita pinguius impletur finis per testatorem volitus, atque obtinetur effectus principaliter attendendus, ut sæpiùs habetur deductum *sub tit. de fideicommissis* præsertim *in Roman. fideicommissi de Baldassinis eodem tit. de fideicommiss. disc.* 45. & advertitur alibi *hoc eodem tit.* & in proposito ætatis puerorum *eodem tit. de fideicommiss. in Bonon. fideicommissi de Amorinis disc.* 30.

Postquàm verò dictus puer, ex præmissis admissus fuit, atque per plures menses subsidium obtinuerat, comparuit alter adolescens de eadem familia, constitutus in ætate 16. vel 17. annorum, præ-
12 tendens, quod dictus locus ut suprà vacatus, sibi potiùs decernendus esset, dum alter admissus intempestiva, & tenera ætate expectare poterat; Vorùm scribèdo pro admisso dicebam, quod illa pretensio fuisset justa, quando compartio fuisset integra, adeoùt ambo æqualiter agendo venirent ad locum vacantem; Secùs autem, ubi res non est integra, itaùt agatur de expellendo jam admisso, cùm tunc major proximitas, seu alias præponderans qualitas non habeatur in consideratione, nisi contraria disponentis voluntas accederet, quæ cæteris deductis habentur *decis.* 206. *par.* 2. *rec.* in *Bonon. fideicommissi de Barberijs*, 5. Decemb. 1670. *coram Corrado post Consal. ad Peregr. decis.* 392. *regnic. de decis.* 95. *par* 11. *recent.*, & in alijs, de quibus frequenter *sub tit. de fideicommissis*; Ideoque firmaputet ille, qui meliorem habet qualitatem, eo tabito tempore, ac re integra non comparente, hique responsio [reflectendo etiam ad verum] fuisset solida, nisi obstaret circumstantia, quocatio sequuta erat antè completam ætatem annorum prioris possessoris, qui ut nepotis admnem absque contradictione obtineret, ita priquos menses juri suo cesserat; Ità enim ille, postmodum venit, dicere poterat non contrapriùs, quia sciebat locum plenum; Atque idem Iudici, quàm etiam mihi non levem inferebat difficultatem, quam subtulit concordia, dum altera dictis primis admissis per aliquos menses parte suo juri cessit, ut ità uterque contendens habeat intentum.

Ponderabam tamen, in ordine ad præponderatiam resultantem à provectiori ætate, ut in isto concursu, principaliter haberi deberet in consideratione habilitas illius, qui in provectiori ætate constitutus erat, an scilicèt in comodico spatio, quod supererat ad complendam ætatem à testatore præfinitam, assequi posset doctorati, seu finem, ad quem hujusmodi subsidia ordinari solent, ne alias illius præstatio inutilis esset, ac præter verisimilem intentionem disponentis; Ideoque firmum remanet, ut ista materia non ex formulis verborum decidenda sit, sed principaliter inspecto fine, seu effectu per testatorem volito, & considerato, & quinam esset magis habilis ad profectum, seu ad assequendum finem à testatore volitum.

SPOLETANA

PRÆDII

PRO

MONASTERIO S. LVCIÆ TREB

CVM

CANONICIS S. ÆMILIANI

Casus disputatus coram Prælato Iudice Commissario super alijs punctis, resolutus pro Canonicis.

An pro fructibus legati ad legatarij favorem cumulandis pro certa summa constituenda, affecta sint bona testatoris in præjudicium aliorum legatariorum, vel fideicommissariorum.

IM

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *Quid requiratur ad efformandum judicium in causis.*
3 *Referuntur agentes de quæstione, an pro fructibus legatorum affecta sint bona testatoris, & quod debeant distingui casus.*
4 *Sunt affecta pro legato annuæ præstationis.*
5 *Legata annua sunt solvenda ex fructibus.*
6 *Declaratur, ad quem effectum procedat ista conclusio.*
7 *Quod pro annuis præstationibus non solutis debeatur interesse.*
8 *De eadem declaratione, de qua num. 6. circa fructus census, aliaque annua onera.*
9 *Pro legato quantitatis affecta sunt bona, quamvis dicatur, ut solvatur ex fructibus, & de ratione.*
10 *De dote extrahenda in vim auth.* Res quæ, *ex fideicommisso, an ex fructibus.*
11 *Si legatum est certæ rei, vel quantitatis, cujus fructus debeant cumulari favore legatarij, pro fructibus non sunt affecta bona testatoris.*
12 *Quomodo ista materia regulanda, & decidenda sit.*
13 *De alio casu controversia super eodem puncto.*

DISC. XXXVII.

Venturinus, scripto hærede Raynaldo nepote ex fratre; inter alia legata, reliquit Monasterio Sancti Bartholomæi Trebij, adhuc formiter non erecto scuta 3000. in tot censibus, sub ea lege, ut per quatuor annos eorum fructus reponi deberent in arca depositorum, ad effectum cumulandi aliam summam scutorum 1000. Et quatenùs dicti Monasterij formalis erectio non sequeretur, mandavit, ut, tàm ex dictis scutis 3000. quam ex fructibus ut supra cumulatis, erigi deberent quatuor Canonicatus in Ecclesia Collegiata Sancti Emiliani ejusdem loci, aliaque fecit legata, præsertim duabus neptibus monialibus in Monasterio S. Luciæ; Cumquè per Sac Congregationem denegata dicta clausura, seù formali erectione Monasterij, erecti essent Canonicatus, neglectus autem esset dictus cumulus fructuum, quos hæres exegit, & consumpsit; Hinc per Canonicos motum fuit judicium coram Ordinario pro suppletione dictorum scutorum mille ex fructibus cumulandorum super quodam prædio hæreditario per hæredem ipsis monialibus assignato in causam earum legati, atque sententiam favorabilem reportarunt; Commissaque causa appellationis Prælato per Papam cum clausula *appellatione remota*, eadem sententia confirmata fuit.

Super dictarum sententiarum justitia, vel injustitia maturum judicium efformari non potuit, quoniam in secunda instantia post discussam causam cum alijs defensoribus in limine expeditionis, quando Iudex determinatus erat, atque causa semimortua dici poterat, semel scripsi, absque alia disputatione in contradictorio, vel communicatione jurium alterius Partis, sine quibus non de facili notitia haberi potest motivorum, cum quibus Iudex processerit, ad effectum inspiciendi, an benè, vel malè, quoniam [ut pluries insinuatur] frequenter accidit, ut Iudices moveantur ex motivis non deductis à Partibus, ipsisque ignotis.

Card. de Luca de Legat.

Retentâ verò dicta pura facti serie, quod dq; alia alternativa circumstantia non concurreret, mihi videbatur, quod improbabils esset dictorum Canonicorum prætensio super bonis hæreditarijs testatoris in præjudicium alterius legatarij, vel fideicommissarij ab eodem testatore suum jus metientis, cùm in hac rata controversa proveniente ex fructibus censuum à testatore legatorum, nō istius, sed hæredis debitum dicendum esset, ideoque testatoris bona non essent affecta in præjudicium aliorum legatariorum, seù fideicommissariorum, benè tamen in præjudicium ipsius hæredis, ac habentium causam ab eo, & consequenter quod sententiæ essent injustæ.

In ista etenim quæstione, pluries, ac pluries à me disputata; Quamvis aliqua opinionum diversitas dignosci videatur inter modernos, cum antiquis ea 3
penè ignota videatur, ut patet ex deductis *apud Surd. decis.* 28., & ibi *Hodiern. in addit. Grat. discept.* 294. *num.* 22. *cum seqq.* & alios cumulatos *per Prat. observat.* 32. *num.* 21., ac etiam licèt incidenter *apud Rot. decis.* 260. *num.* 13. *cum seqq. par.* 11. *rec.*, procedendum videtur, ut in omnibus ferè quæstionibus forensibus advertitur, cum distinctione casuum.

Primus igitur casus est, ubi agatur de legato annuæ præstationis, & tunc pro annualitatibus decursis, & non solutis, legatarius, actionem habet 4
contra bona hæreditaria, atque dicitur defuncti creditor, quoniam substantia legati consistit in ipsis annuis præstationibus, quæ ità sortis vicem habent, ex regula, ut quot sunt anni, tot censeantur legata.

Et quamvis hujusmodi annualitates, per hæredem, vel usufructuarium solvi debeant singulis annis ex fructibus, non autem ex sorte principali, quæ pro eis consumit vel alienari non debet, ideoque 5
dicitur debitum hæredis, non autem testatoris ex deductis *apud Franch. decis.* 374. *num.* 12. *Rot. apud Dunozettum decis.* 846. *Prat. dicta observ.* 32. *num.* 21., & habetur in sua materia *sub tit. de fideicom.* & sub alteeo *de legit. & detract. præsertim disc.* 25., occasione agendi, an, & quæ detractiones, facto casu restitutionis, hæredi gravato competant pro debitis, & legatis solutis.

Attamen id rectè procedit inter ipsum hæredem gravatum, & ejus necessarium successorem jure fideicommissi, ad dictum effectum competentiæ detractionum, sivè inter usufructuarium, & proprietarium, ad effectum inspiciendi, cui nam hujusmo- 6
di legatorum onus incumbat; Secùs autem quoad ipsum legatarium, cui hæredis negligentia, vel mala administratio, in erogando fructus in alios usus, præjudicare non debet, dum substantia legati isto casu consistit in ipsis annualitatibus, quæ [ut dictum est] habent vicè sortis in singulis annis ex dicta propositione, ut quot sunt anni, tot sint legata.

Adeoùt in illis partibus, in quibus data mora pro debito in sorte principali, datur cursus usurarum, seù interusuriorum absque justificatione requisitorum, quæ recenset *Castrens. in l. 3. ff. de eo quod certo loc.*, quæ habentur pro notorijs, ut 7
præsertim receptum est in Regno Neapolitano, ejusque laicalibus Tribunalibus, ex ijs, quæ pluries habentur in sua materia *sub tit. de usuris*; Quamvis ibidem recepta quoque sit opinio, quæ damnat anathocysmum, & sic usuras usurarum, seù interesse alterius interesse; Attamen admittitur interesse hujusmodi annuarum præstationum, quoniam

ad instar eorum, quæ habentur in fructibus censuum, dicuntur potiùs debitum sortis, stantis de per se, ex plenè deductis *apud Rouit. decis.9.* cum alijs de quibus in dicta sua materia *sub tit. de usur.*

Hinc proindè stant benè simul, ut hujusmodi annualitates solvi debeant per hæredem ex fructibus, & tamen, ut pro eis affecta sint bona hæreditaria in sorte principali tanquam pro debito defuncti, quamvis fideicommissario, vel alteri jus habenti in hæreditate, actio competat contra ipsum hæ-
8 redem gravatum ad reintegrationē, seù ad id, quod interest, ut frequens, & quotidianum habemus in proposito fructuum censuum, seù canonum, & livellorum, ac similium annualium onerum, quibus fideicommissaria hæreditas affecta est, ex deductis *dicto tit. de fideicom.* ac in altero *de legitim. & detract.*, ac etiam ad hoc propositum habetur *sub tit. de feud.* ad materiam bullæ Baronum *disc.74.*

Alter casus est, ubi legatum in substantia sit de certa summa in sorte principali, quam tamen testator etiam per viam præcepti, non autem consilij mandet hæredi, ut absque distractione bono-
9 rum in sorte, solvere debeat ex fructibus; Et tunc pariter, idem quod supra, favore legatarij dicendū venit, quoniam substantia legati consistit in ipsa summa, quæ relicta est, fructus autem destinati sunt pro modo solvendi, qui hæredi præscriptus est potiùs demonstrativè, quàm taxativè.

Ad instar eorum, quæ habentur deducta *sub tit. de dot. discur. generali* 145. ad materiam *auth. Res quæ Cod. commun. de legat.*, & in pluribus discursibus particularibus ad eamdem materiam in pro-
10 posito dotium constituendarum puellis descendentibus, quando fideicommittentis præceptum accedit, ut ex fructibus id faciendum sit, non autem ex sorte, quoniam tale præceptum obligabit quidem hæredem, vel possessorem fideicommissi, ut aliàs faciendo teneatur fideicommissum reintegrare, sed non obligabit ipsas puellas, quibus dos debita est, quandò commodè cum fructibus provideri non potest, cum similibus, nisi adsit præcisa taxatio.

Tertius demùm est casus, ubi substantia legati directa est ad certam quantitatem in sorte princi-
11 pali, sivè ad certa bona limitatè; Idem verò testator pro pinguiori legatarij provisione injungat hæredi, vel alteri cumulum, seu multiplicum fructuum, ut ex eis aliqua major quantitas constituatur juxtà casum, de quo habetur actum *in Romana legati de Frangipanis sub tit. de fideicommiss. disc.* 187., ubi recensentur decisiones in eo casu editæ, aliæquè concordantes; Sivè quod testator relinquat certam quantitatem in sorte, obliget verò hæredem, ut ejus solutione pendente usuras solvere debeat cum præsupposito, ut tale præceptum validum, & obligatorium sit juxtà distinctionem, de qua *sub tit. de usur. præsertim disc.* 32; Et tunc omninò verius est, ut hærede negligente solvere, vel cumulare fructus, istorum debitum sit ipsius hæredis, non autem defuncti, & consequenter istius bona affecta esse non debeant in præjudiciū aliorum legatariorum, vel fideicommissariorum, seù aliàs in bonis hæreditarijs jus habentiū, ut per *Surd. dicta decis.*28. [quidquid *Addens.* in contrarium motivent], cùm ratio motivandi verè & propriè percutiat alterum casum præcedentem, atque in istorum casuum mixtura, seù confusione consistit æquivocum; Potissimè verò ubi solutio fructuum nominatim directa sit in hæredem, ut advertitur *per eumdem Surd. decis.193. num.2. cum seqq. Capyc. Latr. consult.24. nu. 9.*, & dixit etiam *Rot. in Viterbien. legati* 24. *Iunij 1664. coram Taia edita in casu*, de quo *infrà tit. disc.* 49., ubi pariter de ista conclusione.

Et quando Auctores desuper non laberentur, ità clarè ad sensum probaret ipsa ratio naturalis, & communis usus, quoniam cum testatoris hæredibus, alijsque successoribus demandetur hujusmodi cumuli, & multiplica ad favorem alicujus personæ, vel operis, ità per negligentiam hæredis, vel alterius, cui onus injunctum est, minùs fuisset esset, hæreditatum, ac fideicommissorum eventus, ac omnimoda supplantatio contra dispositionem voluntatem; Idcoque pariter ista quæstio non de juris, sed facti, ac voluntatis, & consequenter ex ipsius facti qualitate, & circumstantijs decidenda, an scilicèt substantia legati cōsistat in integra summa, quam à legatario testator assequi voluit, fructus autem, ex quibus summa legata in toto, vel in parte solvenda esset, starent solùm demonstrative juxtà secundum casum suprà exemplificatum, vel potiùs starent taxativè juxtà tertium casum, aut in istorum casuum confusione, non reflectendo ad eorum distinctionem, ac diversam rationem, subsistere solent æquivoca.

Undè propterea *in Romana legati* inter Paulum Trovalusium, successorem in fideicommisso, & PP. SS. Apostolorum; Cùm testatrix Comitissa reliquisset quamdam summam in sorte principali investiendam, ut ex fructibus singulis annis missæ celebrarentur, injungendo hæredi, ut pendente solutione, ac investimento respectivè, deberet solvere fructus in quadam summa, quæ verisimiliter, attenta conditione temporum, ex investimento obtineri potuisset, atquè tàm hærede, quàm legatario negligentibus, conflata dictorum fructuum summa, ista peteretur à Paulo fideicommissario ex bonis fideicommissarijs; Introducta causa coram A. C. atque me pro Paulo scribente, pro eo prodijt resolutio, & quidem justè; Idemquè in plerisque alijs causis practicatum fuit, quoniam videtur vera, & germana distinctio.

In casu autem principali hujus causæ *Spoletan.* post hæc scripta comperij, quod motivum fuit non jus Monialiū, quæ jam satisfactæ erant, quodquè hæres sivè esset debitor, sivè ex errore, agnoverat etiam se istorum fructuum debitorem.

ROMANA LEGATI NEGOTII

PRO

IACOBO HYEOT

CVM

FRANCISCO MOREAV.

Casus disputatus in Rota ubi pendet.

An facto legato negotij expeditionum Bullariæ, quod testator exercebat, illud factum censeatur cum juribus etiam passivis, & deoùt legatarius teneatur ad debita, ac quæ defunctus ex causa ejusdem negotij tenebatur; Et quid de creditis ex causa negotiorum jam expletorum à defuncto assequendis, & de quibus creditis legatum intelligatur.

SVMMARIVM.

1 *Acti series.*

2 *Non sunt disputanda quæstiones facti accidentibus, ubi certa substantia.*

3 *An pecunia domi reperta veniat sub legato mobilium domus.*
4 *Legatis creditis una cũ legato alicujus universitatis, intelligitur de illis dicta universitatis.*
5 *Si testator exigit aliqua credita, ista non cadunt sub legato generali.*
6 *Quid si credita sint exacta à procuratore inscio testatore.*
7 *Legata universitate, veniunt debita, & jura passiva, ut in hæreditate.*
8 *Idem in grege, vel ratione bancaria, aut alia universitate subalterna.*
9 *In specie de legato negotiorum Datariæ.*
10 *An hæres gravatus faciat sua lucra negotij hæreditarij.*
11 *Recensetur doctrina* Bartol. *an legata apotheca, quid veniat.*
12 *De distinctione, an pro hærede, vel pro legatario sit facienda interpretatio.*
13 *Legata apotheca, an veniat auramentum.*
14 *Quomodo ista quæstio decidi debeat, & de applicatione ad casum.*

DISC. XXXVIII.

IN testamento quod, juxtà seriem, de qua *sub tit. de testam. disc.* 34., condidit adolescens Adrianus filius familias, qui per aliquos dies præcedentes institutus fuerat hæres per Ioannem patruum negotiorum Datariæ sollicitatorem, vulgò expeditorem; Francisco legavit mobilia domus, ac omnia credita corresponsalium ratione dicti negotij, & ipsummet negotium, ultrà quamdam aliam summam pecuniariam; Quare interistũ, ac Iacobum patrem & hæredem, priusquam excitaretur altera quæstio invaliditatis testamenti ratione patriæ potestatis, de qua *dicto disc.*34., orta est controversia super interpretatione primæ partis legati mobilium domus, an complecteretur pecuniam numeratam, ac etiam alterius partis legati dicti negotij, & creditorum, seù nominum debitorum, an scilicèt, & quæ nomina debitorum ad legatarium spectare deberent, & an ipse teneretur solvere primi testatoris debita, ciusdem negotij occasione contracta, consistentia in restitutione pecuniarũ, quas corresponsales transmiserant, ut frequenter contingit, pro expeditionibus, quæ postea effectum sortitæ non sint, sivè, quæ obtentæ, tantam impensam non exegerint; Introductaque causa coram A. C., prodijt sententia Iacobo hæredi favorabilis, ut sub prima parte, pecunia numerata non contineretur, quodquè sub altera continerentur solùm credita pertinentia ad negotium existentia tempore mortis secundi testatoris, non autem exacta, quodque idem legatarius teneretur ad debita prædicta; Devoluta verò per appellationem causa *in Rota coram Priolo*, eaquè proposita sub die 26. *Februarij* 1668., nulla capta fuit resolutio, ex ea ratione, quod cùm jam introducta esset, ac penderet super omnimoda invaliditate testamenti, tanquam conditi à filio familias, hinc proindè dictæ causæ exitum expectari debere prudenter existimatum fuit, quoniam inanis labor est agere de interpretatione accidentium, quoties ipsa substantia incerta sit.

In hujusmodi ergo disputationibus in utroque Tribunali habitis, quatuor fuerunt puncti; Primò nempè super compræhensione pecuniæ numeratæ domi repertæ, sub legato mobilium domus; Secundò super legato creditorum corresponsalium, àn scilicèt venirent credita ab eisdem assequenda ex diversa causa, & aliàs quàm pro negotijs Datariæ; Tertiò circa credita hujus negotij, àn venirent ea, quæ post mortem primi testatoris, per ultimum exacta fuerant; Et quartò demùm, quid de debitis eidem negotio annexis ut suprà.

Super primo deducta fuerunt eadem, quæ in ista quæstione habentur *hoc eodem tit. disc.* 5. *& seqq.*, atquè facti circumstantiæ dictam compræhensionem verè excludere videbantur; Quamvis etenim Scribentes pro legatario, penè transcribendo deducta *in Catacen. legati coram Cerro impressa decis.*269.*par* 11.*rec.*, totam vim pro consueto stylo pragmatico in ea constituerent; Attamen scribens ego pro hærede, ad evitandam hujus decisionis applicationem, dabam eadem responsiones, de quibus *dicto discur.* 5., considerando illius casus circumstantias particulares, ex quibus, ad casum præsentis controversiæ qui nimium diversas, imò oppositas circumstantias habebat, non benè argere licebat.

Facti verò potiùs, quàm juris erat alter punctus compræhensionis nominũ debitorum, seù creditorum ex diversis causis assequendorum, cùm legati contextus in verbis probare videretur, ut hujusmodi credita explicata essent tanquam species generis quoque legati per expressionem ejus, quod tacitè inerat.

Dabam in hoc exemplum feudatarij, vel clerici habentis beneficia ecclesiastica, quod si relinquat alicui feudum, & credita à vasallis exigenda; Sivè, [quatenùs fieri possit, ut contingit in merè sæcularibus capellanijs, piorum legatorum speciem redolentibus] relinqueret beneficium, & omnia credita, à colonis, vel ministris assequenda, ut intelligendum veniat de creditis ratione feudi, vel beneficij, non autem ex diversis causis à feudo, vel beneficio extraneis, in quibus testator consideratur duplex, ac omninò diversus homo, ut pluries *hoc eodem titulo*, ac *sub altero de Feudis*, & altero *de beneficijs*, ac alibi advertitur.

Quoverò ad tertium punctum, distinguebam; Aut enim agebatur de nominibus exactis per ipsummet secundum testatorem, adeoùt ipsi rectè innotesceret, quod illa non essent amplius talia, utpotè extincta, & tunc casus videbatur planus pro non compræhensione, absque necessitate assumendi quæstionem alibi *hoc eodem titulo* insinuatam, an per exactionem nominis legati à testatore factam, intret legati ademptio, quoniam ea procedit, quãdo agitur de legato certorum nominum; Secùs autem, ubi de illo generis; quoniam cùm istud essentiam, ac perfectionem recipiat à tempore mortis, capere non potest nisi illas species, quæ sub genere legato essent.

Aut verò agitur de illis nominibus, & creditis, quæ de jure essent jam tempore mortis extincta, id autem non innotesceret testatori, qui ea reputaret adhùc vigentia, quia nempè debitores ea solvissent alicui procuratori, vel negotiorum gestori, qui pecuniam nomine principalis retineret; Et tunc pro non compræhensione, ponderabã ea, quæ habentur *in Lucana legati disc.*4., ubi in specie an legatũ nominum debitorũ compræhendat pecunias extantes penès negotiorũ gestorem, à debitoribus, alijsque effectibus jam exactas; Verũ reflectendo ad veritatem, in hac facti specie contrariũ credebam probabilius; Tum quia testator opinabatur, ut ista credita essent exigenda; Tùm etiam quia legatum restrictũ non erat ad solos debitores, sed etiam ad corresponsa-

sponsales, sub quorum vocabulo, ex negotij, vel subjectæ materiæ natura, venire videntur etiam hujusmodi procuratores, seù negotiorum gestores, qui curam habent exigendi expensas expeditionum à principalibus, vel ab ijs, qui eas committunt.

Major igitur, ac penè tota quæstio erat super debitis, de quibus in quarto puncto; Et in hoc [etiam in sensu veritatis] dicebam, ut cõtra legatarium responderi deberet [proùt à Iudice primæ instantiæ
7 respõsum fuit] juxtà generales terminos textus *in l. 1. & 4. & tot. tit. de hæreditate, vel action. vendit.* & in sua materia *sub titulo de hæred.* ac etiam *sub altero de empt. & vendit.* quod scilicèt cum legatum sit ipsum genus, seu ipsa universitas, hinc proindè sub ista veniunt omnia ejus membra, & jura, tàm activa, quàm passiva, quæ dividi non possunt, juxtà practicum naturale exemplum, quod non potest dividi caro ab ossibus, sed [ut vulgò dici solet], illa cum istis capienda est.

Atque in genere magis subalterno, puta, grege, peculio, dote, mensa nummularia, seù bancaria ratione, ac similibus, quæ universitatem constituant, habemus expresè cautum in jure, ut universi-
8 tate legata, non possit legatum dividi, atque in parte utili acceptari, in altera verò onerosa sperni, per textus expressos *in l. grege autem legato, & l. Mævio* §. 1. *ff. de legat. 2., & l. cum taberna ff. de pignor.* cum ibi notatis.

Et per quæ jura, in individuo negotij Datariæ ita firmatur *apud Canaler. decis. 277. num. 1.*; Et in
9 proximis terminis legati, vel donationis rationis bancariæ *apud Peniam dec. 397. & apud Grat. discept. 256. nu. 7. cum seqq.* ubi concordantes; Atq; in idem confert regula *secundum naturam &c.* ponderata *apud Coccin. decis. 409.*, ubi de derogheria, seu taberna negotiatoria, quodque illius debeat esse onus, cujus est commodum, & è contrà, juxtà
10 ea, quæ in hoc proposito *dictæ decisionis Coccini* habentur *sub tit. de fideicom. disc. 191.*, *ac etiam sub tit. de hæred. disc. 7.*, super puncto, an hæres gravatus restituere teneatur lucra negotiationis hæreditariæ continuatæ.

Scribentes pro legatario, magnam vim constituebant in theorica *Bartol. in l. cum pater* §. *mensæ ff. de legat. 2.* cum quo pertranseunt ibidem *Florian. de Sancto Petro, Imol., Castrens.*, & alij, ubi in
11 specie de legato apothecæ, ut ad istam legatum restringatur, & non capiat ea, quæ extra eam sint; Verùm advertebam, ut id clarum contineret æquivocum, quoniam potiùs ista theorica, in hac facti specie ad evidentiam retorquebatur contra legatarium, pro legati restrictione, non autem ampliatione; Dicit enim *Bartolus*, quod si legatur alicui apotheca pannorum, censetur solùm legata apotheca materialis sine pannis, quæ demonstrativè enunciata censentur; Vel si dicatur legari apothecam pannorum, cum omnibus, quæ ibi sunt, censentur quidem legatæ merces ibi existentes, non autem credita & debita, ac auviamentum, nisi legatũ conceptum esset de genere, id est de ipso negotio, seù mercantia; Ista igitur doctrina *Bartoli*, tota tendit ad restringendum, non autem ad ampliandum legatum; Ac ulteriùs versabamur in ultima ejusdem doctrinæ parte, seù declaratione, quod agebatur de legato generis omnium complexivo.

Ponderabam quoq; aliàs pluries insinuatam veram, ac receptam distinctionẽ, super larga, vel stricta legati interpretatione, regulanda ex majori di-
12 lectione, quæ ratione sanguinis, ac majoris conjunctionis vigeat potiùs pro hærede, vel pro legatario respectivè, cùm verè ista non sit quæstio juris, sed facti, ac voluntatis, decidenda ex singulorum casuum circumstantijs, particularibus, verisimilem voluntatem suadentibus, juxtà ea quæ in rerum legati librariæ facti per librarium ejus familio, vel juveni, an comprehendat non solùm libros, sed etiam auviamentum, aliáque annexa, & dependentia, habentur apud *Carill. decis. ultima 305.*, cum similibus; Ideoque manifesta est inepta pragmaticorum, qui pro consueto stylo, cum regulis generalibus, sivè cum decisionibus, ac doctrinis pertientibus casus diversos, hujusmodi quæstiones, tractant, ac decidunt.

Applicando autem ad rem, cùm ageretur de testamento, quod, ubi etiàm, non obstante obstaculo patriæ potestatis, ratione clericatus subsistere posset, ad hùc utpotè ab imprudenti adolescente, 4
liquam suspicionem redolebat, ut advertit *dict. decis. 34. de testam.*, cumquè hæres esset primogenitus sine dubio est prædilectus, legatarius autem aliunde remotus transversalis, pinguissimè provisus, non solùm de hoc legato negotij, sed de alijs nobilem domus, & notabilis quantitatis scutorum annuo-deoùt fortè plus importaret legatum, quàm tota hæreditas, detractis alijs oneribus; Hinc proindè, de plano intrabat consequentia, ut in dubio, favore hæredis contrà legatarium, faciendæque interpretatio.

ANCONITANA

LEGATI

INTER

DOROTHEAM PASSARAM,

ET

IO. BAPTISTAM BERTOLDVM.

Responsum pro veritate.

De legato relicto uxori, ut sit domina, & ususfructuaria, àn importet alimenta, vel frumalem usumfructum: Et quatenus usumfructum importet, quæ cautio per eam præstanda sit; Et an de illo participare debeat hæres universalis; Sivè an capiat legitimam ipsi hæredi debitam.

SVMMARIVM.

1 Facti series.
2 *Legatum ususfructus generalis non capit legitimam filiorum.*
3 *Legatum ususfructus factum uxori cum filio est huic commune.*
4 *Quod debeat in his attẽdi substantia voluntatis.*
5 *Et quod testatores non soleant cogitare ad juris subtilitates.*
6 *Declaratur conclusio, de qua num. 2., & quando onus ususfructus resecandum sit à legitima.*
7 *De eadem materia oneris super legitima.*
8 *Quando digressiones sint potiùs commendabiles.*
9 *De cautione mutiana, quando præstanda sit.*
10 *Quod ista cautio possit remitti.*
11 *Altera cautio de utendo, & fruendo in mobilibus non potest remitti, sed declaratur.*
12 *Quandoque legatum ususfructus importet proprietatem.*

DIC.

DISC. XXXIX.

CUm testator, instituto hærede Io. Baptista filio, Dorotheam uxorem [quatenus vitam viduilé servaret,& non aliàs], hæredem usufructuariam, ac dominam, & patronam absolutam in omnibus bonis reliquisset, cum expressa declaratione,ut legatum ad sola alimenta restrictionem pati non deberet,sed factum censeretur de vero,ac formali usufructu una cum dicto Ioanne Baptista filio, & hærede,illam expresè liberando ab onere cujuscumque cautionis etiam mutianæ, seù aliàs,quæ de jure communi,vel statutario præstanda esset ; Hinc sequuta ejusdem testatoris morte, inter matrem & filium, de tribus dubitari contigit; Primò an istud legatum ususfructus universalis caperet legitimam ipsi filio debitam in bonis testatoris, Secundò an de eodem usufructu , sivè esset de universa hæreditate,sivè de besse,participare deberet idem hæres universalis; Et tertiò an eadem legataria præstare deberet utramque cautionem,non obstante dispositione testatoris eam ab hoc onere liberantis; Quarè desuper [incertum est ex cujus parte], pro veritate consultus fui.

Ad primum, & secundum respondi , quod ubi hujusmodi quæsita,distinctè,ac in abstracto, juxtà generales propositiones,vel doctrinas,considerandа venirent,tunc in utroque, pro filio, & hærede respondendum veniret; Ad primum scilicèt,ut hoc legatum ususfructus non caperet legitimam, quoniam eam præcipuam tanquam æs alienum pleno jure in proprietate, & usufructu, filius in instanti mortis parentis, per quamdam resecationem, quæ per legem fiat à reliqua hæreditate,detrahit; Ideoque legatum intelligitur in reliquo besse, quod remanet ad liberam ipsius testatoris dispositionem, ut cæteris relatis firmatur *apud Merlin.de legit.lib. 3.tit.2.quæst.13.* ac *per Rotam decis.579.num.1.par.5. rec., & decis.290.num.12.par.10.*& in alijs, ac insinuatur in sua materia ususfructus *sub tit.de servit.*

Proùt, juxtà opinionem, quam Rota sequitur, de qua *decis.241.par.5.rec., in Faventina ususfructus* 20. *Iunij* 1664. *coram Verospio, & in Firmana ususfructus* 5. *Iulij* 1666. *coram Albergato,*& in alijs, de quibus *sub dicto tit. de servit. ad materiam ususfructus disc.*50., edito in casu,de quo *in dicta Firmana* ; Quando legatario ususfructus adjunctus est etiam hæres cum verbo,seù dictione *cum*,vel simili,quia nempè dictum sit relinqui usumfructum uxori una cum filio, tunc utriquè ille relictus censetur,ex ibi deductis; Et consequenter,attentis hujusmodi generalitatibus, ità resultare videtur, ut dicta mulier usumfructum ex solo bonorum triente, & sic in tertia parte habere deberet, dum filius tertiam partem præcipuam detraheret pro legitima,reliquus autem besis,ità esset communis æqualiter dividendus.

Verùm procedendo cum consueta mea geniali, ac pro meo sensu,omninò vera,& germana propositione , ut in hujusmodi ultimarum voluntatum quæstionibus , regulæ , & propositiones generales, congruæ quidem sint,ac necessariæ,pro benè regulando arbitrium legaliter, non autem in solo sensu , seù lumine naturali , non tamen , ut cum eis judaico more, & generaliter in solo sensu litterali in omni casu pariformiter procedendum sit,sed ut attendi, ac indagari debeat ex facti qualitate, totoque dispositionis contextu, substantia verisimilis voluntatis; Ista videbatur esse, ut uxoris, ac respectivè matris,& filij, æqualis esse deberet cõditio in fruitione omnium bonorũ,per quamdam speciem communionis vitæ , non reflectendo ad has subtilitates legales,ad quas frequentiùs testatores, qui præsertim non sint peritissimi Iuristæ, quamvis doctoratus gradu in legibus decorati , seù earum superficialem notitiam habentes, cogitare,ac advertere non solent , undè propterea sæpè contingit, quod Legistæ cum hujusmodi leguleicis rigoribus, non interpretantur , neque exequuntur , sed destruunt testantium voluntatem, faciendo de directò oppositum.

Et quamvis,quoad primum punctum resecationis,legitimæ , id non proveniat à sola testantis voluntate, sed à defectu potestatis, adeoùt neque volens, possit pater relinquere filio legitimam hac servitute gravatã; Attamen id rectè procedit,quando pater solam legitimam filio de jure debitam relinqueret, cùm tunc filius impugnare possit paternum judicium , atque ex illo legis,legitimam liberam detrahere,tanquam æs alienum,& consequenter intrat rejectio oneris , vel servitutis ex defectu potestatis,cùm nil urgeat,quod ipsum filium obliget ad habendum ratum factum patris , quem non agnoscit in auctorem, ut advertitur in sua materia fusiùs *sub tit. de legit. & detract.*ac etiam *sub tit. de dote* occasione pactorum , & gravaminum in dote succedente loco legitimæ , seù aliàs ex necessitate debita; Secùs autem ubi filius est hæres universalis, undè propterea ex patris liberalitate reliquum bessem obtinet, quoniam,ubi expressa accedat dispositio , ut integer ususfructus alterius esse deberet, cùm certa,& præcisa testatoris voluntate,tunc non videtur, ut filio licitum reddatur impugnare illud judicium,ex quo tam magnum lucrum reportat, ac spernere possit factum sui auctoris,dum valor proprietatis reliqui bessis, absque dubio in magno excessu major est,quàm sit ille ususfructus solius triẽtis;Ideoquè rectè intrant ea,quæ ad vulgarem regulam textus *in l.cum à matre C.de rei vendic.*habentur pluries *sub tit.de fideicommiss.* super potestate testatoris gravandi hæredem etiam in ejus bonis proprijs, ac etiam *sub tit.de legitima,& detractionibus* in proposito gravaminis legitimæ , etiam in totum,& in proprietate,cum ea cautela,quam *Soccini* dicimus,vel æquipollenti; Et advertitur etiam *sub tit.de dote*, quod si dotator, cui facultas non tribuitur onera adijcere doti congruæ debitæ ex necessitate legis,vel hominis , majorem dotem statuat,adeoùt illud augmentum, quod ex liberalitate præbetur, plus valeat,quam importet onus , tunc non videtur, quæ lex , vel quæ ratio id prohibeat, juxtà practicum exemplum locorum montium,vel pecuniarum habentium aliquod vinculum , quod de pretio, seù valore minuit ex deductis *sub tit.de Regal. discur.* 30. *& seqq.*, *& sub tit. de camb. discur.*2., ac etiam pluries *sub tit.de credit.* [ubi est propria sedes pecuniæ vinculatæ] quonam si [e.g.], quis est debitor in mille, quæ liberè solvere tenetur , admittendus non est ad præstandum decem loca montium vinculata,quæ in valore intrinseco importent quidem eamdem summam, sed ratione vinculi importent minus; Atsi debitor , ut creditori morem gereret,illi det, seù leget viginti, vel triginta loca montium animo compensandi cum debito, eaque, æstimata etiam cum vinculo, longè excedant valorem debiti,utiquè creditor cõqueri non poterit, nequè vinculi resecationem petere, si dispositionem vult acceptare , quoniam in ijs , quæ expresè per legem reprobata non sunt, adeoùt pro non scriptis habeantur , non possunt stare simul, acceptare alicujus judicium,æq; ex eo lucrum

lucrum reportare, illudque eodem tempore impugnare, quoties illud sit certum, cùm id adversetur, nedum juri positivo, sed etiam illi naturæ, quoniam esset fovere ingratitudinem.

Illa verò rejectio oneris, de qua in proposito legitimæ, vel dotis ejus loco succedentis, habetur in dictis suis respectivè materijs *de legitim. & de detract.*, *& de dote*, quando ea cautela, quæ dicitur *Soccini*, vel alia æquipollens, sivè specialis mentio non accedat, provenire magis dicitur ex præsumpta ipsius disponentis voluntate, quoties ista sit ambigua, utpotè tali casu interpretationem recipiat à potestate, sivè à dispositione legis, cui in dubio præsumptio est, ut se conformem reddere voluerit; Secùs autem ubi ista sit certa, aedoùt resecatio oneris importare dicatur spretum positivum, qui ingratitudinis vitium redoleat; Et consequenter, pro meo judicio, contemptibiles videntur, ac irrisione dignæ illæ leguleicæ propositiones, vel doctrinæ, quas in hac materia habemus insinuatæ
7 *dicto tit. de legitim. & de detract.* præsertim *in Lucana disc.* 18. super præcisa formalitate verborum, & cautelarum, quasi quod [ut alibi etiam per modum loquendi dicitur] essent verba continentia formam sacramenti, quod sine illis non perficiatur, dum substantia voluntatis potiùs attendi debet, quàm hujusmodi verbales formalitates.

Verùm in hac facti specie, discurrebantur hæc ad superabundantiam, atque pro ea digressione, quæ non semper vitiosa est, utpotè quandoque necessaria, vel oportuna pro casuum distinctione, ex qua resultare solet æquivocorũ delucidatio, quo-
8 niam ob æqualem communicationem, ob quam ità filius, etiam usumfructum in semisse obtinebat, resultabat, ut legitima pleno jure, tàm in proprietate, quàm usufructu assequeretur.

Ad tertium respondi, quod de jure duplex cautio per istam mulierem usufructuariam præstanda erat; Primò scilicèt mutiana, dum legatum conceptum erat sub conditione viduitatis, ità & taliter, quod in casu contraventionis totum perceptum restituendum esset, juxtà distinctionem inter con-
9 ditionem, & modum, de qua *dicto tit. de servit.* ad materiam usufructus *disc.* 49. *&* 51.; Et altera generalis de utendo, & fruendo arbitrio boni viri, quæ à quocumque usufructuario præstari debet ex deductis *eodem tit d. servit.* ad dictam materiam *disc.* 48. *&* 51. *& seq.*

De potestate autem testatoris remittendi primam cautionem, dixi quod nullatenùs dubitandum videbatur, dum ipse poterat dictam conditionem viduitatis non adijcere, seu eamdem viduitatem adijcere per viam modi, & consequenter si
10 habet potestatem destruendi substantiam, non videtur quid prohibeat illam destruendi accidentia, quodque onus restitutionis in casu contraventionis, ità verificaretur in eo quod de bonis legatarij supereresset.

Quoverò ad alteram cautionem generalem; Quamvis DD. magis communiter firment in testatore defectum potestatis eam remittendi, ubi
11 præsertim agatur de mobilibus, ac alijs consumptioni, vel dissipationi subjectis, ex relatis *per Castill. de usufruct. cap.* 15. *& per Rotam disc.* 185. *num. fin. par.* 10. *rec.*, ac insinuatur pluries in dicta sua materia *sub. tit. de servitut.*; Attamen advertebam, quod adhùc discretè id intelligendum est pro facti qualitate, ex qua prudens Judicis arbitrium regulari debet, an scilicèt urgeat, necnè ratio, cui ista conclusio innixa est, ne remittatur dolus de futuro, seù detur delinquendi occasio, quod publico favori, atque bonis moribus naturalibus adversetur; Ideoq; meritò lex hujusmodi dispositiones interpretatur, ut intelligendæ solùm veniant pro remissione implementi rigorosi, vel scrupulosi, & non aliàs; Ad instar eorũ quæ habemus de liberatione relicta tutori, vel administratori à redditione rationum, sivè à confectione inventarij cum similibus.

Secùs autem ubi testatoris voluntas certa, & evidens sit [ut in hac facti specie esse videbatur ob ampliam verborum amplitudinem], atque facti qualitas sit talis, ut ei non congruat dicta ratio remissionis futuri doli, vel invitationis ad delinquendum, quæ tutoribus, & curatoribus, aliisque administratoribus congruit; Tunc etenim judicium species videtur, dictam conclusionem ita generaliter, ac in verbis attendere, quoniam si pronunciator omnia ea bona mobilia, vel dissipationi subjecta, liberè, ac pleno jure, etiã in proprietatem legatario usufructus relinquere hinc non videtur ulla legalis, vel humana ratio prohibeat relinquere solo usufructu cum remissione dicti onere, ex lato legali, & naturali principio, ut qui potest plus, possit etiam facere minus.

Ac etiam quia receptum in jisdem habemus illud legatum, quod in verbis cantat de solo usufructu, proprietatem quoque ex conjecturis, circumstantijs incompatibilibus importet, atque in usumfructum causalem magis, quam formalem resolvatur, ex deductis in dicta sua materia *sub tit. de servit.*; Igitur totum pendet à voluntate, cujus substantia attendenda est, rejectis hujusmodi pragmaticorum judaismis, ac formalitatibus; Attendendo benè regulas, & conclusiones juris, pro congruate jusdem voluntatis interpretatione, quando ambigua sit, non autem pro ejus destructione, quando sit clara.

Non fuit autem opus agere de quæstione, an hoc legatum juxta consuetudinem *Bulgari* resolveretur in alimenta, & de qua *dicto tit. de servit. disc.* 50. *& seq.*, quoniam voluntas erat expressa, nimiumque in verbis declarata, ut verum usumfructum importaret.

BONONIEN.

DOTIS, ET LEGATI

PRO

COMITISSA CAMILLA CAETANA DE DOZIIS

CVM

MARIA ISABELLA DOZIA.

Casus decisus per Rotam pro Camilla.

De interpretatione legati quantitatis monetæ per testatorem expressæ in testamento, extrà ejus patriam condito, quæ nempè dixerit de tot scutis, de quibus intelligendum sit, an scilicèt de illis propriæ patriæ, vel de illis loci testamenti. Et quatenus plures scutorum species in eodem loco currerent, de qua specie legarum intelligendum sit.

SVMMARIVM.

1 *Acti series.*
2 *Resolutionis causa.*
3 *Legatum factum à debitore non compensatur cum debito voluntario dotis.*

4 De

4 *De legato habitationis, vel facultatis habitandi & in quo differant.*
5 *Partus in dubio præsumitur vitalis.*
6 *Ut legatum debeatur de moneta patriæ testatoris, non autem loci testamenti.*
7 *Contrarium.*
8 *Quod sit quæstio voluntatis.*
9 *De eodem, & quando quæstio intret.*
10 *In quo differant forenses à scholasticis.*
11 *De varijs scutorum speciebus in Urbe, & in Civitate Bononiæ.*
12 *An in legatis debeatur, quod plus, vel quod minus.*
13 *De alio simili casu controversiæ.*
14 *De voto auctoris, ac resolutione.*
15 *Eadem res non potest diverso jure censeri.*
16 *Quomodo ista quæstio decidi debeat, & num. 20.*
17 *Scriptor, vel consultor testamenti est ejus interpres.*
18 *De legato dotium filiabus, in qua moneta sit interpretandum.*
19 *De diversa interpretatione unius ex pluribus legatis, quàm aliorum.*
20 *De eodem de quo num. 16.*
21 *Declaratur axioma, de quo num. 15.*

DISC. XL.

Omes Ioseph Maria Dozius nobilis Bononien., qui uxorem duxerat Camillam Caetanam nobilem Romanam, infirmatus in Urbe, vel propè eam intra districtũ, in testamento ibi condito, instituta hærede Maria Isabella Dozia filia, inter cætera legata reliquit uxori scuta 10.m.; Cùmque ejusdem uxoris venter prægnans de proximo esset, ex quo ad octo menses post mortem, altera fœmina posthuma procreata fuit, quæ ad breve tempus obijt, ac etiam testator eidem uxori legatum habitationis in propria domo existente in Civitate Bononiæ reliquisset; Hinc propterea, inter ipsam, ac dictam Mariam Isabellam filiam, & hæredem, seù verius Hipolytam testatoris matrem dictæ pupillæ aviam, & tutricem, plures exortæ fuerunt controversiæ; Primò scilicèt super restitutione dotis, an istius solutio probaretur; Secundò an dictum legatum censeretur factum animo compensandi cum dicto credito dotali, & lucro; Tertiò super dicto legato habitationis; Quartò super successione matri delata in portione, seù legitima debita dictæ posthumæ, quæ insuccessibilis prætendebatur sub prætextu, quod nata octavo mense, non esset vitalis; Et quintò super qualitate monetæ dicti legati scutorum 10.m., an scilicèt intelligendum esset de scutis Romanis, vel de illis Bononiæ, cùm isti minus, quàm illi importarent. 1

Causaque ex compromisso delata *ad Rotam coram Emerix*, penè in omnibus resolutiones favore Camillæ prodierunt *sub diebus* 23. *Ianuarij*, & 14. *Iunij* 1669., ad quarum resolutionum normam, emanata sententia arbitramentali, ea confirmata fuit in alia instantia, in qua non scripsi, cùm procederetur cũ ejsdem fundamentis jam firmatis, ideoque necessaria non reputabatur opera plurium Advocatorum, cum inani sumptu, dum sufficiebat illa Advocati ordinarij, qui ab initio, pro stylo, onus habuerat causæ. 2

Primus punctus erat nudi facti; In secundo processum fuit cum recepta conclusione, seù regula, de qua alibi *hoc eod. tit. præsertim disc.* 15., ut cessantibus diversæ voluntatis conjecturis, legatum à viro uxori factum, compensandum non veniat cum debito dotis, vel lucri tanquam debito voluntario potiùs, quàm necessario juxtà receptã distinctionẽ. 3

Super tertio deducta fuerunt eadem, quæ in hac materia habentur *sub tit. de serv. disc.* 66., ubi in specie de consimili legato facto per virum uxori, ac de distinctione inter legatum habitationis, & legatum facultatis habitandi; Et in quarto super successione dictæ posthumæ, modica fuit disputatio, ob non justificatum factum præsuppositum, quod partus non esset vitalis, cujus contrarium in dubio præsumitur, ut in causæ decisionibus, cæteris relatis, firmatur. 4 5

Quatenùs igitur pertinet ad ultimum punctum, super interpretatione dicti legati scutorum 10. m., de qua scilicèt specie scutorum intelligendum esset, an de Romanis, & sic de loco conditi testamenti, ubi testator accidentaliter morabatur, vel potiùs de illis Civitatis Bononiæ, quæ erat testatoris patria originaria, & domiciliaria, resolutiones prodierunt favore legatariæ, ut intelligendum veniret de Romanis majoris valoris seu importantiæ.

In disputationibus autem desuper habitis; Scribentes pro hærede prætendente solvere legatum in moneta Bononiæ minoris valoris, dicebant quod sibi assisteret regula per textum expressum *in l. nummis* 73. *ff. de legat.* 3. ibi *ex regione unde fuerit*, ibique firmant *Cyn. Bartol.*, & alij, de quibus *Corn. cons.* 244. *lib.* 2.; ubi loquendo de legato facto per testatorem Perusinum in testamento condito in Civitate Anconæ de tot florenis, ut intelligendum veniat de moneta Perusina, non autem de Anconitana, & sequuntur *Menoch. lib.* 4. *præsumpt.* 106. *nu.* 4. *Mantic. de conject. lib.* 6. *tit.* 8. *num.* 13. *Grat. discept.* 565. *num.* 18. *Surd. decis.* 227. *num.* 2. & alij apud eos. 6

E' converso autem Scribentes pro hac parte [quibus Rota adhæsit], præcipuum fundamentũ constituebant in eo nimium probabili, imò claro facti motivo, redolente speciem expressæ probationis, cui dicta simplex juris præsumptio cedere debet, quoniàm quando testator loqui voluit de moneta Bononiæ, id expressit, illam explicando cum ibi usitata specie librarum, in quibus communis usus, seu commercium tam in actibus inter vivos, quàm per ultimam voluntatem habetur, undè propterea hæc discretiva claram præseferre videbatur hujus voluntatis probationem. 7

Et his annectebantur etiam ea, quæ habentur *apud Soccin. cons.* 247. *num.* 4. & *seq. lib.* 2. *Surd. decis.* 227. *num.* 4. cum alijs *apud Menoch.* & alios ubi suprà, præsertim *Gratian. dicta discept.* 565. ubi hunc punctum examinat, [& à quo totum transcribi solet], cum alijs in causæ decisionibus super alijs conjecturis, & circumstantijs, illis præsertim usus loquendi Notarij, & quod testator diù versatus fuerit in loco, in quo testamentum conditum fuit cum similibus.

Scribens ego pro eadem Camilla legataria, atque deducendo quoque eadem fundamenta; Addebam ulteriùs, quod inanis labor videretur in hujusmodi generalitatibus immorari, quoniam cùm ista sit quæstio voluntatis, & consequenter facti potiùs, quàm juris, hinc proindè [ut frequenter advertitur], erronem pro meo judicio est, ex hujusmodi generalitatibus judicium efformare, cùm potiùs illud inquirendum sit ex circumstantijs facti, quæ substantiam voluntatis suadeant. 8

Hoc autem prænotato; Advertebam, quod quæstio cessabat in radice ex facto, quoniàm tunc illa

caderet,

caderet, quando in utroque loco esset verificabile idem monetæ vocabulum, undè propterea intraret
9 dicta quæstio, an vocabulum, quo testator usus est, potiùs referendum esset ad monetam propriæ patriæ, vel ad illam loci testamenti, quia nempè in utroque loco idem scutorum, vel ducatorum vocabulum esset usitatum; Eo modo, quo in casu, de quo agit *Corn. de cons.* 244. nam idem florenorum vocabulum utrique loco commune erat, cum aliqua tamen valoris differentia.

Id autem in hac facti specie in facto cessabat, ideoque pro meo judicio, iste inanis labor erat, dum semper erroneum est assumere disputationes juris, ubi quæstio decidi potest cum facto, quod potissimùm, ac principaliter in forensibus controversijs decidendis attendendum venit; Siquidem
10 [ut alibi pluries advertitur] in hoc differunt scholastici, seu academici à forensibus, quod illi, pro ingenijs exercendis, disputant quæstiones juris in abstracto, isti autem agunt de causis in concreto, pro ipsarum qualitate, ac particularibus circumstantijs decidendis.

In Urbe etenim, alijsque adjacentibus locis, istud scutorum vocabulum, duplicem habet significationem; Unam scilicèt scutorum monetæ, qui constituuntur ex decem nummis argenteis, qui *julij*,
11 seu *pauli* vulgò nuncupantur, atque ad differentiam scutorum auri vulgò dicuntur scuti monetæ; Et alteram scutorum auri, qui subdistinguuntur in tres species recensitas *sub tit. de Regal.* ad materiam monetarum, ac etiam *sub tit. de pension.* & *sub tit. de credit.*, quod scilicèt; Alij sunt scuti aurei qui dicuntur stamparum modernarum; Alij verò scuti aurei, stamparum veterum, sivè ut vulgò dicitur, qui non sint stamparum currentium, ac antiquitùs dicebantur stricti; ad differentiam aliorum majoris valoris, qui antiquitùs erant magis in usu, qui scuti, seu ducati largi, vel solis dicebantur.

In Civitate autem Bononiæ, moneta argentea, seu alterius inferioris materiæ, explicari non solet cum hoc vocabulo scutorum, sed cum dicto alio librarum, quod continet monetam imaginariam, sivè cum vocabulo ducatorum, aut ducatonorum; Vocabulum autem scutorum in usu solùm est respectu scutorum auri, qui pariter sunt diversarum specierum, majoris, vel respectivè minoris valoris, ut in specie de hac Civitate Bononiæ habetur *per Rotam decis. 398. par. 9. rec. repetit.* inter illas *Bichij decis.* 298., & advertitur in proposito Civitatis Mediolani, aliorumque Locorum Lombardiæ *in dicto tit. de pensionib.*

Igitur, quando etiam admittenda esset opinio, ut attendi deberet locus patriæ testatoris, dum iste adhibuit vocabulum scutorum, quod non est verificabile nisi in scutis auri, ità magis expediret lega-
12 tariæ, etiamsi admittenda esset regula, de qua plenè cæteris relatis *apud Surd. decis.* 298. & insinuatur alibi *hoc eod. tit.* & sub altero *de dote*, ut facto legato de scutis, vel ducatis, qui diversi in regione sint, diversumque valorem habeant, illud intelligendum veniat de illis minoris valoris, quodque censeatur legatum, quod minus favore hæredis, nisi favor causæ piæ, vel dotis, aut præsumpta testatoris voluntas deducta ex qualitate, ac majori dilectione legatarij, vel alijs circumstantijs diversimodè suadeant; Quoniàm quomodocumque diceretur, plus importabat inferior scutus aureus Bononiensis, quàm scutus monetæ Romanæ, in quo legatum petebatur, atque reverà aliæ facti circumstantiæ istam veritatem clarè convincere videbantur, ideoque ad factum, non autem ad jus, in hujusmodi quæstionibus est recurrendum.

In hoc autem proposito; Cum Blumbini Princeps Nicolaus Ludovisius, ad mortem infirmatus in Calaritana Civitate, ubi duplex diversum munus exercebat, Proregis, & Ducis generalis Classis maritimæ illius Regni Sardiniæ, testamentum condidisset [pro loci stylo] hispanico idiomate, in quo quamplura legata quantitativa facit, explicata cum termino, seu vocabulo scutorum, nonnulla scilicèt pia Ecclesijs, & Monasterijs dictæ Civitatis, Alterum scutorum 100.m. pro dote filiæ suæ primogenitæ, cum expressione, quod dicta summa relinquebatur tanquàm congrua, & conformeliarum primogenitarum eorum, qui sunt Hispaniarum Primi vulgò *Grandi*; Aliud scutorum 10.m. distribuendum inter ejus familiares, juxta Principum & Magnatum stylum; Et alterum scutorum 10.m. pro una vice, & annuorum scutorum 400. in perpetuum, pro perfectione, conservatione, & ornamento conspicui templi Sancti Ignatij Collegio Romano, constructi ex legato Carmelæ germani fratris; Dictaque pia legata facta illis Ecclesijs, & Monasterijs illicò adimpleta fuerint scutis monetæ ejusdem regionis, qui constituunt ex valore illarum monetarum hispanicarum, quæ vulgò dicuntur *pezze da otto*, constituentes octo partes cum dimidia ex decem, ex quibus constituitur scutus monetæ Romanæ; Hinc pronè, respectu dictorum aliorum legatorum pro veritate consultus fui, an in eadem specie monetæ illa intelligenda essent, vel potiùs in scutis moneta Romanæ majoris valoris ut suprà.

Respondi, ut pro tribus primis legatis, quæ facta fuerunt Ecclesijs dicti loci, ac familiaribus, & filiæ, istud vocabulum scutorum attendendum esset juxta monetam, seu valorem loci testamenti; Alterum verò factum dictæ Ecclesiæ Urbis intelligendum esset de moneta Romana, Atque ità respectivè in eodem Tribunali A. C. per diversos tamen Locotenentes diversimodè judicatum fuit, ut illud scilicèt familiarium deberetur ad rationem scutorum Sardiniæ, illud verò Ecclesiæ ad rationem monetæ Romanæ [quamvis ex prudentialibus motivis in dictis causis judicialiter agitatis, ego non semper rim], sed exitus fuit juxtà votum jam datum; De alijs etenim duobus legatis agere non oportet, quoniàm primum illicò post mortem pacificè in ea moneta impletum fuit; Et alterius legati adimplendi defuit occasio, dum dicta filia primogenita, vitam spiritualem Oblatarum in Monasterio Turris Speculorum, piè elegit.

Responsum autem, seu votum desuper à me datum, tunc plerisque visum est exorbitans, atque contradictorium, contrà vulgare axioma, super quo plura colligit *Barbos. axiom. 74. num. 4.* utscilicèt una & eadem res, vel dispositio diverso jure censeri non possit, quodque propterea, istud scutorum vocabulum, quod testator adhibuit, vel de una, vel de altera specie intelligendum esset, non autem de utraque, cùm id incompatibile videatur.

His tamen non obstantibus, in prædictam deveni sententiam, motus, non quidem ex generalitatibus, de quibus suprà in altero casu, ex quibus procedi solet, sed cum regula, pro meo sensu solidissima, atque principaliter attendenda, quod cùm ita sit quæstio voluntatis, istius substantia versatilis indaganda est, ex facti circumstantijs, non autem ex generalitatibus, vel doctrinis, ac decisionibus, quæ diversos casus, vel terminos percutiant, cùm iste videatur error nimium clarus.

Quo-

Quo enim ad duo legata, Ecclesiarum scilicèt & piorum locorum Civitatis, in qua testator obijt, ac distributionis faciendæ in familia, quæ tota, vel in longè majori parte ibi erat, ideoque ex verisimili testatoris voluntate, atque pro ejus honorificentia ibidem facienda ; Cùm, tam ordinatio legati, quàm assecutio ibidem sequi deberent, vel destinatæ essent, idcircò omnes regulæ assistebant, ut de illa moneta intelligenda venirent, ex deductis *per Surd. & add. dec.* 227., & communiter; Et clariùs, ob subsequutam observantiam in primo legato exequuto per Consiliarios, ac assistentes, qui testamentum respectivè conscripserant, vel consuluerant, dum ut alibi *hoc eodem tit.* advertitur, ac etiam 17 sub altero *de testam. & de fideicom.* isti dicuntur optimi interpretes ambiguæ voluntatis defuncti.

Alterum verò legatum dotis, pariter, imò clariùs eodem modo interpretandum videbatur, ob causam eidè adjectam, quod scilicèt ea summa legabatur, tanquàm solita dari filiabus eorum, qui sunt Primi, seù Magnates Hispaniarum; Addendo etiam dictæ consuetæ summæ scutorum centum mille, alia viginti mille, ideoque cùm supponeretur, ut in Hispanijs dicta summa consueta conflaretur ex dictis petijs argenteis Hispanicis, ità credebam, quod 18 in hoc nimium clara esset testatoris voluntas, se conformandi cum dicta consuetudine, dum declaravit aliud facere additamentũ ex particulari motivo benevolentiæ, ac etiam verisimiliter, ut ità fieri posset suppletio scutorum centum mille monetæ Romanæ, quatenùs in Urbe [ut probabilius est testatorem opinasse] ea nuberet.

Verùm quoad ultimum legatum factum dictæ Ecclesiæ in Urbe, diversa vigebat ratio, quoniàm cùm istud legatum habere deberet, ex intentione 19 testatoris ita pluries explicata, implementum successivum, & perpetuum quolibet anno ex redditibus bonorum, quæ in Urbe, & Statu Ecclesiastico existebant, hinc proindè quando loquutus est de scutis, probabile est, ut intelligere voluerit, juxtà communem usum loci implementi, seu faciendæ solutionis in moneta ejusdem loci certa, & invariabili; Non cogitaverit autem ad petias argenteas hispanicas, dum earum frequens, ac manualis usus in Urbe non habetur, neque sub scutorum nomine unquam veniunt, vel reputantur, cùm diversum habeant vocabulum prædictum *di pezze da otto*; 20 Ideoque iste mihi videbatur modus interpretandi dicta legata diversimodè pro diversa eorum natura, seu qualitate, procedendo, ut dictum est, cum dicta propositione indagandi verisimilem testatoris voluntatem, ejusque substantiam attendendi, non autem immorandi in formulis verborum, sivè in dictis generalitatibus, quæ, ut dictum est, Iuristarum ineptiæ, seu frigiditates mihi videntur.

Neque præmissis obstare advertebam dictam repugnantiam, ut una, & eadem res diverso jure censeretur, sivè quod unum, & idem vocabulum di- 21 versas habeat significationes, quoniàm id obstaret, quando ageretur de unico, eodemque legato; Secùs autem, ubi de pluribus diversis, quæ diversam rationem habeant, quoniam quot sunt legata, tot sunt dispositiones; Cùmque juxtà suprà insinuatam *dec.* 298. *Surd.* & alibi *hoc eodem tit.* habemus, ut facto legato rei, quæ duplicem habeat significationem, ac importare possit, magis & minus, regulariter legatum importet minus, sed favore causæ piæ, vel dotis, aut ratione prædilectionis imporet plus; Hinc proindè rectè dari possunt in eodem testamento diversa legata, quæ pro legatariorum qualitate hanc diversam recipiant interpretationem, quamvis eadem sint verba, seu vocabula, cùm istorum interpretatio fieri debeat juxta subjectam materiam, singula singulis congruè referendo, juxtà dictum exemplum plurium legatorum piorum, & prophanorum, quæ in eodem testamento contineantur, cum similibus.

IANVEN.

LEGATI

PRO

STEPHANO LOMELLINO.

Responsum pro veritate.

De materia interpretationis legati, & quomodò ista facienda sit, quando verba sint ambigua, & apta recipere plures diversos intellectus, & significationes.

SVMMARIVM.

1 *Acti series.*
2 *De dote congrua per patrem debita.*
3 *Legatarius speciei præfertur creditoribus, vel filijs pro legitima.*
4 *De quæstione contributi inter legatarios.*
5 *Gerundium an importet conditionem, ubi resolvatur.*
6 *Quomodo legata interpretari debeant, & de circumstantijs, ex quibus fiat interpretatio.*

DISC. XLI.

IO. Franciscus Lomellinus tres habens filias, quarum una in Monasterio professionem jam emiserat, factis aliquibus pijs, ac prophanis 1 legatis, atque relicta dictæ filiæ moniali quadam annua vitalitia præstatione, alijs duabus innuptis statuit dotem scutorum 20. m., quatenùs in sæculo nuberent, ubi verò Monasterium ingrederentur, reliquit dotem Monasterio dari solitam, ac etiam pinguem vitalitiam subventionem, easdemque filias innuptas hæredes universales instituit, quibus Stephanum fratrem, vel ejus prædefuncti, filios, & descendentes substituit, tam in casu monachagij, quàm etiam matrimonij carnalis, quatenùs absque filijs decederent antè completam ætatem annorum 25.

Per capitulum autem separatum post legata, & priusquam ad institutionem hæredis deveniret, facta narrativa, quod domus habitationis cum annexis utpotè proveniens à paterna hæreditate, adhùc indivisa esset cum dicto Stephano fratre, idcircò, eam, & quædam alia bona pariter indivisa ab eadem hæreditate provenientia illi reliquit, sub ea tamen lege, ut legatum respectu domus, effectum sortiri non deberet, nisi postquam dictæ filiæ, quatenùs superviverent, uno vel altero modo collocatæ essent ibi, *dopo che le Signore figlie d'esso testatore, vivendo haveranno preso stato, cioè si saranno maritate, ò monachate*; Quarè sequuta morte testatoris, dictis filiabus in statu inupto continuantibus, super duobus inter ipsas, ac dictum Stephanum dubitari contigit; Primò nempè an dicto legato locus esset, ex eo quod impleta non esset conditio earum collocationis ipso testatore vivente; Et secundò, àn idem Stephanus in dicto legato, ac bonis in eo con-

tentis præferri deberet ejsdem filiabus in dote, quã juxtà paternum judicium assequi debebant, quatenus carnale matrimonium eligerent, atquè super utroque pro veritate consultus fui.

Quatenus pertinet ad secundum quæsitum, dixi quod certum I.C. responsum, seù judicium desuper
2 dari non poterat, dum quæstio non erat juris, sed facti, utpotè pendens à duplici facti circumstantia; Primò nempè, an, & quæ esset pro qualitate personarum, & more regionis, vel familiæ, dos congrua juxtà illam congruitatis taxam, de qua *sub tit. de dote* pluries præsertim *discur. generali* 144.; adeout ad eam pater à lege cogeretur; Tunc etenim cùm redoleat speciem æris alieni, sine dubio istud vincit legata, in quibus legatarius fovet causam merè lucrativam, & voluntariam; Ac etiam an in hæreditate alia essent bona, ex quibus ista dos
3 præstari posset, quoniam ubi etiam speciem æris alieni redoleat, adhùc intrat conclusio, de qua pluries *sub tit. de legit. & detract.*, quod legatarius speciei in re legata præfertur filio in legitima, ac etiam creditoribus chirographarijs, ubi alia suppetant bona, ex quibus consuli valeat.

Quatenùs verò dicta summa pro dicta dote constituta excederet congruam ex legis necessitate de-
4 bitam, adeoùt excessus redoleret voluntarium, & gratuitum legatum; Tunc tanquam inter æquè legatarios, si hæreditas omnibus idonea non esset, intraret quæstio contributi, & an istud locum habeat inter legatarium quantitatis, & legatarium speciei, & de qua quæstione habetur in alijs *hoc eodem tit.*; Illa verò in hac facti specie non intrabat ob claram, & expressam dispositionem testatoris, ut istud legatum factum fratri, contributioni non subjaceret etiam cum legatis pijs, cùm indubitatum sit, ut ista contributi materia tota sit voluntatis, quæ etiam tacita & conjecturalis in proposito sufficit; Eaque in præsenti adesse videbatur, ubi etiam non fuisset expressa, dum constabat de substantia voluntatis testatoris, ut ista majorum bona antiqua, in domo, & familia conservarentur, istudque est magnum hujusmodi voluntatis argumentum.

Quoverò ad alterum punctum, in quo in transmissa notula supponebatur, quod major quæstio, seù difficultas resideret; In aliquibus responsis datis pro parte dictarum filiarum ad hunc effectũ transmissis, cum magno generalium propositionum, seù
5 grammaticalium regularum apparatu, nimium insistebatur in eo verbo *vivendo*, quod in gerundio conceptum erat, an scilicet illius resolutio importaret, necnè conditionẽ suspensivam, juxtà ea, quæ in hoc proposito resolutionis gerundij, an importet modum, vel conditionem, habentur *hoc tit.*, *& sub tit. de testam. & de hæredit.* super qualitate viduitatis legato adjecta, cum similibus.

Ac etiam, an idem verbum, potiùs ad testatorem; quàm ad ipsas filias referendum esset, quatenùs scilicèt ipso testatore vivente filiæ collocarentur, ac statum sumerent, ità curando probare cum regula, ut verborum relatio ad proximè præcedentia fieri debeat, quodque hæc relatio magis congrua esset, dum verbum testatoris magis proximum erat, cum similibus generalitatibus, seù leguleicis frigiditatibus; His; positis, inferebatur ad consequentiam caducationis legati, ob non purificatam conditionem.

His tamen non obstantibus, respondi, ut, pro meo judicio, punctus esset omninò planus favore
6 legatarij, adeoùt indignus videretur hac disputatione, seù I.C. responso, cùm dispositio esset nimis clara, adeoùt rectè intraret frequenter insinuata regula textus *in l. ille, aut ille ff. de leg. 3.*

Neglectis etenim præfati generalitatibus, quæ in hujusmodi ultimarum voluntatum quæstionibus, utpotè facti, ac voluntatis potiùs, quàm juris, meras ineptias perpetuò reputare consueri; Atque attendendo substantiam dispositionis, seù voluntatis; Ista nimium clara erat, quod cùm prudentissimus testator [qui qualificatum munus Procuratoris Reipublicæ habebat], prole masculina careret, prudenter ejus dispositionem ordinando, filias feminas dote providit in certa quantitate, ex mobilibus, alijsque effectibus ab eo acquisitis, reliquum de eisdem bonis in pia, & prophana legata, aprox ima, amicis, & familiaribus distribuit, domum vero paternam, aliaque antiqua, & majorum bona familia, quæ in familia, & agnatione notabili tempore fuerant, in eadem agnatione relinquere voluit, ut ibi conservarentur, dum se non restrinxit ad personam Io. Stephani fratris, sed eo præmoriente vocavit ejus descendentes, disponendo ut hoc legatum subjacere non deberet contributi, quatenùs vires hæreditariæ non essent aliquæ idoneæ; Verùm quia incongruum erat, ut unius filiæ, donec statũ assumerent, à paterna domo discogerentur, atque alibi vivere una cum una à matre respectivè, [quam usufructuariam quoque reliquit]; Hinc proindè, eadem prudentia remota, disposuit, ut legatum domus tantùm, discreti à alijs bonis paternis eidem fratri relictis, non deberet sortiri effectum, nisi postquam dictæ filiæ jam collocatæ essent cum uno, vel altero matrimonio, ob cujus casum in domo viri, vel Monasterio respectivè vivere deberent, adijciendo etiam dictum verbum *vivendo* ex eo quod per earum mortem idem resultaret effectus; Ponderando potissimè quod ista conditio desumpta ex dicto verbo *vivendi*, ac altera assumptionis status adjecta *non erat substantiæ* legati, sed potiùs exequutioni, & tanquàm per speciem dilationis, dictam probabilem causam, seù rationem habentis, dum in verbis dicebatur, quod istud legatum respectu domus non sortiretur effectum, nisi post dictam status assumptionem uno, vel altero modo, ideoque testator clarè præsupposuit, ut testamentum, ac respectivè legatum perfectionem iam ab ejus morte reciperet, undè propterea mereretur exequutionem, seu effectũ, quem ma in parte suspendere voluit; Ergò ad nimiam evidentiam constaro dicebam, ut omninò incongruus, ac ineptus esset dictus intellectus, sed potius oppositus, ut testator præsupponeret, quod de tempore mortis filiæ non essent provisæ, adeout intraret dicta ratio congruentiæ, & honestatis, ut in paterna domo cum matre interim viverent; Istaque est modus interpretandi legata, & ultimas voluntates, indagando scilicèt substantiam verisimilis voluntatis, non autem immorando in hujusmodi verborum formalitatibus, ac generalitatibus, quæ ut dicta est potiùs ineptiæ, ac frigiditates dici merentur.

CAMERINEN
LEGATORVM
PRO
MARIOTTIS
CVM
LEGATARIIS, VEL PROCVRTORE FABRICÆ S. PETRI.

Casus disputatus in Tribunali Fabricæ, credo sopitus per concordiam.

An legata tractum successivum habentia, relicta

relicta ab instituto, censeantur repetita à substituto; Sivè an censeantur injuncta primis tantùm; non autem ulterioribus hæredibus.

SVMMARIVM.

1 *Acti series.*
2 *Ut legata etiam pia relicta à primo hærede non debeantur à secundo.*
3 *De restrictione oneris ad primum per verba personalia.*
4 *Item per discretivum modum loquendi.*
5 *In ijs, quæ sunt voluntatis, favor piæ causæ non operatur.*
6 *Quid agere soleant Advocati, quando timent de causis.*
7 *Et quid isto casu agere debeant.*
8 *Quod favore piæ causæ relicta ab instituto, debeantur à substituto.*
9 *Declaratur conclusio, de quanum. 5., & quod favor piæ causæ operetur etiam in ijs, quæ sunt voluntatis.*
10 *Cujus sit favor major, an piæ causæ vel liberorum &c.*
11 *Recensentur conjecturæ, seu circumstantiæ probantes tractum successivum etiam cum secundo, & ulteriori hærede.*
12 *Quando fortiùs intret quæstio, de qua nu. 2. & 8.*
13 *Quomodo quæstio decidi debeat.*

DISC. XLII.

CUm testator prole carens, relicta uxore usufructuaria, hæredem instituisset nepotem ex fratre, cum fideicommisso successivo, antequam verò ad institutionem deveniret, aliqua fecisset pia legata, annuum, ac successivum tractum habentia, quæ tamen in verbis injuncta videbantur inferius describendis hæredibus per illa verba *mandat ut infrascripti ejus hæredes quolibet anno solvant &c.*; Hinc proindè, defunctis, tàm uxore, quàm primo hærede instituto, prætensionem excitarunt substituti, ut hujusmodi legata, seù onera, tanquam personalia, jam terminassent, ideoque per aliquos annos ea non adimplendo, juxtà ordinarias Fabricæ Sancti Petri facultates alibi *hoc eodem tit.* insinuatas, in ejus Tribunali per legatarios vel [juxtà stylum] per ejusdem Fabricæ Procuratores pulsati fuerunt, atquè causæ Patrono firmiter credente dictam personalitatem, cùm requisitus essem ad scribendum pro eadem opinione substinenda, more Advocati, causæ inservientis.

Deducebam in primis regulam generalem deductâ ex una opinione, de qua apud infra allegandos, ut legata relicta ab inbstituto, non censeantur relicta à substituto; Atquè in terminis specialibus
2 annui legati pij, pro anniversarijs, alijsque similibus operibus pijs, ut quoties directa sunt ad primũ hæredem, non afficiant secundum, deducebam ea, quæ habentur *apud Riminald. jun. cons. 236. num. 76. Surd. cons. 123. nu. 17. cum seqq. Capyc. Latr. consult. 23. nu. 54. & consult. 24. num. 2.*

Restrictionem autem ad primos hæredes deducebam dupliciter; Primò nempè ex illo verbo *infrascripti*, quod est personale, ac ad oculũ demonstrativum personarum, quibus directum est, ut in
3 eisdem specialibus terminis advertitur *apud Surd. cons. 123. n. 16. & 17. Capyc. Latr. dicta consult. 23. nu. 53. & 54. & consult. 24. n. 1. cum seqq.* & generaliter *Rota apud Buratt. decis. 355. n. 5. & 387. n. 9.* & frequenter in alijs.

Et secundò ob discretivam, quòd scilicèt quando de ulterioribus hæredibus testator loqui voluit, id expressit, ut fecerat in prohibitione alienationis bonorum, dum expressè locutus est de institutis, & substitutis, ideoquè intrat vulgare argu- 4
mentum discretivæ, quod ubi voluit, dixit &c. communiter deductum ex textu *in l. unic. §. sin autem Cod. de caduc. tollend.* ut in eisdem specialibus terminis advertitur *per Capyc. Latr.* sivè Scribentes apud eum *dicta consult. 24. num. 3.*

Neque obstare dicebam, quod ageretur de legatis pijs, quoniam ex veriori, magisque recepta sententia pluries deducta *hoc eodem tit.* frequentiùs 5
autem *sub altero de testam.*, favor piæ causæ, nimiũ operativus est circa solemnitates, eaque removenda obstacula, quæ pendeant à jure positivo, non autem circa voluntatem; cujus defectus dicitur juris naturæ; quod magis afficere debet causam piam, quàm prophanam, ex pluries insinuata ratione, quod Ecclesia, vel pia causa, ad majorem veritatis naturalis cultum tenetur, dum eam tantùm activè, ac passivè attendit, atque sæcularibus in hoc exemplum præbere debet, sivè esse exemplar.

Curando præmissa omnia, & alia [præter stylum] exornare cum alijs regulis, ac propositionibus generalibus, atque super earum singulis, cum 6
consueto inepto, ac superfluo pragmaticorum labore, magnum facere auctoritatum sivè allegationum cumulum, ut ità ignaro vulgo scriptura docta, benèque elaborata, ac fundata videretur, ut frequentius sequi solet in illis causis, de quibus ipsi Scribentes magis timent; Ideoque in classicis, ac judiciosis Advocatis, de scripturis brevibus magis timendum est, quoniam tunc signum est, quod habent motiva solida, & stringentia; Nisi quandoque necessitas respondendi objectis, vel elucidandi æquivoca [cum quibus procedi dignoscatur], ad aliquam prolixitatem cogat, cùm aliàs prolixitas pauperatem judicij denotet.

Quamvis autem hæc deducerem more Advocati conducti ad causæ opportunitatem; Pro consueto tamen stylo [Dei gratia benignè assistente, nun- 7
quam violato], Partibus, vel alteri pro eis requirenti, liberè insinuavi meas difficultates, meumque diversum sensum, ideóq; consului, ut honesta concordia procurari deberet, ut credo sequutum esse.

Ad id movebar in primis, quoniam in superius insinuata quæstione disputata per *Bart.* & alios *in l. 3. §. fin. ff. de alim. & cibar. legat.*, an scilicèt legata repetibilia, tractumque successivum habentia, reli- 8
cta ab instituto, repetita censeantur à substituto; Quoties agatur de legatis pijs, probabilior, magisque communis opinio videtur affirmativa, ut patet ex relatis *per Surdum de alim. tit. 8. privil. 15. Menoch. lib. 4. præsumpt. 108. n. 37. Castill.* [què solum pro notitia aliorũ allegare sufficit] *8. tom. controv. cap. 32. per tot. Rot. decis. 140. n. 3. par. 2. divers.*

Ut enim pluries in alijs *hoc eodem tit.* advertitur, præsertim occasione agendi de quæstione, an certa designatio favore piæ causæ, semper importet demonstrativam necnè; Quamvis vera sit superius insinuata propositio, ut in ijs, quæ sunt voluntatis, nullus piæ causæ favor dignoscatur; Attamen id 9
procedit, ubi voluntas sit certa, adeoùt esset dare, ut pia causa aliquid assequeretur, præter, vel contrà intentionem disponentis; Secùs autem ubi agatur de ambigua voluntate, quæ interpretationem exigat, ideoque sit quæstio, an lata, magisque benigna, vel è converso stricta, & rigorosa interpretatio facienda sit, quoniam in hoc operativus est piæ causæ favor, ut lata, benignaque interpretatio fieri de-

beat, juxtà generalem propositionem quam habemus, ubi legatarius sit magis conjunctus, seù verisimiliter magis dilectus, quàm hæres, qualis reputatur pia causa in concursu præsertim hæredis extranei, ut in hac facti specie.

Quæstio etenim, majoris, vel minoris dilectionis, cadit in concursu piæ causæ, cum filijs, & descendentibus, istoquè casu nostri [pro consueta frigiditate] nimiùm certant, ac scinduntur; Alijs simpliciter, ac indiscretè tenentibus partes piæ causæ; Alijs è converso indefinitè tenentibus partes liberorum; Alijs verò distinguentibus, inter legitimam, & reliquam hæreditatem, ut in prima parte, pro liberis, in altera verò pro pia causa respondendum sit; Et alijs demùm, probabiliùs, magisquè judiciosè opinantibus, ut in ista quæstione, utpotè facti, ac voluntatis, erroneum sit, certam, ac generalem statuere regulam cuicumquè casui applicabilem, cùm potiùs, juxtà hujusmodi quæstionum generalem naturam, decisio pendeat ex facti qualitate, ac singulorum casuum circumstantijs, ex quibus, etiam in transversalibus, vel extraneis hæredibus, non implicat dari posse verisimilem majorem dilectionem ergà hæredem, quàm ergà piam causam legatariam, & è contrà respectu liberorum; Benè tamen piæ causæ, adversùs eos, qui non sint de liberis, pro majori dilectione assistit regula, quæ licèt inducat præsumptionem juris tantùm, elidibilem per contrariam probationem, etiã præsumptivam, & conjecturalem; Attamen eam facit operationem, ut pro ipsa in dubio sit judicandum, ubi contrariæ probationes, vel conjecturæ non urgeant; Istequè est effectus dictæ quæstionis in abstracto disputatæ, non autem, ut idem generaliter in omni casu dicendum sit.

Ultrà hanc generalitatem, quod scilicèt concursus esset inter piam causam, & hæredes extraneos; Accedebant quoquè pleræquè specialitates, quæ pro meo sensu in hoc proposito principalitèr, magisquè spectandæ sunt; Primò nempè, verbum *in perpetuum* pluries repetitum; Secundò subjecta materia, seu qualitas piorum operum, quæ tractum perpetuum, ac successivum probabilitèr suadebat; Tertiò vires hæreditatis, dum ità benè utriquè cõsultum remanebat, [idque nimiùm in hoc proposito attendendum venit]; Quartò inverisimilitudo, ut plus gravare voluerit uxorem, & nepotem cognitos, ac dilectos, quàm alios successores nascituros, ac ignotos; magisquè remotos; Quintò quia loquutus est de hæredibus in numero plurali, cũ tamen ubi de stricto jure in verborũ formalitate immorandum esset, unicus esset hæres, nepos scilicèt, dum ex veriori sententia, institutio uxoris hæredis usufructuariæ, importat solum legatum juxtà plenè firmata *apud Merlin. decis.* 505. aliàs *decis.* 22. *par.* 6. *rec.*, & pluries *sub tit. de legit. & detract.* ac etiam *sub altero de hæred.*, & *sub altero de fideic.*; Et sextò, quoniam ex alijs testamenti partibus cõstabat, quod etiam substitutos, ac ulteriores mediatos hæredes, sub isto hæredum vocabulo expresserat, dum idem genericum vocabulum in ejus lata significatione, ipsis quoquè convenit; Idcoquè ex his omnibus, probabilius esse credebam, ut hæc legata perpetuum successivum tractum habere deberent.

Major enim dubitatio circà dictam quæstionem, an legata relicta ab instituto, repetita censeantur à substituto, cadere videtur, quando ad primò institutum, per nomen proprium, ac appellativum dispositio directa sit, ut alibi *hoc eodem tit.* super ista quæstione advertitur præsertim *disc.* 34.; Et nihilominùs etiam isto casu, id producit simplicem juris præsumptionem in dubio attendendam, quando alia in contrarium non urgeant [quod tamen nimium rarum est.]

Ideoquè omninò verùs esse dicendum est, ut a ista quæstione, eodem modo, quo generaliter in alijs ultimarum voluntatum, erroneum sit, in generalitatibus principaliter immorari, quoniam decisio in singulis casibus, ex eorum particularibus qualitate, & circumstantijs inquiri debet, attendendo principaliter substantiam verumtùs voluntatis potiùs, quàm immorando in verborũ formulis, & grammaticalibus significationibus, sive in regulis, & doctrinis generalibus; Idque pluries, ac semper inculcare oportunum, imò necessarium videatur, cùm in hoc nimium invaluisse videatur modernorum pragmaticorum abusus in contrarium, pro meo sensu, perpetuò damnandus; Idemmet producit in ista facultate totæquivoca, & confusiones in dies majores, non distinguendo ortum, vel circumstantiarum diversitatem, diversamque rationem, & à qua distinctione pendet tota applicatio, seù decisio, cùm in hoc tota verisimilitudicantis, vel Consulentis peritia; Doctrinarumnim, & allegationum consarcinatio, etiam ingens copiam temporis, & librorum, ac patientiæ lectoribus, nimiùm hodie est facilis, sed punctum est benè distinguendo triticum à palea, quod non omnibus conceditur.

ROMANA LEGATI, SEV ONERIS

PRO

ARCHICONFRATERNITATE SANCTISSIMÆ TRINITATIS PEREGRINORVM

CVM

BARTHOLOMÆO CEDRONO.

Responsum pro veritate.

An conditiones, vel onera legato adjecta, quæ sint adeo præjudicialia, ut non expediat legatario acceptare vitient legatum, vel potiùs vitiata remaneant, ac pro non scriptis habeantur, ideoque legatum ab hùc debeatur.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*

2 *Voluntas testatoris non potest dividi, atque pro parte acceptari, & pro parte non.*

3 *Quod in ultimis voluntatibus conditiones à jure reprobatæ vitiantur, secus in contractibus.*

4 *Munus Procuratoris, & Ministri confraternitatis est quandocumque revocabile.*

5 *De captatoria, vel dispositione, quæ cum majoritudinem habeat.*

6 *Ubi voluntas est certa, illa debet naturaliter per Ecclesiam, vel piam causam servari.*

7 *De differentia, ubi conditio ab initio inseritur, vel quando illi puro adjicitur exantovallo.*

8 *Graviter infirmi plura dicunt ad suggestionem prætor intentionem.*

9 *De*

9 *De verisimili voluntate testatoris, quod si cogitasset ad oneris præjudicium non adjecisset, ac etiam legasset; & dantur similia.*
10 *Ademptio est odiosa, & strictè capienda.*
11 *Exitus causa.*

DISC. XLIII.

IN testamento legavit Antonius Confraternitati, cui erat adscriptus, loca 20. montium, adjecto solùm onere modici numeri missarum singulis annis; In codicillis autem, ad biduum, ac penè in mortis articulo conditis, aliud addidit onus, ut Confraternitas teneretur Bartholomæo nepoti conferre munus exactoris in capite ejus redditui, cum mercede, seù salario dari solito; Sin minus in ejusdem Bartholomæi facultate esset, aliam Ecclesiam, vel pium locum in dicto legato nominare; Cumquè ex prudentialibus, & æconomicis motivis, dictæ Confraternitatis nimium qualificatæ Administratores judicarent non expedire hujusmodi onus adimplere; Tùm quia munus erat magnæ confidentiæ; Tùm etiam ob hujusmodi malam introductionem, ut ità captari possent Confraternitatis officia, seù munera; Hinc propterea plures desuper consuluit Advocatos, quid expediret, & an respuendo dictum onus, legatum assequi posset.

Alter Advocatus credebat, ut legatum dividi non posset, sed vel esset in totum acceptandum cum sua causa, vel in totum repudiandum; An autem expediret unum, vel alterum eligere, id non pendebat ex puncto juris, sed ex alijs prudentialibus, & æconomicis motivis, de quibus ad ipsos Administratores, non, autem ad Iurisconsultos inquirere pertinebat.

Movebatur autem dictus Respondens, ex generali nimiumquè vulgato axiomate, de quo *in* §. *disponat auth. de nupt.*, ut testantium præcepta pro lege servanda sint, ac etiam ex altero axiomate, quod
2 unus & idem actus non potest pro parte approbari, & pro parte reprobari, ut in specie conditionū, quæ in legatis, alijsquè ultimis voluntatibus adjiciuntur, habemus integros titulos; *De condit. institution.*; *De condit. adjectis &c.*; *Et de instit. & substitut.*; Eodemquè triplici *tit. de legat.* 1. 2. & 3.

Et quamvis ipse admitteret verum juris principium, de quo particulariter, ac plenè actum habetur
3 *sub tit. de testamen. disc.* 73. deductum ex text. *in l. 3. ff. de condit. & demonstr. l. 1. ff. de condit. instit.* ubi *Bart.* & alij communiter *l. reprehendendo Cod. de instit. & substit.* cum concordantibus, de quibus *dicto discur.* 73., quod in ultimis voluntatibus, conditiones impossibiles, vel turpes non vitiant, sed vitiantur, ejsquè pro non scriptis habitis, legatum validum est, ac debetur, cùm in hoc differant ultimæ voluntates à contractibus, ut in istis individuum voluntatis rigorosè attendatur, magisquè strictè procedatur, in illis autem ex præsumpta mente testatoris fiat magis benigna interpretatio, ut *eodem disc.* 73. *de testament.*; Nihilominùs ejus difficultas erat in applicatione, quod scilicèt ista conditio non videretur impossibilis, neque turpis, vel inhonesta, seu aliàs de jure reprobata, cùm ageretur de munere inferiori, & mecanico proportionato personæ, & cùm jam per locum retineretur exactor tanquam necessarius, neque alteraretur solitum salarium, & consequenter id aliud non contineret nisi simplicem gratificationem assumendi in eodem munere, magis unam, quàm alteram personam.

Diversa fuit mea sententia, ut scilicèt, potiùs intraret dicta juris regula, pro conditionis, seù oneris vitiatione, quodquè ista conditio inhonesta esset, ac de jure improba, ideoquè vitianda, ac habenda pro non scripta, eaquè non obstante, legatum debitum esset.

Movebar; Tum ex circumstantijs facti, ex quibus in omnium sensu ista reputabatur mala, & perniciosa introductio, ideoquè potiùs expediebat legatum repudiare; Tum etiam quia, cùm munus hujusmodi procuratoris, & exactoris, reputetur summæ fiduciæ, illud de sui natura debet esse liberum, & quandocumquè revocabile, adeoùt nequè contractus expressus, atquè de sui natura obligatorius ad id obliget, juxtà unam opinionem, quam sequuta est *Rota in Romana æconomia*, de qua habetur actum *libr. 7. tit. de tutor. & administr. disc.* 20., ubi concordantes; Igitur multò minus dicebam ut obligatoria esse non debeat ultima voluntas, in qua iuxtà suprà insinuatam distinctionem, longè magis benignè proceditur. 4

Et fortiùs quia, cùm hic minister, seù officialis magnum peculium administrare debeat, ità posset societatem notabiliter damnificare, ejusquè exigendas pecunias consumere, alijsque usibus erogare, undè propterea dicebam quod ista dici posset dispositio captatoria, de qua *sub tit. de testam. disc.* 5
42.; Vel quod quamdam similitudinem cum ea contineret, & consequenter ut dicenda esset conditio à jure improbata.

Quamvis autem crederem, quod de stricta juris censura hæc aliquam probabilitatem haberent, atque in judicio substentabilia essent; Attamen, ubi constaret certitudinaliter, quod talis esset præcisa, & determinata voluntas testatoris, quia nempè aliàs legatum non fecisset; Tali casu in eamdem sen- 6
tentiam ego quoq; devenissem, ut legatum, vel acceptandum esset cum tali onere, vel respuendum, cùm in eo semper fuerim sensu pluries insinuato, ut Ecclesia, vel pia causa, debeat magis attendere solam veritatem naturalem, atque nolle ex quibusdam subtilitatibus juris positivi, captare aliena invito domino; Solumque ut alibi *hoc eod. tit.* advertitur, piæ causæ favor operatur circa benignam interpretationē voluntatis, quando hæc ambigua sit.

Verùm favore legatarij pro rejectione oneris magis me movebant contrariæ facti circumstantiæ, ex quibus probabiliter testatoris voluntas esset potiùs in oppositum, dum onus, vel conditio adjecta non erat in ipsamet prima dispositione, adeoùt dicenda veniret conditio nativa, atque ab ipsa ordinatione insita, redolens individuum vo- 7
luntatis, dum legatum in sua ordinatione facta in testamento condito in statu magis valido, & quādo melior erat intellectus operatio, erat purum, illudque suam probabilem habebat causam magnæ affectionis, quam idem testator habebat erga adeo pium opus, in quo ipse longo temporis intervallo, tanquam unus ex confratribus, cum nimia charitate, ac frequentia se exercuerat; Codicilli autem initi erant penè in articulo mortis, ipsoque Bartholomæo præsente, quo casu præsumitur, ut ad ejusdem suggestionem id factum esset ex deductis *apud Capyc. Latr. consult. 93. num.* 40.; Quoniam ut 8
pluries advertitur in dicta sua materia *sub tit. de testam.*, graviter infirmi, ac morti proximi, ex vi morbi, ac mortis cogitatione turbati, vel oppressi, non benè discurrentes quid agant, vel dicant, omnibus respondent affirmativè.

Et nihilominùs, ubi etiam admittendus non esset hic intellectus, qui aliquam redolere videtur

ſpèciem delicti, ac turpitudinis, ſed dicendum eſſet, ut iſta conditio, ex ſincera teſtatoris voluntate proveniret; Adhùc tamen, probabilius dicendum eſſe credebam, ut ità diſponeret, eò quia crederet,
9 quod conditio congruè impleri poſſet, neq; exindè ſuperiùs inſinuata inconvenientia reſultarent, quodq; ſi ad id advertiſſet, veriſimiliter eã non adjeciſſet, vel remiſiſſet; Ad inſtar eorũ quæ habemus ad materiam textus *in l. ſi unquam Cod. de revocand. donat.* ſuper reſolutione donationis ob ſupervenientiam filiorũ; Sivè [magis proximè] quæ habemus de omnimoda irritatione teſtamenti ex cauſa præteritionis ignoranter factæ etiam reſpectu legatorum, adeoùt non intret diſpoſitio *Authentic. ex cauſa Cod. de liber. præterit.*, ut in dicta ſua materia *de teſtamen.* advertitur, quoniam, tàm in uno, quàm in altero, vel in alio ſimili caſu, intrat conſideratio, àn ex facti circumſtantijs, veriſimilis teſtantis voluntas deſumi valeat, ut hoc non obſtante, adhùc legatum, vel aliam diſpoſitionem feciſſet.

Ponderando quoque in idem ea, quæ pluries *hoc eodem titul.* inſinuantur circa odibilitatem ademptionis non præſumendæ, ac difficiliùs inducendæ,
10 & ſic quod magna differentia ſit inter caſum, in quo iſta eſſet unica diſpoſitio, cui ab antitio hujuſmodi conditio ineſſet, tanquam nativa, & in ipſa ſui origine inſita, cùm tunc probabiliter dubitari poſſet, ut iſtius conditionis implementum fuiſſet primarium in intentione teſtatoris, atque diſpoſitionis cauſa finalis, vel ſaltèm principaliter impulſiva; Et caſum controverſiæ, in quo conſtabat, quod diſpoſitio in ſui origine erat pura, & principaliter ordinata erga pium opus, non ſolùm ex legis generali præſumptione, ſed ex dictis particularibus facti circumſtantijs id nimium probabiliter ſuadentibus; Onus autem ex intervallo adjectum erat cum dictis circumſtantijs aliquam ſuſpicionem, ſeù malam faciem redolentibus, illudque ademptionem ità importabat; Atque cum his conſiderationibus, & particularibus facti circumſtantijs, indagando ſubſtantiam veriſimilis voluntatis teſtatoris, hujuſmodi quæſtiones decidendæ veniunt, potiùs quàm cum regulis, ac propoſitionibus generalibus.

Quia verò legatarius prævidens difficultates adierat Congregationem Fabricæ Sancti Petri, eamdemque in caſu non implementi nominaverat, libenterque nominatio acceptata fuerat, niſi ſocie-
11 tas, intra certum terminum, legatum cum ſua cauſa acceptaret; Quamvis probabiliter ſperari potuiſſet, præſertim à Congregatione Generali, juſtitiæ complementum prout de jure, omni ejuſdem Fabricæ utilitate, vel intereſſe poſtpoſito; Attamen ex prudentialibus motivis, ego quoque in eam deveni ſententiam, ut non deducendo ad praxim dictam conditionem, cum aliquo honeſto concordiæ temperamento ejuſdem conditionis remiſſio à præfato intereſſato obtineretur, atque ità credo ſequutum eſſe, cùm ampliùs de controverſia actum non audierim.

* * *
* *
*

MARSICANA LEGATI PRO THOMASETTIS CVM PP. SCHOLARVM PIARVM.

Caſus diſputatus coram Arbitru, poſtea concordatus.

Demandata per teſtatorem erectione alicujus Monaſterij in domo ejus habitationis, àn ipſa domus legata cenſeatur, & quomodo, quatenus non ibi, ſed alibi Monaſterium fundaretur; Et quid ſi domus pleno jure non ſpectaret ad teſtatorem, àn hæres teneatur eam redimere, vel ſolvere æſtimationem legatario.

SVMMARIVM.

1 *Actiſeries.*
2 *De uſuris legatorum remiſſis.*
3 *Teſtator legare poteſt rem heredis, ſub lidis de ea diſponere, & quando ſecus.*
4 *An legatare aliena, debeatur æſtimatio remiſſive.*
5 *De axiomate quod actore non probante, reus abſolvitur, & de alijs ſimilibus.*
6 *Legatum factum cum certo præſuppoſito, ſu cum certo fine, non debetur iſto ceſſante.*
7 *Si mandetur erigi Conventum pradu, non per hoc ipſum prædium totum legatum cenſetur.*
8 *Si quis mandet ex ejus bonis erigi Monaſterium, iſtud cenſetur hæres inſtitutus.*
9 *Inſtitutio hæredis ſit per quacumque verba univerſitati adjecta.*
10 *Legato redditu, cenſentur legata tot bona aliu fructantia.*
11 *De concluſione de quanum 8., & quando ſecu dicendum ſit.*
12 *De materia fructuum rei legata, & de differentia inter legatum ſpeciei, & quantitatis &c.*

DISC. XLIV.

Iuxta ſeriem de quain hac eadem cauſa *ſub tit. de uſur. diſc. 23.*, legatum factum per N. Thomaſettum ſcutorum 10. m. pro erectione conventus Religioſorum in patria, plures produxit controverſias; Primam nempè inter illu PP. Scholarum Piarum, & Silveſtrinos, cui potiu illud congrueret, & de hoc habetur *ſub tit. de Regular. in Miſcellan. Eccleſiaſtic. diſc. 34.*; Et ſecund poſt Victoriam à dictis PP. Scholarum Piarum i portatam, cum hæredibus teſtatoris ſuper legi implemento, quod plures habebat inſpectiones ſeù punctos, quorum aliqui conſiſtebant in mer facto; Duo autem potiſſimùm conſiſtebant in jure Primò ſcilicèt, an pro dicto legato quantitatis d berentur uſuræ illius medij temporis, in quo co plementum dilatum fuit; Et ſecundò cum teſtat mandaſſet, ut Conventus erigeretur in domo te jus habitationis, quarum aliqua pars tantùm er ad ejus liberam diſpoſitionem, altera verò pars ea quam

quam emphyteotica pacti, & providentiæ, transierat ad eosdem hæredes tanquam agnatos jure proprio; An ipsi tenerentur, ob qualitatem hæreditariam, totam domum præstare, vel ejus æstimationem, nec non restituere pensiones seù fructus medij temporis; Cumquè istæ differétiæ compromissæ essent in duos Prælatos Partium benevolos, post aliquas disputationes coram eis habitas, honesta concordia ipsas terminavit.

De primo puncto concernente fructus, seù usuras dicti legati quantitatis, habetur actum *dicto* 2 *disc.29.de usur.*, tanquam in propria sede, idque priusquam quàm istæ disputationes habitæ essent, occasione scribendi pro veritate, sivè occasione molestiarum Tribunalis Fabricæ S. Petri.

Quatenus igitur pertinet ad alterum punctum legati domorum; Dicebam ego scribens pro hæredibus [etiam in sensu veritatis] quod quando ageretur de nova fundatione, quam Religio actrix, ad normam desiderij, seù voluntatis testatoris facere vellet in his domibus; Tunc pro illa earumdem 3 domorum parte, quæ necessaria, imò Iudicis arbitrio congrua, seù oportuna esset, tenerentur id pati, non obstante jure proprio, quod in vim investituræ emphyteoticæ in majori parte habebant, ex recepta conclusione, de qua pluries *sub tit.de fideicom.*, ac etiam sub altero *de testam.*, & sub altero *de legitima & detractionibus*, & forsan alibi hoc eodem titulo quoque insinuata, quod testator legare potest bona propria hæredis, seù aliàs de eis disponere, saltem ad mensuram, seù proportionem viriù suæ hæreditatis, ejusque emolumenti; Quodquè ex magis communi, & recepta opinione, regula *textus in l. cùm à matre C. de rei vendicat. & l. vendicantem ff. de evict.*, ut hæres ratum habere teneatur factum auctoris, illudque præcisè, ac in forma specifica adimplere, procedat etiam in bonis proprijs, vel ex propria persona sibi competentibus; Quoties tamen non obstet ipsa qualitas bonorum, quæ non sint in commercio absquè certa solemnitate, undè propterea etiam hæredi licentia tribuatur impugnandi factum auctoris, ut præsertim contingit in feudis, vel illis bonis, quæ sint de Regalibus; Vel quod expressa hominis prohibitio sivè etiam prohibitio implicita per legem subintellecta, ratione dilectionis, & desiderij testatoris, aut conspicuæ qualitatis ipsorum bonorum, hujus regulæ limitationem non inducat, undè propterea intret 4 altera quæstio, an debeatur æstimatio juxtà insinuata *hoc eodem tit.in Ianuen.disc.1.*

Difficultas verò intrabat, quod ijdem Religiosi contemnentes in hac parte votum testatoris, pro majori oportunitate [cum auctoritate tamen superiorum], alium elegerant locum fundationis Conventus, undè propterea ista domus petebatur ad lucrum, seù legati inpinguationem, pro bursali emolumento in redditu, quatenus eam retinere vellent, vel in pretio in casu venditionis; Atquè in hoc, licèt pro diligentijs tunc habitis, per Scribentes hincinde, casus non dedisset invenire DD. qui ad hos præcisos terminos descendant; Attamen e- 5 go dicebam, quod magis fundata videretur intentio hæredum, quibus tanquam reis conventis sufficit vincere per non jus actoris juxtà vulgarem regulam textus *in l. actor Cod. de probat.* de qua *apud Mantic. decis.241.Gregor.& Add.dec.228.* & passim; Eamque habere locum quoque in beneficialibus, alijsque juribus ecclesiasticis, vel spiritualibus, habetur pluries *sub tit.de benef.*; Sivè quod intraret vulgare, & quotidianum dicterium, *Io. Andr. in addit. ad Speculator.*, de quo pluries *sub tit.de fideic.*, nempè *fideicommissum de te non loquitur*; Aut dicterium *Baldi*, ut id quod instrumentum, vel testamentum non cantat, neque ego cantabo, cum similibus.

Substantia etenim legati per viam dispositivam, residebat in præstatione scutorum 10.m.; Domus autem stabat solùm demonstrativè, seù præsuppositivè, pro loco constructionis, quatenus ista ibi sequeretur; Et consequenter, dicebam quod intra- 6 bat altera vera, & recepta propositio juris, ut quælibet dispositio facta cum certo præsupposito, subsistat quatenus istud quoquè subsisteret; Sivè quod facta pro certo fine, eatenus locum habeat, quatenùs iste impleatur; Et sic quod hæredes ità præstare deberent patientiam, atque se opponere non possent voluntati, seù desiderio testatoris, quatenùs Religiosi prædicti, erectionem in hoc loco facere vellent, idque pro sola parte ad id necessaria, vel oportuna, non autem quod isto fine non adimpleto, ipsæ domus censerentur legatæ ad emolumentum bursale.

Ad quod probandum ponderabam, quod ubi ista Religio primo loco vocata, nollet, vel non posset hanc fundationē facere, testator subsidiariè vocaverat illam Capuccinorum, istisq; fundare volen- 7 tibus, stante eorum instituto vivendi extrà mœnia seù habitatum, testator aliù locum destinaverat in quadam ejus tenuta, seù magno prædio, quod utiquè dici non poterat, ut totum veniret sub legato, sed solum, id importaret, ut hæredes, quamvis solo jure hæreditario idem prædium possidentes, in eo dictam fundationem pati tenerentur, atque tantam assignare terreni partem, quanta necessaria, vel oportuna esset pro Conventu, ac proportionatis hortis, & officinis; Ità à pari.

Scribentes in contrarium pro actoribus, totum fundamentum constituebant in doctrina *Baldi, & Imolæ in l.1.ff. de testam.*, illam, pragmaticorum more nimiùm magnificando tanquam specialem; Ve- 8 rùm advertebam quod hæc doctrina extranea videbatur à casu controversiæ; Dicunt enim præfati DD. [& benè] quod si testator, nullo scripto hærede, mandet, ut de ejus bonis erigatur Monasterium, tunc istud dicitur institutus hæres, quodque ità per hunc modū loquendi, implicita institutio universalis facta dicitur; Id autem nil commune habet cū casu, cùm id proveniat ex diversa ratione alibi *hoc eodem tit.*, & sub altero *de hæred.*, & *de testamen.* insi- 9 nuata, quod. s. per jus novum, sublatis superstitiosis subtilitatibus juris antiqui, hæredis institutio fieri potest per quæcumque verba, quæ bonorum universitati adjecta sint, quamvis obliqua, ac etiamsi jure legati.

Deducebant quoque doctrinam *Ruin.cons.63. num.3.lib.2.*, quæ pariter extranea erat, dum continet conclusionem alibi *hoc eodem tit.* insinuatam 10 præsertim *disc.21.*, ut facto legato alicujus annui redditus, legata censeantur tot bona, quæ reddant illum fructum ad materiam textus *in l. si quis argentum Cod. de donat.*, sed pariter id extraneum erat à casu controversiæ.

Concipiebam ego aliquam probabilē dubitandi rationem [per Scribentes tamen in contrarium non deductam] quod cùm pro fundatione alicujus Conventus necessaria sint ædificia, quoties ista jam 11 habeantur, minor sumptus requiratur pro ejusdem ædificij reductione ad usum Religiosorū; Et consequenter, quod ideo testator sufficientem crediderit dictam summam scutorum 10.m., quia provisum ità credebat cum hoc ædificio materiali, fine quo majorem summam probabiliter reliquisset, quodque ità implicitè, seù præsuppositivè, istæ domus

mus venirent sub legato, ejusque pars essent, istaquè consideratio aliquam mihi inferebat difficultatem; Pro ea tamen evitanda [quatenus excitaretur], considerabam, quod ubi, neque ista Religio, neque altera Cappucinorum per ipsum testatorem vocata, hanc fundationem facerent, tunc idem testator vocabat eam Religionem, quam Communitas loci eligeret, & quæ jam elegit illam Silvestrinorum, ut advertitur *dicto tit. de Regular.*; Istoque casu, nullam de loco, vel domibus mentionem fecit, sed solùm dictam summam scutorũ 10. m. præstari voluit, undè propterea desumebam argumentum, quod mentio domorum non fuit causa summæ minoris, quodque aliàs summa major relicta fuisset, sed potiùs quod stante hujus Religionis instituto, circa pauperum puerorum institutionem, pium testatoris desiderium esset, ut hoc opus ab eo exoptatum in patria, impleretur in loco, in quo, ob ejus habitationem in vita, aliquam habebat affectionem, ideoque adesset dictum implicitum legatum patientiæ, quatenus finis ab eo desideratus impleretur, & non aliàs.

Hinc de consequenti resultabat decisio alterius
12 puncti fructuum, quoniam si domus non veniebat sub legato utique vanum erat prætendere fructus sine sorte, ac accidentia sine substantia; Si verò è converso domus sub legato veniebat, cùm tunc ageretur de legato speciei præsertim favore Ecclesiæ, vel piæ causæ, cujus favore dominium ipso jure, ac recta via in eam transit, admittebam quod fructus sibi deberentur, ut distinguendo inter legatum speciei, & legatum quantitatis in hac materia fructuum, vel usurarum legati advertitur *dicto tit. de usur. eodem disc.* 29. & in alijs ibidem.

EVGVBINA

LEGATI

AD PETITIONEM

HÆREDVM LÆLII DE FONTIBVS.

Responsum pro veritate.

An legatum factum de fructibus aliquorum bonorum, sit perpetuum, ac transmissibile ad hæredes, vel potiùs personale, undè terminetur cum vita legatarij.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *Bona possunt esse unius, & fructus possunt esse alterius etiam in perpetuum.*
3 *Quod legatum fructuum sit idem, ac illud usus-fructus, & num.* 6.
4 *De dictione* ultrà *quid importet.*
5 *Discretivus modus loquendi probat diversam voluntatem.*
6 *De eadem conclusione de qua num.* 3.
7 *De verbis personalitatem denotantibus.*
8 *Quando procedat conclusio, de qua num.* 2.
9 *Quomodo Advocati debeant se gerere in Consilijs, quæ ab eis petuntur &c.*

DISC. XLV.

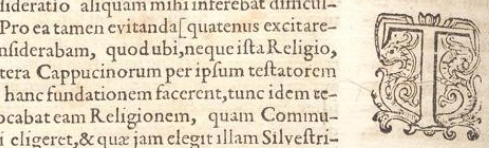

Iberius de Fontibus, in notabili asse ex ejus virtute parto, hæredes instituit plures ex fratre nepotes, quorum primogenito [qui Lælius appellabatur] legavit fructus aliquorum locorum montium, ratione adjecta, ut melius ejus decorem subsistinere posset; Quare sequuto dicti Lælij obitu, inter ejus hæredes, ac illos Tiberij, orta est controversia, an istud legatum, cum vita legatarij cessasset, vel potiùs ad ejus hæredes transmissum esset, suamque durationem haberet. Atque desuper ex parte dictorum hæredum Lælij pro veritate consultus, Respondi præcisè, ut sequitur.

Pro transmissione plura faciunt; Primò, quod non implicat, ut alicui soli rei fructus perpetuò, ac transmissibiliter acquirantur, ejusdem rei dominio penès alterum existente, adeoùt detur dominium fructuum, contradistinctum à dominio proprietatis, seu causæ productivæ, ex deductis *apud Gratian. discept. 839. num.* 21. & 22. *Ann. allegat. 104.* & firmant *Rota in Tiburtina castrorum.* 1. *Octobris* 1661., 19. *Junij* 1663., 9. *Junij* 1664., & 9. *Februarij* 1665. *coram Bevilaqua*, in quibus agitur solùm de substantialitate resultante à dispositione textus *in l. Antonius C. de usufr.*, an scilicèt hoc dominium esse possit perpetuum, vel solùm ad primos, aut aliquos hæredes limitatum ob inconveniens, ne proprietas perpetuò inutilis remaneat, & de quo casu agitur *sub tit. de feud. disc.* 62.; Ideoque quidquid in ista difficultate, certum videtur, ut nõ extendè quod dispositio de solis fructibus loquatur, ità de sui natura terminetur cum vita, dum simul stare possunt, ut sit de solis fructibus, & tamen sit transmissibilis.

Et quamvis in plerisque juribus inferiùs allegandis, expressè disponatur, ut idem importet legatum fructuum, ac illud usus fructus, de cujus natura est, ut cum vita terminetur; Nihilominùs dicta jura procedunt, ubi de annuis fructibus dispositio concepta sit, adeoùt, ex illa annuali distributione potiùs, quàm ex natura dispositionis fructuum, hic effectus resultet.

Secundò, quia testator dixit facere hoc prælegatum, ultrà portionem hæreditariam eidem Lælio relictam; Dictio autem *ultrà* importat repetitionem qualitatum præcedentium, ut ex *Deci.* &c. alijs plenè habetur collectum *per Barbos. dict. 4. num.* 3., ejusque naturæ est omnia æqualiter determinare, ut ex *Bero. cons.* 204. *num.* 44. *lib.* 2. *Sand. dec.* 285. *num.* 12. *in princip.* undè cum hæreditaria portio sit absque dubio perpetua, & transmissibilis, talis etiam videtur hæc alia dispositio, eodem jure per dictam dictionem regulanda.

Tertiò fortiter, ex discretivo modo loquendi, quo testator usus est, quoniam, ubi voluit legatum terminari cum vita legatarij, id expressit, ut notum ex legato annuorum scutorum 12. relicto Hippolytæ sorori ibi, *mentre la detta viverà, e che seguita la sua morte, cessi il pagamento*; Igitur quando voluit, ut legatum esset temporale cum vita terminandum, id expressit, signum clarum quod diversimodè voluit, ubi non dixit *ad text. in l. unic. §. fin autem C. de caducit. tollend.*, & est axioma quotidianum.

E converso plura in contrarium urgent; Primò nempè illud verbum *annuatamente*, fructuum legato adjectum, per quod legatum fructuum ab illo usus fructus non differre litteraliter disponitur *l. si quis ita* 23. *ff. de usufruct.* & *l. cum sta* 44. *ff. usufruct. legat.*, quarum verba regiſtrantur per *Ca-*

Bill. de usufruct. cap. 29. num. 5.; Atquè liquet ex omnibus tractantibus quæstionem, an legatum fructuũ importet idem, quod usus fructus, & de qua post magistralem traditionem *Bart. in l. fundi Trebatiani ff. de usufruct. legat.* habetur *apud Menoch. lib. 4. præsumpt. 136. Mantic. de conject. lib. 9. tit. 5. Castill. dicto cap. 29.* & alios apud eos, quoniam dicta quæstio percutit effectum, ut legatum fructuum sit minus, quàm illud usus fructus, non autem ut sit, majus, ac transmissibile.

Secundò nimiùm urgere videntur illa verba, *acciò possa mantenere meglio il suo decoro*, quæ videntur personalia, atque respiciunt solam personam dicti legatarij, ut denotat illud verbum *suo, Seraphin. decis. 1337. num. 4. Barbos. dict. 397. num. 3.*

Tertiò subjecta materia, seu qualitas bonorum, quorum fructus legati sunt; Non agitur enim de castro, vel alia re conspicua, cujus interfit habere dominium sine fructibus ad alium pertinentibus juxtà casum, de quo *in dicta Tiburtina castrorum sub tit. de feud. disc. 62.* cum ibi allegatis; Sed de locis montium, quorum proprietas absquè fructu omninò inutilis, ac fatua est; Si enim testatoris voluntas fuisset facere legatum perpetuum, ac transmissibile, probabiliter reliquisset ipsamet loca mõtium, non autem solos fructus; Multò magis adjuncto illo verbo *annualmente*, quod usumfructum potiùs importare videtur; Ac etiam, stante dicta ratione restricta ad personam Lælij legatarij.

Ex his autem videtur, ut hæc secunda pars videatur probabilior, sed quoniam non desunt difficultates, quæ liti ansam præbere possunt, ut suprà, atquè agitur de modica re, pro qua non convenit inter conjunctos litem haberi; Hinc proindè videtur casus aliqua honesta concordia dignus; Atquè ità credo, quod sequutum sit.

ROMANA

REDDITIONIS RATIONVM

PRO

COMITISSA MARIA CATANEA COSTA

CVM

PHILIPPO ET OCTAVIO FILIIS.

Casus disputatus coram A. C., seu Prælato deputato, credo, sopitus per concordiam.

De legato facto per socerum nurui usus gemmarum & jocalium, an cesset per dissolutionem matrimonij sequutam per mortem viri, adeoùt congruat, necnè eidem legatariæ in statu viduitatis.

SVMMARIVM.

1 *Acti series.*

2 *Legatum factum tutori, vel administratori, an cesset ob cessatam tutelam, vel administrationem.*

3 *An & quæ vestes, & jocalia censeantur donata sponsæ, necnè.*

4 *Quod in casu non adessent doctrinæ speciales, & quid tali casu agendum sit.*

5 *Sub nomine mortis venit quandoque mors civilis per contraventionem.*

6 *Per transitum ad secunda vota non admittitur legatum, nisi dicatur.*

7 *An usus gemmarum, & jocalium congruere possit mulieri viduæ.*

8 *Quando intret officium judicis pro suppletione voluntatis testatoris in omissis.*

9 *Quod ea, quæ enunciantur, vel præsupponuntur, non importent legatum.*

10 *De regula, quod verba præsuppositiva non inducant dispositionem.*

DISC. XLVI.

INito matrimonio inter Benedictum & Mariam juxtà seriem, de qua *sub tit. de dote disc. 57.*; Octavius pater, ad formam suæ promissionis, etiam sumptuosè sponsam, providit de gemmis, & vestibus, alijsquè sponsæ jocalibus, & ornamentis; Postmodùm autem in testamento ordinato juxtà seriem, de qua *sub tit. de servitut. disc. 58.* disposuit, ut hujusmodi gemmæ, ac alia ut suprà, per ipsum de proprio data nurui, post istius mortem, per quam destinatus usus cessaret, deberent vendi, pretiumquè investiri juxtà formam ab eo præscriptam ad commodum fideicommissi, vel primogenituræ; Commissa dictæ Mariæ administratione nepotum, ac domus, eidemquè legando fructus quarumdam domorum in Civitate Ianuæ, & de qua administratione habetur *sub tit. de tutor. & administrat. disc. 14.*; Cùm autem inter matrem & filios, vel eorum alterum, essent ortæ controversiæ super redditione rationum dictæ administrationis, ultrà plures alios punctos circà partitas dati & accepti, in facto potiùs, quàm in jure consistentes, de duobus præsertim coram Prælato Iudice deputato actum fuit; Primò nempè circà dictum legatum fructuum domorum, an esset correspectivum ad dictam administrationem, ac substentationem familiæ sibi commissæ, vel potiùs ab hoc independenter censeretur factũ ipsi Mariæ privato nomine, ac ad proprium commodum; Et quatenùs esset juxtà hanc secundam partem, an ab eo cecidisset ob contraventionem præcepti testatoris cohabitandi in Civitate Albinganensi juxtà seriem, de qua *apud Royas decis. 204.*; Et secundò circa dictam dispositionem gemmarum, & jocalium, an scilicèt ea censeretur facta cum præsuppositio durationis matrimonij, in cujus causam à testatore data fuerunt, adeoùt illo dissoluto per mortem viri, undè propterea hujusmodi bona incongrua essent viduæ, factus esset casus præcepti testatoris, super eorum venditione, ac investimento pretij. 1

Super primo legato, cujus interpretatio pariter nudi facti videbatur, ex verbis, & contextu testamenti, quoad ea, quæ juris sunt, deducebantur hinc indè eadem, quæ ad materiam textus *in l. Nasennius ff. de negot. gest.* habentur *hoc eodem tit. disc. 22.* ac etiam *sub tit. de servitut.*, ad materiam usus fructus *disc. 50. & 52.*, an scilicèt, & quando legatum factum tutori, vel educatori, seu administratori hæredis, vel alterius, censeatur correspectivum ad tutelam, vel administrationem, seu educationem, adeoùt ea cessata, cessare debeat, ex ibi deductis, ex quibus patet, quod quæstio pariter est potiùs facti, quàm juris, ex facti qualitate decidenda, ideoquè certam, ac generalem regulam non recipit, ut in omnibus alijs voluntatis quæstionibus contingit. 2

Quatenùs verò pertinet ad alterum legatũ gemmarum, & jocalium; Non intrabat quæstio, de qua cæteris relatis habetur præsertim plenè actum *in*

Pisauren.

Pisauren. jocalium coram Arguelles impress. post Paitell. decis. 20. & 21., & quarum posterior est etiam repetita *decis.* 340. *par.* 10. *rec.*, an scilicèt, & quando vestes, ac gemmæ, & jocalia sponsæ transiissa, censeantur donata necnè, & de qua quæstione habetur *sub tit. de dote in supplemento*, ubi de recepta distinctione, de qua in mox allegatis *decis. post Paitell.* inter usualia, & pretiosa festiva, quoties in una, vel altera, specie diversæ voluntatis probationes, vel argumenta non habeantur; Quoniam planum erat, ac extrà controversiam inter partes, ut ea donata non censerentur, sed tanquam tradita ad solum usum, ac ornatum, remanerent in dominio, & hæreditate Octavij; Ideoquè solus punctus erat super interpretatione legati, seù dispositionis ut suprà super eis factæ in testamento.

In his autem terminis præcisis, pro illis diligentijs, quæ in hujusmodi disputationibus per Scribentes hinc indè adhibitæ fuerunt, casus non dedit invenire doctrinas, quæ ad eos descendant, istumque punctum decidant; Quare discurrendo, [ut tali casu facere oportet] cum generalitatibus, ac ratiocinijs; Dicebam ego scribens pro Maria, quod cùm testator in verbis præsupposuisset usum ad vitam dictæ mulieris, disponendo venditionem post mortem, ità de plano intrare videretur sæpiùs enunciata regula deducta ex vulgari textu *in l. ille, aut ille, ff. de leg.* 3. quod in claris, & expressis non intrant quæstiones, & argumenta.

Et quamvis, ut advertitur, *hoc eodem tit. disc.* 32. & alibi, in hujusmodi legatis, quæ fiunt mulieribus, quandoque verbum *mortis* verificetur etiam in morte ficta, vel civili, adeoùt non semper naturalis requiratur; Attamen id procedit, quando ista sequatur ob caducitatem, quæ frequenter in mulieribus verificatur, ob transitum ad secunda vota, quoties dispositio facta sit sub conditione, seu qualitate viduitatis, vel alia similis contraventio accedat, quoniam verbum mortis in isto etiam casu verificatur ex ijs, quæ cæteris relatis habentur *apud Menoch. lib.* 4. *præsumpt.* 65. *num.* 10. & *præsumpt.* 185. *num.* 31. *Cravs. §. legatum quæst.* 45. *Bellon. jun. de jur. accrescend. cap.* 7. *quæst.* 18. *nu.* 69. cum alijs *dicto disc.* 32.

Attamen secùs est, ubi ex parte mulieris legatariæ nulla contraventio accedat, quoniam tunc mutatio status per mortem viri, utpotè ex ejus parte non culposa, hunc effectum causare non debet, dù veriùs est, ut etiam ipsemet transitus ad secunda vota hunc effectum non producat; neque cessare faciat legatum, etiam à viro, vel socero factum, nisi constet de diversa voluntate illud faciendi sub conditione viduitatis, ac permanentiæ in eo statu, & non aliàs, ut *ex Bart., Aretin., Natt., Mantic.* & alijs plenè firmatur *per Rot. decis.* 95. *num.* 4. & 5. *par.* 12. *recen.* & pluries in alijs, & præsertim *in Firmana ususfructus*, de qua *sub tit. de servitut. disc.* 50.

Ideoque non videbatur subesse congrua ratio, ob quam istud legatum factum ad vitam, ista durante, cessare deberet, quoniam licèt usus hujusmodi bonorum incongruus esset viduæ, attamen dicebam [atque Iudex admittebat], ut incongruitas, imò & turpitudo percuteret quidem usum, ad illum ornatum patentè, qui mulieribus nuptis congruus est, nullibi autem prohibitus videretur ille modestus & occultus usus, qui, dum vidua est in domo cum solis ancillis, ad animi exhilarationem habeatur, sivè etiam subtùs vestes viduiles, ut in plerisquè viduis, citrà scandalum, praxis docet quasi quod viduitatis quoddam solatium id esse videatur.

Quamvis autem præmissa deducerem more Advocati scribentis ad causæ, & clientis opportunitatem; Reflectendo tamen ad veritatem, mihi contrarium probabilius videbatur [ut ingenuè pro fructu loquar] ideoque consulebam, ut alioquin in causæ Patrono, seu agentibus pro eadem mulierem insinuabam] ideoque consulebam, ut alioquin alijs parùm justis prætensionibus cedentibus, ipsa huic cedere deberet saltim ex quodam æquitatis, vel congruentiæ motivo fundato in regula, *ut quod uni non nocet, & alteri prodest &c.*, dum revera ista prudens matrona, neque dictum occultum usum ad aliquod solatium, vel oblectamentum habebat; Et consequenter videbatur species iniquitatis, seu mulationis contrà proprios filios retinere donec viveret in arca inutiliter hujusmodi bona, impediendo notabilem utilitatem, quæ ejus vita durante reportari potuisset ex fructifero investimento, ad normam præcepti testatoris, ex eorumdem bonorum pretio faciendo, undè propterea tanquam in casu omisso, verisimiliter tamen in mente testatoris habito, advertebam, ut prohibitum non videretur Iudici ejus officium desuper interponere, in ultoris voluntatem supplendo, juxta eam implementum, de qua habetur præsertim actum *dict. disc.* 115. & alibi.

Et clariùs, quoniam benè ponderata ista dispositione testamentaria, ea revera non contenta in hac parte legatum, vel dispositionem aliquam favore dictæ mulieris [adeoùt admirationem concipiebam, quod scribentes in contrarium ad id non adverterent], quoniam dictæ nurus usus, enunciatus potiùs fuit præsuppositivè, non ut et aliquod novum legatum fieret, seù liberalitas cum ea exerceretur, aut novum, ac majus jus, quàm habebat ei tribueretur, sed cùm testator in apoca, vel instrumento dotali promisisset subministrare sponsæ gemmas, aliaquè ornamenta, undè propterea obillud secundarium jus, quod ipsi mulieri durante matrimonio pro ejus usu, ac ornatu competebat, idem testator non potuisset, ipsa muliere invita, hujusmodi bona reassumere, ac distrahere, neque in testamento id præcipere; Hinc proindè hujus prohibitionis conscius, ità præsupponendo id, ad quod tenebatur, enunciativè seu præsuppositivè posuit in conditione vitam nurus, quoniam cum homines facilè credant, vel supponant id quod ipsi rant, idcircò non cogitavit ad tristem eventum dissolutionis matrimonij per mortem ejus filij, sed potiùs per mortem nurus, & nè aliàs, ista sequuta, ipse filius, ac vir respectivè, de cujus prudentia dubitabat, ista bona dissiparet, ideoquè ità disposuit, ac providit.

Et consequenter ista dispositio, non fuit principaliter ordinata ad favorem nurus, adeoùt ipsum contineret [ut malè, pro meo judicio supponebatur], sed principaliter ordinata fuit ad tantum rem hæredis, pro dicto investimento pretij; Illius autem mulieris enunciatus fuit præsuppositivè, tanquam connaturalis, ac necessarius, quem non prohiberi non poterat; Ideoquè intrare videbatur receptum axioma, seù propositio, quod quando præsupponit non disponit, neq; verba præsuppositiva dispositionem inducunt *Clementin. 1. de rescript. ben.*, cum concordan. *apud Gregor. decis. 208. num. 2. ubi add.* benè *Ronit. super pragm. 1. de testam. addit. 83. & seq. Rot. decis. 62. post collect. Burdet.* & sæpiùs; Atquè ità credo, quod cum honesto concordi temperamento super alijs, controversia finem habuerit.

NAR.

NARNIEN. BONORVM

PRO

CAROLO ALBERTO CVM ANTHEA SORORE.

Casus disputatus coram A. C., in hac parte resolutus pro Carolo.

An liberatio generalis à redditione rationum, & à quacumque alia actione, per uxorem legata viro, qui ejusdem uxoris bona extradotalia administravit, importet etiam liberationem à debito restitutionis dotis.

SVMMARIVM.

1 *Acti series.*
2 *De modo decidendi has quæstiones super interpretatione legati.*
3 *An prohibitio detractionis dotium capiat dotem ab ipso testatore debitam, & num.* 8.
4 *Inquirenda est substantia voluntatis, & non immorandum in verbis.*
5 *De distinctione inter testatorem litteratum, & illitteratum.*
6 *Vir non est debitor, neque administrator dotis consistentis in quantitate constante matrimonio.*
7 *Liberatio, legata à debitis cum expressione causæ ab ista restrictionem recipit.*
8 *De eadem conclusione, de qua num.* 3.
9 *De conjecturis, vel circumstantijs voluntatem testatoris suadentibus.*
10 *Quod in conjecturalibus, verisimile, vel inverisimile principaliter attendi debeat.*

DISC. XLVII.

1 VTriusque parentis testamenta, inter istos fratrem, & sororem, multas produxerunt lites Coram A. C. disputatas, varièque decisas, præsertim verò istam super interpretatione legati liberationis, quâ uxor viro fecerat, an scilicèt debitũ restitutionis dotis compræhenderetur, atq; pro non compræhensione judicatum fuit ad favorem Caroli; Cùm etenim, contracto inter Albertum, & Magdalenam matrimonio, cum dote in quantitate scutorum 3000., in partis solutionem, quidam census assignati fuerunt, matrimonio autem constante, ad favorem Magdalenæ aperta esset illa intestata successio, in qua prodierunt adeò celebres decisiones *Narnien. bonorum coram Merlino*, quarum mentio pluries habetur *sub tit. de success. ab intestato*, utpotè circumferri solitæ tanquam magistrales super utraque copulativa subjectione personarum & bonorum statuto fœminarum exclusivo, ac etiã ad eumdem effectum super dotationis qualitate; Undè propterea magnas expensas pro hujusmodi lite substinenda Albertum virum facere oportuit; Deindequè post victoriam aliqua bona ex hujusmodi successione obventa distracta sint pro dictarum expensarum reintegratione, seù pro dissolvendis debitis ex eadem causa contractis; Hinc proindè mulier prædecedens viro, institutis filijs masculis, cum perpetuo successivo fideicommisso, priùs in linea masculina, deindequè fœminina, & demùm favore cujusdam generis tratsversalium, viro [quem usufructuarium quoque reliquit] amplissimum fecit legatum liberationis à quacumquè redditione rationum ex causa administrationis ejus bonorum, ac etiam de omni & toto eo, cujus ipse esset debitor, tam ratione fructuum perceptorum, quàm ex causa alienationis quorumcumque bonorum & effectuum, assignata ratione, ut quidquid exindè perceptum fuisset, vel ipsi testatrici à viro manualiter datum, vel de ejus voluntate, ac mandato pro litibus, alijsque occurrentijs expensum esset.

Cumquè posteà vir decedens, pariter aliquas fecisset dispositiones Antheæ filiæ fœminæ nimium favorabiles, quæ liti causam dederunt; Hinc proindè Carolus, qui, ob aliorum masculorum naturalé, vel civilem præmorientiam, erat unicus matris hæres, petebat à paterna hæreditate priùs detrahi dictum debitum dotale ad favorem hæreditatis maternæ, soror autem excipiebat de dicto legato liberationis à quocumque debito, sub quo istud quoque creditum compræhensum esse prætendebatur, sed meritò prætensio rejecta fuit.

In disputationibus autem desuper habitis, cùm nullus caderet juris articulus in abstracto, tanquam in quæstione voluntatis, idcircò omnia, quæ hincindè deducebantur, juxtà ferè generalem na- 2
turam controversiarum sub ista materra cadentiũ, percutiebant interpretationem verborum legati, ac pondus præsumptionum, & conjecturarum pro testantis voluntate desumenda; Scribentes etenim pro sorore prætendente inclusionem hujus debiti sub legato liberationis, principale fundamentum constituebant in amplitudine verborum universalium, atque in generalibus regulis, vel axiomatibus juris, super eorumdem verborũ operatione, quodque verbum universale, *omnes*, omnia complectatur, quodquè qui totum dicit nihil excludit; Ponderando etiam ea, quæ habentur firmata in aliquibus decisionibus editis *in Romana fideicommissi de Alberinis sub tit. de legitim. & detract. disc.* 31., in 3
proxima quæstione, an scilicèt prohitis per fideicommittentem hæredibus gravatis quibuscumque detractionibus etiam ex causa dotium, ità prohibita censeretur etiam detractio debiti ex causa dotis matris ipsorum hæredum, ipsiusque testatoris uxoris, ex ibi deductis, cum similibus generalitatibus, super quibus, pro stylo ad satisfaciendum vulgo, atque ut distingueretur, quod esset scriptura juris, consuetum superfluum allegationum cumulum faciebant.

Scribens ego pro Carolo dictam compræhensionem negante [etiam cum sensu veritatis per Iudicem quoque agnitæ], dicebam, quod hujus partis jura probabiliora essent, ex adeo frequenter 4
insinuata verissima, imò necessaria propositione, in hujusmodi quæstionibus decidendis principaliter, ac perpetuò attendenda, ut immorandum non sit in verborum formulis, vel grammaticalibus significationibus, sed inquiri debeat substantia voluntatis ex factis potiùs quã ex verbis; Potissimè verò attẽta aliàs pariter sæpiùs insinuata distinctione inter 5
testatorem litteratũ, qui per se ipsum, scriò, ac studiosè in statu valitudinis testamentũ composuerit; Et mulierem, vel illitteratum, seù etiam litteratum, qui ab infirma valetudine impeditus per Notarij, vel alterius organum ejus voluntatem explicaverit, ut

primo

primo casu aliqua verborum ratio haberi debeat, in altero autē dicta substantia voluntatis ex factis potiùs, quàm ex verbis desumi debeat, nimiumquè clarus error sit, ac ineptia, totam vim constituere in nuda verborum formalitate, seù grammaticali significatione, cùm reverà sint verba Notarij, vel alterius, non autem testantis, atque versabamur in secunda parte distinctionis, in testamento scilicèt mulieris.

Voluntatis autem substantiam nimiùm clarè desumi dicebam; Tum ex causa per ipsam testatricem assignata principaliter respiciente administrationem ejus bonorum, eorumque distractionem
6 ipso vivente, quando, ac de ipso tempore testamēti, præsupponi, vel prætēdi poterat ipse vir debitor pro debito consequutivo, ab ipsa administratione resultante; id autem nullatenus dicto debito dotali congruere poterat, quoniam cùm dos consisteret in quantitate, hinc sequebatur, ut constante matrimonio, in ea non caderet administratio, quæ non datur in re propria, neq; verificari poterat terminus debiti, vel debitoris, cùm debitum restitutionis nascatur, facto illius casu per mortem, vel divortium, aut alium in jure statutum, quamvis cum retrotractione ad suum initium, pro anterioritatis, vel potioritatis prærogativa.

Undè propterea dicebam intrare regulam, seù conclusionem generalem, ut facto legato liberationis, seù aliàs facta quictantia de debitis, cum certæ causæ expressione, ad istam fiat restrictio, nisi a-
7 liàs dispositionis tenor ostendat ex deductis *decis.* 80. *num.* 6. *& 7. post Merlin. de pignor., & apud Caril. decis.* 151. *num.* 1. & in alijs.

Ac etiam retorquebam ea, quæ habentur deducta *dicto disc.* 31. *de legitim. & detract.* super non
8 compræhensione debiti dotalis propriæ uxoris sub prohibitione detractionis dotium, utpotè intelligenda de illa detractione, quæ cum tractu successivo in bonis fideicommissi pro dotibus constituendis, vel restituendis proveniat ex dispositione juris *in auth. Res quæ Cod. commun. de legat.*, ex ibi ponderatis.

Comprobari quoque dicebam nimium clarè hanc voluntatem ex pluribus facti circumstantijs,
9 quæ [ut dictum est] potissimùm, ac principaliter in hujusmodi quæstionibus voluntatis attendi debent; Primò nempè ob summam valdè notabilem attenta loci, & personarum qualitate, undè propterea omninò verisimile est, quod id ad speciem deductum fuisset; Secundò ob magnam inverisimilitudinem resultantem ex numero filiorū, quos tunc testatrix habebat, & clarius ex ejus desiderio summo studio explicato perpetuæ conservationis bonorum cum fideicommisso perpetuo, & successivo in utraque ejus linea masculina, & fœminina, deinde què in altero genere ut supra vocato; Hoc n. posito, omninò improbabile videbatur, ut viro liberè, & cum facultate transmittendi etiam ad extraneos summam, quæ notabilem assis hæreditarij partem constituebat, remittere voluerit; Ideoque deducebam vulgarem propositionem, quam pariter ad satisfaciendum superius enunciato inepto stylo cum superfluis inutilibus allegationibus ex-
10 ornabam, quod .s. verisimile imaginem habet veritatis, inverisimlle autem illam falsitatis; Quodquè [ut plurics advertitur in omni verè materia præsertim *sub tit. de fideicom.*, ubi frequentiùs de quæstionibus conjecturatæ voluntatis agitur, ac etiam *sub tit. de dote* ad materiam dotis confessatæ, & alibi] istud verisimilitudinis, vel inverisimilitudinis argumentum, in materijs conjecturalibus dicitur omnium maximum, ac principaliter à judicantibus præ oculis habendum in alijs conjecturis, & argumentis metiendis; Istecq; est modus, cum quo hujusmodi quæstiones decidendæ sunt, non autem cum solitis frigiditatibus, generalium propositionum, sivè grammaticalis significationis verborum, ut frequentiùs per leguleicum vulgus fieri, praxis docet.

ROMANA LEGATI DE CARAFFIS PRO PRINCIPE BELVEDERII

Responsum pro veritate.

An per alienationem voluntariam rei legatæ, resultet legati ademptio, vel diminutio, si pretium unicè contentum alia bona erogetur, vel potiùs intret eorum bonorum subrogatio.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *An debitor census possit idem extinguere cum hærede absque consensu legatarij.*
3 *An, & quando per alienationem rei legatæ, censeatur ademptum legatum.*
4 *De eodem, ut intret ademptio per alienationem voluntariam.*
5 *Secùs autem per necessariam.*
6 *Declaratur.*
7 *De circumstantijs facti, ob quas uno, vel altero modo sit respondendum.*
8 *Quid ubi pretium rei distractæ in aliam rem erogatum.*
9 *Quando potiùs pro hærede, quàm pro legatario sit respondendum, & è contra.*
10, 11, & 12 *Expenduntur plura jura de hac gentia.*
13 *Quomodo ista quæstio decidenda sit.*
14 *De isto legato remissivè.*

DISC. XLVIII.

Præsuppositā facti serie, de qua in hac eadem causa *sub tit. de legat. com. disc.* 52.; Cùm testator mandasset præsertim, ut ex locis montium, alijsque effectibus in testamento designatis, emi deberet palatium pro habitatione Cardinalium, & Prælatorum de familia; Deindè post ordinatam schedulam testamentariam, quæ juxtà seriem enunciatam *sub tit. de testamen. disc.* 1. in scrinio repositi fuit [quamvis non nisi in articulo mortis ad formam testamenti redactam], vel diderit 70. loca montium pro pretio scutorum 7500., cum quibus, ac alijs 4500. in pecunia numerata admixtis, censum in forte principali scutorum 12. m. emit à Collegio Romano Societatis Jesu; Hinc dicto Collegio post testatoris mortem & cū censum redimere volente, per ejus Administratores, & Consultores, excitata fuit difficultas, an dēptio, seù extinctio fieri posset cum Principe Belvederij testatoris ex fratre pronepote, hærede uni-
versali,

versali, non consentiente, vel non citato prælato possessore legati, vel non curando investiri dictam partem pretij provenientis à locis montium ad favorem dicti legati, sub quo hanc ratam venire credebatur; Quare desuper, tàm ex parte dicti Principis hæredis, quàm etiam ejusdem Collegij, Concorditer pro veritate consultus.

In Responso desuper edito, duas efformabam inspectiones; Primò scilicèt, an Collegium, faciendo extinctionem simplicitet cum hærede, liberationem obtineret, quamvis legatarius contra ipsũ hæredem actionem haberet pro restitutione seù reintegratione dictæ summæ; Et secundò, an hæc actio competeret, necnè.

Quatenùs pertinet ad primum; Respondi, quod planum videretur, ut Collegium rectè censum extinguere posset cum hærede universali, quoniam
2 in instrumento impositionis, nulla fiebat mentio quod pecunia numerata juxtà formam Pianæ constitutionis coram Notario, & testibus, proveniret ex alienatione dictorum locorum montium; Et consequenter nulla cadebat dubitandi ratio, cui solùm locus esse posset, quando ipse census legatus fuisset in specie, vel quod idem legatum in genere, ità conceptum esset, ut censum quoque compræhenderet; Undè propterea, quamvis ad scripturæ ornatum, plura deducerentur super quæstione, de qua *sub tit. de censibus disc.* 23., an scilicèt, & quando debitor census, extinctionem facere possit cum hærede gravato, vel potiùs teneatur esse sollicitus de investimento favore legati, vel fideicommissi; Attamen erat potiùs superflua evagatio, cùm neque ista quæstio intraret, adeoùt ineptam crederem difficultatis excitationem.

Quoverò ad alteram inspectionem, inter hæredem, & legatarium; Adhùc dicebam, quod neque videretur intrare quæstio, an, & quando per alienatio-
3 tionem rei legatæ, resultet legati ademptio, cum ea verè, & propriè cadere videatur, quando post jam conditum testamentum, vel aliam ultimam voluntatem, in qua legatum contineatur, rei alienationem testator faciat; Id autem in præsenti non intrabat, quoniam licèt ex indulto Cardinalium, sola schedula testamẽtaria propria manu scripta sufficiat sine testibus, val alia solemnitate; Attamen id procedit, quando ità testator disponere voluerit, eam schedulam reducendo ad actum testandi; Secùs autem, ubi constet [ut in præsenti] quod esset solùm præparatoria futuri testamenti, quod per relationem ad eamdem schedulam ordinatum fuit in Conclavi in articulo mortis juxtà seriem, de qua *sub tit. de testamen. dicto disc.* 1.

Cæterùm, ubi etiam versaremur in casu quæstionis; Adhùc dicebam, quod regula assistit hæredi
4 contra legatarium, ut per voluntariam alienationem rei legatæ causetur ademptio quoad ipsam rem alienatam *ad text. in l. rem legatam ff. de adim. legat. l. legatum* §. *pater ff. eodem.* ubi *Bart.* & cæteri cum concordantibus *per Alex. cons.* 169. *lib.* 6. *Gabr. cons.* 103. *lib.* 1. *ex numer.* 5. *Mantic. de conject. lib.* 12 *tit.* 6. *nu.* 2. *&* 3. *Monoch. lib.* 4. *præsumpt.* 167. *ex nu.* 6. *Cancer. lib.* 3. *var. cap.* 20. *de legatis ex n.* 259. cum alijs *per Rot. in Reggien. bonorum* 23. *Januarij* 1647. *coram Corrado* §. *finali*, ubi firmatur id procedere, etiamsi agatur de legato facto favore piæ causæ.

Ratio autem dubitandi in eo consistere videbatur, quod alienatio fuerat ex causa correspectiva, ejusque pretium extabat, utiliter conversum in alte-
5 rius speciei acquisitionem, ideoque ista acquisitio tanquam subrogata loco rei legatæ ad legatariũ spectaret *per text. in l. fideicommissa* 11. §. *si rẽ in fine verſ. paulatim ff. de legat.* 3., ubi disponitur, quod si ex pecunia exacta nominis legati, testator rẽ comparaverit, illa venit sub legato; Et clariùs per *text. in l. pater* 23. *ff. de adim. legatis*, ubi habetur, quod si pater relinquat filiæ 300., quæ habebat investita in quædam officia, si his alienatis, cum eorum pretio, ac alijs pecunijs prædium emat, videtur, ut pro dicta rata, prædium ad legatarium pertineat; Et in *l. filiæ* 28. §. *intra ff. de cond. & demonstr.*, ubi quod sub legato ancillæ, venit illa, quæ ex pretio alterius venditæ, acquisita est.

Per ista verò, ac alia jura, ut legatario debeatur pretium extans rei legatæ, & distractæ, seù alia res ex tali pretio comparata, generaliter firmant *Ioannes de Platea, & Iaſ. in* §. *ſi rem Inſtit. de legatis Bald. in l.* 3. *nu.* 12. *Cod. de legatis Roman. conſ.* 229. *nu.* 3., & alij *apud Menoch. dicta præſumpt.* 167. *n.* 39., plenè *Gratian. diſcept.* 251. *ex n.* 5., *Modern. de Luca ad Franch. deciſ.* 283. *num.* 3.; Et magis specialiter probat *Bart. conſ.* 29. *lib.* 1., ubi quod facto legato domus pro construenda Ecclesia, si testator illam vendat, atque ex pretio aliam emat, ista cadit sub legato; Et *Alex. conſ.* 157. *lib.* 7., ubi de legato locorum montium Florentiæ, ut capiat pretium, quod ex eisdem alienatis in banco per testatorem depositum erat; Idemque firmat *Menoch. conſ.* 254., ubi de prædijs legatario debitis, quæ acquisita essent per testatorem ex pretio quorumdam reddituum legatorum cum locis montium fraternizantium; Sequuntur *Honded. conſ.* 61. *lib.* 1., ubi de censibus, vel alijs bonis quæsitis ex pretio census legati, & *Cyriac. controv.* 118., ubi de terris acquisitis ex pretio aliarum terrarum legatarum, atq; cum hac opinione procedit *Gratian. dicta diſcept.* 251. *nu.* 11. *& per tot.*, licèt ipse omnia desumendo ex elaborato, & confusissimo *Simon de Pretis*, multum se involvat in tot casuum distinctione.

His tamen non obstantibus, in hac facti specie, contrariũ probabiliùs videri dicebam, quoniam ut observant *Bart. in dict. l. ſi rem*, & cæteri de quibus benè *Gabr. dicto conſ.* 103. *lib.* 1. *n.* 13., ac habetur *in dicta Reggien. bonorũ* 23. *Ianuarij* 1647. *corã Corrado* §. *finali*, supradicta jura procedunt, ac intelligenda 6
veniunt in casu alienationis necessariæ, quæ in nominibus debitorũ contingit ob solutionem à debitore factam, quam creditor recusare non potest, ità pariter in extinctione censuum, ac in extractione locorum montium, ac etiam quandoque in ipsismet bonis stabilibus, quæ ab invito emuntur, vel ex jure retractus, vel pro publico ornatu, ut habemus in Urbe ex Constitutione Gregorij XIII., vel ex dispositione *text. in l. ſi quis ſepulchrum ff. de Relig. & ſumpt. funer.* cum similibus; Secùs autem ubi de alienatione merè voluntaria.

Clariùs autem in hac facti specie, ex ea circumstantia, per quam omnium dictorum contrariorum applicatio de facili evitabilis videbatur, quod ista scilicèt loca montiũ distracta, ad speciem deducta 7
non erant sub legato, vel in quantitate, vel in qualitate, quia nempè testator dixisset relinquere tot, vel talia loca montium postmodùm distracta, dum solùm mandavit, emi palatiũ ex locis montium, tanquàm ex effectibus, à quibus magis promptè pecunia numerata haberi poterat, quodq; illa loca, quæ supereſſent post factam dictam emptionẽ, cederent commodo Prælatorum, & Cardinalium pro subventione; Ideoque legatũ erat potiùs generis quàm speciei, & consequenter intelligendum erat de illis locis montium, quæ reperirentur in hæreditate de tempore mortis, quando etiam majora esse poterant, quàm essent de tempore conscriptæ schedulæ

testamentariæ, ob alias intermedias acquisitiones, undè propterea, non eramus in casu dictorum jurium,& auctoritatum, cùm testator non respexisset illud tempus præsens,quo casu fortè obstare poterat *text.in l.scribit* 36. §. *item scribit ff. de auro,& argento legat.*;Ponderata etiam qualitate testatoris viri accuratissimi,& qui in eo intermedio tempore inter scripturam schedulæ,& ingressum Conclavis juxtà contingentias,plura addiderat,vel respectivè diminuerat, undè si habuisset animum subrogandi ad commodum legatarij istum censum per plures menses antè dictum ingressum acquisitum,satis verisimile est,ut id adnotasset.

Alij per hæredem desuper consultŭ, magnum,ac penè totum fundamentum constituebant in eo, quod census acquisitus non esset ex solo pretio dictorum locorum montium, sed cùm mixtura alte-
8 rius notabilis summæ, dum juxtà præmissam facti seriem,census erat scutorum 12.m., pretium autem prædictum importabat 7500. ponderando in id *text.in dicta l.pater.23.ff.de adim. legat.*; Verùm observabam, ut istud fundamentum de per se, ac solum consideratum, esset nullius, vel satis modicæ relevantiæ,quodque potiùs iste textus retorqueretur,dum[ut suprà dictum est] in eo casu prædium emptum majoris valoris erat,quàm 300., quæ filiæ relicta erant, & sic summa legata commixta erat cum alia pecunia testatoris, ut observat *glos.ibid.* verbo *paravit*; Admittebam tamen quod ista circumstantia coadjuvaret alias, superius consideratas,atque faceret aliquid plus,sed præcipuæ,ac fortiores essent supradictæ, quod scilicèt ageretur de alienatione voluntaria, quodque legatum non contineret in specie quantitatem, vel qualitatem locorum montium ut suprà.

In idem quoque suffragante alia circumstantia majoris dilectionis præsumendæ in hærede, quàm
9 in legatario, ob majorem sanguinis conjunctionẽ juxtà receptam distinctionem, de qua *in Romana legati* 14.*Martij* 1644. *coram Carillo inter suas decis.*303.*Romana executionis laudi* 14. *Junij* 1647.*coram Arguelles dec.*77.*p.*10.*rec.*& in alijs,quod scilicèt ubi agitur de larga, vel stricta interpretatione legati ambigui,attendi debeat major,vel respectivè minor dilectio hæredis,& legatarij,Si enim legatarius est magis conjunctus, seù aliàs verisimiliter magis dilectus, quàm hæres, tunc benigna ac lata pro eo fit interpretatio,secùs autem è contrà.

Neque obstare dicebam contraria, siquidem *text. in dicta l. fideicommissa* §. *si rem ff. de legat.3.* cuplici responsione tollibatur; Primò quia ibi
10 constare videbatur de perseverantia voluntatis testatoris,ut duraret legatum,quod non erat aliàs verificabile,nisi in pretio depositato, vel in alia re ex illo comparata; In præsenti autem licèt constaret de perseverantia voluntatis testatoris, attamen illa non remanebat inutilis,& sinè effectu, utpotè verificabilis in alijs superexistentibus locis montium in notabili quantitate,itaùt eorum pretium sufficeret ad emptionem palatij, ac exuberarent alia ferè centum pro subsidio;Ratio autem textus prædicti consistit in eo,quod voluntas testatoris aliàs fatua non remaneat,ut ex *Cuman.* rectè probat *Gabr. dicta conf.*103.*num.*13.

Et secundò quod ibi ageretnr de legato nominis debitoris, cujus exactio sequi potuit ex causa necessaria, quam testator evitare non poterat, undè deponendo pecuniam, vel illam investiendo, declarare videretur ejus perseverantem voluntatem ad commodum legatarij, cui sufficit sola possibilitas causæ necessariæ pro evitanda ademptione ex plenè deductis *per Cyriac. dicta controv.*118.*num.*7. & 8.& *num.*11.*cum sequen.*

Magis stringere videbatur *text.in l.pater ff. de adim.legat.*; Verùm ut observant *Bart.ibidem.& lex.dicto cons.*169.*lib.*6.& *Gabr.dicto cons.*103.*num.* 13.[qui satis benè loquitur]ille agit de legato quantitatis; Et licèt *Gratian. dicto cap.*23.*num.*11.dicat veriorem esse sententiam volentium, ut indistinctè procedat, sivè agatur de legato quantitatis,sivè speciei, attamen hæc opinio videbatur potius indigesta, & non benè fundata, dum contrarium sentiunt *Bart. Alex.* & cæteri, de quibus benè *Gabr.* loco citato.

Textus autem *in l. filia* 28.§.*Titia ff. de cond.& demonstr.*, in qua fundari videtur dicta opinio *Gratian.*, ex eo quod ille loquatur de legato speciei, non obstat, quoniam in eo casu testator licentiabat ancillæ emptæ ex pretio alterius legatæ, atque eo modum venditæ, appositi idem nomen Agnetis, quod illa habebat, ex quo desumi videbatur deficiens argumentum voluntatis subrogandi; Cum enim ista sit quæstio magis facti, ac voluntatis, quàm juris, hinc dictæ voluntatis conjecturæ tam pro ademptione,quàm pro subrogatione, principaliter attendi debent,ac prævalere generalibus regulis, & distinctionibus juris, ut adverunt idem *Gabr.dicto cons.*103.*Honded.cons.*72.*lib.*2.*Concor. lib.*3.*var.cap.*20.*de legatis num.*273.& *sequen.*

Ideoque cùm ista sit quæstio facti,ac voluntatis, certam uniformem, seù generalem determinationem recipere non potest, sed decidenda venit juxtà singulorum casuum particulares circumstantias, unam, vel alteram voluntatem verisimiliter fundentes; Istaque voluntas in hac facti specie ex ejus circumstantijs insimùl ponderatis, hæredi magis assistere videbatur; Atque juxtà præmissa impositus fuit finis dubitationi, quoniã Consiliarijs Collegij debitoris,his acquiescentibus, juxtà consuetam formam Constitutionis Pij V., cum decreto Iudicis de deponendo, nisi hæres oblatam sortem statuta die reciperet, extinctio sequuta fuit absque eo quod aliud in contrarium ex parte Prælati possessoris legati motivaretnr, cùm idem Prælatus peritus I.C., his visis, ac ponderatis in eandem devenit sententiam.

De isto autem legato facto Cardinalibus, & Prælatis de familia, quomodo veniat intelligendum,an cumulativè, & per simultaneum concursum omnibus,vel uni tantùm prælativè,& cum quo ordine,habetur actum *dicto dise.*52.*de fideicommiss.*

VITERBIEN.

LEGATI

PRO

OCTAVIA PARMA DE COLLEMODIIS

CVM

COMMENDATARIO CIVITATIS VETVLÆ RELIGIONIS HIEROSOLYMITANÆ.

Casus decisus per Rotam pro utraque parte respectivè.

De legato contento in priori testamento, ... cenlea-

censeatur diminutum per secundam dispositionem, quæ expressam contineat diminutionem, deindè tamen emendatam; Et àn talis emendatio per apostillam, seù additionem, facta censeatur de ordine, & voluntate testatoris; Vel quatenus ea non adesset, àn posterior diminutio, ratione subjectæ materiæ, errori potius tribuenda sit.

Legatarius annuæ præstationis negligens eam exigere ab hærede gravato, àn petere possit annualitates decursas à successore, vel actionē habeat ad bona testatoris.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *Resolutiones causæ.*
3 *An pro annuis præstationibus per hæredem non solutis legatario competat actio ad bona defuncti.*
4 *Creditor defuncti pro censibus, vel annuis præstationibus habet actionem contra fideicommissarium.*
5 *Quid de fructibus dotis debitæ ex remedio* Authores quæ.
6 *De eisdem conclusionibus, & quando cessent.*
7 *An pro terminis decursis pensionis detur actio contra successorem.*
8 *An puella quæ prius dotanda est, ob negligentiam excludatur.*
9 *Apostilla præsumitur apposita de ordine testatoris.*
10 *De suppletione casus omissi.*
11 *Testamentū revocatum servit pro declaratione.*
12 *Mutatio non præsumitur ex actus vicinitate.*
13 *De alijs adminiculis.*

DISC. IL.

1 TErentius de Collemodijs Policastren. Diœcesis, incola loci Centum cellarum, aliàs Civitatis Vetulæ, in testamento condito de mense Decembris 1661., reliquit uxori pro ejus substentatione ad vitam menstrua scuta decem solvenda singulis mensibus, ultrà habitationem, ac certam quantitatem frumenti, & vini singulis annis; Deindè verò in quadam schedula futuræ donationis faciendæ Sacræ Religioni Hierosolymitanæ pro erectione commendæ in dicto loco, [& quam schedulam Rota sufficientem declaravit ad validam dispositionem juxtà seriem, de qua *in Viterbien. testamenti sub tit. de testam. disc.* 16.] mandavit, ut eidem uxori per commendatarium, ultrà usum unius domus pro habitatione, ac annuam præstationem sex rubrorum frumenti, præstari deberent annua scuta decem, ut ex his se ipsam, ac famulam substentare posset; Cùm autem schedula esset duplicata, eo quia earum una transmissa fuit ad Religionem, & altera conformis remansit penès testatorem, hinc in secunda, manu ejusdem scriptoris, cancellato illo verbo, *anno*, per apostillam adjectum fuit verbum *mensis*, & cum explicatione quod essent scuta 120. singulis annis,

Sequito igitur obitu testatoris postquàm effectū sortita est dispositio in dicta schedula consenta juxtà enarrata *sub dicto tit. de testamentis discur.* 16. vivente eo, quem testator voluit esse primum commendatarium, nulla inter istum & dictam Octaviam adfuit controversia; Dicto autem primo commendatario defuncto, cùm Octavia à successore peteret, nedùm annualitates currentes, sed etiam aliquas decursas à prædecessore non solutas, Reus conventus prætendere cæpit, ultrà absolutoriam à decursis ut neque in futurum teneri deberet, nisi ad annua scuta decem ultrà frumentū juxtà formam dictæ schedulæ Militam transmissæ, atque desuper contra Octaviam indefensam ab A.C. reportavit favorabilem sententiam, in gradu appellationis per duas instantias à Prælatis Iudicibus commissarijs revocatam, quibus sententijs Religione, seù commendatario non acquiescēte, ideoquè commissa causa *in Rota coram Taia*, datoquè 2 dubio, an, & in qua summa dictum legatum deberetur, suspensa inspectione super annualitatibus decursis, illoq; proposito *sub die 28. Martij* 1664. pro Octavia legataria responsum fuit, legatum scilicèt deberi in menstruis scutis decem, seù annuis scutis 120. juxtà formam schedulæ accommodatæ; Et concessa nova audientia, atquè repropositā causa *sub die 23. Junij ejusdē anni*, quoad præstationes in futurum, perstitum fuit in decisis; Verùm in hac disputatione commendatarius obtinuit declarari, ut non teneretur ad annualitates decursas, quas eadem legataria neglexerat à prædecessore exigere.

Hinc agentes pro Religione, seù commendatario acquiescebant, volentes ex tempore moti judicij, seù possessionis commendæ post mortem primi, solvere dictas annualitates ad rationem scut. 120.; Nolebat autem acquiescere Octavia quoad annualitates decursas pro tempore primi commēdatarij, ex cujus hæreditate utpotè minus idonea, desperatum opus erat aliquid recuperare; Verùm ego qui pro eadem scripseram, tàm coram Prælatis secundæ, & tertiæ instantiæ, quàm etiam in Rota consului, ut acquiescēret, ejus negligentiæ tribuendo dictarum annualitatum decursarum amissionem, cum inspecta veritate, quemadmodum justæ erant resolutiones ad ejus favorem captæ prò tempore futuro, ità justa quoquè videbatur altera capta contrà eam prò dictis annualitatibus decursis.

Quatenùs enim ad istas decursas pertinet; Quidquid more Advocatorum, scribendo ad causæ oportunitatem pro actrice deducerem, ex auctoritate *Costæ de port. rat. quæst.* 60. *num.* 4. *cum seqq.*, ubi nominatim reprobando *Surdum dec.* 28., contrarium probare conatur, ut pro annuis legatis affecta sint bona testatoris, adeoùt pro annualitatibus decursis in vita hæredis gravati, vel alterius prædecessoris, detur actio ad ipsa bona contra suc- 3 cessorem, super quo etiam dubitare ostendit *Cyriac. contr.* 18. *n.* 23.; Attamen reflectendo ad veritatem, ista mihi videbatur in contrarium; Tùm attentis auctoritatibus, de quibus *apud Surd. dicta decis.* 28. *Gratian. discept.* 294. *nu.* 8. & 22. *Merlin de pignor. lib.* 3. *quæst.* 14. *nu.* 160. & *seqq. Capyc. Latr. consult.* 24. *num.* 4. *cum seqq. Prat. obser.* 32. *nu.* 21. cum alijs in hujus causæ decisione deductis, quod etiam priùs sentijt *Rot. decis.* 260. *par.* 11.; Tùm etiàm attenta viva ratione, quæ apud me satis urgere videbatur, quod scilicèt testator legando hanc menstruā præstationem in causam alimentorum, non cogitaverit afficere ipsa bona, sed eorum fructus eisdem singulis mensibus, vel anni temporibus percipiendos, ut habetur etiam deductum suprà *in Spoletana legati discurs.* 37.

Et quamvis in creditoribus annuarum præstationum fideicommissariæ hæreditatis, putà ex causa censuum, vel canonum, seu livellorum &c., creditori

Card. de Lusa de Legat.

4 creditori non exigenti ab hærede gravato, vel fideicommissario prædecessore, detur actio ad ipsa bona, etiam contrà successorem ex persona propria
5 venientem; Quinimò fortius etiam pro fructibus dotis constituendæ vel restituendæ ex bonis fideicommissarijs in vim *auth. res quæ*, idem magis communiter receptum videatur, cum eo tamen temperamento, ut ad sortis distractionem exindè procedi non possit, ex deductis *sub tit. de dote disc.* 51. & 145. & *sub tit. de feud.* ad materiam Bullæ Baronum *disc.* 78. & 79. & alibi.

Attamen non est eadem ratio; Ibi enim obligatio provenit, vel à contractu, val à dispositione legis, afficiens ipsum defunctum, ejusque hæreditatem, ac bona ipso etiam invito; In legatis autem to-
6 tum prævenit à voluntate disponentis, quæ probabilius ità interpretanda est; Quinimò ex ibidem deductis, ac etiam *sub tit. de fideicom.*, quoties magna negligentia concurrat, fortiùs verò collusio, neque id competit; Atquè de collusione nimiùm dubitari poterat, in hac facti specie ex ejus circumstantijs, ex quibus etiam in casibus præmissis magna subest ratio dubitandi, multò magis in præsenti, cùm nullatenùs probabile sit, quod testator voluerit ut legatario negligente, vel colludente cum hærede gravato talis fieret annualitatum massa, quæ totam hæreditatem supplantare posset.

Et in fortioribus terminis pensionis ecclesiasticæ Apostolica auctoritate reservatæ super beneficio, in qua receptum est, ut etiam pro decursis tem-
7 pore prædecessoris, agi possit contrà successorem, licèt ex voluntate Papæ ipsum beneficium, seù ejus fructus affecti sint, adhùc tamen id procedit, quatenùs ex parte pensionarij doceatur de diligentijs contrà titularem ex deductis *apud Greg. decis.* 507. *Buratt. & add. decis.* 448. & in sua materia *sub tit. de pension.*; Multò magis in his terminis.

Atquè conferre observabam firmata *in Romana bonorum, seu usus fructus* 23. *Iunij* 1653. *coram Zarata*, quod si testator mandasset præstari aliquibus puellis, juxtà ordinem ab eo præscriptum singulis annis, vel temporibus subsidia dotalia, atquè puel-
8 la, cui priùs debebatur, neglexerit urgere possessorem, at què permiserit, ut ille exigeret eos fructus, ex quibus suum subsidium juxtà præscripta tempora præstandum erat, actionem habere non debeat ad fructus futuros in præjudicium aliarum puellarum, quibus futura subsidia debentur, ut advertitur etiam in sua materia *sub tit. de dote*, cum similibus; Ideoquè consului, Octaviæ, ut acquiesceret prout fecit, quoniam facti circumstantiæ erant tales, quod illam inexcusabilem reddebant.

Quoverò ad alium punctum futurarum annualitatum; Iustas credidi resolutiones, quales etiam agnoverunt ipsimet commendæ defensores, qui pariter acquiescentiam consuluerunt; Tùm quia in
9 schedula reservata penès testatorem error expressè accommodatus fuit per apostillam, quæ ubi est ex eadem manu, seù charactere ejus, qui eam conscripsit, habet præsumptionem pro se, ut de ordine testatoris facta sit, donèc probetur contrarium ex deductis *apud Coccin. decis.* 477. *decis.* 413. *par.* 4. *rec. tom.* 1., *dec.* 544. *n.* 23. *eadem par.* 4. *tom.* 3., *in Urbinaten. pradij* 13. *Maij* 1658. *coram Beuilaqua* impress. *decis.* 340. *par.* 12. *rec.*, ac habetur *in Romana fideicommissi de Victorijs sub tit. de fideicommissis disc.* 23.

Tùm olariùs, quia, ubi etiam dicta apostilla erroris correctiva non adesset, adhùc idem dicendum esse videbatur ex conjecturis, alijsquè circumstan-
10 tijs eumdem errorem convincentibus, ex quibus rectè dici poterat, ut minus scriptum esset quàm dictum, seu volitum, ità ut intraret ea legis suppletio, de qua plenè actum habetur præsertim in *Tudertina fideicommissi sub tit. de fideic disc.* 115., ubi habentur auctoritates, quæ in hac eadè disputatione cumulabantur, ideoq; fortiùs admitti debebat ad adminiculandam dictam apostillam, seù correctionem, omnemquè suspicionem abolendam.

Primum etenim adminiculum resultabat ex priori testamento, in quo eadem adnuissem summa relinquebatur, dùm ex frequenter deductis *sub dicto tit. de fideic.*, testamentù etiam nullum, vel revocatum deservit pro declaratione secundæ dispositionis, ut ex *Mantic. de conjectur. lib.* 3. *tit.* 16. *n.* 2. *Castill. lib.* 5. *contr. cap.* 108. *num.* 18. *cum seqq.* & alijs firmatur in hujus causæ decisionibus præsertim prima.

Alterum præcedentis corroborativum debatur ex vicinitate actuum, dùm inter testamentu & schedulam, intercedebat solum spatium unius mensis, per quod breve intervallum, regulariter non præsumatur mutatio voluntatis, seu præsumror, ut cæteris *alleg. Mantic. de conjectur. lib.* 12. *tit.* 1. *num.* 4. & habetur sæpiùs deductum in præcedentibus super casu conversu mutationis facilè præsumendæ ob longum intervallum.

Tertium fortissimum & convincens erat illud cessantis causæ odij, seù diminutionis amoris, cui dicta diminutio referri posset, cùm potius schedula probaret augmentum prioris amoris in testamento expressi.

Quartum fortissimum, & magis convincens erat illud deductum ex qualitate legatarij, & causa legandi, ex quibus insimul junctis resultabat hujus veritatis probatio manifesta; Agebatur enim de uxore satis juveni & formosa, sed pauperrima qui indotatam penè octuagenarius testator ex filiorum desiderio duxerat, multumquè diligebat, undè cupiens, quod commodè cum una famula in statu viduitatis, & castitatis se substentare posset, prout ipsius testatoris decentiæ conveniebat idcirco omninò incongrua erat ad hunc finem assequendum dicta summa annuorum scutorum decem, sedbenè congrua & proportionata erat eadem summa menstrua.

Et his accedebat observantia illius, qui testatoris fiduciarius, declaratus fuerat primus commendatarius, & cujus declarationibus utpotè de ejus voluntate satis conscij deferendum esse idem testator mandaverat; Ac etiam quod ipsamet Religiosa concordia, de qua *sub dicto tit. de testam.* obtinuit Apostolicam confirmationem, atque mentionem habuit hujus oneris tanquam menstrui, undè propterea casus videbatur omninò planus, cùm in contrarium aliud non deduceretur nisi dicta schedula Melitam transmissa, de qua verè nulla ratio habeda erat; Tùm quia constabat de errore, quem testator correxit in ea scriptura, quam corrigere potrat, non in altera, quam non habebat; Tùm etiam quia decisio Rotæ ad favorem ejusdem Religiosæ firmaverat, ut dispositio prædicta attendenda esset potiùs tanquam testamentum, ob actum commodum gestum à Terentio in actu moriendi quàm uti contractus irrevocabilis; Ideò dum ex qua actus initus erat super hac schedula correcta eadem Religio successionem obtinuit, ità proindè omnis dubitandi ratio cessare videbatur.

* * *
* *
*

FIN.

DISCVRSVS FLORENTINA LEGATI INTER COLLEGIVM, ET DOMVM NOVITIATVS SOC. IESV FLORENTIÆ.

Responsum pro veritate.

De ademptione legati ordinata sub certa conditione, an ad ejus effectum, requiratur implementum in toto, atque in forma specifica; Vel potiùs sufficiat in parte, vel per æquipollens.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *Implementum formæ in parte non sufficit.*
3 *Non potest idem esse hæres, & legatarius.*
4 *Ademptio strictè intelligenda est.*
5 *Quando sit conditio voluntaria, vel mixta, seù quando præcisa, necnè.*
6 *Quando forma, vel conditio impleatur per æquipollens.*
7 & 8 & 9 *In idem, & dantur similia.*
10 *Quomodo ista quæstio decidi debeat.*
11 *Quando dicatur legatum collatum in voluntatem, vel in arbitrium.*

DISC. L.

IUxtà seriem super dispositione Benedicti Biffoli, quæ habetur in hac eadè controversia *sub tit. de usuris disc.* 31.; Cùm dictus testator reliquisset arbitrio P. Generalis Societatis Iesu, an Domui Probationis, per Collegium hæredem institutum, præstanda essent scuta 10. m., jure legati relicta, quatenùs exigerentur quædam nomina debitorum relicta eidem Domui Probationis recuperanda in Civitate Neapolis in summa scutorum 59. m., atquè ex illis recuperata essent scuta 36. m., residuum verò remaneret omninò inexigibile; Hinc orta est difficultas, an stante quod implementum conditionis sequutum erat in parte, intraret ademptio, seù facultas ut suprà concessa adimendi; Atque rationem dubitandi movebat propositio, ut de conditionis natura sit inducendi formam perfectè adimplendam, undè propterea implementum imperfectum, seù in parte non sufficit ex deductis *per Tiraq. de retract. convent.* §. 2. *glos. unic. num.* 3. *Paris. de resignat. lib.* 1. *quæst.* 3. *num.* 15. *cum seq. Surd. decis.* 202. *nu.* 8. *Buratt. decis.* 437. *num.* 4. apud quos concordantes.

Potissimè dum agebatur de translatione legati de uno in alterum, ideoque intrant termini ademptionis; Et fortiùs, dùm penès Collegium unicum hæredem irrevocabilem, legatum esse non poterat, ob incompatibilem concursum actionis, & passionis in eodem subjecto ad text. *in l. in fideicomissariam* §. *finali ff. ad trebell. l. legatum* §. 1., *& l. planè* §. *si duobus, & l. quidam totum ff. de legat.* 1. cum concordan.; Ademptio autem utpotè odiosa strictè intelligenda est, atque in dubio pro ejus exclusione respondendum *l.* 3. §. *in duobus ff. de adimen. legatis, Card. de Luca de Legat. Menoch. lib.* 4. *præsumpt.* 167. *num.* 1. *Greg. dec.* 236. *num.* 1. *Buratt. decis.* 168. *num.* 4. & 5. *Romana legati scutorum* 50. *m. coram Dunozetto* inter suas *decis.* 579.; Istaque erant fundamenta, quæ deducebantur per scribentes pro Domo Probationis coram eodem P. Generali ad ostendendum, quod ipse non posset dictam facultatè exercere, adimendo dictæ Domui hoc legatũ, & applicando Collegio; Super his ex parte dicti Generalis pro veritate consultus.

Contrarium [præmissis non obstantibus] respondi probabilius videri, quoniam inspecto tenore dispositionis, tàm in verbis, quàm in substantia voluntatis, constabat quod non versabamur in conditione voluntaria, quæ strictius adimplenda est formaliter, ac specificè, ut sonant verba, quamvis ruditèr concepta ex congestis *per Surd. dicta decis.* 202. *n.* 6. sed in cõditione casuali, vel mixta, quæ adjecta erat, non pro aliqua forma, vel solemnitate, seù obedientia, quam testator ità præstari voluerit per eum, qui emolumentum percepturus esset, sed ad certum effectum, ut scilicèt ab exactione facienda dictorum nominum debitorum, Domus probationis remaneret sufficienter, & cõgruè provisa pro substinendo eo majori numero novitiorum, qui arbitrio Generalis congruus videretur. 5

Ubi autem conditio, vel alia dispositio respicit certum effectum, seù finem, tunc iste principaliter spectatur, non curato rigore formalitatis verborũ, minusq; attentis juris subtilitatibus super specifico, ac pleno implemento conditionis adjectæ pro solemnitate, vel forma ad communiter notata *in l. scripturas C. qui potiores in pign. Mantic. de tacit. lib.* 14. *tit.* 43. *n.* 10. *Buratt. decis.* 910. *n.* 3. *Rot. apud Dunozett. decis.* 417. repetit. *decis.* 93. *par.* 7. *rec.*, ubi de præcepto injuncto exequutoribus finita propria descendentia, eligendi juvenem solutum assumere debentem familiam, ad hoc ut nubat, atq; ità familiam propagare possit, quoniã dicitur, & benè, pinguius impletum fuisse dictum præceptum per electionem viri quinquagenarij, & ultrà jam uxorati, qui plures filios masculos habebat, atque habetur pluries deductum *sub tit. de fideicommissis* præsertim *disc.* 45. 6

Et in proximis terminis id clarè probari dicebam *per text. in l. Lucius Titius* §. *à te peto ff. de legat. secundo*, ubi disponitur, quod si testator mandaverit præstari decem pro ejus corpore condendo, pro quo minor summa sufficeret, reliquum non debeatur, sed penès hæredem remaneat, quoniam spectanda non est summa, sed finis seù effectus à testatore volitus. 7

Ex istius autem textus dispositione resultat traditio *Butrigar. & Baldi in l. si quis ad declinandam Cod. de Episcopis, & Clericis*, quam refert, & laudat *Genuensis in practicabil. Eccles. quæst.* 526., quod si testator assignet mille distribuenda in pios usus pro malè ablatis, atquè appareat, quod ea non ascendant ad tantam summam, tunc id quod supereſt, cedit ad commodum hæredis, quoniam sufficit impleri effectũ à testatore volitum, pro quò implendo è converso, si constaret majorem summam necessariam esse,, illa præstanda esset, cùm summa videatur stare potiùs demonstrativè. 8

Atquè ad idem conferunt deducta *in Neapolitana seù Ianuen. sub tit. de testamentis disc.* 56. ubi de præcepto deponendi quamdam summam ad dispositionem confessarij, seù aliquorum religiosorum pro eodem effectu exonerationis conscientiæ, ut impletum dicatur cum illa minori summa, quam dicti exequutores mandassent. 9

Hinc proindè concludebam, ut ista esset quæ-

stio potiùs facti , quàm juris , ideoque resolutio penderet ab eo, àn cum summa jam exacta, Domus probationis remaneret necnè sufficienter provisa, itaùt impletus esset finis, seù effectus per testatorem
10 volitus ; Et consequenter dixi quod determinato non pendebat à Responso I.C. in abstracto, sed ab examine dictæ circumstantiæ, quæ alteri melius esse nota non poterat , quàm ipsimet Generali tanquam conscio status suæ Religionis in illa Provincia, seu Regione , & qualis novitiorum numerus congruus, ac adaptatus esset, ut ità regularet ejus arbitrium; Dixi tamen quod istud non erat liberum , & absolutum, sed tanquàm illud boni viri à prædicta ratione regulandum erat, cùm testator id non
11 remisisset per verba denotantia liberam voluntatem , sed per verbum *videbitur* , quod arbitrium , ità regulandum potiùs denotat , ut ita distinguendo in terminis legati habetur de materia *apud Canaler. decis.* 374. *num.* 2.; Potissimè quia dispositio directa nõ erat, ad certam personam nomine appellativo, sed sub nomine officij, & sic tanquàm ad superiorem, undè clariùs resultabat , ut non posset in hoc declarare pro libito voluntatis, sed eo modo quo arbitrium regulandum est à Iudice, & Superiore, justitiam administrante.

FVLGINATEN.

LEGATI

PRO

HÆREDIBVS IOANNIS ANTONII

CVM

IOANNA.

Responsum pro veritate.

An, & quando legatum cesset, per provisionem à testatore factam post testamentum ad favorem legatarij, sivè per implementum in vita, illius operis, pro quo legatum factum sit.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *De quæstione , an per implementum in vita cesset legatum.*
3 *De distinctione , ut cesset si est expressa eadem causa.*
4 *Sed quid si implementum in vita factum sit cum minori impensa, an debeatur residuum.*
5 *Debetur legatum, si habet causam diversam ab ea, in quam factum est implementum.*
6 *Dos data intuitu renunciationis reportatæ à dotata, non dicitur data per dotantem, sed de bonis proprijs dotatæ.*
7 *Declaratur quando id procedat.*
8 *Ut attendi debeat propositio immorandi in substantia voluntatis , non autem in formalitate verborum.*
9 *De circumstantijs, vel argumentis, ex quibus legatum habeat certam causam , quamvis non adjectam.*
10 *De eodem, de quo num.* 8., *ut inquiri debeat substantia voluntatis , non autem cortex verborum , & quomodo hujusmodi quæstiones decidi debeant.*

DISC. LI.

IO. Antonius, institutis hæredibus filijs masculis , atque provisionibus de dote , Ioanne nepote fratre prædefuncto , amore Dei, ac ob benevolentiam, relinquere professus est , victum, vestitum, habitationem in ejus domo, atque quò carnaliter, vel spiritualiter nuberet; Percipi tulum verò separatum, eidem legans scuta 400. in vestienda in bonis stabilibus, quorum fructus spectare deberent ad hæredes, usquequò innupta domi remaneret, atque victum, & vestitum recuperet. Ipsa verò Monasterium ingrediente, possent dicta bona liberè in dotem dari , sed si carnaliter nuberet, dari non possent , nisi cum pacto reversus ad hæredes in casu obitus sine filijs; Cum autem idem testator, ad plures annos supervivens, eandem Ioannam maritaverit cum competenti dote in summa excedente dictum legatum, reportata ab eadem consueta renuncia successionibus paternis, fraternis, & cujusdam patrui; Hinc promde loquta morte testatoris, dicta Ioanna, cujusque legatum prædictum prætendebant , undè desuper et pro hæredum pro veritate consultus, ad effectum deliberandi quid expediret.

Attento sensu litterali testamenti, attentis juris regulis, seù DD. traditionibus generalibus, pro legataria primo aspectu respondendum videbatur, quoniam in ista quæstione, an ea, quæ data sunt per testatorẽ in vita legatario, censeantur data in adimplementum legati, adeoùt istud peti non possit, vel potiùs debeatur utrumq; [quod adeo acriter disputatum fuit *in Romana legati scutorum* 50. *m. coram Dunozetto inter suas decis.* 360. & 579. & *coram Cerro decis.* 41. & 309. *par.* 9. *rec.* & in alijs, editis in ea causa, in qua Rota variavit, adeoùt ob difficultatem oportuerit, quod per concordiam finem reciperet.

Illa videtur distinctio, quod, Aut legatũ expressam habet causam, quæ postmodùm in vita impleta sit, & tunc illud cesset, utpotè præventivè satisfacti ad textũ *in l. filia legatorum Cod. de legatis*, & *l. Lucius Titius* 1. *ff. de legat.* 2., ubi communiter DD. de quibus generaliter *Rota d. decis.* 41. & 309. *par.* 9. *rec.* & priùs *decis.* 499. *par.* 2. & *apud Gregor. decis.* 236. & advertitur in alijs *hoc eodem tit.*; Et in specie legati pro dote *Paschal. de patr. potest. par.* 2. *cap.* 6. *num.* 9. *cum seqq. Millin. decis.* 249. *n.* 1. *add. ad Greg. decis. decis.* 236. *nu.* 15. cum alijs collectis *per Bos. de usufrim. cap.* 11. *nu.* 551., & habetur *sub tit. de dote in generali* 154. & in alijs.

Remanente solùm quæstione, de qua *apud Sanch. de Ann. cons.* 91. *de Marin. resol.* 93. *lib.* 1. *Andreas contr.* 140. *Bos.* ubi supra *n.* 552. *Gregor.* & *add. ad decis.* 236., & de qua habetur alibi *hoc eodem tit.* ac *dicto disc.* 154. *de dote* , an debeatur illud plus quod in legato continetur, quatenùs implementum in vita cum minori summa factum esset, de qua præsenti agere non oportebat, cùm potiùs lapsum neretur data major summa.

Aut nulla causa expressa est, & tunc aliqua major intrat dubitatio, sed si est expressa, illaque diversa sit ab altera, in cujus causam implementum in vita sequutum sit, tunc ad legatum non refertur, idcirco utrumque debetur ex ijs quæ cæteris relatis habetur *decis.* 207. & 233. *par.* 3. *rec.*, & *dicta decis.* *par.* 2. quæ est eadem *apud Dunozett. sen. decis.* & supponitur tanquam absolutũ *in decisionibus in dicta Romana legati scutorum* 50. *m.*, in rum casu quæstio erat, ubi legatum , ac respective implementum in vita non continerent

tem, vel respectivè diversitatem causæ, adeoùt versaremur in ambiguo.

Applicando autem istam theoricam ad factum, pro legataria actrice potiùs respondendum videbatur, quoniam legatum principalem causam expressam habebat pro amore Dei, ac etiam pro benevolentia, & non dicebatur pro dote, in cujus causam solùm dabatur facultas erogandi bona, in quæ summa legata investienda erat, ideoque versari videbamur in secunda parte distinctionis.

Clariùs verò, quoniam idem testator dotando in vita reportaverat à puella dotata renunciationem bonis paternis, & maternis, & quibuscumq; juribus sibi competentibus super bonis alterius patrui defuncti, undè propterea intrat frequens, ac recepta
6 conclusio, de qua *apud Dunozett. decis.* 267., quæ in Curia circumfertur tanquã magistralis, sæpius canonizata præsertim *coram eodẽ decis.* 528. *in Romana pecuniæ* 15. *Junij* 1665. *coram Albergato*, & in alijs, ac insinuatur pluries in sua materia *sub tit. de dote dicto disc.* 154. & in alijs, occasione agendi de articulo, an, & quando dos sit adventitia sivè profectitia, seù recipiat onera, & gravamina, quod scilicèt ea dos, quæ datur puellæ renuncianti successionibus, alijsq; ejus juribus, ad favorẽ dotantis, vel alterius ejus intuitu, & contemplatione, non dicitur constitui per ipsum dotantem de bonis suis, sed de bonis proprijs ipsius puellæ dotatæ, tanquam pretium jurium renunciatorũ, sivè sint in re, sivè sint in spe; Et consequenter neque intrare videbatur quæstio, dũ ea procedit, quando utrumque factum sit ab eodem testatore de ejus bonis, quod in præsenti dici non poterat, dum dotatio in vita sequuta erat de ejusdẽ puellæ dotatæ bonis proprijs, ideoq; legatũ remanebat in suo esse, atque cessabat quæstio in radice.

Quando istud ultimum motivum haberet facti subsistentiam, quod scilicèt bona, & jura, in re, vel in spe eidẽ puellæ competentia, atq; patruo dotanti renunciata, istud pretium seù recompensam mererentur, adeoùt dicta conclusio intraret, tunc pro le-
7 gatario probabilius responderi debuisset; Verùm supponebatur, quod id nullũ haberet facti fomentũ, quodq; ista renunciatio esset penè de vento, adjecta instrumento dotali pro quodã stylo, seù formula Notarij; Potissimè quia ejus contextus verbalis probabat, quod de illa sollicitus non fuisset ipse patruus dotator, adeoùt renunciatio dicenda veniret correspectiva renunciationi, quæ aliàs sequuta non esset, [in quibus terminis verè, & propriè dicta conclusio intrat] sed legebatur sponte facta cum assertione ejusdem puellæ, quod fieret ex motivo gratitudinis erga patruum ejus provisorem, unde propterea id in nulla consideratione habendũ venit, quoniam ut advertitur in dicta sua materia *sub tit. de dote*, dicta conclusio nõ fundatur in sola formalitate verbali renunciationis, sed in substantia veritatis, seù rationis, ut id, quod datur pro dote, probabiliter, seù præsumptivè dici valeat pretium adæquatum juribus renunciatis, undè propterea intraret correspectivitas, Secùs autem, ubi ea fiat pro stylo, & usu communi, sivè ad quamdam exuberantem cautelam, in effectu autem dicta ratio non verificetur, & hic supponebatur casus; Quare isto aliàs nimiùm efficaci motivo cessante, decisio pendebat à dicta quæstione, seù dictæ juris theoricæ applicatione, & àn potiùs in una, quàm in altera distinctionis parte versaremur.

In hoc autem [præmissis non obstantibus], pro hæredibus omninò responderi debere censui, procedendo cũ adeò frequentèr insinuata propositione, quæ Iudicantium, & Consulentium, in hujusmodi quæstionibus ambiguæ voluntatis, primaria, ac perpetua magistra esse debet, ut scilicèt immorandum non sit in formalitatibus verborum, sivè in regulis, & propositionibus generalibus juris, sed indagari debet substantia veritatis, seù voluntatis disponentis. 8

Ista verò attenta, atque ponderato, non quidem per partes, grammaticali more, sed toto contextu dispositionis, ad nimiam evidentiã patere videbatur, ut hæc dispositio alium finem non haberet, nisi illum collocandi hanc puellam, ejusque honestati 9 consulendi, cum uno, vel altero matrimonio, quatenus illam superviventem collocare oportuisset, istaque provisione pendente, provisa remaneret de victu, & vestitu, ac habitatione in domo propria testatoris; Et in summa, ut hæredes erga eã agerent id, quod ipse vivens agebat, vel acturus esset, si viveret.

Idque evidenter probari observabam ex discretivo modo tento super facultate assignandi in dotẽ bona ex legato acquirenda, quoniam si matrimoniũ esset spirituale, prò quo dare oportebat dotem liberam, & quæ nullum pactum reversivum admittit ex deductis in materia dotis monialium *sub tit. de dote disc.* 167., hanc libertatem expressit; E' converso autem, adjecit pactum reversivum, quod per dotantes ex liberalitate adijci solet, & quasi pro communi usu est connaturale etiam in pijs subsidijs dotalibus pro matrimonio carnali in casu obitus sine filijs, quoniam justum, & congruum est, ut potiùs ad ipsius dotantis hæredes, quàm ad hæredes extraneos mulieris tanquam ex cessante causa dandi, bona revertantur; Igitur clara remanebat voluntas relinquendi hoc legatũ, in solam, ac præcisam causam dotationis, quamvis in ejus ordinatione non exprimeretur causa pro dote, dum per subsequentem ordinationem, nimium clarè dicta expressio facta est.

Ponderando etiam in idem alteram provisionem, ut fructas bonorum emendorum, collocatione pendente, esse deberent hæredum; Ac etiam fortiter, quod ipsismet proprijs testatoris filiabus aliud relinquere noluit nisi congruam dotem, undè propterea, si innuptæ decederent, nihil eis relinquere voluit; Ideoq; prorsus improbabile videbatur, ut nepti ex fratre absque dubio minus dilectæ, postquam eam in vita congruè providerat gravando proprios filios masculos, quos favore filiarum gravare noluit, ad superfluam ditationem, vel exuberantiam relinquere voluisset hanc summam; Adeoùt si casus dedisset, ut testator hanc puellam in vita non dotasset, eaq; innupta decessisset, omninò verius legatum tanquam conditionale fuisset caducatum, quamvis attento rigore formalitatis verborum, seù leguleicis propositionibus, & subtilitatibus, contrarium dicendum videretur, eo quia dos posita non esset pro conditione explicita, quoniam nõ formalitas verborũ, sed substantia voluntatis attendenda est, ex ea congrua pluries inculcata ratione, quod verba frequentius potiùs unã, quàm alteram habent formulam ex stylo, vel imperitia Notarij, vel alterius scriptoris testamẽti sine dubio 10 non percipientis effectus, quia ex una, vel altera loquendi formula resultant, ideoque indagare oportet ipsius disponentis voluntatẽ, potiùs ex facto ejusque circumstantijs, ac tota massa dispositionis, quàm ex hujusmodi formalitatibus, & grammaticalibus significationibns verborũ; Undè meritò citrà superfluitatis vitiũ, semper repetẽda est damnatio moderni abusus insistendi in verbis, vel in regulis, ac doctrinis generalibus pro decidendis hujusmodi quæstionibus, quoniam in effectu non

sunt

ſunt juris, ſed facti, & voluntatis, ideoquè pro facti qualitate decidendæ veniunt.

Expreſſio autem dictæ diverſæ cauſæ benevolentiæ, & pro amore Dei, non immutabat ſubſtantiam dictæ veritatis, ſed continebat quamdam expreſſionem, quod teſtator proprios habens filios, nullamquè habens obligationem, quia nulla bona parentum puellæ in manibus habebat, adhùc tamen ex charitate, de illius proviſione ſollicitus fuit, iſtamquè rationem dicta expreſſio habebat.

ROMANA CONTRIBVTIONIS

PRO

SOCIETATE SS. STIGMATVM

CVM

HORATIO DE ABBATIBVS.

Diſcurſus in congreſſu pro veritate.

An legatarius quotæ, ſeù alicujus univerſitatis bonorum, teneatur concurrere cum hærede in ſolutione æris alieni, aliorumquè onerum hæreditariorum, ac etiam legatorum.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*
2 *De diſtinctione inter legatum quotæ hæreditatis, & quotæ bonorum.*
3 *Legatarius particularis non tenetur cõtribuere ad onera hæreditaria.*
4 *De alia diſtinctione inter legatum quotæ, & illud alicujus generis bonorum.*
5 *In quo conſiſtat differentia inter legatum quotæ hæreditatis, & quotæ bonorum.*
6 *De Voto auctoris, & quod hæredis inſtitutio fieri poteſt per quæcumque verba etiam per viam legati adjecti univerſitati bonorum.*
7 *Genus aliquorum bonorum reputatur tanquam ſpecies particularis.*
8 *De contributione ad debita inter hæredem allodialem, & feudalem.*
9 *Feudum eſt univerſitas, ſed declaratur.*
10 *De univerſitate bonorum allodialium, quæ reputetur tanquam res particularis.*
11 *An codicillis hæreditas detur, vel adimatur.*
12 *Quomodo iſta materia regulari debeat.*
13 *Qualis ſit caſus controverſiæ.*
14 *In dubio pro cauſa pia.*
15 *Ademptio eſt odioſa, & in dubio contrà eam.*
16 *In dubio, an pro hærede, vel pro legatario.*
17 *Deferendum eſt ſcriptori teſtamenti, ſeù aliàs informato.*
18 *De falcidiæ detractione remiſſivè.*
19 *Quomodo Eccleſia, vel pia cauſa debeat ſe gerere.*

DISC. LII.

Marcellus de Abbatibus cauſarum Patronus [parto ex parſimonia, & induſtria notabili aſſe, ejus ſtatum, ac omnium opinionem excedente], in teſtamento, factis aliquibus legatis particularibus, inter quæ unum continebatur de duabus tabulis pictis ad favorem Horatij germani fratris, hæredem ſcripſit Societatem SS. Stigmatum Sancti Franciſci, cui ipſe adſcriptus erat, cum onere erigendi ex fructibus, vel redditibus tot cappellanias pro celebratione miſſarum in ejuſdem Societatis Eccleſia; Poſtmodùm verò, quodam nobili viro ejus amico ſuadente, ut dictum ejus fratrem melius tractare deberet, in codicillis propè mortem ordinatis, medietatem omnium bonorum ei legavit; Cumque ſequuta morte, Horatius legatarius prætenſionem excitaſſet, quod ſibi integra omnium bonorum medietas debita eſſet, nulla facta onerum, ſeù legatorum deductione, adeoque illorum implementum incumberet hæredi ex reliquo ſemiſſe; E' converſo àutem aliqui Societatis relantes officiales aliam prætenſionem excitaſſent ſuper detractione falcidiæ; Hinc proindè, ex parte ejuſdem Societatis convocatus fuit plurium Advocatorum congreſſus, ut pro commendabili Curiæ ſtylo, ejuſdem prætenſionis reſpectivè inquiriretur veritas, cui ipſa, pia, nimiumque exemplaris Societas, abſque lite acquieſceret.

In hoc autem congreſſu, Aliqui juniores, quibus pro ſtylo priùs diſcurrere incumbebat; Quatenùs pertinet ad primum punctum ſuper prætenſione Horatij legatarij, pro ipſo concludebant, procedendo cum communi diſtinctione, de qua, antiquioribus collectis habetur præſertim *apud Spin. in ſpeculteſtam. gloſ. 8. in principio tit. de legatis, & apud Caſtill. de uſufruct. cap. 59. num. 12. & ſequent.*, inter legatarium quotæ hæreditatis, & legatarium quotæ bonorum, ut primo caſu intret contributum inter hæredem, & legatarium, atque per utrumque onera impleri debeant, cùm tunc legatarius dicatur etiam participare de univerſo jure, tam activo, quàm paſſivo; Secùs autem in altero caſu, in quo ratio hujus univerſitatis jurium non intret, ideoque dicatur legatarius particularis, qui non concurrit cum hærede in ſupportatione onerum, niſi quatenùs hæreditas, quæ cum beneficio inventarij adita ſit, non eſſet omnibus idonea, ut apud allegatos, atque poſita diſpoſitione particulari, videtur principium certum.

Alij verò in contraria erant ſententia, procedendo cum altera diſtinctione benè tradita *per Marcian. jun. diſput. 82.*, ubi concordantes, quod ſcilicèt etiam in legatario partis bonorum, non autem hæreditatis; Aliud eſt agere de legato alicujus univerſitatis, vel generis bonorum, putà de omnibus mobilibus, ac nominibus debitorum, ſivè de omnibus bonis tàm mobilibus, quàm ſtabilibus in aliqua Civitate, vel Provincia exiſtentibus, aut ad aliquam negotiationem, vel rationem pertinentibus; Aliud verò de legato quotæ bonorum in univerſum; Ut ſcilicèt in primo caſu dicatur legatum particulare, ideoque non intret contributio; Secùs autem in altero, in quo univerſitas juris activi, ac paſſivi relicta cenſetur, cũ tunc nulla dignoſcatur differentia inter legatarium quotæ hæreditatis, & legatarium quotæ bonorum, niſi illa, quæ ex quadam juris ſubtilitate ponderari ſolet circa actiones directas activas, vel paſſivas, earumque favorabile, vel odioſum exercitium, ut benè ponderatur *apud Marcian. dicta diſput. 82.*

Mihi

Mihi placuit hæc posterior sententia, cui [post alios discurrendo] dicebam majorem videre assi-
6 stere probabilitatem, non solùm ex præmissis considerationibus, sed etiam ex alijs, de quibus infrà, quibus auditis, etiam alij diversam tenentes in eamdem devenerunt.

Dicebam igitur, quod hæc ultima distinctio probabilior videretur; Licèt enim antiquum jus Digestorum circà titulum hæreditarium nimium insistat in subtilitate, seu formalitate verborum; Attamen ista subtilitas de jure novo Codicis rationabilius sublata est, quoniam ubicumque dispositio universitatem contineat, tunc hæreditariam qualitatem importat, non curando, an per verba hæredis institutionem denotantia, vel per alia, quæ denotent legatum, dispositio concepta sit, spectando potiùs substantiam dispositionis, super ipsa universitate, quæ omnium activorum, ac passivorum jurium complexiva sit, qualiacumque sint bona & jura, & ubicumq; sint posita, ex ijs, quæ cæteris relatis habentur *apud Capyc. Latr. decis. 5. n. 17. & 18., & consult. 10. num. 14.* ubi in specie de verbis legatum denotantibus, cum alijs plenè collectis *per add. ad decis. 25. nu. 16. & seqq., par. 3. rec., Buratt. decis. 847. num. 1. & seqq. & sub tit. de testamen.*, ac sub altero *de hæred.*

E converso autem, ub legatum est de certo genere bonorũ, tunc quamvis istud universitatem contineat, attamen dicitur universitas subalterna, quæ
7 comparativè ad alteram majorem constituitam, ex universo jure hæreditario, constituere dicitur rem particularem, quamvis sub eodem genere veniant omnia jura activa & passiva eidem generi annexa, quoniam hæc, discretè ab universitate omnium jurium importantium repræsentationem personæ defuncti, particulatia dicuntur.

Ad quod, ultrà præmissa, ponderabam ea, quæ cæteris relatis habentur plenè deducta *apud Capyc. Latr. dicta consult. 9. & 10.* & insinuatur in sua materia *sub tit. de feud.* circà contributionem onerum
8 hæreditariorum, tam ratione æris alieni, & expensarum funeris, quàm ratione legatorum, aliorumque onerum, inter hæredem in allodialibus, ac alterum in feudalibus, quoniam utraque hæreditas veram universitatem continet, atque defunctum æquè repræsentat; Verùm id procedit in eo, qui est hæres, vel successor in universo patrimonio respectivè, secùs autẽ, ubi agatur de successione alicujus juris particularis, quamvis istud, etiam genus, vel universitatem importet, quoniam discretè, seu comparativè dicitur res particularis.

Ut putà, feudum dicitur universitas, cadente solùm quæstione, an sit universitas juris tantùm, vel facti tantùm, vel utriusque ex plene deductis *per Amichangel. quæst. feudal. 3. Capyc. Latr. dicta consult. 9. & 10.*, & insinuatur in dicta sua materia *sub*
9 *tit. de feud.*; Sed si possessor plurium feudorum, unũ eorum alicui relinquat, iste dicendus veniet legatarius particularis, non obligatus ad contributum, quoniam comparativè ad universitatem patrimonij feudalis, dicendus venit legatarius particularis, dùm universalis successio in utroque jure activo & passivo explicatur, secùs autem, ubi agatur de illo jure universo, quod est particulariter annexum ipsi generi subterno.

Quod etiam in patrimonio allodiali rectè exemplificari potest, quia nempè alicui fiat legatum
10 de ratione bancaria, seu taberna, vel alio negotio, aut etiam de grege, sivè de universitate bonorum alicujus Civitatis, vel provinciæ, quoniam ista in se dicitur universitas jurium activorum, & passivorum spectantium ad ipsam rationem, seu tabernam juxtà ea, quæ habentur *in Romana legati de Hyeot. d. 38.* & in celebri decisione *in Romana de Coulis coram Pania* inter suas *dec. 397.* & *apud Grattan. discept. 256. nu. 7. cum seqq.*, ubi de donatione, vel dispositione rationis bancariæ, ac enunciatur *sub tit. de donat. disc. 45.*, occasione agendi quando dicatur donatio universalis, vel particularis; Verùm comparativè ad universitatem omnium bonorum, & jurium dicitur res particularis, eo modo, quo aliquod genus, reputatur tanquam species comparativè ad aliud genus generalissimum, secùs autem, ubi de isto sit dispositio, & hic erat casus; Ideoque formalitas verborum attendenda non videtur, sed potiùs substantia veritatis, quod. s. uterque tanquam successor universalis ad eamdem universitatem per quotas æquè vocatus esset.

Et quamvis in hac facti specie, obstare videretur juris regula, de qua in sua materia *sub tit de testam.*, quod hæreditas directè codicillis dari, vel adimi non potest, ideoque ista codicillaris dispositio jus
11 hæreditarium directum importare non posset; Nihilominùs advertebam, ut id ad rem obstare non deberet ex duplici fundamento; Primò nempè, quia agebatur cum causa pia, cujus respectu non attenduntur hujusmodi juris civilis subtilitates, ac distinctiones, ut pluries in dicta sua materia *sub tit. de testam.*; Et secundò, quod Aliud est de hoc agere, ad effectum exercitij jurium directorum, atquè pro ijs, quæ sunt ordinis; Aliud verò ad effectum regulandi voluntatem testatoris, & qualis istius substantia sit, necnè.

Prætereà [laudando istas generalitates, quarum inspectio, seu notitia nedùm congrua, sed etiam necessaria est pro specialitate regulanda], insistebam in mea consueta propositione, de qua adeò
12 frequenter *hoc eodem titulo*, ac in alijs *de testam. & de fideicom.*, & in omni ferè alia materia; Quod scilicèt in his quæstionibus agitur de interpretando defuncti voluntatem, quæ totum facit ac regulat, atque juris generales propositiones cessare facit, ex ijs, quæ in his specialibus terminis contributi inter duplicem hæredem feudalem, & allodialem habentur *sub tit. de feud. disc. 21. & seqq.* ac etiam *hoc eodem tit.* in proposito contributi inter legatarios, quando hæreditas omnibus legatis idonea non est; Ideoque omnes dicuntur inspectiones facti, non autem juris, ex ipsius facti specifica qualitate, ac singulorum casuum individuis circumstantijs decidendæ, principaliter attendendo ejusdem voluntatis substantiam, non autem verborum formalitates, seu grammaticales significationes, vel juris apices, ac regulas generales.

Applicando autem ad rem [stante præmissa facti serie] evidens videbatur substantia voluntatis testatoris faciendi ejus fratrem in omnibus æqualem Societati, quam hæredẽ scripserat, adeoùt esset
13 utriusq; conditio æqualis in eo, quod detractis oneribus, & aliquibus legatis, in hæreditate supereresset.

Et nihilominùs advertebam, ut sufficeret ex præmissis id reddi dubium, ut in dubio interpretatio ità favore hæredis contrà legatarium facienda esset ex tribus regulis, seu propositionibus, quarum quælibet sufficeret, multò magis omnibus simul
14 junctis, atq; in idem tendentibus; Primò nempè ob favorem piæ causæ, pro qua in dubio facienda est interpretatio, ut legatum censeatur quod magis, ut pluries alibi *hoc eod. tit.* advertitur.

Secundò, quod cùm istud legatum importaret ademptionem medietatis bonorum, quæ generaliter Societati in testamẽto relicta fuerant, atq; adem-

ptio

15 ptio in jure odiosa reputetur; Hinc proindè, contrà eam, seu pro ejus restrictione, ac minori operatione, quo magis fieri potest, interpretatio facienda est.

Et tertiò, quoniam, ut alibi *hoc eodem tit.* advertitur, in ea quæstione, cujus favore potiùs legati interpretatio facienda sit, an scilicèt lata favore legatarij, vel stricta favore hæredis; Vera & recepta
16 distinctio est, ut in dubio, quando de voluntate testatoris expresè, vel conjecturaliter non constet, attendi debeat major dilectio, an sit respectivè erga hæredem vel erga legatarium; Ideoquè cùm in hac facti specie absque dubio, etiam ex regulis generalibus, major censenda esset dilectio ergà hæredem; Tùm ob pietatem causæ, quæ juxtà receptam distinctionem, exceptis liberis circà legitimam, magis dilecta præsumitur, potissimè ubi pro celebratione missarum, ac suffragio animæ ipsius testatoris; Tùm etiam ob expresè declaratam majorem dilectionem in testamento, hinc proindè videbamur esse in casu plano.

Clariùs verò, ob attestationem illius nobilis viri, qui testatoris amicus, illi suaserat, ut cum fratre magis benevolè se gereret, dùm tales narrabat circumstantias, quod penè invitus ad id testator inductus esset; Ut. n. ut pluries habetur *sub tit. de fideic. & sub altero de testam.*,
17 nimiùm deferendum est hujusmodi assertionibus eorum, qui testamenti, vel alterius ultimæ voluntatis scriptores, vel consultores fuerunt, aut aliàs informati.

Quoverò ad alium punctum detractionis falcidiæ, quamvis Alij discurrentes concluderent pro affirmativa, ex ijs, quæ in specie habentur deducta
18 *sub tit. de legitim. & detraction. disc.* 34., ubi quod ea, quæ remanent penès Ecclesiam hæredem cum onere celebrationis missarum, sunt detrahenda, & non dicuntur penès hæredem remanere; Attamen ex eisdem fundamentis, de quibus *dicto disc.* 34., ego fui in contraria sententia, quodquè ubi etiam de stricto juris rigore contrarium dicendum esset, adhùc tamen ob illam æquitatem, quam Ecclesia, & pia causa servare tenetur, ac etiàm ex convenientiæ, seu prudentiæ motivo, ad allicien dum fideles
19 ad piè disponendum, hujusmodi rigores juris civilis adhiberi non debent; Potissimè quia ipsa Ecclesia, seu pia causa juri positivo se non agnoscit subjectam, sed attendit naturalem veritatem, ideoquè intrare debet regula, *quod quisque juris &c.*, ut pluries advertitur *sub tit. de testamen.*; Controversia verò adhuc pendet indecisa

SPOLETANA
SVCCESSIONIS
PRO
IACOBO TORTO
CVM
ALEXANDRO DE ALBERTIS ET VINCENTIO DE TORTIS

Casus disputatus coram A.C., seu Prælato deputato, incertus est exitus.

An & quando per secundum legatum contentum in codicillis, censeatur ademptum, seu diminutum alterum legatum in testamento factum eidem personæ.

SVMMARIVM.

1 *Acti series.*
2 *An per secundum legatum censeatur ademptum primum, vel potius debeatur utrumque.*
3 *Quod sit quæstio voluntatis, & quomodò decidenda sit.*
4 *Ponderantur plures conjecturæ pro adimptione affirmativa, vel negativa.*
5 *De eodem &c.*
6 *De alio casu controversiæ, & quando per secundum legatum specierum comprehensorum sub genere prius legato, illud censeatur ademptum, vel reformatum.*

DISC. LIII.

PRopertius de Anticis, scriptis hæredibus Cinthia, & substituendis, Iacobum autem & Vincentium nepotes ex Iulia altera sorore prædefuncta instituendo in una ca portione æquali somnibus viventibus, ità servando ordinem intestatæ successionis; Alexandro dicto Cinthiæ filio legavit prædium, sub onere assumendi cognomen & insignia; Cùm autem casus dedisset mortem prædictarum Cinthiæ, & Iuliæ, idcircò in codicillis hæreditatem reliquit pro medietate dicto Alexandro, & pro altera medietate præfatis Iacobo & Vincentio; Quare inter istos, plures ortæ sunt controversiæ, inter quas fuit ista, an. s. Alexander præcipuum obtinere deberet dictum legatum in testamento sibi relictum; Habitaque unica disputatione coram A.C. seu Prælato Iudice deputato, non audivi amplius actum de causa; Vel quia concordata fuerit; Vel quia, defensores mutaverit, neque vidi jura alterius partis, ideoque judicium pro veritate desuper efformari non potuit.

In hac igitur disputatione; Scribens pro Iacobo, more Advocati ad causæ oportunitatem, admittebam, quod stante diversitate scripturarum, actorum, adeoùt subjectæ materiæ duplicatio non resisteret, regula assisteret duplicationi, ac resisteret demptioni, seu transfusioni prioris legati in secundum, ad communiter notata *per DD. in l. quingenta ff. de probat. & in l. Lucius 1. ff. de legat. 2. & l. pluribus* §. 1. *ff. de legat. 2.*, & alibi ex plenè ac elaboratè deductis *per Fab. de Ann. cons. 91. per tot. ubi* omnes opiniones recensentur *Menoch. lib. 4. præsumpt. 167. & 173. Mantic. de conjectur. lib. 12. tit. 4. & Rota decis. 41. nu. 53. & sequen.* & plenius *decis. 309. num. 50. cum sequen. par. 9. rec.*

Dicebam tamen, quod ista, prout ferè omnes Iliæ ultimarum voluntatum quæstiones, hodie non videntur amplius juris, sed sunt solùm facti & applicationis; Controversia enim inter DD. est in omninò ambiguis, & quando particulares conjecturæ, vel facti circumstantiæ diversam disponentis voluntatem non ostendant, secùs autem ista accidente, cui omnes jurium dispositiones, ac DD. traditiones cedunt, itaùt dicatur more conjecturali materia reposita in Iudicis arbitrio potissimùm regulando ex facti circumstantijs, in quarum defectum recurrendum est ad regulas, seu præsumptiones juris, nimiùm etiam deservientes in concursu conjecturarum, & adminiculorum hinc indè, itaut incerta sit præponderantio, quæ in ambiguo dubio est illi, cui juris regulæ assistunt, ut habetur apud allegatos, ac omnes de materia tractantes.

Plures

Plures autem conjecturæ ponderabantur pro mutatione voluntatis dicti testatoris super legati ademptione, Primò scilicèt ex magno temporis interstitio annorum circiter 15. inter testamentum & codicillos, per quod faciliùs mutatio voluntatis præsumitur, quàm incontinenti *Mantic. de conjectur. dicto lib. 12. tit. 1. num. 23. in fine, & tit. 4. nu. 10.*; Verùm ista est nimis vaga & generalis; Secundò ex mutatione status rerum ob prædecessum sororum aliorumque nepotum; Et ista etiam videbatur levis, quoniàm si viventibus adhùc sororibus proximioribus, ac prædilectis, testator hoc legatum nepoti ex sorore jam honorata relinquere voluit, nõ videtur urgere congrua ratio ademptionis; Tertiò more Advocati arguebam ab incompatibilitate, quoniam si Alexander per codicillarem dispositionem effectus erat hæres, vel saltim fideicommissarius universalis in ejus quota, non poterat esse legatarius particularis in toto prædio, cùm actio, & passio non dentur in eodem subjecto, neque legatum à seipso præstari possit; Allegando ad id more Consulentium pro ornatu scripturæ] quamplura jura, & auctoritates super hujusmodi notoria, & indubitata propositione; Verùm istud quoque motivum nullius ponderis, ac omninò fallax erat, quoniam implicantia procederet, ubi institutus esset hæres in solidum, itaùt à seipso legatũ recipere deberet, secùs autem, dum habebat cohæredem; Quartò deducebam regulam, ut per alienationem, vel dispositionem omnium bonorum censeatur ademptum legatũ particulare sub genere comprehensum ex deductis *per Menoch. dicta præsumpt. 167. nu. 19.*; Adhùc tamen id leve videbatur, cùm dispositio universitatis bonorum in codicillis contenta, rectè compatibilis esset cum hoc legato, eodem modo, quo in testamento ità compatibiliter de reliquis bonis hæreditarijs ad favorem institutorum dispositum erat; Quintò ex motivo æqualitatis servandæ, potissimè, quia pinguius [sequendo opinionem *Accursij*] dispositum erat ad favorem legatarij, quàm si ab intestato successisset, cùm tunc attendi potiùs debuisset magis recepta opinio *Azzonis*; Connectendo cum ista conjectura ponderationem, quod secunda provisio est pinguior, undè facilius intrat limitatio regulæ desumptæ ex textu *in dicta l. quinquaginta*, quæ propriè intrat, quandò aliàs exclusa duplicatione una ex duabus dispositionibus remaneret fatua, & inanis, ut benè de materia, seu intellectu dicti textus habetur *per Rot. dicta decis. 41. nu. 53. & sequen. & decis. 309. nu. 26. cum seqq. par. 9. rec.*; Verùm neq; ista conjectura stringebat, quoniam sicuti in testamento, firmo remanente legato, testator in reliquo asse, ordinem intestatæ successionis ad favorem legitimorum hæredum servare voluit, ità immutatis personis, idem fecit in codicillis, absq; alia ejusdem ordinis alteratione, nisi quod sequutus est magis opinionẽ *Accursij* quàm *Azzonis*, undè hæc secunda dispositio videtur regulanda à præcedenti testamentaria, per quam, legitimorum ab intestato succedentium vocatio, facta est compatibiliter cum dicto legato.

Quarè illa videbatur unica conjectura alicujus momẽti, quæ resultabat ex dispositione partis dicti prædij ad favorẽ Agnetis neptis ex Tullia altera sorore defuncta in solo usufructu, cũ expressa dispo-5 sitione, ut ea defuncta consolidaretur cum proprietate ad favorem dicti Alexandri, Iacobi & Vincentij hæredum, undè clara videbatur deduci voluntas, quod prædiũ, non sub legato, sed sub universa hæreditate veniret, atq; stante ista efficaci conjectura considerabiles dicebam etiàm aliàs superiùs recensitas insimùl ponderandas in istius corroborationem, quamvis singulariter essent leves, ex consueta regula, *ut singula, quæ non prosunt &c.*

Licèt enim satis me torqueret contraria conjectura desumpta ex contemplatione agnationis, dũ testator dicto prælegato adjecit onus assumptionis cognominis & familiæ pro perpetua ejus conservatione; Nihilominùs dicta altera conjectura videbatur magis specialis; Accedentibus etiam tot alijs generalibus, illis præsertim notabilis distãtiæ temporis, ac mntationis personarũ, ac etiam quià si testator eamdem intentionem de tempore codicillorum habuisset, verisimiliter idẽ onus repetijsset in magis pingui dispositione facta ad favorẽ ejusdem Alexandri, ac etiam verisimiliter idem ordinasset cum alijs nepotibus; Verùm hæc omnia ponderabam per discursum absque mei judicij efformatione, dum altera parte non audita, defuit occasio maturioris examinis veritatis.

In eadem materia, unicam pariter disputationem habui coram A. C. cum incerto exitu *in una Ravennaten. legati* pro Achille Mattarello cum Lucretia Lupatella; Nicolaus enim Mattarellus scripto hæ- 6
rede Achille, in codẽ testamento reliquit ad vitam pro habitatione Lucretiæ uxori appartamentũ superius suæ domus una cum granario, columbario, alijsq; mansiunculis vulgò *camerini*; In codicillis autem postmodũ confectis, reliquit Antonio Mattarello unam aulam in dicto appartamento superiori, reliquum verò dicti appartamenti, una cum coquina, & dictis mansiunculis vulgò *camerini*, reliquit dictæ uxori ad usumfructum, seu habitationẽ; Undè propterea orta est controversia, an dictæ legatariæ deberentur etiam granarium, & columbarium, de quibus in testamento, vel potiùs sola codicillaris dispositio attendenda esset utpotè prioris ademptiva, seu reformativa.

Pro hærede autem scribens, dicebam, quod cùm ageretur de legato, vel ratione causæ, vel ratione materiæ non admittente duplicationem, certa videbatur conclusio, ut per legatum magis diminutũ in codicillis factum super eadem re, censeretur ademptum illud plus, quod in priori testamento ad favorem ejusdem legatarij continebatur juxtà textum expressum *in l. libertis ff. de alim. & cibar. legatis*, ubi cùm testator tribus libertis decẽ menstruos pro alimentis reliquisset, si posteà in codicillis, omnibus libertis septem menstruos relinquat, priùs legatum moderatum videtur, ibique *glos.* verb. *relicta sit*, pleraque deducit jura concordantia, cũ quibus pertranseunt *Bart.*, *Ias.* & cæteri *in l. non ad ea §. ultimo ff. de condit. & demonstr. l. cum centum ff. de adim. legat. & in l. quinquaginta ff. de probat.* ac alibi; Atq; ejusdem textus dispositio in proposito etiã contrà Ecclesiam, seù piam causam ponderatur *in Romana prætensi legati coram Ghislerio decis. 10. par. 10. rec.*, ubi cùm testator priùs se declarasset relinquere Ecclesiæ scuta mille auri, deindè verò reliquisset scuta mille monetæ, nedùm excluditur duplicatio ob unicitatem causæ, sed firmatur, ut hæc secunda dispositio attendenda sit; [Licèt ista decisio verè non percutiat casum, cùm præcipuũ illius fundamentum consistat in eo, quod prior dispositio contenta solùm esset in lapide, quem super ejus sepulchro testator vivens apposuerat, ideoque dicenda non esset perfecta, utpotè indicans potiùs velleitatem, ac futuram voluntatem].

Eo magis, quià in secundo legato testator enumeravit aliam officinã in primo non contentã, nempè coquinam, ex qua posteriori denominatione videtur ad istam se restringere voluisse juxtà tex. *in l. Seia*

ff. de

ff. de fundo instructo, in cujus casu, testator reliquerat Seiæ fundos instructos cum suis villicis & reliquis colonorum, sub quo legato veniebant omnia, quæ pro patrisfamilias quotidiano usu in fundo erant, & tamen si in codicillis eidem relinquat eosdem fundos cum supellectili, pecude, villicis, cum reliquis colonorum, & apotheca, deciditur, quod non debetur amplius, quàm in codicillis contentũ est, eo quia per hanc secundam dispositionem cum enumeratione specierum, censetur à prima recessum, & quem textum expendit *Cyriac. lib. 1. obser. cap. 27.*; Quoties enim posterius legatum continet qualem qualè diversitatem à primo, tunc istud censetur in illud transfusum ad text. *in l. cum centum ff. de adim. legatis, & l. cum non ad ea ff. de condit. & demonstr. Bellon. jun. cons. 15. num. 16.*

Ponderabam etiam pro præmissorum corroboratione aliquam distantiam temporis inter testamentum & codicillos, ex qua facilius mutatio voluntatis præsumitur *Mantic. de conjectur. lib. 12. tit. 4. num. 10., ac alibi eod. tract.*; Necnon satis considerabilis videbatur causa minuendi, ex eo quod legataria per plures dies virum languentem deriliquisset, & de quo constabat, quod ipse conquestus esset, quæ causa etiam ex sola juris dispositione reputatur sufficiens ad inducendam præsumptam ademptionem ex deductis *per Mantic. de conjectur. lib. 12. tit. 2. nu. 18. in fine*; Concurrente etiã expressa alteratione prioris legati; Tùm in diminutione, dũ ejusdem appartamenti duas aulas Antonio in codicillis reliquit; Tùm etiam quia super residuo dictæ uxori relicto, adjecit in codicillis quoddam pœnale præceptum, quod in testamento non continebatur.

Difficultas tamen mea [reflectendo ad veritatem] erat in facto, an scilicèt dicta duo membra controversa, granarium, & columbarium, ità connecterent cũ dicto superiori appartamento, ut sub ejus generica expressione aliàs venirent, itaùt particularis mentio esset potiùs expressio ejus, quod tacitè inerat, vel è contrà, cùm in primo casu stante illo verbo generico *residui* importante universitatem totius appartamenti, satis dubitari posset de applicatione theoricæ desumptæ ex dictis juribus, in quorum casu certa erat diminutio inter unam & alteram speciem; Defuit autem occasio id maturius examinandi.

ROMANA PECVNIARIA, SEV LEGATI

DE BENEDELLIS

PRO

HÆREDIBVS ANTONII BENEDLLI

CVM

MARINO NATO.

Discursus pro veritate.

Revocato primo testamento per secundum, an revocata censeantur omnia legata in primo contenta; Vel potiùs aliqua adhuc debeantur.

SVMMARIVM.

1 *Actio.*
2 *Resolutio causæ.*
3 *Revocatio prioris testamenti per posterius procedit etiam in pijs dispositionibus.*
4 *Sed possunt deberi legata prioris testamenti.*
5 *Cessante causa ademptionis, cessat ademptio.*
6 *Quando legatum censeatur impletum in toto.*
7 *Quod per secundum testamentum revocatur primum.*
8 *Fortiùs in legatis, quàm in institutione.*
9 *Ampliatur.*
10 *Quando id limitetur.*
11 *De confirmatione tacita ex conjecturis.*
12 *Quando dicta confirmatio cesset.*
13 *Legata præventivè adimpleta in toto non debentur.*
14 *An legatum liberationis à debito censetur ademptum ob illius exactionem.*
15 *An dispositio valeat, si adest falsa causa.*
16 *De eodem.*
17 *Quando verba enunciativè prolata à testatore attendantur.*

DISC. LIV.

ANtonius Benedellus, in primo testamento condito de anno 1641., inter quamplura legata, unum fecit Marino Nato ejus amanuensi, seu adjutori, suppellectilium domus, ac liberationis à debito scutorum 1500. ex causa mutui; Mortui autem proximus de mense Decembris 1642., prævia dicti testamenti, omniumque aliarum dispositionum revocatione, aliud condidit testamentum, in quo declararit se in dicto penultimo testamento quamplura legata diversis personis fecisse, quæ ex eo, quod vivens adimpleverat, non renovabat, sed revocabat, atque ad tres vel quatuor dies, postmodum natis interim quibusdam codicillis, objit, unde comperto, quod dictus Marinus erat hæreditario debitor in scutis 1630., illum hæredes pulsarunt coram A.C., à quo sententiam condemnatoriam obtinuerunt, sed introducta causa appellationis *in Rota coram Arguelles sub die 11. Martij 1651.* prodijt resolutio super dictæ sententiæ infirmatione ex capite injustitiæ pro rata scutorum 500. stante liberatione in priori testamento ut supra relicta, non attenta ejusdem testamenti, ac legatorum in eo contentorum revocatione per posterius; Licèt enim regula sit, ut ex posteriore testamento, præcedens, omniaque in eo contenta exclusa juris dispositione quamvis expressa revocatione non accederet, corruant, ad text. *in §. sed & si quis priore instit. quib. mod. testam. infirmentur cum similibus notis concordantibus*, multò magis accedente revocatione expressa, quod magis communiter receptum est procedere etiam in legatis, & dispositionibus ad pias causas, rejecta sententia volentium ut in istis specifica & individua mentio requisita sit ex deductis *per Rovit. decis. 56. & cons. 83. lib. 2.*

Nihilominus id procedit, nisi appareat, quod diversa fuerit testatoris voluntas, quæ etiã conjecturalis, confirmat legata in priori testamento revocato contenta, ad text. *in l. licèt Imperator ff. de leg. 2. Cephal. cons. 75. l. leg. cum proponebatur ff. de leg. 2. Cephal. cons. 44. n. 24. cum aliis 22. Menoch. cons. 176. n. 3. Afflict. decis. 44. n. 24.*

alijs in decisione desuper extensa *per Albergatum* in locum *Arguelles* interim defuncti suffectum, & sub cujus nomine decisio edita est.

voluntas autem prædicta desumebatur ex ratione in posteriore testamento adjecta, circa non renovationem, sed revocationem legatorum, quia scilicèt per ipsum viventem impleta, & satisfacta erant, undè propterea proceditur cum dilemmate, quod Aut testator intellexit impleviſſe istud legatum tanquam liberationis operantis ipso jure, atque non exigentis aliud implementum positivum, & tunc plana est voluntas; Aut id non intellexit, & tunc tanquam ex cessante dicta ratione ponderata tanquam causa finali revocandi, illud non venit sub dicta revocatione, ex regula, ut cessante ademptionis causa, cessare quoque debeat ademptio ad *text. in l. finali ff. de hared. instit. glos. in §. sed & si quis verb. expressum instit. quib. mod. testam. infirmentur* cum concordantibus *apud Menoch. cons.* 857. *num.* 9. *Rouit. cons.* 55. *num.* 4. *lib.* 2.

Inclinatur autem in priorem partem dilemmatis, quod scilicèt intellexisset dictum legatum, ità impletum, seù satisfactum esse, ponderata particulari affectione testatoris ergà legatarium, undè propterea verisimile est, quod quemadmodùm reliqua omnia legata facta alijs minùs dilectis vivens implevit, ità istud sic impletum esse intellexerit; Constituendo etiam fundamentum in aliquibus testibus deponentibus pluries audivisse à testatore quod Marino donaverat scuta 1500., quæ est eadem summa dicto legato correspondens, cui verbum donare adhùc congruit; Tùm quia legatum est donatio à defuncto relicta, ab hærede præstanda; Tùm etiam quia adimplendo in vita, magis donasse, quàm legasse censetur, ut liquet ex dicta decisione.

In hoc statu hæredes, ad effectum deliberandi, àn cedere, vel prosequi deberent, seù ad concordiam devenire, me tunc circa susceptæ professionis initia, utpotè minùs occupatum, atque in majori studiorum fervore constitutum [ut Curiæ consuetudo est] requisierunt, ut pro veritate indagarem, an fundamenta decisionis prædictæ subsisterent, necnè, stante præsertim, quod in contrarium judicatum fuerat per Prælatum magnæ existimationis, tàm quoad doctrinam, quàm quoad integritatem; Petendo etiam, ut videretur, nedum super dicti legati liberatione, de quo solùm agit decisio, sed etiam super altero legato mobilium domus, in quo legatarius erat actor.

Pro hæredibus contra legatarium in omnibus respondendum censui, innixus principaliter dictæ regulæ, quod per posterius testamentum censetur
7 priùs revocatum cum omnibus in eo contentis, quamvis nulla mentio fieret ex superius allegatis cum alijs *per Surd. cons.* 350. *num.* 9. & 414. *num.* 22. *Gratian. discept.* 605. *num.* 11. *cum sequen.*; Quinimò facilior est revocatio legatorum, quàm institutionis hæredis, adeoùt stare simul possint, ut institutio per posteriorem dispositionem utpotè minus solemnem, vel aliàs defectivam non remaneat
8 revocata, & tamen revocata sint legata, ut *post Bart. Bald.* & alios *Surd. cons.* 320. *num.* 11. cum alijs *apud Rot. in Reggien. bonorum* 23. *Januarij* 1647. *coram Corrado* §. *& demum*, ubi quod etiam ex actu nullo, minùsque solemni probatur ademptio.

Dictaque regula procedit, quamvis testator in posteriori testamento unum ex legatis in priori
9 contentis expressè revocaverit, alijs sub silentio involutis, non enim exindè resultat argumentum à contrario sensu super confirmatione eorum, quæ revocata non sunt, quoniam illa si non revocantur ex facto hominis, dicuntur revocata ex facto legis *Castrens. in l. hæredes palàm* §. *si quid ff. de testam. Mantic. de conject. lib.* 12. *tit.* 1. *numer.* 36. *Surd. dicto cons.* 350. *num.* 9. *Gratian. dicta discept.* 605. *num.* 11. *& sequen.*, undè propterea quoties non urgeant conjecturæ vel adminicula suadentia diversam testantis voluntatem, quæ totum facit, atque per legatarium probanda est, fundata remanet hæredis intentio.

Ista autem vera theorica ità constituta, totus punctus erat, àn constaret necnè de dicta contraria voluntate limitationis productiva, de qua in præ-
10 senti dicebam non constare, quoniâ *Cephal. cons.* 73. *& Menoch. cons.* 176. cũ quibus proceditur in decisione, & quibus observabã addi posse *eumdè Cephal. cons.* 74. *Nattam* in eodè casu consulentè *cons.* 483. *& seq. & cons.* 527. eumdemque *Menoch. cons.* 857. loquuntur in casu, quo testator expressè declarasset nolle in totum priùs testamentum revocare, sed tantùm in aliquibus partibus reformare, & in reliquis còfirmare, tunc enim quia satis in jure dubitari, potest de potestate ità disponèdi, cùm paganus decedere non possit cum duobus testamentis, idcircò ad hoc objectum removendum, voluntas testatoris super confirmatione, ac subsistètia contentorum in priori testamento, in hoc operativa remanet, ut ea, quæ revocata esse noluit, censeantur implicitè de novo disposita in posteriore, ex quo validitatè obtineant, & sic jure confirmantis potiùs quã confirmati, adeoùt priùs testamentum, in partibus non revocatis, habeatur tanquàm pars, seu codicillus ultimi, ut probatur *per eosdem, & per Surd. cons.* 230. plenè *Altograd. cons.* 78. *& 79. lib.* 1.

In præsenti autem nulla accedebat expressa voluntas approbativa contentorum in priori testamento, idcircò dicebam, quod non versaremur in casu dictarum auctoritatum, quæ propterea directè ad rem facere non videbantur.

Et quamvis superius allegata *glos. in §. sed & si quis verb. expresse instit. quib. mod. testam. infirmentur*, cui innititur *Menoch. dicto cons.* 176. *num.* 3. *& cons.* 857. *sub num.* 9. firmet, ut etiam ex tacita, & conjecturata voluntate, dicta confirmatio resultare possit; Nihilominùs adhùc observabam, ut ni-
11 mium de hoc fundamento dubitari posset; Tùm quia *dicta glos.*, ità simpliciter intellecta, minùs vera videtur propter exemplum ab eadem adductum, in quo se restringit ad falsitatem causæ, ut observat *Cyriac. controv.* 168. *num.* 45., ubi in specie illam refellit, firmando antecedenter *num.* 40. *& sequen.*, ut ad tollendam legalem revocationem primi ex secundo resultantem, requiratur voluntas expressa, [super cujus tamen assumpti veritate nihil firmandum censui]; Tùm etiam quia tàm *glos.* quàm *Menoch.* loquuntur, ubi agatur de revocatione tacita à sola legis dispositione resultante ob præsumptam testatoris voluntatè, quoniam tunc voluntas præsumpta cum alia præsumptione tolli potest, *ut bene idem Menoch. dicto cons.* 176. *sub numer.* 3. *vers. quocirca, & cons.* 857. *sub num.* 9., ideoque posita dictarum auctoritatum veritate, cessabat earum applicatio ad casum.

Præterea posito etiam, quod tacita, & conjecturalis voluntas in proposito sufficeret; Adhùc tamè
12 non assistebat factum, ex cujus circumstantijs contrarium potiùs evidenter probari videbatur, quoniam per eosdem testes à legatario inductos probabatur, quod testator illo intermedio tempore inter primum, & secundum testamentum, præfato legatario donaverat diversis vicibus scuta 3. m., &

ultrà, undè propterea rectè verificabatur causa, seù ratio implementi per ipsum expressa ; Quinimò stante hac facti circumstantia dicebã, quod etiamsi priùs testamentum revocatum non esset, omniaque præmissa cessarent, adhùc non improbabilitèr prætendi posset, ut dicta legata utpotè per ipsum testatorem viventem præventivè impleta ampliùs non deberentur ex deductis *per Magon. decis. Lucen.28. Franch.decis.422. Greg. & adden.decis.236., & in Romana legati scutorum 50.m. 11. Maij 1640. coram Dunozetto inter suas decis. 579. & in eadem 17.Iunij 1641. & 1.Iunij 1644.coram Cerro*, quæ duæ posteriores sunt impressæ *decis.41. & 309.p.9.rec.*; Quidquid enim esset de veritate dicti assumpti super tacita ademptione resultante ab implemento, quod ex alijs titulis per testatorẽ factũ esset in vita, super quo *Rota in allegatis decisionibus* variavit, ac revera certa, & determinata regula tradi non potest, cùm sit quæstio voluntatis, & facti, ex istius particularibus circumstantijs in singulis casibus diversimodè decidenda, nihilominùs in præsenti deducebatur tanquam per argumentum à fortiori, & de hoc habetur particulariter actum supra *disc.51.*

Accedebat etiam considerabilis circumstantia, quod illud debitum, cujus liberatio in primo testamento relicta fuerat, præsupponebatur de tem-
14 pore secundi in majori parte exactum, itaùt dicta sententia condemnatoria esset pro debito contracto ex alia causa, undè intrare poterat inspectio, an per subsequutam exactionem censeretur ademptum legatum liberationis, quamvis primum testamentum non esset revocatum ex deductis *per Mantic.de conject.lib.12.tit.2.numer.19.Gratian.discept. 251.*cum alijs supra *disc.48.*

Motivum autem falsæ causæ adjectæ in revocatione legatorum, seù istius causæ cessatio in controversis legatis ; nequè videbatur considerabile, quoniam ea, quæ in hujusmodi terminis dicuntur per DD., procedunt ubi testator ignorat, quod
15 causa allegata esset falsa, tunc enim ratione erroris excluditur voluntas; Secùs autem, ubi ipse benè sciat, an ea sit vera necnè ; Puta quia agatur de re consistente in facto proprio, ut in præsenti; Tunc enim dispositio valet nõ obstante causæ falsitate ad *text. in l.demonstratio §. 1.ff. de condit. & demonstr.*cum concordantibus *per Mantic. de conject. lib. 6. tit. 14.post nu.15.Capyc.Latr.consult.85.num.finali.*

Item considerabam, ut tunc ea, quæ dicuntur de falsa causa adimendi, locum habeant, quando agitur de ademptione legatorum contentorum in te-
16 stamento valido, & non revocato, adeoùt principalis inspectio consistat in ipsa ademptione, qua cessante, legatum subsisteret, ac deberetur jure suo tanquàm contentum in testamento, seù alia dispositione valida, adeoùt consideretur cessatio ademptionis tanquàm remotio obstaculi, seù impedimenti in ea re, quæ alias non impedita, marte suo procederet; Ubi verò testamentum, seù alia principalis dispositio non subsistit, undè propterea, etiamsi nulla legatorum ademptio, vel alia mentio fieret, illa corrueret, tunc intrare non videntur argumenta super superflua expressione eorũ, quæ jam de jure inerant, sed legatario habẽti contrà se regulam, incumbit onus probandi diversam voluntatem, ob quam à dicta regula recedatur, Neque occasione istius disputationis, inspectis auctoritatibus in dicta decisione allegatis, ac alijs, quæ per Scribentes pro legatario deducebantur, comperiebam quod adesset auctoritas, quæ istos terminos percutiat.

Hinc ponderabam, quod non benè in eadem decisione ponderarentur testes ad id inducti, licet singulares, ac aliàs in persona, & dicto deferentes utpotè solùm deservientes pro declaranda actus-
ris ambigua voluntate, quoniam posita cessatione omnium legatorum, quæ in testimento revocato continentur, adeoùt eorum aliqua subsistere oporteat tanquàm novam voluntatem, quæ robur, ac efficaciam recipiat à secundo testamento, in quo virtualiter, ac implicitè id contineri dicerentur, quoties id per testes faciendum est, cum agatur de probando novam voluntatem, requiritur numerus solemnis juxtà receptam distinctionem, de qua sapius *sub tit. de testamentis*; Ac etiam quæ inveniri incidenter, & enunciativè prolatis per testatorem, fieri non potest solidum fundamentum, nisi prolata sint in ipso actu ordinandi ultimum testamentum validum, seù post illud ordinatum ; Secùs autem si anteà, cùm tunc proferri potuerint præsupposito, quod effectum sortiri debuerint mum testamentum, ut *apud Capyc.Latr.cons.*
143. num.40. & sequen. de Marin.cons.quarid.35. numer.23.Burat.decis.616.num.1.

Quid autem sequutum sit, incertum remanet, cùm amplius de controversia actum non inierint; Puto autem, quod concordia eam terminaverit, seù quod per alios defensores tractata sit.

AVENIONEN.

LEGATI

PRO

DOMO CHARITATIS, SEV ELEEMOSYNA GENERALI AVENIONEN.

CVM

IOANNE BAPTISTA.

Responsum pro veritate.

An, & quando per alienationem rei legatæ ab ipso testatore post testamentum factam, resultet legati ademptio, necne.

SVMMARIVM.

1 Facti series.
2 Quomodo ista quæstio decidenda sit.
3 Unde resultet decisionum diversitas.
4 De modo judicandi, vel consulendi missive.
5 De eodem de quo num.2.
6 Traditur regula, seù theorica generalis cum distinctione casuum.
7 Illa cessat ex diversa voluntate.
8 De circumstantijs probantibus ademptionem.
9 De eodem, & an legatum fructuum sit idem quod usus fructus, & minus.
10 Quod dari possit perpetua alienatio fructuum sine alienatione ipsius rei.
11 Qualitas testatoris est nimium consideranda, si sit literatus, vel illiteratus.
12 De modo interpretandi legatum magis favorabile hæredis, quam legatarij, & è contrà.

DISC

DISC. LV.

MElchior de Bus, instituta hærede Domo charitatis, vel eleemosynæ generalis Civitatis Avenionen., legavit Io. Baptistæ ex fratre uterino nepoti, fructus, ac reditus cujusdam prædij, sub ea lege, ut eis frui nõ posset usque quò ad ætatem 30. annorum pervenerit, aut matrimoniũ contraxerit, sed interim dicti fructus per dictũ hæredem, ejusquè administratores, erogari deberent in emptionem tot bonorum, vel capitalium ad commodum dicti Ioannis Baptistæ, quo defuncto, prædium ad hæredem reverti, seù spectare deberet, remanentibus solùm ad commodum legatarij dictis investimentis factis ex fructibus.

Post testamentum per annum cum dimidio ante obitum, testator voluntariè illud vendidit, majori parte pretij recepta in pecunia numerata, habita fide de residuali parte, cum dilatione ad biennium; Hinc propterea pro veritate consultus fui, an, & quale jus dicto legatario competeret, vel potiùs dictum legatum per rei alienationem ademptum esset.

Respondi idem quod in hoc eodem articulo *disc. præcedenti*, ac generaliter ferè in omni hac legatorum, aliarumque ultimarum voluntatum materia habetur, quod quidquid nostri cum regulis generalibus, desumptis, ex aliquibus juribus, vel majorum traditionibus, earumdemque regularum limitationibus, & sublimitationibus, seù declarationibus, se involvant; Veriùs est, ut certa & determinata regula generalis cuicumque casui applicabilis desuper tradi non possit, quoniam cùm sit quæstio voluntatis, à qua totum pendet, eique omnes juris regulæ cedunt, hinc de consequenti est facti & applicationis potiùs quàm juris, ejusque in singulis casibus diversimodè pendet decisio ex eorum qualitate, & circumstantijs, ex quibus in casibus, qui similes, ac penè identifici videantur, in uno album, in altero autem nigrum respondere congruat; Id autem ignarum vulgus non de facili percipit, atque de varietate decisionum in eodem articulo, quinimò etiam in eadem causa scandalizatur, sed malè, ex rationibus de quibus *sub tit. de judic.* in relatione, seù praxi Curiæ occasione agendi de Rotæ Auditorio; sub cujus Rubrica generaliter agitur de Iudicibus, ac de modo judicandi; Ac etiam sub Rubrica de Advocatis, & Procuratoribus, ubi de modo scribendi, vel consulendi, & an liceat scribere, vel causas tueri etiam contra propriam opinionem.

Et consequentèr [ut sæpiùs advertitur] mera ineptia est, in istis vel similibus quæstionibus, cum solito improbo Iuristarum labore, doctrinarum, ac decisionum magnum cumulum facere, atque ità chartas inutiliter implendo, materiam potiùs involvere, quoniam oportuna quidem, imò necessaria est notitia theoricæ generalis juris, & quænam ex magis communi, & probabili sententia, sit regula, vel quæ sint limitationes, ad effectum, ut ità, ponderatis facti circumstantijs, congruè applicari possint activa passivis, sivè quomodo colluctantibus, hincinde conjecturis, & argumentis diversæ voluntatis, quæ ità omninò obscura & ambigua remaneat, per solos juris tramites judicandum sit, [quod tamen nimiùm rarum est]; De reliquo enim, totum consistit in facto, sivè in applicatione congrua, ideoque magis judicium adæquatum, quàm ingenium, vel dictus improbus labor desiderari, videtur.

Card. de Luca de Legat.

Deducendo autem in hoc responso [forsan pleniori stylo, ut quandoque etiam præter genium, vel rectum scribendi ordinem in hujusmodi Responsis extrà Curiam ad satisfaciendum regionum moribus facere oportet] easdem auctoritates, quæ habentur deductæ *disc. præcedenti*, easdemque responsiones ibidem contentas ad leges, quæ desuper pugnare videntur; Constituebam regulam, seù theoricam generalem, cum vera, & recepta distinctione, quod; Aut agitur de merè voluntaria alienatione, & tunc regulariter ademptio exindè resultet, sivè pretium extet in specie, vel in æquipollenti, sivè non; Aut verò agitur de alienatione necessaria, quæ contingat etiã in bonis stabilibus per retractũ legalem, vel conventionalem juxtà illas retractus species, de quibus in sua materia *sub tit. de servit.*; Vel in ea resolutione, quæ resultet àjure offerẽdi, de quo *sub tit. de empt. & vendit.*; Vel à jure redimendi, quod debitori competat, de quo *sub tit. de credito*; Aut in censibus, vel locis montiũ cum extinctione, ac in nominibus debitorũ cum solutione &c.; Et tunc Aut pretiũ non extat, nec in specie, nec in æquipolleti, sed verè consumptum est ab eodem testatore, & pariter intrat regula pro ademptione; Aut extat præcisè, vel æquipollenter, quia nempe versum sit in alia bona, seù in alios effectus, qui remaneant in hæreditate, & tunc secùs, quodque probabilius intret subrogatio; Nisi in omnibus hujusmodi distinctionis partibus respectivè, diversæ voluntatis conjecturæ, & argumenta urgeant, in quorũ pondere, vel efficacia, omnes forenses quæstiones versari solent, ut conciliando, seù declarando jura, & auctoritates, insinuatur *disc. præcedenti.*

Ista theorica ita constituta; Quatenùs pertinet ad applicationem; Respondi quod probabiliores viderentur partes hæredis prò ademptione; Primò quia agebatur de alienatione merè voluntaria, pretio pro majori parte consumpto, seù ità commixto, ut illud in specie, vel in æquipollenti distingui non posset, residuum autem remanebat in terminis puri crediti quantitatis accidentaliter ob fidem de eo habitam, undè propterea intrare non poterat illud argumentum voluntatis subrogandi, quod ponderatur *disc. præcedenti*, quoties alienatio principaliter ordinetur ad aliud immediatum investimentum, quod pinguius, seù magis oportunum reputetur, cùm tunc videatur potiùs species permutationis, quæ in substantia non importat eam alienationem, quæ bona in patrimonio annihilet.

Et secundò clariùs, quoniam legatum non erat de ipsa specie pleno jure, & in proprietate, sed solùm de usufructu, seù fructibus quod regulariter importat idem ex deductis *in Eugubina hoc eodem titulo disc.* 45., cujus quæstio neque intrabat, dum in verbis exprimebatur; Quinimò minus importare videtur legatum fructus, quàm usus fructus, quoniam istud importare dicitur jus, ideoque cadit sub prohibita alienatione, quod in illo fructuum non procedit utpotè redolens solam commoditatem, seù nudum factum ex ijs, quæ habentur pluries *sub tit. de feud.* præsertim *disc.* 61., ac etiam *sub tit. de alienat. & contract.* & alibi.

Et quamvis non implicet, ut etiam fructus tanquam distincti ab ipsa re, perpetuò ad aliquem pertinere possint, etiam transmissibiliter, ex ijs, quæ habentur *sub dicto tit. de feud. disc.* 62., ac etiam insinuantur *in dicta Eugubina disc.* 45., Attamen id regulariter non præsumitur, ut in proximè allegato *disc.* 62. advertitur; Ac etiam quia in hac facti

specie non disputabatur de hoc principaliter, sed solùm id insinuabatur incidenter pro regulanda voluntate disponentis, dictaque diversa quæstione decidenda, cùm ita in hæreditate non remaneret aliquid ex rei legatæ pretio, in quo istud legatum fructuum esset verificabile.

Ponderabam quoquè in idem eam circumstantiam, quod testator esset juris peritus, benè conscius de ista juris regula, ut per voluntariam alienationem, potissimè non ordinatam ad immediatum investimentum, resultaret ademptio; Cùmque 11
habuisset opportunum tempus providendi, ità magis dictæ voluntatis præsumptio à lege inducta resultare videtur, juxtà ponderationem, de qua habetur præsertim *sub tit. de fideicom.* inter tæstatorem litteratum, ac Iurisperitum, & idiotam, cùm diversimodè unius, ac alterius voluntas interpretanda veniat; Atquè pleræquè aliæ quoque videbantur accedere facti circumstantiæ in idem tendentes; Quibus addebam juris generalitatem, ut in dubio stricta interpretatio contra legatarium, larga verò, seù favorabilis pro hærede facienda sit, 12
quoties sit verisimiliter prædilectus hæres, ut in præsenti, dum concursus erat inter causam piam, & transversalem; Quamvis ista generalitas sola, & de per se absque alijs facti adminiculis, vel argumentis, pro meo sensu, modicæ, ac penè nullius ponderis esset, benè tamen considerabilis ad facti circumstantias muniendas, sivè, ut ex eis, hujusmodi generalitates, vel juris regulæ faciliùs intrarent, ac admittendæ essent; Isteque videtur germanus modus, quo mediante, hujusmodi quæstiones decidendæ sunt.

13 *Testi mediatori, seu deponenti de facto proprio non interessato nimium defertur.*

DISC. LVI.

TEstator, instituto hærede amico filio, duabus filiabus jam nuptis, jure legati reliquit annos scuta auri 50. pro qualibet et vitam; Dictoque filio absque prole masculina deficiente, eisdem filiabus reliquit scuta mille auri pro qualibet, declaratione adjecta, ut tali casu, dictum annuum legatum vitalitium cessare deberet.

In codicillis autem, post sex annorum spatium conditis, facta magna expressione amoris, quo eisdem filias prosequebatur, eisdem reliquit scuta 400. pro qualibet, solvenda statum ejus obtinenti quinto; Et demùm in alijs codicillis septem filijs ordinatis, deficiente linea masculina prædictorum filij, singulis dictis filiabus reliquit scuta m., in quibus comprehensa esse voluit scuta mille in testamento in eodem casu relicta, revocando dictum legatum annuum scutorum 50. perinde, ac si dictum non esset, cum verbis revocatorijs nimis amplis.

Sequuta morte testatoris, tam permotores, vel curatores dicti hæredis minoris, quàm per ipsummet factum majorem, dictum annuum legatum scutorum 50., spatio annorum circiter 11, persolutum fuit; Postmodùm verò, cùm continuationem cessaret, ex fundamento dictæ revocationis in ultimis codicillis contentæ; Hinc proindè, suppressis nominibus, neque exprimendo partem, à qua consiliũ expeteretur, desuper pro veritate consultus fui.

Respondi, quod pro hærede nimium urgere videbantur verba codicillorum quæ clarè, ac litteraliter revocationem indefinitè continent, undè propterea intraret vulgaris regula textus in l. ille, aut ille §. *cum in verbis ff. de leg. 3.*, quod ubi verba sunt clara, locus non est glossis, argumentis, & interpretationibus ex deductis *decis. 44. par. 11. rec. num.* 14. & passim.

Et quamvis in facti notula supponeretur, quod testatoris uxor, ac respectivè contendentium mater, per cujus organum prædictos ultimos codicillos Notarius extendit, attestaretur, quod hujusmodi revocatio ordinata esset in solum casum deficientiæ lineæ masculinæ, per quam locus fieret dicto pingui legato scutorum 10. m., atque huic attestationi accederet quoque adminiculum subsequæ observantiæ.

Nihilominùs, posito quod testatoris voluntas circà dictam revocationem, in verbis esset expressa, & litteralis, dicebam quod præmissa nil prodessent, ob veram, ac receptam juris theoricam, quod; Dum agitur de interpretando dubiam voluntatem, quæ in verbis licèt ambiguis contineri potest, & tunc admittantur etiam testes singulares de voluntate defuncti informati, aliaque adminicula & conjecturæ; Aut verò agitur de voluntate clara, quam per extrinsecas probationes destruere oporteat, in diversam voluntatem deducendo, & tunc requiritur eadem solemnis probatio, quæ in ultimis voluntatibus ex integro probandis de jure requiritur, ut ità distinguendo firmant cæteris relatis. *Mantic. de conjectur. lib. 5. tit. 15. num. 9. Gutier. practic. quæst. 180. Cappc. Latr. consult. 143. num. 36. & seq. Gabr. cons. 112. lib. 2. Hodiern. contr. 11. num. 85. & seq. Rota coram Carillo dec. 128. num. 24. & seq. de cis. 61. num. 4. par. 10. rec. in Romana annua pensionis 4. Julij 1663. coram Bevilaqua impress. pos-*

Zuf-

LVCANA

ADEMPTIONIS LEGATI.

Responsum pro veritate, suppressis nominibus.

De interpretatione ademptionis factæ in codicillis, de legato facto in testamento, & quomodò talis ademptio intelligenda sit, ubi constet, quod affectio ergà legatarium non sit diminuta, sed potius dispositio ademptiva majorem arguat affectionem.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*

2 *In claris, & expressis non intrant præsumptiones, & argumenta.*

3 *De distinctione an testibus singularibus, vel non solemnibus probationibus in materia legatorum, & ultimarum voluntatum deferatur, & num. 8.*

4 *Inducta ob majorem amorem ad commodum, non debent operari ademptionem.*

5 *Contrà ademptionem capienda est interpretatio.*

6 *Ea non præsumitur, & de facti circumstantijs eam excludentibus.*

7 *Affectio testatoris ergà legatarium attenditur pro legati interpretatione.*

8 *De eadem conclusione, de qua num. 3.*

9 *Scriptor, vel consultor testamenti est bonus interpres.*

10 *Observantia nimium attenditur in interpretatione legatorum.*

11 *Declaratur quomodò, & quando id procedat.*

12 *De dispositione inter liberos.*

Zuff. de legitimat. proces. decis. 102. & habetur plures *sub tit. de testam.*

Potissinè quia eadem revocandi voluntas in verbis expressè probata, adminiculum quoque recipere videtur ex notabili augmento prioris legati facti in decuplo, ac etiam ex alio legato scutorum 400. statim post mortem singulis dictis filiabus facto in codicillis die præcedenti conditis, quasi quod ità testator, cũ hac summa, per unicam præventivam solutionem, dictum annuum vitalitium incertum legatum pinguius implere voluerit.

His tamen non obstantibus, pro legatarijs probabilius respondendum esse censui, quoniam, tam verba priorum codicillorum, quàm notabile augmentum in posterioribus contentũ, ostendebant, quod testatoris affectio ergà filias legatarias, potiùs crevisset; Hoc autem posito, nullatenùs præsumenda est ademptio legati certi, ob eventualem incertam alterius legati spem à testatore potiùs 4 abhorritam, atque verisimiliter non speratam, cum aliàs amoris augmentum, emolumenti diminutionem causaret, contrà omnia scripti, ac naturalis juris principia.

Cessante autem probabili causa ademptionis, pro istius exclusione semper stat præsumptio, ideoquè capiendus est omnis possibilis intellectus pro 5 illa evitanda *l.* 3. §. *in duobus ff. de adim. legat. Alex. cons.* 169. *num.* 3. *lib.* 5. & cæteri *apud Menoch. cons.* 243. *n.* 5. *& lib.* 4. *præsumpt.* 167. *n.* 1. *Gregor. decis.* 236. *num.* 11. *Rota in Romana legati scutorum* 50. *m.* 11. *Martij* 1640. *coram Dunozetto* inter suas *decis.* 579. *num.* 1. *& seqq.* & in alijs.

De possibili autem, quinimò vero, ac germano dictorum verborum intellectu, circà dictam revocationem, accessoriè solum, & consequutivè ad casum substitutionis, ob quem pinguiori legato scu- 6 torum 10. m. locus fieret, evidenter constare dicebam ex tenore primi testamenti, in quo dispositum est, ut dictum legatum annuum cessare solùm deberet in dicto casu, ideoque cùm voluntatis mutatio non præsumatur, sed potiùs continuatio ex deductis *per Menoch.* & alios ubi suprà, idcircò secunda dispositio à præcedenti interpretationem recipere debet, proindeque, ut dixi, revocatio, eodem themate retento ad præfatum casum referenda esset, ne daretur absurdum; ut inducta ad augmentum, operentur diminutionem, quodquè crescente testatoris amore erga legatarium, istius conditio deterior efficiatur, atque certum emolumentum diminuatur, ob incertam spem non contingibilem.

Affectio enim testatoris erga legatarium, nimium est considerabilis pro favorabili, ac benigna legati interpretatione, ut *apud Carill. decis.* 303. 7 *num.* 5., & advertitur pluries *hoc eodem titul.*; Maximè ob dictam rationem, quod eventus, in cujus casu dictum pinguius legatum ordinatum fuit, erat nimium tristis, atque testatori odibilis, ab eo verisimiliter non speratus, sed potiùs reformidatus.

Et nihilominùs, ex præmissis dicebam negari non posse, quod hujusmodi voluntas esset ambigũa, ac interpretationis capax, ut propterea, juxtà veram, ac receptam distinctionem, in ratione du- 8 bitandi superiùs traditam, testibus etiam singularibus, alijsque conjecturis, ac adminiculis deferendum sit ex allegatis; & in specie *in dicta Romana annua præstationis* 4. *Iulij* 1663. *coram Bevilaqua post Zuff. decis.* 102., in qua nimiùm defertur attestationi, etiam extrajudiciali, unius, per cujus organum testatoris voluntas Notario communicata fuit, ut patet ex dicta decisione, de cujus casu agitur *sub tit. de testamen. disc* 46.; Multò magis in hac facti specie, in qua agebatur de uxore, quam satis verisimile est de viri voluntate informatam esse, eaquè erat etiam communis mater, quàm inverisimile est, ut contra proprium filium id attestari vellet; Attentâ præsertim modicâ summâ, pro qua omninò improbabile videri dixi, ut matrona nimiùm qualificata, in propriæ animæ perniciem, atque contra stimulum materni amoris, minùs veram attestationem facere vellet.

Quodque testamenti, seù alterius ultimæ voluntatis scriptor, dictator, consultor, explorator, vel relator, sit optimus ejusdem voluntatis interpres, 9 firmant *Pedrocch. consil.* 2. *num.* 89. *& seqq.*, *Rouit. pragm.* 2. *de Notar. num.* 20. *Mantic. de conject. lib.* 3. *tit.* 1. *num.* 33. *Simon de Prat. de interpret. ultim. voluntat. lib.* 1. *dub.* 1. *solut.* 8. & habetur *sub tit. de fideicomm. disc.* 115. & in alijs, ac etiam *sub tit. de testamen.* & alibi.

Nimiùm quoquè conferre dicebam vehemens adminiculum subsequutæ observantiæ longævæ spatio annorum 12., quæ in omnibus ambiguis est optima interpres, ac interpretationum Regina ad 10 *textum in d. l. si de interpretatione ff. de legib.* cum ibi notatis; Et ultrà generalia nota, in specialibus terminis interpretandi legati veritatem, ac substantiam ob subsequutum ejus implementũ, quamvis notabile objectum *Sen. Cons. Liboniani* obstaret, firmatur *in Romana legati* 28. *Iunij* 1658. §. *fin. coram Celso inter suas decis.* 271. *ad textum in l. non dubium Cod. de testam.*, ubi *Castr. num.* 2. *&* 3., & habetur *sub tit. de testam. disc.* 8.

Licèt enim istud motivum observantiæ non esset considerabile in ordine ad deducendam illam observantiam obligatoriam, quam tanquam per 11 speciem novæ obligationis ponderant *Bart. in dicta l. non dubium n. fin.* & cæteri, & *apud Giovagn. cons.* 7. *nu.* 8. *lib.* 2. *Magon. decis. Floren.* 58. *nu.* 33. & alij, cùm id originariè gestum esset per tutores, vel curatores, qui non potuerunt præjudicare pupillo, vel minori, qui factus major, sequendo errorem suorum administratorum, præter voluntatem id agere potuit; Attamen dixi, id esse nimium considerabile, in ordine ad desumendum adminiculum, voluntatis testatoris, cujus verisimiliter conscij præsumuntur tutores, vel curatores, quibus unici filij educationem, atque ingentis assis administrationem commisit, nam etiam *in dicta Romana legati coram Celso*, confirmata etiam *coram Priolo, & Verospio*, de qua *dicto disc.* 8. *de testam.*, solutio consimilis annuæ, seù menstruæ vitalitiæ præstationis per solum spatium aliquorum mensium facta fuerat, non per ipsum hæredem, sed per ejus absentis matrem procuratricem, & tamen id satis habitum fuit in consideratione; Ideoquè omnia præmissa insimul, ac unitim combinata, cum regula in ambiguis, & conjecturalibus perpetuò, ac principaliter attendenda, ut singula, quæ non profunt, unita juvent, casus pro meo judicio ad favorem legatariarum videbatur planus.

Omnisque difficultas cessare videbatur, quoniam non agebatur de dispositione ad favorem extrancorum, in qua requiratur probatio solemnis, sed inter liberos, inter quos sufficit probatio naturalis per duos testes, vel alias species probationis, 12 ad communiter notata *in l. hac consultissima* §. *ex imperfecto Cod. de testam.* cum concordantibus *sub tit. de testam. disc.* 26., 27., *&* 75.; Et consequenter, ubi etiam non ageretur de faciendo interpretationem voluntatis dubiæ, sed etiam de probatione voluntatis omninò novæ, ac dispositivæ, adhuc di-

cta attestatio, juncta cum præfatis adminiculis sufficeret, quoniam testis non interessatus, & qualificatus, qui deponat de facto proprio, junctis adminiculis est sufficiens ad perfectam probationem *Rot. apud Merlin. decis. 604. num. 11. Buratt. & add. decis. 111. num. 9. decis. 483. num. 3. & decis. 775. num. 5. cum seqq.*

Quamvis autem, suppressis nominibus, desuper consultus fuerim, puto tamen quod casus esset super eo testamento, de quo habetur actum *sub tit. de legit. & detract. disc. 10.*; Incertum est autem, quid sequutum sit, sed credo quod hæres his acquieverit.

PERVSINA
CADVCITATIS
PRO
MONASTERIO S. BENEDICTI.

Responsum pro veritate.

An, & quando legatarius, ob non implementum conditionum, & onerum adjectorum legato, istius caducitatem, seù privationem incurrat; Vel potiùs ad moræ purgationem admittendus veniat.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *De decisionibus agentibus de caducitate.*
3 *Etiamsi caducitatis pœna non sit adjecta, an subintelligatur.*
4 *De purgatione moræ.*
5 *De distinctione inter dispositionem modalem, & conditionalem.*
6 *De diversis speciebus contraventionis &c.*

DISC. LVII.

1 CUm testator, scripto hærede Monasterio S. Benedicti Congregationis Cassinensis, aliquorum prædiorum legatum alteri fecisset, sub lege, & conditione præstandi singulis annis eidem Monasterio certam frumenti, & vini quantitatem; Legatarius autem, qui in primis annis adimpleverat, per aliquos subsequentes defecisset: Hinc Monasterium, coram Ordinario, ex consilio Sapientum de partibus super caducitate à legato dictorumque prædiorum vendicatione, judicium instituit, quo pendente, cùm Iudex ostenderet difficultatem habere; Hinc ex parte ejusdem Monasterij, communicato Responso ejus defensoris, in quo probabatur dicta caducitas, meum pro veritate petitū fuit consilium, quod fuit, ut jam oblatas decursas annualitates reciperet, atque ab ulteriori litis prosequutione abstineret, cùm non videretur opus in foro subsistentabile, quodque lis, evidentem temporis, ac expensarum jacturam contineret.

In Responso autem, seù Informatione communicata, elabotatè quidem, ac ingeniosè, cum eo tamen superfluo conclusionum, ac allegationum cumulo, qui extra Curiam connaturalis videtur, in effectu deducebantur ea, quæ habentur in tunc de recenti edita *decisione Neapolitan. hæreditatis 27. Ianuarij 1668. coram Carpineo* in casu de quo agitur 2
sub tit. de fideicō. disc. 154., & quæ decisio ad manus obventa, forsan huic lis excitationi ansam dedit, ut frequens praxis docet, dum in hac facti specie, præceptum super implemento dictorum onerum conceptum quoquè fuerat per verba expressa conditionem denotantia ibi, *con condizione però &c.*; Ità cumulando ea, quæ habentur etiam *apud Dunozett. decis. 882.* & in alijs concordantibus, de quibus in dicta recentiori decisione.

Dicebam igitur, quod ubi etiam dicta decisio admittenda esset tanquam vera in casu suo, cujus contrarium est probabilius ex deductis dicta *disc. 154. de fideicommiss.*, illaquè ad litteram attendenda esset, adhùc, tamen [istum ineptum stylum inducendo], non erat applicabilis ad casum, cum in illo decisionis, in casu contraventionis expressè adjecta esset pœna caducitatis, dato etiam subintellecto; In præsenti autem nullum ex his legebatur.

Et quamvis admitterem veritatem conclusionis, super qua idem Scribens nimium elaborat prolixiùs instabat, ut etiam testatore pœnam caducitatis expresè non adijciente, adhuc tamen precisum non sit Iudicis officium in hac parte supplere hanc partem omissam verisimiliter asserere volitam, ex auctoritatibus, de quibus infra conclusione habetur *eodem tit. de fideicom. disc. 7.*, ac in decisionibus in ea causa editis; Attamen advertebam, quod æquivocum clarum erat in applicatione, quoniam ex deductis *eodem disc.*, id rectè procedit, quando prævia Iudicis monitione, subsequatur talis contumacia, seù proterva, quæ malitiam redoleat, ac spretum positivum voluntatis testatoris, adeoùt resultet ingratitudo, quæ legatarium, seù aliàs ex diverso titulo obtinentem reddat hoc beneficio indignum, quod in præsenti dici non poterat, dum legatarius initio judicij, illicò totum obtulit, atque ad moræ purgationem admitti petijt.

Si etenim juxtà ea, quæ pluries habentur in sua materia *sub tit. de emphyt.*, etiam in materia emphyteutica, in qua strictius proceditur, utpotè in contractibus, præsertim verò ubi ageretur de primo investito, in quo propriæ obligationis conventionalis, ac præstitæ fidei violatio ità accederet, adhùc ex recepta æquitate canonica, quinimò juxta unam opinionem, etiam ex intentione juris civilis admittitur purgatio moræ; Multo magis in animis voluntatibus, in quibus absque dubio longè benigniùs proceditur.

Ad distinctionem autem ex *dicta decisione Neapolitana* desumptam, in qua, idem Scribens nimium, ac principaliter insistebat, quod scilicèt ea, quæ habentur de dolo, vel malitia desiderandis ad effectum caducitatis, procedant ubi agatur de dispositione modali, quæ pœnam formalem importet, non autem ubi ea concepta sit per viam conditionis, ut in hac facti specie verba denotabant; Respondebam eadem, quæ latiùs deducta habentur *dicto disc. 154. de fideicom.*, ac etiam *in Forolivien. donationis sub tit. de donat.* in supplemento, & *sub tit. de matrim. tit. de testamen. disc. 73.*, ac etiam *sub tit. de* & alibi, quod in hoc proposito, immorandum non est in littera, sivè in sensu, vel significatione grammaticali verborum, sed in substantia veritatis, an scilicèt implementum conditionis, vel oneris præcederet debeat emolumenti assequutionem, adeoque [quemadmodum nostri dicere solent] illud adjectum sit à parte anteà, undè propter, non implementum se opponat principio acquisitionis, nec non lumque causet legatario, vel alteri, cui illud junctum est, damnum, vel præjudicium in bonis proprijs, vel jure quæsito, sed solùm impediat jus quærendū; Vel è converso implementum sit successivum,

sivum, atque supponat præcedentem emolumenti acquisitionem, utpotè ex ejus fructibus cum tractu successivo faciendum, ideoque dicitur adjectum à parte posteà, cùm tunc importet pœnam formalem privationis; Primo etenim casu dispositio dicitur conditionalis, quamvis verba in sensu litterali, seù grammaticali modum significarent; In altero autem dicitur modalis, quamvis verba in eodem sensu litterali, seù grammaticali importarent conditionem, quoniam in hac materia, substantia veritatis, seù dispositionis natura, non autem verborum formalitas attendi debet, ut locis citatis advertitur.

Ideoque, cùm in hac facti specie ageretur de implemento à parte postea, cum tractu successivo præsupponente etiam perneccesse exequutionem dispositionis, & acquisitionem bonorum, ex cujus fructibus illud faciendum erat, ità sine dubio in secunda distinctionis parte versabamur; Potissimè verò, dum neque pœna adjecta erat ab homine, sed ex officio Iudicis illam supplere oportebat ex intentione legis, quo casu strictiùs proceditur.

Ponderabam quoquè, quod in hoc proposito, notabilis differentia constituenda sit inter illam speciem contraventionis, quæ de sui natura quemdam spretum testatoris, vel benefactoris redoleat, puta deserendo ejus nomen, ac insignia, vel similem actum faciendo ex ponderatis *dicto disc. 7. de fideicomm.*; Et hujusmodi contraventionem resultantem à non solutione alicujus præstationis, quæ negligentiæ, vel inopiæ, seù incommoditati referri valeat, ideoque pariter erroneum est in hac materia, cum generalitatibus procedere, cùm decisio pendeat à facti qualitate, & circumstantijs spretum positivum redolentibus, necnè; Isteque videtur modus decidendi hujusmodi quæstiones. 6

SENEN.

LEGATI

PRO

CATHARINA.

Responsum pro veritate.

An legatum, vel alia dispositio facta ad favorem puellæ adhùc non nubilis prò quando erit in certa ætate, ac nubet, debeatur, si ante illam ætatem nubat, vel potiùs caducitas intret; Et de interpretatione legati, seù dispositionis, ut uxor testatoris tractari debeat eo modo quo ipso vivente tractabatur.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*

2 *Puella si nubat ante ætatem à testatore præfinitam, an adhuc legatum consequatur, vel intret caducitas.*

3 *Assequitur, sed actio non est exercibilis, nisi post superventam ætatem.*

4 *Quando dictum tempus adjectum dicatur prò præcisa conditione, vel potiùs pro dilatione, & executione, & numer. 9.*

5 *Contraventio an operetur caducitatem si ista adjecta non fuerit.*

6 *Conditiones respicientes matrimonij libertatem, an vitient, vel vitientur remissivè, & numer. 11.*

7 *In his quæ per legem reprobata sunt, vel intret dubitatio reprobationis, non est præsumenda voluntas.*

8 *Quod sub generica renunciatione, vel obligatione non veniant prohibita.*

9 *De eodem de quo supra num. 4.*

10 *In casu caducitatis, an intret restitutio in integrum remissivè.*

11 *De eadem conclusione de qua supra num. 6.*

12 *Hæres gravatus dicitur interim verus dominus.*

13 *De interpretatione dispositionis, ut uxor tractari debeat prout ipso testatore vivente tractabatur.*

14 *De consuetudine* Bulgari.

DISC. LVIII.

CArolus jure legati Lucretiæ uxori reliquit usumfructũ hæreditatis, donec Catharina neptis ex fratre inferius instituta, ætatem 15. annorũ compleret, ac nuberet, istoquè casu facto, eidem uxori reliquit ad vitam usumfructũ particularem quorumdam bonorum, generaliter mandando, ut esset domina, ac tractari deberet eo modo quo, ipso testatore vivente, tractabatur; Post plura verò alia legata, deveniendo ad hæredis institutionem, hæredem instituit eamdem Lucretiam cum onere restituendi hæreditatẽ Catharinæ postquam dictam ætatem compleverit, ac nupserit, eam ex nunc pro tunc hæredem instituendo; Cùm autem dicta Catharina esset in ætate annorum 12., atque nubere intenderet; Hinc de pluribus ex ejus parte prò veritate consultus fui; Præsertim verò [quatenùs ad hanc materiam pertinet] an ejus nuptijs etiam ante dictam ætatem sequutis, restitutio ei debita esset, atque cessare deberet dictum legatum ususfructus universalis ad favorem Lucretiæ; Ac etiam quomodo intelligendum esset dictum aliud legatum, seù præceptum, quod eadem testatoris uxor, esset domina, ac tractari deberet sicut in ejus vita tractabatur. 1

Ad primum respondi, quod duplex inspectio cadebat; Primò nempè, an ob contraventionem præcepti testatoris nubendo ante ætatem ab eo præfinitam, intraret caducitas, adeoùt etiam ætate adveniente, dispositio ad ejus favorem effectum sortiri non deberet; Et secundò, quatenùs dictæ caducitati locus non esset, an ob sequutas nuptias etiam antè ætatem cessare deberet legatum ususfructus favore uxoris. 2

Super utroquè puncto, mihi sequi visum est decisionem Sac. Cons. Neap. relatam, ac exornatam per *Merlin. lib. 2. contr. 45.*, ubi in specie de consimili dispositione ad favorem puellæ ex testatoris voluntate nubendæ post completam ætatem 16. annorum, ut scilicèt, per nuptias ante ætatem sequutas, dispositio non cessaret, non tamen pro ea exercibilis esset actio contra hæredem, nisi post superventam ætatem, & non antea. 3

Quatenus enim pertinet ad punctum caducitatis, absquè necessitate assumendi quæstionem potestatis, de qua infra, cessare videbatur difficultas, ex cessante voluntate, quoniam ex contextu testamenti constabat quod testator id præcisè non demandaverat, neque adjecerat pro præcisa, & suspẽsiva conditione adimente alias consensũ ab actu, adeoùt ejus purificatio dispositionem perficeret, sivè quod 4

quod adeò præcisè esset præceptiva voluntas, ut contraventio per speciem ingratitudinis indignum redderet legatarium, vel alium, cujus favore sub ea lege dispositum sit, & quo casu pœna caducitatis licèt expressè non adjecta per legem subintelligenda venit, sivè per Iudicem ex officio suppleri potest, juxtà ea, quæ in hoc proposito contraventionis præcepto testatoris habentur *sub tit. de fideic.* pluries præsertim *disc.* 7. *& hoc tit. disc.* 29. *&* 57.

Potissimè verò quoniam in hac materia, ut patet ex plenè deductis *sub tit. de testam. disc.* 73., ubi habetur, an & quando hujusmodi conditiones con-
6 cernentes matrimonium, obligent, vel potiùs vitientur, ac pro non scriptis habendæ sint, & de quo etiam habetur *in Avenionen. sub tit. de matrim. in*
7 *Miscellaneo Ecclesiastico*; Negari non potest quin id sub quæstione sit, & consequenter in his, quæ clarè per legem reprobata sunt, vel saltèm est dubium, an sub reprobatione cadant, præsumenda, vel subintelligenda non est voluntas, quoties illa expressa non sit; Ad instar eorum quæ habentur *sub*
8 *tit. de credit. disc.* 13. *&* 151., *& sub tit. de renunc. disc.* 4. *& seq.*, ut sub generica renunciatione, vel obligatione non veniant prohibita, seù ea, in quibus probabilis suspicio cadere valeat, quod prohibita, seu per legem reprobata sint.

Ac etiam quia contextus dispositionis, quamvis aliquo grossulano, ac rudi modo conceptæ, & qua-
9 litas personarum, clarè probabant, ut pro sola dilatione, seù executione dispositionis, ità testator præsuppositivè, seù consultivè dictam ætatem statuisset, utpotè congruam; Et consequenter, quod id non percuteret substantiam dispositionis per viam præcisæ conditionis, cujus defectus voluntatè cessare faceret, sed potiùs dilationem, seù executionè contineret utpotè in tempore congruo, juxtà casum præcisum, de quo *in dicta controv.* 45. *Merlini*, ideoque hic punctus videbatur planus; Neque intrabant ea, quæ habentur plenè deducta *per Rotam in Venusina legati coram Coccino decis.* 493. *par.* 4. *rec. tom.* 2. cum alijs de quibus *dicto disc.* 73. *de testam.*, dum in eo casu aderat expressa pœna vel provisio in casu contraventionis, quod in hac dispositione non legebatur, ideoque non oportebat
10 examinare punctum, de quo ibi, & *in dicta Avenionen. sub tit. de matrim.*, an scilicèt in omnem eventum, stante tenera ætate, evitari posset incursus caducitatis, vel pœnæ ex beneficio restitutionis in integrum, ex ibi deductis, dum ità cessabat quæstionis occasio in radice.

Hinc proindè disputandi ratio potiùs cadere videbatur super secundo puncto, an scilicèt stante matrimonio ante dictam ætatè sequuto, deberetur dispositio, atq; cessaret legatum ad favorem uxoris.
11 Et in hoc, ad favorem Catharinæ contra Lucretiam pro hujusmodi conditionis, seù dilationis rejectione respondendum videretur, ex plenè cumulatis per *Altograd. cons.* 77. *lib.* 2. super juris conclusione, ut omnia quæ viduitatem inducunt, seù matrimonij libertati adversantur, prò non scriptis habenda sint, rectèque sperni valeant, cum alijs in hoc proposito relatis *eodem disc.* 73. *de testam.*

Verùm his, ac similibus non obstantibus, contrarium juxtà dictam resolutionem S. Cons., mihi probabilius visum est, Tum quia conclusio prædicta in suis casibus vera, rectè procedit, quando perpetuam percutiat viduitatem, seù indiscretam dilationem, quæ aliqua ratione, seù justo motivo vestita non sit; Secùs autem ubi prudens, ac rationabilis dispositio sit, ut in præsenti esse videbatur, dum ætas præfinita nimiùm discreta erat, magisq; congrua, eo quia puella in magis tenera ætate seductionibus subjecta, faciliùs est, ut matrimonium parum dignum contrahat, ut *eodem disc.* 73. *de testam.* advertitur.

Tùm clariùs, quia non agebatur de dispositione directa in ipsam puellam, adeoùt inveratricata dicta posset, eique jus quæsitum, sed de substitutione facta ad ejus favorem, quando qualitates testatore desideratas obtinuerit, & consequenter non agebatur de aliqua privatione juris quæsiti, quæ pœnæ speciem redoleret, sed potiùs de qualitate necessaria ad assequendum, seù de conditione sub qua heres gravatus est restituere, & ante cujus purificationem rectè dicere potest, quod casus sit præterminus non venerit, juxtà magistralem distinctionem deductam ex celebri *cons.* 16. *Oldrad.*, quæ magis communiter recepta est ex deductis *dicto disc.* 73. *de testam.*, ac etiam *disc.* 44. *sub tit. de fideicom.*, ubi in specie agitur de casu, de quo *per dicto cons.* 77. *lib.* 2., ejusque opinio rejicitur, cum revera probabile non habeat fundamentum, sed potiùs sit doctrina venalis, ut frequentissimè illa Consulentium ad requirentis oportunitatem.

Et sic advertebam, quod non intrabat terminus cessationis legati primo loco facti de ulteriori, quoniam præcedens legatum, inutile potius remanebat, ob subsequutum titulum hæredis incompatibilem cum illo legatarij, & consequenter quod hæres, [qui licèt fideicommisso gravatus interim verus dominus dicitur, ex pluries deductis *sub tit. de fideicom.*], jure proprij dominij continuaret, tanquam per non factum casum, vel non purificatam conditionem.

Quoverò ad aliud quæsitū, super interpretatione alterius legati facti ad favorem uxoris postquè purificatio conditionis sequuta erit, super ejus tractamentis; Respondi quod hæc dispositio in ista parte contineret potiùs ad favorem uxoris quamdiù dominicalem præeminentiam in domo, juxtà illam speciem de qua *sub tit. de servit.* ad materiam usus fructus, agendo de consuetudine *Bulgari*, quando uxor relinquatur *donna*, *e madonna*, & *usufruttuaria*, ut non per hoc id importet aliud nisi alimenta, non tamen, eo modo quo pauperi alimentarie ex benevolentia, seù charitate præstanda sunt, sed ei dicta præeminentia dominicali, eo modo quo uxor in domo viri vivere solet; Quasi quod hæc puella hæres instituta, quæ per testatorem, ipsamq; matrem, ex fratre neptis, tanquam filia educata erat, ita etiam post nuptias, in eadem reverentia erga eos continuare deberet, non autè, ut congrua provisio quam testator eidem uxori reliquerat cùm ipsius particulari aliquorum bonorum, deservire deberet ad meram locupletationem, & cumulū, cum id improbabile videretur, atq; voluntati testatoris verisimiliter contrariū, quod. s. neptem hæredem, ipsi tanquam filiā tractaverat, spoliare voluerit, aut taret hæredes extraneos uxoris sibi ignotos; Atque cum his ponderationibus, spectata substantia verisimilis voluntatis defuncti, legata ambigua interpretanda sunt, nō autè cum verborum formalitatibus aut cum regulis, seù propositionibus generalibus

DISCVRSVS GENERALIS.

An, & quando legatum dicatur purum, vel conditionale, ubi præsertim agatur de legato dotis; Et de effectibus exindè resultantibus.

SVMMARIVM.

1 *Occasio edendi discursum.*
2 *Agitur in præsenti principaliter de dote constituta per ultimam voluntatem, an sit pura, vel conditionalis.*
3 *Dispositio de dote succedente loco legitimæ, est pura, sed quæstio est, an conditionis rejectio proveniat ex potentia legis, vel ex præsumpta voluntate disponentis.*
4 *Effectus ex dicta quæstione resultantes, præsertim quod ubi est pura ex voluntate disponentis, est talis in totum etiam in eo, quod excedit legitimam, sed ubi est ex potentia legis, est pura in sola quantitate legitimæ.*
5 *Dispositio de dote non succedente loco legitimæ est regulariter conditionalis.*
6 *Fallit accedentibus conjecturis contrariam dispontentis voluntatem suadentibus.*
7 *Agitur de una ex conjecturis, ubi dotis verbum, seu temporis dilatio, non substantiæ, sed executioni est adjectum, & concluditur verius esse, hanc distinctionem non esse attendendam in ultimis voluntatibus, secus in contractibus; Et quid ubi tempus est certum?*
8 *Quando tempus dicatur adjectum substantiæ dispositionis, vel potius executioni.*
9 *Alia dari solet conjectura, quæ deducitur ex contextu sermonis, num scilicet nuptiæ positæ sint conditionaliter, vel modaliter, quod reprobatur, & traditur regula generalis, quomodo in his conjecturis Iudex debeat se gerere.*
10 *Observantia subsequens est una de conjecturis, quod declaratur procedere in casu dubio, non in claris, in quibus observantia non dicitur interpretativa, sed destructiva, vel dispositiva.*
11 *Quid ubi pendente tempore, vel implemento matrimonij, disponens reliquit alimenta, vel interusurium dotis non solutæ, an ex hoc resultet conjectura puritatis.*
12 *Ius congrui, seu retractus, an intret in concessione sub annuo censu, vel præstatione ab initio ex pacto redimibili.*
13 *De alijs conjecturis, ex quibus conditio rejicitur, & puritas inducitur remissivè.*
14 *Quid ubi mandetur, ut legatum statim præstari debeat.*
15 *De effectibus exindè resultantibus.*

DISC. LIX.

1 VLtrà ea, quæ ad hanc materiam legati conditionalis habentur in casibus particularibus supra præsertim *disc.* 3.; Cùm circa ea legata, quæ puellis pro earum dote fiant, ista conditionalis dispositionis inspectio frequentius cadere soleat;
2 Hinc proindè, in eo otio, cujus mentio habetur *sub tit. de dote disc.* 142. in principio, in hac materia legati dotium, quando scilicèt dicatur conditionale, vel ubi in verbis esset tale; Idcircò sequentia adnotavi, quæ legata tantùm, vel aliàs ultimas voluntates percutiunt.

Distinguendo igitur inter legatum illius dotis, quæ legitimæ loco succedat, quia nempè factum sit ab eo, qui ad legitimam ergà legatariam tenebatur; Et alterum factum ab extraneo, vel ab eo, in quo hæc ratio non intret.

Primo casu, in quo dos succedat loco legitimæ; Certum est, ut legatum non sit conditionale, quoniam legitima, neque onus, neque conditionem admittit; Solumque intrat dubitatio, an id proveniat ex sola potentia legis, vel potiùs ex præsumpta 3
mente disponentis; Atque vera resolutio est, quod; Aut dispositio continet expressam conditionem futuri matrimonij, & tunc, quia in claris cessant præsumptiones, & conjecturæ, idcircò totum tribuendum est privilegio legitimæ, ac legis dispositioni; Aut verò dispositio non continet claram conditionem, & tunc censenda est pura, non ex privilegio legitimæ, sed ex præsumpta mente disponentis, ut gravamen, quod non poterat, noluerit adjicere, sed relinquere proùt ex juris necessitate tenebatur, juxtà sententiam *Bart. in l. Titio centum* §. *Titio genero de condit. & demonstr.* magis communiter admissam ex deductis *per Mantic. de tacit. dicto lib.* 11. *tit.* 22. *num.* 35., *Fontanell. de pact. nuptial. claus.* 6. *glos.* 3. *par.* 1. *num.* 5. *Menoch. cons.* 251. *num.* 33., *& seq.*, *& lib.* 4. *præsumpt.* 146., latè *Giovagnon. cons.* 41. *& 24. lib.* 1. cum alijs inferius allegandis.

Nimiùm autem expedit, an dispositio sit pura ex præsumpta voluntate disponentis, vel ex defectu potestatis, quoniam primo modo ea dicitur pura 4
in totum, etiam quoad excessum legitimæ, juxta sententiam *Bart.* ubi supra, quæ sic intellecta, est vera, quoniam voluntas, tanquam individua, tota venit pariformiter terminanda; Secundo verò modo, non nisi usque ad quantitatem legitimæ, intra cujus limites disponentis potestas est reformanda, atque juxtà hunc sensum sunt capiendi illi, qui reprobant prædictam theoricam *Bartoli*, & in his terminis loquuntur *Gabr. cons.* 116. *lib.* 1. & alij deducti *sub tit. de dote discur.* 90. *&* 91. *&* 155., ubi de hac potestate respectu pacti reversivi, aliorumque onerum dotationi adjectorum; Aliaque consideratur differentia inter puritatem orientem ex præsumpta voluntate, vel ex defectu potestatis, ad effectum transmissionis, ut infra suo loco.

In ijs verò casibus, in quibus dos, vel ab extraneo, vel etiam à parente relicta, non succedat loco legitimæ, tunc constituenda est regula, ut dispositio, quamvis in causam dotis simplicitèr, absque 5
alia conditione ordinata, censeatur conditionalis; Cùm enim dos non detur sine matrimonio, hinc proindè, qui supponit consequens, supponere censetur necessarium antecedens, ex ejusdem *Bartoli* sententia *in dicto* §. *Titio genero*, quam [reprobata distinctione *glossæ*], cæteri communiter sequuntur, ut constat *apud Mantic. dicto tit.* 22. *ex num.* 7., *Fontanell. & Menoch.* ubi supra, *Giovagnon. ibidem*, *Rota* tam in decisionibus apud eumdem *Giovagnonum* impressis, *quam coram Greg. decis.* 346., *in Romana fideicommissi de Cartulis* 20. *Novembris* 1647. *coram Verospio*, *Bononien. legati* 28. *Iunij* 1652. *coram eodem*, *Romana domus* 3. *Iunij* 1658. *coram Bevilaqua*, quarum decisionum aliquæ sunt impressæ *decis.* 123. *par.* 10. 291. *par.* 11., & in alijs pluries, quoniam est conclusio vera.

Regula hæc in abstracto, controversiam amplius in foro non admittit; Et è converso, indubitata est limitatio, quoties constet de contraria voluntate, quæ totum in hac materia facit, ac regulat, cùm indubitanter valeat quis dispositionem, 6
quæ de sui natura sit conditionalis, facere puram, & è contra *Mantic. dicto lib.* 11. *tit.* 23. *num.* 1., plenè *Cyriac.* alios cumulans *controvers.* 72. *num.* 18.; Hinc

proindè

Proindè ista dicitur quæstio potiùs facti, quàm juris, dum tota difficultas residet circa conjecturas, ex quibus, à regula recedendo, intret pro puritate limitatio; Circa quam advertendum est ad æquivoca pluriũ Doctorum, qui casum dotis succedentis in locũ legitimæ ab alio non distinguentes, eam benignam interpretationem, quæ pro conditionis exclusione primo casu etiam quoad excessum facilè sumitur, huic secundo quoque tribuunt, sed malè.

Primam conjecturam desumunt nonnulli Scribentes ex eo, quod verbum dotis, non substantiæ dispositionis, sed exequutioni adjectum sit, 7 quasi quod tùnc dispositio à principio pura & perfecta, in sola exequutione dilata sit, ità *Bald. cons.* 286. *num.* 4. *vol.* 3., *Cravett. cons.* 101., *Vivius dec.* 484. *num.* 6. *lib.* 3., *Cyriac.* alios deducens *controvers.* 72. *num.* 42.

Aliqui verò eam temperant, quoties hujusmodi verbum, exequutioni adjectũ est purè, vel sub modo, secùs autẽ si conditionaliter, quoniam dies incertus, cum verbis conditionaliter prolatis, importat conditionem, quamvis conditio respiciat exequutionem, ut *ex Bald. in l. ambiguitatem num.* 4. *C. de usufr.*, *Ruin. cons.* 65. *num.* 14. *vol.* 2., *Gratian.* [licèt ad aliud propositum] *decis.* 153. *num.* 21., *& discept.* 136. *num.* 29. *& seqq.*, ubi registrata est decisio Rotæ *in Maceraten. legati coram Coccino.*

Veriùs tamen est, ut hæc limitatio indistinctè non sit vera, quoniam cùm conditio matrimonij, sub verbo dotis, tacitè subintellecta sit, hinc proindè sequitur, ut dies omninò incerta in ultimis voluntatibus quomodocunq; adijciatur, sivè substantiæ, sivè executioni, semper faciat conditionem.

Contraria verò procedunt, vel in contractibus, in quibus conditio adjecta executioni, non facit dispositonem conditionalem juxtà *decis. Gregorij* 117.; Vel ubi dispositio conferatur in tempus certum, atque omninò futurum, ut *ex glos. in l. Seius Saturninus ff. ad Trebell.* firmant *Angel. & Alex. ibidem*, alijque congesti *per Mantic. de conject. lib.* 11. *tit.* 18. *num.* 20. *& seqq.*, *& tit.* 23. *num.* 7., *Gabriel. cons.* 150. *num.* 3. *& seq.*, *lib.* 2., *Laderch. cons.* 60. *num.* 7., *Morot. cons.* 3., *Giovagnon. dicto cons.* 40. *num.* 3., *Noal de transmiss. casu* 17. *num.* 54. *& seqq.*, *Merlin. de legitim. lib.* 3. *tit.* 1. *quæst.* 8. *num.* 61. *& seqq.*, *Fontanella* [qui tamen effuso sermone discurrendo, nescitur quid concludat] *dicta claus.* 6. *glos.* 3. *par.* 2. *ex num.* 1. *& 19.* Et hanc sequuta est *Rota apud Gregor. dicta decis.* 346., *& in dicta Bononien. legati coram Verospio decis.* 291. *par* 11. *rec.*, ubi expressim habetur, quod auctoritates in contrarium facientes, vel loquuntur contrà communem, vel procedunt in dote succedente loco legitimæ, atque latè casus distinguendo, benè in conditione, vel die omninò incerto, an & quando *Castill. lib.* 4. *controv. cap.* 56. *num.* 71. & conferunt plenè in simili deducta *per Capyc. Latr. decis.* 107.; Et quidem nullatenus rationi congruit, ut ea verba, quæ tam ex legis dispositione, quàm ex naturali intellectu, de sui natura conditionem important, debeant ex inadvertentia Notarij, vel testatoris, in eis, uno aut altero modo concipiendis, totam dispositionis naturam immutare.

Ideoque conjectura, seu limitatio, solùm procedit, ubi agatur de tempore omninò extituro, putà nubilis ætatis, ; Tunc enim admittenda videtur prædicta distinctio, si verba percutiant substantiã, vel executionem; Dummodò tamen nõ adsint verba importantia conditionem, nam tunc, etiamsi ad certam diem præstatio collata sit, non desinit dispositio esse conditionalis, ut *ex Dec. & cons.* 2. *n.* 5. *& Bero cons.* 160. *num.* 8. *lib.* 3. in puncto legati dotis sub conditione nuptiarum præstandi, cum puella fuerit in ætate 17. annorum *Rota in dicta decis.* 291. *par.* 11.; Continet enim dispositio duo impedimenta, unum conditionis, & alterum temporis, ideoque remoto uno, remanet alterum.

Et licèt aliqui credant, ut conjectura procedat, saltem in dispositione paterna ad favorem filiæ; Attamen id non est ità simpliciter admittendum, quoniam, Aut dos succedit loco legitimæ & tunc non est agendum de limitatione, dum deficit regula principalis; Aut non succedit, & tunc nulla differentia dignoscitur inter patrem & extraneum.

Benè verum, quod magis in paterna, quàm in extraneorum dispositione, conjecturis locus præstatur, non quidem ad effectum inducendi prædictæ regulæ limitationem, sed ad effectum inducendi agnitionem filiæ in suam, atque deducendi voluntatem subrogandi dotem loco legitimæ, ut advertitur *sub tit. de success.* præsertim *disc.* 4. *& seq.*

Quando autem tempus dicatur adjectum substantiæ, vel executioni, tradunt *Noal.*, *Mantic.* & alij ubi suprà, *& Rota in dicta dec.* 291. *par.* 11. *n.* 10.; Aut enim, tam legatum, quàm præstatio reguntur ab uno verbo, & sub unica oratione, & tunc dicatur esse circà exequutionem, quod etiam benè expendit *Merlin. lib.* 2. *controv.* 45. 8 tur esse circà substantiam; Si verò unaquæque portio sit perfecta, Vel fortiùs si præcedente pura dispositione in una parte, in alia adjciatur tempus, & tunc dicitur esse circà exequutionem, quod

Altera tradi solet conjectura, quæ resultet ex contextu sermonis, quia nempè nuptiæ sint positæ conditionaliter, vel modaliter, & causativè, ut constat ex deductis [licèt indigestè] *per Noal. dicto casu* 17. *ex num.* 38. *ad* 56., *& Fontanell. dicta glos.* 3. *par.* 2. *num.* 45. *& seqq.*

Verùm mihi ex solo modo concipiendi verba, non concurrentibus alijs conjecturis, vel præsumptionibus, nunquam in ista, omnique alia materia placuit, ut ob formalitatem verborum immutari debeat regularis natura dispositionis, quoniam satis notum est, quod Notarij, vel ipsimet testatores ad solam rei substantiam reflectendo, vel ignorant, vel non advertunt ad hanc differentiam verborum conditionaliũ, ac modalium; Idque etiam magnis Iurisconsultis ex improviso testamenta dictantibus, pluries evenisse scio in praxi; Ideoque ut minùm frequenter advertere consuevi; Tam in ista, quàm in alia quacumque materia conjecturali ultimarum voluntatum, semper legis intentioni, ac disponentium voluntati, seu rationi adversantem censui hunc judaicum stylum, insistendi super verborum cortice, ac subtili grammaticali intelligentia; Sunt etenim istæ subtilitates Consulentium non attendendæ per Iudices prudentes, quorum munus præcipuum esse debet [induendo personam defuncti] ex particularibus facti circumstantijs, indagare substantiam dispositionis, ac verisimilem illius voluntatem; Ideoque istam, ac alias conjecturas cumulatas *per Noal.*, *Fontanellam*, *Manticam*, *Merlinum*, & alios allegatos, sumere, sive attendere debent, tanquam adminicula se ad invicem coadjuvantia, attẽta præsertim quantitate legati, & personarum qualitate, ad effectum videndi, an testator senserit de expensis præparatorijs ad nuptias, vel de ipsa dote juxtà distinctionem *Castren. in dicto* 9 *Titio genero*, cui adhæret *Mantica dicto lib.* 11. *tit.* 21. *num.* 5. *& seqq.*

Inter alias verò conjecturas, ea nimiùm ponderari solet, quæ ab observantia deducatur, quia nempè hæredes, ante conditionis adventum dotem solverunt,

verint, quasi defuncti voluntatem ità interpretasse videantur *Crauett.cons.101.num.3.& 4.. Noal. dicto casu 17.num.36., Vivius decis.484.num.7., Casanatt.cons.35.num.22. Fontanell.* ubi suprà *num.20.*

Id autem recipiendum videtur, ubi ex alijs conjecturis, vel facti circumstantijs, res esset prababiliter dubia; Tunc enim intrat recepta & tuta conclusio, quod observantia est optima interpres, & interpretationum regina; Sed nisi aliud concurrat, id de nihilo servit; Cùm enim regula clara sit pro conditionalitate, hinc proindè sola credulitas, vel observantia hæredis, non diceretur interpretativa rei dubiæ, sed potiùs dispositiva, ac destructiva regulæ claræ, ut benè in puncto *Rota in dicta decis.291. par.11.rec.*

Et generaliter, ut sola observantia causata ex credulitate facientis in casu claro non operetur *Rota decis.329.& 351. par.6.recent., in Avenionen. fideicommissi 26.Iunij 1647.coram eodem Verospio dec. 98.par 10., in Avenionen. Salviani 10. Februarij 1651.coram Bichio* inter suas *decis.* 449. in quibus concordantes.

Alia quoque ponderari solet conjectura, si disponens mandaverit, ut interim puellæ alimenta, vel annuus reditus præstari debeat, quasi quod tũc, 11
ex legato à principio puro, & dilato ad solvendum, pro dilatione interusurium præstari voluerit, ut observant *Ancharan.cons.323., Mantic. dicto tit. 23.numer.33. Cyriac. dicta controv.72.numer.34., Giovagnon.dicto cons.41.num.40. & cons.42.num. 20., Merlin.de legitim.dicto lib.3.tit.1.quæst.8.num. 66.& seqq.*

Verùm distinguendum videtur, quod aut ista conjectura attendenda est respectu paternæ dispositionis, ad effectum desumendi voluntatem subrogandi, dotem loco legitimæ, in quibus terminis loquuntur allegati; Aut respectu dispositionis extranei, vel etiam patris, secluso effectu prædicto, & tunc nisi aliæ concurrant conjecturæ, ea sola, & de per se nullius, vel levissimi ponderis videtur; Probabile siquidem, ac humanæ rationi congruum est, ut ex eadem charitate, cum qua disponens puellæ in nubili ætate de dote providere voluit, providere quoque voluerit in tempore præambulo de alimentis, vel pro ipsis de annuo reditu; Semper enim vera erit solida ratio, in qua principalis regula fundatur, quod scilicèt finis à disponente habitus, jam terminatus fuerit cum persona, quam providere voluit, non autem ejusdem hæredem, quem testator non curavit, nec dilexit; Ideoque meritò hanc alimentorum conjecturam in extraneo, parvi fecit *Rota in dicta decis.291.par.11.rec.*

Benè verum, quod si annua præstatio, non sub nomine alimentorum, ac subventionis, sed sub nomine interusuriorum relicta sit, ad rationem tot pro centenario, tunc videtur conjectura magnæ efficatiæ, quoniam debitum usurarum præsupponit debitum sortis; Nisi constet, quod dispositio ad eumdem finem directa fuerit, ut *in Bononien. successionis 29. Novembris 1599.coram Lancellotto* impressa *apud Giouagnon.dicto cons.42.num.134.*

Ad quod conferunt deducta *per Franch.decis. 392.num.2., & Merlin.decis.210.num.6.*, quod scilicèt, ubi conceditur res sub annuo censu, vel præ- 12
statione, tunc non intrat retractus, dùm non est venditio, sed si fiat concessio sub annua præstatione solvenda, vel redimenda, ad rationem tot pro centenario, tunc intrat retractus, quoniam in effectu est venditio, atque censetur principaliter deductum in contractum pretium sortis, ejusque loco præstatio tanquam sortis accessio, ut advertitur *sub tit.de servit.* ad materiam retractus, ideoque debitum videretur à principio purum, sed ob dilatam solutionem, sit interusurij productivum loco damnorum, & interesse juxtà ejus legitima requisita, & non aliàs ex ijs, quæ habentur *sub tit.de dote disc. 161.* & pluries *sub tit.de usur.*

Est pariter certa conjectura deducta *ex Bart.in dicto §.Titio genero*, ubi nempè constat disponentem fuisse aliàs relicturum, sed quia hoc non præsumitur, pendet autem ex facti probationibus, hinc proindè dicenda potiùs est probatio hominis, quàm conjectura legis.

Alias quamplures ponderant conjecturas *Mantica dicto tit.23. Giovagnon.allegat.cons.41.& 42., Cyriac. controvers.72. Merlin. de legitim. dicta quæst.8.lib.3.tit.1.*; Verùm, ut dixi, ut plurimum illæ 13
potiùs percutiunt paternam dispositionem ad effectum desumendi agnitionem filiæ in suam, Et è converso etiam in casibus, in quibus regulariter dispositio pura censenda esset, adhùc ex potentioribus conjecturis, vel facti circumstantijs potest esse conditionalis, quoniàm [ut præmissum est] ex disponentis voluntate fit purum id, quod de sui natura est conditionale, & è contrà, quoties defectus potestatis non resistat.

Quoties verò disponens mandet dotem statim sequuta morte præstari, tùnc non conjectura, sed aperta est probatio puritatis, ut *per Castr.cons.125. nn.2.lib.1., Crauett. dicto cons.101.nu.2.Mantic.di-* 14
cto tit.23.num.24.; Nisi præceptum hoc de statim solvendo hæredi fuerit injunctum, non ad effectũ solvendi, sed ad effectum deponendi ad hoc, ut accedente tempore nuptiarum, pecunia prompta sit, & parata; Tùnc enim adhùc dispositio remanet conditionalis, ut egregiè *Rota in dicta decis.291.nu. 14 & seq.par.11.*

Effectus autem exindè resultantes, sunt quamplures, frequentiores autem, ac principaliter considerandi sunt; Primò jam dictus, ut scilicèt dispositio pro nuptijs carnalibus sit applicabilis spiritualibus; Tota enim hæc inspectio fundatur in præsupposito, quod dispositio sit conditionalis; Secundò, de quo *disc. seq.*, an conveniat nuptis, vel pro ulterioribus nuptijs, cùm ex ibidem deductis hoc præsuppositum conditionalitatis sit fundamentum quæstionis; Tertiò circà exercitium actionis ad hujusmodi legatum consequendum, quoniam si est dispositio pura, statim agi potest, saltem ad effectum, ut adveniente tempore exequatur, secùs verò si est conditionalis, quoniam non purificata conditione, deficit actio; Quartò circà transmissionem, vel caducationem; Quintò circà fructus medij temporis; Sextò circà conditiones, & pacta per hæredes disponentis adjecta cum similibus, de quibus in proprijs sedibus videndum est, præsertim *sub tit.de dote*, quæ est ejus sedes, ac etiam de aliquibus *sub tit.de succes.*, & *sub tit.de legitim.& detraction.*

An legatum alicui puellæ in specie, vel puellis in genere factum pro dote, conveniat jam nuptis; Vel an intelligatur solùm de primis nuptijs, vel conveniat ulterioribus favore viduarum; Et an secundum legatum deroget primo pinguiori.

SVMMARIVM.

1 *Regula generales inducunt confusionem.*
2 *Dispositio de dote præstanda patris, vel sui immediati, qui etiam divitem, & nuptam dotare tenentur, convenit nuptis, & aliundè provisis.*

3 *Dos*

3 *Dos per patrem data, vel constituta post dispositionem à se factam de dote præstanda, si est major, vel æqualis, censetur data in compensationem dictæ dispositionis, undè unica & secunda dos tantùm debetur.*

4 *Legatum factum per patrem filiæ indotatæ, semper censetur in causam dotis, licèt non exprimatur.*

5 *Ubi secunda dos est minor, quàm in prima dispositione continetur, an filia petat residuum, seu supplementum.*

6 *Dos semel destinata, vel constituta à patre, an minui possit remissivè.*

7 *Dispositio de dote facta ab alio; quàm à patre ad favorem certæ personæ, intelligitur pro futuris nuptijs, si testator sciebat tunc mulierem esse nuptam, & dotatam.*

8 *Intellige si erat congruè dotata, secùs si adhuc opportuna provisione indigebat, quia ad istam dispositio est referenda.*

9 *Ubi verò testator est ignarus nuptiarum, vel quia istæ sequutæ sint post testamentum, discrepant DD. num dispositio ad favorem certæ personæ, vel incertæ de certis, conveniat jam nuptæ, & distinguuntur plures casus.*

10 *Dotes præstandæ puellis innuptis, an, & quando debeantur etiam nuptis antè dotium distributionem.*

11 *Dispositiones de dotibus, seu subsidijs dotalibus præstandis incertis de incertis.*

12 *Dictæ dispositiones pro incertis de incertis non conveniunt nuptis, sed solùm nubendis, quod tamen declaratur, ut etiam aliquando malè nuptis conveniant, ut honestati consulatur.*

13 *Dispositio de dote præstanda intelligitur pro primis nuptijs, non pro ulterioribus.*

14 *Limitatur tripliciter; Primò, ubi constat de præsumpta disponentis voluntate; Secundò, ubi primæ nuptiæ non fuerunt consummatæ, ita ut agatur de vidua virgine; Tertiò, ubi agitur de vidua juvene, & formosa, ut periculo consulatur.*

15 *Primæ nuptiæ nullæ, non merentur nomen nuptiarum, ideoque secundæ nuptiæ dicuntur primæ, si nullitas non est culposa, secùs si culpa mulieris accedat.*

DISC. LX.

1 CUm in forensibus materijs experientia probet, quod nisi casus distinguantur, generales propositiones, confusionem potiùs, quàm resolutionem producunt; Hinc prodè, pro hujus materiæ aliquali cognitione, ità distinguendum videtur; Aut agitur de dispositione illius, qui dotare tenetur, etiam nuptam, ac divitem, ut est pater, ac e-
2 tiam certis casibus avus, ut habetur *sub tit. de dote disc. 1. & 142.* & tunc non dubitatur, ut dispositio conveniat etiam nuptis absque dote, vel aliundè dotatis, ideoque dispositio censetur facta in adimplementum debiti, atque pro illius taxatione; Non enim inconvenit, ut mulier duplicem habeat dotè, unam aliundè, & alteram à patre, ut *dicto disc. 1. & 144. de dote*; Atque isto casu vera ratio resolutionis, non consistit in expiratione, vel implemento conditionis, ut aliqui malè credunt, sed in jam dicta, quod pater, etiam nuptam dotare tenetur, ut benè declarando *Guliel. de Cune.* observat *Paschal. de patr. potest. par. 2. cap. 6. num. 50. & seqq.*

Si verò mulier, ad cujus favorem dispositum fuerit, dotata postmodum sit ab eodem patre, vel avo disponente, cum dote majori, vel æquali, & tunc certum pariter est, ut legatum, vel dispositio cesset ob illius causæ expirationem ad text. *in l. filia legatorum C. de legat.*; Licèt enim iste textus loquatur de legato expresè facto in causam dotis; Attamen procedit etiam in legato simplici, quoniàm semper à patre censetur factum in causam dotis, ut quidquid sentiat *Bart. in dict. l. filia legatorum*, firmant ibidem communiter Scribentes, de quibus 4 apud *Fab. de Anna cons. 91. nu. 4. & seqq. & num. 21., Paschal. dicta par. 2. cap. 6. num. 35. & seq., Franch. decis. 422. num. 6., Boss. de matrim. cap. 11. num. 559., Arias de Mesa lib. 2. variar. cap. 11. num. 15. & 18.*; Atque videtur hodie absolutum, quoties, tam legatum, quàm posterior constitutio, consistunt in quantitate, ac fortiùs, ubi utraque dos consistat in specie, quæ difficilius recipit duplicationé ad text. *in l. Lucius 2. §. impuberem de legat. 2.* cum concordantibus *per Fab. de Anna* ubi suprà *in princ.* Dubium etenim aliquod esse posset, quoties, una consisteret in specie, & altera in quantitate; Verùm adhùc idem est dicendum, vel rationem compensationis, vel saltem ex altera cessantis causæ.

Difficultas igitur est, ubi secunda dos data, vel constituta sit minor; Tùnc enim intrat famigerata quæstio, an filia, in vim primæ dispositionis reliduum petat; In hoc autem duæ sunt opiniones; 5 Una est negativa *Dyni in l. Lucius de legat. 2.*, quoniam cessante causa legati, illud remanet extinctum, & sequuntur *Imol. & Cumani, & Castren.*, quos refert *Fab. de Anna dicto cons. 91. n. 11. & seq.*, atque hanc veriorem credunt *Cancer. lib. 3. variar. cap. 20. n. 128. in fine, Merenda tom. 3. controv. lib. 16. cap. 20. de Marin. resolut. quotidian. 93. tom. 3.*

Altera est opinio affirmativa *Oldradi in eadem l. Lucius*, quem sequuntur *Angelus, Iacobin.* & alij relati *per Fab. de Anna ibidem n. 14.*, eamque veriorem profitentur *Ias. in l. hujusmodi §. cum pater n. 18. & seqq. de legat. 1. Covarr. in c. officij num. 10. de testament. Franch. decis. 422. num. 6. Casanat. cons. 35. num. 17. Capyc. Latr. consultat. 17. adden. ad Gregor. decis. 236. Rota apud Millin. decis. 404. in princ.*, ubi hæc admittitur pro regula.

Et licèt aliqui, tertiam tradant opinionem ex *Bart. in eadem l. Lucius*, distinguendo inter legatum pro dote, & illud pro maritanda, ut primo casu procedat opinio *Dyni*, quasi quod tùnc causa cessasse non dicatur, cum etiam constante matrimonio, dos augmentum recipere valeat; Attamen reprobatur hæc distinctio, quodq; *Bartolu* compertandus veniat cum sententia *Oldradi*, observat *Covarr.*, quem rectè expendit *Fab. de Anna* ubi supra *num. 20.*

Quamvis autem ista secunda opinio magis recepta videatur; Attamen mihi non placet, neque probabile rationis fundamentum habere videtur; Finis enim parentum in hujusmodi dispositionibus est, ut decenter collocare filias; Neque mirum, quod major sit quantitas in legato contenta, quàm major sit necessaria est dos, nàm satis notum est, quod major necessaria est dos in orphanis, cùm patris viventis qualitas saepius pars dotis esse soleat, ideoque patres prudentes, plus in casu mortis pro dote filiabus legare solent, quàm si viventes darent, ut ità de nuptijs dignis magis tuti reddantur; Probabileque omninò est, quod si pater voluisset dare vivens tantam dotem, quantam in præcedenti dispositione statuerat, eam constituisset à principio, dilatata solutione parris

post

post ejus mortem, cùm ità utiquè digniorem generum habere potuisset, ut ad sensum.

Verùm quia eam ità simpliciter respuere non audeo, idcircò crederem, quod istæ opiniones conciliari possint, quodque utraque opinio sit respectivè vera juxta facti circumstantias, & conjecturas, ut etiam observat *Rota apud Millin. d. dec. 404.*; Si. n. pater vir prudens, post dotem constitutam, habens congruum tempus ad revocandum priorem dispositionem, illiusque memor, contrariam dispositionem, vel declarationem facere neglexit, tùnc videtur illud plus etiam filiæ post mortem præstari voluisse; E converso autem, secùs dicendum, si morte improvisa præreptus, testamentum mutare non potuit, vel ex facti circumstantijs constet, quod illius memor non fuerit; Sivè quod sit persona talis, quæ probabiliter credere potuit, ut per jam sequutam provisionem filiæ, prior dispositio evanuerit; Ideoque totum prudentis Iudicis arbitrio, inspectis facti circumstantijs, remittendum videtur.

Quatenùs verò secunda opinio regulariter tenenda esset, adhùc certum est, ut dictæ, vel aliæ conjecturæ inducant limitationem, ut suprà; Proùt etiam indubitatum est, quod si prior dispositio sit dubia, tunc sequens constitutio dotis, tanquàm deserviens pro interpretatione, veniat attendenda; Puta, legavit pater pro dote scuta mille, atque in eadem Civitate currunt scuta diversi valoris, seu qualitatis, nempè scuta auri, & scuta monetæ, ut in Urbe; Tunc in dubio favore dotis venit quod magis, ut in sua materia advertitur; sed si vivens mille scuta monetæ dederit, vel promiserit, tùnc ista constitutio attendenda est in totum tanquàm interpres legati æquivoci.

Est tamen ista quæstio voluntatis, non autem potestatis, ut malè credidit *Crot. in l. si constante 10. in 2. lect. num. 19.* relatus *per Paschal. de patr. potest. par. 1. c. 4. n. 94.*, qui dixit ut summam pro dote legatam pater, neque volens possit amplius minuere, 6 quoniam hæc opinio nullum habet juris, vel rationis fundamentum, ut in dicta sua sede *sub tit. de dote* advertitur.

Aut verò fumus in dispositione alterius, quàm patris; Vel etiam istius, in ijs casibus, in quibus nuptam, vel aliundè provisam, dotare non tenerur; Et tùnc pariter subdistinguendum est, an scilicèt agitur de legato facto ad favorem certæ determi- 7 natæ personæ, vel potiùs incertæ; Primo enim casu, si mulier de tempore testamenti erat nupta, idque cognitum erat testatori, tùnc planum est, ut conditio intelligenda veniat de futuris ulterioribus nuptijs, non autem de contractis ad text. *in l. si jam facta 11., & l. si ità legatum 67. de condit. & demonstrat., Ias. in l. 3. §. ex pluribus nu. 26. ff. de acquir. possess., Felin in cap. ad hæc, ante fin. de rescript. Cancer. dicto cap. 20. lib. 3. var. num. 179.*

Id autem intelligendum est, si cum præsentibus nuptijs, legataria est ità benè collocata, ut illis 8 durantibus alio dotali subsidio probabiliter non egeat, quoniam si nupta esset cũ nulla, vel cũ exigua dote, tùnc crederem, ut amplectenda esset supradicta distinctio *Bartoli*, quæ aliàs in casu suo reprobata est, nisi conjecturæ aliter suadeant; Ubi enim veram, vel conjecturatam dispositionis voluntatem habere possumus, tùnc cessant istæ inspectiones.

Si verò de tempore testamenti, vel etiam posteà, testatore vivente, sed ignorante, mulier esset nupta, 9 & tùnc intrat non levis difficultas, ob Scribentium varietatem; Prima enim opinio est magis recepta, majorique legum, ac rationum munimine robora-

Card. de Luca de Legat.

ta, ut legatum indistinctè debeatur, sive nupta sit de tempore testamenti, sive posteà testatore vivente, & fortiùs eo mortuo antè alterius conditionis adventum; Idque ex triplici ratione; Primò nempè, quia pro dispositione conditionali consequenda, sufficit conditionem quandocumque adimpleri, ad tex. *in l. si ità scriptum §. fin. de legat. 2.* & in terminis *in l. si quis hæredem C. de instit. & substit*; Secundò quia, ubi effectus alicujus rei attenditur, tùnc nil interest, quod finis præcedat, vel sequatur, *glos. in Clem. 1. verbo Nerva, de concess. præben.*; Et tertiò, quia matrimonium non est causa extinctiva, sed productiva dotis; Atque per hanc ultimam rationem respondetur objecto extinctæ, seù cessantis causæ legati.

Ubi enim tempus adjectum est, non causa terminandi, vel extinguendi, sed perficiẽdi, vel exquendi obligationem, tùnc non procedunt ea, quæ de tempore limitato tradi solent *Bald. in l. fin. C. de sent. quæ sine cert. quantit. n. 11. Lup. in c. per vestras 3. notab. §. 20. num. 6. Castr. cons. 148. vol. 2. & cons. 308. lib. 1. & in l. Publius ff. de cond. & demonstrat. num. 2. Imol. cons. 113. num. 9.*

Altera etiam ratio ponderari solet, quod scilicèt mulier cum illa spe meliorem virum invenit *Imol. dicto cons. 113. Doccius cons. 163. Spin. in specul. testament. glos. 14. num. 152. Ceval. comm. contr. com. quæst. 138. num. fin. Sanchez de matr. lib. 7. disp. 91. num. 65.* ex professo *Casanatt. cons. 35.*, benè *Marta de succes. lib. 4. quæst. 18. artic. 3. num. 15. & seqq.*, *Capyc. Latr. consult. 17.*, *Cancer dicto cap. 20. num. 17. & 185.*, & alij [quamvis inter istos adsint plures id simpliciter firmantes etiam in legato generali facto pro incertis, sed ità simpliciter non benè ut infrà.]

Alia est opinio præcedenti de directo contraria, quæ simpliciter negat, ut maritatis hoc legatum debeatur, ex ea ratione, quod extincta est causa legandi, atque cessavit finis, ob quem testator inductus est ad disponendum; Atque ad contrariam rationem, quod matrimonium est causa, potiùs productiva, quàm extinctiva, respondetur, id procedere in legato facto per patrem obligatum dotare etiam nuptam, & dotatam, *Bald. cons. 360. lib. 4. & 493. lib. 5.*, *Simon de Pret. de interpret. ultim. voluntat. lib. 4. dubitat. 12. num. 46. & seq.*, *Manent. decis. 35.*, *Paschal. de patria potest. par. 2. cap. 7. num. 55. & 60.*

Tertia est opinio dinstinguens inter dispositionem conceptam in futuro, & in subjunctivo, ut in primo non debeatur, in secundo autem sic, ut per *Natt. cons. 485.* latè *Manent. cons. 147.*, *Mandell. cons. 52.*, & his videtur etiam adhærere *Paschal.* ubi suprà.

Ex præmissis igitur constat, ut priori sententiæ magis adhærendũ videatur, illaq; tanquam dotimagis favorabilis teneri potiùs debeat, nedũ in legato facto certæ, ac determinatæ personæ, sed etiã incertis de certis, quoniam [excepto *Baldo*], ferè omnes utrumque casum videntur æqualiter determinare.

Mihi verò, consideratis attentè præfatis auctoritatibus [alijs omissis utpotè loquentibus de dispositione patris, in qua ut supra viget diversa ratio] videtur, ut ista materia, utpotè pendens à conjecturata disponentis intentione, cum certa uniformi regula determinari non possit, sed quod regulanda sit juxtà singulares facti circumstantias; Ideoque juxtà penè generalem naturam hujusmodi quæstionum voluntatis, quæ facti potiùs quàm juris dicuntur, cum casuum distinctione procedi debeat.

Aut enim agitur de legato nominatim relicto ad favorem certæ personæ, præstando per legatariæ

patrem, vel alium dotare obligatum, ac verisimiliter à testatore magis dilectum, quia nempè testator, instituto hærede ejus fratre, vel alio conjuncto, fecerit legatum, pro subsidio dotis alicujus ex ejusdem hæredis filiabus; Et tunc si legataria de eo tempore, vel posteà per ipsummet hæredem congruè provisa sit, cùm cessatio legati respiciat ejusdem dotantis commodum, amplectenda venit sententia *Baldi consulentis*, dum potiùs in sublevamen dotare debentis, quàm pro excessiva superflua dote, dispositum esse censetur; Et hic est proprius casus, de quo agunt *Mandell. cons.* 52., *& Manent. decis.* 35.; Magna enim æquitas, ac verisimilitudo id suadere videntur, maximè si in defectum unius, alteri filiæ sit consultum juxtà casum *Mandelli*.

Aut agitur de legato, pariter ad favorem certæ personæ, præstando ab alio, quàm ab eo, qui dotavit absquè alia substitutione, itaùt legati cessatio respiciat commodum hæredis non dotantis, & tunc amplectenda sit opinio *Baldi repetentis*, quoniam aliàs intentio testatoris remaneret sine effectu, atque rectè tunc dici posse videtur, ut potiùs affectio personæ, quàm causa contemplata fuerit, ut observat *Sanchez* [nisi versemur in casu, in quo dispositio censeda esset de jure subsidiaria, ut in sua materia *sub tit. de dote disc.* 37. *& seq., & disc.* 145.

Verùm si dispositio contineat favorem alterius personæ, in qua vigeat eadem ratio charitatis, quia nempè relicta sint mille pro dote Titiæ, & in ejus defectum, pro dote Semproniæ, tunc verior, & æquior videtur dicta sententia *Baldi consulentis*, dum cessat in prima provisa, finis charitatis habitus à disponente, illeque urget in altera non provisa, pro qua testator vivens, verisimiliter potiùs respondisset.

Id autem multò magis dicendum est in legato pro incertis de certis, quoniam auferendo nuptæ, ac provisæ, non cessat dispositio, sed confertur in aliam magis indigentem, juxtà magis verisimilem disponentis intentionem, contra quam, ac omnem charitatis rationem videretur, ut ex sola legum rigorosa intelligentia abundandum esset in superfluis, ut deficeretur in necessarijs, juxtà stylum imprudentum, & prodigorum; Ideoq; contraria sententia *Cassanat. dicto cons.* 35., *& Capyc. Latr. consult.* 17., quatenùs generaliter capiatur, placet; Nisi prima non sit cum nuptijs benè provisa; Vel nisi nuptiæ sequutæ sint post factum casum legati, cùm tunc agatur de jure quæsito, ut rectè *Bald. dicto cons.* 360. *lib.* 4.

Procedunt hæc quatenùs dispositio concepta sit sub incerta condtione; Quoniam si conditio sit certè extitura infra aliquod tempus, quod puella expectare non potest, vel non debet, tunc præcedentes nuptiæ non præjudicant, quoniam agitur de jure quæsito; Ut puta disponente Statuto, ut dotes nõ nisi quoquo triennio, vel quinquennio puellis de familia distribuantur, tunc non tenentur vocatæ expectare finem hujus termini, cùm non substantiam, sed potiùs dilationem executionis dictus terminus percutiat, & in his terminis rectè procedunt dicta *per Capycium Latr. dicta consultat.* 17.; Istoque casu, benè intrat ratio *Imolæ dicto cons.* 113. *num.* 9., quod scilicèt ista spes est pars dotis; Maximè ubi agatur de dotibus præstandis per Montes familiarũ, de quibus loquitur *Capyc. Latr.*, quoniam isto casu, puellæ ab instanti nativitatis, tanquam ex causa onerosa, jus quæsitum quodammodo habere videntur, ut firmat idem *Capyc. Latr. consult.* 127.

Idemque dicendum videtur in conditione potestativa pendente à facto tertij, juxtà casum *Valenzuelæ consil.* 132. *lib.* 2., quia nempè dotes dandæ sunt puellis de familia, nominandis per executores, vel nubendis cum eorum, vel aliorũ consensu, quoniam, si isti requisiti, absq; justa causa, nominationem facere, vel consensum præstare renuunt, atque puella, hoc non expectato nubat, tunc nuptiæ non præjudicant, ut benè *Valenzuela* ubi supra.

Aut agitur de dispositione generali pro incertis de incertis, ut frequenter esse solent pia legata, vel dispositiones pro dotali subsidio generali pauperibus puellis præstando, & tunc; Aut ista sunt, nedum nuptæ, sed etiam aliundè dotatæ, & nulla cadit quæstio, cùm hujusmodi dispositiones censeantur subsidiariæ pro solis pauperibus nõ provisis *Cyriac. controver.* 94. *num.* 41. ideoque detestabilem abusum esse, dare hujusmodi subsidia puellis aliundè provisis dicit *Rota in Romana dotis* 22. *Februarij* 1650. *coram Corrado apud Salsed. in Ilerdyrint. decis.* 22. ubi invehit contra simulationes in ista materia fieri solitas, & habetur *sub tit. de dote*; Aut verò sunt nuptæ, sed non dotatæ, & quia tunc nulla viget ratio affectionis potiùs erga unã, quàm alteram, atque denegare legatum nuptis, non tollit pietatem operis, principaliter inducti ad consulendum honestati puellarum innuptarum, id- circò omninò vera est dicta prima sententia *Baldi in dicta l. fin.*, quam absolutam censet *Sanchez. dicta quæst.* 91. *lib.* 7. *num.* 63. *& seqq.*; Atque ita passim in praxi servari videmus.

Benè verùm, quod non repugnante voluntate disponentis, si ex facti circumstantijs, eadem ratio pietatis, vel consulendæ honestatis vigeat, tunc nõ videtur prohibitum executoribus, hujusmodi subsidia, etiam nuptis distribuere; Ponamus enim, quod simus in muliere juvene, ac formosa de dote non provisa, quæ habeat virum exulem, vel aliàs inutilem, adeoùt, ad instar innuptæ, honestatis periculo subjaceat, utique dicendum non est ut maximum foret charitatis opus, idem subsidium nubendarum, huic malè nuptæ præstare, ut ità honestatem tutam reddere valeat, ut expresè sentit etiam *Sanchez*, atque in hoc sensu capiendi videntur *Cavalcanus decis.* 26. *num.* 36. *par.* 3. *& Bosc. disceptat.* 11. *num.* 556. *in fin.*; Nisi usus obstet, ut etiam advertitur in dicta sua materia *sub tit. de dote.*

Quoverò ad secundam partem propositæ materiæ, an scilicèt dos pro nuptijs relicta, debeatur soluùm pro primis, vel etiam pro ulterioribus; Regula est negativa, quoniam dispositio consumitur, in prima vice ex ratione *text. in l. Boves* §. *Hoc sermone, de verb. significat.*, & firmant *Bald. in proem. decret. num.* 25. *Sanch. lib.* 7. *disp.* 91. *num.* 55. *late Capyc. Latr. consult.* 127. *num.* 10. *& 53.*

Verùm ea tripliciter temperatur; Primò nempè, ubi ex facti circumstantijs constet dispositionem ulterioribus etiam nuptijs convenire, & in his ulterioribus venit intelligendus *Castrens. cons.* 308. *lib.* 1. qui pro omnibus nuptijs legatum deberi firmat.

Secundo ubi primæ nuptiæ fuerint tantùm rataæ, sed non consumataæ, cùm tunc mulier tanquam virgo dicatur etiam capax dispositionis, dum regula *in l. Boves* procedit cum effectu *Sanch.* ubi supra *num.* 56. *Capyc. Latr.* ibidem *num.* 54. *& seqq.*, ubi ita decisum in Sac. Consilio Neapolit.

Tertio [judicio meo], ubi ageretur de viduis nimis juvene, ac formosa, adeoùt probabiliter detur honestatis periculo subjecta; Quemadmodum enim in sua materia *sub tit. de dote disc.* 148. nedùm conjunctos regulariter ad unicam dotationem obligatos, sed etiam filios primi matrimonij contra omnes juris regulas, ex ista ratione ad

cumu-

cundarum nuptiarum dotem teneri habetur, ità pariter, & in præsenti; Maximè ubi agitur de subsidio debendo incertis de certis, ex aliqua particulari ratione sanguinis, vel affectionis, ob verisimilem disponentis voluntatem; Ubi enim agitur de subsidio dando incertis de incertis, non ità de facili hoc admittendum est, saltem ob contrariam communem observantiam, à qua, etiam non resistente disponentis voluntate, vel particulari Statuto, non crederem rationi incongruum esse, ut aliquando recederetur, ut supra observatum est.

Benè verùm, quod hoc tertium temperamentum, in sola æquitatis ratione fundatum, admittendum videtur, non militante altera æquitate, in contrarium, atque sine præjudicio aliarum puellarum; Si enim agatur de monte alicujus familiæ, cui post præstitas dotes omnibus puellis tunc existentibus, supersint reditus, tunc pro isto subsidio viduæ videtur omni ratione prædictæ æquitati locum fore; Secùs autem ubi, ob dotem viduæ præstandam, cessaret subsidium alterius puellæ nubilis, cùm tunc in concursu æquitatis hinc indè, non sit recedendum à regulis juris.

An autem primæ nuptiæ nullæ, nuptiarum nomen, ac effectum mereantur, adeoùt sequentes dicendæ sint secundæ, vel primæ; Negat *Sanchez, dicta disput. 91. num. 56.*, quoniam non entis nullæ sunt partes *ad text. in l. dotis 68. de Iur. dotium*; In contrarium verò urget *text. in l. hæc conditio ff. de condit. & demonstr.* ubi disponitur, ut per inutiles nuptias illarum conditio, licèt non impleta, adhùc tamen defecta sit; Verùm non videtur recedendum à priori sententia, quoties nullitas non proveniat ex culpa, vel delicto, adeoùt mulier reddatur æquitate indigna; Secùs autem ejus culpa accedente, nè aliàs melioris conditionis dicatur contrahens criminosas nuptias, & illicitas, quàm licitas, & honestas; Atquè iste, inter plures intellectus, quos habet *text. in dicta l. Hæc conditio* bene congestos *per Arias de Mesa lib. 2. variar. c. 40. ex n. 15.*, videtur ex littera textus, & *ex glos.*, ac Doctoribus verior; Ut nempè procedat de summo jure, secùs autem de benignitate.

SVMMA SIVE COMPENDIVM

Eorum, quæ in foro magis practicabilia continentur in hoc Lib. XI. Par. I. de Legatis.

I.

De legatorum validitate, eorumque operatione, comprehensione, & interpretatione, *à numer. 1. ad 32.*

II.

De legatorum privilegijs, & effectibus, ac etiam de remedijs, & actionibus, pro eorum assequutione competentibus, *à num. 32. ad 42.*

III.

De legatorum diminutione, seù contributo, quando hæreditas omnibus idonea non sit, ac de falcidiæ detractione; Et de ademptione, vel alia cessatione, seù caducatione, vel caducitate *à num. 42. ad 67.*

IV.

De legatis pijs, eorumque privilegijs; Et de legatariorũ capacitate, vel incapacitate; Et de facultatibus exequutorum testamenti, ac illorum, qui sint de jure exequutores, ut sunt Episcopus, vel Fabrica S. Petri, & de istius facultatibus, *à num. 67. ad 78.*

SVMMARIVM.

I.

1 *QVando existente valido, ac perfecto testamento corruant legata.*

2 *De Senatus Consulto Liboniano in sibi ipsis adscribentibus.*

3 *An à validitate testamenti liceat arguere ad validitatem legatorum.*

Card. de Luca de Legat.

4 *Quandoque legata debentur etiam à successore ab intestato, & quando.*

5 *Minores requiruntur solemnitates in legatis, quàm in testamentis, & quæ sit differentia.*

6 *Accessoria, sunt legata, quæ tamen stare possunt sine testamento, quod est principale, & quando.*

7 *An pecunia numerata, & merces veniant sub legato mobilium, & de qua specie monetæ legatum intelligatur.*

8 *Quid de legato generis, de quibus speciebus intelligatur.*

9 *In legato generis, cujus sit electio.*

10 *An possit eligi melius, vel deterius.*

11 *In dubio, an pro hærede, vel pro legatario fieri debeat, lata vel stricta interpretatio.*

12 *Quis præsumatur magis dilectus, an hæres, vel legatarius, distinguitur.*

13 *Quando censeatur de solo usufructu, vel etiam de proprietate.*

14 *Quando dicatur purum, vel conditionale, & quando ætas, vel tempus, seù casus faciat conditionem.*

15 *Quid veniat sub legato domus, vel prædij &c.*

16 *Factum pluribus de annua, vel menstrua præstatione, an intelligatur distributivè pro singulis, vel unica summa pro omnibus.*

17 *An censeatur ad vitam tantum, vel sit perpetuum, & transmisibile.*

18 *Injunctum hæredi, an censeatur de primo tantum, vel etiam de ulterioribus.*

19 *Factum filijs, vel filiabus alicujus, de quibus intelligatur.*
20 *De legato facto illis de familia certam ætatem, vel qualitatem habentibus pro subsidio studiorum, quomodo sit intelligendum.*
21 *Certa designatio in legatis, an stet taxativè, vel demonstrativè, & quid in hoc operetur favor piæ causæ.*
22 *Quando res legata non est in commercio, vel est aliena, an præstanda sit æstimatio.*
23 *Factum simpliciter de aliquare, an de tota, vel de solo jure testantis.*
24 *Collatum in arbitrium, seù voluntatem an valeat, & quomodo præstandum.*
25 *Legatum usus fructus, an resolvatur in proprietatem.*
26 *Vel an importet solùm alimenta.*
27 *Et an totus usus fructus debeatur, vel solum pars, alia parte debita proprietario.*
28 *Ex observantia recipit restrictionem, vel interpretationem.*
29 *De legato habitationis, vel facultatis habitandi, & de differentia.*
30 *De legato usus aliquorum bonorum.*
31 *Quod super his, & similibus non detur certa regula, & quarè &c.*

II.

32 *De hypotheca, quæ competit pro legatis.*
33 *Creditores defuncti etiam in sola actione personali vincunt legatarios.*
34 *Legatarij autem in bonis defuncti vincunt creditores hæredis.*
35 *Ad quid prosit hypotheca, de qua num. 32.*
36 *De eodem, & de beneficio separationis bonorum.*
37 *An dicta hypotheca competat pro legatorum fructibus, & accessionibus annuis.*
38 *Ratione hypothecæ remanet proficuum legatum quod debitor faciat creditori, seù pater de legitima, vel de dote.*
39 *An, & quando pro legato competat via executiva.*
40 *An pro legato debeantur fructus, vel usuræ &c.*
41 *An, & quando legatum censeatur factum animo compensandi.*

III.

42 *Ex quibus causis legata diminutionem patiantur.*
43 *Falcidia potest, & solet prohiberi etiam tacitè.*
44 *De privilegio piæ causæ in hac materia falcidiæ.*
45 *Quando hæreditas omnibus legatis idonea non est, fit diminutio per contributum &c.*
46 *Fallit ex diversa testantis voluntate etiam conjecturata, & quando hæc adesse dicatur.*
47 *Quid in legatis ad pias causas, an veniant in contributum.*
48 *Ex quid inter legata speciei, & illa quantitatis.*
49 *De quæstionibus ademptionis, vel reformationis.*
50 *An, & quando secunda dispositio sit accumulativa, vel ademptiva.*
51 *Et quid ubi in vita testator aliquid præbet legatario.*
52 *De regulis, vel propositionibus generalibus quæ de super habentur, & in quo sint operativæ.*
53 *De differentia inter casum caduci, & casum caducitatis.*
54 *Quando legatum dicatur conditionale, & quando modale, & de effectibus ex una, vel altera specie resultantibus.*
55 *Quando conditiones legato adjectæ pro non scriptis habendæ sint, ac vitientur, vel potius vitient.*
56 *Quando intret retrotractio pro restitutione fructuum.*
57 *Quomodo dignoscatur, an præceptum sit conditionale, vel modale.*
58 *Quando mors, vel dies, seù casus faciat conditionem, vel potius delationem continent, atque exequutionem percutiat.*
59 *De effectibus transmissionis, vel caducitatis exinde resultantibus.*
60 *Legata fideicommissis particularibus exequuta sunt, ideoque disposita in fideicommissi, legatis congruunt.*
61 *An, & quando legatum capi possit propria auctoritate, vel à manu hæredis capi debeat.*
62 *Onera, quibus res legata subjaceat, an ad hæredem, vel ad legatarium pertineant.*
63 *An in legatis debeatur evictio.*
64 *Quando legatum ab uno factum censeatur in exequutionem voluntatis alterius.*
65 *De ademptione, quæ resultet ab alienatione rei legatæ, & de subrogatione rei quoad ex pretio.*
66 *An legatarius quotæ bonorum concurrat cum hærede in supportatione onerum hæreditariorum; Et de cessatione legati ob cessantem legandi causam, putà tutelam, vel educationem &c.*

IV.

67 *In favorabilibus à legatis prophanis ad pia, intrat generale argumentum, ut quod prophanis conceditur, piis quoque competat.*
68 *In ijs, quæ voluntatis imperfectionem respiciunt, pia causa nullum habet privilegium, quod in ejusdem voluntatis interpretationem cadit.*
69 *Privilegium consistit in ijs, quæ pendent à solemnitatibus.*
70 *Vel alijs, quæ à juris positivi prohibitione vel dispositione pendeant.*
71 *De effectibus, seù privilegijs piorum legatorum.*
72 *De incapacitate legatarij, quando adsit.*
73 *Data incapacitate legatarij, cuinam pium legatum debeatur, & de auctoritate Episcopi.*
74 *De facultatibus fabricæ S. Petri.*
75 *De materia exequutorum testamentariorum remissivè.*
76 *Quando etiam Religiones incapaces in communi, sint capaces legatorum.*
77 *De alijs incapacibus.*
78 *De differentia inter capaces, & indignos.*

I.

De legatorum validitate, & operatione, eorumque comprehensione, vel interpretatione; Et quando sint reiterabilia, cum tractu successivo.

Testamenti validitate, ac perfectione præsuppositis, nulla cadit quæstio validitatis legatorum, quæ in eo continentur; Nisi legatarij incapacitas, vel aliqua particularis circumstantia, contrarium suadeat, quia nempè error, seù falsum præsuppositum accedat.

Sivè quod ad favorem scriptoris testamenti, sua manu, ac sibi ipsi legatum conscripserit, adeout *Liboniano Senatusconsulto* locus fiat, ejusque non iniret limitatio. A.

His

A. *De materia Sen. Cons. Liboniani de sibi adscribentibus sub tit. de testam. disc. 8.*

His etenim, vel similibus circumstantijs non accedentibus, ex quibus legatum in testamento, 3 quamvis valido, ac perfecto contentum, inutile sit; A testamenti validitate, ad illam legatorum, quæ in eo continentur, arguere licitum est, non autem è converso, à legatis ad testamentum; Legata etenim, ab intestato etiam valere possunt, atque per intestatum hæredem quoquè præstanda sunt.

Ubi nempè ex causa ex hæredationis, vel præteritionis, aut per inofficiosi querelam, testamentum corruat, seù aliàs, non sortiatur effectum; 4 Quoties tamen de præteritione ignoranter, vel de exhæredatione ex falso præsupposito facta non agatur, adeoùt verisimiliter deficientis voluntatis ratio accedat, etiam legandi, eo modo quo in ipsa præteritione, vel exhæredatione viget. B.

Ac etiam quia, minor in legatis, quàm in testa- 5 mento solemnitas requiritur, cùm istud septè idoneos testes, aliasque solemnitates, prò ejus diversa qualitate exigat, legata verò, percodicillos, aliamve simplicem ultimam voluntatem, cum solo numero quinque testium, tot non desideratis solemnitatibus, relinqui possint. C.

Hinc proinde, accessoriorum regula, non sem- 6 per tuta est, ut scilicèt, ea corruant, principali corruente, quoniam, & si legata partes accessoriæ sint testamenti, adhùc tamen, eo corruente, ipsa firma remanere possunt, quoties testamenti defectus naturalis non sit, ex mentis scilicèt infirmitate, vel deficientia, undè propterea in universam dispositionem, ille influat.

Super legatorum autem operatione, vel comprehensione, seù interpretatione, majores, ac frequentes in foro quæstiones cadunt; Putà an pecunia numerata, vel merces, aliaque, auri, & argenti 7 pretiosa mobilia, seù debitorum nomina, sub legato moblium cadant; Idque [neglecta opinionum varietate in abstracto], verius est, ut certam regulam generalem, cuicumquè casui applicabilem non recipiat, sed tanquam facti, ac voluntatis quæstio, ex singulorum casuum qualitate, & circumstantijs, atque voluntatis argumentis illo præsertim verisimilitudinis, decisionem recipiat; Ideoque non est sub compendio explicabile, sed in sua sede videndum est. D.

Aut de qua monetæ specie legatum, intelligendum sit, ubi plures species adsint. D.

Idemque super legato earum rerum, quæ sint generis, ad certam speciem non redacto, de quibus 8 scilicèt intelligendum veniat, adeoùt peremptio earum, quæ in hæreditate erant, legatarij periculo cedere debeat, necnè. E.

Sivè cujus esse debeat electio, an hæredis, vel legatarij; Et quatenùs, uni, vel alteri competat, super 9 modo illam faciendi, an scilicèt eligi valeat melius, vel deterius respectivè, sivè potiùs mediocre sit eli- 10 gendù; Id etenim plures recipit distinctiones præsertim circa res inanimatas, quas etiã deteriores habere expedit, & res inanimatas, quas deteriores potiùs expedit nõ habere, quàm habere, cũ alijs distinctionibus, de quibus pariter in sua sede videndum est. F. *Card. de Luca de Legat.*

B. *Eod. tit. de testam. disc. 57. & seqq., & sub tit. de fideicom. disc. 181.*
C. *sub tit. de testamen. pluries.*
D. *hoc tit. disc. 4. cum pluribus seqq.*
D. *hoc tit. disc. 40.*
E. *hoc tit. disc. 11.*
F. *hoc tit. disc. 12. & 13.*

In dubio autem, circa præmissa, aliaq; similia, cujus favore potiùs interpretatio facienda sit, an scilicèt lata, & benigna, favore legatarij, ut plus obti- 11 neat, Vel stricta, & rigorosa favore hæredis, ut quò minus censeatur gravatus; Veriùs est, ut à prædilectione pendeat decisio; Si enim facti qualitas majorem erga hæredem suadeat prædilectionem [In dubio præsumendam], stricta fiat interpretatio, secùs autem è converso, ubi ea sit major erga legatarium. G.

Quæstione cadente super hac dilectione, quando uni potiùs, quàm alteri ejus præsumptio assistat, ubi præsertim filiorum, & piæ causæ favor, concur- 12 rat, sive de ejusdem piæ causæ concursu, ex diverso hæredis, & legatarij titulo respectivè agatur; Idque certam non recipit regulam, cùm pro facti qualitate decidendum sit; Potissimè autem, si alia urgeant argumenta, quæ simplici juris præsumptioni ex generalibus propositionibus resultanti, præponderare debent.

Super legatorum interpretatione plures aliæ frequenter cadunt quæstiones; Præsertim an factum 13 censeatur de usufructu tantum, vel etiam de proprietate; H. Sivè quando dicatur purum, atque ab initio perfectum, ad certum tempus, vel casum, di- 14 lata solum exequutione; Vel potiùs censendum sit conditionale, adeoùt tempus, vel casus, legati substantiam percutiat, illudque conditionale reddat, ad effectum caducationis, ac alios ex conditionali imperfecta dispositione resultantes. I.

Aut quæ, sub alicujus domus, vel prædij legato 15 veniant, an scilicèt aliæ officinæ, aliavè prædia, quæ materialiter diversa sint, ex destinatione tamen, seù disponentis voluntate, sub ea re veniant, quæ in legatum deducta est. L.

Sivè an legatum pluribus de eadem annua, vel 16 menstrua præstatione factum, distributivè in singulis intelligendum sit, vel potiùs, eadem summa, inter omnes repartiri debeat. M.

Vel, an idem annuum, vel menstruum legatum, 17 ad vitam tantùm factum censeatur, vel ad hæredes, cum tractu successivo transmissibile sit. N. Aut 18 primo tantùm hæredi, non autem alijs successivè venientibus injunctum. O.

Seù circa personas, sub aliquo generico, sivè col- 19 lectivo nomine explicatas, quia nempè alicujus filijs, vel filiabus, certum, vel incertum subsidium relictum sit, de quibusnam intelligendum sit. P.

Sivè ubi legatum fiat illis de familia certam ha- 20 bentibus qualitatem, vel ad certum effectum, puta studiorum, & an sit unicum, vel rei terabile. Q.

Potissimè autem, ac frequentiùs disputare con- 21 tingit, ubi certa designatio facta sit, undè generis, vel quantitatis legatum præstandum sit, an taxativè, vel demonstrativè facta censeatur; Et quid in hoc piæ causæ favor operetur; ac speciale habeat. R.

G. *dicto disc. 4. & seqq. & disc. 12. & seqq. & pluries hoc tit.*
H. *hoc tit. disc. 3.*
I. *hoc tit. disc. 58. & 59. & disc. 3.*
L. *disc. 7. cum seqq. hoc eod. tit.*
M. *hoc tit. disc. 33.*
N. *eod. disc. 33. & 45.*
O. *hoc tit. disc. 34. & 42.*
P. *hoc tit. disc. 16. & seqq.*
Q. *hoc tit. disc. 36.* R. *hoc tit. disc. 14. & 27.*

Atque si res legata in libero commercio, liberave testantis dispositione non sit, adeoùt præstari
22 non possit, vel non debeat, an inutile remaneat legatum, vel potiùs in æstimatione sit adimplendum. S.

Factumq; simpliciter de re, an de tota intelligendum sit, vel de ipsius testantis portione, vel jure. T.
23 Collatum vè ad legatarij, vel hæredis, aut tertij arbitrium, seù voluntatem, an utile, vel inutile sit; Et quatenùs utile, quomodo arbitrium sit interpo-
24 nendum, cum similibus ambiguis dispositionibus, claram, ac certam legem ipsius disponentis non habentibus. V.

25 Ut etiam contingit in ijs legatis, quæ de usufructu facta sint, an scilicèt de vero formali, vel etiam
26 causali, qui proprietatem importat; X. Sive ubi etiam de solo formali, an ipsum verum importet, vel
27 potiùs in alimenta resolvatur; Y. Seù an de sola portione intelligendum sit, alia portione hæredi,
28 vel proprietario reservata; Z. Vel an ab observantia interpretationem recipiat.

Idemque in legato habitationis, quando scilicèt
29 veram, ac formalem habitationis servitutem importet, vel potiùs facultatem habitandi; A. Sivè
30 in legato usus aliquarum rerum, earum præsertim, quæ personæ ornamentum concernant, quomodo intelligendum sit.

Super his autem, ac similibus, utpotè facti potiùs, quàm juris quæstionem redolentibus, certa, & determinata regula generalis, cuicumque casui ap-
31 plicabilis, non de facili statui potest, cùm ex singulorum casuum qualitete, & circumstantijs, varijsque distinctionibus, decisio pendeat, ideoque proprias sedes, in casus occurrentia adire oportet.. B

II.

De legatorum privilegijs, & effectibus, ac etiam de remedijs, & actionibus pro eorum assequutione competentibus.

ILlud præcipuum legatis à jure novo privilegium concessum est, quod lex antiqua non concedebat,
32 hypothecæ scilicet legalis, quæ tacita vulgò dicitur, ad differentiam expressæ sub qua conventionalis explicatur. C.

Quamvis enim in concursu legatariorum, & creditorum ipsius disponentis, hoc privilegium nullius operationis videatur, cùm semper creditores,
33 utpotè causam onerosam foventes, quamvis chirographarij tantùm, vincant legatarios.

Atque in alio concursu legatariorum, & creditorum hæredis, quamvis expressam, vel tacitam hypothecam habentium, potior sit legatariorum
34 conditio in bonis defuncti ex beneficio separationis bonorum, quod ab eadem antiqua lege conceditur priusquàm à moderna hoc privilegium tribueretur. D.

Adhùc tamen proficuum, nimiumque operativum est, ut legatarius suas exercere valeat actiones contrà tertios bonorum possessores, in quos ex
35 particulari titulo dominij, bona per hæredem, citrà fraudem, ex onerosa, & correspectiva causa translata sint, cum cessante hypothecæ beneficio, sola personalis actio non de facili remaneat experibilis contra tertium, quoties illud non interet edictum, quod ad fraudes tollendas à lege prodijt E; Sivè, si empta à faciliori præscriptione, alijsque limitationibus, ex quibus beneficium separationis bonorum inutile remanere solet.

Quæstione cadente, an prò ijs legatis, quorum sors, fructuum, vel annualium accessionum cum tractu successivo productiva sit, non solum pro sorte, sed etiam prò fructibus, vel annualitatibus decursis, bona testantis eidem hypothecæ subiaceant, cum potioritate, vel beneficio separationis bonorum adversùs creditores hæredis, vel tertios, in quos ex præfato particulari titulo dominij translativo, bona distracta sint.

Licèt autem id aliquam opinionum varietatem habeat; Verius tamen, ab ea distinctione determinationem recipit, ut attendendum sit, an ipsæ accessiones, vel annualitates, ità per testatorem demandatæ sint, ut ipsius legatum contineant, decijs bonis implendum; Vel potius id injunctum sit hæredi, qui ex bonorum fructibus implere debeat, ut primo casu, bona defuncti affecta sint, ipsique hæreditas debitrix existat; Secùs autem in altero. F.

Ex hoc autem legali privilegio resultat, ut inutile non sit legatum, quod debitor creditori faciat de eo quod debet, cum ità proficuus resultet effectus istius hypothecæ, seù processus exequutivus, aliàs non cõpetentis; Ut præsertim praxis frequentior docet in legato, quod parẽs liberis faciat legitimæ, vel dotis congruæ, seu de paragio, cũ verius sit prò uno, vel altero legali debito hypothecam à lege tributam non esse, illã verò ex legato resultare. G.

Super processu exequutivo, an pro legatis competat, in jure non est expresè decisum, ideoque variæ desuper habentur opiniones, quarum negativã Rota Romana, ob quamdam antiquitatis reverentiam, tenet; Alia verò Romanæ Curiæ Tribunalia, magisque communiter illa aliarum ditionum, affirmativam, verè probabiliorem, sequuntur, provias exequutivæ competentia. H.

Cum ea tamen moderatione, ut contra hæredem in eodem testamento scriptum, id procedat, cum eidem facultas non detur sui auctoris factum impugnare, ejusque respectu, res judicata sit, atque probatio probata, illa dispositio, ex qua ipse suum jus metitur; Secùs autem, ubi de intestato hæredis agatur, qui rescisso, vel annullato testamento ex capite inofficiositatis, vel ex alio defectu, qui in legata non influat, ad eorũ implementum adhùc teneatur.

Sivè ubi de eodem testamntario agatur, qui directè sui auctoris factum non impugnet, sed aliam justam habeat causam, seù probabilem dubitationem denegandi legati solutionẽ, quia nempè interpretationis, vel comprehensionis, aut non impletæ conditionis, sivè caducationis, vel incapacitatis, vel insufficientiæ quæstio cadat, super qua Judicis determinatio prodierit, à qua potiùs, quàm à judicio defuncti hæres credat se gravatum, ideoq; appellet. I

Fructuum, vel accessionum quæstiones, inter hæredes, & legatarios frequenter forus audit, cum consueta opinionum diversitate. Illa

S. *hoc tit. disc.* 1. & 2.
T. *ibidem proximè.*
V. *hoc tit. disc.* 10.
X. *tit. de servit. pluries.*
Y. *hoc tit. disc.* 39. & *de servit. disc.* 50. *cũ duob. seqq.*
Z. *hoc tit. disc.* 31. & *de servit. disc.* 55.
A. *sub tit. de servit. disc.* 65. & 66.
B. *Locis supra citatis.*
C. *hoc tit. disc.* 37. & 49. & *de credito disc.* 7. & *in alijs*
D. *tit. de credito disc.* 27. & *de feud. disc.* 78.

E. *tit. de feud. disc.* 78. & *sub dicto tit. de credit. pluries.*
F. *hoc tit. disc.* 37 & 49.
G. *dicto tit. de feud. disc.* 78.
H. *hoc tit. disc.* 6.
I. *eodem disc.* 6. *hoc tit.*

Illa tamen probabilior distinctio est, ex qua decisio pendet, inter legata, quæ de specie sint, ac alia quantitatis, ut primo casu; fructus ab instanti mortis testatoris, tanquam sequela dominij, ad legatarium pertineant, tanquam dominum [cui proindè rei vindicationis actionem lex concedit]; Nisi ea in hærede, vel in alio possessore concurrat bona, vel media fides, quæ à præceptorum, & consumptorum restitutione excuset.

In altero autem casu, in quo de legato quantitatis agatur, [præsuppositа mora regulari, vel irregulari, sine qua, interesse, vel usurarum obligatio non datur], lex civilis, favore pupilli, vel piæ causæ seù alterius privilegiatæ personæ, vel causæ, accessionum, vel usurarum cursum concedit.

Contrarium verò lex canonica statuit, cui propterea in hac usuraria materia, lex civilis ubique in laicali etiam foro cedere debet, ut aliud interesse non debeatur, nisi illud, quod suadeat ratio lucri cessantis, vel damni emergentis, vel altera non impleti mandati, quod per testatorem hæredi sit injunctum, ut in usurarum sede advertitur.

Quinimò, ut neque ipsius testantis lex, vel ordinatio hujusmodi accessiones licitas reddere valeat; Nisi ubi prohibita interim facultate legatario, sortem principalem petendi, ipsæ accessiones, in legatum deductæ dici valeant; secùs autem, ubi legatum peti potest, ejusque actio sit experibilis. L.

A debitore creditori legatum, quod factum sit, an compensandi cum debito præsumptionem habeat, vel potiùs utrumq; debitum sit, sub frequen-
41 ti quæstione cadit; Ea verò illam genericam recipit distinctionem inter debitum necessarium, & voluntarium, ut in prima specie, compensandi præsumptio cadat, non autem in altera; Nisi contrariæ voluntatis expressa, vel Præsumpta probatio accedat, in cujus casu, tam una, quàm altera pars distinctionis cessat, cùm legis præsumptiones, ac regulæ, testantis voluntati perpetuò cedant; Ideoque certa desuper statui non potest regula, cùm à facti speciali qualitate pendeat, quando probationes, vel præsumptiones, & argumenta concludant, necnè.

Necessaria verò causa, ea est, quæ citrà voluntarium factum hominis, à legis obligatione manet, secùs autem, ubi necessitas à voluntate initium trahat, cùm tunc voluntaria censenda veniat; Quæstione cadente in lucris dotalibus, quæ, etiam absque expressa partium conventione, ex Statutis, ac legibus municipalibus manent an scilicèt, necessariam, id est legalem, vel potiùs voluntariam, id est conventionalem causam redoleant, jure implicitæ voluntatis à lege municipali subintellectæ; Idque opinionum varietatem habet; Ea verò in Romana Curia recepta videtur, quæ voluntariæ causæ id refert, ideoque compensationem excludit; Alibi verò diversa retinetur opinio, ideoque cum ea procedendum est, quæ in loco recepta sit. M.

III.

De legatorum diminutione, seu contributo, quando hæreditas omnibus idonea non sit; Ac de falcidia detractione; Et de ademptione, vel alia cessatione, seu caducatione, vel caducitate.

DUplici ex causa, legata diminutionem pati solent, adeoùt in parte illorum sequatur implementum, Vel quia hæreditas, detracto ære alieno, seù legitima filiorum, omnibus legatis idonea non 42
sit, quamvis falcidiæ detractio non intret, Vel quia hæc detractio eamdem causct diminutionem.

Rarus autem est hujus posterioris detractionis casus, cùm penè pro communi stylo, hæc detractio soleat expressè prohiberi; Quinimò, etiam tacitè & conjecturaliter ista prohibitio admittatur, quā- 43
vis leves essent conjecturæ, ob præmissam frequentiorem consuetudinem, ac etiam ob novissimam introductionem beneficij inventarij, ob quam cessasse videtur ea ratio, quæ hujus detractionis causa fuit. N.

Sive quia, pro frequentiori usu, legata concipi solent favore piæ causæ, quæ ab hac detractione exempta est; Cadente quæstione, an hoc privilegiū, adversùs aliam æquè privilegiatam piam causam 44
locum habeat, quod varias habet opiniones; Probabilius autem videtur, ut privilegium quoque intret. O. Adhùc tamen quandoque, præmissis, vel similibus limitationibus cessantibus, hæc detractio legatorum diminutionem producit.

Sive igitur, uno, sive altero modo, integrum omnium legatorum implementum sequi non va- 45
leat; Regula est, ut omnes per contributum, seù per æs & libram, ac pro rata, juxtà arithmeticam computationem, talem diminutionem pati debeant; Nisi ex disponentis voluntate aliqua legata exempta sint ab hoc contributo.

In hoc itaque, ubi expressa sit voluntas nulla cadit quæstio, cùm ista non sit juris, sed facti, ac vo- 46
luntatis; Cadentibus quæstionibus quando id, ex conjecturata, seù præsumpta voluntate deduci prætendatur, quod certam non recipit regulam generalem cuicumque casui applicabilem, cùm juxtà generalem omnium conjecturalium quæstionum naturam, in singulis casibus, ex eorū individuis circumstantijs decisio pendeat; Potissimè verò, ubi legatum non omninò voluntariam, sed necessariam, vel quasi, causam habeat; Quia nempè ad conscientiæ exonerationem; Sive ad antidoralem remunerandi obligationem, aliamve causam, quæ aliquam habeat specialem rationem, legatum referri valeat, discretè ab alijs, quæ affectionis voluntarium habeant motivum; Sive ubi ratio sanguinis, vel alia, specialitatem aliquam inducat.

Quæstione cadente, an generaliter pia causa in concursu prophanæ hanc habeat specialitatem, vel potiùs æquale contributum inter pia, & pro- 47
phana legata intret; Idque varias habet opiniones, diversasque recipit distinctiones in propria sede recensitas, non de facili sub compendio explicabiles.

Alia etiam quæstione inter æquè pia, vel æquè prophana legata cadente, ubi diversa sit legatorum 48
conditio, seù qualitas, quia nempè alia sint specierum, alia verò quantitatis, quod pariter varias habet opiniones, diversasque recipit distinctiones, à quibus decisio pendet; Adhùc tamen verisimilis, vel aliàs conjecturata voluntas, totum facit. P.

Ademptionis item, vel reformationis quæstiones frequenter cadunt certam non recipientes regulam, nisi eam, ut in dubio præsumendæ non sint, 49
omnisque pro earum exclusione capi debeat interpretatio; In reliquis etenim, totum est facti, ac voluntatis, ex facti qualitate decidendum. Q.

Ubi

L. *de hac materia fructuum, vel usurarum legati sub tit. de usur. disc. 29. cum duobus seqq.*
M. *de hac materia compensationis legati cum debito, vel lucro hoc tit. disc. 15. & tit. de dote disc. 99. & 120., ac etiam sub tit. de credito.*
N. *tit. de legitim. & detract. disc. 32. & 34.*
O. *eod. disc. 34. de detraction.*
P. *de his omnibus in materia cōtributi hoc tit. disc. 35.*
Q. *de hac materia ademptionis hoc tit. disc. 32. & disc. 49. cum seqq.*

Ubi verò geminata ejusdem testatoris dispositio accedat ergà eumdem legatarium, frequētiores
50 cadunt quæstiones, an scilicèt posterior, prioris ademptiva, seù impletiva, vel potiùs ancumulativa sit, adeoùt utrumque legatum debeatur; Sive ubi disponens, qui supervivat, ergà legatarium alium
51 per actum inter vivos liberalitatis, ac benevolentiæ actum exerceat, illumque finem impleat, ad quem ultima voluntas directa sit.

Super his autem, ac similibus, pariter certa compendiosa regula statui non potest, cùm totum pendeat à singulorum casuum circumstantijs, ex quibus verisimilis volūtatis probationes, vel argumēta
52 resultent; Licèt enim aliquæ generales desuper habeantur propositiones, an in unica, vel diversa scriptura dispositiones contineantur; Sivè an prior benevolentiæ augmentum vel decrementū intermedio tempore receperit; Aut an utraq; eamdē habeat expressam, vel saltē implicitam causam, vel rationem; Vel an id, quod in utraque continetur, sit reiterabile, atque multiplicationem admittat; Attamen istæ, similesque generalitates, benè operativæ sunt, ubi voluntas omninò incerta sit, undè propterea, facti adjutorio cessante, cum regulis, ac præsumptionibus juris, quæstionem decidere oporteat; Sive ubi argumentis, & conjecturis hinc indè colluctantibus, quæstio sit de præponderantia, cui regularum juris assistentia magnum præbet pondus, vel fomentum. R.

Caduci quoque, & caducitatis quæstiones cadunt, Notabili tamen differentia intet unum ca-
53 sum, & alterum cadente, ad effectum substitutionum, & an ea, quæ in legato continentur, ab hæreditate avulsa censeantur, vel potiùs adhùc in ea existant; In casu etenim caducationis ista posterior pars verificatur, secùs autem in casu caducitatis, quæ præcedentem supponit acquisitionem, quam caducatio negat, ac si legatum factum non esset, ob longam diversitatem effectuum, ex una, vel altera specie resultantium, ut magis distinctè in sua sede advertitur. S.

Ad id autem dignoscendum, eadem in legatis distinctio intrat, quæ in fideicommissis, alijsque universalibus, etiam directis dispositionibus habetur,
54 an scilicèt modalis, vel conditionalis dispositio sit; Ubi etenim de conditionali agatur, quæ à conditionis purificatione perfectionem, ac essentiam recipiat, adeoùt acquisitionē impediat, ejusque principio se opponat, conditionis defectus, vel non implementum, sive culposum sit, vel casuale nil refert, ideoque caducationem causat; Ubi verò modalis, adeoùt juris jàm quæsiti amissionem, seù privationem importet, cùm speciem pœnæ id redoleat, culposa contraventio requiritur, ut locus fiat caducitati, cujus terminus intrat; Ideoque ad restitutionis in integrum, vel alicujus excusationis præsidium confugere conceditur, quod priori casu negatur. T.

Ad plures alios effectus ista distinctio quoque
55 plurimùm confert; Potissimè verò, ubi de ijs conditionibus agatur, quas lex reprobat, atque pro non scriptis haberi mandat, ut [exempli gratia] sunt illæ, quæ viduitatem inducant, sive libertatis matrimonij, aut electionis vitæ religiosæ præjudicium contineant, cū facilius in casu, quo resolutivæ sint, quàm in altero quo sint suspensivæ, rejicianeur, ac vitientur, in altero autem vitient; Ob eam notabilem differentiam, quæ inter juris quæsiti amissionem, & quærendi impedimentum dignoscitur. V.

Alter effectus est retrotractionis, pro restitutione scilicèt fructuum, seù totius emolumenti, quod interim perceptum sit, ut in casu conditionis 56
intret, secùs verò in casu modi, ut frequens disputandi occasio potissimùm præbet in ijs legatis, a-
lijsque dispositionibus, quæ sub viduitatis præcepto uxoribus fiant, sive ad instar, in alijs, quibus eadem ratio congruat.

Majores itaque desuper, facti, seù applicationis, esse solent quæstiones, quando scilicet, in uno, vel altero casu esse dicamur, quoties non omninò cla- 57
ra, & expressa sit voluntas, quæ omnes dirimit juris quæstiones.

Quamvis autem desuper magna dignoscatur sensuum, sive opinionum varietas; Plerisque grammaticalibus verborum, vel clausularum, ac dictionum sēnsibus, vel legalibus significationibus principaliter inhærentibus, ideoque nimium quoque laborantibus super gerundiorum, ac participiorum resolutionibus, cum similibus frigiditatibus, ac ineptijs.

Verius tamen est, ut rei veritas, vel substantiæ voluntatis attendi debeat, an. s. implementum, acquisitionis initio se opponat, illudque impediat, vel suspendat, sive lex ob disponentis voluntatem, sispensum, vel impeditū cum retrotractione fingat; Vel potiùs idem implementum acquisitionē subsequi debeat, illamque supponat velut necessarium antecedens, adeoùt juris jam quæsiti contraventio, pœnalem amissionem, seù privationem causet. X.

Cumque tempus, vel casus, ad duplicem effectum adjici soleat; Vel scilicèt, ut substantiam dispositionis percutiat, ideoque interim, quoad ejus 58
purificatio sequitur, perfectionem impediat, atque conditionem facere dicatur; Vel solam exequutionem, ejusque dilationem, ipso actu ab initio puro, ac perfecto existente; Hinc propterea, involuta pariter quæstio est, an & quando mortis, vel ætatis, seù nuptiarum tempus, alteriusve casus purificatio, conditionem faciat, necnè, quod ex variis distinctionibus, non de facili sub compendio explicabilibus, decisionem recipit, ideoque in sua sede quoque videndum est. Y.

Atque hinc, transmissionis, vel respectivè caducationis, alter effectus resultat, ut in casu quo substantiam percutiat, atque conditionem faciat, non 59
legatarij, quæ antè conditionis purificationem sequatur, transmissionem impediat, atque caducationem inducat, nisi testantis voluntas aliud suadeat, secùs autem, ubi dilationem solùm, vel exequutionem concernat. Z.

Generaliter item lege fideicommissis particu-
60 laribus legata exæquante; Hinc ea, quæ in fideicommissorum sede super vulgari, vel fideicommissaria, aliave substitutionum specie, vel super caducitate, seù caducatione habentur, legatis quoque congruunt. A.

Amissionem quoquè legatorum, lex, in pœnam temeritatis induxit eorum, qui propria sibi auctoritate jus dicunt, bonaque legata capiunt, cum il-
61 la ab hæredis manu capi debeant; Nisi testator hanc

R. *de his omnibus, & an secunda dispositio sit ademptiva, vel impletiva hoc tit. disc. 49. cū plur. seqq.*
S. *hoc tit. disc. 29. & 30.*
T. *hoc tit. disc. 43. & 58. sub tit. de testam. disc. 73. & sub tit. de fideic. disc. 154.*
V. *locis proximè citatis.*
X. *locis proximè cit. & præsertim disc. 154. de fideicomm.*
Y. *hoc tit. disc. 3. 58. & seqq. & dicto disc. 73. de testam.*
Z. *ibidem.*
A. *sub tit. de fideicommiss.*

hanc tribuerit licentiam; Sivè legatarius absque vitio in rei legatæ possessione sit, ex alio titulo, quem sibi mutet, quod etiam absque expressa declaratione factum esse, lex præsumit; Aut quod, Ecclesiæ, vel piæ causæ favor eamdem tribuat licentiam; Seù quod certa detractionum incompetentia, vel canonica æquitas, inanem non permittat circuitum; Adhùc tamen, his, vel similibus limitationibus cessantibus, vitiosa quidem reputatur possessio, ut legatarium non faciat hæredi legitimum contradictorem, non autem, ut hanc pœnam incurrat, rarò, vel nunquam ad praxim redigi solitam, cùm quælibet causa pœnam excuset. B.

Diminutionis legati quæstiones quoque inter hæredem, & legatarium oriri solent, quamvis hæreditas idonea sit, neque detractiones, legatorum 62 integro implemento impedimentum præstent; Ubi scilicèt de legatis agatur specierum, quæ censibus, alijsque oneribus subjecta sint, quæ illarum valorem, sivè utilitatem minuant, an ad hæredem, vel ad legatarium spectent; Idque [cessantè testatoris voluntate, cui semper deferendum est] ex oneris qualitate recipit determinationem; Ubi etenim merè reale sit, ut in canonibus, ac livellis, vel censibus reservativis, alijsque verè realibus responsionibus, id verificari dicitur, planum est legatarij onus esse; Et è converso, planum est onus esse hæredis, ubi de simplicibus hypothecis generalibus, vel specialibus ab ipso testatore contractis agatur, pro debito generis, vel quantitatis; C [Ubi etenim pro hypothecis à tertio rei legatæ priori domino molestias legatarius recipiat, evictionis quæstionem potiùs id percutit;]nisi legatū sit universitatis, quæ tam activa, quàm passiva jura secum trahat, cùm tunc ad legatarium, non autem ad hæredem onera pertineant. D.

Tùnc itaque juris dubietas cadit, quando de illo mixto agatur onere, quod ex consignativo censu resultare dicitur, quia nempè pro pecunia ad Apostolicarum Constitutionum præscriptum super ea re tanquàm fundo, census sit constitutus; Atquè ubi, non ab ipso testatore onus adjectum sit, sed à tertio, quod in testatorem translatum sit causativè, ipsius scilicèt rei occasione, adeoùt, causativum, vel occasionale onus dici valeat, Verius est, ut ad legatarium pertineat, quasi quod testator id, quod sibi competat, seù eo modo, quo ipse rem possidet in legatarium transferre voluerit; Si verò ab ipsomet, vel ab alio, cujus personam universali hæreditario jure ipse repræsentet, impositio facta sit, opinionum non modica scissura cernitur; Ea verò probabilior videtur, quæ hæredi potiùs, quàm legatario onus defert, nisi diversæ voluntatis argumenta, quæ ex ipsius rei, ac respectivè oneris qualitate præsertim derivent, aliud suadeant. E.

Evictio legatorum, regulariter non præstatur, 63 nisi testantis voluntas aliud suadeat, sivè onerosam, atque correspectivam causam habeat, pro qualitate facti, cujus potiùs, quàm juris est quæstio, pro facti qualitate decidenda. F.

An proprium item, vel alienum legatum sit, sub 64 quæstione cadere solet, adeoùt legatario, ad hæreditaria testantis bona non competat actio, quia nempè, in alienæ voluntatis exequutionem, ità legatum conceptum sit, ut alterius potiùs quàm ipsius testantis legatum dicendum veniat, idque ex facti qualitate, ac circumstantijs determinationem recipit. G.

Per voluntariam autem rei legatæ alienationem, 95
sive per necessariam, cujus pretium in aliam rem erogatum sit, àn ademptio resultet, vel potiùs alterius rei subrogatio, quæstio est, quæ pariter certam non recipit regulā, cùm à facti qualitate veriùs decisio manet; Quamvis enim aliquæ desuper habeantur generales regulæ, vel propositiones, illæ tamen pro norma potiùs deserviunt, ut dispositionis voluntas desumatur, ut in sua sede advertitur. H.

Contributi quæstio, inter hæredem, & legatarium 66
quotæ bonorum, cadere solet, super aliorū legatorum, ac onerū implemento, àn scilicèt æqualis eorū concursus esse debeat, vel potiùs totū sit hæredis onus, quod varias habet opiniones; Probabilior autem videtur ea, quæ utrumque obligat, nisi argumenta accedant, quæ diversam arguant voluntatem, quæ totum facit. I.

An autem cessante legandi causa, legatum cesset, quia nempè tutori, vel curatori, seù educatori factū sit, varias recipit distinctiones, atq; facti, & voluntatis quæstio est, ex facti circumstantijs decidenda. I.

IV.

De legatis pijs, eorumque privilegijs, Et de legatariorum capacitate, vel incapacitate, seù indignitate; Et de facultatibus exequutorum, sivè illorum, qui sint de jure exequutores, ut sunt Episcopus, vel Fabrica Sancti Petri, & de istius facultatibus.

EA omnia, quæ prophanis legatis favorabilia 67
sunt, pijs congruere quoties legatarij incapacitas non obstet, de jure non dubitatur, cùm à minus favorabilibus, minusque privilegiatis, ad favorabiliora, magisque privilegiata, favorabile argumentū intret, non autem odiosum; Ideoq; super ijs cadunt quæstiones, quæ prophanis, vel temporalibus legatis, per legem denegata, pijs, ex speciali favore, vel privilegio, competere contendatur.

Duplex itaquè defectus, vel imperfectio, in lega- 68
tis, alijsque ultimis voluntatibus dignosci solet, voluntatis scilicèt, ac solemnitatis; In ijs itaque voluntatis defectum respicientibus, [quidquid aliqui malè opinentur] nullus est piæ causæ favor; In eo solùm considerabilis, ut ejusdem integræ, ac validæ, sed ambiguæ voluntatis interpretatio, magis lata, benignaque fiat interpretatio, quàm in prophanis facienda esset, quoniam defectus est naturæ, cui legis positivæ privilegia non dispensant, ut generaliter in testamentorum, aliarumque ultimarum voluntatum sede, occasione legatorum quoque advertitur. L.

In alijs autem, quæ juris positivi solemnitates 69
percutiant, iste favor nimiū operativus est, omniaque supplet ab eodem positivo jure manantia, cùm sola naturalis veritas, vel probatio attendenda veniat. M.

Idemque generaliter in ijs omnibus, quæ ab eodem jure positivo, ex ejus auctoritate, non autem pro divini, vel naturalis juris observantia, 70
vel declaratione manant, dicendum est; Putà circa

B. *de his etiam sub tit. de fideicom. & sub tit. de judic. ad materiam legitimi contradictoris.*
C. *hoc tit. disc.* 38.
D. *eod. disc.* 38.
E. *dicto disc.* 38. *& sub tit. de censib. disc.* 18.
F. *hoc tit. disc.* 7.
G. *hoc tit. disc.* 57.
H. *hoc tit. disc.* 48. *&* 55.
I. *hoc tit. disc.* 52.
I. *hoc tit. discur.* 22. *&* 23. *& de servit. discur.* 50. *&* 52.
L. *sub tit. de testamen. pluries.*
M. *ibidem proximè.*

ca ea, quæ patriæ potestatis defectum, vel inofficiosi querelam, seù verborum vim, ac operationem concernant, cum similibus. N.

Qualia verò singulariter sint privilegia, vel effectus, qui ex hac generica theorica resultant, compendio incongruum est recensere, cùm formalem
71 exigat, ac particularem tractationem, ab alijs jam peractam; Potissimè quia non legatis tantùm, sed etiam directis, ac obliquis dispositionibus universalibus, alijsque dispositionibus ea communia sunt; Atquè ex hac generica theorica, seù distinctione vir sensatus, omnium singularium privilegiorum competentiam rectè comperiet.

Legatarij verò incapacitas, pias etiam, quamvis aliàs validas, ac perfectas dispositiones, inutiles
72 quandoque reddit, quia nempè, de illis agatur Religionibus, vel Religiosis, in quibus, ob arctum paupertatis institutum, tàm in particulari, quàm in communi, acquirendi, ac retinendi incapacitas accedat; Tunc etenim, dato substituto, vel alia favore hæredis dispositione accedente, quatenùs præcisum legati implementum non sequatur, inutile remanet legatum, atque pro non scripto habendum est, ex legatarij defectu; Eo modo quo illud remanet legatum, quod personæ in rerum natura non existenti, vel ante testatorem defunctæ, fiat.

Ubi verò nullus detur substitutus, nullaque alia favore hæredis accedat dispositio; Cùm piæ dispo-
73 sitiones, ad Deum, vel propriam animam primariò directæ censeantur, unum verò, vel alterum pium opus, demonstrativè, atque pro modo exequendi adjectum dicatur; Hinc proindè, per loci Episcopum, utpotè piarum dispositionum legalem exequutorem, alijs pijs operibus, [non autem sibi, nec suis] eadem pia dispositio applicabitur. O.

Per Apostolicas autem Constitutiones, in aliquibus præsertim Italiæ partibus, vel Ditionibus, cumulativè cum Episcopo, istoque non benè præ-
74 veniente, Fabrica S. Petri has explet partes exequutoris, sibi ipsi etiam, ad earumdem Constitutionum, aliarumque ejus auctoritatum normam, in toto, vel in parte applicando id, quod juxtà testantis desiderium applicari non potest; Vel quia legatarij incapacitas id prohibeat; Vel quia ejusdem incertitudo id impediat; Vel quia ad opus volitum non sufficiat. P.

Aliorum verò, quæ particularium exequutorum ab eodem testante destinatorum, ac Episcoporum, & Fabricæ potestatem concernant, aliqua compendiosa mentio in testamentorum sede habetur, cum eadem sit generica ratio, ac potestas. Q.

Non semper tamen, Religiosorum, ac Religionum præfatum arctum paupertatis vorum, etiam in
75 communi professionum, incapacitas viget, pia legata assequendi, vel retinendi, cùm in aliquibus, retentionem perpetuam ad redditum, non autem assequutionem pro erogatione in quotidianos usus, ea percutiat; Sivè in ijs etiam, quæ omnimodam assequendi incapacitatem habeant, ea solùm vigeat, ubi ipsorum Religiosorum provisionem dispositio concernat, adeoùt diurnæ mendicitati ex quæstuatione id adversetur; Secùs autem ubi, Ecclesiæ, vel Conventus fabricam, & ornamenta, sivè sacristiæ sacram suppellectilem, aut infirmarij, vel librariæ usum concernat, ut in Regularium sede advertitur. R.

Aliæ quoque, in legatis, alijsque ultimis voluntatibus incapacitates legatariorum, sivè passivæ in-
77 testabilitates in jure habentur, quarum aliquæ in testamentorum sede habentur; Ea præsertim quæ in spurijs, potissimè verò in ijs, qui ex damnato coitu progeniti sunt, dignoscitur, ultrà id, quod alimentorum obligatio exigat. S.

Quamvis etenim plures, legatorum, aliarumque dispositionum indignos lex reputet, ut sunt testa-
78 toris occisor, vel quia aliàs eum gravi injuria affecerit, ac similes; T. Attamen non semper id importat incapacitatem, cùm indignitatem, quandoquè causet; Ut etiam in testamenti impugnatore habetur. V.

Nimium autem refert, an incapax, vel indignus quis existat, cum incapacis respectu, inutile remaneat legatum, atque pro non scripto habendum sit, perindè ac, si factum non esset, ideoque bona per jus non decrescendi, in hæreditate remanent, vel ad substitutum deferuntur, qui propterea ex secundo, primus efficitur; Indignus autem acquirit, sed ab eo, quod jam quæsitum est, fiscus aufert. X.

De alijs verò, de quibus in praxi tractare occasio non præbuit, apud suas sedes, qui cupit, perquirat, cùm non totius materiæ per speciem absolutæ tractationis, sed eorum, de quibus agere contigit, compendiosam insinuationem, isti labores contineant.

N. *ibidem proximè.*
O. *de testam. disc. 24. & in alijs.*
P. *tit. de fideicomm. disc. 108. de testamen. disc. 22. & 23.*
Q. *tit. de testamen. disc. 68.*
R. *sub tit. de Regular. disc. 35.*
S. *sub tit. de testam. disc. 52. & seq. & 74.*
T. *dicto tit. de testam. disc. 55.*
V. *hoc tit. disc. 24. & d. disc. 55. de testam.*
X. *tit. de Regal. ad materiam confiscationis disc. 160.*

INDEX

INDEX
RERVM NOTABILIVM
Quæ sub hoc titulo de Legatis continentur.

ABBAS

Vtra proprium legatum, participat de eo, quod fit omnibus Monachis, discur. 16. sub num. 11.

ACCEPTATIO

Legati, quando inducta dicatur, & de alijs, *vid.* Legatum quoad Acceptationem.

Præsumitur in actu lucrativo data scientia, disc. 28. num. 3.

Ex quibus dicta scientia deducatur, num. 4. ibid.

Declara id procedere in actu merè lucrativo, non autem oneroso, discur. 28. num. 5.

Nisi tamen utilitas, & commodum præponderarent, num. 6. ibid.

Voluntatis testatoris non potest fieri pro parte, & pro parte non, disc. 28. num. 7. disc. 43. num. 2.

ACTIO

Ad exigendum legatum dotis, quò tempore competat puellis legatarijs, *vid.* Legatum dotis, & *vid.* Puella.

Ad supplementum rei legatæ, quando detur, ubi res designata non sufficeret, vel diminueretur, *Vid.* Legatum quoad designationem demonstrativam seù &c.

Contra bona testatoris an competat legatario pro fauctibus legati, discur. 37. ex num. 3.

Distingue casus de quibus num. 4. & seq. ibid.

Pro legato annuæ præstationis essent affecta, num. 4. ibid. disc. 49. ex num. 3.

Idemque procederet ubi legatum solvendum erat ex fructibus de præcepto testatoris, disc. 37. num. 9.

Secus autem ubi substantia legati directa est ad certam quantitatem, cum hoc ut fructus multiplicentur, num. 11. & 13. ibid.

Præsertim ubi fructuum solutio directa est in ipsum hæredem, disc. 37. sub num. 11.

Contra successorem an detur pro terminis decursis in vita prædecessoris, discur. 49. num. 7.

Creditor defuncti prò censibus, vel annuis præstationibus, an habeat actionem contra fideicommissarium, disc. 49. n. 4.

Quid de fructibus dotis debitæ ex remedio *Auth. res quæ*, num. 5. ibid.

Executiva an competat pro legatis, disc. 6. num. 5. & seq.

Regulariter [excepto Tribunali Sac. Rotæ] dicta actio executiva competit, num. 5. ibid.

Declara tamen prout, num. 8. seq. ibid.

Ubi adest aliqua dubietas circa comprehensionem alicujus rei, tunc ab ea tantùm datur appellatio, secùs autem in reliquo, disc. 6. num. 12.

Legata &c. *Vid.* Iura.

Ultra salarium an competat famulis pro servitio præstito, disc. 2. num. 12.

Vid. Legatum in genere.

ACTVS

In dubio referendus est ad titulum licitum, disc. 4. num. 9.

Lucrativus quando inducat tacitam acceptationem; *vid.* Acceptatio.

ADEMPTIO

Est odiosa, strictéque interpretanda, disc. 43. num. 10. disc. 52. num. 15. discur. 56. num. 5.

Legati non præsumitur, disc. 35. nu. 3. disc. 56. nu. 5.

Ex quibus autem inducta dicatur, *vid.* Legatum quoad Revocationem.

ADIMPLEMENTVM

Conditionum, *vid.* Conditio. Caducitas.

Formæ in parte non sufficit, discur. 50. num. 2.

Et si ademptio legati ordinata sit sub certa conditione, an requiratur, implementum in totum, vel sufficiat in parte, discur. 50. per tot.

Legati factum in vita, an & quando illud extinguat, discur. 51. per tot. discur. 54. num. 13.

Cessaret ubi esset expressa eadem causa disc. 51. num. 3.

Secus si haberet causam diversam ab ea, in qua factum est implementum, disc. 51. num. 5.

Ex quibus arguatur legatum habere certam causam, quamvis non fuerit adjecta, num. 9. ibid.

Quid ubi adimplementum in vita factum sit cum minori impensa, an debeatur residuum legati, disc. 51. num. 4. disc. 60. num. 5.

Non sequutum an privet legatarium, vel potiùs admittatur ad moræ purgationem, disc. 57. per tot.

Et quod admittatur ad purgationem moræ, num. 4. ibidem. *vid.* Caducitas. Pœna.

Præcepti testatoris eligendi juvenem, qui nubere debeat, dicitur sequutum per electionem senis uxorati habentis filios, disc. 50. num. 6.

Et si mandaverit, aliquem ad beneficium præsentari, sequutum dicitur per factam præsentationem licèt effectum non sortitam, disc. 2. nu. 4.

ÆSTIMATIO *Vid.* LEGATVM. quoad æstimationem &c.

ÆTAS

In juvene, cui relictum sit aliquod subsidiù pro studijs, quomodo sit regulanda, disc. 36. n. 9. & seq.

Et si debuerat esse 10. annorum, si admittatur ante completum decimum annum, subsidium, de quo tempore incipiat deberi, disc. 36. num. 9. *vid.* Scholaris.

Prò dilatione, aut conditione, quando adjecta dicatur, discur. 3. sub num. 5. & 9. *Vid.* Tempus. Puella.

ALIENA

Res legari an possit, *vid.* Legatum quoad æstimationem.

ALIENATIO

Rei legatæ, an & quando importet ademptionem legati, *vid.* Legatum quoad Revocationem, *vers.* Alienatio cum seq.

ALIMENTA

Debentur matri, cui filiorum educatio sit demandata, disc. 23. num. 14.

Legata, an peti valeant extra domum &c. *vid.* Letum Alimentorum.

ANCILLA

Legata, si fuerit vendita, & ex pretio alia fuerit acquisita, ista censetur legata, disc. 48. sub numer. 5. *Vid.* Legatum quoad Revocationem.

ANIMA-

INDEX

ANIMALIA

Quando veniant sub legato fundi, disc. 9. num. 2. 4. & seq. *Vid.* Equus.

ANIMUS

Non trahitur ad ignorata, disc. 35. num. 2. *Vid.* voluntas.

ANNVA PRÆSTATIO

Dari solita monialibus reputatur pars dotis, disc. 16. num. 8.

Hæres an vendere possit bona, ex quibus illa debetur, disc. 21. num. 10.

Non soluta parit interesse, disc. 37. num. 7.

Prò ea affecta sunt bona testatoris, disc. 37. num. 4. disc. 49. ex num. 3. *Vid.* Hypotheca.

Quæ directa non sit legatario, sed onus injunctum sit hæredi, an expiret in primo hærede, disc. 34. per tot.

Regulariter expirat in primo, n. 2. ibi disc. 42. num. 2.

Præsertim ubi concurrat dictio, seu verbum *infrascritto*, disc. 34. num. 3. disc. 42. num. 3.

Declara prout, disc. 34 num. 8.

De conjecturis perpetuitatis, vel è contra, disc. 34. num. 4. disc. 42. num. 3. 4. & 9.

Fallit favore piæ causæ, disc. 34. nu. 6. disc. 42. num. 8.

Nisi tamen adessent conjecturæ in contrarium, disc. 34. num. 7.

Relicta aliquibus de familia pro studijs, expirat in primo admissis, disc. 36. num 3.

Fallit ex conjecturis, num. 4. & seq. ibid. ubi enumerantur. *Vid.* Scholaris, & puella.

Si fiat duobus, vel pluribus sub unica summa, an intelligatur collectivè, vel distributivè, disc. 33. n. 6.

Solvenda est ex fructibus, disc. 37. num. 5.

Et contra quæ bona legatarius actionem habeat, num. 4. 6. & seq. ibid.

Suppleri, an possint ex tot bonis tantumdem reditus, disc. 21. ex num. 2. disc. 44 num. 10.

Quod facto legato certæ quantitatis annuæ vini, possit assignari vinea, discur. 21. num. 4.

Declara id procedere ubi legatum sit perpetuum, secus si vitalitium, num. 5. ibid.

De differentia inter hæredem, & legatarium, num 6. & 9. ibid.

Quid conferat legatarium esse Prælatum, num. 6. ibid.

Vel menstrua relicta familiaribus, intelligitur ad vitam non transitoria ad hæredes disc. 33. num. 2. & seq.

Amplia etiam quod dictum fuerit *in perpetuum*, num. 5. ibid.

ANNUS

Inceptus quando habeatur prò completo, disc. 36. num. 9. & 10.

ANOMALA

Vid. Caducitas in fine.

APOSTILLA

An dicatur apposita de ordine testatoris, disc. 49. num. 9.

Et an inducat præsumptionem ademptionis legati, ex num. 11. ad finem, ibid.

APOTHECA

Librariæ legata quid veniat, disc. 38. num. 13.

Pannorum legata quid veniat, num. 11. ibid.

An veniat auiamentum, num. 13. ibid.

APPELLATIO

A legato datur solùm in parte dubia, & in qua possit cadere interpretatio, non autem à reliquo, disc. 6. num. 12. *Vid.* Actio *vers.* Executiva.

Etiam in executivis intrat ratione injustitiæ, disc. 6. num. 3.

APPROBATIO

Vid. Acceptatio.

ARBITRIUM

Legatum quando collatum dicatur in arbitrium hæredis, disc. 50. num. 11.

Verbum *videbitur* illud denotat, ibid.

ARGENTUM

Non venit sub legato mobilium domus, disc. 10. num. 2. *vid.* Legatum mobilium.

ARGUMENTUM.

A contrario sensu non valet in revocatione legatorum, disc. 54. num. 9.

ASSIGNATIO

Bonorum prò faciendo aliquo opere, si tractu temporis diminuatur, an intret suppletio. *vid.* Legatum quoad designationē demonstrativam &c.

AVIAMENTUM

An legatum censeatur, legata apotheca, disc. 38. num. 13.

AVUS

Tenetur dotare neptem licèt nuptam, & aliundè provisam, disc. 60 num. 2.

B.

BENEFICIUM

LEgatum ipsius an valeat, discur. 2. num. 5.

Et quatenus esset relictum una cum omnibus creditis à colonis, seù ministris alicuiusdis, intelligeretur de creditis ratione dicti beneficij, disc. 38. num. 5.

Si testator mandaverit aliquem ad illud præsentari, dicitur adimpletum, etiam quod præsentatio non fuerit effectum sortita. disc. 2. num. 4.

Neque ideo debetur legatario aliqua æstimatio, disc. 2. per tot. *vid.* Translatio.

Quid differat à feudo, disc. 2. num. 8. & 9.

BONA.

Aliena si legentur, an & quando debeatur æstimatio. *vid.* Legatum quoad æstimationem &c.

Annexa, vel separata quando dicantur, disc. 7. n. num. 11.

Diversitas vocabulorum, vel separatio materialis non attenditur, disc. 7. num. 13. disc. 8. num. 3

Quid ubi unico pretio, & tempore fuerint quæsita, disc. 8. sub num. 6.

Assignata pro aliquo opere si tractu temporis diminuantur, an intret suppletio. *vid.* Assignatio, remissivè.

Data, seù legata ad usufructuandum, inducit præsumptionem legati proprietatis, disc. 3. n. 15.

Declara prout, num. 16. ibid.

Dotalia si per uxorem viro legentur, an censeatur dempta quota spectans ad ipsum ratione lucri, disc. 15. à num. 7.

Empta ex pretio rei legatæ venditæ censeatur subrogata in locum rei legatæ, disc. 48. num. 5.

Vid. Legatum quoad Revocationem.

Emphyteotica. *vid.* Emphyteusis.

Ex quibus debetur annua præstatio, an venditæ sint per hæredem, disc. 21. num. 10.

Mobilia *vid.* Legatum mobilium.

Possunt esse unius, & fructus possunt esse alterius, etiam in perpetuum, discur. 45. num. 2.

Declara prout num. 8. ibid.

Prohibita non cadunt sub generali renunciatione, disc. 58. num. 8.

Stabilia legata, an comprehendant animalia, blades &c. existentia in ipsis, vel potiùs veniant sub legato mobilium, disc. 9. per tot.

Distingue prout num. 2. ibid.

Tantundem reditus an dari possint loco annuæ præstationis. *vid.* Annua præstatio. *vers.* Supplerí.
Testatoris an affecta sint prò fructibus legati. *vid.* Hypotheca.

C.

CADUCITAS

AN in casu contraventionis non dato substituto intret necnè, d. 29. num. 4. d. 57. num. 3. disc. 58. num. 5.
Declarata si non fuerit in vita, non declaratur post mortem, disc. 29. num. 7.
Legati non incurritur ob transitum ad secunda vota, disc. 24. num. 11. discur. 46. num. 6.
Declara ut stante conditione viduitatis, mulier habeatur prò mortua, ad effectum, ut alteri vocato post ejus mortem aperiatur substitutio, disc. 32. num. 2.
Et an totum præceptum restituat, disc. 39. n. 9.
Quid si puella nupserit ante ætatem à testatore præfinitam. *vid.* Puella.
Quando autem contraventio causet mortem civilem, & aperiat locum vocatis absque Iudicis declaratione, disc. 29. num. 8.
Distingue dispositiones conditionales, & modales ad plures effectus, de quibus n 5. 6. & 9. ibid.
De diversis contraventionum speciebus, disc. 57. num. 6.
Legati an operetur, ut illud cadat sub fideicommisso per testatorem ordinato, disc. 29. disc. 28. n. 2.
Regulariter remanet in hæreditate, & cadit sub fideicommisso, disc. 29 num. 2.
Quid ubi institutio facta sit in reliquis bonis disc. 28. num. 2. disc. 29. sub num. 2.
Distinguitur casus caduci à caducitate, ut primo casu cadat sub fideicommisso, secùs in secundo, disc. 29. num. 3.
Ob non sequutum adimplementum, an admittat purgationem moræ, discur. 57. per tot.
Et quod admittatur, num. 4. ibid.
Portio hæredis contravenientis non successoribus ab intestato, sed altero hæredi testamentario accrescit, disc. 32. num. 3.
Requirit scientiam specificam conditionis implendæ, disc. 29. num. 10.
Vulgaris anomala, seù in fideicommisso, an procedat in legatis, adeoùt illam impediat, disc. 30. per tot.
Affirmativa procederet ubi verba sint directa civilia, non autem communia, vel obliqua, num. 4. & 5. ibid.
Contr. num. 6. ibid.

CANCELLATIO

An inducat legati ademptionem, disc. 49. ex nu. 11.

CAPPELLA

Legatum pro substentatione cappellanorum cum lege, ut fructus primi anni erogari debeant in illius restaurationem quomodo intelligatur, disc. 19. per tot.
Et si tractu temporis bona assignata diminuantur an diminui debeat eorum numerus, vel potiùs provisi diminutionem pati debeant, disc. 20. per tot. *vid.* Legatum quoad Designationem &c.

CAUSA

Finalis nulla esse dicitur, ubi adsunt plures causæ, disc. 32. num. 6.
Legandi cessante, quando cesset, & ipsum legatum. *vid.* Legatum Habitationis, & Legatum quoad onera Legatum quoad Revocationum *vers.* Cessaret.

CAUSA PIA

Attendit veritatem naturalem, cujus defectum illa non supplet, disc. 14. num. 8.
Cujusnam dicatur major favor illiusne, an filiorum, disc. 42. num. 10.
Debet obtinere quod magis, disc. 13. num. 13. disc. 13. num 5.
Quid ubi sit hæres alia pia causa, disc. 13. ex num. 6.
Defectum voluntatis non supplet, disc. 42. num. 5.
Declara prout num 9. ibid.
Designatio taxativa, an ad illius favorem resolvatur in demonstrativam. *vid.* Legatum quoad Designationem &c.
Quænam dicatur causa magis pia, disc. 13. num. 8.
Vid. Legatum ad pias causas. & Legatum annuũ.

CAUTIO

De utendo; & fruendo arbitrio boni viri, an usufructuario remitti possit, disc. 39. num. 11.
Et an antequam illam præstiterit faciat fructus suos, disc. 24. num 7.
Mutiana quando sit præstando, discur. 39. num. 9.
Remitti potest per testatorem, num. 10. ibid.

CENSUS

Consignativus est onus personale, disc. 26. num. 4.
Nec tribuit dominium, num. 5. ibid.
Secus est in occasionali, num. 6. ibid.
Debitor ipsius, an possit illum extinguere cum hærede absque cõsensu legatarij, ipsius, disc. 48. n. 2.
Habens aliquod vinculum si legetur, an spectet ad hæredem, vel legatarium, disc. 12. num 20. *vid.* Legatum quoad onera.
Legatis censibus in genere pro erectione Ecclesiæ seù &c. dicitur Legatum quantitatis non specici, disc. 12. num. 14. & 15.
Et onus est hæredis vendere prædictos census, & pretium erogare in opus destinatum, disc. 12. num. 15. *vid.* Electio.
Legatus si alienetur, & alter acquiratur, iste censetur subrogatus, disc. 48. sub num. 5. *vid.* Legatum quoad Revocationem *vers.* Alienatio.
Si non habet ab initio fundum idoneum, non est census, disc. 12. num. 21.
Vendi potest minori pretio quàm sit Impositus, disc. 12. num. 18.

CESSATIO

Legati an intret ubi idem testator adimpleverit in vita. *vid.* Adimplementum, *vers.* Legati.
Quid cessante tutela. *vid.* Legatum quoad Onera, & Legatum Habitationis. Legatum quoad Revocationem.

CLERICUS

Relinquens beneficium, & omnia credita à colonis vel ministris assequenda, intelligitur de creditis ratione beneficij, disc. 38. num. 5.
Vid. Præsentatio.
Sæcularis, an possit accedere ad Ecclesias Regularium ad celebrandum, disc. 25. ex num. 5.
Et quod Regulares tenentur præstare patientiam, ut in eorum Ecclesijs celebrare possit. num. 10. ibid.
Cum qua tamen contributione, ibidem.
Et ubi Regulares obstarent, tunc hæres posset in aliam Ecclesiam onus missarum transferre, num. 11. ibid.
Vid. Missæ, & Cappella.

CODICILLIS

An detur, vel adimatur hæreditas, disc. 52. num. 11.
Quid favoræ piæ causæ, ibid.

Per secundum legatum in eis contentum, an censeatur revocatum illud, quod fecerat in testamento, disc.53.per tot.

COLLEGIUM. *Vide* Scholaris.

COMMUTATIO. *Vide* Mutatio.

COMPENSATIO

Dotis legatæ in testamento, inducta dicitur per dotationem factã ab eodẽ patre in vita, disc.60.n.3.

Ubi tamen secunda dos est minor, quàm in prima dispositione, an filia petat residuum, seù supplementum, num.5.ibidem. *Vide* Adimplementum.

Dotis debitæ non dicitur facta per legatum factum à viro uxori, disc.40.num.3.

An autem censeatur facta compensatio cum lucro dotali per legatum factum per uxorem, disc.15.num.2.&seq.disc.40.num.3.

Per legatum factum à debitore creditori, quando inducta dicatur, disc.15.num.2.

CONDITIO

Ab initio adjecta legato quid differat ab ea, quæ sit adjecta ex intervallo, disc.43.num.7.

Adjecta legato quando vitietur, disc.43.discur.58. num.2.& seq. *Vide* Puella.

Dies incertus cum verbis conditionaliter prolatis ipsam inducit, licèt respiciat exequutionem, disc.59.sub num.7. *Vide infrà* vers. Mortis.

Gerundium an illam importet, disc.41.num.5.

Habitationis est modalis, disc.29.num.6.

Idemque de assumptione nominis, ibid.

Impossibilis in ultimis voluntatibus vitiatur, secùs in contractibus, disc.43.num.3.

In contractibus adjecta exequutioni non facit actum conditionalem, disc.59.sub num.7.

Matrimonij quando inesse dicatur in legato dotis. *Vide* Legatum dotis.

Mortis tempus legato adjectum, quando illud reddat conditionale, vel potiùs inducat dilationem, disc.3.num.5.& seq.disc.59.num.8.

Distingue casus prout disc.3.num.7.& seq.

Prout tempus certæ ætatis quid importare dicatur, disc.3.sub.num.5.&9. disc.58.per tot. *vid.* Puella.

Non adimpleta an privet de facto legatarium, vel potiùs admittatur ad moræ purgationem, disc. 57.per tot.

Et quod admittatur, num.4.ibid.

Et an habeat restitutionem in integrum, disc. 58.num.10.remiss.

An, & quando producat mortem civilem, & aperiat locum substituto absque alia Iudicis declaratione, disc.29.num.8.

Distingue dispositiones conditionales à modalibus ad plures effectus de quibus, disc.29.nu. 5.6. & 9.

Quid differat à modo, disc.29.num.5. 6.& 9.disc. 57.num.5.

In conditionalibus non attenditur, an defectus implementi resultet ex dolo, seù malitia; Secus in modalibus, disc.29.num.9.

Et quando contraventio non possit dolo, vel delicto referri, num.10.ibid.

Ubi respicit certum finem, seù effectum, sufficit adimpleri per æquipollens, disc.50.num.6.

Verbum *vivendo* an conditionem importet, & quid operetur, disc.41.num.5.& 6.

Viduitatis si non adimpleatur mulier habetur prò mortua ad effectum, ut alteri vocato post ejus mortem aperiatur substitutio, disc. 32. num.2.

Et an hoc casu totum perceptum restituat, disc.39.num.9.

An, & quando hujusmodi conditiones vitient, vel vitientur, d.58.n.6.& 11. *vid.* Puella.

Voluntaria adimplenda est formaliter, ac specie, disc.50.n.5.

CONFESSIO

Debiti an importet legatum, disc.7.num.6.

Meritorum quando attendatur in donatione, disc. 7.num.10.

Viri de dote recepta non probat etiam in præiudicium confitentis, vel ejus hæredum, ibid. ex no.

CONFRATERNITAS

Sui huic fiat legatum à confratre cum onere, ut alicui conferat munus exactoris reditum, an dicta conditio sperni valeat, disc.42.per tot.

CONGREGATIO BARONVM

Quomodo liberet pecuniam, disc.12.sub num.2.

CONNEXIO

Bonorum ex quibus inducatur. *Vide* Bona.

CONSTITVTIO

Pij V. deapplicandis Capitulo fructibus primi anni, disc.19.num.3., 4.&9.

CONTRAVENTIO

An operetur caducitatem, ubi nullus detur substitutus in casum non adimpleti, disc. 29. num.4.disc.57.num.3.disc.58.num.9.

Quando causet mortem civilem, & aperiat locum vocatis, absque alia Iudicis declaratione, disc. 29.num.8.

Distingue dispositiones conditionales & modales ad effectus, de quibus num.5., 6., &9.ibid.

De diversis contraventionum speciebus, disc. 57.num.6.

Vide Caducitas. Conditio. Mulier. Puella.

COMTRIBVTIO

Ad debita inter hæredem allodialem, & feudalem, disc.52.num.8.

Legatariorum ubi hæreditas non sit omnibus idonea. *Vide* Legatum quoad Contributionem.

Legati facti omnibus monachis fieri debet adfforem Abbatis, ultrà proprium legatum, disc.58. sub num.11.

Vide Legatum usufructus. *Vers.* Legatarius.

CREDITA

A colonis, seù ministris assequenda relicta per aliquem clericum, intelliguntur de creditis ratione beneficij, disc.38.num.4.

A vassallis exigenda relicta per feudatarium, intelliguntur credita ratione feudi, disc.38.num.4.

Et indefinitè quod legatis creditis una cum legato alicujus universitatis, intelligendum veniat de creditis dictæ universitatis, disc.38.num.5.

Vide Universitas.

Censuum in genere si fuerint legata pro erectione cappellæ, seù &c. *Vide* Census. Electio.

Iura, & actiones si fuerint legata, an intelligendum sit pro liberatione legatarij, non autem ut legata censeantur jura, & actiones contrariæ, disc. 4.ex num.2.

Et an comprehendat nomina debitorum, vel pecunias destinatas investimento, disc.4.num. 51. *Vide* Iura. Vniversitas.

Legata si exigantur à testatore, an cadant sub beneficio, disc.38.num.5.

Et quid ubi exactio fiat à procuratore instante testatore, num.6.ibid. *Vide* Legatum quando Revocationem.

CREDITOR

Defuncti pro censibus, vel annuis præstationibus habet actionem contra fideicommissarium, disc.49.num.4.

Quid de fructibus dotis debitæ ex remissa *Auth.res quæ*, num.5.ibid.

Quid in credito ex causa legati alienigenæ nualitatis, num.3. & seq.ibid. *Vide* Fructus. CVLPA. Hypotheca.

RERVM NOTABILIVM

CVLPA

Fraus, & dolus, non attenduntur in conditionalibus, secùs verò in modalibus, disc.29.num.9.

D.

DAMNUM

SEu peremptio rei legatæ, ad quem spectet, disc. 27.ex num.7.

DATIO IN SOLVTVM

Dicitur legatum factum per debitorem creditori, disc.7.num.4.

DEBITI

Confessio an importet legatum, disc.7.num.6.

Contributio inter hæredem feudalem, & allodialem, disc.52.num.8.

Vide Legatum quoad Contributionem.

DEBITOR

Census an possit illum extinguere cum hærede absque consensu legatarij, disc.48.num.2.

Legans creditori an censeatur facere animo compensandi, disc.15.num.2. *Vide* Compensatio.

DECLARATIO

Caducitatis non facta in vita, non potest amplius fieri post mortem, disc.29.num.7.

Facta per morientem est attendenda, disc.27. n.10.

Intellige, ubi illa emanaverit de tempore mortis, secùs si in statu valido, num.11.ibid.

Fiduciarij, seù executoris est attendenda, disc. 27. num.12.

Idemque procedit in scriptore testamenti, aut aliàs informato, disc.52.num.17.disc.56. num. 9.

Voluntatis deducitur etiam ex testamento revocato, disc.49.num.11.

DEMONSTRATIVA. *Vide* Designatio remissivè.

DESIGNATIO

Pro aliquo opere faciendo, quando dicatur stare taxativè, vel demonstrativè. *Vide* Legatum quoad Designationem.

DICTIO

Præsertim quid importet, disc.27.num.6.

Ultrà quid importet, disc.45.num.4.

DIES

Incertus cum verbis conditionaliter prolatis importat conditionem, licèt conditio respiciat exequutionem, disc.59.sub nu.7. *Vide* Conditio.

DILATIO. *Vide* Tempus.

DIMINVTIO

Fructuum ex bonis assignatis pro aliquo opere faciendo, ubi sequatur, an intret suppletio faciendæ per hæredem. *Vide* Legatum quoad Designationem. *Vers.* Pecunia.

DISPOSITIO

Censetur facta de eo jure, quod quis in re habet, disc.2.num.3.disc.15.num.8.

Collata in fiduciam religiosi, an dicatur pia, disc. 27.num.14.

Et quando dicatur collata in voluntatem, seù arbitrium hæredis, disc.50.num.11.

Continens falsam causam an valeat, disc.54.num. 15.&16.

Generalis non cõprehendit prohibita, disc.58.n.8.

Intelligitur & expirat in prima vice absque tractu successivo, disc.19.num.2.disc.36.num.3.

Fallit favore piæ causæ, disc.19.num.7.

Declara etiam prout, num. 6.ibid.& disc.36. num.4. *Vide* Legatum dotis. *Vide* Hæres. Annua præstatio.

Inter liberos contentatur probatione naturali per duos testes, disc.56.num.12.

Card.de Luca de Legat.

Non inducitur per verba præsuppositiva, disc.46. num.9.& 10.

Nova quando dicatur, non autem declaratio, disc. 33. num.3.& 4. *Vide* Voluntas.

DOLVS. *Vide* Culpa.

DOMINIVM

Fructuum potest esse unius, & illud bonorum esse alterius etiam in perpetuum, disc.45.num.2.

Declara prout num.8. ibid.

DOMO

Legata an veniant hortus, stabulum, aliæque officinæ, disc.8.ex num.2.

Distingue prout num.5.ibid.

Pro construenda Ecclesia si testator eam vendat, & ex pretio aliam acquirat, ista cadit sub legato, disc.48.sub num.5.

Vide Legatum quoad revocationem.

Quæ in hæreditate non adesset, an legatum sit inutile, vel debeatur, disc.12.sub num.2.& seq.

Debentur fructus, disc.44.num.12.

Legatum rerum in ea, vel fundo existentium quid capiat, disc.9.num. 3.

DOMVS

An intelligatur legata, si mandetur, quod in ea fiat erectio Monasterij, quatenùs ibi fundari non possit, disc.44.ex num.4.

Vendi an possit, ubi legata sit habitatio, discur. 21. sub num.10.remissivè.

DONATARIVS.

Tenetur ad onera rei donatæ, disc.26.num.2.

Quid de legatario, ibid. *Vide* Legatum quoad onera.

DONATIO

Contemplatione matrimonij an acquiratur etiam filijs procreatis ex alijs matrimonijs, disc.18.n.6.

In dubio non præsumitur, disc.7.num.16.

Remuneratoria verificari etiam potest ergà pueros, & infantes, disc.18.num.4.

Quando verè dicatur talis, & quæ merita attendantur, num.17.ibid.

Et an confessio meritorum attendatur, disc. 7.num.10.

DOS

Confessata non probat, neque in præjudicium confitentis, vel ejus hæredum, disc.7.ex num 5.

Data ab extraneo intuitu patris dicitur profectitia, disc.17.num.4.

Extrahenda à fideicommisso cum fructibus, de præcepto testatoris, quid importet, disc.37. num.10.

In quantitate ubi consistat, vir non dicitur ejus debitor, aut administrator, constante matrimonio, disc.47.num.6.

Liberatio legata per uxorem viro à quacumque redditione rationum, an importet liberationem à restitutione dotis, discur.47.per tot.

Monialium antè susceptum habitum deponenda est apud ædem sacram, vel in ipso Monasterio, disc. 16.sub num.5.

Vitalitia subventiones reputantur pars earum dotis, disc.16.num.8.disc.35 num.5.

Pater, vel avus tenentur illam constituere filiæ licèt nuptæ, & diviti disc. 60.num.2.

Et ubi illam constituerunt in vita, censetur in compensationem dotis legatæ in testamento disc.60.num.3.

Si autem secunda dos sit minor, quàm in prima dispositione, an filia petat supplementum, disc.60.num.5. *Vide* Adimplementum.

Prohibitio detractionis dotium, an capiat dotem à testatore debitam, disc.47.num.3.& 8.

Quando dicatur profectitia, vel Adventitia, disc.17. n.5.remissivè.

INDEX

Quæ priùs danda erat puellæ ex cumulo fructuum, si neglexit exigere primas annualitates, excluditur à petitione sequentium, disc. 49. num. 8.

Renunciantis constituta dicitur ex bonis proprijs, non de illis dotantis, disc. 51. num. 6.

Declara prout num. 7. ibid.

Semel à patre destinata, vel constituta, an minui valeat, disc. 60. num. 6. remissivè. Cætera *vide* Legatum Dotis.

E

ECCLESIA

HÆres instituta in detractione falcidiæ, an teneatur imputare ea, quæ penès ipsam remanent cum onere celebrationis missarum, disc. 52. num. 18.

Regularium an pati debeat, ut clerici sæculares ibi celebrent missas. *Vide* Missæ.

Seù manus mortua prohiberi potest ne rem emphyteuticam obtineat, disc. 1. num. 4.

Declara prout num. 5. ibid.

Intellige id procedere ad effectum retinendi, non autem vendendi infrà annum, disc. 1. num. 4.

Ubi tamen accederet prohibitio hominis, tunc est incapax etiam ad effectum vendendi, num. 6. ibid.

Subintellige, & distingue prout num. 8. & 10. ibidem.

Vide Cappella.

EFFECTVATIO

In parte, operatur effectuationem in totum, disc. 28. num. 8.

ELECTIO

Cujus sit in legatis, an hæredis, vel legatarij, disc. 12. ex num. 6. disc. 13. ex num. 3.

In rebus animatis est legatarij, sed in inanimatis est hæredis, disc. 12. num. 8. ubi de ratione.

Ubi testator genus ad speciem deduxit, dicendo equum album, vel nigrum, tùnc electio est hæredis, num. 6. ibid.

Locis montium in genere legatis pro constructione cappellæ, cujus sit electio, disc. 13. per tot. *Vide* Census.

An fieri possit partim de unis, & partim de alijs, disc. 21. num. 7. & 8.

Quando uni, vel alteri competit electio, quid sit eligendum, disc. 12. num. 12.

Ubi ageretur de pia causa deberetur quid magis num. 13. ibid. disc. 13. num. 5.

Sed quid ubi sit hæres alia pia causa, disc. 13. ex num. 6.

Mobilium facienda ad libitum uxoris, quomodò sit regulanda, disc. 10. ex num. 3.

ELEEMOSYNA

Aliaque subsidia quomodò debeant distribui, disc. 36. num. 7.

EMPHYTHEVSIS

Bona emphyteutica si alicui fuerint legata, an debeatur æstimatio, disc. 1. per tot.

Pretium ipsius non dicitur emphyteuticum, disc. 1. num. 11. disc. 2. num. 9.

Prohiberi an possit, nè transeat in Ecclesiam, aliasque manus mortuas. *Vide* Ecclesia.

Quindennia quare in ea fuerint introducta, disc. 1. num. 5.

Vel feudum dari non potest tam super re quàm super pretio, disc. 1. num. 9.

ENVNCIATIVA

Verba, seù præsuppositiva non disponunt, disc. 46. num. 9.

EQVO

Albo legato, si in stabulo adessent solum rubei, vel nigri, de his legatum intelligitur, disc. 11. sub n. 6.

Et si quis relinqueret album, vel nigrum, cujus esset electio, disc. 12. num. 6.

Legato defecto, an hæres teneatur alium, supplere, disc. 11. ex num. 5.

Vide Legatum quoad Designationem.

ERECTIO

Collegij pro studijs. . *Vide* Scholaris.

Monasterij demandata per testatorem in domo ejus habitationis, an hæc legata censeatur, quatenùs in ea erectio sequi non possit, disc. 44. ex num. 4.

Quid si demandetur erigi in aliquo prædio, num. 7. ibid.

ÆSTIMATIO

An, & quando debeatur, ubi res legata sit alienata, vel prohibita alienari. *vid.* Legatum quoad æstimationem &c.

ÆTAS

Certa an dicatur stare pro conditione, vel dilatione, disc. 3. sub num. 5. & 9. disc. 58. num. 9. *vid.* Puella. Conditio.

Puella nubens ante ætatem à testatore præfinitam an assequatur legatum. *vid.* Puella.

Scholaris, cui per testatorem aliquod subsidium fuerit legatum, quomodo sit regulanda, disc. 56. ex num. 9. *vid.* Scholaris.

EVICTIO

Non præstatur in legatis, disc. 7. num. 3.

Fallit ubi esset ex causa onerosa, num. 4. ibid.

EXACTIO

Nominis debitoris legati, an inducat præsumptam revocationem, disc. 38. num. 5.

Et quid ubi illa facta fuerit per procuratorem, inscio testatore, num. 6. ibid.

Et an inducat ademptionem legati liberationis, disc. 54. num. 14.

Si ex pretio aliquid acquiratur, istud legatum censetur, disc. 48. num. 5. *vid.* Legatum quoad Revocationem. *vers.* Alienatio.

Reddituum alicujus Confraternitatis. *vide* Confraternitas.

EXECVTIO

Partis liquidæ in rebus dividuis retardari non debet per partem illiquidam, disc. 6. num. 13.

Quid ubi sententia sit concepta unica verborum structura, non autem per capitula separata, num. 14. ibid.

Vid. Actio. *vers.* Executiva.

EXECVTORI

Pij legati cum aliqua recognitione, si adimatur onus injunctum, an legatum quoque ademptum censeatur. disc. 32. num. 4. & seqq.

Vide Legatum quoad onera.

F

FABRICA

SAncti Petri quasnam habeat facultates, disc. 25. num. 3.

FACVLTAS

Data per virum uxori eligendi mobilia sibi bene visa, quomodo sit intelligenda, disc. 10. ex num. 4.

Legatum quando collatum dicatur in liberam hæredis facultatem, disc. 50. num. 11.

E si fuerit collatum in fiduciam alicujus Religiosi, an ex hoc dicatur dispositio pia, disc. 27. num. 14.

RERVM NOTABILIVM

FALCIDIA

Ecclesia hæres instituta, an teneatur in illius detractione imputare ea, quæ penès ipsam remanent cum onere celebrationis missarum, discur. 52. num. 18.

FAMVLVS

Actionem an. habeat ultra salarium pro servitio præstito, disc. 2. num. 12.

Annua præstatio, vel menstrua ipsi relicta intelligitur ad vitam, nec est transitoria ad hæredes, disc. 33. ex num. 2.

Amplia etiam quod dictum fuerit *in perpetuum*, num. 5. ibid.

Si duobus, vel pluribus fiat legatum sub unica summa, an intelligatur collectivè, vel distributivè, disc. 33. num. 6.

FOEMINA

An comprehendatur sub legato facto omnibus filijs, disc. 16. num. 3. *vid.* Mulier.

FEVDATARIVS

Si relinquat feudum, & credita à vassallis exigenda intelligitur de creditis ratione feudi, disc. 38. num. 4.

FEVDO

Legato, an debeatur æstimatio, disc. 1. num. 13. disc. 2. ex num. 7.

Et an legatarius teneatur ad contributum, disc. 59. num. 9.

FEVDVM

Concessum patri, & filijs, vel filijs tantùm intuitu patris, an ipsis filijs directè acquisitum dicatur, disc. 18. num. 16.

Dicitur universitas, sed an juris tantùm, vel facti, vel utriusque, disc. 52. num. 9.

Pretium ipsius non dicitur feudale, disc. 1. num. 11. disc. 2. num. 9.

FIDEICOMMISSARIVS

An conveniri possit à creditore defuncti prò censibus, vel annuis præstationibus, disc. 49. num. 4.

Quid de fructibus dotis debitæ ex remedio *Auth. resquæ*, num. 5. ibid.

Et quid pro fructibus legati alicujus annualitatis, num. 3. & seq. ibiden. *vid.* Fructus.

FIDEICOMMISSVM

An comprehendat legata, quæ sint effecta caduca, disc. 28. num. 2. disc. 29. *vid.* Caducitas.

FIDVCIARII

Declaratio est attendenda, disc. 27. num. 12.

Legatum collatum in fiduciam alicujus Religiosi, an dicatur pium, disc. 27. ex num. 14.

FILII

An directè acquirere dicantur feudum, quod concessum est patri, & ipsis, vel ipsis tantùm, disc. 18. num. 16.

Legatum factum omnibus filijs, an conveniat filiabus, disc. 16. num. 3.

Et an factum filijs in sæculo existentibus, conveniat novitio, disc. 16. ex num. 4.

An conveniat solùm tunc natis, vel etiam natis post mortem testatoris, disc. 16. num. 13. disc. 17. & seq.

Regulariter intelligitur de tunc natis, disc. 18. num. 2.

Fallit ex conjecturis, num. 3. ibid.

Et an conveniat omnibus filijs etiam ex secundauxore, disc. 17. n. 6. d. 18. n. 8. *vide* Donatio.

Vide Legatum dotis.

Factum illis intuitu patris, an ad istum pertineat, disc. 18. num. 5 9. 14. & 18.

Card. de Luca de Legat.

Ubi ageretur de legato dotis quare ipsi patri factum censeatur, disc. 18. num. 13. disc. 17. nu. 5.

Et quod ubi fiat intuitu patris ab isto habere dicantur, ac dicatur peculium profectitium, disc. 16. num. 9.

Vid. Ususfructus.

Major favor cujusnam sit illorum ne, an causæ piæ, disc. 42. num. 10.

FRATER

Revocans testamentum factum cum alio fratre, prò medietate tantùm revocatum censetur, disc. 32. ex num. 4.

FRUCTUS

Assignati pro aliquo opere, si diminuantur, an hæres supplere debeat. *vid.* Legatum quoad Designationem &c. *vid.* Pecunia.

Debentur de legato domus, disc. 44. num. 12.

Dotis causa assignati, si puella primo maritanda negligat exigere, non admittitur ad illos anni sequentis, disc. 49. num. 8.

Investimenti demandati per testatorem, si non ascendant ad rationem per eundem designatam, an hæres suppleat, discur. 14. num. 3.

Legati an habeant hypothecam, itaùt pro eis bona testatoris sint affecta. *vid.* Hypotheca.

Legatorum particularium participat legatarius universalis usufructus, discur. 31. num 6.

Declara prout num. 7. & 8. ibid.

Legatum fructuum aliquorum bonorum, an sit perpetuum, & transmissibile, disc. 45. per tot.

Et an idem importet, ac legatum usufructus, disc. 45. num. 3. & 6. disc. 55. num. 9.

Locorum montium quare defecerint. disc. 14. nu. 2.

Officiorum si alicui fuerint legati, an legatarius impedire possit hæredem ne illa distrahat, disc. 21. num. 10.

Possunt esse unius, & dominium bonorum esse alterius, etiam in perpetuum, d. 45. num. 2. disc. 55. num 10.

Declara prout disc. 45. num. 8.

Primi anni applicandi sunt Capitulo juxta Constitutionem Pianam, disc. 19. nu. 3. 4. & 9. & declaratur.

Vidua an illos restituat ob transitum ad secunda vota, disc. 39. num. 9. *vid.* Mulier.

FRUMENTUM

An veniat sub legato mobilium, disc. 11. num. 3. & 4.

G.

GENUS

LEgatum generis non cessat, quando aliquæ species pereunt, disc. 11. num. 5.

Declara prout num. 6. ibid.

Intelligitur de ijs rebus, quæ sunt in hæreditate, disc. 13. num. 2.

Vid. Incertitudo.

GERUNDIUM

An importet conditionem, disc. 41. num. 5.

GREGE

Legato quid veniat, disc. 38. num. 8. disc. 52. nu. 10.

H.

HABITATIO

COnditio habitationis est modalis, disc. 29. nu. 6.

Vid. Legatum habitationis.

HÆREDITAS

Affecta an dicatur pro fructibus legatorum. *vid.* Hypotheca.

INDEX

Codicillis an detur, vel adimatur, disc.52. num.11.
Quid favore piæ causæ, ibid.
Dicitur universitas, unde ea legata veniũt omnia jura activè, & passivè, disc.38. n.7. *vide* Universitas.
Idonea ubi non sit omnibus legatarijs, an & quando intret contributio. *vide* Legatum quoad contributionem.

HÆRES

Gravatus an faciat sua lucra negotij hæreditatis, disc.38.num.10.
Dicitur verus dominus, disc.58.num.12.
Impediri an possit vendere officia vacabilia per legatarium fructuum ipsorum, disc.21.num.10.
Institutio ipsius fieri potest per quæcunque verba, disc.44.num.9.
Etiam per viam legati adjecti universitati bonorum, disc.52.num.6
Institutus dicitur monasterium, cujus sola erectio, de ejus bonis demandata fuerit per testatorem, disc.44.num.8.
Declara prout num.11.ibid.
Legatarius simul non potest quis esse, disc.50.num.3.disc.58.num.12.
Legatum annuum ei injunctum, an cesset in primo hærede, vel potiùs sit perpetuũ, disc. 34. per tot.
Regulariter cessat in primo, num. 2. ibid. disc. 42.num. 2.
Præsertim ubi concurrat dictio, seù verbum *infrascritto*, disc.34.num.3.disc.42.num.3.
Quod intellige prout disc.34.num.8.
Et de alijs conjecturis, num.4. ibid. disc.42. num. 3.& 4.
Fallit favore piæ causæ, disc.34. num.6.disc. 42.num.8.
Nisi tamen adsint conjecturæ in contrarium, disc.34.num.7.
Et an legatum ab instituto debeatur à substituto, disc.34.ex num.3.
Onus rei legatæ affixum, an ad ipsum, vel legatarium spectet, disc.26.per tot.
Vid. Legatum quoad onera.
Prædilectus an sit legatario, disc.48.num.9.disc. 52.num.16.disc.55.num.12.
Vid. Interpretatio.
Quando legatum collatum dicatur in liberam ejus voluntatem, seù arbitrium, disc.30.num.11.
Ultimi possessoris tenetur ad factum auctoris saltem in æstimatione, disc.1.num.12.
Vocatus post mortem usufructuarij, an dicatur hæres ab initio, disc.3.num.2.disc.31.num.2.
Usufructuarius participare debet de fructibus legatorum particularium, disc.31.num.6.
Declara prout num.7.& 8.
Vid. Usufructuarius, & Usus fructus.

HYPOTHECA

An detur contra bona testatoris pro fructibus legati ad legatarij favorem cumulandis, disc 37.ex num.3.disc.49.ex num.3.
Distingue casus de quibus, disc. 37. ex num. 4.
Pro legato annuæ præstationis essent affecta, disc.37.num.4.disc.49.ex num.3.
Prout si legatum solvendum esset ex fructibus de præcepto testatoris, disc.37.num.9.
Secus autem ubi substantia legati directa est ad certam quantitatem, cum hoc ut fructus multiplicentur, num.11.& 13.ibid.
Præsertim ubi solutio fructuum nominatim directa est in hæredem, disc.37.sub num.11.

HORTUS

An veniat sub legato domus, disc.8.ex num.2.
Distingue prout num.5.ibid.

I.

IMPLEMENTUM

Vid. Adimplementum.

IMPUGNATIO

Testamenti facta per legatarium, quando eum privet commodo legati, disc.24.num.3.
Et an restituatur in integrum, n.4.& 9.ibid.

INCERTITUDO

Legatum factum de aliqua re in genere, an valeat, disc.12.num.2.
Et quando collatum dicatur in voluntatem, seù arbitrium hæredis, disc.30.num.11.
Et si commissum fuerit fiduciæ alicujus Religiosi, an & hoc dici valeat pium, disc.27.num.4.

INSTITUTIO

Facta in reliquis bonis, an operetur præservationem legati ne cadat sub fideicommisso, disc.28. num.2.disc.29.sub num.2.
Hæredis potest fieri per quæcumque verba, disc. 44.num.9.
Etiam per viam legati adjecti universitati bonorum, disc.52.num.6.
Operatur, ut legatum cum hoc titulo relictum non sit capiendum de manu hæredis, disc.21.num.3.

INTERESSE

Debetur ob annuam præstationem non solutam, disc.37.num.7.

INTERPRETATIO

An magis ad favorem legatarij quàm hæredis sit facienda, disc.48.n.9.disc.52.n.16.disc.55.n.12.
Affectio testatoris erga legatarium attendatur prò illius interpretatione, disc.56.num.7.
Legati, quando largè, vel strictè fieri debeat, disc. 7.num.14.
Observantia quando attendatur, disc.56.nu. 10.& 11.
Diversa unius ex pluribus legati fieri potest, disc.40.num.11.
Et de ratione, num.11.ibid.
Vide Legatum quoad interpretationem.

INVESTIMENTUM

Demandatum per testatorem, si non fructuet ad rationem per eum designatam, an hæres supplere debeat, disc.14.num.3.
Vide Legatum quoad Designationem.
Legatum creditorum, jurium, & actionum, an comprehendat pecunias destinatas investimento, disc.4.num.5.
Vide Credita.
Verbum *investire* quid significet, disc.4.num.8.
Non convenit mutuo, ibid.

IOCALIA

Illorum legatum factum à socerum nurui, an cesset soluto matrimonio per mortem viri, disc. 46.per tot.
Quænam sponsæ donata censeantur, disc.46.nu.2.
Usus eorum, an congruere possit mulieri vidue, disc.46.num.7.

IURA

Activè, & passivè veniunt legata universitate, disc. 38.num.7. *Vide* Vniversitas.
Et actiones si fuerint legata, an intelligendum sit pro liberatione legatarij, non ut ei legata censeantur jura, & actiones contrariæ, disc.4.ex n.2.
Et an comprehendant solùm nomina debitorum, vel etiam pecunias destinatas investimento, disc.4.num.5.

IUS ACCRESCENDI

Portio hæredis contravenientis, non accrescit successoribus ab intestato, sed alteri hæredi testamentario, disc.32.num.3.

Si pecunia designata per testatorem pro aliquo opere faciendo istud exuberet, reliquum accrescit hæredi, disc. 50. num. 7. & seq.

Vbi autem non sufficeret, an & quando supplementum debeatur. *vide* Legatum quoad Designationem.

L.

LEGATARIVS

Acceptasse quando dicatur legatum. *Vide* Legatum quoad Acceptationem.

Alimentorum an ea petere possit extra domum. *Vide* Legatum alimentorum.

Annuæ quantitatis, an consequi possit proprietatem, quæ reddat dictam quantitatem, disc. 21. ex num. 4.

Vide Annua Præstatio. *Vers.* Suppleri.

Census an præstare debeat consensum in illius extinctione, disc. 48. num. 2.

Contributioni, an & quando subjaceat, *vide* Legatum quoad Contributionem.

Electionem an habeat in re legata, vel potius ea spectet ad hæredem. *vide* Electio.

Fructuum officiorum vacabilium, an impedire possit nè illa distrahantur, disc. 21. num. 10.

Hypothecam an habeat adversus bona, testatoris pro fructibus legati. *vide* Hypotheca.

Impugnans testamentum quando cadat à commodo legati, disc. 24. num. 3.

Et an restituatur in integrum, num. 4. & seq. & num. 8. & 9. ibidem.

Non cogitur accipere legatum de manu hæredis, ubi fuerit relictum titulo institutionis, disc. 21. num. 3.

Onera rei legatæ affixa ad quem spectent. *Vide* Legatum quoad Onera.

Prout si illa recuset, vel cessent, an amittat legatum ibid. & *vide* Legatum Habitationis.

Prædilectus an dicatur hæredi, & pro quonam benignior interpretatio sit facienda, disc. 48. num. 9. *vide* Interpretatio.

Simul & hæres quis esse non potest, disc. 58. nu. 12.

Speciei in re legata præfertur filio in legitima, ac alijs creditoribus chirographarijs, ubi alia supperant bona, disc. 41. num. 3.

Viam executivam, an habeat, disc. 6. ex num. 5. *Vide* Actio. *Vers.* Executiva.

Vsufructus universalis participare debet de fructibus legatorum particularium, disc. 31. num. 6.

LEGATVM IN GENERE

Beneficij Ecclesiastici, an valeat, discur. 2. num. 5.

Bonorum stabilium an comprehendat animalia, blades &c. existentia in ipsis fundis, vel potiùs ea eadant sub alio legato mobilium, disc. 9. per tot.

Distingue prout num. 2. ibid.

Censetur factum de portione, vel jure spectante ad testatorem, disc. 15. num. 8.

Collatum quando dicatur in liberam voluntatem, seù arbitrium hæredis, disc. 50. num. 11.

In fiduciam Religiosi, an dicatur pium. disc. 27. num. 14.

Creditorum, jurium, & actionum, an intelligendum sit pro liberatione legatarij, non ut ei legata sint jura, & actiones contrariæ, disc. 4. num. 2.

Et an solùm comprehendat nomina debitorum, vel pecunias destinatas investimento, nu. 5. ibid. *Vide* Credita.

Domus an censeatur factum si testator mandet, quod in ea fiat erectio Monasterij, quæ sequi non potuit, disc. 44. ex num. 4.

Vide Domo, & Domus.

Extensionem non admittit de casu ad casum, disc. 17. num. 7. & 8.

Factum per debitorem creditori habet speciem dationis in solutum, disc. 7. num. 4.

Et quando censeatur factum animo compensandi, disc. 15. num. 2.

Vide Compensatio.

Factum duobus, vel pluribus sub unica summa, an intelligatur collectivè, vel distributivè, disc. 33. num. 6.

Filijs intuitu patris ab isto habere dicuntur, & dicitur peculium profectitium, disc. 16. num. 9.

An conveniat etiam filiabus, disc. 16. num. 3.

Et an conveniat solùm tunc natis, vel etiam natis post mortem testatoris, disc. 16. nu. 13. disc. 17. & seq. *Vide* Filij.

Fundi, vel domus, quæ in hæreditate non adsint, an sit inutile, vel debeatur, disc. 12. sub. nu. 2. & seq.

Generale si fuerit factum Prioribus Civitatis, & particulare alicui, an utrumque debeatur, sic hic esset prior, disc. 16. num. 11.

Et quid de facto Monachis, & Priori, ibid.

Et an familiares honorati cum legato particulari participent de legato generali facto familiæ, num. 12. ibid.

Generis non cessat, quando aliquæ species pereunt, disc. 11. num 5.

Declara prout num. 6. ibid.

An valeat si fiat de aliqua re in genere, discur. 12. num. 2.

Legatis censibus in genere pro erectione Ecclesiæ, seù &c. dicitur legatum quantitatis non speciei, disc. 12. num. 13. & 15.

Et onus est hæredis vendere tot ex dictis censibus pretium autem erogare in hoc opus, disc. 12. num. 15.

Generis intelligitur de ijs rebus, quæ sunt in hæreditate, disc. 13. num. 2.

Interpretari quomodo debeat. *Vide* Interpretatio.

In specie cessat illa perempta, disc. 11. num. 8.

Iocalium. *Vide* Iocalia.

Perfectum à testatore in vita, amplius non debetur, disc. 16. à num. 6.

Vide Adimplementum.

Sed si minus expendit, debetur id quod superest, num. 7. ibid.

Vide Compensatio.

Prædij, vel possessionis, quando comprehendat prædia separata, disc. 7. ex num. 11.

Et ubi comprehensa non essent, an legatarius teneatur restituere fructus perceptos. num. 11. ibid.

Quando autem dicantur connexa, vel separata. *vid.* Bona.

Quantitatis non speciei dicitur illud censuum in genere pro erectione alicujus Ecclesiæ, disc. 12. n. 14. & 15.

Et quomodo dignoscatur, an sit de specie, vel quantitate, num. 16. & seq. ibid.

Relictum titulo institutionis non est capiendum de manu hæredis, disc. 21. num. 3.

Repudiatum an cadat sub fideicommisso ordinato, disc. 28. num. 2. *vid.* Caducitas.

Rerum in domo, vel fundo existentium, comprehendit solùm ea quæ sunt ibi perpetuo mansura, disc. 9. num. 3.

Studen-

INDEX

Studentibus factum. *vid.* Scholaris.
Viam exequutivam, an & quando habeat, *vid.* Actio. *vers.* Executiva.
Reliqua vide infra in suis respectivè sedibus hoc ordine distinctis videlicet.

LEGATVM *quoad Acceptationem.*

Acceptatio legati, ex quibus inducta dicatur ad effectum, ut bona legata tanquam separata non cadant sub fideicommisso, disc.28.per tot.
Vbi enim illa non sequeretur, legatum remaneret in hæreditate subjectum vinculis hæreditatis, num.2.ibid. *vid.* Caducitas.
In dubio præsumitur, disc.28.num.3.
Intellige ubi agatur de legato mere lucrativo, non autem oneroso, disc.28.num.5.
Nisi tamen utilitas præponderaret, nu.6. ibid.
Non potest fieri prò parte tantùm, disc.28.num.7. disc.43.num.2.

LEGATUM *Alimentorum.*

Dicitur pium, disc.36.num.5.
Extra domum hæredis, quando ex aliqua justa causa peti valeat, discur.24.ex nu.12 & 15.
De differentia, ubi alimenta debeantur officio judicis, & jure actionis, sub num.12. ibid. remiss.
Quænam dicatur justa causa ad effectum, de quo agitur, disc.24.num.13.
Et quando etiam ista non obliget, nu.14.ibid.
Ubi extra domum præstanda non essent, & accedat justa causa, dandum est quanti domi esset hæres impensurus, disc.24.num.16.
Non subjacet contributioni, disc.36.num.6.

LEGATUM *Annuum, & Reiterabile.*

Ad vitam dicitur magis privilegiatum, disc.35.n.4.
Annuum legatum, quod non sit directum legatario, sed injunctum hæredi, an expiret in primo hærede, disc.34.per tot.disc.36.ex num.3.
Regulariter expirat in primo, disc.34.num.2. disc.42.num.2.
Præsertim ubi concurrat dictio, seù verbum *infrascritto*, disc.34.num.3.disc.42.num.3.
Declara prout disc.34. num.8.
De conjecturis perpetuitatis, vel unicitatis, disc.34.num.4.disc.36.ex num.4. disc.42. num. 3.4.& 9.disc.19.num.6.& 7.
Fallit favore piæ causæ, disc.34.nu.6. disc. 42. num.8.
Nisi tamen adessent conjecturæ in contrarium, disc.34. num.7.
Fructuum legatum an sit perpetuum, & transmissibile, disc.45. per tot. *Vide* Fructus.
Hæres an vendere possit bona, ex quibus illud debetur, disc.21.num.10.
Hypothecam habet adversùs bona testatoris, disc. 37.num.4., disc.49.ex num.3. *vid.* Hypotheca.
Relictum aliquibus de familia pro studijs expirat in primo admissis, disc.36.num.3.
Fallit ex conjecturis, de quibus num.4. & seq. ibid. *vide* Scholaris.
Solvendum est ex fructibus, disc.37.num.5.
Et contra quæ bona legatarius actionem habeat, num.4.6.& seq.ibidem. *Vide* Hypotheca.
Suppleri potest ex bonis reddentibus eumdem annuum reditum, disc.21.ex num.2.disc.44.n. 10.
Intellige ubi legatum esset perpetuum, secus si vitalitium, disc.21.num.5.
De differentia inter hæredem, & legatarium, num.6.& 9.ibid.
Quid conferat legatarium esse Prælatum, nu. 6. ibid.
Vel menstruum relictum familiaribus, intelligitur ad vitam non transitorium ad hæredes, disc.33. ex num 2.
Etiam quod dictum fuerit *in perpetuum* num. 5.ibid.

LEGATVM *quoad Contributionem.*

Contributio legatariorum, ubi hæreditas non sit omnibus idonea, disc.7.num.7.disc.35. ex nu.7. disc.41. num.4.
Legatarius quotæ, an teneatur concurrere cum hærede in solutione æris alieni, ac legatorum, disc. 52.per tot.
Distinguitur legatarius quotæ hæreditatis à legatario quotæ bonorum, ut primo casu insit contributio, secus in secundo, num.2.ibid.
Et de differentia inter ista duo legata disc.52. num.5.
Datur alia distinctio inter legatum quotæ, & illud alicujus generis bonorum, num.3.ibid.
Legatarius particularis sine dubio non concurrit, num.3.ibid.
Legatarius feudi an subjaceat, disc.59.num.9.
Et de contributione inter hæredem allodialem, & feudalem, disc.52.num.8.
Legatum ad pias causas an debeat prius integrè adimpleri, disc.20.sub num.4. *vers.* quartus casus.
Legatum dotis, seù alimentorum non subjacet contributo, disc.35. num.6.

LEGATUM *quoad Designationem Demonstrativam, seu Taxativam.*

Designatio in legatis pro aliquo opere, quando dicatur stare taxativè, vel demonstrativè, disc.14. ex num.10. disc.20. ex num.3. disc.27.ex num.7.
Distingue plures casus, de quibus, disc.20.ex num.5. *Vide* Pecunia.
Favore piæ causæ an taxativa resolvatur in demonstrativam, disc.14.ex num.4 disc.20.num.5.
Hæres non tenetur supplere, ubi bona assignata non important redditum præsuppositum, disc. 14 num.3.
Legatis equis, an defectis illis, quos testator habebat, teneatur hæres alios supplere, disc.11.ex n.5.
Missarum dote designata diminuta, sunt etiam illæ diminuendæ, disc.14.sub num.3.

LEGATVM *Dotis*

Censetur factum contemplatione patris, disc.27. num.5.
Et de ratione, disc.18 num.13.
Contributioni non subjacet, disc.35.num.6.
Factum filiabus alicujus, an intelligatur solum de natis vivente testatore, disc.17.per tot.
Et an conveniat omnibus filijs etiam ex secunda uxore, d.17.num.6.d.18.n.8. *Vide* Filij.
In dubio censetur tale si factum sit per patrem filiæ indotatæ, disc.60.num.4.
Intelligitur pro primis nuptijs, non autem pro ulterioribus, d.60.num.13.
Limita ubi constat de præsumpta dispositis voluntate, num.14.ibid.
Vel ubi primæ nuptiæ non fuerint consummatæ ibid.
Aut ubi agatur de vidua juvene, & formosa ibid.
Declara ut primæ nuptiæ nullæ non attendantur, num.15.ibid.
Ubi tamen nullitas non esset culposa, secus si culpa mulieris accedat, ibid.
Nuptis, an & quando cõveniat, disc.60.n.1.7.& seq.
Et si puella nupserit ante ætatem à testatore præscriptam, an consequatur legatũ *Vide* Puella.
Perfectum in vita à testatore, amplius non debetur disc.60. num.3.

Ubi

Ubi tamen secunda dos esset minor legata, an filia possit petere supplementum num. 5. ibid. *Vid.* Adimplementum.
Purum an conditionale dicatur, disc.59.per tot.
Et de effectibus ex hoc resultantibus, num. 15. ibid.
Esset purum, ubi dos succederet loco legitimæ, num.3.ibid.
An autem id proveniat ex sola potentia legis, vel potiùs ex præsumpta mente disponẽtis, ibid.
Ubi esset pura ex voluntate disponentis, esset talis in totum etiam in eo, quod excedat legitimam, sed ubi est ex potentia legis, est pura in sola quantitate legitimæ, num.4.ibid.
Ubi non succedit loco legitimæ regulariter est conditionale, disc.59.num.5.
Fallit accedentibus conjecturis, num.6.ibid.
Quæ enumerantur ex num.7.& num.13.remiss. ibid.
De differentia inter dispositionem ascendentium, & extraneorum, disc.59. sub num.7.
Tempus quando dicatur adjectum substantiæ, vel potiùs executioni, num.8.ibid. disc.3.ex nu. 5. *Vid.* Tempus.
Observantia subsequens, an attendatur disc. 59.num.10.
Quid ubi pendente tempore matrimonij disponens reliquerit alimenta, vel annuam præstationem, num.11.ibid.
Et quid ubi mandetur, ut legatum statim præstari debeat, disc.59.num.14.
Puella quæ prius dotanda erat ex fructibus, si negligat exigere, non admittitur amplius in præjudicium aliarum, disc.49.num.8.
Subsidij vitalitij monialis dicitur legatum dotis, disc.35.num.5. *Vid.* Puella.
LEGATVM *quoad Æstimationem rei alienæ, vel non existentis in commercio.*
Æstimatio quando debeatur, ubi res legata sit aliena, vel prohibita alienari, disc.1.& seq.
Ut de emphyteusi, disc.1.per tot.
Quid de feudo, disc.1.num.13. disc.2.ex nu.7.
Et quid de re aliena, disc.44.n.4.remiss. disc. 2.num.2.& 3.
Censetur factum de portione, seù jure spectante ad testatorem, disc.15.n.8.
Non debetur de ijs rebus, quæ non sunt in nostro commercio, disc.2.num.6.
Si præsentatus ad benficium ex judicio testatoris, præsentatio non habuerit effectum, an debeatur, disc.2.num.1.& seq.
Quid in translatione pensionis, num.13.ibid.
An in hoc attendatur ratio meritorum, disc. 2.ex num.10.
LEGATVM *Habitationis.*
An ita domum afficiat, ut vendi nequeat, disc.21. sub num.10.remiss.
Cum alio, est onus, & non favor, disc.23.num.11.
Et ex quibus deducatur esse in favorem hæredis, num.12.& 13.ibid.
Quid differat à legato habitandi, disc.8.nu.6.disc. 24.num.17.disc.40.num.4.
Vna cum filijs uxori relictum, an per illorum mortem, vel absentiam cesset, disc.23.per tot.
Distingue casus prout, num.3.ibid.
Ubi legatum cum dicto onere, respicit favorem liberorum, & tunc legatum expirat, n.3.ibid.
Secus ubi respiciat commodum ipsius uxoris, num.4.ibid.
Quid ubi causa legandi respiciat commodum utriusque, num.5.ibidem.
De conjecturis favorem legatarij suadentibus, disc.23.num.9.
Et ex quibus arguatur habitationem relictam esse in solam causam educationis, num.13.ibid.
LEGATVM *quoad Interpretationem.*
An magis ad favorem legatarij quàm hæredis ea sit facienda, disc.48.nu.9. disc.52.num.16.disc.55. num.12.
Et quando largè, vel strictè fieri debeat, disc. 14.num.7.
Diversa unius ex pluribus legatis fieri potest, disc. 40.num.19.
Et de ratione, num.21.ibid.
Mobilia ad electionem uxoris legata, quomodo elegi debeant, disc.10.ex num.3.
Observantia quando attendatur, disc.56.n.10.& 11.
Præceptum quod uxor tractari debeat eo modo, quo ipso viro vivente tractabatur, quomodo intelligendum, disc.58.nu.13.& 14.
Testatoris affectio erga legatarium attenditur pro illius interpretatione, nu.7.ibid. *Vid.* Cappella.
LEGATVM *Mobilium.*
An compræhendat ea, quæ sunt extra domum, disc. 6.num.4.
Animalia, blades, &c. existentia in fundis alteri legatis, an capiat, disc.9.per tot.
Argentum non compræhendit, disc.10.num.2.
Factum uxori, collato in ejus arbitrium quænam mobilia sibi placeret, quomodo intelligendum, disc.10.ex num.3.
Frumentum, vinum, oleum &c. an compræhendat, disc.11.num.3.& 4.
Et quid de mercibus venalibus, disc.5.num.4. in fine remiss.
Quid de animalibus, disc.9.num.2.
Pecuniam, an & quando compræhendat, disc.5.per tot.disc.38.num.3.
Distingue casus prout discur.5.ex num.4.
Ubi retinetur peculij, seù præsidij causa, compræhenditur; Secus ut fœnori detur, vel investimento destinata, disc.5.num.7.disc.6.num.2.
Quando autem dicatur de una, vel altera specie, disc.5.ex num.8.
Et cuinam qualitati magis assistat præsumptio, num.9.ibid.
Quid si pecuniam erogare oportuit in expensas funerum, & medicinarum, discur.6.ex nu.2.
Rerum in domo, vel fundo existentium compræhendit solùm ea, quæ sunt ibi perpetuò mansura, disc.9.num.3.
LEGATVM quoad Onera.
Ad quem spectet onus rei legatæ affixum, hæredi ne, aut legatario, disc.26.per tot.
Esset donatarij, non autem legatarij, & de ratione differentiæ, num.2.ibid.
Distingue an onus sit proprium, vel occasionale tanquam possessor ex num.3.ibid.
Quid operetur legatum esse relictum titulo institutionis, disc.26.num.10.
Et quid suffragetur favor piæ causæ, num.8.ibid.
Ex quibus circumstantijs decisio sit regulanda, num.8.& seq.& num.12.ibid.
Celebratio missarum. *Vide* Missæ, & legatum ad pias causas.
Confrater si leget confraternitati cum onere, ut alicui conferat munus exactoris redditum, an sperni valeat, disc.43.per tot.
Habitationis legatum cum alio. dicitur onus, disc. 23.num.11. *Vide* Legatum Habitationis.
Onus injunctum si cesset, vel adimatur, an legatum quoque ademptum dicatur, disc.32.ex num.4. disc.22.per tot.

Affirma-

INDEX

Affirmativa procederet, ubi constaret intuitu tutelæ, vel curæ relictum esse ; Secùs si contemplatione personæ, disc. 22. num. 2.

Contrar. ut legatũ indistinctè cesset, n. 3. ibid.

Declara, ut procedat, quando cessatio sequatur ex culpa tutoris, secùs si ex facto testatoris, num. 4. & 9. ibid.

In dubio regula assistit cessationi, disc. 22. n. 6.

De conjecturis contrarium suadentibus, nu. 7. & 8 ibid.

Una esset ad favorem tutoris, ubi legatum esset vitalitium, duraturum etiam post expletam tutelam, sub num. 7. ibid.

Si non fuerit adimpletum, an & quando intret caducitas. *Vide* Caducitas. Conditio.

Et quid si mulier nupserit antè ætatem à testatore præscriptam. *Vide* Puella.

LEGATVM ad Pias Causas

An contributioni subjaceat, disc. 20. sub. num. 4. *Vers.* Quartus casus.

Debetur quid magis, disc. 12. num. 13. disc. 13. nu. 5. disc. 40. num. 12.

Quid ubi alia pia causa esset hæres, disc. 13. ex num. 6.

Designatio bonorum pro aliquo pio opere faciendo, si diminuatur, an hæres supplere teneatur. *Vide* Legatum quoad Designationem.

Dicitur illud alimentorum, disc. 36. num. 5.

Et illud ex causa studij, num. 6. ibidem. *Vide* Scholaris.

Non dicitur tale, si opera pietatis ad speciem deducta non fuerint disc. 27. nu. 2.

Non expirat in primo hærede, disc. 34. num. 6. disc. 42. num. 8.

Nisi adessent conjecturæ in contrarium, disc. 34. num. 7. *Vide* Scholaris.

Pro celebratione missarum, diminuto assignamento relicto sunt etiam illæ diminuendæ, disc. 14. sub num. 3.

Hujusmodi legatum spectat ad Rectorem illius Ecclesiæ, in qua celebrari demandatum fuit, disc. 25. num. 2.

Intellige, ubi onus injunctum legitur ecclesiæ, secùs ubi injunctũ esset ipsi hæredi, n. 2. & 3. ibid.

Si legatum dirigatur Ecclesiæ monialium, cuinam Ecclesiæ debeatur, si moniales transferantur, num 4. ibid.

Alia *vide* Missæ.

Religiosi fiduciæ commissum quando non importet piam dispositionem, discur. 27. num. 14.

Revocatio talis legati, an sequatur ex simplici revocatione testamenti disc. 54. num. 3. *Vide* Legatum in sequenti Rubrica.

Si demandetur, quod in domo testatoris fiat erectio Monasterij, quæ sequi non potuit, an domus legata censeatur, disc. 44. ex num. 4.

LEGATVM *quoad Revocationem.*

Ademptio probatur etiam ex actu nullo, & minus solemni, disc. 54. sub num. 8. *Vide* Ademptio.

Adimplementum in vita, an revocatum censeatur, disc. 51. per tot. disc. 54. num. 13. disc. 60. num. 3.

Cessaret, ubi esset expressa eadem causa, disc. 51. num. 3.

Secùs si haberet diversam causam ab ea, in qua factum est implementum, disc. 51. num. 5.

Quid ubi adimplementum factum sit cum minori impensa, an debeatur residuum, num 4. ibid. disc. 60. num. 5.

Alienatio rei legatæ, an & quando tacitam revocationem inducat, disc. 48. & 55.

Distinguitur alienatio merè voluntaria à necessaria, disc. 55. num. 6.

Si enim agatur de alienatione voluntaria dicitur ademptum, disc. 48. num. 4. disc. 55. num. 6.

Etiam quod esset legatum ad pias causas, disc. 28. num. 4.

Declara, ut sola possibilitas causæ necessitatis sufficiat legatario pro evitanda ademptione, sub num. 10. ibid.

Declara, ut si pretium unico contextu in alia bona erogetur, ista cadunt sub legato, disc. 48. num. 5 disc. 55. num. 6. in fine.

Subdeclara id procedere, ubi alienatio fuerit necessaria, secùs si voluntaria, disc. 48. num. 6.

Et quid si adsit mixtura alicujus notabilis summæ ultrà pretium ex re alienata retractum, num. 8. ibid.

Et an procedat tam in legato quantitatis, quàm speciei, num. 11. ibid.

Apostilla, seù cancellatio an illam inducat, & ex quibus excludatur, disc. 49. ex num. 11.

Cessante causa ademptionis legati, cessare debet ademptio, disc. 54. num. 5.

Et quando etiam falsa causa accedente revocatum censeatur, num. 15. & 16. ibid.

Exactio nominis debitoris legati, an inducat præsumptam revocationem, disc. 38. num. 5.

Et quid ubi facta esset per procuratorem, inscio testatore, num. 6. ibid.

Et an inducat ademptionem legati liberationis, disc. 54. num. 14.

Onus injunctum si legatario cesset, vel adimatur, an præbeat signum revocationis. *Vide* Legatum quoad Onera, *Vers.* Onus, & Legatum Habitationis.

Per secundum legatum contentum in codicillis, quando censeatur ademptum, seù diminutum alterum legatum in testamento factum eidem personæ, disc. 53. per tot.

Et quando per secundum legatum species comprehensarum sub genere priùs legato, illud censeatur ademptum, vel reformatum, n. 6. ibid.

Pro medietate revocatum censetur, si frater revocaverit testamentum factum cum alio fratre, disc. 32. ex num. 4.

Testamento posteriori revocato, an & quando revocata censeantur omnia legata in primo contenta, disc. 54. per tot.

Regulariter posteriori testamento omnia in præcedenti contenta corruunt, discur. 54. nu. 4. & 7.

Etiam quod expressa revocatio non accederet, ibid.

Et procedit etiam in legatis ad pias causas, num. 3. ibid.

Nisi concurrant diversæ voluntatis argumenta, num. 4. & 11. ibid.

Quæ enumerantur num. 4. 10. & seq. ibid.

An autem requiratur expressa voluntas, num. 11. ibid.

Amplia etiam quod testator unum tantum legatum expresse revocaverit, cùm non valeat argumentum à contrario sensu, disc. 54. num. 9.

Limita prout num. 10. ibid.

Amplia etiam quod testator dicat talia legata in vita adimpleviſſe, quod aliàs esset falsum, n. 15. & 16. ibid.

Transitus ad secunda vota, an operetur tacitam revocationem. *Vide* Mulier, & Matrimonium. *de* Caducitas.

LEGATVM *Usufructus.*

Et legatum fructuum, an idem importet, disc. num. 3. & 6. disc. 55. num. 9. Et

Et an istud sit perpetuum, ac transmissibile, disc.45.per tot.
Facto legato bonorum ad usufructuandum, ad dicatur legata proprietas.disc.3.num.15.& 16.
Et quando legatum censeatur in solo usufructu,num.14.& seq. ibid.
Legatarius ususfructus universalis participare debet de fructibus legatorum particularium disc. 31.num.6.
Declara prout num.7.& 8.ibid.
Legatum ususfructus generale, non capit legitimam filiorum,disc.39.num.2.
Declara ut num.6.ibid.
Factum uxori una cum filio est huic commune,disc.39.num.3.
An resolvatur in alimenta si jusserit,quod tractaretur eo modo, quo ipso testatore vivente, disc.58.num.13.& 14.
Proprietatem quandoque importat, disc.39.nu.12.
Usufructuarius non impedit proprietarium, ne vendat suam proprietatem,disc.21.num.10.
An faciat fructus suos cautione non data,disc. 24.num.7.

LEGITIMA

Non comprehenditur sub legato generali ususfructus,disc.39.num.2.
Declara prout num.6.ibid.
Onus super ea quando admittatur,disc.39.num.6. & 7.
Vid. Legatum Dotis, *Vers.* Purum cum seq.

LEX

Si quis argentū C. de donat. expenditur disc.21.ex n.2.

LIBERATIO

Debitorum eum expressione causæ ab ista restrictionem recipit,disc.47.num.7.
Generalis à redditione rationum, & quacumque alia actione per uxorem viro legata, an importet liberationē à restitutione dotis,disc. 47.per tot.
Legatum liberationis an censeatur ademptum ob illius exactionem,disc.54.num 14.

LIBRARIÆ

Legatum an comprehendat non solùm libros, sed etiam aviamentum,disc.38.num.13.remissivè.

LOCA MONTIVM

Fructus eorum quare deficiant,disc.14.num 2.
Habentur pro stabilibus, & circumscribuntur loco disc.4.num.7.
Ingenere legata pro constructione cappellæ seu &c. quisnam debeat eligere hæres, vel legatarius, disc.13.per tot. *vid.* Electio.
Legata si alienentur, venit pretium in banco per testatorem depositum,disc. 48.sub num.5.
Quid si aliqua res ex eodem pretio acquiratur ex num.7.ibid.
Vid. Legata quoad Revocationem. *Vers.* Alienatio cum seq. *vid.* Census.

LVCRVM

Dotis dicitur pars quotitativa,disc.15.num.7.
Et acquiritur viro ipso jure in singulis rebus dotalibus eo modo,quo legitima ibid.
An censeatur compensatum cum legato facto per uxorem,disc.15.ex num.2.
Et legatis per eamdem fundis dotalibus, an censeatur dempta quota ratione lucri, disc.15. ex num.7.

M.

MARITVS

Legans uxori non censetur facere animo compensandi cum debito dotis,disc.40.num.3.
Vid. Lucrum. *Vid.* Vxor.
Non est debitor,neque administrator dotis consistentis in quantitate, constante matrimonio, disc.47.num.6.
Præceptum ipsius ut uxor tractari debeat eodem modo, quo ipso vivente tractabatur quomodò intelligendum,disc.58.n.13.& 14. *vid.* Liberatio.

MASCVLINVM

In legatis an concipiat fœminimum, adeo quod legatum factum filijs conveniat filiabus, disc.16. num.3.

MATER

Cui filiorum educatio sit demandata, consequi debet alimenta,disc.23.num.14.

MATRIMONIVM

Conditiones respicientes ejus libertatem an vitient,vel vitientur,disc.58.nu.2.& 11. *Vid.* Conditio,& Puella. Nuptiæ.
Si dissolvatur per mortem viri, an cesset legatum jocalium factum per socerum nurui, disc. 46. per tot.

MERCES

An comprehendantur sub legato mobilium,disc.5. num.4.in fine remissivè. *Vid.* Vniversitas.

MERITA

Etiam in infantibus verificari possunt, disc.18. nu. 4. *vid.* Donatio.
Legatarij an attendantur ad effectum præstandæ æstimationis rei legatæ inutilis,vel alienæ, d. 2. ex nu.10. *vid.* Præsentatio.

MINORES S. FRANCISCI

Sunt incapaces legatorum ad effectum retinendi, secùs ad effectum vendendi,& pretium erogandi in usus religiosos,disc.1.num.3.
Qui usus enumerantur, num.3. ibid. *Vide* Religiosus.

MISSÆ

An clerici sæculares accedere possint ad celebrandum ad Ecclesias Regularium,disc.25.ex num.5.
Et quod Regulares teneantur præstare pationtiam,num.10.ibid.
Sed cum aliqua contributione facienda per sæculares,ibidem.
Et ubi Regulares obstarent,tùnc hæres posset in aliam Ecclesiam, onus transferre, nu.11. ibid.
Vid. Legatum ad pias causas, *vers.* Pro celebratione missarum.
Ecclesia an teneatur imputare in falcidiam ea, quæ penès ipsam remanent cum onere celebrationis missarum,disc.52.num. 18.

MIXTVM

Assumit qualitatem illius simplicis, de quo magis participat,disc.23.num.8.

MOBILIA

Vide Legatum Mobilium.

MODVS

Quid differat à conditione, disc.29.num.5.6.& 9. disc.57.num.5.
Vide Conditio.

MONASTERII

Erectione demandata per testatorem in domo ejus habitationis,an hæc legata censeatur, quatenùs ibi erectio fundari non valeat, discur. 44. ex num.4.
Hæres dicitur institutus,ubi alio hærede existente, mandatur erigi per testatorem de ejus bonis, disc.44.num.8.
Declara prout num.11.ibid.

MONE-

MONETA

Patriæ testatoris, vel loci conditi testamenti, an sit attendenda, disc. 40. ex numer. 6.

Vide Legatum mobilium. *Vers.* Pecuniam, ubi an sub eo compræhendatur.

MONIALIS

Dos antè susceptum habitum est deponenda apud ædem sacram, vel in ipso Monasterio, disc. 16. sub num. 5.

Vitalitiæ subventiones reputantur pars earum dotis, disc. 16. num. 8. disc. 35. num. 5.

Legatum pro missis in earum Ecclesia, cuinam Ecclesiæ debeantur, si moniales transferantur, disc. 25. num. 4.

Vide Legatum ad pias causas.

MORÆ

Purgatio. *Vide* Adimplementum.

MORIBUNDUS

Declaratio per ipsum facta est attendenda, disc. 27. num. 10.

Intellige, ubi illa emanaverit de tempore mortis, secùs si in statu valido, num. 11. ibid.

Non præsumitur immemor salutis æternæ, disc. 27. num. 10.

MORS

Civilis quando incurratur ex contraventione, itaùt fiat locus vocatis absque alia judicis declaratione, disc. 29. num. 8.

Vide Caducitas.

Mulieris transeuntis ad secunda vota, non est expectanda per substitutum in casu mortis ejusdem, disc. 32. num. 2. disc. 46. num. 5.

Vide Conditio. *vid.* Moribundus.

MULIER

Legataria sub conditione viduitatis, si contraveniat, an totum perceptum restituat, disc. 39. nu. 9.

Vide Cautio.

Quid si nubat ante ætatem à testatore præscriptam. *Vid.* Puella.

Transiens ad secunda vota non amittit legatum, disc. 24. num. 11. disc. 46. num. 6.

Declara ut stante conditione viduitatis, habeatur pro mortua, ad effectum ut alteri post ejus mortem vocato, aperiatur substitutio, disc. 32. num. 2. disc. 46. num. 5.

Declara ut transitus ad secunda vota junctus cum desertione tutelæ, possit esse causa ademptionis legati, disc. 22. num. 10.

Vid. Uxor. Vidua. Puella.

MULTIPLICUM

Fructuum ad legatarij favorem faciendum, an afficiat bona testatoris, disc. 37. ex num. 3.

Vid. Hypotheca.

MUTATIO

Hæres qui fuit gravatus, ut faceret celebrare missas in aliqua Ecclesia, quando possit id facere in alia Ecclesia, disc. 25. num. 11.

Vide Legatum quoad Revocationem.

Voluntatis non præsumitur ex actuum vicinitate, disc. 49. num. 12.

MUTUO

Non convenit verbum *investire*, disc. 4. num. 8.

N.

NEGLIGENTIA

PUellæ in exigendo primas annualitates pro sua dote, eam excludit à fructibus annorum sequentium, disc. 49. num. 8. *vid.* Puella.

NEGOTII

Expeditionum Datariæ, quod testator exercebat, facto legato, an factum censeatur cum juribus etiam passivis, disc. 38. per tot.

Et quid de creditis ex causa negotiorum jam expletorum, de quibus intelligatur, num. 4. ibid.

Vid. Universitas.

NOMINA DEBITORUM

Legata, si præventivè exigantur, & ex pretio aliquid comparetur, istud legatum censetur, disc. 48. num. 5.

Vid. Legatum quoad revocationem. *Vers.* Alienatio cum seq.

Non veniunt appellatione bonorum testatoris, vel depositarij, & ministri, disc. 4. num. 6.

Quæ propriè dicantur, num 5. ibid.

Vid. Credita.

NOVITIUS

Dicitur persona religiosa, disc. 16. num. 2.

Declara id procedere ad quosdam tantùm effectus favorabiles, secùs autem ad alios, de quibus num. 4. ibid.

Legatum factum filijs in sæculo existentibus, an illi conveniat, disc. 16. ex num. 4.

Vide Religiosus.

NVPTIÆ

Legatum dotis intelligitur pro primis, non autem pro ulterioribus nuptijs, disc. 60. num. 13.

Declara & limita proùt in *verb.* Legatum Dotis. *vers.* Intelligitur cum seq.

Sequutæ antè ætatem à testatore præscriptam, an operentur caducitatem. *vid.* Puella.

Transitus ad secandas nuptias quid operetur. *vid.* Mulier.

O.

OBSERVANTIA

EST optima interpres, eique deferendum venit, disc. 18. num. 10. disc. 59. num. 10.

Legatum an interpretetur, disc. 56. num. 10. & 11.

Non procedit in casu claro, disc. 59. sub num. 10.

OFFICIA

An legatarius possit impedire hæredem, nè illa vendat, si eorum fructus sibi fuerint legati, disc. 4. num. 10.

Legata si alienentur, & ex pretio prædium acquiretur, istud legatum censetur, disc. 48. sub num. 5.

Vid. Legatum quoad Revocationem. *vers.* Alienatio cum seq.

OFFICIALIS

Consequitur legatum sibi factum ex persona propria & alterum tanquam officialis, disc. 16. num. 2.

OLEVM

An comprehendatur sub legato mobilium, disc. 2. num. 3. & 4.

ONVS

Affixum rei legatæ, an spectet ad hæredem, vel legatarium, disc. 26. per tot. *vid.* Legatum quoad onera.

Injunctum uni, non censetur alteri repetitum, disc. 34. num. 10.

Legitimæ, an & quando imponi valeat, disc. 9. num. 6. & 7.

Non adimpletum quando inducat caducitatem. *Vide* Caducitas, & *Vide* Conditio.

Si cesset, vel adimatur, an legatum quoque amittatur. *Vide* Legatum quoad onera. *Vers.* Onus. *vide* Legatum Habitationis.

OPVS

RERVM NOTABILIVM

OPUS

Perfectum si fuerit à testatore in vita, non debetur amplius legatum, disc.16.num.6.disc.60.num.3.
Sed si minùs expendit, debetur id, quod superest, disc.16.n.7.disc.60.n.5.
Vide Adimplementum.

Si bona pro eo designata deficiant, an & quando intret suppletio *Vide* Legatum quoad Designationem &c. *Vide* Pecunia.

P.

PARTVS

NAtus in octavo mense præsumitur vitalis, disc. 40.num 5. *Vide* Filij.

PATER

Dotare tenetur filiam licèt nuptam, & divitem, disc.60.num.2

Dotem constituens in vita, censetur fecisse animo compensandi dotem legatam in testamento, disc.60.num.3.
Declara ut sit dos data in vita, sit minor ea, quàm in testamento constituit, filia petit supplementum, disc.60.num.5. *Vide* Adimplementum, & Compensatio.
Quam semel destinavit, vel constituit, an minuere valeat, num.6.ibid.remiss.

In dubio censetur filiæ indotatæ legatum fecisse pro dote, disc.60.num.4.
Vide Legatum Dotis.

Ipsius intuitu censetur factum legatum dotis, disc. 17.num.5.
Et de ratione, disc.18.num.13.

PECVNIA

Destinata per testatorem, ad certos effectus, si de facto minor summa sufficiat, reliquum accrescit hæredi, disc.50.nu.7.& seq.
Ubi autem non sufficeret, an & quando intret suppletio. *Vide* Legatum quoad Designationem &c.

Legato mobilium, an compræhendatur. *Vide* Legatum mobilium. *vers.* Pecuniam.

Patriæ testatoris, vel potiùs loci conditi testamenti, an sit attendenda, disc.40.ex num.6.

Quam testator ex re legata alienata, retraxit, si postea eam subroget in alias res emptas, istæ cadent sub legato, disc.48.num.5.
Vide Legatum quoad Revocationem *Vers.* Alienatio cum seq.

Si duobus, vel pluribus fiat legatum sub unica summa an intelligatur collectivè, vel distributivè, disc.33.num.6.

PENA

Caducitatis legati. *Vide* Caducitas.

PENSIONIS

Translatio, ubi non habuit effectum, an debeatur æstimatio ab hæreditate transferentis, discur.2. num. 13.
Vide Præsentatio.

PERICVLVM

Rei legatæ ad quem spectet, disc.27.ex num.7.

PIA CAVSA

Vide Causa pia.

PRÆCEPTVM

Eligendi juvenem, qui nubere debeat, dicitur impletum per electionem senis uxorati habentis filios, disc.50.num.6.
Card.de Luca de Legat.

Ut ex quantitate legata fructus debeantur, ubi sit validum bona testatoris non sunt affecta pro fructibus, disc.37.sub num.11.
Vide Hypotheca.

Ut uxor tractari debeat eo modo quo ipso viro vivente tractabatur, quomodo interpretandum, disc.58.num.13.&14.

PRÆSENTATIO

Ad aliquod beneficium facta de mandato testatoris, si effectum sortita non fuerit, an debeatur æstimatio legatario, seù præsentando, disc.2. per tot.
Vide Translatio.
Et an ad hunc effectum attendatur ratio meritorum, ex num.10. ibid.

PRÆSTATIO

Aunua. *Vide* Annua Præstatio.

PRÆSVMPTIO

Acceptationis. *Vide* Acceptatio.

PRETIVM

Arguit quid in contractum deductum fuerit, disc. 7.num.18.

Feudi, vel emphyteusis non est feudale, vel emphyteoticum, disc.1. num.11.disc.2.num.9.

Rei legatæ alienatæ, si erogetur in emptionem aliorum bonorum, ista cadunt sub legato disc.48. num. 5.
Vide Legatum quoad Revocationem *vers.* Alienatio, cum seq. Loca montium, Nomina debitorum, & Officia.
Vide Pecunia.

PRIVILEGIA

Quando conquassentur inter æque privilegiatos, disc.13.num.7.disc.19.num.8.

PROBATIO

Minus solemnis quando admittatur in legatis, aliisque ultimis voluntatibus, discur. 56. num. 3.& 8.

Naturalis per duos testes sufficit in dispositione inter liberos, disc.56.num.12.

Revocationis legatorum resultat etiam ex actu nullo, & minus solemni, disc,54 sub num.8.
Vid. Legatum quoad Revocationem. Voluntatis ambiguæ. *vid.* Voluntas.

PROCVRATOR

Minister, confidentiarius, est quandocumque revocabilis, disc.43.num.4.
Neque contractus expressus aliter obligare potest, ibid.

Si inscio domino exegerit aliquod creditum, quod idem Dominus alicui legaverat, an hoc legatum revocatum censeatur, disc.38.n.6.

PROHIBITIO

Detractionis dotium an capiat dotem à testatore debitam, disc.47.num.3.& 8.

PROPRIETARIVS

Non impeditur ab usufructuario, si velit vendere bona, quorum ille habeat usumfructum, disc. 21.num.10.

PROPRIETAS

Aliquando legata censetur sub legato ususfructus, disc.39.num.12.
Quid ubi factum sit legatum bonorum ad usufructuandum, disc.3.num.15.& 16.
Et quando censeatur in solo usufructu, non autem in proprietate, num 14.& seq.ibid.
Vide Legatum Ususfructus.

PVELLA

Negligens exigere primas annualitates sibi destinatas, excluditur à petitione sequentium, disc. 49.num.8.

Si nubat ante ætatem à testatore præfinitam, adhùc legatum consequitur, disc. 58. num. 2.

Actio tamen pro legato non est exercibilis contra hæredem nisi post superventam ætatem, num. 3. ibid.

Vide Scholaris. *vid.* Dos, & Legatum Dotis.

Q

QVINDENNIA

IN emphyteusi quare introducta, discur. 1. numer. 5.

R

RATIO BANCHARIA

Vide Vniversitas.

RECTOR

ECclesiæ, in qua celebrare debet, consequitur legatum celebrationis missarum, discur. 25. nu. 2.

Intellige ubi onus injunctum legitur Ecclesiæ, secùs ubi injunctum esset ipsi hæredi, num. 2. & 3. ibid.

Vide Missæ.

REDDITIO RATIONVM

Vide Liberatio.

REGVLARIS

Vide Missæ.

RELIGIOSVS

Dispositio collata in ejus fiduciam, quando non importet piam dispositionem, discur. 27. num. 14.

Novitius dicitur, disc. 16. num. 2.

Declara prout num. 4. ibid.

Legatum factum filijs in sæculo existentibus, an illi conveniat, disc. 16. ex num. 4.

Vide Minores S. Francisci, *vid.* Abbas, Monialis, Missæ.

REMISSIO

Cautionis. *vid.* Cautio.

RENUNCIATIO

Non comprehendit prohibita, disc. 58. num. 8.

Ubi facta sit per puellam dotatam dos dicitur constituta ex bonis proprijs, non autem dotantis, disc. 51. num. 6.

Declara prout num. 7. ibid.

RES ALIENA

Legata si fuerit, an & quando debeatur æstimatio, dic. 44. num. 4. disc. 2. num. 2. & 3.

Vid. Legatum quoad Æstimationem &c.

RESTITVTIO IN INTEGRVM

An detur uxori impugnanti testamentum viri nè cadat à commodo legati, disc. 24. ex num. 3.

Puellæ nubenti ante tempus à testatore præscriptum, an competat, disc. 58. num. 10.

Vide Puella.

RETRACTUS

Seu jus congrui, an intret in concessione sub annuo censu, vel præstatione, disc. 59. num. 12.

REVOCATIO

Legatorum ex quibus inducatur. *vide* Legatum quoad Revocationem.

Procuratoris, seù ministri, & confidentiarij potest, quandocumque fieri, disc. 43. num. 4.

Neque contractus expressus aliter obligare poterit, ibid.

Testamenti. *vid.* Testamentum.

S

SALARIVM. *Vide* Famulus.

SCHOLARIS

AEtas quomodo in eo sit regulanda, ubi legatum ei fuerit aliquod subsidium disc. 36. ex nu. 9.

Si debeat esse decem annorum, & ingrediatur in collegium seù &c. ante dictum tempus completum, annua subventio, de quo tempore curat, num. 9. ibid.

Et quid si reperiatur puer, qui etiam dicta ætate non expleta, esset habilis, sub nu. 10. ibid.

Vid. Puella.

In concursu plurium ad idem subsidium, quis sit præferendus, disc. 36. num. 13.

Proximior, vel magis habilis superveniens, non excludit jam admissum, num. 12. ibid.

Declara nisi adesset aliqua fraus, de qua sub num. 12. ibid.

Vide Studium.

SCIENTIA

Conditionis implendæ requiritur ad incurrendum caducitatem, disc. 29. num. 10.

Legati, an inducat illius acceptationem, disc. 28. ex num. 3.

Vide Acceptatio, & Legatum quoad Acceptationem.

SCRIPTOR

Testamenti, aut aliàs informatus declarare potest dubiam testatoris voluntatem, disc. 51. num. 7. disc. 56. num. 9.

SENEX

Uxoratus habens filios eligi potest loco juvenis, qui deberet nubere, disc. 50. num. 6.

SENTENTIA

Vel alia judicis declaratio, an requiratur ad incurrendum caducitatem legati, disc. 29. num. 8.

Vide Executio.

SEPARATIO

Bonorum ex quibus inducatur. *vide* Bona.

SOLVTIO

Annui legati fieri debet ex fructibus, discur. 37. num. 5.

Vide Annua præstatio.

Probatur per verbum *residuum*, disc. 27. num. 9.

SPECIEI

Legatum cessat ea perempta, disc. 11. num. 8.

Illius legatarius præfertur creditoribus, & filijs, super legitima, ubi adsint alia bona, disc. 40. num. 3.

STABVLVM

An veniat legata domo, disc. 8. ex num. 2.

STVDIVM

Legatum ex ejus causa, dicitur pium, disc. 39. nu. 6.

Si aliquibus de familia relinquatur aliqua annua præstatio pro studijs, expirat in primo admisso, disc. 36. num. 3.

Fallit ex conjecturis de quibus, num. 4. & seq. ibid.

Vide Scholaris.

SVBROGATIO

Pretij rei legatæ alienatæ in alia bona, an operetur, ut ista cadant sub legato. *vide* Legatum quoad Revocationem. *vers.* Alienatio cum seq.

SVBSIDIVM

Quomodo distribui debeat, disc. 36. num. 7.

Vitalitium dari solitum Monialibus reputatur pro dotis, disc. 16. num. 8. disc. 35. num. 5.

Vide Scholaris Annua præstatio.

RERVM NOTABILIVM

SVBSTITVTVS

In casu mortis mulieris, admittitur sequuto transitu ad secundas nuptias, disc.32.n.2. disc.46.n.5.
Vbi non est datus, an in casu contraventionis intret caducitas, disc.29.num.4.disc.57.num.3. disc.58.num.5.
Vide Caducitas.

SVCCESSIO

In quarta parte bonorum viri defertur uxori pauperi, disc.10.num.8.

SVCCESSOR

Qui sit hæres ultimi possessoris tenetur ad factum auctoris saltem in æstimatione, disc.1.num. 12.
Vide Actio.

SVPPLEMENTVM

Dotis in testamento legatæ, an debeatur mulieri, cui testator in vita minorem dotem constituerit, disc.60.num.5.
Vid. Adimplementum *vers.* Legati.
Fructuum an, & quando debeatur ab hærede, ubi fuerint diminuti, adeo quod opus designatum perfici non possit. *vide* Dos quoad Designationem &c. *vide* Pecunia.

SVPPLETIO

Voluntatis testatoris, quando à judice, vel à lege fieri valeat, disc. 12.num.4.disc.46.num.8. disc. 49.num.10.
Vid. Legatum annuum &c. *vers.* Suppleri.

T

TAXATIVA

Vid. Legatum quoad Designationem &c.

TEMPVS

Mortis legato adjectum, quando illud reddat conditionale, vel potiùs inducat dilationem, disc. 3.ex num.5.disc.59.num.8.
Distingue casus prout, disc.3.num.7.& seq.
Prout tempus certæ ætatis quid importare dicatur, disc.3.sub num.5. & 9. disc.58.nu.2. & seq. & num.9.
Vid. Puella.
Quando dicatur adjectum potiùs substantiæ quàm executioni, disc.59.num.8.

TESTAMENTVM

Factum à duobus fratribus, si ab uno ex his revocetur, pro medietate tantùm revocatum censetur, disc.32.num.4.
Posterius quando revocasse dicatur legata in primo contenta. *vid.* Legatum quoad Revocationē.
Revocatum inseruit pro declaratione, disc.49.n.11.
Primum testamentum in partibus non revocatis, habetur, tanquam pars, seù codicillus ultimi testamenti, disc.54.sub num.10.
Viri si impugnetur ab uxore, an cadat à commodo legati, vel habeat restitutionem in integrum, disc.24.ex num.3.

TESTATOR

Cautionem mutianam, an remittere possit, disc.39 num.10.
Legare an possit rem hæredis, disc.44.num.3.
Litteratus, vel illitteratus, an sit, plurimum confert, disc.47.num.5.disc.55.num.11.
Perficiens in vita legatum à se factum in testamento, amplius non debetur, disc.16.n.6.disc.60.n.3.
Sed si minus expenderit debetur id, quod supereſt, disc.16.num.7.disc.60.num.5.
Vide Adimplementum.
Ubi voluit dixit &c. quando procedat, disc.34. sub num.4.disc.45.num.5.

TESTIS.

Mediator, seù deponens de facto proprio est attendendus, disc.56.nu.13.
Singularis autem non solemnis probatio, quando admittatur in legatis, alijsque ultimis voluntatibus, disc.56.num.3.& 8.
Vide voluntas, Probatio.

TRANSITVS

Ad secunda vota an importet mortem civilem in muliere, ut vocatus post ejus mortem, in hoc etiam casu admittatur *Vide* Substitutus, & *vide* Mulier.

TRANSLATIO

Pensionis ad favorem alicujus facta per testatorem, si effectum sortita non fuerit, an debeatur æstimatio, disc.2.num.13.

TRANSMISSIO

Annuæ, vel menstruæ præstationis ad favorem alicujus non fit ad hæredes, disc.33.ex num.2.
Etiam quod dictū fuerit *in perpetuum* n.5.ibid.
Fructuum legatorum, an detur disc.45.per tot.
Quando detur in legatis, disc.30. num.7.
Vide legatum dotis, & Legatum Annuum.

TUTELA

Cessata, vel recusata, an cesset, & expiret legatum eidem tutori factum, disc.22.per tot.disc.46.nu.2.
Vide Legatū quoad Onera *vers.* Onus cum seqq.
Transitus ad secunda vota non est causa ademptionis legati, sed benè junctus cum desertione tutelæ, disc.22.num.10. *Vide* Mulier.

V.

VALOR

Minuitur à vinculo, disc.12.num.17.

VENDITIO

Domus in qua legata est habitatio, an fieri possit, disc.21.sub.num.10.remiss.
Officiorum vacabilium, an impediri possit à legatario fructuum ipsorum officiorū, disc.21.n.10.
Proprietatis non impeditur, per usufructuariū, ibid.

VERBA

Enunciativè per testatorem prolata, quando attendantur, disc.54.num.17.
Præsuppositiva non disponunt, disc.46.nu.9. & 10.

VERBVM

Infrascritti est personale, disc.42.num.3.
In perpetuum est etiam adaptabile vitæ hominis, disc.33.num.5.
Investire quid significet, disc.4.num.8.
Non convenit mutuo, ibid.
Perpetuo in definitione justitiæ quid operetur, disc. 33. sub num.5.
Residuum denotat solutionem, disc.27.num.9.
Suo denotat personalitatem, disc.45.nu.7.
Videbitur denotat arbitrium, disc.50.num.11.
Vivendo an importet conditionem, & quid operetur, disc.41.num.5.& 6.

VIA EXECVTIVA

An cōpetat pro legatis. *Vide* Actio *vers.* Executiva.

VIDUA

Cautionem mutianam, quando debeat præstare, disc.39.nu.9.
Et an illa remitti possit per testatorem, disc. 10.ibid.
Iocalium usus, an illi congruat, disc.46.num.7.
Iuvenis, & formosa consequitur denuò legatum dotis, etiam postquam illud semel habuerit, disc.60.sub num.14.
Vide Mulier, Uxor.

INDEX

VIDVITATIS

Conditio quid operetur *Vide* Conditio *vers.* Viduitatis.

VINCVLVM

Minuit de valore, disc. 12. num 17.

VINEA

Assignari potest legatario certæ quantitatis vini, disc. 21. num. 4.

Declara prout num. 5. & seq. ibid.

Vide Annua Præstatio *vers.* Suppleri.

VINVM

An comprehendatur sub legato mobilium, disc. 11. num. 3. & 4.

UNIVERSITAS

Bonorum allodialium, quando habeatur tanquam res particularis, disc. 52. num. 10.

Dicitur feudum, sed an juris tantùm, vel facti, aut utriusque, disc. 52. num. 9.

Legata, comprehendit debita, & jura activè, & passivè, disc. 38. num 7.

Ut de hæreditate, ibid.

De Grege, vel Ratione bancaria, disc. 38. nu. 8. disc. 52. num. 10.

In specie negotiorum Datariæ, disc. 38. num. 9.

VOLVNTAS

Ambigua probatur duobus testibus, secùs ubi sit clara, cùm tunc requiratur idem numerus testium, qui in testamento, disc. 33. num. 3. disc. 56 num. 3. & 8.

Defectum ipsius non supplet causa pia, disc. 42. num. 5.

Declara prout num. 9. ibid.

Legatum quando dicatur collatum in voluntate hæredis, disc. 50. num. 11.

Mutata non præsumitur ex actuum vicinitate, disc. 49. num. 12.

Vid. Ademptio.

Non potest pro parte acceptari, & pro parte non, disc. 43. num. 2. disc 28. num. 7.

Non trahitur ad ignorata, disc. 35. num. 2.

Neque ad ea quæ per legem reprobata sunt, disc. 58. num. 7.

Testatoris quando à Iudice, vel à lege suppleri debeat, disc. 12. n. 4. disc. 46. nu. 8. disc. 49. nu. 10.

USVFRVCTVARIVS

Ante præstitam cautionem, an faciat fructus suos, disc. 24. num. 7.

Et an illi hujusmodi cautio remitti valeat, disc. 39. num. 11.

Non impedit proprietarium ne proprietatem vendat, disc. 21. num. 10.

USVSFRVCTVS

Legatum. *Vide* Legatum Ususfructus.

VXOR

Habens electionem mobilium quomodo segregare debeat, disc. 10. ex num. 3.

Impugnans testamentum viri, an cadat à commodo legati, vel habeat restitutionem in integrum, disc. 24. ex num. 3.

Legatum faciens viro, an censeatur animo compensandi cum lucro dotis, disc. 15. ex num. disc. 40. num. 3.

Et si ei legaverit fundos dotales, an censeatur dempta quota ad virum spectans ratione dicti lucri, disc. 15. ex num. 7. *Vide* Compensatio.

Legatum ususfructus factum illi una cum filio, est huic commune, disc. 39. num. 3.

Liberationem à redditione rationum, & quacumque alia actione viro legans, an importet liberationem à restitutione dotis, disc. 47. per tot.

Pauper obtinet successionem in quarta parte bonorum viri, disc. 10. num. 8.

Plebea copulata viro nobili efficitur nobilis, & quid è contra, disc. 10. num. 7.

Quomodo interpretetur dispositio ad ejus favorem facta, ut tractari debeat eo modo, quo testatore vivente tractabatur, disc. 58. num. 15.

Et an isto casu intret consuetudo *Bulgari*, vel potiùs obtineat integrum usumfructum, num. 14. ibid.

Si ei fiat legatum cum onere habitandi cum filijs, an per istorum mortem, vel absentiam cesset, disc. 23. per tot.

Vide Legatum Habitationis. *vers.* Una cum filijs &c.

Vide Mulier Vidua.

FINIS.

INDEX ARGUMENTORUM IN DISCURSIBUS,

Qui habentur in hac Part. II. de Successionibus ab intestato, & de Statutis.

Disc. I.

Perusina successionis.

De Statuto Perusino super successionibus ab intestato, decernente successionem patruis, eorumque descendentibus, una cum sorore, & matre, An locum habeat, quando nullis patruis existentibus, adsint solùm patrueles; Et an hujusmodi Statuta excludentia fœminas, & cognatos propter masculos, & agnatos respectivè, censenda sint odiosa, & exorbitantia, vel potiùs favorabilia, adeò ut benignè interpretanda sint.

Disc. II.

Perusina successionis.

De Statuto Perusino excludente fœminas propter masculos, dummodò eas dotent, in casu negligentiæ eas ad successionem vocante, seu reintegrante; Quomodo intelligatur; Et quæ mora in masculo ad hunc effectum requiratur.

Disc. III.

Nepesina, vel Sutrina successionis.

De Statuto Scrophani excludente fœminas propter masculos, an intelligendum veniat data gradus æqualitate, vel potiùs masculi remotiores succedant; Et demandata exclusione propter dotem, an unica sufficiat pro omnibus casibus, vel discretivè requiratur dotatio ex qualibet successione.

Et de hujusmodi Statutorum cessatione, ob existentiam matris in medio, tanquam in casu mixto; Et quid ubi mater non succedat; Vel ea succedente in sua portione; Quid inter fratres, & sorores; Et an sorores uterinæ concurrant cum matre.

Disc. IV.

Iannen. successionis.

De famigerata quæstione, occasione Statuti Urbis in successione exteri in ea morientis; An Statuta capiant bona extrà territorium; Sive an in bonis in territorio existentibus suffragentur masculo forensi, in cujus patria idem vigeat Statutum; Et, an intret, necnè combinatio utriusque Statuti personarum, & bonorum.

Disc. V.

Bononien. successionis de Zanis.

De Statuto Bononiæ exclusivo fœminarum propter masculos, an sufficiat moniales tanquam personas ecclesiasticas, & Statuto non subjectas; Et generaliter de omni alio simili Statuto.

Disc. VI.

Tudertina successionis.

De Statuto Tudertino excludente fœminas propter masculos, an procedat in successione clerici, quamvis contentio sit inter solos laicos; Et de bonis extrà territorium, an & quando veniant sub Statuto, ubi præsertim accedat morientis voluntas.

Disc. VII.

Tudertina successionis.

De eodem Statu Tudertino, excludente matrem, ab intestata successione filii, ob remotiores agnatos, an valeat; Et an statuta disponent ia de successione ab intestato, procedant in successionu intestabilis; Et quid in hoc operetur voluntas patris pupilli, de cujus successione agitur.

Disc. VIII.

Florentina successionis.

De Statuto Florentino excludente sorores, vel alias fœminas proximiores propter agnatos remotiores, etiam usque ad sextum, vel respectivè octavum gradum; An intelligendum veniat de agnatis lineæ inferioris, vel etiam de illis lineæ superioris; Et de aliis ad ejusdem Statuti materiam; Et præsertim an sit favorabile, vel odiosum.

Et de aliquibus differentiis inter collaterales lineæ superioris, & illos lineæ inferioris, sive inter patruum, & nepotem ex fratre.

Disc. IX.

Florentina successionis de Franceschis.

De Statuto Florentino exclusivo fœminarum propter masculos, an contentetur sola subjectione personarum, non curata illa bonorum, sive an utriusque Statuti combinationem admittat.

Et ubi successio complectatur bona in diversis Principatibus existentia, qualis dicatur hujusmodi successionis forus competens, etiam respectu bonorum alibi existentium; Et incidenter de legibus scriptis, vel non scriptis, quæ in Civitate, ac regno Neapolitano habeantur super fœminarum exclusione, ab intestata successione.

Disc. X.

Anconitana successionis.

De Statuto Anconitano excludente cognatos propter agnatos intrà quartum gradum, an suffragetur fœminis agnatis.

Et de activa, & passiva successione naturalium tantùm, seu eorumdem legitimatorum per rescriptum, an in illis intrent jura agnationis activè, & passivè.

Disc. XI.

Massanen. successionis.

De Statuto Plumbini excludente fœminas propter masculos, an procedat in bonis in defunctum obventis à matre, in exclusionem sororis utrinque conjunctæ, si masculus sit consanguineus tantùm.

Et de successione morientis in captivitate, an in ea attendi debeat tempus mortis naturalis, vel potiùs illud captivitatis, juxtà fictionem *l. Corneliæ.*

Disc. XII.

Reatina successionis.

De Statuto vocante proximiores consanguineos, an intelligendum sit solum de agnatis, qui sub hoc vocabulo veniant; Et quatenùs sic, quid de bonis obvenientibus à matre, vel à latere materno.

Disc. XIII.

Bononien. successionis de Mazzochinis.

De Statuto Bononiæ præferente agnatos cognatis, an

an intelligatur indefinitè de omnibus agnatis, vel potiùs de solis existentibus intra quartum gradum, ad quos in præcedenti capitulo restricta est exclusio fœminarum.

Disc. XIV.

Interamnen. successionis.

De Statuto Interamnen excludente fœminas propter masculos ex fœmina prædefuncta; Et de differentia inter exclusionem resultantem à renunciatione, & istam resultantem à Statuto; Et an attento isto Statuto, unica dotatio sufficiat pro omnimoda exclusione ab omnibus successionibus.

Disc. XV.

Fanen. successionis.

De Statuto Fani excludente matrem ob agnatos transversales, an procedat favore patris, vel avi paterni.

De materia text. *in l. si infanti Cod. de jure deliber.* favore patris, ut bona filii occupet jure peculii, an hodie locum habeat.

Et de materia transmissionis successionis non agnitæ, delatæ ex jure communi, vel statutario

Disc. XVI.

Viterbien. hæreditatis.

De Statuto Viterbii excludente fœminas propter masculos, & cognatos propter agnatos, an procedat solùm data gradus æqualitate, & an ista admittatur fictè ratione repræsentationis, vel subingressionis; Et de casu mixto faciente cessare Statutum, ob existentiam personæ non exclusæ.

Et incidenter de alio Statuto Viterbienli prohibente mulieri disponere extrà filios.

Disc. XVII.

Firmana successionis.

De Statuto Amandulæ excludente cognatos propter agnatos usque ad secundum gradum, an requirat, ut cognatorum mater sit dotata per eum, de cujus successione agitur. Et de graduum computatione, an facienda sit de jure civili, vel canonico.

Disc. XVIII.

Nucerina successionis.

De Statuto Gualdi vocante fratres, & fratrum filios ad successionem fratris, exclusis fœminis, An attendenda veniat inter ipsos fratres distinctio unitatis, vel duplicitatis vinculi; Et an sub generica exclusione fœminarum, veniat etiam mater.

Disc. XIX.

Anconitana, seu Bergomen. successionis.

De Statuto Bergomi excludente sorores ob agnatos; Et an civilitas, vel subjectio Statuti retineatur per eos qui decedunt extrà patriam, seu territorium, à qua diu absentes fuerunt; Et an mobilia, & nomina debitorum existentia extrà territorium, sequantur personam defuncti, necnè ad hunc effectum comprehensionis sub Statuto.

Disc. XX.

Romana, seu Spoletana successionis.

De civilitate, quæ requiritur in persona excludente, ad effectum ut Statutum exclusivum ei suffragari valeat, quando adesse dicatur, necnè; Et in specie Statuti Urbis excludentis matrem, & sororem propter fratres.

Disc. XXI.

Parmen. hæreditatis.

De Statuto Parmens excludente fœminas propter masculos, sub conditione dotis, qua non data, vel non oblata, fœminæ ad successionem reintegrentur; An dotatio, seu oblatio fieri possit per masculorum creditores, vel hæredes extraneos.

Disc. XXII.

Bononien. successionis de Maresattis.

De Statuto Bononiæ excludente matrem etiam à legitima propter fratres, an locum habeat ubi defunctus, condito testamento, instituat fratrem, cui substituat extraneum, qui succedat adhuc viva matre.

Disc. XXIII.

Senogallien. successionis.

De Statuto Oppidi Corinaldi excludente fœminas, & conjunctos per eas, propter masculos, quomodo intelligatur, & quos casus comprehendat; Et an sufficiat subjectio personæ excludentis, quamvis non adsit subjectio personæ excludendæ.

Disc. XXIV.

Forolivien. successionis.

De Statuto Forolivien. deferente successionem filiorum patri in exclusionem sororum, an suffragetur patri binubo; Vel potiùs intelligi debeat juxtà dispositionem juris, ut morienti, proprietatem filiis primi matrimonii, quamvis fœminis, reservare teneatur; Et incidenter de altero Statuto continuativo possessionis in hæredem.

Et an filii censeantur veri proprietarii ab initio.

Disc. XXV.

Firmana Successionis.

De Statuto Firmano prohibente matrimonia cum forensibus, an attendendum sit in successione matris binubæ, quæ unum virum habuit civem, & alterum forensem; & an filii ex viro forensi procreati, ei succedant in bonis existentibus in territorio.

XXVI.

Beneventana reintegrationis.

De Consuetudine Neapolitana, *Capuane, & Nidi*, seu more nobilium, super successione in dote mulieris; Et de aliis Consuetudinibus, vel Statutis in eadem successione dotis remissivè, præsertim de Barensi, Urbevetano, & Bononiensi.

Disc. XXVII.

Romana, vel Senen. successionis.

An morientis ab intestato aversio ex justa causa, & tali, quæ ad exhæredationem sufficeret, apta sit excludere ab intestata successione personam aliàs ad eam vocatam, ut locus aperiatur remotioni, vel æquali; Et an voluntas ejusdem morientis desumpta ex ejus testamento, quod caducum sit vel aliàs inutile remaneat, pro eadem exclusione sufficiat.

Disc. XXVIII.

Novarien. successionis.

An legitimati per rescriptum ad instantiam, vel de consensu patris, cum clausula, *sine præjudicio venientium ab intestato*, habeant primam causam intestatæ successionis, in exclusionem fratrum, & aliorum.

Disc. XXIX.

Romana hæreditatis de Armannis.

De exclusione matris à successione filii pupilli, eo quia non curavit infrà annum illi provideri de tutore; Et an detur in hac materia purgatio moræ; Et de ejusdem matris exclusione ob transitum ad secunda vota, non redditis prius rationibus tutelæ per eam administratæ, quando, & quomodo id procedat.

Disc. XXX.

Romana successionis de Camillis.

An dispositio textus *l. fœmina Cod. de secundis nuptiis* super

super necessaria successione reservanda per matrem binubam filii defuncti, locum habeat solum in successione immediata, vel etiam in mediata.

Et an dicta necessaria successio procedat favore illorum filiorum qui sint Religiosi professi.

Disc. XXXI.

Anconitana dotis.

An bona primi conjugis obventa in alterum binubum, non ex successione, sed ex renunciatione filiorũ primi matrimonii, subjaceant necessariæ successioni resultanti ex dispositione textus *in l. fœmina.*

Disc. XXXII.

Romana hæreditatis,

An materiam textus *in hac edictali Cod. de secund. nupt.* An scilicèt secundus vir obtinere possit plus, quàm quilibet ex filiis primi matrimonii; Et an in hujusmodi æquali successione regulanda, detrahi prius debeat tanquam præcipua legitima filiorum.

Et an in amasio, seu concubino procedat idem, quod in secundo viro.

Disc. XXXIII.

Romana successionis de Pelegris.

An dispositio textus *in l. fœmina* procedat etiam contrà virum contrahentem secundas nuptias; Et an excuset consensus filiorum, seu alia justa causa; Et incidenter; An renunciatio capiat hanc successionem necessariam debitam ex dicto textu *in l. fœmina.*

Disc. XXXIV.

Romana successionis de Ambrosiis.

An illa proprietas, quæ per parentem binubum reservanda est filiis primi matrimonii, transmittatur per dictos filios, qui parenti binubo prædecedant in eos, quorum favore per testamentum, seu aliàs dispositum sit; Et de cessatione dispositionis textus *in l. fœminæ* in iis, quæ parens binubus, non ex intestata successione, sed ex voluntate filii morientis obtinet.

Disc. XXXV.

Volaterana successionis.

An parens binubus possit in bonis, quæ filiis à Statuto reservantur, gravamina apponere, & quæ; Et an possit nolle acquirere, ut ità faceret deteriorem conditionem filiorum primi matrimonii, ac meliorem illam secundi viri, seu filiorum secundi matrimonii; Et incidenter de uxore relicta per virum usufructuaria.

Disc. XXXVI.

Auximana successionis.

An in augmento dotis facto pro secundo matrimonio, cum pacto, ut filii primi in eo nil prætendere possent, præcipua sit successio filiorum secundi matrimonii; Vel potiùs etiam alii ex primo succedere debeant.

Disc. XXXVII.

Romana administrationis.

De bonorum possessione concedenda proximiori in gradu ejus, cujus incerta sit vita, vel mors, quia nempè absentis, ac peregrinantis nullus habeatur certus nuncius; Et quatenùs ista decernatur matri, an huic in aliquo obstet transitus ad secunda vota.

Disc. XXXVIII.

Melevitana successionis, seu communionis.

De consuetudine Insulæ Melevitanæ super necessaria successione filiorum in quota bonorum per utrumque parentem, constante matrimonio quæsitorum; Et de alia consuetudine adjiciendi in pactis dotalibus pactum communionis inter conjuges bonorum constante matrimonio quærendorum, seu reciprocæ successionis in eis; Et si de dicto pacto expressa mentio non fiat, an adhuc, stante consuetudine, subintelligatur.

Disc. XXXIX.

Discursus relativus, sive instructivus super extraordinariis successionibus debitis, aliàs quàm ratione sanguinis; Et præsertim de successione uxoris pauperis ad materiam *Auth. præterea Cod. unde vir & uxor.*

Disc. XL.

Discursus generalis super puncto; An Statuta exclusiva fœminarum à successionibus propter dotem, impleri dicantur, atque locum habeant, ob dotem destinatam, vel potiùs effectiva traditio requiratur,

Disc. XLI.

Discursus generalis remissivus.

In materia Statutorum, & Consuetudinum, circa successionem ab intestato; Et istius occasione de aliis Statutis, quæ habentur in aliis materiis, cum distinctione inter Statuta particularia certorum locorum, cum alphabetico ordine locorum, vel Diœcesum; Ac etiam de Statutis generalibus, seu de iis, quæ generaliter in materia Statutorum habentur,

SUMMA
SIVE COMPENDIUM

Eorum, quæ in Foro magis practicabilia continentur in hac part. II. de Successionibus ab intestato.

INDEX CAVSARVM

Hoc titulo de Succeſſionibus ab inteſtato ordine alphabetico per Diœceſes diſpoſitus.

A

ANconitana dotis, diſc. 31. fol. 82.
Eadem, ſeu Bergomen. ſucceſſionis, diſc. 19. fol. 61.
Eadem ſucceſſionis, diſc. 10. fol. 42.
Auximana ſucceſſionis, diſc. 36. fol. 91.

B

BEneventana reintegrationis, diſcurſ. 26. fol. 73.
Bononien. ſucceſſionis de Mareſcottis, diſc. 22. fol. 66.
Eadem ſucceſſionis de Mazzochinis, diſc. 13. fol. 48.
Eadem ſucceſſionis de Zanis, diſcurſ. 5. fol. 10.

F

FAnen. ſucceſſionis, diſc. 15. fol. 50.
Firmana ſucceſſionis, diſc. 17. fol. 57.
Eadem ſucceſſionis, diſc. 25. fol. 71.
Florentina ſucceſſionis de Franceſchis, diſc. 9. fol. 39.
Forolivien. bonorum, diſc 24. fol. 69.

I

JAnuen. ſucceſſionis, diſc. 4. fol. 9.
Interamnen. ſucceſſionis, diſc. 14. fol. 49.

M

MAſſanen. ſucceſſionis, diſc. 11. fol. 45.
Melevitana ſucceſſionis, ſeu communionis, diſc. 38. fol. 94.

N

NEpeſina, vel Sutrina ſucceſſionis, diſc. 3. fol. 5.
Novarien. ſucceſſionis, diſc. 28. fol. 76.
Nucerina ſucceſſionis, diſc. 18. fol. 59.

P

PArmen. hæreditatis, diſc. 21. fol. 65.
Peruſina ſucceſſionis, diſc. 1. fol. 1.
Eadem ſucceſſionis, diſc. 2. fol. 4.

R

REatina ſucceſſionis, diſc. 12. fol. 46.
Romana adminiſtrationis, diſc. 37. fol. 93.
Eadem hæreditatis, diſc. 32. fol. 84.
Eadem hæreditatis de Armannis, diſc. 29. fol. 77.
Eadem ſucceſſionis de Ambroſiis, diſc. 34. fol. 87.
Eadem ſucceſſionis de Comitibus, diſc. 30. fol. 79.
Eadem, ſeu Senen. ſucceſſionis, diſc. 27. fol. 75.
Eadem, ſeu Spoletana ſucceſſionis, diſc. 20. fol. 63.
Eadem ſucceſſionis de Pellegris, diſc. 33. fol. 85.

S

SEnogallien. ſucceſſionis, diſc. 23. fol. 68.
Sutrina, *Vide* Nepeſina.

T

TUdertina ſucceſſionis, diſc. 6. fol. 31.
Eadem ſucceſſionis, diſc. 7. fol. 34.

V

VIterbien. hæreditatis, diſc. 16. fol. 54.
Volaterana ſucceſſionis, diſc. 35. fol. 89.

DE

PARS SECVNDA
DE
SUCCESSIONIBUS
AB INTESTATO, ET DE STATUTIS
DISCURSUS PRIMUS.
PERUSINA SUCCESSIONIS
PRO
IACOBO, ET PETRO PAVLO DE MVSCOLIS
CUM
LEOPARDA, ET HORTENSIA.

Responsum pro veritate.

De Statuto Perusino super successionibus ab intestato, decernente successionem patruis, eorumque descendentibus, una cum sorore, & matre; An locum habeat, quando nullis patruis existentibus, adsint solùm patrueles; Et àn hujusmodi Statuta excludentia fœminas, & cognatos propter masculos, & agnatos respectivè, censenda sint odiosa, & exorbitantia, vel potiùs favorabilia, adeò ut benignè interpretanda sint.

SUMMARIUM.

1 *Quales sint quæstiones cadentes in successionibus ab intestato.*
2 *Refertur Statuti dispositio.*
3 *Facti series, seù casus controversiæ.*
4 *Quod punctus esset nimium ambiguus.*
5 *Quomodo in ambiguis quæstionibus de jure debeat responderi.*
6 *Qualis videatur sensus, vel intellectus magis probabilis Statuti.*
7 *De differentia àn sit unica successio, vel considerentur duæ diversæ.*
8 *Statuta in materia successionis continent testamentum legis.*
9 *Ubi vocantur plures lineæ, vel plura genera, quomodo attendatur proximitas gradus.*
10 *Non vocatus à Statuto, censetur exhæredatus.*
11 *Quando aliqui stent demonstrativè potiùs, quàm taxativè.*
12 *Statuta exclusiva fœminarum, vel cognatorum non sunt odiosa, sed potius favorabilia.*
13 *De ratione dictæ conclusionis, & de historia legali super antiquo more succedendi.*
Card. de Luca P. 2. de Succes.
14 *De differentia inter non usum initiativum, & præscriptivum legis.*
15 *Ex usu fideicommissorum edocemur de moribus regionis.*
16 *Declaratio non importat novam dispositionem.*
17 *Quod in dubio sit capienda interpretatio favorabilis masculis, vel agnatis.*

DISCURSUS I.

NUllæ, vel nimium raræ sunt in foro quæstiones, super successionibus ab intestato, in solis terminis juris communis, quoniam, si quæ antiquitùs inter Scribentes aderant; Attamen ex eo quod per Tribunalia, una opinio usu magis recepta sit pro regula; Altera verò opinio recepta est pro limitatione, hinc proinde videntur hodie remanere scholarum, & academiarum pabulum; Ut potissimum videmus in ea antiquiorum adeò celebri, & agitata quæstione inter *Accursium*, & *Azzonem*, an plurium prædefunctorum fratrum nepotes cessante concursu patrui, succedant in stirpes, vel in capita, dum hodie receptum est, ut cessante necessitate repræsentationis, successio sit in 1

capita; Ac etiam in altera ad materiam text. *in l. quod scitis Cod. de bonis quæ lib.*; vel ad materiam text. *in l. si infanti Cod. de jur. deliber.*, cum similibus.

Frequentes autem fori hodiernæ controversiæ sunt, super intestatis successionibus ratione juris statutarij, vel consuetudinarij in casibus, qui non benè ab eo fuerint explicati.

Cum autem Statutum Perusinum *Rubr. 45. lib. 2.*, inter alia disponat ut aliquo sine filijs, vel fratribus moriente, superstitibus sororibus utrinque conjunctis, & patruo, seù patruis, eorumque descendentibus, isti una cum sororibus ad successionem admitti debeant; In altera verò parte disponat ut moriente pariter aliquo sine filijs, vel fratribus, superstite matre, seu ascendentibus per lineam maternam, & patruis, uno, vel pluribus, ac præmortui patrui filijs, vel descendentibus, in medietate bonorum morientis succedat mater, vel avia paterna, vel ascendentes per lineam maternam juris ordine servato, & in alia medietate, patrui, unus, vel plures, ac præmortuorum filij, & descendentes in stirpes, exclusis fratribus, & sororibus uterinis, nec non avunculis, materteris, & amitis, expressè declarando casum, in quo adesset mater, ac soror utrinque conjuncta, & patrui, ut omnes æqualiter succedant. 2

Casus autem dederit mortem Sebastiani de Muscolis, superstitibus Leoparda matre, Hortensia sorore utrinque conjuncta, & Jacobo, ac Petro Paulo Vincentij patrui prædefuncti filijs; Hinc orta est quæstio, an isti, ob nullius patrui existentiam, admittendi essent ad æqualem successionem, una cum matre, & sorore; Atque desuper pro veritate consultus. 3

Respondi, quod adeò dubius reputatus fuerit iste articulus plenè tractatus per DD. Perusinos nempè *Eugen. consil. 37. lib. 2.* substinentem jura patruelium, *& Honded. cons. 1. & 2. lib. 1.* substinentem eorumdem exclusionem ad favorem matris, & sororis, ut introducta in Rota eadem quæstione per dictos Consulentes disputata, causaque pluries proposita, capi non potuerit resolutio, undè propterea controversiæ finem dedit concordia, ab eodem Tribunali insinuata, vel demandata, ut in nimium ambiguis quæstionibus, stylus commendabilis est Tribunalis faciendi. 4

Hinc proindè dixi, temerarium videri, determinatum judicium pro veritate desuper tradere, cum solum in hujusmodi casibus, Consulentis partes esse videantur, respondendi de proprio judicio, & quomodo ipse, si Judicis partes gereret, decerneret; Et juxta quem respondendi modum, frequens est mea consuetudo, potissimè verò in materijs conjecturalibus, in quibus conjecturarum pondus, vel efficacia, certam, determinatamque regulam non recipit, sed ut sæpiùs *sub tit. de fideicommissis*, ac alibi habetur, id pendet à singulorum casuum individuis circumstantijs, pensandis ex prudenti Judicis arbitrio, quod etiam in ijs, qui solam justitiam, ac veritatem præ oculis habeant, pro ingeniorum varietate, frequenter varium esse solet. 5

Probabilior autem mihi videbatur opinio *Eugenij* pro patruelibus, tam ex rationibus, ac fundamentis per eum doctè deductis, quæ rectè intuenti, solida, & stringentia, ac adæquata videntur, potiùs quàm alia deducta *per Honded. dicto cons. 1. & 2.*, apud quos, absque superflua repetitione videri possunt; Quàm etiam, ac principaliter, quia Statutum non constituit in unica successione, seù patrimonio hujusmodi personarum concursum, sed dividendo in duas partes hæreditatem, distinguere voluit utramque lineam, agnationis scilicet, & cognationis, atque constituere duas successionum causas omninò diversas, ut in una medietate succedat, vel mater, vel avia, vel ascendentes per lineam maternam, non data distinctione numeri personarum; Et in alia medietate succedant patrui, unus, vel plures, seù prædefunctorum filij, & descendentes in stirpes, pariter absque differentia numeri, quoniam comparativè ad aliud genus maternum, id nihil refert, dum tantùm capiunt decem, vel viginti, quantum caperet unus, servando solùm ordinem successionis inter seipsos in quolibet genere; Eo modo quo, vocatis æqualiter ab initio duobus lineis, vel personarum generibus, tantùm obtinet una linea, in qua adsit unus, vel duo, quantum alia, in qua adsint centum, ut infrà, atque advertitur pluries *sub tit. de jure patr.*, ac etiam aliquando *sub tit. de fideicommiss.* 6

His autem sic stantibus, nullatenùs intrare videntur propositiones, ac regulæ generales deductæ *per Honded.* in materia Statutorum excludentium masculos propter fœminas in gradu æqualitate, quoniam illæ procedunt in concursu personarum in simul ad eamdem hæreditatem, vel successionem venientium, quorum una, alterâm ratione proximitatis excludere prætendat; Secùs autem ubi fingantur duæ successiones pro diversis personarum generibus, juxta ea, quæ in proximis terminis consimilis distinctionis habentur deducta locis citatis, ac etiam *hoc eodem tit. in Reatina disc. 112.* quoniam non curatur numerus, vel qualitas personarum omnium per unicum simultaneum concursum, utriusque lineæ, seù generis, sed solùm ille consideratur inter personas cujusliber lineæ discretivè. 7

Hujusmodi etenim statutariæ dispositiones dicuntur continere testamentum legis *Bald. cons. 205. num. 1. lib. 4.* & cæteri *per Rot. apud Cels. decis. 148. num. 11. edita in dicta Reatina, disc. 12.*; Undè propterea, si testator ab initio per nomen collectivum duas diversas lineas constituat, seù duo distincta personarum genera vocet, cum distinctione portionum, quia nempè ad unam medietatem vocet unum genus, & ad alteram medietatem alterum, cum successivo fideicommisso, tunc eventu casu, juxta magis communem, & probabilem opinionem, non curatur proximitas omnium utriusque generis, sed attenditur solum illa generis proprij, in qua sufficit esse proximior in sua linea, seù genere, quamvis comparativè ad personas alterius generis, esset remotior, quoniam per subingressionem in gradum corruptum sui ascendentis, ità fit proximior, atque sufficit esse talis in sua linea ab initio, per testatorem constituta, & distincta, ut cæteris relatis, *Odd. cons. 39. num. 58. cum seqq. Menoch. cons. 124. num. 78. Giovagn. cons. 26. num. 8. lib. 1. Rot. dec. 96. post Merlin. de legitima* aliàs *dec. 198. par. 4. rec. tom. 2.* & habetur *sub tit. de fideic. disc. 17. & 18.* & in alijs. 8

Et licet retento eodem axiomate, ut ordo successionis ab intestato, continere dicatur testamentum legis, communis, vel municipalis, intret objectum, quod qui non reperitur in hujusmodi testamento vocatus, præteritus, seu exhæredatus censeatur, ut ex *Bald. dicto cons. 205. lib. 4. & 473. lib. 5.* habetur in superius allegata *dec. 248 Cels.* 9

Ponderabam tamen, quod hoc objectum in proposito non intraret, cum Statutum non præterierit, sed expressè vocaverit patruorum prædefunctorum filios, ac descendentes, ideoque ipse per- 10

personarum ordo dici non potest neglectus, vel
11 omissus, sed potius expressus; Nil obstante quod in ejus vocatione supponatur existentia patrui, quoniam illa non enunciatur taxativè, quasi quod in eo tantum casu, & non aliàs istud personarum genus vocatum sit, dum nulla penitus congrua ratio id suadere videtur, sed solùm quoad ordinem succedendi inter se, ut scilicet tali casu, prædefunctorum filij, vel descendentes, in stirpes, non autem in capita successionem prætendere valeant; Ideoque non est extendere Statutum ad casum omissum vel ad personas non vocatas, ut credit *Hondedeus*, qui super hujusmodi extensionis regulari denegatione multum insistit, sed est solum interpretari, ut expressa vocatio hujusmodi personarum non cesset, ob cessationem illarum; quarum existentia quoque à Statuto considerata est.

Fortiùs verò, quia non agitur de Statuto odioso, ac verè exorbitanti (quo casu strictius in materia
12 extensionis, vel compræhensionis proceditur,) sed potius reversivo ad jus, quo Romani magis vivebant, vel conservativo morum Italiæ, de tempore, quo jus civile inventum est, & consequenter, vel favorabile, vel non odiosum censendum venit, ut de hujusmodi Statutis exclusivis fœminarum, vel cognatorum propter masculos agnatos, quod non sint odiosa, neque adeò strictè, & rigorosè attendi debeant, ut sunt alia odiosa, & exorbitantia, cæteris allegatis habetur *apud Gratian. discept. 449. num. 43. Rota dec. 188. num 15. dec. 548. num. 8. par. 1. rec. 438. par. 4 tom. 2. Add. ad Buratt. dec. 6. in fine.*

Et quidem, ut sæpius infra *hoc eodem titulo*, & sub altero *de testamentis*, ac alibi advertitur; Pro meo sensu fabulosum, ac erroneum videtur illud assumptum, quod per ora pragmaticorum ita volitare solet, ut hujusmodi Statuta, exorbitantia, & juris communis correctoria sint, ex eo quòd adver-
sentur juri novissimo *Justiniani* dirimenti differentiam sexus, ac agnationis, & cognationis; Siquidem attentis occidentalium regionum moribus, præsertim verò Romanorum, totiusque Italiæ, potius dictum jus novissimum, exorbitans, atque contrarium censendum est, hujusmodi verò statutarium, nostris moribus magis adaptatum est, ac favorabile.

Quamvis enim DD., præsertim Institutionum glosatores, ac præcipuè illi moderni scholastici, qui
13 legali, eruditioni ac temporum supputationi magis inhærent, longas retexerint quæstiones, quid nam verius disponerent leges 12. tabularum, ac media jurisprudentia, (quæ lex *Vaconia* dicitur) sivè Prudentum interpretatio; Aut Prætoris æquitas cum remedio possessionis bonorum, vel Imperatorum Constitutiones, ab Augusto initium sumentes; Atque in hoc ijdem eruditionis professores, nimium certent ad notata *per Gotifred.*, *Misinger.*, *Piccard. Harpprect.*, & alios *in §. cæterum inst. de legit. agnat. succes.*, *Albert. Brun. de statut. exclus. art. 2.* & alios de quibus *Cyriac. controv. 353. num. 26. & seqq.*; Atque præter causæ necessitatem, & cum aliqua fortè inutili evagatione agitur *in Firmana fideicommissi. ..... 1671. coram Albergato*; Hoc unum tamen certum est, quod novissimis temporibus, in quibus, sub Constantino Magno, sequuta est Sedis Romani Imperij translatio ad Constantinopolitanam Civitatem, in Urbe vivebatur eo jure, quod masculos agnatos vocabat, non autem fœminas, vel cognatos, atque ita continuatum est usque ad tempora Justiniani, qui omnem sexus, ac agnationis, vel cognationis differentiam substulit; Verùm, juxta legalem historiam sæpius enunciatam præsertim *sub tit. de servit. Card. de Luca P. 2. de Succes. disc. 1.*, latius vero actam *per Valentin. Forester inter tract. magn tom. 1.*, istæ novissimæ leges Justiniani, quinimò omnes, juxta ejus compilationem, vel nullatenus cognitæ fuerunt Italiæ tunc à Vandalis, & Ghotis, alijsque barbaris nationibus jam penè devastatæ, ac oppressæ; Vel si cognitæ fuerunt postmodum ex Longobardorum, aliarumque dominantium exterarum nationum Romani Imperij nomini, & dignitati infensarum, legibus, ac prohibitionibus, sub oblivione sepultæ fuerunt, per sex sæcula, & ultrà, vivendo; Vel cum legibus Longobardorum, quæ fœminas, vel per eas cognatos excludunt; Vel cum legibus, & usibus particularibus, idem disponentibus, ideoque ista Provincia, ejusque populi hoc jure vivebant.

Cumque sequuta in duodecimo sæculo nostræ Salutis, casuali dictarum legum civilium inventione, eisque receptis, compertum esset, quod ex litterali earum sensu, (ad hæc non reflectendo,) primi Glosatores, ac interpretes, dictum jus novissimum Justiniani editum in Græcia, hujus regionis moribus oppositum, ad praxim deducerent; Hinc proinde, vel renovando antiqua Statuta, seù consuetudines, quæ ante dictam inventionè in singulis Civitatibus vigebant; Vel ità declarando animum non acceptandi leges civiles in hac parte; Per Statuta ferè ubique prodita, etiam in ipsamet Romana Civitate, eorum animum populi declararunt, adeò ut non sint nova Statuta juris communis jam
14 recepti, ac practicati correctoria, sed potius impediriva primævæ ejus receptionis, & usus, juxta distinctionem non usus initiativi, ac alterius destructivi, de qua *eodem disc. 1. de servit.*

Et consequenter, clarus error videtur istos terminos correctionis, ac exorbitantiæ, adhibere, cum præsertim frequens usus fideicommissorum agnatitiorum nos doceat, ut isti sint regionis me-
15 res, eodem themate retento; Potissimè quia Statutum in hac parte, non processit per viam novæ dispositionis, sed per viam declarationis, ut liquet ex illo verbo *declarantes*; Qui etenim declarat, nil
16 de novo disponit, sed quid jam dispositum sit, melius aperit, ad instar excutientis grana à spicis, juxta exemplum traditum *per textum in l. adeo ff. de acquir. rer. domin.*, atque advertitur sæpius *sub tit. de donat. & sub altero de fideicommissis*, & alibi; Ideoque patrui stare dicuntur solum demonstrativè ad præcedenter disposita, non autem taxativè, seù moderativè; Maximè dum utitur dictione *pariter*, quæ de sui natura est præcedentium repetitiva.

Istam itaque dixi mihi videri veritatem, quoniam in meo sensu, sufficit casum esse dubium, ut in dubio capi debeat interpretatio pro fœminarum, & cognatorum exclusione ad favorem agnatorum
17 ob jam dictam rationem, ob quam nunquam intellectum captivare potui ut acquiescerem nostrorum pragmaticorum traditionibus, ac rigoribus, cum quibus in hujusmodi Statutorum intelligentia procedi solet, ob dictum præsuppositum quod sint exorbitantia, & juris communis correctoria, dum jus civile non habemus in ratione auctoritativa Imperatoris, eo modo, quo editum fuit, sed potius in ratione usus, ac legum respectivè particularium cujuslibet regionis, vel Principatus, ut sæpè in omni ferè materia advertitur.

PERUSINA SUCCESSIONIS PRO ASTORRE BENINCASA CUM PHYLOMENA SORORE.

Casus decisus per Rotam pro Astorre.

De Statuto Perusino excludente fœminas propter masculos, dummodo eas dotent, in casu negligentiæ eas ad successionem vocante, seù reintegrante; Quomodo intelligatur; Et quæ mora in masculo ad hunceffectum requiratur.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Resolutio causæ.*
3 *De consuetudine Neapolis musculiante fœminas exclusas.*
4 *Quod masculus etiam non requisitus, teneatur dotare fœminam excludendam.*
5 *Ille qui negligit dotare puellam usque ad ætatem 25. annorum, est in mora.*
6 *Laudatur resolutio, & de ratione.*
7 *De fide non præstanda Consulentibus, & præsertim* Ruino.
8 *Non est immorandum in verbis, sed attendi debet substantia voluntatis Statuti.*
9 *Quod masculus debeat constitui in mora, & non procedat conclusio de qua, num. 5.*
10 *In hæredem non transmittitur facultas implendi conditionem legalem.*
11 *Hoc Statutum diversimodè disponit de successione materna, quàm de paterna.*
12 *De novis reformationibus post quam scripsit* Corneus.
13 *Datur regula quomodo intelligenda, & practicanda sit conclusio de qua, num. 5. & 9.*

DISCURSUS II.

1 PARENTIBUS ab intestato defunctis, Astorres, Philomenam sororem in pupillari ætate existentem, in Monasterio educari curavit; Cumq; ejus factæ nubilis, diversitas geniorum nuptias distulisset usque ad ætatem annorum 30., in qua, nulla constituta dote, insciо fratre, virum duxit; Statutum autem Perusinum exclusivum fœminarum propter masculos *Rubric.* 45. exclusionem demandet, dummodo frater sororem congruè doret, sin minus illa in successione cum eo concurrat; Hinc dicta Phylomena prætendendo, ut ob non adimpletam conditionem factus esset casus successionis utriusq; parentis, judicium desuper instituit coram illius Civitatis Gubernatore, qui ad maternam successionem eam admisit, à paterna verò, stante dote per fratrem oblata, exclusit; Introductaque causa per appellationem *in Rota coram Alberga.* ac dato dubio an mulieri appellanti paterna successio debita esset (cum materna non controverteretur) *sub die 26. Novembris 1660.* negativa prodijt resolutio, cui actrix acquievit, ideoque causa ulteriorem progressum non habuit.

Hujus disputationis punctus erat, an hæc statutaria exclusio sub onere dotandi, dicenda esset conditionalis, adeo ut onus esset masculi excludere volentis, conditionem adimplere, priusquam successio agnoscatur, unde propterea etiam non requisitus, & sine aliqua mora, dotem dare, vel saltim offerre teneatur; Vel potius è converso necessaria sit interpellatio, per quam incurratur mora, quæ locum aperiat reintegrationi fœminæ, juxta quæstionem præ cæteris magis tractatam per DD. Neapolitanos super interpretatione illius Consuetudinis quæ disponit ut fratre negligente maritare, ac dotare sororem intra ætatem 16. annorum, exæqualiter cum masculo ad successionem admittatur, quod ibi sub vocabulo *masculare* seu *masculationis* explicatur, cujus Consuetudinis mentio habetur *in Beneventana sub hoc tit. 26. disc. 26. & in Neapolitana sub tit. de dote disc. 103.*

In hoc autem, Scribentes pro actrice dicebant verius esse, ut id pro conditione adjectum sit, quodque frater, etiam non requisitus, dotare, vel dotem offerre teneatur, innixi auctoritati *Rain. cons. 74. l. 2. num. 12.*, & magis in specie auctoritati *Corn. cons. 300. lib. 4.* qui loquitur in specie hujus Statuti Perusini, cum quo pertransit *Rota dec. 264. par 6. rec repetit apud Gilian. ad Statut. fol. 258.*; Et nihilominus quod ubi etiam contraria opinio tenenda esset super mora, adhuc illa quidem magna contracta erat, quoniam exijs, quæ habentur in sua materia *sub tit de dote disc. 1. & 2. & 144.*, lex moram in maritando, ac dotando puellam supponit per lapsum ætatis 25. annorum, adeout licentiâ illi tribuat etiam indignè nubendi, quinimò, & se prostituendi; multo igitur magis dum usque ad majorem ætatem annorum 30. id fuerat dilatum, atq; major dilatio accessisset, nisi ipsa mulier absque fratris opera invenisset virum, qui eam sine dote ducere contentus fuit.

Contrarium, etiam in sensu veritatis, probabilitis dicebam ego, scribens pro fratre, ideoque resolutio, justa, beneque fundata visa est; Tum ex factis circumstantijs, dum ex hac parte justificabatur, quod frater plures invenerat, ac obtulerat dignarum nuptiarum occasiones, ab ipsa muliere recusatas; Tum etiam, quoniam quidquid dicat *Rain. dicto cons. 74. lib. 2.* (cui sicut in ingenij acumine non inmeritò inter Consulentes fortè prima laus saltim post *Baldum* danda est, ita etiam congrua videtur obtrectatio, quod pecuniæ nimium inservi-endo, totum id, quod Partes volebant, sæpius sibi contrarius, probare curabat, ut in dies facere coguntur Advocati) undè propterea pro meo sensu pernicioſus est Consiliorum usus, magnusque error videtur Judicantium, hujusmodi Consulentium auctoritati deferre, quoties non sint Consilia decisiva ad veritatem, quæ nimium rara sunt.

Omninò verius, magisque receptum est, ut mota vera requiratur mediante formali interpellatione; quoniam, ut benè advertit. *Isern. in Constitutione Regni* quæ incipit. *In aliquibus quinta Columna post num. 8.*, quoties Statutum non restringit exclusionem fœminæ ad jam dotatam, sed supponit futuram dotationem immorandum non est in verborum formula vel subtilitate, quam pertinacibus relinquendam esse dicit, sed attendi debet substantia voluntatis statuentium, seù finis ab eis contemplatus, non curata distinctione, an verbo imperent

importent modum vel conditionem ; Et consequenter requiritur mora vera per judicialem interpellationem cum præfixione termini *ut per Isern. ubi supra num. 50. Afflict. ibidem nu. 3.* & in fortioribus terminis dictæ *Consuetudinis Neapolitanæ*, quæ habet tempus præfinitum, unde intrare potest dispositio textus *in l. magnam Cod. de contrahend. & committend. stipulat. Afflict. in dicta constitutione in aliquibus 8. notab. num. 69. Molfes. ad consuetud. par 4. q. 4. num 6. Capyc. Latr. decis. 59 num. 23. ubi add. num. 13. & seqq & decis. 125. n. 8.*, Et habetur *dicto disc. 103. de dote*; Et generaliter *Gabr. cons. 5. num. 30. & seqq. lib. 1. & cons. 139. n. 5 & seqq. lib. 2. Fenzon. ad Statut. Urbis cap. 145. num. 21. & seqq. Mart. de succes. par. 1. quæst. 13. art. 6. nu. 30. cum seqq.* cum aliis in causæ decisione.

Et in terminis specialibus hujus Statuti idem *Corn. cons. 75 num. 4. lib. 1. Ambrosin. dec. 46. n. 21. p. 1.*, cum aliis in decisione ideoque curandum non est de dicta auctoritate *Ruin.*, potissimè quia ipse percutit casum diversum, quod jam defuncto patruo, cui ex Statuto competebat jus excludendi neptem, hujus conditionis, vel modi implementum offerebatur per ejus hæredem, in quem una opinio credit non transmitti facultatem implendi conditionem legalem, ut advertit *Menoch. cons. 1170. num. 25. & seqq.*, qui cum hoc præsupposito eum sequitur, unde propterea quidquid sit de hoc assumpto quod examinare non oportuit, sufficiebat quod non essemus in casu. 10

Neque præmissis obstare dicebam auctoritatem *Rotæ dicta decis. 264 par. 6. rec. repetit. post Gilian.* quoniam loquitur de successione materna, in qua diversa militat ratio, dum Statutum discretè de hac successione agit, cujus respectu præsupponit fœminam jam dotatam, secus autem respectu successionis patris, vel avi, in qua supponit fœminam esse innuptam, ac indotatam, dum disponit ut frater admittatur ad eam offerendum sorori quamvis invitæ, ac interim decernit alimenta, seu fructus eorum loco. 11

Quo verò ad auctoritatem *Corn. dicto cons 300.*, de illa pariter non veniebat habenda ratio ; Tum quia percutit casum diversum, magisque exorbitantem consobrini excludere volentis à successione fratris germanam sororem ; Tum etiam quia *Corn.* scripsit in terminis Statuti antiqui, quando adhuc non prodierant novæ reformationes editæ de anno 1563. & sic ferè per sæculum post *Corneum*, in quibus reformationibus ad hujusmodi difficultatem removendam addita fuerant illa verba *mulierem etiam invitam, & in quacumque ætate constitutam*, ut advertunt *scribentes apud Gilian. ad hoc Statut. fol. 261 num. 74.* 12

Quamvis autem in ista causa, ex ejus particularibus circumstantiis, probabiliter neglecta fuerit mora deducta ex lapsu congruæ ætatis, quoniam docebatur de diligentiis à fratre adhibitis, quodque mora potius provenerat ex parte ipsius mulieris respuentis occasiones à fratre oblatas, adeòut potius ex facto, quàm ex jure prodierit decisio; Attamen reflectendo ad veritatem, pro meo judicio, improbabile videtur dictam conclusionem ita generaliter statuere, ut semper necessaria sit vera mora non incurrenda, nisi per judicialem interpellationem cum præfixione termini, quoniam cum puellæ innuptæ, sub fratrum educatione, ac potestate vivere soleant, eos loco patris, ut plurimum metuentes, atque ex virginali pudore non de facili audentes etiam extrajudicialiter, atque intra domesticos parietes, eos requirere de vito, cum hujusmodi licentiæ, seu petulantiæ in puellis contingere soleant, solum ubi reperiantur in Monasteriis, quæ juxta frequentem experientiam pro iis, quæ maritandæ sunt, perniciosa potius videntur; Hinc proinde nimium rari essent casus, in quibus ista conclusio practicabilis, esset, satisque lata via aperiretur fratribus, exercendi tyrannidem cum sororibus, easque cogendi ad perpetuam viduitatem, illas domi tanquam famulas retinendo cum denegatione tam successionis, quàm dotis; Ideoque pro meo judicio ista dicenda videtur quæstio facti potius, quàm juris discretè pro facti qualitate, ac discretè, prudenti arbitrio tractanda, non autem inepto, & leguleico more cum regulis, ac propositionibus generalibus tam contra puellas ut in præsenti conclusione, quàm pro eis juxta exorbitantes propositiones practicatas in casu, de quo *dicto disc. 1. & 2. sub tit. de dote*; Aut enim puella ante ætatem immaturam, ex regionis usu metiendam, petulanter cum patre, vel fratre agendo, eis neglectis, virum sibi eligat, absque eo quod ipsi de culpa redargui possint, & tunc recte ista conclusio recipienda sit super mora vera, nonnisi per judicialem interpellationem cum præfinitione termini à Judice facienda, incurrenda ; Aut è converso constat de culpa nimium comprobata à lapsu dictæ ætatis 25. annorum, ob quem lex indignè nubendi, quinimmò etiam se prostituendi, licentiam concedit, & tunc alia mora desideranda non sit, quoniam ideò prudenter statuentes, masculis, fœminarum reintegrationem, seu masculiationem comminantur, ut ita providi, ac solliciti sint ad eas collocandum ex impulsu proprii interesse, dictique timoris, ideoque substantia istius veritatis pro facti qualitate attendenda videtur, non autem procedendum est cum verborum formalitatibus, vel cum generalibus traditionibus quas semper erroneum est, generaliter, ac indeterminatè practicare, cum principaliter spectari debeat finis, seu effectus à statuentibus consideratus. 13

NEPESINA
VEL
SUTRINA SUCCESSIONIS
INTER
FRANCISCUM, ET ALIOS DE CONSTANTINIS.
CUM
ANNA MARIA, OLIMPIA, ET ALIIS.

Votum decisivum.

De Statuto Scrophani excludente fœminas propter masculos, an intelligendum veniat data gradus æqualitate, vel potius masculi remotiores succedant ; Et demandata exclusione propter dotem, an unica sufficiat pro omnibus casibus, vel discretive requiratur dotatio ex qualibet successione.

Et de hujusmodi Statutorum cessatione, ob existentiam matris in medio, tanquam in casu mixto; Et quid ubi mater non succedat; Vel ea succedente in sua portione, quid inter fratres, & sorores; Et an sorores uterinæ concurrant cum matre.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Votum seu resolutio.*
3 *Quod difficiliores sint partes Judicis, quam illæ Advocati.*
4 *Statuta exclusiva fœminarum intelligenda veniunt propter masculos æqualis gradus.*
5 *Declaratur quando secus.*
6 *Quomodo in materia procedi debeat.*
7 *Quod agatur potius de casu limitationis, & de ratione.*
8 *De hujusmodi Statutorum benigna interpretatione.*
9 *An in hoc dignoscatur aliqua differentia inter fœminas agnatas, & cognatas.*
10 *In successione attendenda est causa immediata.*
11 *Hæc Statuta procedunt in successione dotantis.*
12 *Quando secus ut unica dos sufficiat & de distinctione.*
13 *De applicatione ad casum.*
14 *Quomodo in materia procedendum sit.*
15 *Quod improprium sit eidem fœminæ plures dotes dari debere.*
16 *Statuta exclusiva non procedunt, existente matre in medio.*
17 *Fratres, vel sorores ex latere patern o tantum non concurrunt cum matre, & è contra ex materno cum patre.*
18 *Quid ubi conjunctio est ex eodem latere ipsius matris, vel patris.*
19 *An existentia matris de facto sufficiat ad effectum de quo num. 16. quamvis illa non succedat.*
20 *Contrarium verius.*
21 *Statuta continent testamentum à lege factum pro morientibus ab intestato.*
22 *De Statuto Faventino.*
23 *De illo Imolæ.*
24 *Etiam ubi mater est in medio intrat Statutum inter ipsos fratres, & sorores.*
25 *De ratione, ob quam in istorum Statutorum interpretatione benignè procedendum est.*

DISCURSUS III.

1 DEFUNCTO ab intestato Joanne Antonio de Constantinis, superstitibus matre binuba, pluribus sororibus uterinis ex secundo matrimonio, & duobus patruis; Cum in loco Scrophani, de quo omnes erant, cum bonorum etiam situatione, vigeret Statutum ut fœminæ maritatæ vel maritandæ à patre, avo, matre, avia, alijsque superioribus, vel à fratre, patruo, avunculo, nepotibus, alijsque consanguineis, vel affinibus vel extraneis personis, dote contentæ esse debeant, nec aliud prætendere possint, assignata ratione, quia expedit honestati habere mulieres dotatas, & maritatas, familias autem, & stirpes conservare. Hinc, ultra aliam controversiam fideicommissi in aliquibus defuncti bonis avitis; quatenus ad ejus intestatam successionem pertinet, orta quoque est controversia inter patruos, & sorores; Cumq; ageretur de asse notabili, Partes concorditer obtinuerũt à loci domino ut ille Gubernator, coram quo causa pendebat, procedere deberet de voto alicujus J. C. in Curia, ubi punctus formiter discuti posset; Quare me deputato, assumptisque hinc inde pluribus primi nominis Advocatis, super duobus articulis acriter disputatum fuit; Primò nempe an hoc Statutum intelligendum veniret, data gradus æqualitate vel potius, ut masculi quamvis remotiores excludant fœminas proximiores; Et secundò an intelligi debeat solùm de illa successione, de qua fœmina dotata sit, vel potius unica dotatio sufficiat pro omnibus.

In utroque autem puncto, mihi verius visum fuit, pro patruis contra sorores responderi debere; 2 Excitavi tamen ego motivum contra patruos ab hac successione excludendos, ob existentiam matris, ut ea veniente atque successionem petente, Statutum tanquam in casu omisso cessaret, ideoq; subintraret dispositio juris communis, qua attenta, sine dubio in concursu matris, & sororum, patrui non veniunt, quæstione remanente inter ipsas matrem, & sorores; Undè propterea Scribentes pro patruis acquieverunt, bonis fideicommissis contenti, incertumque est quid inter matrem, & sorores sequutum sit, cum desuper meum votum expetitum non esset, credebam tamen quod totum matri deberetur; Ideoque tres fuerunt puncti seu articuli, duo scilicet inter Advocatos disputati; Et alter à me tanquam Judice excitatus.

Rari autem sunt casus, in quibus ego has partes gesserim, quoniam agendo Advocatum, effugi quantum potui partes Judicis, utpotè pro meo sensu expertus quod longè difficiliores sint partes Judicis, quàm Advocati, adeout majorem laborem, ac timorem, & applicationem mihi præberet una 3 causa in judicando, quàm quatuor, & ultrà, more Advocati defendendæ, & tamen videmus, quod cum tanta facilitate, partes Judicis etiam per inexpertos explicantur.

Quatenus igitur pertinet ad primum punctum, an scilicet hujusmodi Statuta excludentia fœminas propter masculos, intelligenda sint per masculos æqualis gradus, non autem inæqualis; Scribentes pro fœminis dicebant (& benè,) quod eis assistebat regula, ut .s. Statuta intelligenda veniant, 4 data gradus æqualitate, & non aliàs, ex ijs, quæ cæteris relatis habentur *apud Brunum de Statut. art. 11. num. 248. Honded. cons. 1. num. 33. lib. 2. Tob. Non. consil. 15.* ubi de Statuto Tudertino *Franch. decis. 87. Rouit. decis. 20. num. 50. Rota dec. 8. num. 33. par. 1. divers.* plenè *decis. 68. num. 4. par. 6. recen.* & in alijs pluries.

Admittebant Scribentes pro masculis hanc regulam, cum illi assisteret magis communis, & recepta opinio; Insistebant autem in limitatione, pa- 1
riter magis communiter recepta, ubi ex Statuti contextu pateat de diversa voluntate, desumenda, vel à ratione conservationis agnationis in ipso expressa vel à generalitate verborum, alijsque argumentis hanc Statuentium voluntatem suadentibus, cum in effectu ista sit quæstio facti, & voluntatis potiùs, quàm juris, ex ijs, quæ cæteris relatis, habentur *apud Honded. cons. 4. num. 85. & seqq. lib. 1. Borgnin. dec. 22. num. 20. cum seqq. part. 4.* latè *Thesaur. decis. 37.* ubi plures cumulantur, *Rota in Romana seu Spoletana bonorum 22. Maij 1602. coram Sacrato*, & in alijs, atque Scribentes pro fœminis, non negabant veritatem limitationis in abstracto, sed negabant applicationem, super qua certatum fuit, adeout ex jam insinuatis, verè ista non sit quæstio juris, sed facti, & applicationis, certam non recipiés regulam

regulam generalem cuicumque casui applicabilem, cum decisio pendeat ex singulorum Statutorum contextu; Ideoque erroneum est, cum doctri-
6 nis,& propositionibus generalibus procedere, benè istis deservientibus ad intellectus illuminationem pro hujusmodi interpretatione facienda, eo modo quo in alijs ambiguis morientium, vel contrahentium voluntatibus habemus.

Mihi verò visum fuit, quod versaremur potius in casu limitationis favore masculorum, quam in casu regulæ; Tum ob rationem assignatam à Sta-
7 tuto conservationis bonorum in familijs, & stirpibus, quodque in fœminis sufficiat providere honestati, eas maritando,& dotando; Tum etiam ob verborum amplitudinem, ut Statutum dote etiam ab extraneo danda contentetur; Nimiumque me movit auctoritas quatuor insignium hujus Curiæ antiquorum, ac primi nominis Advocatorum, quorum duo de tempore hujus disputationis obierunt, alij verò duo in conspicuo Prælaturæ statu constituti erant, nempè, *Spada, Portius, Andosilla, & de Rubeis*; qui in controversia circa hujus sæculi initium excitata, ita pro veritate responderunt; Ita etiam nimium impellente meo sensu, vel genio ex pluries hoc titulo insinuata ratione
8 præsertim *in Perusina disc.1.*, quod scilicet hujusmodi Statutorum latam, ac benignam interpretationem facere debemus favore agnatorum contra fœminas, cum id nostris Italiæ moribus magis adaptatum sit, ex ibi deductis.

Facilius autem in hac facti specie quoniam non agebatur de excludendo sorores utrinque conjunctas, vel consanguineas, cum isto casu aliqua major
9 dubitandi ratio cadere videatur, eo quia fœminæ de familia, dicantur etiam agnatæ, in fideicommissis agnatitijs quoque succedentes, ex motivatis in specie *apud Thes.d.decis.34.*, & in terminis Statuti 141. Urbis habetur *apud Rot.dec.491.par.9.rec*; Licet .n. verius sit, ut id neque sufficiat, quoniam fœminæ de familia dicuntur quidem agnatæ; ac succedunt in agnatitijs dispositionibus in subsidium, quando masculi amplius non extant, ex deductis *d.dec.34. Thesaur.*, & in terminis dicti Statuti 141. Urbis plenè, recedendo *à d. dec.491.* firmatur *dec.267.& 383.ead.par.9.*; & in terminis fideicommissarijs plenè habetur *decis.133. eadem par.9.recen.*, & pluries in sua materia *sub tit. de fideicommiss.*

Adhuc tamen videbatur circumstantiâ considerabilis, non quidem apta ut sola, & de per se inducere dictæ regulæ limitationem, sed ut alijs concurrentibus, quæ limitationem suadeant, non tamen omninò clarè, adeo ut res in ambiguo maneat, id nimium considerabile sit ad regulandum
10 Judicis arbitrium, ut in unam, vel alteram partem deflectat; Cum enim omnia bona controversa obvenerint in defunctum à paterna successione, hinc nimium asperum, ac improbabile videbatur, ut sorores uterinæ,& sic filiæ secundi viri, probabiliter exosæ tam defuncto, quàm ejus patri, agnatos adeò proximos excludere deberent; Siquidem, licèt attento leguleico rigore, id non attendatur, ex regula attendendi causam immediatam, non autem mediatam, quodque ita bona non dicantur amplius paterna, sed fraterna; Attamen adhuc id ab ipsa lege in consideratione habetur, ut in materia secundarum nuptiarum hoc *eodem titulo* pluries habetur, ad effectum scilicet regulandi arbitrium in casu dubio.

Quoverò ad secundum punctum, an scilicet unica dotatio sufficeret pro exclusione ab omnibus successionibus, vel potiùs Statutum discretivè intelligendum esset de successione illius, de cujus bonis fœmina dotata sit; Scribentes pro fœminis, pariter dicebant eis assistere regulam, quoniam ex magis communi opinione, hujusmodi Statuta 11
fœminarum exclusiva propter dotem, intelligenda veniunt à successione dotantis tantùm, non autem ab aliis, ut firmant magis communiter Scribentes, de quibus plenè relatis habetur *per Rotam apud Merlin.decis.390.& 429.repetit.decis.247. & 321. par.5.recent.& decis.179.& 202.post Merlin. de legitim.*, & in aliis frequenter.

E converso Scribentes pro masculis, non negando hanc regulam, insistebant in limitatione, seù distinctione latè deducta *in dictis decis.390. & 429.Merlin.& d decis.179 & 202.post Merlin. de legit. apud Cels.decis.46.apud Dunozett.decis.929.*, 12
& in aliis, quod scilicet; Aut Statutum enumerat plures per bonas,& successiones per copulativam; & tunc unica dotatio sufficiat pro exclusione ab omnibus; Aut per alternativam,& idem dicendum sit, ubi sit in capite dotationis, non autem exclusionis, secùs autem ubi alternativâ sit, tam in dotatione, quam in exclusione; Cumque dicta distinctio non negaretur per Scribentes pro fœminis, hinc tota quæstio pariter erat super applicatione, an in una, vel altera distinctionis parte versaremur.

Atque in hoc mihi quoque visum fuit pro masculis respondere; Tùm ex contextu Statuti, quod scilicet per copulativam magis, quàm per alternativam procederet; Tùm etiam, qui Statutum con-
13 siderat casum successionis de tempore, quo fœmina adhuc dotata,& maritata non sit, dum disponit de fœmina maritanda,& dotanda; ut considerat *Rota apud Merlin.de legit.disc.202.*

Clariùs verò; quia cum ista (ut dictum est) sit quæstio potiùs facti,& voluntatis, quàm juris, idcircò pro meo sensu decidenda venit cum regula
14 pluries insinuata *sub tit. de fideicommiss.* & alibi, ut non cortex,& figura verborum, sed substantia voluntatis attendi debeat, regulanda potissimum ex qualitate testatoris, an sit litteratus, vel idiota; ac etiam ex aliis circumstantiis, quæ verisimile, vel inverisimile suadeant; Ideoque, cum ageretur de Statuto parvi loci, grossolano modo; ab idiotis, vel parùm doctis viris ordinato, improbabile mihi videbatur, ut ex sola phrasi, seu forma eloquutionis, inferri posset ad hujusmodi voluntatem; omninò inverisimilem, etiam in Statutis conditis per
15 magnas, ac primarias Civitates, atque per viros litteratos, ratione subjectæ materiæ, & communis usus, qui in jure etiam præsupponitur tanquam absolutus, quod scilicet fœminis unica dos constituitur, super cujus congruitate, vel natura, seu restitutione, aut fructibus, & aliis, semper lex loquitur in numero singulari, alia autem bona enunciantur sub genere extradotalium, seu paraphernalium; Et tamen ubi ageretur, de familia numerosa, in qua propterea agi contingeret de pluribus successionibus utriusque parentis, & quatuor avorum utriusque lateris, ac etiam fratrum, aliorumque conjunctorum, oporteret dare inconvenientes, ut una, & eadem fœmina, haberet decem, & viginti dotes; Item quia notorius usus docet pluries enunciatus *sub tit. de fideicomm.*, & alibi; quod omnes humanæ dispositiones, per ipsos dispositores, vel ordinatores concipiuntur in compendio, sive in substantia, deindeque alicui Notario, vel Jurisconsulto, seu linguæ latinæ professori committitur extensio, quæ in una, vel altera eloquutionis formâ concipi solet pro ipsius extẽsoris loquẽdi, stylo, vel

phra-

phrasi, non apta proindè alterare substantiam ejus, quod à disponente, vel à legislatore volitum sit; Ideoque hujusmodi Juristarum subtilitatibus, originatis ut plurimùm ab acumine Consulentium, qui ad pecuniam, seù ad causæ oportunitatem scripserunt, (ut in dies nos advocati experimur) intellectum nunquam adaptare potui, erroneumque videtur, in judicando cum eis procedere, dùm potiùs procedendum est cum dicta solida propositione ex utroq; positivo, & naturali jure manante, ut substantia voluntatis attendi debeat; In idem suffragante alia recepta propositione frequenter insinuata, ut capitula tanquam verba Partium, non autem instrumentum, tanquam verba Notarij attendi debeant, cum similibus.

Nihil autem profuit patruis; ut in utroque puncto eorum favore responderem, dum practicando propositionem, *ut ea, quæ desunt Advocatis, Judex suppleat*, excitavi dictum alterum motivum eorum exclusivum, propter matrem, cui solùm dixi debitam esse successionem, ex conclusione communiter recepta, ut hujusmodi Statuta excludentia sorores
16 propter fratres, vel alios agnatos, locum non habeant, matre existente in medio, utpotè in casu mixto, in quo cessante Statutaria dispositione, subintrat illa juris communis *Napod. ad consuetud. Neap.* incipien. *Si quis, vel si qua num. 552. Ann. alleg. 70. n. 49. & seqq. & alleg. 117. num. 13 cum seqq. Minad. decis. 38. Franch. dec. 91. decis. 92. num. 7. & decis. 606. per tot. de Marin. resol. 70. num. 5. lib. 1. Rota decis. 59. par. 1. recen. & dec. 43. par. 7.* apud quos concordantes.

Cum etenim sorores ex uno tantùm latere conjunctæ essent, concursum cum matre prætendere
17 non poterant, ut de sorore consanguinea non concurrente cum matre est planum, ex ijs, quæ cæteris ibidem relatis, firmatur *dicta dec. 43. par 7. rec.*, & in alia præcedenti decisione ejusdem causæ ibidem enunciata, cum posita diversitate conjur. ctionis, res sit extra controversiam.

Et quamvis disputent DD., an idem dicendum sit ubi conjunctio esset ex eodem latere, ut in præ-
18 senti, dum sorores conjunctæ erant ex eodem latere materno, vel quod consanguineæ concurrerent cum patre, undè propterea *Castr. in Auth. defuncto num. 7.*, qui nonnullos habet sequaces, credit quod unicitas vinculi isto casu non obstet; Contraria tamen opinio est magis communis, & recepta, ut cæteris relatis *Boer. decis. 185. num. 2. Franch. decis. 682. Fab. de Ann. cons. 92. num. 35. Graß. de success. quæst. 24. in fine. Michalor. de fratr. par. 3. cap. 14. num. 10.*, apud quos alij.

Non fuit autem opus examinare quid dicendum esset, ubi mater successionem negligeret, seù aliàs eam non obtineret, an scilicet ejus existentia de facto induceret dictam mixturam adimentem dispositionem Statutariam, ac aperientem locum juri communi, dum mater successionem agnoverat ideoq; ex facto cessabat quæstio; Adhuc tamen in
19 voto desuper edito, obiter insinuavi, quod ea etiam non succedente, pro sororibus tanquam proximioribus in exclusionem patruorum responderi debuisset ex auctoritate *Rot. d. decis. 59. p. 1. rec. & dec. 43. par. 7.*, in quibus firmatur, quod sola existentia de facto matris, vel alterius personæ proximioris, causat dictam mixturam, ac aperit locum alijs à Statuto exclusis, quibus juris communis dispositione attenta, successio privativè, vel in concursu debita esset.

Verùm licet adhuc occasio non præbuerit particulariter in foro id disputare, attamen reflectendo ad rei veritatem, istud assumptum nunquam placuit, Tum ex deductis *sub tit. de legit. & de detract. disc. 4.* in proposito hujusmodi Statutorum excludentium fœminas propter masculos, vel cognatos propter agnatos, ut ex veriori, magisque recepta opinione, sola existentia personæ à Statuto contemplatæ, de facto non sufficiat nisi sequatur finis, vel effectus à Statuto contemplatus, attendendo substantiam voluntatis, non autem hujusmodi metaphysicam ex Consulentium subtilitatibus originatam; Tum etiam quia hujusmodi Statuta continere dicuntur testamentum, quod lex ordinat pro moriente ab intestato, juxta traditionem *Bal. in di consil. 205. num. 1. lib. 4.* cum alijs *apud Cass. dec. 248. num. 11. & in d. Perusina disc. 1.*, & alibi, undè propterea si testator negligit aliquem ex filijs, vel parentibus verisimiliter prædilectum, vel ab eo de necessitate vocandum, non per hoc dispositio corruit, ac ordo successionis ab eo statutus respectu aliorum pervertitur, nisi quatenus exigat favor personæ prætæritæ ad terminos termini in *Authen. ex causa Cod. de liber. præterit.*, de quibus in sua materia *sub tit. de testamen.*; Ac etiam ifimili conferunt, quæ ob caducationem gradus antecedentis habentur *sub tit. de fideicomm.* ad materiam vulgaris anomalæ prælervantis caducationem graduum sequentium, cum similibus; Ideoq; meus intellectus captivari non potuit in obsequium dictarum decisionum sequentium quandam merè leguleicam traditionem Consulentium omninò improbabilem, atque à legali, & naturali ratione alienam, adeò ut videatur, (ut vulgò dicisolet,) species judaismi legalis.

In dicta enim *decis. 59 par. 1 recen.*, cum cujus fide & auctoritate proceditur in altera *decis. 43. par. 7.*, cum ageretur de Statuto Faventino excludente matrem propter agnatos intra quartum gradum, superesset autem patruus, qui erat religiosus professus in Religione clausirali, cui statutum profitetur nolle suffragari, decidit, quod sola istius existentia, quamvis non succederet, sufficeret ad faciendum cessare Statutum, ac aperiendum locum matri in exclusionem aliorum agnatorum remotioris gradus, quod nullam haber probabilitatem, dum Statutum noluit suffragari clausralibus ex eodem motivo, ex quo matrem, ac fœminas excludit, ut scilicet bona conservarentur in agnatione, & familia, ideoque non videtur, quæ ratio unquam suppetat, ut ita inferri possit ad hunc effectum, qui statuentium voluntati de directo oppositus est.

Et in dicta decis. 43. par. 7. agitur de Statuto Imolæ excludente matrem propter patruum; Dicitur enim quod istud Statutum non operatur exclu-
sionem sororis consanguineæ, de qua illud non lo-
quitur, quodque propterea istius existentia faciat cessare dispositionem statutariam, atque locum aperiat matri, quæ excludat in totum ipsammet superiorem, quæ est causa exclusionis patrui, quo nil improbabilius, atque de directò contrarium menti ac fini statuentium; Eatenùs enim persona non excluſa in consideratione habenda est, quatenus ita remaneat præservatum ejus præjudicium, juxta deducta *d. disc. 4. de legit. & detractionibus*, non autem ut exindè ad hanc magnam exorbitantiam intendum sit.

Hinc proindè semper placuit, nimiumque probabilis visa est opinio, benè comprobata *per Apost. cons. 61. lib. 1.*, juxta quam decisum fuit *apud Franch. decis. 92. num. 7. & seqq.* cum concordan. *per modern. adden. ad eum*, quod scilicet existente matre

matre in medio, cesset statutaria dispositio ad effectum, ut ipsa mater succedat in eo, quod jus commune sibi defert tanquam in casu omisso per Statutum, sed non per hoc cesset exclusio sororis utrinque conjunctæ per ejus germanum fratrem, ad cujus favorem, faciendo numerum, faciat partem, juxtà ea, quæ ad aliud propositum habentur *dicto disc. 4. & seq. de legit. & detract.*, quoniam spectandus est finis, seù effectus à Statuto volitus, sive attendenda est ratio, ob quam in casu omisso ita receptum sit, non autem immorandum est in hujusmodi judaismis verè alienis ab omni probabilitate, & ratione, quæ legis anima dicitur; Ponderando etiam quod in omnibus hujusmodi statutarijs quæstionibus reflectendum est ad supra insinuatum principium latiùs deductum *in dicta Perusina disc. 1.*, ut inspiciendum sit, an agatur de Statuto verè odioso, ac exorbitanti, quod ab omni jure communi verè exorbitet; Vel potiùs de eo, quod sit restitutorium juris, cum quo in Romano Imperio, quando in Italia sedem habebat, vivebatur, sive per quod conserventur nostri Itali mores, qui aderant de tempore, quo legum civilium inventio sequuta est, seù earum usus haberi cœpit, atque exindè resultent tot omninò irrationabiles exorbitantiæ contrà omnem rationem humanam, quæ est legis præcipuum fundamentum, vel anima.

JANUEN.

SUCCESSIONIS PRO THOMA SPINOLA CUM DELIA SORORE.

Discursus pro veritate.

De famigerata quæstione, occasione Statuti Vrbis in successione exteri in ea morientis; An Statuta capiant bona extrà territorium, sivè an in bonis in territorio existentibus, suffragentur masculo forensi, in cujus patria idem vigeat Statutum, an scilicet intret, necnè, combinatio utriusque Statuti personarum, & bonorum.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Quod requiratur utraque subjectio personarum, & bonorum, & non detur combinatio Statutorum.*
3 *De Statuto Januæ super prohibita declinatione illius fori.*
4 *De Rotæ Romanæ auctoritate.*
5 *Ubi viget Statutum in loco personarum, & non bonorum, an ista sub eo veniant.*
6 *De rationibus, ob quas veniant etiam bona extrà territorium.*
7 *Ut verius sit esse debere locum combinationi.*
8 *Contrarium tenet Rota, & de ejus fundamentis.*
9 *De rationibus pro benigna Statutorum interpretatione.*
10 *Quare apud Januenses non habeatur usus fideicommissorum.*
11 *De alio tamen usu æquivalenti.*
12 *Quod paganus non possit habere duos hæredes, duasq; diversas hæreditates.*
13 *Contrarium verius.*
14 *Ad quid istud inconveniens sit operativum.*
15 *Quod debeat attendi Statutum personarum.*
16 *Statuta operantur quoad bona extra territorium ratione voluntatis morientis.*

DISCURSUS IV.

CUm in Vrbe obijsset Nicolaus Spinola nobilis 1
Januensis, qui occasionaliter in ea moram trahebat, superstitibus, Episcopo Savonensi germano fratre, Thoma ex uno, & Delia ex altero, pariter germanis fratribus prædefunctis, nepotibus; Hinc orta est dubitatio, an in bonis Urbis, dicta Delia ad intestatam successionem admittenda esset, (cum in alijs existentibus in Civitate, ac Ditione Januensi, nulla caderet dubitatio ob copulativum concursum utriusque subjectionis personarum, & bonorum;) Quare desuper ex parte Thomæ pro veritate consultus

Respondi, quod ubi de quæstione disputari debuisset in Curia Romana, ubi casus successionis contigerat, plana erat resolutio favore fœminæ, cum hodie post hujusmodi quæstionem accerrimè disputatam in celebri *Narnien. successionis coram Merlin.* inter suas *dec. 352. & 526.*, quarum prima est repetita *dec. 177. par. 5.*, & altera *decis. 68. par. 6. recen.*, extra controversiam sit, ut utraque subjectio personarum, & bonorum copulativè requiratur, neque intret combinatio Statutorum, quamvis consimilium utriusque loci respectivè, ac habetur etiam *apud Burat. & adden. decis. 188. & 262., dec. 228. par. 8. rec.* & frequenter. 2

Verùm quia causa tractanda erat in dicta Civitate Januensi communi patria, cujus forus, ex eo rigoroso Statuto (super cujus observantia nimium insistitur) neque pro bonis extrà illud territorium vel ditionem existentibus, declinari potest, ut advertitur in suâ materia *sub tit. de Judic.*; Cum ibi non habeant Rotæ decisiones illam majorem auctoritatem, quam habent in Curia Romana; & in alijs Tribunalibus ab ea dependentibus; Quamvis ubique ipsius Tribunalis magnam esse auctoritatem, ultrà ea, quæ dicunt nostri præsertim *Gomez. in proem. ad regul. cancellar. q. 2. n. 16.*, testantur cæteris relatis *Franch. dec. 605. n. 6. Fontanell. de pactis claus. 6. glos. 2. p. 3. n. 46. Gait de credito c. 4. qu. 7. nu. 729.* & alij; Hinc proindè de meo sensu consultus fui, quid in puncto juris probabilius videretur, perindè, ac si articulus non esset adhuc decisus in loco. 3

Super hoc autem dixi, quod, quando non concurreret utrumque uniforme Statutum, sed solum adesset illud loci personarum concurrentium, non autem alterum loci bonorum sub controversia cadentium, tunc aliqua major dubitandi ratio cadere videretur; Quamvis adhuc ex proprio sensu, vel genio, magis etiam placeret, atque probabiliùs videretur opinio masculo favorabilis; quam plenè, ac doctè alijs relatis veriorem esse probat *Bellon. jun. cons. 74. num. 117. cum seqq.*; Tum ex pluries insinuata ratione verisimilis voluntatis ipsius morientis; Tùm etiam ex altera inhabilitationis proprij subditi, qui non videtur à proprio Principe, vel Superiore prohiberi, nè alterum subditum 4

cui magis ex publica causa favere voluit ; molestet etiam in bonis , quæ extra propriam ditionem sita sint, eodem modo, quo circa ordinatoria judicij, sivè fori competentiam præcipit.

Verùm ubi utriusque Statuti concursus adest, (ut in præsenti,) adeout, tam inspecto loco personarum, quàm altero bonorum ; exclusio fœminarum propter masculos sit uniformis, nullamque exorbitantiam causare dicatur , tunc esse ferè omnium receptam opinionem masculo favorabilem pro combinatione, probat *Bellon.jun. d.cons. 74. n. 99.* ubi allegat *Soccin.Peregr.Surd.Thesaur.*, & alios frustrà transcribendos. 7

Et quamvis *in d decis.352.Merlin repetit. decis. 177.par.5.recen.num.42 & seqq.*, istis DD. nominatim relatis, ac rejectis , contrarium firmetur pro dictæ combinationis exclusione ; Attamen advertebam, quod , (ut ex ejusdem decisionis contextu patet,) huic opinioni adhærere visum est, non quidem ex majori auctoritatum calculo, vel rationum præponderantia , sed solum in obsequium auctoritatis ejusdem Tribunalis, eo quia idem aliàs tenuerat *apud Gregor.decis.255. & apud Buratt. d. dec.188.* aliam non allegando auctoritatem DD. nisi *Gratian.discept.431.num.16. cum seqq.*; Ideoque in puncto juris , atque in loco tertio Respondi quod mihi probabilior videbatur , magisque placebat contraria opinio, juxtà quam extrà Curiam ego judicarem, ex fundamentis benè expensis *apud Bellon.d.cons.74.*; Potissimum verò ex illo, de quo supra *in Perusina disc.1.*, & infrà *in Tudertina disc.6.* & in alijs pluries, verisimiles scilicet voluntatis morientis. 8 9

Ista verisimilitudine ducta à nostris Italiæ moribus ibi ponderatis, quodque rigor super hujusmodi Statutorum intelligentia, vel restrictione utpotè proveniens à quadam subtilitate , vel leguleica simplicitate nostrorum majorum, nullam haberet probabilitatem ita in hoc Discursu , seù Responso deducendo easdem ponderationes , de quibus supra allegatis *disc.1.& 6.* super nostris Italis moribus antiquis, ac modernis , comprobatis tam ab antiquis legibus Romanorum editis ante translationem sedis Imperialis in Græciam, quàm etiam à legibus Longobardorum , & ferè communi hujusmodi Statutorum , seu legum particularium usu ; Nec non à quotidiana praxi super fideicommissorum, ac majoratuum ordinationibus, præsertim verò in hac Civitate, in qua licet, exceptis quibusdam conspicuis bonis stabilibus, frequens non habeatur usus fideicommissorum nisi intra certam ætatem ex ratione pluries assignata *sub tit. de fideicomm.* præsertim *disc. 153. & sub tit. de feudis disc. 108.* ; Attamen alter habetur laudabilis usus in ea frequentior, quàm alibi, quo mediante decor , ac nobilitas familiarum conservatur , juxta deducta *eodem tit. de fideicomm. disc. 3. & sub tit. de jurepatr. disc. 54.* 10 11

Ponderabam etiam alteram probabilem rationem absurdi , quod retenta dicta opinione Rotæ super exclusione combinationis, resultat, quod scilicet eiusdem pagani dentur plures hæredes , pluresque hæreditates diverso iure censendæ , quod in iure implicat, ex deductis *per Merend.l.11.contr.45.* 12

Et quamvis Rota præsertim *dicta dec. 228. num. 22. cum seqq.par.8.rec.* , respondendo nominatim huic difficultati, dicat non implicare ut pro diversitate territoriorum dentur diversæ successiones, diverso iure regulandæ, quasi quod nil prohibere videatur, cur id , quod jus civile desuper induxit in milite , ad cujus instar idem receptum habemus in feudatario, vel clerico, ex deductis *sub tit. de feudis disc.21. & seqq.*, & alibi pluries, induci non posse per Statutum, quod etiam repetitur *apud Merlin, decis.828. & 853. & apud Roias decis.157.*, & in alijs, atque habetur deductum *sub tit. de dote disc. 103. cum seq.* ; & alibi ; præsertim *sub tit. de hæred. disc. 3.* ; Attamen dicebam istam videri rimium considerabilem circumstantiam, non in ordine ad illam omnimodam incompatibilitatem, quam ut scholastico more in puro leguleico rigore ponderat *Merend.* ubi supra pro defectu potestatis quando Statutum sit clarum , cum revera id improbabile sit, quoniam nihil impedit, ut id , quod una lex induxit, altera tollat , sed ad effectum interpretationis, ac attendendi magis unam, quàm alteram opinionem. 13

Ideoque mihi probabilius semper visum est, ut lex patriæ defuncti, ejusque conjunctorum in successione concurrentium, pariformiter ubique, tam quam super unica successione ; (ubi expressè lex non resistat,) attendi debeat eo modo , quo *sub tit. de jurisdiction. & for. compet. disc. 86.* habetur in materia fori super hereditate, vel successione quando bona in pluribus provinciis sita sunt , ut attendi debeat (ut Hispani dicunt) caput hæreditatis ; Potissimè verò, ex motivo voluntatis morientis, ob quam habemus, ut attendatur Statutum loci conditi testamenti , etiam pro bonis extrà territorium, non in ratione auctoritativa ipsius Statuti , sed in ratione voluntatis testatoris, ex deductis per *Rotam apud Merlin. dec. 447. repetit. decis. 355. par.5. rec.*, & habetur *sub tit. de fideicomm.*, ad materiam Statuti vocantis filios in conditione positos, cum similibus; Semper præ oculis habendo ponderationes , de quibus præsertim *in dicta Perusina disc 1.* & in alijs. 14

BONONIEN.

SUCCESSIONIS DE ZANIS

PRO

COLLEGIO SOCIETATIS JESU

CUM

MONASTERIO MONIALIUM SANCTISSIMÆ TRINITATIS.

Discursus pro veritate super casu varié decisо per Rotam.

De Statuto Bononiæ exclusivo fœminarum propter masculos, an afficiat Moniales tanquam personas ecclesiasticas, & Statuto non subjectas ; Et generaliter de omni alio simili Statuto.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Statuta Bononiæ præferunt fœminis, etiam legitimatos.*
3 *Resolutiones causæ.*
4 *Rota tenet opinionem, ut fœminæ Moniales non excludantur à Statuto.*
5 *De Catalogo ferè omnium Doctorum de ista quæstione agentium.*

6 Ad

6 *Ad quem punctum DD. restringere soleant dictam quæstionem.*
7 *Fœminæ forenses, & Statuto non subditæ adhuc excluduntur.*
8 *Quod incongruè quæstio restringatur ad punctum, de quo num. 6., & qualis verè sit.*
9 *De eodem, & qualis sit ratio exclusionis fœminarum.*
10 *De Statuti laicalis operatione circa juramentum.*
11 *De exclusione clericorum à feudis.*
12 *De aliis licitis clericorum, & religiosorum exclusionibus.*
13 *De exclusione religiosorum à beneficijs, & pensionibus.*
14 *De inventione juris civilis, & quare Statuta debeant etiam comprehendere mulieres religiosas.*
15 *De ratione assignata per oraculum Pontificium.*
16 *Catalogus recensitus, num. 5.*

DISCVRSVS V.

AB intestato defuncto Angelo de Zanis, superstitibus Febronia sorore moniali professa in Monasterio Trinitatis, & Carolo Antonio germani fratris filio legitimato, qui emissis tribus votis, quæ dicuntur simplicia, non autem quarto solemni, ingressus fuerat Societatem Jesu, & cujus ingressus intuitu, amplam fecerat renunciationem cum pacto resolutivo in casu egressus; Fuit iste per Superiores, juxtà stylum hujus Societatis, ex justis causis ab ea dimissus, undè propterea in statu sæculari constitutus, sublato etiam per dictum pactum resolutivum, obstaculo renunciationis, hanc successionem agnovit prælativè ad dictam Febroniam, stante Statuto Bononiæ exclusivo fœminarum propter masculos etiam legitimatos; Introductaque causa in Rota *coram Bichio sub die 17. Maij 1641.* ad dicti Caroli favorem prodijt resolutio, quæ habetur impressa inter illas *Bichij decis. 52. repetit. decis 32. par. 9. recen.*, dictaque resolutio produxit concordiam, qua mediante lis quievit, donec vixit Carolus; Eo autem defuncto, scripto hærede Collegio ejusdem Societatis, hinc indignati aliqui agnati, Monasterij prætensiones jam sopitas (impugnando concordiam tanquam læsivam) ex rescripto Signaturæ Gratiæ excitare curarunt *coram eodem Bichio*, coram quo proposita causa *sub die 9. Decembris 1654.*, favore Monasterij, (recedendo à dicta priori decisione) resolutum fuit, ut patet *ex decis. inter illas ejusdem 625. repetit. decis. 349. par. 11. rec., decis. 18. post Zuff. de legitim. proces., & decis. 36. post Michalor. de fratr.* (isto abusu inter alios per Librarios, seù Bibliopolas introducto); Cumque post hanc decisionem editam, novus concordiæ tractatus esset; Hinc per Societatis Superiores, ego, qui pro neutra partium in causa scripseram, de proprio sensu pro veritate consultus fui, ad effectum deliberandi, an expediret concordiam amplecti, quæ à me libenter consulta, sequuta fuit, atque liti finem dedit.

Duo autem erant puncti sub disputatione cadentes in utraque decisione enunciati; Primò nempe, an obstaret, necnè renunciatio, non obstante pacto resolutivo in casu egressus, ex eo quod hic prætenderetur minus legitimus, utpotè absque legitima causa sequutus; Et secundò, posito quòd renunciatio non obstaret, an Statutum prædictum afficeret dictam Febroniam tanquam monialem professam, à laicorum statuentium jurisdictione exemptam. Super primo, ego non scripsi, quoniam, agnita dictæ prætensionis insubsistentia, in repropositione causæ, nulla capta resolutione, difficultas restricta fuit ad secundum super comprehensione monialis sub Statuto, quo non obstante soror absque dubio, juris communis dispositione attenta, ejus intentionem fundatam habebat.

In hoc autem; Quamvis pro meo sensu, omninò verius videretur, ut dicta fœmina sub Statuto comprehensa esset, proindeque ad ejus normam successio debita foret soli masculo; Attamen libenter dictam concordiam, quamvis Collegio præjudicialem, consului; Tùm ex prudentialibus motivis respicientibus primum punctum; Tùm etiam agnoscendo quod Rota moderna, juxta sensum in ea tunc sedentium, vel majoris partis eorum, istam opinionem tenaciter substinere profitebatur, dum id formiter, & ex professo firmaverat *in Spoletana bonorum 13. Aprilis 1646. coram Corrado impress. post Censal. ad Peregr. dec. 34.*; Idemque posteà pariter ex professo dixerat *in Tudertina de anno 1652. coram Meltio impress. decis. 256. par. ii.*, & consequenter quòd probabiliter recessus sperandus non esset, ut subsequutus eventus docuit, dum postmodum in plerisque alijs causis, cum eodem sensu processum fuit, & præsertim *in Tudertina, de qua sub rit. de testam. disc. 25.*

In Responso autem, seù Discursu desuper edito, in quo concludebam quod omninò improbabilis videretur hæc opinio, quæ antesignanum habet *Salicetum*, quem sequuntur alij in catalogo de quo infrà, nullum adhibui laborem in parte doctrinali, expendendò scilicet numerum, & dicta DD. in verbis; Tunc quia hunc improbum, ac ineptum humerorum laborem qui nullas ingenij partes habet, genium semper abhorruit, ac nauseavit; Tum etiam quia; occasione repropositionis causæ post dictam ultimam resolutionem, vel unus ex Scribentibus, in causa, vel alter qui majus otium haberet, cum magna patientia, magnoque labore, omnium DD. hinc inde de materia agentium catalogum composuerat, ordine alphabetico dispositum, plurium DD. verba præcisa recensendo.

Iste autem labor pro studiosorum commoditate, ac veritatis elucidatione registratur in calce præsentis discursus; Ac etiam ut ità convincatur ineptia eorum, qui inanem allegationum cumulum optant, vel in scribentibus laudant, cum ità dignoscatur quam facile sit id proprio operi referre agendo munus transcriptoris, vel collectoris.

Hinc proinde pro genio, & stylo, assumendò partem discursivam, seù ratiocinativam; Advertebam quod (pro meo judicio) malè per aliquos DD., cum quorum sensu in secunda præsertim decisione Rotæ proceditur) restringi solet hujus articuli nodus ad punctum subjectionis, sive temporis, in quo Statutum exclusivum hanc operationem facere debeat, an scilicet attendatur status personæ in instanti nativitatis fœminæ exclusæ, quæ ita tunc in statu sæculari, Statuto subjecta erat, adeò ut per diversum statum ecclesiasticum assumptum, dictus effectus jam consumatus tempore habili, cessare non debeat, ut substinet opinio Statuto favorabilis; Vel potiùs attendendum sit tempus apertæ successionis, & an tunc fœminæ, vel aliæ personæ exclusæ subjaceant, nec ne Statuto, ut credit altera opinio, quam Rota moderna sequitur; Unde propterea pro consueto Juristarum stylo, (qui mihi verè ineptus videtur, ideoque tanquam in ista, quàm in omni alia interprætativa materia, nunquam intellectum in ejus obsequium captivare potui,

potui,) immorantur in formalitate seù grammaticali significatione verborum, & an ista importent exclusionem seù inhabilitationem in ipso instanti nativitatis, vel potius percutiant dictum alterum tempus successionis; Sivè ut alij distinguunt, an Statutum prodierit de tempore quo personæ exclusæ erant jam in statu ecclesiastico, ac exemptionis, vel potius in statu sæculari postea immutato, ut patet ex DD., qui pro utraque sententia in dicto catalogo, ac etiam in istius causæ, ac aliarum supra allegatis decisionibus recensentur.

Erroneum siquidem videtur, istam exclusionem referre subjectioni Statuti, seù ejus jurisdictionali, ac potestativæ auctoritati cum personis exclusis; 7 Si enim ita esset, sequeretur quod fœminæ forenses neque excludi possent utpote Statuti jurisdictioni non subjectæ; Et tamen contrarium est verius, ab ipso etiam Rotæ Tribunali receptum, ut scilicet subjectio personæ excludentis, juncta cum altera subjectione bonorum in proposito sufficiat, non curata non subjectione personæ excludendæ ex deductis, *infrà disc.*33. Igitur ista ratio exemptionis fœminæ exclusæ prorsus incongrua est.

Idemque comprobari dicebam procedendo etiam cum opinione ab ipsomet Tribunali moderno tempore tenta, quamvis pariter pro meo sensu 8 minus probabili, ex ijs, quæ habentur in *Tudertina disc.6.*, quod scilicet ubi agatur de successione clerici, quamvis contentio sit inter laicos Statuto æquè subjectos, attendi non debeat Statutum, ex ratione verisimilis voluntatis defuncti, qui potius ejus successionem regulare voluerit juxta ordinem juris communis, cui subjacebat, quàm juxta illum juris statuarij, à quo erat exemptus; Ergo si regulanda est successio à præsumpta, seù verisimili morientis voluntate, desumenda ex ejusdem subjectione, non curata subjectione succedentium; Ita ex eadem ratione de consequenti resultat quod moriente laico, qui est subjectus Statuto, ad istius limites successio debeat regulari, non curata exemptione aliquorum ex successoribus, cum nullum rationis discrimen desuper dignosci videatur.

Multo verò magis dum, juxta ea, quæ *in dicta Tudertina discur.6. & in Perusina disc.* 1. ac frequenter in alijs insinuantur, ista præsumptio vo- 9 luntatis morientis se conformandi cum Statuto, ad cujus limites ejus successio regulari debeat, maximum habet naturæ fomentum, ob regionis mores tam antiquos, quàm modernos ex ibi latius deductis; Igitur vis non est in subjectione personæ exclusæ, sed est in præsumptione dictæ voluntatis morientis, pro quo ut advertitur *in dicta Perusina dicto disc.*1. & in alijs pluries, Statutum facere dicitur testamentum; Quemadmodum igitur si moriens cum testamento, masculis, vel agnatis institutis, fœminas præterisset, utique non possent istæ ratione ecclesiasticæ immunitatis, morientis voluntatem impugnare, nisi quatenus contra illam rationem legitimæ aliquid prætendere possent; Sicà pari.

Ad quod bene conferre observabam ea, quæ habentur *sub tit. de dote, disc.* 148., & pluries *sub* 10 *tit. de alien. & contract. prohib.*, in materia juramenti, quod legibus, & Statutis laicalibus non subjacet, adeò ut hæc Statuta directè ejus vim tollere non possint, & quatenus id agant, tanquam improba, & cassa censenda sint ex defectu potestatis; Et tamen rectè admittitur enervatio indirecta, quæ resultat ex actu temporali, super quo lex laicalis rectè disponit, & de consequenti cessat juramentum ex defectu ejus probationis, quia nempe admatur fides scripturæ, vel ex defectu naturali consequutivo illi vitio voluntatis, cujus præsumptivam probationem lex inducit, præsumendo scilicet actum dolosum, vel meticulosum, quoniam Statutum operatur circa probationem animi proprij subditi contrahentis; Sic in præsenti.

In idem quoque nimium conferre observabam ea, quæ habentur *sub tit. de feud. præsertim disc.* 54. super inhabilitatione clericorum sæcularium, vel regularium in successione feudorum, quoniam licet plures credant hujusmodi leges, vel consuetudines feudales cadere sub dispositione *textus in* 12 *Authentica cassa, & irrita &c. Cod. de Sacrosanct. Eccles. & in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ de Constitutionibus*; Contrarium tamen est verius, magisque usu receptum, ex ea congrua, nimiumque probabili ratione, quod lex directè non statuit super inhabilitatione clericorum, jurisdictionem per inhabilitatione clericorum, jurisdictionem cum eis exercendo, sed ita præsumit voluntatem infeudantis, quod scilicet hanc legem rei suæ adhibere voluerit, sive desiderare in successore feudi qualitatem laicalem, ex cujus deficientia defi- 13 quenti, clericorum, & ecclesiasticorum exclusio, seù inhabilitas resultat, non directè ratione clericatus, sed indirectè, & consequutivè ratione deficientis qualitatis laicalis.

Eodem modo quo *sub tit. de dote disc.* 12. & 167. habetur de dispositionibus, quæ circa dotes, vel dotalia subsidia fiant, taxativè, ac limitatè favore nubentium in sæculo, ut ab eis exclusæ sint eligentes vitam spiritualem, non in istius odium, sed ob 12 dilectionem alterius qualitatis matrimonii carnalis, ob cujus deficientiam inhabilitatio resultat; Ac etiam habetur *sub tit. de fideic disc.* 44. & *sub tit. de testam. disc.* 73. super inhabilitatione nuptarum, quod que solum innuptæ habilitatæ sint, quamvis id, attento jure civili prohibitam viduitatem redolere videatur, Sive earum, quæ cum certis personis, vel certo modo nubant, quamvis attento jure canonico, talis conditio adversetur libertati matrimonii ejusque impeditiva sit, quoniam non dicitur dispositio odiosa, & privativa, sed solum invitativa personarum habentium certam qualitatem, juxta parabolam Evangelij, ut invitati ad nuptiale convivium, vestem nuptialem habere debeant, sine qua cœnaculum ingredi non liceat; Ideoque ut pluries habetur *eodem tit. de fideic. præsertim disc.* 63. & *seq.*, quidquid aliqui minus probabiliter dixerint, receptum est, validas esse testantium dispositiones super exclusione religiosorum, vel clericorum, ex dicta ratione, quod non est illos directè excludere, in odium status clericalis, vel religiosi, sed est invitare solos laicos.

Quod etiam in materijs ecclesiasticis & spiritualibus praxis docet, quod quamvis Ecclesia Catholica nimium laudet statum regularem, isteque 15 in sensu aliquorum, reputetur perfectior, quàm ille clericorum sæcularium; Attamen eos excludit ab assequutione beneficiorum secularium & pensionum ecclesiasticarum, adeò ut inducat amissionem etiam obtentorum, *ut sub tit. de benef. & sub altero de pension.*, non in odium status regularis, sed ob deficientem qualitatem clericatus sæcularis, cum similibus.

Hinc observabam, quod si casus non dedisset 14 editionem juris novissimi *Authenticorum*, per quod, agnationis, & cognationis, ac sexus differentia sublata fuit; Sivè quod pluries recensita legum civilium casualis inventio post tot sæculorum seu pulturam, & oblivionem, id dedisset de solis *Pan-dectis, & Codice*, non autem de *Authenticis* seu *Novellis*

Novellis Justiniani, utique fœminæ nullum jus in
successione haberent, sive essent sæculares, sive
moniales, utpotè à dicta lege non invitatæ ad in-
testatam successionem, cujus beneficium provenit
à jure positivo, non autem à jure naturæ; Igitur
non videtur quid prohibeat, cur hanc fœminini
sexus habilitationem, quam induxit Jus civile no-
vissimum correctorium Juris antiqui, vel medii,
non possit idem Jus civile particulare corrigere, si-
ve antiquum restituere; Aut verius, ita non potue-
rint populi declarare animum non acceptandi dic-
tum jus novissimum *Authenticorum*, dum ut plu-
ries advertitur, à populorum usu potius, quàm ab
Imperiali auctoritate, juris communis observantia
provenit, ita inhabilitando sexum in genere, seu
pro regula absque aliqua status distinctione, & con-
sequenter non videtur quid in proposito commu-
ne habeat materia ecclesiasticæ exemptionis, vel
immunitatis; Quæ tunc intraret, quando successio
alias debita esset de jure Divino, vel naturæ, seu
gentium, aut etiam de jure canonico, sive quod so-
la ratio status ecclesiastici seu religiosi esset causa
exclusionis, quia nempe fœminæ sæculares non
essent exclusæ; Secus autem ubi exclusio est gene-
ralis de sexu tollendo eam habilitationem, quam
aliud jus laicale *Authenticorum* induxit.

Nimium quoque in id conferre observabam
ponderationem jam ab aliis in ista causa factam, su-
per confirmatione Statutorum Perusii facta per
15 Gregorium XIII., qui non solùm Sanctissimus, ac
justissimus Pontifex fuit, sed etiam doctissimus I.
C. fuit, dum eam assignat congruam rationem,
quod si Statutum excludit fœminas in sæculo nup-
tas, quæ, earumque filii, & descendentes, verè, ac de
facto sanguinem retinent, atque bona, quatenus
successio eis deferretur, in sanguine conservantur,
multò magis excludere debet moniales, dum juxta
Canonistarum, in Curia Romana, ac foro eccle-
stico receptam opinionem, ita directè, ac imme-
diatè, succedit potius Monasterium, quod in effe-
ctu est omninò extraneum;

Et quamvis in dicta ultima decisione *coram Bi-*
chio, respondendo huic motivo, dicatur, quod ista
sit provisio particularis pro ea Civitate, ad alias non
extendenda; Attamen videtur parum congrua re-
sponsio, quoniam id attendendum non est in ratio-
ne privilegii, cujus extensio non datur, sed attendi
debet ratio generalis ita tanquam congrua per
Summum Pontificem canonizata, cuicumque ca-
sui applicabilis, cui ea congruat.

Sequitur

CATHALOGUS
DOCTORUM
Supra in discursu enunciatus.

TRibus de causis compulsi sumus ad hanc pro-
lixitatem, alioquin onerosam iis, qui angustiis
temporis urgentur, aut invisam illis, qui vel in cu-
ria, vel dissimulatione affectata, tantum Auctori-
16 tatum numerum, & pondus declinare malunt,
quàm experiri. *Prima* est, quòd non nemo Adver-
sariorum, ausus est affirmare opinionem exclusi-
vam Monialium *Falsam esse, & communiter repro-
batam*; inclusivam verò *magis veram & commu-
nem*, & pro illa *plures Doctores stare*, vel plurimos.
Secunda est quòd major pars illorum (licet perpau-
corum) qui contra Statutum exclusivum Monia-
lium adduci solent; aut in hoc puncto juris perpe-
ram adducitur, aut etiam manifestè stetit tandem
pro tali Statuto. *Tertia*, ut de Rationum ipsarum
momentis constet, ex ipsa qualitate, & quantitate
Doctorum, qui illi tanquam solidioribus, & evi-
dentioribus permoti sunt ad pronunciandum in
favore Masculorum contra fœminas Moniales,
sperandum enim est à RR. PP. Romanæ Rotæ, &
ab æquitate Tribunalis tam Sacri, fore ut recogni-
ta causa, secundùm eam, quæ verè *verior* est & *Com-
munis* opinio judicent, ac decernant persistendum
in pristina, & justissima Decisione 17. Maij anni
1641. Coram R. P. D. Bichio.

ABBAS Panormitanus in cap. Ecclesia S. Mariæ, 1
de constitutionibus numero 25. ib: *& ideò fuit ali-
as consultum quòd si Statuto cavetur, ut stantibus
masculis fœmina non succedant, si fœmina erat mo-
nialis, Statutum non extenditur ad eam. In hoc ta-
men adverte ad tres casus: aut Statutum injecit
vinculum ante clericatum aut post, aut oritur jus
agendi ex facto Clerici seu quasi sive Statutum inje-
cerit vinculum ante, sive post. Primo casu statutum
porrigitur ad Clericum: Exemplum, statuto cave-
tur quod primogenitus succedat patri, si secundo ge-
nitus fiat clericus post statutum, ligatur illo statuto,*
& scribens Lapo affirmat *quòd si statuto cavetur
quòd stantibus masculis fœminæ non succedant, si
tempore statui filia fœmina erit sacularis, repelli-
tur à successione, licet intret monasterium postmo-
dum.* Idem Abb. in cap. Quòd Clericis, de Foro
competenti num. 39. ibi. *Exemplum jam statutum
conditum est ante clericatum secundogeniti, quod
primogenitus succedat in hæreditate; certè licet se-
cundogenitus postea fiat clericus, ligatur ista con-
suetudine, quia ante clericatum secundogeniti, jus
primogenitura erat effectum pro primogenito, ideo
non debet tolli per clericatum supervenientem.* mox
num. 40. subdit: *Et faciunt hæc ad quæstionem quo-
tidianam: statuto cavetur quòd superstantibus mas-
culis, fœminæ non succedant, nunquid hoc statutum
præjudicet fœminis effectis religiosis? Et secundum
prædicta conclude, quòd si assumpserunt monacha-
tum ante statutum, non præjudicat eis, secus si post.*
Requirit tamen Abbas, ut statutum generaliter ex-
cludat fœminas, tam la cas quàm moniales, ideo-
que in fine numeri 40. subjungit: *Sed si in omnem
eventum filia fœmina veniret excludenda, extan-
tibus masculis, valeret statutum ante ingressum fa-
ctum; ut si diceret; Extantibus masculis filia fœmi-
na non succedat, etiam si ingrediatur religionem,
tunc enim non impedit religionis ingressum, cum in
omnem eventum sit excludenda.* Hinc patet quarè
idem Abbas Consilio CXI. Catharinam monialem
dixerit non excludendam à successione, *quia* ut ibi
dicit nu. 4. *statutum non potuit præjudicare mulie-
ribus, quæ jam intraverant monasterium tempore
statuti, erat ista Catharina, quæ non solum intrave-
rat, sed etiam adiverat hæreditatem paternam.*

ACCURSIUS teste Alberico de Ros. mox ad- 2
ducendo determinavit, statutum, de quo hic quæ-
ritur, debere servari.

AFFLICTUS lib 3. constitit. Sic l. rubr. 23. de 3
succes. Filiorum n. 17. q. 6. ait hanc esse opinionem
communem, & se de hoc non dubitare.

ALBERICUS de Rosate lib. 2. de statutis, quæst. 4
103. num. 11 refert Franciscum Accursium præce-
torem suum disputasse an valeat statutum quo ca-
vetur, si quis intestatus decesserit relicto filio mas-
culo, & filia, quod filia non veniat ad successionem
sed debeat dotari: & nu. 8. concludit. *Successio de-
fertur filijs, & filiabus per jus civile; ergo tolli non est*

per aliud jus civile : ipse Dominus Franciscus determinando tenuit statutum valere, & debere servari, & dotata debeat esse dote contenta: non dotata dotetur decenter, & illa quæ religionem intravit dotetur decenter, secundum verba statuti.

5 ALBERTUS Brunus Astensis tractat. de statutis excludent. fœminas, articulo 6. num 33. movet quæstionem hanc, quam num. 37 repetens resolvit dicens : *An talia statuta, exclusiva fœminarum comprehendant personas Ecclesiasticas, quando generaliter, & indistinctè loquuntur &c. ut quia simpliciter dicunt, quòd extantibus masculis fœminæ non succedunt, & tunc etiam sunt opiniones : sed magis vera & communis est sententia, quòd fœminæ, quæ tempore statuti conditi non erant ecclesiasticæ, sed factæ sunt postmodum, per tale statutum à successione propter masculos, excludantur, quia tunc cessat ratio, per quam videantur timidiores reddi ad ingrediendam religionem :* & allegatis multis à num. 38. ad 43. allegat etiam jura pro contraria parte, sed numero 44. persistens in sua opinione dicit : *Sed isti non obstantibus adhuc puto prædictam opinionem tenendam, & esse pro ea magis communem opinionem, & maximè ex eo quod dicitur de primogenito, qui ex statuto vel consuetudine in successione præfertur, ut excludat secundogenitum etiam clericum secundum magis communem opinionem, prout etiam dicit Franc. Aretinus,* & numero 48. solvens rationes adversariorum de suo ait: *Dici potest quòd clericatus vel religio superveniens non se extendunt ad casus, qui suam virtutem ante clericatum sortiuntur sicut patet in exemplo de primogenito, cui à principio inest jus primogenituræ, quod sibi confert emolumentum successionis, & consequenter idem dicimus in masculo, qui fœminæ ex forma statuti præfertur, quia ratio sexus, quæ hunc effectum producit, adest illi à principio : sic dicimus quòd jus agendi ante clericatum observatur in utroque foro, & quòd superveniens clericatus non impedit causam prius inchoatam coram judice sæculari,* & num 15. adducto exemplo de testamento pagani non solemni, & postea militis addit : *Sic ergo in proposito qualitas quæ adfuit à principio in muliere, per supervenientem religionem non mutabitur, nec ipsius qualitatis effectus :* & tandem num. 52. accumulat aliam rationem: *quia statutum afficit bona, unde cùm antequam persona sit facta ecclesiastica sint affecta, valebit quoad eam statutum, sive illam ligabit l. rescripto §. fin. ff. de mune. & hono.* cum concordantibus supra allegatis : *nec per hoc fit gravamen, vel injuria Ecclesiæ, vel Religioni, quia in omnem eventum talis persona exclusa remansisset, etiam si nec fuisset ecclesiastica.*

6 ALCIATUS ejusdem sententiæ fuit in cons. 358. nu. 2. antiquæ impressionis, prout eum quoque allegant Carpanus, & Thesaurus, de quibus infra.

Alexander Raudensis, vide infra, Raudensis.

7 ALTOGRADUS consil. 66. n. 37. *Existentibus masculis, ab hæreditate patris fœmina esset exclusa ex dispositione statuti fœminas propter masculos excludentis, quod cum injecerit vinculum priusquam puella monasterium ingrederetur, eam etiam afficiat. ut in puncto pluribus probat Tamburinus, & Martinus Medices decis. 53. per totam.*

8 ANCHARANUS Cons. 11. in fine dicit *quòd licet in jam quæsitis Laici nullo ingenio possint derogare ecclesiasticis, tamen bene in acquirendis, si laici hoc non faciunt malo animo sed pro bono publico,* & consil. 107. num 2. decidit Monialem *dotandam esse, ne per ingressum religionis, spirituale conjugium esse debeat deterioris conditionis,* & in fine aut admittendam esse ad successionem *aut dotandam,* & cons. 108. quærit item de Moniali, an sit dotanda, & præmittit num. 1. *Non absurdè quidem dici posset statutum excludens fœminas a successione ab intestato extantibus masculis non debere intelligi de filiabus Monialibus, circa quas non potuissent statuentes expresè disponere.* Supponit ergo Statutum expresè excludens Moniales, ut tales, non autem generaliter, ut fœminas, deinde nu. 3. *Sed præsupposito sine præjudicio veritatis, quod arbiter nolet hanc interpretationem amplecti, sed præcisè ipsam tanquam fœminam, licet monialem cum masculo non admitti, utrum secundum formam ejusdem statuti debeat dotari?* & tandem num. 4. concludit dotandam quia *spirituale matrimonium est fortius, quam carnale, & ne impediatur vita contemplativa,* & quia alioquin retraheretur à vita *contemplativa quæ est melior quam activa.* Quare si Statutum æqualiter disponat de laicis, ac monialibus, easque sic excludat, ut utrasque doret, cessat ratio Ancharani, & poterit arbiter non admittere Monialem ad successionem. Ex initio tamen hujus consilii, & fine satis indicatur Statutum Ferrariæ tunc factum fuisse post ingressum illius fœminæ in Monasterium, quod magis confirmabitur mox ex Antonio de Butrio.

Andreas Gail, vide Gail.

ANTONIUS de Butrio in Cap. Quod Clerici, 9 de Foro competenti sub n. 10. sic habet : *Ideo si statutum est factum quòd primogenitus succedat in hereditate ante clericatum secundogeniti, & secundogenitus postea fuit Clericus, ligabitur illa consuetudine, quod ante Clericatum jam erat affectum jus primogenituræ; non debet ergo tolli per clericatum supervenientem.* Deinde Lapi opinioni adhærens addit: *Ideò statuta ista, quæ excludunt fœminas à successione, usque ad certum gradum agnatorum, si fierent postquam fœminæ monachatæ sunt, eis non præjudicarent, & sic de facto consului in Ferraria ego, & Dominus Petrus Ancharanus. At si statuta essent simplicia, & ad tales non extenderentur, sed præverterunt antequam monacharentur, eas ligarent, nisi specificè disponerent de monachatione ipsa.* Sed & antea in Cap. Ecclesia S. Mariæ, de constitutionibus sub num. 20. dixerat : *Sic est statutum, vel consuetudo quod primogenitus succedat in hereditate, si ante consuetudinem secundogenitus jam fit Clericus, illa non ligat eum, alias si prævenit sic,* & ibi. *Si autem injecit vinculum ante Clericatum,* &c. 10

ANDREAS Barbaria Messanensis consil. 4. num. 17. & 18. cum Antonio Butrio, & Jo. Andrea docet. *Quod si consuetudo primogenituræ fuit introducta antequam secundogenitus fuerit effectus clericus, excludit à successione, quia jam consuetudo talis injecit ei vinculum ante clericatum,* & idem *Dominus Antonius in cap. quod Clericis* refert se *consuluisse cum D. Petro de Ancharano, quod masculus excludat fœminam in successione intestati, quòd hujusmodi statutum excludit fœminam effectam Monialem, (nisi illud statutum emanasset, post quam illa fuisset effecta Monacha, quia tunc ligaretur tali statuto condito post monachatum) & sic statutum injecit vinculum ante Monachatum.*

ARETINUS in Cap. Quod Clericis, de foro 11 competenti; quamvis argumentando dubitavent in contrarium, in fine tamen faterur esse magis communem opinionem quod statuto ante clericatum facto excludatur Secundogenitus ab hæreditate, quam vis postea fiat Clericus, &c. & argumentate, quam vis postea fiat Clericus, &c. & argumentate, quæ contra statutum, quod conferat sibi effecta dirigit contra statutum, quod conferat sibi effecta dirigit contra statutum, quod non erat ctum in tempus delatæ successionis, sed ut non erat

Flavius

Flavius Tortus infra allegandus, dicit sequendam esse communem Jo. Andreæ non obstante subtili distinctione Salyceti.

12 ARGELUS de acquirenda possess. ex remedio legis finalis. Cod de edicto D. Adriani tollendo quæst. 3. art. 4. n. 799. post alios asserit; *Receptam esse opinionem quòd in hujusmodi Statutaria dispositione, ante ingressum Monasterij emanata, contineantur etiam Moniales. quia non potest dici contra libertatem Ecclesiasticam, & ideo servanda est*: quem etiam allegat Redenascus infra.

ARNALDUS Ferron. lib. 2. consuetudin. Burdegal. tit. 15. de testam. in fine; à versic. *An statuto* 13 planè stat pro eadem sententia; & *hoc esse certum* scribit nititurque vinculo à nativitate injecto.

14 AUCTOR Additionum ad Panormitanum in Cap. Ecclesia S. Mariæ, tit. Constitutionibus post num. 25. § *Fœminæ non succedant* subscribit Abbatis, & Pauli Castrensis opinioni de exclusione Monialium, si non erant in Monasterio tempore statuti.

Azorius: vide infra. Jo. Azorius.

BALDUS in l. Cunctos populos Cod. de Summa Trinit. & Fide Cathol. num. 55. litt. b. proponit 15 hoc dubium. *Nunquid clerici includantur in statutis odiosis, vel exclusivis, tunc si odium est irrationabile non excluduntur exempti, nec veniunt in generali sermone* &c. *Si autem ratio finalis Statuti concernat bonum publicum, ut quod mulier non succedat, nisi in certa particula, extantibus masculis; tunc dic ut dicam in l. Deo nobis, & ibi per Jac. Butr.* Postea verò in l. Deo nobis, §. Hoc etiam Cod. de Episcopis, & Clericis num. 8. iterum proponit casum hunc ibi: *Dicit Statutum quod filia dotata, vel Religionem ingressa extantibus masculis non succedat; modo quæritur utrum istud Statutum valeat, quantum ad istam ingressam: Super hoc distinguit Jacob. Butrius: aut ingressio præcedit statutum, aut statutum præcedit ingressum; primo casu statutum non potest excludere illam Monialem, quia tempore conditi statuti illa non erat subjecta &c. Secundo casu dicit: quod videtur quod Statutum valeat, quia respectu bonorum deferendorum, statutum potest disponere, quod deferantur filijs masculis tantum, unde excludatur fœmina non quia Monialis; sed quia masculus includitur ad totam hæreditatem: dicit tamen ipse quod istud est dubium utrum istud statutum sit contra libertatem Ecclesiæ: dicit quod ipse non solvit, quia tunc quæstio pendebat de facto.* Erat enim dubium id apud quosdam; mox Baldus solutionem suam subjungit dicens: *Tu solve quod in primo membro ipse dicit verum sine dubio, quia quantum ad jus municipale Monachus habetur pro mortuo, unde est exemptus à jurisdictione laicorum. Sed in secundo membro subdistingue: nam aut statutum dicit, quod ingressus Monasterium non succedat, & tunc non valet, quia confert dispositionem suam eo tempore quo statutum non potest disponere. Aut dicit quòd ingrediens non succedat, & sic non requirit actum consummatum ipsius ingressus, & tunc valet, quia secundum id tempus persona erit subjecta &c. Nec est verum quod sit contra libertatem Ecclesiæ: nam ex quo principale est permissum, scilicet providere de conservatione domus, & agnationis; istud quod venit incidenter, & secundariò, non intelligitur tunc prohibitum argum. l. 1. ff. de author. tutor. & instituta de test. §. Legatarijs.* Antea verò Baldus in l. Omnes populi num. 54. ff. de Just. & jure ejusdem sententiæ fuerat cum Jacobo Butrio, non obstante quod alios dubitare in contrarium sciret, inquit enim: *Sed quid si Statutum dicter quòd Monachus non succedat? Certè si quis ante Statutum esset factus Monachus, non includitur in statuto, quia Laici non possunt statuere contra Monachos, & Clericos; sed monachati post Statutum non succedunt, quia statutum præambulans professioni, reddit eos incapaces secundùm Jacobum Butrium. Alij dicunt quod non valet statutum tanquam religioni contrarium: Item videtur l. Deo nobis istam causam, & causatum simul reprobare.* Junctis igitur quæ postea in l. Deo nobis, §. Hoc etiam num. 8. Cod. de Episc. & Clericis cum Jacobo Butrio determinavit, manifestum est Baldum, & Jacobum Butrium, non obstantibus aliquorum dubitationibus pro certo hanc sententiam retinuisse. Neque verò sibi repugnavit Baldus, aut mutavit sententiam, ut quidam colligunt ex ejusdem Consil. 55. lib. 5. in quo consuluit pro Moniali, casus enim diversissimus erat à nostro: Statutum enim Fulginii, de quo ibi, excludebat fœminam à successione sub duplici conditione, nempè quod esset *dotata*, & quod masculus illi *superviveret*: Sed Monialis in odiosis non venit nomine Dotatæ, & Angelus, ac Franciscus, ut narratur ibi in facto; filius Lilli intestati non supervixit Sorori suæ Moniali: verba Baldi sunt num. 1. *Nam licet statutum excludat filiam dotatam, tale statutum nihil disponit de Monacha. Item quia statutum loquitur de dotata excludenda quando supervixit masculus, sed hic non supervixit*, & num. 2. *Et hoc est clarum si ista monacha vivit, item dico si decessit post mortem Angeli, & Francisci*, & mox *Moniales non includuntur in statuto non Excludente.* Quia scilicet nō includuntur sub nomine dotatæ nisi in favorabilibus, & quia ipsa potius supervixit masculis.

BALTHASAR Carducius Cons. 78. apud Zilet. num. 10. tunc tantum ait non valere Statutum exclusivum ingredientis Religionem, quando non 16 æque excludit laicas, *Quia tale statutum esset intimidativum vitæ contemplativæ*, cessante igitur hac unica causa per eum adducta, & Statuto generaliter fœminas ingressuras excludente, valet.

BALTHASAR Tomaxius, Modernus propug- 17 nator Ecclesiasticæ Immunitatis: tractatu de Immunitate Eccles. tit. 1. numer. 799. rotundo ore pronunciat *Statutum excludere etiam Moniales; & hanc esse communem.*

BÆZA De non meliorandis filiis cap. 14. num. 18 33. sentit Statutum generaliter excludens fœminas propter masculos, excludere etiam Moniales, eo prorsus modo, quo Sanchez infra allegandus.

BARTOLUS in l. Cunctos populos, Cod. de 19 Summa Trinit. & Fide Cathol. numer. 29. *Aut statuta sunt directò super Ecclesijs, vel rebus ecclesiasticis, & non valent &c. aut Statuta sunt facta simpliciter, & tunc aut redundant contra ea quæ sunt concessa Ecclesiasticis, vel Clericis in privilegium; & non valent; aut contra ea quæ competunt Ecclesijs, vel Clericis, non in privilegium, sed ut cuilibet, & tunc ligant Clericos, & sunt servanda in foro Episcopali, dummodo sint honesta.* Sed in puncto quæstionis hujus l. final. Cod. de pactis num. 6. proponit casum de Statuto Assisij, *quòd ingrediens monasterium non succedat*, & solvit distinguendo sic. *Aut Statutum disponit in ingrediente per hæc verba: (ingrediens monasterium, vel si quis intraret monasterium, sit privatus jure succedendi, vel non succedat) dico quod statutum valet, nam non disponit circa Clericum, sed circa Laicum, nam laicus est ille qui ingrederetur monasterium, sicut vivens moritur l. qui duos in princip. de manu. test. & huic non obest quod dicitur in authentica Cassa & irrita. Nec obest authentica: Nisi gravati, quia ibi gravatur simpliciter.*

si monasterium ingreditur, hic verò lucrum aufert non autem in sibi quæsito gravatur. Si verò statutum disponit de jam ingresso, per hæc verba si quis ingressus fuerit monasterium, tunc non valet statutum quia non potest Clerico auferre jus suum, & esset contra libertatem Ecclesiæ, & hoc dico salvo meliore judicio, & determinatione Canonica, & Theologorum. Quamvis autem hæc distinctio Bartoli visa sit aliquibus propter subtilitatem suam, verbalis potius quàm realis, & etiam in primo casu contra libertatem Ecclesiæ, quia ingressurus religionem retardaretur ab ingressu, videns se privari lucro, & jure quærendo; tamen hinc manifestum est Bartolum multò magis stare pro statuto, quod non excludat ingressuram religionem specificè, sed generaliter ut fœminam.

20 BARZIUS quoque decis. 17. num. 29 ubi agatur de jure quærendo, docet Statuta laicorum Clericos ligare, & ita illum adducit Mangilius inferius allegandus.

21 BELLETTUS, quem R. P. D. Meltius in Tudertina successionis 29. Maij 1652. indicat sub nomine *Moderni Pedemontani*: Est enim Jo. Marta Belletus Vercellensis, Disquisitionum Clericalium parte 1. Titul. de Exemptione Clericor. à statut. fœcul. §. quarto, num. 18. ait. *Quod si statuta fuerint in specie quoad ea quæ tangunt personas Ecclesiasticas, approbata per Papam, tunc valerent etiam contra Clericos, & Ecclesias &c. & tunc dicentur statuta Papalia juxta regulam illam: Omnia nostra facimus, quibus authoritatem nostram impertimur, l. 1. §. merito Cod. de veteribus juribus enucl. Gloss. in cap. 1. de præsumpt.* & statim idem Bellettus num. 19. subjungit. *Statutum tamen tam in inclusione agnatorum, quàm exclusione Fœminarum, conditum ante susceptum Clericatum, sive monachatum, dummodo prohibitio non fiat in personam, comprehendit personas Ecclesiasticas,* & cum Soccino, Nevizano, Bursatto, & Maranta dicit *esse communem Quia hujusmodi statutum non excludit personas ecclesiasticas, ut Ecclesiasticas, sed uti vel secundogenitos, qui repelluntur à primogenitis, vel uti mulieres, quibus præferuntur masculi, & ità non laditur libertas Ecclesiastica.*

22 BENEDICTUS Capra in Communium Opinionum Regulis Concluſ. 15. num. 39. *Quando tale statutum esset de se honestum, & rationabile ligat Clericos, & personas Ecclesiasticas,* & num. 47. *Tertiò fallit quando statutum injicit vinculum ante Clericatum, cum tunc liget Clericos quoad bona patrimonialia,* & num. 1. subscribens Domino Nicolao, idest Nicolao Tudeschio, qui idem est ac Abbas Panormitanus in Cap. Ecclesia S. Mariæ dicit. *Idem esse si statutum disponat quòd stantibus masculis fœmina non succedat; nam ligabitur tali statutò ipsa filia, quantumcunque postea intret monasterium: secùs si tempore dicti statuti fuisset monialis, ut voluit Lapus, quod verum intellige.*

23 BLANCHETTUS de Compromiss. quæst. 3. num. 32. post versum: *In hac quæstione*, nostram sententiam docet *sic decisam ab omnibus*; ut habetur etiam apud Tamburinum infra adducendum.

24 BONACINA de censuris in Bulla Cœnæ disput. 1. quæst. 16. Sect. 2. puncto 2. num. 21. contra distinctionem Bartoli de qua supra dicit, *Statutum excludens ingressum, aut volentem ingredi Religionem, aut alios Ecclesiasticos à successione parentum agnatorum, vel aliorum est contra libertatem Ecclesiasticam, tum quia impedit ne bona locis pijs, vel Ecclesiis acquirantur, tum quia retrahit Ecclesiasticos à statu Clericali, & Religionis.* At Statutum Bononiense non impedit fœminis potius religionis quàm laicis acquisitionem hæreditatis, nec eas retrahit à statu Religionis cum æquè excludat laicus in quo casu statutum sit generale, & antiquius ingressu, non negat Bonacina valere, immò valdè indicat oppositum, dum pro se adducit Felinum, & Duardum, quos constabit infra stetisse pro tali statuto, & remittit lectorem ad *Carolum de Grassis effectu 2. num. 269.* quem cùm Marta, Parisio Macorello, & aliis fatetur *Oppositam sententiam veri, si statutum editum fuit antequam fœmina Religionem ingrederetur*, quam distinctionem non modò non reprobat, sed brevitati consulens, & tacitè illi subscribens subdit, *Vide prædictum Carolum de Grassis, ubi plures quæstiones ad hanc rem pertinentes tractat.* Transit ergo cum illo quem constat esse pro nobis.

25 BORGNINUS Cavalcanus parte 2. decis. 9. num. 81. post assertum statutum exclusivum etiam Monialium affirmat *Contrariam opinionem esse periculosam*, nempè suscitandi infinitas lites, ac perturbationes Familiarum; *& pro ista magis Communi fuisse judicatum per Rotam Florentinam.* Pluribus verò hanc nostram opinionem tuetur parte 3. decis. 33. num. 15. à versu *Quia tale statutum*, ubi addit Opinionem hanc *inconcussè servari in Civitate Papiæ*, & par. 4. decis. 31. num. 19. persistens eidem ait: *Hinc est quòd Statutum excludens fœminas propter masculos comprehendit etiam Moniales & Clericos, quia Moniales excluduntur propter masculos sæculares, & Clericos, & etiam comprehendit bona, & hæreditatem Clericorum, & vocat masculos Laicos, & excludit fœminas etiam Moniales; quia injecit à principio vinculum subjectionis, cui principio: quilibet reperiebatur masculus, & fœmina secularis, licet tempore hæreditatis, & successionis non reperiretur sæcularis, tamen eos comprehendit, ligat, & vocat, ut est communis opinio, & ita servatur, ut latè ego dec. 33. n. 15. in 3. part.*

26 BOTTILIERIUS I. C. Neapolit. tractatu de Successionibus ab Intestato cap. 1. theorem. 12. ut 16 confirmet fœminas excludi à successione in bona Clerici intestati, per Masculum extantem, addit num. *18. Immò dixerunt Doctores hanc consuetudinem vigere etiam contra Monialem, sicut ipse excludantur per existentiam fratrum,* & allegatis Lapo, Bruno, Petro de Gregorio, Cavalcano, & de Grassis concludit. *Igitur à fortiori dicendum est nostram consuetudinem habere locum in hæreditate Clerici defuncti, scilicet fœminas excludi per existentiam fratrum.*

27 Brunus, vide supra num. 5. Albertus Brunus.

BURSATUS I. C. Mantuanus lib. 1. consil. 93. num. 28. ita loquitur. *Insuper ex alia opinione frequentiori calculo Doctorum admissa quòd fœmina licet ingressa monasterium, seu Monialis post statutum conditum effecta, vel quæ virginitatem vovent ab hæreditate masculis agnatis existentibus excludatur virtute Statuti, ea ratione ut plurimum assignata, quod statutum tempore nativitatis filij masculi illum tantummodo habilem ad successionem, fœminam verò inhabilem, ac incapacem reddat:* & num. 38. adducit illos, qui volebant statutum differre ejusmodi dispositionem, & effectum in tempus delatæ successionis, quando utitur his verbis. *Si quis decedat intestatus,* ac proinde non ligare monialem, vel Clericum; secus autem si utatur his verbis. *Agnati masculi excludant fœminas in successione transversalium, cum isto casu statim natus masculus habiletur solus ad successionem, fœmina exclusa, & nata fœmina statim successionis incapax efficitur ob exclusi-*

exclusionem extantibus masculis, adeò ut licet postea, vel alter clericus ordinetur, vel illa monialis constituatur retineant tamen dictam qualitatem inclusivam, & exclusivam. Ossibus affixam, & ante professionem acquisitam. Idem tamen num. 38. dicit quod etiam si statutum loqueretur per verba *si quis decedat*; comprehendit clericum, & monialem post statutum ad ordinem receptos *eo quia vinculum ante professionem, vel clericatum sit injectum cum jura &c. afficiant uti præventos ante clericatum, & professionem; secus si post clericatus, vel religionis ingressum statutum fiat.* Quod firmat per exemplum *de statuto totam hæreditatem primogenito deferente.* & n. 40. *quam quidè doctrina vinculi injecti ante vel post clericatum ab omnibus passim probari video*

Butrius. vide supra Antonius de Butrio.

28 CACCIALUPUS in l. Cunctos populos, Cod. de Summa Trinit. & Fide Cathol. num. 109. adducitur pro hac ipsa sententia per Gasparem Antonium Thesaurum, de quo infra verbo Thesaurus. Sic Cacheranus decis. Pedemontana 80. apud Bursatum, docet in similibus casibus Ecclesiasticos ligari statutis laicorum.

29 CALCANEUS Consil. 7 num. 17. ita concludit. *Sicut ergo super rebus sibi subditis disponere potest statutum laicorum, antequam sint acquisita Ecclesiis, vel Clericis, ita & super personis antequam sint effecta Ecclesiastica: propterea dicunt Doctores statuto quod ingressi monasterium, vel quod Clerici non succedant, quòd tale statutum non valet &c. Sed si statutum diceret quod ingrediens monasterium non succedat, & sic non requirit actum consumatum ipsius ingressus, & valebit statutum, quia secundum id tempus persona erat subjecta statuto.*

30 CALDERINUS in disput. quæ incipit *Statuto civitatis cavetur*, distinctione illa utitur de vinculo injecto ante Clericatum, si statutum disponat de ijs, quæ habent principium, & fundamentum ante Clericatum, non autem post. Certum est autem principium, & fundamentum excludendi fœminas, ut conservetur agnatio per masculos esse sexum, qui ante Monachatum ab ipsa nativitate incœpit.

31 CAMPEGIUS de Dote par. 3. quæst. 32. tunc tantummodo putat non valere statutum exclusivum à successione, quando dirigit verba ad tempus, quo nondum est quæsitum jus hæreditatis ulli, & excluditur monialis hac sola de causa quod fiat Monialis, ideoque n. 2. ait Non potest negari quod *tale statutum non sit impedimento futuræ ingressioni & sic contra libertatem Ecclesiæ.* Qua unica ratione exclusa sequitur per tacitum saltem ipsius assensum excludi Moniales, quando excluduntur non ut Moniales, sed ut Fœminæ.

32 CANCERIUS par. 1. Variarum resolutionum c. 24. num. 10. movet dubium. *An valeat statutum ut ingrediens religionem, successione privetur*, & respondet *tale statutum valere*, adductisque Bartolo, & Castrensi, approbat etiam Baldum. *Quod licet in jam quæsitis Laici nullo ingenio possunt derogare Ecclesiis, seu juribus Eccles. possunt tamen bene in acquirendis*, si laici hoc *non faciunt malo animo, sed pro bono publico*: & infra reddens eam rationem, *Cum tale statutum non fiat odio religionis, nec ut quis a religione avertatur, sed tantum in favorem familiæ, ne bona extra familiam exeant* concludit: *Omninò fatendum est tale statutum valere.* Parte verò 3. cap. 11. à num. 187. ad 179. loquens de sua hac opinione antea tradita, perseverat in ea dicens: *A priori sententia non existimo esse judicando, & consulendo recedendum, cum certum sit prædicta statuta religionis odio non fieri, sed tantum causa conservandæ agnationis.*

Capra: vide supra: Benedictus Capra.

CAROLUS de Grassis, de effectibus Clericat. 33 effect. 2. num. 269. *Quæro quartò an statutum quòd existentibus masculis fœmina non succedat excludat moniales, quæ habitum habuerunt postconditum statutum, & dicas quod sic*, adducitque Auctores fere 20. cum quibus censet esse magis communem, & id patere clarissime ait num. 270. & num. 271. inquit *Ratio prædictæ opinionis est, quia cum omnes nascantur laici, & sic a nativitate sint supposititi dispositioni statutorum, clericatus superveniens eos non eximit ajure statutario, a quo a principio sunt ligati.* deinde subdit: *Aliaratio est quia cum spes succedendi fuisset certa à nativitate, & sic antequam mulier efficeretur monialis, & ante delatam hæreditatem statutum potuit talem spem à principio tollere, eos faciendo omnino incapaces. quod secus est in alijs statutis, ubi tempore nativitatis nulla vigebat spes, neque excogitari poterat casus superveniens, ex quo sequitur quod cum statutum injecerit vinculum ante monachatum, cum ipso eodem vinculo etiam ad monachatum transit.*

Carolus Ruinus: vide infra: Ruinus.

CARPANUS ad Statuta Mediolani lib. 1. cap. 34 278. cum num. 130. dixisset secundum opinionem quorundam non videri statutum hoc comprehendere Moniales, statim num. 131. ait *Verum quod comprehendat moniales factas post confectionem statuti hujus, ubi statutum simpliciter excludat fœminas propter masculos norat idem Castrensis &c.* & de sententia multorum quos ibi accumulat, confirmat esse communem, *& tanto magis si factæ sint Moniales antequam hæreditas eis deferretur* qui est casus Febroniæ ante mortem Co. Angeli de Zanis Monasterium ingressæ.

CASTRENSIS, idest Paulus de Castro Consiliò in vetustis editionibus 309. libri primi, sed 304. in 35 recentibus anno 1423. consuluit pro Hospitali S. Mariæ veniente ex persona Antonii contra Monialem exclusam à successione vi Statuti Florentini: & prius n. 4. adversariorum fundamentum præmittit ibi: *In contrarium dicitur & allegatur per Monasterium contra Hospitale quod statutum Communitatis Florentiæ præjudicium facere potuit dictæ Moniali, vel monasterio, ex quo tempore delatæ successionis illa erat Monialis, quia cum tunc temporis præfatum statutum operaretur suum effectum exclusionis mulieris à succedendo, masculo extante, dicta q. Monialis tunc non esset subjecta jurisdictioni statuentium nec etiam monasterium, non potuit præfatum statutum eam excludere*, & inter alia pro adversariis allegat Salycetum in auth. Cassa. Cod. de Sacrof. Eccles. statimque subdit. *Sed si ista procederent videbitur laicis resultare magna iniquitas, quod evitandum videtur, ut notat Glossa Cod. de transact. l. si major. Nam sequeretur quod si quis decesserit intestatus relicto filio, & filia moniali, & in monasterio competenter dotata, nihilominus Monasterium veniat ad dimidium hæreditatis quantumcunque magnæ una cum masculo: Sed efficietur melioris conditionis, quia non excludetur a statuto, a quo, si non esset ingressa, excluderetur, quod quidem absurdum & intolerabile videbitur laicis. Idcirco in hoc articulo salvo judicio melius sentientis, videtur mihi sic dicendum, quòd longè aliud sit quando statutum specificè & expressè disponit de Monialibus tantum, dicendo quod non succedant extante masculo, sed de monialibus nihil disponit: & aliud sit quando generaliter disponit quod mulier non succedat,*

Card. de Luca P. 2. de Success.

extante masculo, non approbat enim distinctionem aliorum de ingressa, & de ingrediente, immo fusè illam reprobat, deinde subdit. *Si verò statutum non loquitur specialiter de ingredientibus, vel ingressis monasterium, sed generaliter quòd nulla mulier succedat extante masculo, tunc cessant rationes predictæ, quia non efficiuntur deterioris conditionis propter ingressum: cum etiamsi non ingrediantur, excludantur: unde non potest dici contra libertatem Ecclesiasticam; nec ex hoc capite nullum statutum. Videndum est ergo an possit comprehendere moniales & puto quod sic tali ratione. Nam in loco ubi tale statutum viget, censetur correctum jus commune, quia cum illud deferat hæreditatem fœminæ una cum masculo; statutum verò delationem reservet si masculus non extet, sed si extat aufert, ex hoc toto jus municipale efficitur ff. de just. & jure l. jus civile, & non dicitur deferri hæreditas de jure communi sed ex forma legis municipalis ff. de lege, & senatus cons. l. 1. Igitur eo ipso quod mulier nascitur, infligitur sibi hæc potentia succedendi, ab ipso statuto, scilicet in totum si non extiterit masculis, & in nihilum si extiterit: Transeundo igitur in monasterium, transit cum illa potentia sic limitata, & sic conditionata, & non cum illa, quam mulieres habent à jure communi, quia, ut dixi, in loco, ubi tale statutum viget, non censetur vigere jus commune, quoad fœminas, vel si viget, sub conditione dicitur vigere adjecta à statuto videlicet, si masculus non extabit*, & post pauca *Satis enim est quòd non efficiatur deterioris conditionis propter ingressum, non ergo debet petere quòd sit melioris, & si non fiat melioris, non propter ea potest monasterium conqueri argum. ff. quæ in fraudem Cred. l. qui autem. §. simili modo*: & iterum sub eodem num. 4. *Dico quod statutum non ligavit moniales nec eas impotentes effecit, sed effecit dudum antea, scilicet tempore suæ nativitatis, & sic antequam de ingressu esset cogitatum.* Et in fine ejusdem num. *Alias sequeretur quod si fieret hodie lex Imperialis, statuens illud idem, quod statuit hoc statutum, non ligaret moniales, quia possent venire secundum jus commune anterius; qua ratione statutum non ligat ecclesiasticas, eadem nec lex Imperialis, nisi quatenus per Ecclesiam recipitur, ut not. in auth. hoc jus porrectum: & tamen hoc esset ridiculum dicere. Concludo ergo dictam Monialem, vel ejus monasterium audiendum non esse contra Hospitale ad aliquid petendum ultra quam habuit tempore ingressus.*

36 CAVAGNOLUS ad decreta Montisferrati 13. §. 1. quæst. 7. fol. 79. de vinculo injecto ante ingressum status Ecclesiastici, idē quod cæteri supra tenet. Cavalcanus, vide supra. Borgninus Cavalcanus.

37 CEPHALUS I.C. Ferrariensis est unus ex illis, quos adversarii allegant passim pro se: Sed ille lib. 1. cons. 53. num. 43. & 44. ait *Dico etiam quod statutum nostrum loquitur etiam in rem &c. quo casu omnes fatentur dispositionem ipsam personas quoque Ecclesiasticas includere: vel saltem effectus hujusmodi prohibitionis est propter rem: quia si prohibentur subditi, vetantur contemplatione ipsarum rerum: interest enim reipublicæ, ut bona remaneant inter subditos. quo casu quando saltem prohibitionis effectus est realis ad clericos etiam porrigitur: non enim debemus considerare corticem verborum, neque in quem ea sint directa, sed intentionem.* Quæ notanda sunt pro puncto infra discutiendo an dispositio de successione ad hæreditatem, ut conserventur bona in familiis agnationis sit realis potius, quàm personalis. & in fine nu. 48. addit: *Posset etiam dici quod iste fuit factus Clericus post conditum statutum quo casu videtur ut liget etiam clericos*, & pro hoc dicto allegat Jo. Andream, Calderinum, Butrium, Imolam, & Ruinum. Idem lib. 1. cons. 95. cum num. 14. dixisset. *Ad primum respondetur, statutum non complecti moniales, quod statibus masculis fœminas excludit, & ita Butrius cum Anchar.no consuluit in Civitate Ferrariæ.* At supra ostensum est num. 9. Antonium de Butrio cum Petro Ancharano ita consuluisse, quod tunc statutum Ferrariæ non excludebat simpliciter fœminas ut fœminas, sed ut religiosas, & extendebatur etiam ad eas, quæ ante statutum fuerant Moniales: Statutum enim Ferrariæ antiquum sub rubr. de success. ab intest. num. 141. habet hæc verba: *Etiam si essent bona quæ recognoscerentur ab Ecclesiis, vel piis locis, vel personis, & hæc locum habeant tam in præteritis, quam in futuris.* Sed pergit Cephalus, & num. 15. ejusdem Consilii dicit: *eorum fundamentum quo solo movemur, quod scilicet statutum injecerit vinculum ante professionem in ipsa nativitate tam ex parte masculi, quam fœminæ, locum habere non potest in statuto Ferrariensi, quod expresse confert suum effectum in tempus successionis delata, nec prius excludit fœminam, nec includit masculum ut subtiliter id perpendendo, & maturè considerando concludit Ruyn. cons. 20. num. 8. & cons. 204. nu. 8. &c.* & ibidem concludit: Secus igitur *ubi statutum statibus masculis fœminas simpliciter excludit, potest procedere illorum sententia, ut effecta monialis post conditum statutum excludatur*: potuitnè clariori distinctione loqui pro statuto Bononiensi, quod in hoc toto cœlo diversum est ab antiquo illo Ferrariensi, cum Simpliciter excludat fœminas ut tales, ob inclusionem masculorum, & multis annis præcesserit monachatum Febroniæ? & tamen adversarii non dubitant prosse adducere Cephalum hoc ipso Cons. 95. & hoc ipso num. 15. Sed nondum finis: nam lib. 1. cons. 146. num. 26. contra Monialem sic concludit. *Ex dictis infertur idem esse dicendum circa secundum dubium, de quo supra: nam ingressura monasterium, licet etiam censeatur comprehensa per statutum fœminas excludens, secundum magis communem opinionem, tamen ipsa habet majorem facultatem renunciandi bonis paternis, nam ingressus monasterium non potest dici se enormiter læsum cum pauperatem profiteatur; nec monasterium ullam læsionem potest pretendere, cum spe lucri non debeat accipere ingredientem, quoniam esset simonia per Decium cons. 31.* Supereſt Cephali cons. 109. lib. 3. ubi concludit statutum Mutinense excludens fœminas propter masculos à successione in bona extra territorium sita, quia statutum ob bonum publicum potest reddere inhabiles mulieres sibi subjectas, & cùm generaliter loquatur censetur eas inhabilitasse quoad bona omnia. sic ille num. 73. quæ licet diversa sint à nostro casu potiùs tamen illi suffragantur.

CORNEUS. Consil. 94. lib. 2. num. 9. asserit jus quæsitum primogenito ante Clericatum secundogeniti, & ideo vi statuti aut consuetudinis antecedentis excludi secundogenitum ab hæreditate, etiam si postea fiat Clericus.

COTTA nomine Catellanus in memorialibus verbo Clericus: ibi, *Secundo limitatur quando frater prius vinculum injecisset cognatæ vel mulieri, quæ monacha efficeretur, antequam clericatum assumeret, vel religionem ingrederetur*: asserit enim tunc statuto ligari, immò asserit omnes recentiores Canonistas idem sentire, ibi *ubi omnes moderni.*

CRAVETTA, nomine Aymon. cons. 231. in fine num. 1. & initio 2. *Maximè autem efficax erit ejusmodi consuetudo circa successionem, quia in ea tractatur de jure quærendo, &c. ideò valet statutum lacorum in præjudicium Ecclesiæ quando tractatur de jure quærendo.*

CROTTUS

41 CROTTUS Cons.267. nu.27.& 29.lib.2.Stat. pro exclusione Monialium prout testantur Cavalcanus,& Redenascus asserens se Auctorem hunc in fonte vidisse cons.26.lib.5.num.9.

42 DECIANUS in tractatu Crim nali lib. 2. cap. 3e. num.4. *Quod tamen intellige quoad quæsita non quoad quærenda : quia statutum Laicorum potest præjudicare Ecclesiis quoad quærenda, licèt non quoad quæsita:* & num.13. *limitatur quarto quando statutum injecit vinculum ante clericatum, quia licèt post efficeretur clericus, ligaretur illo statuto.* & allato exemplo de secundogenito addit statim : *Similiter & statutum quòd extantibus masculis fœminæ excludit fœminam factam monialem post statutum, & hanc dicit communem Aretinus in cap. quod Clericis in fine.*

43 DECIUS adeò constanter, aut rationibus sibi adeo repugnantibus loquitur ; ut non minus pro nobis quàm contra nos adduci queat : quod breviter ostendo: nam in l. filiæ dotem. Cod. de Collatio. nibus columna penult. prope finem inquit ingressam monasterium comprehendi statuto excludente fœminas, *secundum magis communem*, & Consil. 296. col. utitur hac doctrina. *Testator manifestam facit differentiam inter masculos & fœminas, quia filios masculos dumtaxat hæredes instituit, filiabus autem particulariter dotes relinquit; quo casu testator non videtur motus alia ratione, nisi favore agnationis, ut bona in familia conserventur, prout Doctores dicunt in illo statuto, quòd extantibus masculis fœmina non succedant.* Deinde Con.588.n.15. *Statutum laicorum valet in præjudicium Ecclesiæ in querendis, non in quæsitis,* & subdit *Ideo cum in causa isto agebatur de jure quarendo agnatis in futurũ, clarum quod illud factum ex causa à principe tolli potest.* Igitur & Statutum disponens de successionibus futuris ab intestato, ob conservationem agnationis, agit de jure quærendo, non de quæsito, ac proinde potest disponere, ita ut ad moniales, non perveniat. Et in Cap. Ecclesia S. Mariæ de constitut. n.240. ait *Tertia conclusio supra facta, habet locum quando tractatur de præjudicio juris quæsiti: Secus videtur esse in quærendo, in quibus valet statutum laicorum in præjudicium Ecclesiæ & Clericorum*, quod confirmat tribus exemplis dicens *Facit quod supra dictum est de beneficio statuti quod Clericis denegari potest.* & n. 241. *& ad id quod dictum est de prædijs tributarijs, quæ cum suo onere transeunt ad Ecclesiam: facit quod dicitur de prælato, qui Ecclesiæ præjudicare potest in quærendis, licet non quæsitis,* & n.249. admittit quod statutum valeat, quando non loquitur *specialiter, & principaliter in præjudicium Clericorum sed generaliter:* & inculcat illud. *In quæstione ista de bonis quærendis in quibus Ecclesiæ videtur quod facilius præjudicari possit*, ac tandem n. 251. *Quando non agitur de gravi præjudicio Ecclesiæ & statutum laicorum habet rationabilem causam, etiam resp ectu Ecclesiarum, & pia causa debet servari. Hactenus Decius pro nobis.* In eodem tamen Cap. Eccles. S. Mariæ num. 212. ait : *Et ideò jus quæsitum in Moniali debet considerari tempore mortis ejus de cujus hæreditate agitur ut expresè tenet Salycetus:* & num. 213. *& sic in puncto juris videtur quòd dicta monialis à dicto statuto non excludatur, nec etiam Clericus secundogenitus, nisi in fraudem hoc factum fuisset: nec obstat quod quando quis nascitur sit purus laicus, & sic videatur ligatus statutis Laicorum : quia à tali vinculo eximitur per ordinem Clericatus, per quem hoc privilegium consequitur.* At hoc privilegium nullo jure civili aut canonico probat, aut probare potest, deinde deberet assignare disparitatem inter hunc casum, & sequentem, quem n.214. admittit dicens, *Quòd autem supra dictum est de vinculo injecto, bene procedit respectu bonorum* & n. 211. cum Bartolo ait. *Quòd pro bonis, quæ non sunt quæsita Ecclesijs vel Clericis statuta possunt fieri quod etiam si perveniant ad Ecclesias vel Clericos collectæ imponi possint.* Quæro igitur cur per Clericatũ non consequuntur hoc privilegium, ut eximantur à vinculo injecto? cum persona quæ debet compelli ad collectam solvendã, sit Ecclesiastica, etiam si videatur statutum loqui in rẽ: seu cùr non similiter dici potest injectum esse à statuto vinculum hæreditati Laicorum, ac possit pervenire nisi ad masculos, cum hæc nondum sit quæsita Ecclesiæ, sed Lis sit de quærendis? Superest ut exaggeratoriam illam rationem examinemus quam ib. n. 212. addit dicens: *Nec placet illa ratio Pauli de Castro quod sufficit quòd monialis non efficiatur deterioris conditionis quàm prius esset, quia attenta tali ratione Clerici, & personæ Ecclesiasticæ, ferè semper statutis præjudicialibus laicorum subjicerentur* quam etiam cons.53. attulit : At hoc falsissimum est, quia ut contra illum respondit Bursatus Cons.93. n. 41. sæpius fiunt statuta de novo in quibus Clerici non comprehenduntur quoad ea, quæ non habent qualitatem aut principium ante Clericatum, & plurimi sunt casus in quibus gaudent immunitate Ecclesiæ, nec habent puritatem cum casu hoc Monialium hanc eandem exaggerationem Decij reprobant Rochus Curtius, Sarayna & Tiraquellus infra addu, cendi & Flavius Tortus addens eorum responsionem tollere omne dubium. Immò veriori exaggeratione dici posset ; quòd si per supervenientem Clericatum, ac Monachatum, posset quis eximere se à vinculo antea injecto, & succedere in bona laici intestati ; in nullo fere casu valeret doctrina de vinculo injecto bonis aut personis, & sic ferè semper statuta & leges laicorum possent eludere.

DIANA parte 6. Resolutionum Moral. tract. 3. 44
resol.8. ad 3. argum. hæc habet. *Sed pro dilucidatione veritatis ad individua deveniendo: Pone quòd statutum excludat fœminas à successione ab intestato stantibus masculis, quæritur an excludat filias Moniales, & distinguitur. Aut statutum generaliter modo, quo supra, loquitur ; & persona de cujus successione tractatur, non erat religiosa tempore conditi statuti, & tunc cum transeat in monasterium cum illa impotentia succedendi, ligatur tali statuto etiã facta Monacha; cum per ingressum non efficiatur deterioris cõditionis*, allegatisq; multis, quos penè infinitos esse apud Hondedeũ refert. & cum Soccino ac Parisio supponens ita esse cõmunem, *ut in judicando & consulendo ab ea non sit recedenda*, prosequitur sic. *Aut Statutum non loquitur generaliter sed specificè, ut pura quia excludit mulieres religiosas, & tale statutum non valet, sive loquatur de ingressa, sive de ingrediente* ubi post adductos DD. concludit. *Si ergo statuta ex adverso allegata sunt generalia, includunt etiam moniales, cum ipsæ ingressæ sint monasteriũ cum illa impotentia succedendi, nec efficiantur deterioris conditionis per ingressũ si verò statuta sint specifica, non valent.* Hęc alioquin Ecclesiasticæ Immunitatis propugnator acerrimus.

DUARDUS, quem in nupera Dec. Rom. videas 45
allegatum sub cognomento *Monicalcitensis* in Bullam Cœnæ lib.2. Cãn.15.q.17. loquens de Statutis num.25. ait : *Quòd si specialiter & ex certa scientia fuerint à S.P. approbata, tunc sunt indistinctè servanda inter Ecclesiasticos, quoniam confirmatio facta ex certa scientia, dicitur actus Sedis Apostolicæ* : posthæc loquens de Statutis non confirmatis specialiter à Papa dicit numero 28. *Si verò in Ecclesiasticorum odium ac distendium tendant, eos*

non

non includunt. Unde ſtatutum excludens à ſucceſſione fœminas propter maſculos, non comprehendit Moniales, ubi non injecerit vinculum ante Religionis ingreſſum, ſed contulerit effectum ſuum ad tempus delatæ ſucceſſionis, quando ipſa Monialis non erat ſub ditione ſtatuentium. Et ibidem de ſententia Alterij in eandem Bullam ſubjicit. *Quòd ſi hujuſmodi ſtatutum expreſſam mentionem facit de Religioſis, ſeu Monialibus excludendo eas non valet & repugnat libertati Eccleſiaſticæ: tum quia ſeculares carent poteſtate ſtatuendi aliquid de perſonis Eccleſiaſticis, tum quia hac ratione retraherentur mulieres à monachatu,* ex quibus liquet de mente Duardi tunc valere ſtatutum quando generaliter diſponens de fœminis & eas ut tales excludens nec retrahens à monachatu, injecit antea vinculum. Ideo Canone 15.q.19. loquens de ſtatuto laicali num. 35. dicit. *Adde etiam quòd quando ſtatutum generaliter diſponens poteſt ſe habere ad commodum & incommodum, non poteſt dici præjudiciale, & proinde ſtante ſtatuto, quod extantibus maſculis fœminæ non ſuccedant, ſicut Clerici maſculi excludunt à ſucceſſione fœminas ſeculares, ita fœminæ Moniales excluduntur à ſucceſſione à maſculis ſecularibus, & in hoc bene ſervatur æqualitas ut habetur ex Felino.*

46 EMILIANUS conſ. 1. num. 19. ſtat pro ſtatuto Mutinenſi excludente Monialem jam dotatam, ut teſtantur Theſaurus & Redenaſcus.

Epiſcopus Eugubinus, à Rota Romana ſic allegatus in Bononienſi hæreditatis 28. Junij 1652. coram R.P.D. Bichio, idem eſt ac Alex. Sperellus, de quo plura infra inter Auctores contra nos allegatos.

47 FABER in definitionibus Senatus Sabaudiæ tomo 1. lib. 1. tit. 2 definit. 22. noſtræ opinioni ſuffragatur, ut quidam Scribentes pro nobis allegant.

48 FELINUS Sandeus J. C. Ferrarienſis in Cap. Eccleſia S. Mariæ de Conſtitutionibus ſub num. 77. inquit. *Sexto quæro utrum ſtante Statuto, quod maſculi excludant fœminas ab inteſtato, excludatur mulier monacha? Et breviter concludo, quod ſi aſſumpſit monachatum ante ſtatutum, non excluditur: ſecus ſi poſt:* deinde num. 79. ſubſcribens rationibus Pauli Caſtrenſis, quas attuli ſupra, nempe de Statuti Municipalis vi, & de impotentia ſuccedendi à nativitate fœminis inflicta, dicit cogitandum de Salyceti & Aretini opinione, quia eſt additio perfunctoria: mox ſubjungit. *Cæterùm quia communiter talia ſtatuta ita demum excludunt fœminas, dummodo videlicet fuerint dotatæ, dicas quod etiã debeat dotari, alias non excluditur à ſtatuto.* Et n. 101. quærit an conſuetudo, quæ præfert primogenitum in hæreditate, noceat Clerico ſecundogenito reſpondetque. *Et concluſio eſt, quod nocet clerico, quia talis ſecundogenitus jam in nativitate ſua ligatus erat illa conſuetudine per quam ipſi primogenito debebantur bona etiam invito patre.* Quod confirmat ex dictis à ſe ſupra ſic. *Ubi allegavi multos ipſam ſequentes dum dixi, quòd ſtatutum excludens fœminas, excludit eam, quæ poſt ſtatutum ingreſſa eſt monaſterium, propter vinculum ſibi injectum ante profeſſionem.*

49 FLAVIUS Tortus in Annotationibus ad Statutum Papiæ ſub rubrica Statuti 95. in civilibus n. 84. affirmat: *Communem eſſe diſtinctionem, quòd ſi ſtatutum injecit vinculum ante aſſumptionem clericatus, vel monachatus, & tunc comprehenduntur ſub hoc ſtatuto, & excluduntur ſtantibus maſculis à ſtatuto vocatis,* & allatis DD. addit: *ea ratione clara quia per hoc ſtatutum non fit præjudicium aliquod ipſis monialibus, cum etiam ſi in ſeculo remaneant, nihilominus eſſent incapaces ſucceſſionis,* & poſt pauca: *cum iſte defectus ſexus fœminini naſcatur cum ipſis fœminis, ipſe eſt cauſa exclusionis non autem ipſa aſſumptio habitus monachalis, & propterea nullatenus retrahuntur à religione occaſione hujus ſtatuti.* & num. 91. Hoc ſtatutum comprehendit perſonas monialium in capite excluſo, ut ſupra dictum fuit ſecundum communem opinionem, & communem praxim in hac civitate Papiæ. Poſtea num. 101. adducto exemplo ſecundogeniti excluſi, quam vis clerici ſubjungit. *Neque obſtat quod dicta diſtinctio Jo. Andreæ, & communis videretur intelligenda non de ipſa factione ſtatuti ante vel poſt aſſumptionem clericatus, ſed de effectu ipſius ſtatuti, ſive de caſu illius contingente ante vel poſt Clericatum, per id quod Salycetus, Decius &c. quæ reſpondetur pluribus modis. Primo quod iſta ſubdiſtinctio communiter reprobatur, ut teſtatur Aretinus in cap. quod Clericis in fin. de foro compet. & inquit diſtinctionem Jo. Andreæ eſſe ſimpliciter ſequendam ab omnibus uti communiorem, non obſtante ſubtili diſtinctione Salyceti:* Quapropter num. 102. pergit dicens: *Vinculum ſtatuti injicitur ipſi perſonæ civium tempore quo naſcuntur, ſi tunc tempore Statutum erat conditum, non autem tempore quo caſus ſtatuti contingit: unde fœmina ſtatim ut naſcitur, dicitur naſci incapax ſucceſſionis maſculi ſuperſtitis.* Objectum vero Decij quòd ſemper ſtatuta laicorum ligarent Clericos ſolutum eſſe à Rocho Curtio & Tiraquello plenè, & hac reſponſio tollit *omne dubium* ad hæc num. 103. ſubdit. *Terriò etiam ex abundanti dico quod ſubdiſtinctio ſcilicet Salyceti non procedit quando ante effectum ſtatuti, vel in collatione illius eſt acquirendum jus ipſis vocatis à ſtatuto.* Poſtremò num. 130. & 131. repetit comprehendi moniales hoc ſtatuto antea condito, & eſſe *magis commmunem.*

Franciſcus Aretinus, vide ſupra: Aretinus.

FRANCISCUS Marcus in Deciſionibus Parlamenti Delphinalis quæſt. 250. num. 4. ſcribit. *Nec obſtat ſi dicatur quòd ſtatuta laicorum non ligant clericos: quia hoc verum eſt quando ſpecialiter loquuntur de Clericis. ſecus ſi generaliter Cap. cum oniſſent de eo qui mitt. in poſſeſſ. & maximè quando ſtatutum non concernit perſonam nec loquitur ſpecialiter de perſona clerici &c.* 50

FRANCISCUS Redenaſcus lib. Conſil. 26. nu. 9. *Cujus ſanè generalis ſtatuti diſpoſitione fœminæ quoque & Sorores Moniales, quæ poſt ſtatutum aſſumpſerunt Monachatum, & ſunt dotatæ, excluſæ propter maſculos voluerunt præ cæteris infrà ſcripti Patres, quos oculata fide perlectos ordine recenſeo.* Et ſubtexit Cathalogum Doctorum quadraginta quinque, dicit hanc ſententiam fuiſſe receptam in variis Tribunalibus, & in praxi obſervatam, ſubſcribitq; Cavalcano *contrariam opinionem eſſe periculoſam: & in hac civitate Cremonæ nephas propè eſſet ab iſta opinione recedere, quam in dubiũ unquam fuiſſe revocatam:* additq; n. 10. *Fundamentã habet in illa ſolidiſſima Ratione, qua dicit ſolet per hujuſmodi ſtatutum nullum fieri præjudicium ipſis Monialibus, quæ etiam ſi in ſæculo remanſiſſent, pari modo incapaces ſucceſſionis fuiſſent, & à maſculis excluſæ, quando non aſſumptio monachalis habitus, ſed ipſemet defectus fœminini ſexus ſit cauſa earum exclusionis: Eo enim ipſo quod naſcitur fœmina, inſtigitur ſibi à ſtatuto character privativus juris ſuccedendi &c. ſicut eo ipſo quod naſcitur maſculus recipit habilitatem ſuccedendi &c. Unde fœmina ſecundo poſtea ad Monaſterium, tranſit fœmina cum*

ill.

illa impotentia succedendi, quo fit ut per tale statutum minimè dici possit effecta timidior ad religionis ingressum. Immò ulterius ait *Statutum injiciens vinculum tempore nativitatis, potuit ab ea auferre jus succedendi etiam vivente patre, aut alio de cujus hæreditate agitur, quæ oblata censetur sub conditione si masculus extabit: non obstante quod tempore delatæ successionis in Monasterio reperiatur, quia superveniens Religio non tollit ea, quæ à jure communi statuta sunt: At statutum hoc in casu dicitur Jus commune & non est postea quærendum quid fiat post delatam successionem, cum persona sit affecta dispositione statuentium.*

52 FRANCISCUS Vegius Cons. 14. num. 14. relata opinione Felini de statuto excludente Moniales, & secundogenitum Clericum, si post statutum assumpsere habitum Ecclesiasticum, approbat eam addens: *Et ratio est quia statutum, & consuetudo jam injecit vires suas antequam persona essent Ecclesiasticæ, meritò illas comprehendit, ut late probat Felinus, & attestatur hanc esse communem opinionem &c. & ita dicendum in proposito.*

Fusarius, vide infra: Vincentius Fusarius.

53 GABRIEL Commun. Conclus. lib. 6. titulo de Statutis: Conclus. 6. num. 11. dicit opinionem de statuto exclusivo generaliter quarumvis fœminarum ob favorem agnationis veram esse, *& magis communem.*

54 GAIL nomine Andreas lib. 2. Practicarum observationum, observ. 32. num. 4. *Statuta si simpliciter, & generaliter disponerent mulierem non succedere, extante masculo, rectè includunt etiam moniales, cum in universum omnes fœminæ favore agnationis excludantur, nihilque eo casu contra libertatem Ecclesiæ specificè statuatur.*

55 GASPAR Antonius Thesaurus lib. 2. quæstionum Forensium quæst. 3. num. 2. narrat à Senatu Pedemontano in causa Astensi decisum fuisse *Moniales ab isto statuto exclusas censeri*, & nu. 3. limitat sic. *Quod quidem habet locum quando statutum generaliter disponit mulierem non succedere extantibus masculis, cum nihil tunc contra libertatem Ecclesiæ, & personarum Ecclesiasticarum odio specificè statuatur:* & num. 4. Neque dicatur *statutum non posse comprehendere personas Eccles. quia non militat quando statutum injecit vinculum ante religionis ingressum, & ingressus religionis sit magis accidentaliter, quam principaliter &c. quia intentio principalis statuentium est ut bona, super quibus statuere possunt, conserventur in agnatione & familia defuncti, non autem ut excludant personas religiosas à laicorum successione,* & concludit: *In praxi non solet ab ista opinione recedi, quæ ubique terrarum recepta est.* Verùm eodem lib. 2. tota quæst. 72. reassumens hanc controversiam; firmat suam opinionem auctoritate doctorum plurium quàm quadraginta, & refellens adversarios ait: *Sed opinio Decij non est tenenda, & contra eum est magis communis opinio & veritas est in contrarium, quia superveniens Religio non tollit ea, quæ à jure communi statuta sunt, & statutum dicitur jus commune in casu isto: neque attendendum est tempus delatæ successionis, quia cum tempore mortis persona reperiatur inhabilis, non est postea quærendum quid fiat post delatam successionem, cum persona jam sit affecta dispositione statuentium.* Subnectit postea tres alias rationes sumptas à statuti causa Finali, Materiali, & Formali, nempe à fine *conservandæ agnationis ob bonum publicum, & quod statutum disponit de bonis temporalibus, licet secundario de personis succedentium tractet,* & quod statutum simpliciter, & *indistinctè disponat circa res quæ jure communi competunt.* Postremò notetur illa Thesauri conclusio ad finem columnæ 3. *Quando statutum injecit vinculũ ante Clericatum, illa est procul dubio verior & magis communis opinio ut Monialis excludatur, & cũ ista declaratione transeũt õnes doctores supra &c.*

GEORGIUS Natta lib. 2. consil. 282. num. 11. & 12. *Statutum non valeret si specificè tantùm disponeret de ingredientibus religionem, quia videretur principaliter retrahere homines à religione, sicut etiam hac ratione non valet statutum specificè disponens, quòd filia ingrediens monasterium non succedat sed disponendo generaliter & ex honesta causa statutum includit etiam monachus quando injectum est vinculum ante monachatum,* ideſt, ut statim se explicat *si jam condito statuto, monachæ fuerint effectæ.* & l. 3. cons. 514. n. 13. dicit *Statutum prohibens successionem, sive loquatur in rem sive in personam, videtur effectualiter disponere de rebus, seu de personis contemplatione rerum,* & cons. 515. num. 6. cum Cyno, & Ancherano docet. *Non esse contra libertatem Ecclesiæ Statutum, si præferat suam publicam utilitatem utilitati Ecclesiæ: nam principaliter intendit suam propriam utilitatem licet incidenter redundet in Ecclesiæ damnum, vel potius in prohibitionem novæ acquisitionis.* 56

GERARDUS Mazollus Consil. 53. num. 47. *Habet locum hujusmodi statutum, etiam ad exclusionem Monialium religiosarum, quia lex dicitur de bonis, & potest prohibere bona acquiri uni, & alteri dare, cum bona sint sibi subdita.* Idem cons. 83. num. 34. *Intelligerem quòd moniales filiæ isto statuto non prohiberentur succedere, quæ essent moniales tempore statuti.* 57

GREGORIUS XIII. Pontif. Max. teste Giliano ad Statutum Perusiæ, verbo fœmina fol. 135. cum Reformatores Statuti Perusini sub Rubrica 45. & 46. excludente fœminas propter masculos, addidissent illam clausulam *Sine præjudicio locorum piorum, & personarum ibi existentium,* eam abolendam decrevit, & de facto abolitam fecit hac expressa ratione. *Quòd conservationi Agnationum adversaretur, esset que contra omne jus, & æquitatis debitum,* adjungens universalem rationem illam: *Cum par sit & esse debeat conditio fœminarum pia loca ingredientium, quam nubentium.* Ita Oraculum Sedis Apost. ex quibus liquet hoc non in Privilegium Perusini Statuti, sed universaliter pro quovis tali Statuto pronunciatum esse. 58

GULIELMUS de Benedictis in Capit. Raynutius, verbo, duas habens filias num. 126. *Quoties statutum, aut patriæ consuetudo habet, quod filia stantibus masculis non succedat, tunc non succedere possunt, cum consuetudo, vel statutum eas excludat, etiam si moniales factæ essent; tanquam statuto comprehensæ, quia nascentes jam ligatæ erant statuto aut consuetudine, filias propter masculos excludente; unde monachatus subsequens tollere non potest jus masculis quæsitum &c. Si autem monachatus statutum præcederet, vel consuetudinem, non posset eas, quibus jus erat jam quæsitum, excludere, & idem si monachatus statutum sequeretur, & statutum eas expressim excluderet. Sed ubi statutum simpliciter fœminas excludit, nihil expressè de monialibus disponẽdo, tũc õnes fœminas excludit quãvis religiosas.* 59

HONDEDEUS Eugubinus lib. 2. consil. 11. nu. 15. proponit adversariorum negantium exclusionem Monialium argumentum illud *quando ex verbis statuti constat quòd inclusio masculi, & inclusio fœminæ confertur post mortem illius de cujus successione agitur, quo casu cessat ratio, quæ in contrarium* 60

adduci

adduci posset: quòd statutum injecerit vinculum in ipsa nativitate fœmina, & sic ante monachatum, ut in terminis statuti Ferrariensis respondit Ruinus, & Cephalus. At ipse tandem respondet num. 37. *Verius quidem est statutum Cassianum generaliter excludens fœminas propter masculos, nulla facta mentione de monialibus, excludere etiam eam, quæ post conditum statutum effecta est monialis; ea ratione quia statutum injecit vinculum ab initio, & in nativitate fœminas ligavit, easque tempore, quo erant in seculo sub jurisdictione statuentium inhabiles fecit ad succedendum cum masculis, & cum hoc vinculo inhabilitatis transeunt in monasterium.* Post quæ, allegatis plurimis Scribentibus, affirmat *hanc opinionem sequendam in consulendo, & judicando, cum sit non solùm verior, sed etiam magis communiter recepta* & num. 38. *huic opinioni omninò inhærendum, quando ex verbis statuti non apparet statuentes voluisse conferre exclusionem fœminæ in tempus delatæ successionis, sed simpliciter excludit fœminas.* Denique num. 39. improbat distinctionem Ruini, & Cephali, *Quia communiter Doctores dicunt fœminam effectam monialem post conditum statutum remanere exclusam.*

61 HODIERNA ad Surdum decis. 20. num. 11. dicit hanc esse communem opinionem. Novissimè aut in Controversiis Forensibus lib. 1. cap. 7 nu. 58. *Sed contrarium videtur dicendum à masculo nempè excludi monialem ab omnium successione &c. siquidem verissimum est jus commune esse correctum in civitate Neap. & jus municipale est jus Civile illius civitatis, unde eo ipso quod mulier nascitur, infligitur sibi hæc succedendi potentia ab ipso statuto, scilicet in totum si non exiterit masculus, in paragio si exiterit, ipso enim puncto quo masculus natus est, qualitatem inclusivam recipit, & filia etiam ut nata est impotentiam succedendi. Ingrediendo igitur monasterium cum illa impotentia sic limitata, & restricta ingreditur, & non cum illa, quam mulieres habent de jure communi: argum. text. in l. Statius Florius §. Cornelio Felici ff. de jure fisci l. peto §. prædium ff. de leg. 2. & hoc modo jus quæsitum considerat Lapus allegat. 9. in fin. quem sequitur Tiraquell.* & in fine num. 58. negat *effectum statuti non considerari nisi tempore executionis, quia huic motivo singulariter respondet Tiraquel. q. 43 de primog. à n. 16.*

62 JACOBUS Butrigar. tenuit quod si Statutum præcedat ingressum; statutum hoc excludit Monialem, cum id possit facere respectu bonorum deferendorum, ut de illo attestatur Baldus in l. Deo nobis §. Hoc etiam C. de Episcopo. & Clericis sub nu. 8. & in l. Omnes populi nu. 54 ff. de just. & jure.

63 JACOBUS Mandellus de Alba lib. 1. consil. 98. num. 1. *Respondeo esse veriorem, & magis communem opinionem, quòd si statutum loquitur de omnibus fœminis, sive tradantur nupti, sive ingrediantur religionem, comprehendit tale statutum eas omnes in effectu, & eas excludit statutis masculis, quia cessant eo casu rationes omnes, quibus solent talia statuta impediri, ne comprehendant fœminas ingredientes religionem; videlicet ne retrahantur mulieres ab ingressu religionis, timore statuti, vel ne saltem efficiantur timidiores: quia etiamsi fœmina non ingrediatur religionem, comperit se exclusam à successione.* Idem lib. 3. consil. 498. num. 1. *Si statutum simpliciter diceret quòd statutis masculis fœminæ non succedant, & factum sit ipsum statutum antequam nata sit ipsa fœmina de qua agitur, vel saltem antequam ingressa sit religionem; tunc comprehenderent etiam Monialem, dato quod hæreditas deferatur postquam est facta Monialis, secundùm magis communem opinionem.* Et lib. 3. consil. 53. num. 19. *ex duobus filijs junior efficiatur Regularis, erit talis filius exclusus per statutum.*

64 JACOBUS Puteus in decisionibus Rotæ par. 3. decis. 99. num. 3. *Est communis opinio in illo statuto, quod statutis masculis fœmina non succedant: quale statutum ligat fœminas Ecclesiasticas, quæ tamen post statutum fuerunt factæ Ecclesiasticæ, & sic quando statutum per prius invenit vinculum &c.*

65 JASON Maynus in l. finalis Cod. de pactis, & in l. Servi legato § si testator col. 2. ff. de leg. ejusdem fuit opinionis, ut attestatur discipulus ejus Albertus Brunus tract. de Statut. Exclud. fœm. art. 62 num. 38

66 IMOLA in Cap. Ecclesia S. Mariæ, & in Cap. Dilecti, de Constitutionibus, & in Cap. Quod Clericis de Foro competenti, docuit quod Ecclesiastici ligantur statutis exclusivis laicorum, si fiant Ecclesiastici post statutum conditum, & firmat id exemplo secundogeniti postea Clerici; eumque pro exclusione monialium adducunt Brunus, Capra, Mascardus, Riminaldus, Tamburinus, Thesaurus, Tiraquellus locis supra, vel infra allegatis.

67 JOANNES Andreas in Regula Sine culpa in Mercurialibus, de regulis Juris in 6. n. 17. censet & ipse comprehendi, & ligari à statuto, vel consuetudine primogenitum præferente, secundogenitum quamvis postea Clericum, ne detur locus fraudi, & aliquis cum spe præripiendi primogenituram, vel succedendi ex æquo assumat Clericatum: quo argumento Jo: Andream pro exclusione Monialium innumeri allegant ex his, quos partim jam nominavi, partim deinceps recensebo.

68 JOANNES Azorius 1. parte Instit. Moralium lib. 5. cap. 13. sub §. Octavo quæritur: *Item solent esse statuta, ut primogenitus excludat secundogenitum in bonis paternis; item ut masculi excludant fœminas: Quæres an valeant hujusmodi statuta Laicorum contra Clericos, vel fœminas religionis voto consecratas? & constans est multorum, & communis opinio, quam refert & sequitur Felinus nu. 101. valere, quoniam nihil detrahunt Ecclesiastica immunitati: nam ante Clericorum ordinem susceptum, jus est alteri acquisitum, proinde si secundogenitus sit Clericus nihil mirum si non succedat in bonis, quia lex constituta fuit antequam clericus crearetur. Similiter si fœmina sit Sanctimonialis Deo dicata; potest à successione paterna excludi, quoniam non excluditur eo quòd sit Sanctimonialis, sed quia antequam religionis votis se astringeret, & Deo obligaret, lex fuerat constituta, ut masculi fœminas excluderent, & propterea excluditur: sicut etiam secundogenitus non excluditur quia clericus, sed quia secundogenitus. Ergo hujusmodi statuta nihil Immunitati Ecclesiæ derogant, & eo ipso tuta censcentur firma & rata censetur.*

69 JOANNES Bapt. de Sancto Severino in l. Cunctos Populos Cod. de Summa Trinit. & Fid. Cathol. num. 189. & 190. dicit hujusmodi statutum afficere ipsam personam antequam monasterium ingrediatur, & ob injectum antea vinculum excludi à successione: & hanc opinionem magis communem, & veriorem attestatur: & proinde merito allegatur à Bruno num. 33. & Burfato & aliis.

70 Jo: Cephalus: vide supra: Cephalus,

JOANNES Jacobus de Ferro super lege municipali Vicentiæ Cap. 14. n. 15. nititur vinculo injecto Monialibus in ipsa nativitate eo quod nascantur omnes laici.

71 JOANNES Bapt. Laderchius de Imola Consil. 74. num. 29. *Si injiciatur vinculum ante ingressum,*

num

nam hoc casu verius est valere: sicut dicimus de Statuto excludente fœminas; ob talem enim rationem & Moniales excluduntur, de qua ego alias latè tractavi: Et in fine ejusdem Consilii concludit. *Quare arbitror hanc Monialem &c. omnino esse excludendam: alioquin malè ageretur cum plerisque familijs Ferrariensium; quandoquidem omnia bona earum brevi tempore Monasteria vendicarent.*

Io: Salas: vide infra: Salas.

LÆLIUS Caputus ad consuetudines Neapolitanas in prælud. §. 3. n. 22. pro hac parte stat.

72 Lardechius: vide Paulo supra Jo. Bapt. Laderchius.

LAPUS Allegatione 101. num. 26. *Nec obstat si*
73 *dicatur quòd Statutum quod repellit filiam à successione extante patruo non observaretur in foro Ecclesiastico contra filiam Monialem: Primò quia hoc de se est falsum, quando statutum præcedit monachatum, quia jura quæ inhabilitant eam & excludebant ante professionem; excludunt, & afficiunt eam puellam tanquam præventam l. cum quædam puella §. si ff. de jurisd. omn. jud.*

Laurentius Calcaneus: vide supra Calcaneus.

74 LAURUS de Palatiis *super statuto Communiter per Italiam vigente, quòd extantibus Masculis Fœminæ non succedant* à numero 89. ad 100. disputans de hoc in utramque partem, tandem num. 100. concludit: *Si verò Statutum non loquatur specialiter de ingredientibus vel ingressis monasterium, sed generaliter quod nulla mulier succedat extante masculo, tunc cessant rationes prædictæ, quia non efficiuntur deterioris conditionis propter ingressum, cum, etiamsi non ingrediantur, excludantur, unde non potest dici contra libertatem Ecclesiæ, nec ex hoc capite nullum: si ergo quæritur utrum tunc possit comprehendere, dico quòd sic tali ratione:* num. *101. 102. 103. Nam in loco ubi tale statutum viget videtur correctum jus commune* &c. & pergit exscribendo penè de verbo ad verbum Pauli de Castro discursum, quem supra deduxi num. 35. propterea non est cur eum hoc loco rescribam.

LOPEZ in l. 32. Hispan. tit. 9. parte 6. in glossa
75 verbo *No valdera* citatur à Molina Jur. Conf. de quo infra pro hac opinione.

Mandellus: vide supra: Jacobus Mandellus.

MANDOSIUS ad Lapum allegat. 101. sub finem
76 *Non desunt tamen, qui distinctè affirmant Statutò fœminas excludente nunquam Moniales excludi: Sed horum opinio communiter est improbata,* & antea dixerat valere, *quando statutum cujuscumque generis filias, non autem solas Moniales excludit, licet etiam de ipsis Monialibus mentionem faciat: tunc enim illud Statutum non impedit religionis ingressum ob metum non succedendi, nec Moniales efficiuntur deterioris conditionis, quoniam tam moniales, quàm aliæ filiæ excluduntur.*

77 MANGILIUS Pisaurensis de imputatione q. 58. num. 8. *Statuti mens fuit excludere filiam ab universali successione cum fratribus; ut provideret agnatis, & ne bona ad alienam familiam transirent quæ ratio est etiam in ea, quæ monasterium ingreditur, ut patet ad sensum:* & num. 33. respondet *Verius esse quod statutum generaliter excludens fœminas propter masculos, nulla facta mentione de monialibus, excludit etiam eam, quæ post conditum statutum effecta est monialis, ea ratione, quia statutum injecit vinculum ab initio, & fœminas à nativitate ligavit, quas tempore, quo erant in sæculo subjurisdictione statuentium, fecit inhabiles ad succedendum cum masculis, & cum hoc vinculo inhabilitatis transeunt in monasterium.* Deinde paulò post allegato in contrariam partem Salycето, improbat ejus opinionem dicens. *Tamen hæc est sequenda in judicando & consulendo cum sit verior, & magis communiter recepta,* & num. 37. *Statutum disponit super bonis quæ defert masculis & aufert à filia, quoniam filia, non quatenus monialis est* & mox: *At in quæstione nostra dici non potest contra libertatem Ecclesiæ, quia ex quo principale permissum est, scilicet providere pro conservatione domus & agnationis, istud quod venit incidenter & secundario, prohibitum non intelligitur.*

Manicalciatensis allegatur à R. P. D. Bichio in Bononiensi Hereditatis 28. Junii 1652. sub §. Quæratio. Sed is stat pro nobis & idem est ac Duardus, de quo supra num. 44.

MARANTA disput. 8. num. 26. & 36. opinionem 78
hanc de vinculo injecto ante monachatum, & ob id de exclusione fœminarum monialium *teneri communiter.*

Marianus Socinus: vide Socinus.

MARSILIUS in Capit. At si clerici num 73. de 79
Judiciis: & in singularibus num. 303. subscribit Paulo Castrensi, quoad exclusionem Monialium, ut testatur Gaspar Antonius Thesaurus superadductus.

MARTA Neapolitanus in Consiliis Anno 1628. 80
primum editis, Consil. 118. num. 14. ait veriorem & communiorem esse sententiam, quòd statutum laicorum excludat fœminas à successione in bona Clerici præsertim patrimonialia, deinde num. 15. in puncto hoc dicit: *Item hoc statutum comprehendit personas Ecclesiasticas in capite exclusivo, ut Moniales dicantur & sint exclusæ per masculos quando dictum statutum injecit vinculum ante assumptionem habitus, ita post multos relatos attestatur esse magis communem Parisius, Brunus, Bursattius &c.* Ubi manifestum est Martam seipso doctiorem factum retractasse, aut explicasse, quæ anno 1621. in contrarium attulerat in tractatu de successione legali parte 1. q. 13. art. 13 num. 1. dicens: *Effectus hujus statuti non considerabatur inspecto tempore quo conditur, sed considerato tempore ipsius exequutionis, quando videlicet effectum sortiri potest:* & allegatis quibusdam textibus & Alberico concluserat: *Si igitur tempore delatæ successionis filia reperiatur monialis facta, ipsa dicto Statuto ligari non potest, quoniam statutum ante monachationem non adhuc injecit vinculum: etenim an aliquis sit capax, tempus delatæ successionis attenditur non ante,* pro quo mirum est quod alleget Cephalum, Brunum, ac Ruinum, ac supra Albericum, quos manifestè oppositum sensisse docuimus, ac docebimus, quando statutum præcedens monachationem non excludit specificè fœminas; nec ex verbis ipsius colligitur ipsum differre suam dispositionem ad tempus delatæ successionis. Advertendum est etiam Martam quæstione illa 13. arti. 12. num. 14. exclusionem filiæ odiosam, sed sororis (qui est casus noster) favorabilem putasse. Cum igitur standum sit ultimis resolutionibus Doctorum sicut ultimis voluntatibus, & Marta postea agnoverit ex Parisio, Bruno, & Bursato nostram hanc opin. esse magis communem, allegandus est potiùs pro nobis, quam contra nos, ut rectè allegat pro nobis Thesaurus: & idem esto judicium de Martæ dictis in tract. de Jurisdict. part. 4. centuria 1. casu 4.

MARTINUS Laudensis de Primogenitis 81
quæst. 30. in fine pro nostra Opinione affertur à Thesauro, sic ut & Martinus Medices decision. Senens. 53. per totam adducitur ab Altogrado superius recensito.

MASCAR-

82 MASCARDUS ad general. statut. Interpret. Conclus.1.num.235. *Secus si laicus sit, vel de foro seculari tempore statuti, quia tunc à statuto vinculum injicitur, à quo postea non eximitur per Clericatum supervenientem* & exemplificat in statuto, quo primogenitus præfertur secundogenito *quamvis postea Clericus efficiatur*: postea subscribit Abbati. *Quod si statutum disponat, quod stantibus masculis fœmina non succedat, ligabitur ex eo filia, quantumcumque postea intret monasterium. Secus si tempore dicti statuti fuisset monialis:* & num. 236. *Primò sublimita ut procedat limitatio de vinculo injecto ante Clericatum in Casibus, qui habent principium & fundamentum ante clericatum, sicut in exemplo de secundogenito, & de moniali fœmina quæ excluditur. Secus est in alijs casibus qui essentiam, & principium sumunt post Clericatum.* Additque hanc esse *bonam & necessariam distinctionem pro modo cognoscendi vinculi injecti ante Clericatum vel post*, quo usos esse ait Butrium & Calderinum.

83 Mazollus: vide Gerardus: Mazollus supra.

84 MENCHACA: de succes. creat. lib.3.§.21. num. 179. allegatur pro hac opinione à Sanchez, infra recensendo.

85 MENOCHIUS lib.4. Præsumptione 189. cum num. 89. proposuisset dubium an alienari possint bona fideicommissi pro dote constituenda filiæ, vel nepti quæ vult ingredi religionem & monialis effici, cum Bartolo, ac plurimis docet posse, idque confirmat num. 94 sic *Quarto accedit eorum traditio, qui dixerunt stante statuto, quod filia nupta & dotata excludatur à successione, satis dici dotatam & nuptam, quæ religionem accepta dote est ingressa.* Accepit ergo Menochius tanquam traditionem quandam, seu communem doctrinam per manus traditam, quod filia quæ accepta dote religionem est ingressa, satis sit dotata, & excludenda sit à successione. Neque obstat quod idem Menochius *Cons.1170. num.8.* dicit de attendendo tempore mortis in successione deferenda: loquitur enim ibi de filia excludenda à successione, sed sub conditione quod sit dotata à patre saltem post testamentum, nam si non dotata, est habilis ad succedendum: quare ut de hoc judicetur expectanda est mors patris ut constet nùm saltem per testamentum provisum sit illi de dote & lib.4. Præsumpt. 83. num. 25. nihil de hoc ex sua sententia, sed solum aliter solvit argumentum, dimissa hac opinione.

86 MERENDA lib. 23. Controversiarum Juris Cap.30.num. 6. *Circa secundam quæstionem non est quod multis explicem, cum recepta opinio, & usus quotidianus resistat fœminis*: post quæ allegatis aliquibus DD. pergit sic. *Cum enim statutum impediat fœminis acquirere jus succedendi, si extiterint masculi, non potest allegari quod statutum aliquid ipsis adimat, si tempore sumpti habitus extabant masculi: dum ab ijsdem masculis excluduntur, hæc enim exclusio est effectus ejus juris, quod prius ipsi acquisiverunt, quam illæ sumerent habitum religiosum. Si verò masculi non extabant tunc temporis, dicemus statutum disponere circa successionem personæ subditæ generaliter, ac proinde non possunt conqueri moniales quod inde damnum sentiant juxta L. si quis nec causam ff. si certam personam. Omnia enim perturbarentur si personæ Ecclesiasticæ occasione damni per accidens venientis, impedire vellens effectum statutorum à laicis conditorum super rebus suorum subditorum, & proinde non possunt allegare jus commune l. Omnes populi ff. de just. & jur.*

MERLINUS de legitima lib.3.tit.2.num.11. *Infertur etiam ex prædictis quoad statutum excludens fœminas propter masculos, vel propter agnatos, quod statutum locum etiam sibi vendicat adversùm Monialem fœminam agnatam*, & cum Thesauro supponit esse *veriorem & communem.*

MICHELORUS de duobus fratribus parte 3. tit. cap.8. num.2. ejusdem opinionis adducitur.

MICHAEL Grassus de successionibus ab intestato q.3. num.2. *Sed quæro numquid statuto excludantur fœmina religionem profitentes? Respondeo quod sic: ita tenet Abbas, & hanc dicit esse communem.*

MIEREZ de Majoratu parte 3.q.3.num.2. ejusdem est opinionis.

MINADOUS in repetit. comm. n. 13. & 12. & pro eadem solet afferri.

MOLINA Jurisconsul. de Hispan. Primogeniis lib.2.cap.10.num.80. *Similiterque eam quæstionem proponunt in statuto excludente fœminas à successione parentum propter masculos, utrum scilicet comprehendat Monialem? in qua quæstione communis resolutio est, quòd si statutum factum fuit post Clericatum, seu monachatum, illos non excludat; si verò ante factum fuit, sic: Idque in hoc resolvunt &c.* Et nu. 81. id probat ex eo quòd hæreditas, *exceptis alimentis necessarijs, competat filijs à jure civili, legibusque Regijs, ideòque consequens est, ut à principe quoad hoc ante delatam successionem tolli possit ex communi opinione, de qua per Bartolum & communiter Scribentes in l. Gallus §. & quid si tantum ff. de liber. & posthum. in quo non est facienda differentia inter Clericos seu Religiosos, & Laicos, cum omnes ex lege civili jus succedendi capiant, atque adeò jure eisdem ante delatam successionem tolli possit.* postremò idem num.82. addit. *Quod etiam comprobatur ex eo quod lex principis facta ob bonum publicum, quæ generaliter disponit, nec de Clericis aliquam mentionem facit, indistinctè tam Clericos, quàm laicos comprehendit, nisi Clericis præjudicialis sit: cum non potius in Clericorum, quàm laicorum favorem seu odium condi soleat, quod sufficit ad hoc, ut lex non dicatur Clericis præjudicialis, ut Abb. Decius, Felin. & Scrib. in Cap. Eccles. S. Mariæ resolvunt.*

MONTALBUS lib.5. Fori tit.5.num. 10. solet adduci pro hac ipsa opinione.

MONTERENTIUS ad Statutum Bononiense sub rubrica de Successionibus, ad §. de Clericis Religiosis, ac Monialibus, est manifestè pro statuto hoc in hoc puncto.

NATTA in tract. quod stantibus Masculis &c. quæst.2. princip. num.57. vers. *Limita illam*, pro eadem opinione allegatur per Hondedeum, Mangilium, & Thesaurum.

NEAPOLITANUS additionator in Consuetud. Neapolit. tit. de success. ab intestato folio 100. littera D. & F. in hanc sententiam propendet.

NEVIZANUS Consil.39. num.16. & 17. docet non esse hujusmodi statuta contra libertatem Ecclesiæ, *quia non disponunt specifice de Clericis, aut bonis in Ecclesiasticis.*

PAULUS Æmylius de Exceptionibus succes. tit.1.except.1.part.1.n.72. & titul.4 Except.1.part.1. num. 23. videndus pro eadem opinione.

Paulus Castrensis: vide supra: Castrensis.

PAULUS Parisius lib.3. Consil.40. num.15. *Dicotale statutum ligasse & comprehendisse dictam sororem effectam monialem, quoniam post conditum statutum ipsa effecta fuit monialis, non enim statutum loquitur de ingressis vel ingredientibus religionem*

simem &c. sed loquitur generaliter & excludit fœminas à successione fratrum statute masculo & numero 16. *Quæ fœmina soror, si post conditum statutum assumpsit habitum, excludi debet à successione, nam statutum injecit vinculum antequam habitum assumeret:* & num 17 *Et etiam cum statutum prædictum concernat jus quærendum & non quæsitum quo casu valet etiam in præjudicium Ecclesiæ & Clericorum:* & num. 24. *Quia omnibus istis obstat dictum statutum quod præfertur juri communi, & jus municipale observandum est :* & ibidem addit *Communem opinionem, & judicando, & consulendo sequendam esse, ut Monialis comprehendatur, quando post statutum conditum habitum assumpsit.*

99 PEREGRINUS lib-1.conf.91.n.11. *Lex municipalis pro publico beneficio lata generaliter resiciens bonum commune, modò directè non sit lata ad onus personæ Ecclesiasticæ, valet & ligat etiam personas Ecclesiasticas:* & num.12. *Statutum Laicorum simpliciter, & indistinctè disponens ex aliqua justa, & honesta causa afficit personas, & res Ecclesiasticas, in ijs quæ jure communi competunt, & contraria opinio Canonistarum in quæstis locum habet. sed in quærendis limitatur ut in his etiam clericos comprehendat.* Idem Marc. Anton. Peregrinus in Decisionibus Patavinis decis.138.num. 4. *Sic & econtra statutum istud prodest filio masculo adversus fœminam professam, quia statim cum nata fuit, ex lege exclusionis onus ei fuit injunctum.*

100 PETRI de Gregorio Additio facta à Garzia Mastrillo de Dote & Paragio quæst.13.lit.A. , per Bottilierium adducitur pro hac ipsa opinione tract. de success. ab intest. cap. 1. theor.13.num.18.

101 PLOTUS consil.93.num.3. ad hanc ipsam rem allegatur à Thesauro, & à Redenasco; & Piagg. de consuetud. q.11. num. 226. allegatus à Carolo de Grassis eundem adducit.

102 PURPURATUS in l. final.num.153. Cod. de pactis apud Redenascum stat pro eadem.

103 RAUDENSIS, nomin. Alexand. Variarum resolutionum Cap.11. num.9. *Nec obstat quòd statutum laicorum non adstringit clericos nam istud est verum, sed non procedit quoad eorum bona laicalia ubi est statutum conditum seu confirmatum à principe vibrante ensem Cæsaris in suo statu, estque honestum, non in odium Clericorum, & verba sunt vel censentur directa in ipsa bona, vel injciunt vinculum statim à nativitate, & antequam quis efficiatur clericus, tunc enim cum nullus sit contemptus Ecclesiastica qualitatis, ac jurisdictionis, nec audacia disponendi super bonis Clericorum, sed modestia & laudabilis prudentia habet finem utilitatis publicæ, nec imponatur falx in alienam messem, & præsumatur consensus Pontificis. statutum absque dubio valet :* ac nu. 20. *Et generaliter statuta laicorum condita non in odium Ecclesiasticorum sed principaliter propter causam rationabilem, & publicam utilitatem comprehendere Ecclesias & pia loca tenent Doctores.*

Redenascus : vide supra : Franciscus Redenascus.

104 RICCIUS in praxi Fori Ecclesiastici resolut. 207.num.8.part.3.stat & ipse pro nobis.

RIMINALDUS Senior in l.fin.nu.8.versu : & 105 ad prædicta Cod.de pactis ejusdem opinionis fuit, & lib.2. consil. 246. numero 21.ubi de primogenito.

106 RIMINALDDUS Junior lib.1.conf.15.nu.79. *Ante Clericatum forensis erat & inhabilis ad acquirendum, ex dictis decretis, & sic injectum jam erat vinculum incapacitatis ergo nulla vis, & injuria fit Card. de Luca p.2.de Succes.*

clericatui, cum non excludatur tanquam Clericus, sed uti forensis, quæ qualitas est naturalis, illa verò Clericatus accidentalis unde ilia del et huic prævalere l 3.ff. de tutela. Et ibidem num.80. *Quod & in statuto fœminarum exclusivo latè prosequitur Brunus:* & lib.3. conf.293.nu.1. *Dixi & nunc repeto, tale statutum comprehendere Clericos, & prodest ad exclusionem fœminarum &c.*

RIPA responso 84.nu.11. apud Thesaurum, & 107 antea Responso 6.num.11.titulo de Lege, & longa consuetud. ait hanc esse *communem Doctorum Conclusionem.*

ROCHUS Curtius in Cod.cum tanto, de con- 108 suetudine num.689.sed in nova impressione sect. 8. num.81.ait: *Sexto limita dictam conclusionem, ut non procedat quando consuetudo injecit vinculum ante clericatum, quia tunc, licet post consuetudinem inductam quis efficiatur clericus, ligabitur tamen illa consuetudine &c. Exemplum si consuetudine vel statuto caveatur quòd primogenitus succedat; certè secundogenitus factus clericus post statutum, vel consuet. ligabitur illo statuto* Quod corroborat per Abbatem, & alios dicentes. *Quod statutum disponens, quòd extantibus masculis fœminæ non succedant, excludit moniales, quæ assumpserunt monachatum post statutum &c. & eandem opinionem veram esse præsupponit Rota in antiquioribus sub hoc titulo de consuetud. decis.1. & istam decisionem dicit esse communem Aretinus in C. quod Clericis in fine, licet arguat in contrarium.* Refert deinde duas objectiones adversariorum, quarum prima est Aretini à Salyceto sumpta, *quod statutum solum injicit vinculum tempore successionis deferendæ;* & hanc solvit primò cum Paulo Castr. asserendo, *quòd statutum prædictum injicit vinculum fœminis tempore quo nascuntur, non autem tempore quo succedunt, quia stante dicto statuto jus commune non habetur in consideratione in eo loco, in quo viget &c. Exclusio enim fœminæ causatur propter qualitatem impotentiæ succedendi, quæ præcedit ingressum monasterij &c.* solvit secundo dicens: *Vel brevius posset negari id quod dicit Salycetus &c. quia de natura statuti est ligare statim, ut tradunt Abbas & alij in cap. 2. supra eod. nec illi verbo, succedat, est adjecta, aliqua qualitas per statutum, quæ qualitas debeat regulari secundum tempus ipsius verbi juxta l. in delictis §. si extraneus ff. de noxalibus.*

Solvit deindè alteram objectionem Decii dicens: *Non obstat modo ratio Noviorum dicentium, quod attenta dicta decisione omnia statuta laicorum ligarent clericos, quia omnes qui nunc vivunt, sunt nati post statutum. Quia respondeo quòd assumptum non est verum, quia plerumque fiunt statuta nova, vel reformationes, & sic non omnes, qui vivunt, sunt nati post statuta. Vel secundò melius ex de. Cald. quòd quando actus, de quo loquitur statutum recipit consumationem, post Clericatum, tunc Clerici non ligantur.* Et dat aliqua exempla disparitatis addens : *Sed in casu statuti excludentis fœminas dicimus, quod actus exclusivus fœminarum recipit consumationem tempore nativitatis ipsius.* Et concludit : *Stat ergo defensata dicta limitatio* de qua supra dixerat. *Tamen tenendo limitationem prædictam, quæ in practica observatur in hac patria maximè:* nempè Papiæ.

ROMANUS nomine Ludovicus in l. Stipula- 109 tio hoc modo concepta 61.num.18.ff.de verborum obligation., tenet *Moniales factas post Statutum exclusivum excludi à successione.*

ROMANA Rota olim idem tenuit in 110

Decisionibus antiquis, quas indicant Abbas, & Rochus Curtius supra relati, & sub Jacobo Puteo, de quo vide supra, nomine Jacobus Puteus; & valde favet decis. 99. num. 3. par. 3. & decis. 405. par. 5. recent. in Romana successionis coram R.P.D. Verospio 15. Novembris 1630. dum num. 30. & 31. admittit exclusionem fœminarum ab hæreditate esse ob conservandam agnationem, & statuta hujusmodi *plurima per universum orbem terrarum condita reperiri*, & ex Cyno hanc esse *observantiam ferè omnium Civitatum Italiæ*. Sed expresse in hac nostra Bononiensi Successionis de Zanis 17. Maij 1641. coram R.P.D. Bichio cujus Decisio in terminis est hujus tenoris. *Carolo filio naturali Com. Joannis de Zanis, & vivente patre per D.D. de Campeggijs amplissime legitimato dandam esse immissionem bonorum hæreditariorum Com. Angeli patrui, Rota censuit; Monasterio Monialium Sanctissimæ Trinitatis venienti ex persona Monialis Febroniæ sororis defuncti excluso, vigore Statuti Bon. excludentis fœminarum propter masculos.* Ubi cum bis nominentur *Moniales*, non potest dici Rota aut tantus Auditor non advertisse ad hanc qualitatem, sed dicendum eum non reputasse illam pro relevanti, præsertim cum in tota illa Decisione, nusquam fiat mentio de hoc motivo facto ab adversaria parte, quamvis, ut dicitur in fine decisionis, *iterum atque iterum, acerrimè informante.* Quia tunc Advocati Monasterii alias omnes subtilitates excogitarunt, & hanc de qualitate Monachatus obviam, & patentem non ausi sunt producere, tanquam certissimi quòd ob vim, & observantiam statuti nihil relevatura esset apud Romanam Rotam. Sed neque in tot Decisionibus ejusdem Rotæ ulla hactenus reperta est, in qua lis intentata fuerit contra Masculorum successionem à Monialibus illorum loco in quibus Statutum à Papa specificè confirmatum excludat æquè laicas, ac religiosas fœminas.

111 RUINUS, quem adversarii non verentur contra nos allegare, manifestissimè stat pro nobis siquidem lib. 3. consil. 42. loquens de Statuto Perusino ait nu. 5. *Et statutum hoc excludit etiam moniales dotatas ex quo Statutum non loquitur specialiter de monialibus, sed simpliciter de filiabus, vel sororibus dotatis, quia statutum injecit vinculum ante monachatum, & in nativitate:* & pro hac ratione adducit Abbatem, Castrensem, Buttrium, Ancharanum, Lapum, Jo. Andr. Imolam, & Calderinum. Meritò tamen contrarium dixerat de Statuto facto post monachatum, & expresse excludente personam Ecclesiasticam ut talem, nempè lib. 1. cons. 95. num. 6. ibi *Si statutum excludit filias à successione extantibus masculis, non excludetur monialis, quæ erat professa ante statutum &c. & idem multo magis est dicendum si lex, vel statutum à jure delato specialiter excluderet jam professum.* Etsi verò lib. 1. cons. 204. ut probet Renunciationem à Monacho factam ante ingressum Monasterii juramento vallatam, non obstare quo minus Monasterium nomine ipsius succedere possit in hæreditatem, quia in hoc attenditur tempus delatæ successionis, & ad id num. 10. adducat doctrinam Salyceti, illi tamen firmiter non adhæret: nam ibidem dicit. *Et dato etiam quod Opinio Pauli de Castro, Romani, & Abbatis in quæstione statuti supra proximè formata, esset vera, tamen adhuc secus dicendum esset in casu nostro. Prædicti enim Doct. illam sequuntur opinionem, præsupponentes absolutè quod tale statutum injecerit vinculum, & effectum suum consumaverit ante delationem.* Quod pluribus probat, & postea sub finem num. 10. hoc supposito argumentatur à contrario sensu sic: *De mente ergo omnium esse videtur quòd si statutaria exclusio referatur ad tempus delatæ successionis, quod monachus, vel moniales eo tempore existentes non existentes non excluderet, dato quod post statutum forent ingressi monasterium. Sed omnes, ut supra dictum est, tenent quod exclusio, quæ ex renunciatione capitur, sortitur effectum tantùm tempore successionis delatæ, ergo ex mente omnium concludendum mihi videtur, quòd non operetur aliquid si tempore delationis est monachus, licet tempore renunciationis esset laicus.* Statimque subjungit aliam disparitatem inter Statutum, & Renunciationem, dicendo: *Pro qua differentia inter prædictum statum, & dictam renunciationem facit, quod statutum excludens fœminas perstitibus masculis tollit suitatem ut per Bartol. in l. 1. §. sciendum de suis, & leg. & per Bald. in l. maximum vitium in fin. C. de liber. prater. Renunciatio verò prædicta eam non tollit:* Ruini autem consil. 195. lib. 2. non facit ad rem, loquitur enim de pulsa hæreditate Clerici, à qua negat excludi fœminas ob rationem eam num. 4. *Nam in casu nostro statutum loquitur in personam, dum dicit si quis ab intestato decesserit sine liberis &c. ex quo sequitur quod non comprehendit forensem, ergo nec Clericum, qui non est subditus.* & quod persona Clerici, de cujus successione agitur, magis etiam attenditur, quam persona succedens, vel exclusa.

Libro autem 2. Consil. 200. loquitur in termino de statuto Ferrariensi, quod peculiares clausulas habere supposuit ob quas suum effectum differet in tempus delatæ successionis, nec adhæret absolutæ Opinioni Salyceti num. 8. sed subdit. *Sed etiam dato quod quando statutum simpliciter extantibus masculis excluderet fœminas, operaretur etiam contra mulierem professam post hæreditatem delatam, prout voluerunt aliqui quos superius retuli: Nihilominus in casu nostro arbitror firmissime quod Statutum Ferrariense eum non excludat. Nam teneatur contrariam partem, moventur solum hac ratione, quia statutum injecit vinculum ante professionem in ipsa nativitate tam ex parte masculi, quam fœminæ &c. Quæ ratio locum habere non potest in casu de quo agitur, quoniam prædictum Statutum expresse confert suum effectum in tempus successionis delatæ, & prius non excludit fœminam, nec masculum includit.* Ponderat autem Ruinus statuti verba illa *si quis decesserit, vel decedat: tunc succedant. & præferantur fœminis, quæ dictio tunc, denotat extremitatem temporis, & significat quod post quam quis decessit, & non prius masculi præferantur* pro quo adducit quosdam textus. Quare si Statutum simpliciter dicat præferantur, vel succedant, nec ibi apponat particulam, tunc, vel aliam, per quam exprimatur dilatio ad tempus successionis deferendæ; Doctrina de vinculo injecto ante monachatum non est contra mentem Ruini. Omnibus ergo consideratis apparet Ruinum non fuisse ablatæ contra nos in terminis statuti Bononiensis, immo stando, ut oportet posteriori ipsius sententiæ lib. 3. Consiliorum eum expresse stare pro nobis.

SALAS tract. 14. de legibus disput. 14. sect. 8. cum docuisset Ecclesiasticos non teneri legibus laicorum; ponit tamen cum Rebuffo varias exceptiones, inter quas hanc. *Sexta exceptio est ante Clericatum ordinatio in Clerico cæperit habere vires pro quo adducit non solum Jo. Andr. de Clerico lecundogenito, sed etiam Albert. Brunum in tract. de Statuto exclud. fœminas, de quibus satis supra quære utrisq; videtur subscribere quoad exclusionem,*

Monialium

Monialium à statuto præventarum, alioquin non allegaret eos ad propositum.

113 SANCHEZ lib.7.in Decalogum cap.12. cum n. 18.reprobasset distinctionem Bartoli, & aliquorum de statuto excludente ingressum, vel ingredientem Religionem, quia per expressam mentionem Religiosorum effectus statuti dirigitur in tempus, quo ille est ingressus religionem, tamen num.19. limitat & ait. *Valeret tamen lex civilis statuens masculos in successione præferendos fœminis, nec obstaret quamvis fœminæ aliquæ effectæ essent moniales, adhuc enim ea lege ligarentur, & ipsæ postponerentur masculis. Ratio est quia lex civilis generaliter, & ob bonum publicum edita, nec mentionem Clericorum, aut Religiosorum faciens &c. ligat aquè illos ac laicos, ut diximus supra sed hujusmodi est lex ergo omnes ligat. Secundò quia cum tam seculares, quàm clerici ex jure civili jus succedendi habeant. &c.*

114 SARAYNA Veronensis in Annotationibus ad Mathesilani Singularia sub num. 110. in Consilio Annotationi subjuncto num.34. reprobat opinionem dicentium *quòd respectu successionis, tempus mortis ejus, de cujus successione agitur, inspiciatur* & ait: *Immo jus erat quæsitum ipsis agnatis vivente eo, de cujus hæreditate agitur &c. Nam quoad ejus exclusionem jus videtur agnatis quæsitum, siquidem eo ipso quòd nascitur fœmina, recipit inhabilitatem succedendi:* & num.56. *Et quod dicitur tempus mortis quoad successionem inspiciendum esse, illud verum est quoad executionem, & effectum dispositionis non quoad ipsam dispositionem:* quod latè probat usque ad num 62. ubi ex eo quod statutum conditum fuit *ante nativit. Dom. Lucæ, & tempore ejus nativitatis vigebat* infert *quod vinculum hoc statuarium fuit eidem à statuto impositum tempore quo erat laicus, & sic subditus statuentium jurisdictioni. Unde concludi potest quod dictum vinculum quo jam agnatis jus erat quæsitum, per qualitatem Clericatus postea supervenientem tolli non possit,* & num.71. ac 72. attendendam esse intentionem principalem Statuti, quæ est inclusio masculorum, non exclusionem fœminarum, quæ in consequentiam venit, & nu.79. statuta quæ generaliter disponunt, porrigi ad Clericos. Et num.92. ac 93. discutit distinctionem de statuto loquente in personam, & in rem.

115 SEBASTIANUS Medices de legibus & statutis par.4. quæst.6.num.5. censet, *quod si Statutum simpliciter factum est contra ea, quæ Ecclesiis, vel Clericis non in privilegium, sed ut cuilibet, ligat Clericos.*

116 SFORTIA Oddus apud Flavium Tortum, & Renaseum lib.1.cons.26.num.9. ait: *communem esse distinctionem in hoc articulo, quod aut Statutum injecit vinculum post assumptionem habitus Monachalis, & Moniales non comprehenduntur sub capite exclusivo Statuti: Aut injecit vinculum ante assumpt. monachatus, & tunc comprehenduntur, & excluduntur stantibus masculis.*

117 SIGNOROLUS de Homodeis cons.6. in fine, de lege generaliter loquente, & ligante Clericos, eadem dicit, quæ Peregrinus supra, num.97.

118 SOCINUS Senior lib.1.consil.81 colum. 4. §. *Sed restat alia pulchra difficultas:* tandem subscribit opinioni pauli Castrensis, & concludit: *Si Statutum non specificè, & expressè de Monialibus, sed simpliciter, & generaliter disponit quòd mulier non succedat ex tanto Masculo, valet, nec est contra libertatem Ecclesiasticam, quia non efficiuntur deterioris conditionis propter ingressum, cum etiam si non ingrediantur, excludantur.* Addit & approbat radicalem illam Castrensis rationem. *Nam in loco ubi tale statutum viget, censetur correctum jus commune* & reliqua omnia, quæ jam ex Castrensi supra retuli, & concludit. *In loco ubi tale statutum viget, nõ censetur vigere jus commune quoad fœminas:* & item *quia non ligavit ut Moniales, sed dudum tempore nativitatis.* Et confirmat *ex communi theorica Canonistarum, quòd quando Statutum injecit vinculum ante Clericatum, tunc insequitur Clericum, & eum obligat,* datque exemplum de secundogenito.

Idem lib.2.consil.230.ad finem ait. *Tertiò & ultimò confirmatur ea clara ratione. Nam antequam dicta Catherina efficeretur de tertio ordine, erat injecta qualitas filiæ; unde superveniente qualitate religionis in personam matris, non debet hoc jus sibi quæsitum auferre.* Repetitque exemplum de primogenito. *Nam ante Clericatum secundogeniti erat jam acquisitum jus primogeniti, & ideo non debet tolli per Clericatum secundogeniti supervenient. Et hanc decisionem sequuntur Canonistæ, quia stante statuto quod statutibus masculis, filia fœmina non succedat, comprehendit etiam fœminas religiosas, quòd injectum est vinculum ante religionem assumptam:* & eodem lib.2.cons.241. eandem distinctionem, & exempla eadem de exclusione secundogeniti Clerici, & fœminæ factæ Monachæ post statutum repetit, & comprobat.

SOCINUS Junior lib.3.cons.25.num.11. dicit sic. *Tertiò evidentissimè demonstratur: nam quando statutum excludit simpliciter certas personas à successione, puta filiam, sororem, matrem, aut similes favore masculorum, non habetur consideratio cujus qualitatis sint dictæ fœminæ: sed satis est eas esse fœminas, & extare masculos propter quos excluduntur: adeo ut etiam Moniales, & sic non subditæ statutis dicantur excludi.* & cum Bruno dicit esse *magis veram, & communem:* & num.13. *Nec obstat quòd Statutum non potest præjudicare non subditis, quia respondetur quòd illud non procedit quando illud præjudicium venit in consequentiam permissæ dispositionis.* 119

SURDUS, & ipse allegatur pro adversaria parte, quia decis.20.num.7. dicit. *Non obstat autem quod statutum injecerit vinculum ante adeptum Clericatum: respondetur enim hoc falsum esse, quia statutum tunc videtur excludere, quando casus evenit succedendi,* Sed ibi disputat de bonis clerici, cui succedendum erat. At decis.160.num.7. de fœminis earumque activa successione aliter supposuit dicens. *Sed præter eos est decisio Ancharani cons. 433.col.1.num.3. ubi vult quòd utile dominium rei Ecclesiasticæ, ligetur statuto, licet statuti vis non porrigatur ad directum existens penes Ecclesiam; quia quoad utile competens laico nihil ad Ecclesiam: & statutum hoc casu non dicitur disponere de rebus Ecclesiæ, sed de jure personarum sibi subditarum, puta quando disponit quod succedat masculus vel fœmina, vel agnatus.* Immo eadem decis.20. nu.8. agnoscit distinctionem inter statuta quæ non simpliciter sed specifice diriguntur in Ecclesiasticos, & quæ secus, nam laudato Cephali cons.95. num. 14. subdit. *Ubi distinguit an statutum simpliciter excludat, vel vim suam conferat in tempus delatæ successionis &c. Doctores autem in contrarium citati, loquuntur quando statutum consumavit suum effectum ante clericatum.* Et consil.2.num.43. dicit. *Nemo cogitur alijs benefacere, & aliud est tollere jus quæsitum, aliud verò denegare quærendum, & proindè non tenentur laici Statutorum beneficium Clericis impartiri;* & de statuti hujusmodi casu ait. 120

Card. de Luca p.2. de Succes.

Primo casu non aufertur libertas Ecclesiastica, sed denegatur beneficium, aut privilegium, non tamen exercetur jurisdictio in Clericos, sed jus quærendum admittur. Et consil. 192. num. 21. ad sui favorem adducit multos dicentes, *quod nomine dotis intelligatur etiam id quod datur puellæ ingredienti monasterium, & eam sic dotatam excludi à statuto.* Postremò consil. 343. num. 10. allegat, sequiturque multos docentes Statutum disponens de successionibus, & excludens fœminas ob masculos, disponere principaliter de rebus esto videatur loqui in personam, & sic semper, & absolutè ligare etiam non subditos, si bona de quibus disponit, sint laicalia: additque aliam rationem; *Quia intentio statuti non est tam fœminam excludere, quàm masculos vocare: quia si fœmina esset subdita excluderetur, ergo multò magis censetur excludere non subditam, nempè quia multò minus valet ut bona transeant ad non subditam;* & nota illa verba *& id procedit multo fortius quando defunctus est subditus.* Quidquid ergo sit de successione passiva Clerici defuncti intestati, certè si agatur de Fœminarum etiam Monialium successione activa in bona laici intestati, & de quærendis non de quæsitis, Surdus stat potius pro exclusione Monialium, quàm contra illam.

121 TAMBURINUS de Jure Abbatissarum & Monialium disput. 8. quæsito 10. cujus titulus est. *Utrum statutum laicale fœminarum exclusivum propter masculos liget Moniales.* Respondet initio statim sic. *Licet sit controversia inter Doctores recepta tamen magis communis opinio in judicando, & consulendo videtur affirmativa sive Rationes attendamus, sive numerum Doctorum, qui eam sequuntur.* Et num. 1. ac 2. præponit rationem Pauli Castrensis, de jure Municipali à quo solo petendum est jus succedendi cum reliquis, quæ supra ex Castrensi attuli, & num. 3. addit: *& hæc ratio tanquam clara destruit unicam in contrarium* &c. & num. 4. *Nam ratio sexus quæ hunc effectum producit, adest illi à principio, & sic etiam secundum sententiam eorum, qui contrariam partem conantur defendere, cum Religio superveniens non se extendat ad casus qui suam virtutem sortiuntur ante Religionem, statutum obstat, cum ratio sexus quæ effectum producit, adsit à principio.* Et num. 5. inculcat attendendum solum Statutum tanquam jus commune. Et num. 7. corroborat id exemplo de Secundogenito excluso, non obstante Clericatu superveniente, & num. 8. Exemplo de prædiis tributariis transeuntibus ad Ecclesiam cum onere reali collectæ, & ex generalitate statuti nihil disponentis ob odium Religionis & num. 9. quia statutum non disponit de Monialibus ut talibus, nec retrahit fœminas ab ingressu religionis. Ibidem ad opinionem Salyceti de attendendo tempore delatæ successionis: ait *Clara est responsio, quod tempus delatæ successionis, licet consideretur respectu emolumentorum, tamen ad id requiritur facultas succedendi, nec potest considerari illud tempus, cum facultas & jus succedendi sit sublata ante per statutum quod fieri potest etiam vivente patre,* Quibus latè probatis concludit: *Ex quibus sine dubio patet quòd opinio in contrarium, tanquam sine ratione, non sit sequenda, cùm ista sit magis communis & verior.* Confirmat tandem inde quod *versemur in quærendis non in quæsitis, cum bona antequam acquirantur, sint in potestate statuentium:* & ex fine conservandæ agnationis, ob quem per totam Italiam sunt hujusmodi statuta.

Thesaurus: vide supra: Gaspar Antonius Thesaurus.

THOMAS del bene Neapolit. Delminiten. 122 te Eccles. tomo 1. cap. 8. dub. 11. sect. 4. num. 4. & 5. Docet Statuto exclusivo ligari Ecclesiasticos si sint Ecclesiastici post statutum, hac etiam ratione, ne aperiatur via fraudibus.

THUSCUS Cardinalis tomo 7. Practicarum 123 Conclusionum litterà S. conclusione 61. num. 17. *Tertius casus est quando Statutum Laicorum est generale & ad bonum publicum, & ita potest juvare Ecclesiasticos sicut etiam nocere, non tamen loquitur de ipsis Ecclesiasticis, veluti si fiat statutum pro conservatione agnationum quod stantibus masculis fœminæ non succedant, quia sicut fœmina quæ efficiuntur Moniales, excluduntur à laicis masculis, ita & etiam filiæ laicæ excluduntur à masculis Clericis* & in fine approbat postillam ad Lapum quæ dicit: *Quod attendi debet quia non retrahuntur mulieres à cælibatu & religione, quia omnes fœminæ excluduntur à masculis, & tantum conferunt quantum aufert.*

Tiberius Decianus: vide supra: Decianus.

Tiraquellus de jure Primogenitorum q. 43. num. 7 tom. 1. totus est pro nobis non solum in casu Secundogeniti Clerici, sed etiam Monialis, si facti sint Ecclesiastici post conditum statutum, eo enim casu affirmat Statutum *Excludere fœminas monales* & num. 14. *Confestim ut masculus natus est recipit qualitatem inclusivam, & filiæ etiam ut natæ, impotentiam succedendi ideoque ingreditur monasterium cum illa impotentia succedendi existentibus masculis,* & paulò post: *Sufficitque quod per ingressum non efficiatur deterioris conditionis juxta textum in l. Deo nobis §. Hoc etiam in fin. nec enim debet conqueri si non melioris efficiatur argum. l. Qui autem § ult. ff. qua in fraud. credit. & propterea non est verum quod Moniales excludatur, cum prius esset exclusa à tempore nativitatis sua, id quod similiter dici potest de secundogenito Clerico & ita dicitur injici vinculum ante clericatum, exclusio nascatur ex qualitate præcedenti Clericatum.* addit autem jus esse quæsitum his ante mortem, nec expectandum tempus delatæ successionis, quod pluribus probat, & abunde solvit fallentiam Salyceti.

Tomaxius: vide supra: Balthasar Tomaxius.

Vegius: vide supra: Franciscus Vegius.

VILLALOBOS in commun. Opinion. verbo 11 Statutum, adducitur pro hac opinione à Burseto & Thesauro.

VINCENTIUS Fusarius de Fideicommissis 124 substitut. q. 439. sub n. 2 1. ait per accidens esse quod in exclusione ab hæreditate retrahatur, quia vita contemplativa quando intentio disponentis illuc non ordinatur, sed ad bonum conservandæ familiæ: quanto magis si Statutum non retrahat à vita contemplativa, eo quod excludat tam laicas quam Moniales.

Vincentius Hondedeus: vide supra: Hondedeus.

VIVIUS lib. 2. comm. Opinion. verbo Statu- 125 tum Exclud. num. 10. seù opin. 812. num. 14. ait hanc opinionem de Exclusione etiam Monalium esse communem, & pro tali eum allegant Mangilius, Molina, Redenascus.

URSILLUS ad Afflictum decis. 310. num. 9. in 126 fine idem docet, *quia versamur in bonis quærendis, & nondum Ecclesiæ quæsitis* &c.

DOCTORES PRO CONTRARIA opinione allegari soliti.

INter hos quidam falsò allegantur ab Adversariis, alieno in puncto loquentes qui tamen in puncto

puncto noſtro apertè ſtant pro nobis, cujuſmodi ſunt, *Ancharanus, Baldus, Cephalus, Duardus, Imola, Ruinus, Surdus*, ut oſtenſum eſt ſupra; Quidam mutarunt poſtea ſententiam ut *Marta*; Quidam diſputando tantùm videntur contrarii ut *Aretinus*, ſed tandem opinionem noſtra communem fatetur; Quidam denique ut *Decius* ita inconſtanter loquuntur, ut ex doctrina eorum ſequatur eos, aut pro nobis potius, aut non magis pro contraria, quam pro hac allegandos, ut ex præcedenti Cathalogo conſtat. Superſunt ergo perpauci alii, nempe Alexander Tartagnus, Cumanus, Rolandus, Salycetus, Sperellus. De quibus eodem ordine agemus.

1 Alexander Tartagnus de Imola libro 2. Conſil. 221. num. 9. *Ex hoc quod contractus fuit celebratus poſt clericatum non dicitur ſtatutum injeciſſe vinculum &c. namjus primogenituræ de quo loquitur Jo. Andr. etiam vivente patre producit effectum; non mirum ſi in caſu illo poteſt dici quod procedit, quia ante clericatum ſecundogeniti jus primogenituræ erat radicatum, & acquiſitum primo: alias ſecus, ut eſt etiam de mente Salyceti in auth. Caſſa.* & adductis verbis ejus ſubdit. *Ecce quod Salycetus vult quod ſufficit ipſam eſſe monacham, tempore quo acquiritur jus: & licet tale ſtatutum eſſet factum ante clericatum, tamen non ligabit & idem conſuluit Petr. de Anch. in conſ. inc. in Chriſti nom. amen, in paucis verbis & ita etiam vult Bald.* Sed de Ancharani & Baldi opinione ſatis patet ex dictis. At eodem lib. conſ. 121. num. 5. loquitur de teſtamento habente conditionem turpem, de qua dicit *habetur pro non adjecta, quia impeditiva eſt vitæ contemplativæ.* Libro porro 5. conſ. 44. cum Butrio loquitur de monachatis ante ſtatutum dicens: *Statutum non excludit filias jam monachatas, quæ nunquam fuerunt ſub juriſdictione ſtatuentium*, addens ſic conſuluiſſe Anton. de Butrio in civitate Ferrariæ & n. 16. *improbat ſtatutum loquens in perſonam.* Fatendum igitur eſt Alexandrum licet obiter, tamen propendiſſe in opinionem Salyceti.

Raphael quoque Cumanus conſil. 84. ait. 2 *Nam in ſucceſſione inteſtati potiſſimum attenditur tempus additionis in non ſuis hæredibus:* & in fine. *Cum dictum ſtatutum laicorum non poſſit præjudicare, dicendum eſt ipſam Dominam Luciam Monialem, & ejus monaſterium admitti per edictum ſucceſſorium.*

Rolandus de Valle lib. 2. conſ. 57. videtur ſed ne- 3 quaquam eſt contrarius, concludit enim Antonium licet Clericum, teneri tamen vi ſtatuti ad compromiſſum, & ſolvens objecta adverſariorum ponit reſponſiones, quas aliqui dare poſſent, & inter has hanc num. 24. & 25. verſi. *Secundò reſponderi poteſt & quod ſi ſtatutum injecit vinculum ante clericatum, quod ligatur ſtatuto*, quod etiam num. 26. per Abb. *habet locum in moniali ſtante ſtatuto, quod fœminæ excludantur, quia ſi tempore ſtatuti non erat monialis, ſed ſæcularis, excluditur poſtea:* poſt quæ num. 27. ait. *Verùm quia hujuſmodi reſponſiones videntur pati aliquam difficultatem*, & inter difficultates adducit Alexandrum Salyceti ſectatorem, de ſtatuto excluſivo fœminarum, effectum ſuum dirigente in tempus delatæ ſucceſſionis his inquam relatis, ſubdit nu. 29. *Ideò tranſeo ad aliam reſponſionem, quæ non habet ſcrupulum.* Male igitur allegatur hoc loco Rolandus, tanquam adhærens opinioni Alexandr. & Salyceti, cum eam nec approbet, nec reprobet, ſed ſolutionem meliorem quærat. Idem lib. 3. conſ. 35. num. 26. *quòd ſtatutum diſponens quod ingredien. monaſterium non ſuccedat, non valet, quia eſſet impedimentum vitæ contemplativæ.* At ſtatutum Bononiæ, cùm æque laicas ac moniales excludat, non eſt impedimentum vitæ complativæ: non eſt igitur ad rem locus iſte Rolandi.

Salycetus eſt adverſariorum anteſignanus, qui * primus doctrinam de expectando tempore ſucceſſionis delatæ in lucem protulit in *Auth. Caſſa & Irrita* C. de Sacroſanctis Eccleſiis num. 14. dicens. *Et ex his infertur ad ſtatuta cauſam inteſtati concernentia, quorum aliquo cavetur, ut filius maſculis extantibus filiæ fœminæ non ſuccedant patri ab inteſtato, ut ſtatutum illud non vendicet ſibi locum ſi tempore mortis patris, filia concurrens cum maſculo ſit Monacha & idem ſi cavetur ſtatuto ut extantibus agnatis uſque ad tertium gradum, cognati, licet intra illum gradum, non ſuccedant. Nam cognatus intra gradum illum, & in ſacris conſtitutus non erit Excluſus &c.* Quod firmat ſic. *Et ita vidi determinari per valentiſſimos Doctores in perſona Domini Viti de Alidoxijs Epiſcopi Imolenſis. Et prædicta intellige, quando tempore mortis defuncti, ille, de cujus excluſione tractatur, erat Clericus in ſacris conſtitutus, alias ſi poſt mortem Clericus eſſet effectus de jure remaneret excluſus, & ei non prodeſſet ſuperveniens clericatus, quia tempore delatæ ſucceſſionis jam erat per ſtatutum ligatus & excluſus. Unde Clericatus ſuperveniens jus alteri jam quæſitum tollere non poteſt.* Sed primò ego non video quomodo & unde Salycetus colligat illam conſequentiam & *ex his infertur* cum ſub eadem rubrica multos caſus admiſerit, in quibus Clerici ligantur legibus, ac ſtatutis laicorum; ut quando ſtatutum dat formam & modum ædificandi porticum vel viam, de quo num. 12. aut quando terminat inſtantiam infra triginta vel pauciores dies, aut de ſatisdatione præſtanda, de quibus num. 16. & alios quoſdam caſus admittit num. 8. Sed neque ex Regula, generali, quam ſub finem numeri 1. dederat ibi. *Dico ergo quod ſtatutum tunc eſt contra libertatem Eccleſiæ, quando per ipſum directo, vel per indirectum, aliquid diſponitur, propter quod Eccleſia, ſeu perſona Eccleſiaſtica, timidior efficiatur, quam libertas ex privilegijs validis eis conceſſa exigit & requirit.* Immò ex his potius deducitur ſtatutum, quod æquè excludit laicas ac Religioſas à ſucceſſione, non ſit contra libertatem Eccleſiæ, cum non reddat timidiores fœminas ingredientes Religionem, nec ullum privilegium ſit, quod Monialibus fœminis concedat ſucceſſionem illam, quæ in jure civili denegatur fœminis laicis.

Sed eſto quod Salycetus ſibi non contradicat, contradicunt tamen illi innumerabiles Doctores; qui poſt eum ab anno 1382. uſque ad hunc 1655. de hac materia ſcripſerunt exceptis enim Alexandro, Cumano, Decio, & Sperello nemo illi conſtanter & abſolute adhæſit, Qui verò doctrinam de vinculo injecto ab antiquiore ſtatuto, & generaliter excludente à ſucceſſione tam laicos quam Eccleſiaſticos aſſeruerunt expreſsè, ſunt plures quàm centum: immò qui Moniales excludi per hujuſmodi ſtatutum cenſuere, ſunt ſaltem nonaginta & inter hos qui communem eſſe ac receptiſſimam opinionem noſtram ajunt, ſunt ferè quadraginta; Qui denique expreſsè impugnant vel improbant Salycetum, ſunt *Burſatus, Caſtrenſis, Hodierna, Hondedeus, Mangilius, Merenda, Flavius Tortus, Redenaſcus, Rochus Curtius, Strayna, Tamburinus, Tiraquellus.* Quare in judicando & conſulendo

Card. de Luca p. 2. de Succeſ.

nullo modo debet his prævalere solitaria illa doctrina Salyceti.

Alexander Sperellus Episcop. Eugub. In decisionibus Fori Ecclesiastici : decis. 11. num. 20. hæc habet. *Quod autem dicebatur statuto excludente filias fœminas à successione ab intestato propter masculos comprehendi etiam Moniales, respondeo hanc opinionem Thesauri esse falsam & reprobatam: nam immò totum oppositum ut nempè Moniales non afficiantur dicto Statuto, tenuit pulchrè Salycetus, Alexander, late Cephalus, Ruinus, Brunus, Marta, Duardus, Rolandus & est communis & magis vera opinio, non obstante quod statutum prædictum injecerit vinculum antequam mulier efficeretur Monialis.* Et num. 23. approbat opinionem Salyceti de expectando tempore successionis delatæ, & ob id de Moniali non excludenda, quam dicit *Esse veram & in praxi receptam.*

Cæterum Sperelli auctoritas in hoc puncto multis de causis claudicat. *Primo* enim hanc *opinionem Thesauri* appellat, quasi unus vel primus Thesaurus eam invenerit, ac propugnarit, cum tamen num. 5. ipsemet alios sex Doctores enumerarit; & si legisset Thesaurum ipsum lib. 2. quæst. Forens. q. 92. tota, agnovisset apud illum Doctores plures quam quadraginta pro exclusione Monialium allegatos, quibus si reliquos ex nostro catalogo adjungas, evadunt plures quam 90. immo si addas reliquos suffragatores sunt multo plures quam Centum. *Secundo* itaque miror quomodo potuerit dicere opinionem Thesauri esse *falsam ac reprobatam*, suam verò *veram & in praxi receptam*, cum pro opinione Thesauri steterint non solum Centuria integra Doctorum, sed ex illis fere quadraginta numeraverim, qui asserunt eam esse *Veriorem, communem, receptam, Constanti calculo probatam, sequendam in judicando, & consulendo, decisam in Tribunalibus*, &c. Contrariam verò *reprobatam, periculosam, perturbationi familiarum obnoxiam, intolerabilem, & iniquam laicis* ut ex Cathalogo nostro patet, & in fine sub unum aspectum eos exhibebo. Sperellus autem septem tantum pro se Doctores adducat, sed non omnes ad rem.

Tertiò enim ex septem Doctoribus à Sperello pro sua opinione allegatis : duo tantum rectè allegantur: nempè *Salycetus* & *Alexander*. Reliqui videlicet Brunus, Cephalus, Duardus, Marta, Ruinus tandem steterè pro nostra opinione, & inter eos Cephalus, Brunus, Marta agnoverunt eam esse communem, Rolandus autem neque pro nobis, neque contra nos stat, ut ex verbis ipsorum demonstravi in Cathalogo.

Quartò concedit Sperellus ibidem num. 21. *Statutum quod ante Clericatum, vel professionem vinculum injecit, personas Ecclesiasticas comprehendat: si jus agendi oritur ex facto ante Clericatum, vel ante ingressum in Monasterium.* Sed num 23. malè applicat doctrinam hanc dicens. *Porrò jus succedendi oritur ex facto nempè ex morte Patris, vel Avi.* Horum enim mors, si sint Laici, non est factum personæ Ecclesiasticæ, nec ipsa mors est causa deferens ius successionis, sed aut testamentum, aut Statutum, & jus municipale ? esto expectanda sit mors intestati tanquam conditio purificanda, & dicere quòd post mortem tantùm intestati statutum disponat, & tunc tantum nascatur ius succedendi, est asserere sine probatione id, quod est in quæstione.

Quintò Idem D. Sperellus par. 2. decis. 135. num. 125. utitur distinctione Calderini, de ijs quæ essentiam suam habent ante Clericatum, vel monachatum ad dignoscendum quandonam vinculum fuerit injectum ante Clericatum, & adducit plures auctores, & illis pro se utens dicit : *Quæ omnes nunt exemplatam statuti quod ante Clericatum injecisse vinculum dici potest, vt de inducente primogenituram, vt valeat contra secundogenitum Clericum, vel de excludente fœminas propter masculos, vt comprehendat etiam Moniales, (licet etiam in his casibus aliqui secus senserint) Quam etiam Statuti quod non potest dici injecisse vinculum ante Clericatum.* Sicut ergo decis. 11. num. 24. non obstante aduersantium opinione, dixit Secundogenitum Clericum excludi à successione, ita ex dictis hac decis. 135. num. 125. non obstantibus aliquibus secus sentientibus, *Dici potest statutum excludens fœminas propter masculos comprehendere Moniales*, & injecisse vinculum ante monachatum, cum sexus, ob quem excluduntur, habeat essentiam illam ante monachatum, nec quidquam superneniat in quod tendat exclusio. Dici ergo hoc loco posset adversus Sperellum, sicut & Decium, & Martam. quod Doctori qui fuit sibi contrarius, in eo non creditur, ut *l. in causa ff. de procurat.* Alexander *Cons. 185. num. 32. lib 7.* Jason *Cons. 89. colū. penult. lib. 3.* Surdus *Consil. 2. num. 49.*

Totus igitur numerus eorum, qui firmiter, absolutè, & constanter adversantur nobis in puncto particulari Statuti hujus, resolvitur in Salycetum, Alexandrum, Cumanum, qui tanquam nulli censendi sunt, respective ad centum, & amplius Doctores insignes pro nobis allegatos.

CONCLUSIONES
Pro exclusione Monialium ab Auctoritate.

I. CONclusio. Si sola Auctoritas Doctorum, & Qualitas attendatur, Excludendæ sunt omninò Moniales à successione, de qua agitur. Quia ut ex Cathalogo præmisso manifestum est, pro exclusione illarum stant plures quam Centum Doctores, & inter hoc præclarissimi Iurisconsulti. *Abbas, Accursius, Albericus, Anchoranus, Baldus, Bartolus, Brunus, Bursatus, Butrius, Butrigar, Castrensis, Carpanus, Cavalcanus, Cephalus, Decianus, Felinus, Gail, Gulielmus de Benedictis, Hondedeus, Imola, Laderchius, Lapus, Laurus de Palatio, Mandellus, Mandosius, Mangilius, Maranta, Martatandem, Mascardus, Merenda, Merlinus, Molina, Natta, Parisius, Peregrinus, Rauderius, Redenascus, Riminaldus uterque, Rochus Curtius, Ruinus tandem, Sarayna, Sforcia Oddus, Socinus uterque, Thusens, Tiraquellus, Thesaurus, Præterea acerrimi propugnatores Ecclesiasticæ Immunitatis Azorius, Bellettus, Bonacina, Carolus de Grassis, Diana, Duardus, Salas, Sanchez, Tamburinus, Thomas delbene, Tomaxius, & ipse Gregorius XIII. Summ. Pont.*

Contraria verò ex parte stant solummodo Salycetus, *Alexander, Cumanus, Decius* secumjecrum cohærens, & ut aliquid de jure nostro celebrum mus, *Marta* olim, sed postea pro nobis. Sperelius non omninò sibi consentiens.

II. Conclusio. Si Censura & qualificatio opinionum attendatur, excludendæ item sunt in casu nostro Moniales, *Nam non esse ab hac opinione in praxi recedendum, nec solvere recedi in Consulendo & Iudicando* expresè affirmans *Cancerius, Carena de Grassis, Diana, Flavius Tortus, Hondedeus, Mangilius, Merenda, Parisius, Rochus Curtius, Caualcanus, Tamburinus, Thesaurus.* Esse vero *Communem resolutionem*, aut *conclusionem*, vel *opi-*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

cisam ab omnibus, vel *passim probatam ab omnibus*, vel *Traditionem quandam*, vel *Canonistarum communem theoriam*, vel *constantem multorum opinionem*, dicunt in terminis *Azorius*, *Blanchettus*, *Bursatus*: *Corta*, *Molina*, *Menochius*, *Ripa*, *Roch. de Curtijs*, *Sfortia Oddus*, *Socinus senior*. Et per totam Italiam *vigere* aiunt *Cynus*, *Iacobus Philippus Portus*, *Laurus de Palatijs*, & *Tamburinus*. Item hanc opinionem esse nixam ratione *clara*, *certa*, *inhabitata*, *euidentissima*, *patente ad sensum*, *solidissima* affirmant *Afflictus*, *Arnaldus Feron*, *Flau. Tortus*. *Mangilius*, *Socinus senior*, *Socinus*, *iunior*, *Tamburinus*, *Redenascus*, *Vrsillus*. Nec unquam *revocatam in dubium*, & *nephas esse in sua patria ab hac recedere*, attestatur *Redenascus*. Esse verò *communem & veriorem*, *magis communem* præter prædictos Doctores asserunt, & alij illis addendi, videlicet *Aretinus*, *Antonius de Butrio*, *Angelus*, *Azorius*, *Balthasar Tomaxius*, *Brunus Astensis*, *Carpanus*, *Cephalus*, *Decius ipse*, *Gabriel*, *Hodierna*, *Mandellus*, *Io. Bapt. de S. Seuerino*, *Mandosius*, *Marta*, *Merlinus*, *Puteus*, *Viuius*, *Vegius*. Contrariam autem opinionem, *Communiter improbatam*, *periculosam & perturbatricem familiarum*? *Intolerabilem & iniquam laicis*. Aduerterunt, *Caualcanus*, *Laderchius*, *Mandosius*, *Merenda*, *Paulus de Castro*, *Redenascus*. Immò *esse sine Ratione* pronunciauit *Tamburinus*: postremò esse *contra omne iuris & æquitatis debitum* pronunciauit Summus ipse ac Max. Pontifex Gregorius XIII. Quorum loca, & verba supra in Cathalogo retulimus.

TUDERTINA
SUCCESSIONIS
PRO
BEATRICE DE ODDIS
CUM
FRATRE.

Responsum pro veritate.

De Statuto Tudertino excludente fœminas propter masculos, an procedat in successione clerici, quamvis contentio sit inter solos laicos; Et de bonis extra territorium, an & quando veniant sub Statuto, vbi præsertim accedat morientis voluntas.

SUMMARIUM.

1 FActi series.
2 *Quod Statuta exclusiva fœminarum exigant copulativam subjectionem personarum, & bonorum juxta opinionem Curiæ Romanæ.*
3 *Eadem opinio tenetur in Regno Neapolitano vbi rarus est vsus Statutorum, & consuetudinum particularium.*
4 *Loca montium, & similia jura circumscribuntur loco & censentur Vrbis, vel Civitatis Metropolis.*
5 *Declaratur conclusio, de qua num. 2. ut procedat ab intestato, secus autem condito testamento.*
6 *Quando statutum porrigatur extra territorium ratione voluntatis testatoris.*
7 *Vt declaratio de qua numer. 5. procedat etiam respectu legitimæ, & quod legitima possit tolli per Statuta.*
8 *An & quando fœmina exclusa, censeatur per testatorem restituta suitati, vt cesset statutum per testamentum.*
9 *De legitima filij naturalis legitimati per rescriptum.*
10 *De duplici quæstione cadente in materia exemptionis Ecclesiasticorum ab his statutis.*
11 *De concursu personæ ecclesiasticæ alias per statutum exclusæ remissive.*
12 *An successio clerici defuncti inter laicos regulanda sit iuxta Statutum, vel potius de iure communi.*
13 *De rationibus ob quas attendi etiam debeat Statutum.*
14 *Et quando istud cesset.*
15 *Quod etiam clericorum morientium voluntas reguletur à Statuto, & de ratione.*
16 *Quomodo Consulentes debeant se gerere.*

DISCURSUS VI.

COndito per N. de Oddis clerico in minoribus testamento, scripto hærede filio masculo, relictis Beatrici fœminæ scutis 500. quibus, ac dote iam sibi nuptæ constituta, eam contentam esse voluit; Cum dictus testator bona notabilis valoris possideret, partim in territorio Tudertino ejus patria, partim vero alibi, præsertim plura loca montium in Vrbe; Hinc dicta filia fœmina, prætensionem excitavit super legitimæ supplemento, non obstante statuto Tudertino fœminarum exclusivo propter masculos, illud etenim tripliciter non intrare prætendebatur; Primo nempe quia agebatur de successione clerici Statuto non subjecti; 2. quia sub eo non cadebant bona extra territoriū Et 3. quia ob particulare institutionē de dicta fœmina factam in testamento pro omni, & toto eo, quod etiā ex causa legitimę prætendere posset, ità censeretur eā restituisse suitati, & consequēter quod cessante statutaria exclusione, subintraret ius commune, quod, nulla data sexus discretione, filijs legitimam defert, Atque super his ex parte ejusdem fœminæ pro veritate consultus fui, ad effectum deliberandi, an deberet cum fratre litem prosequi, vel potius quamdam honestam oblatam concordiam amplecti. 1

Respondi quoad bona extra territorium, consistentia in toto, vel pro maiori parte in locis montium Vrbis, quod licēt in discussiva ratione, non improbabiliter dici posset, vt etiam hæc sub statutaria dispositione, cui subiaceant tam defunctus, quam successores, venire debeant, ubi præsertim accedit expresse declarata voluntas morientis, ex ijs, quæ ponderantur *in Ianuen. disc. 4.*; Attamen cum ageretur de causa tractanda in Statu Ecclesiastico coram Gubernatore dictæ Civitatis, atque in gradu appellationis in Curia, vanum erat hoc opus assumere, cum Rota, & Curia sequatur diversam opinionem super necessario copulativo concursu vtriusque subiectionis, personarum, & bonorum sub eodem Statuto, adeo ut neque admittatur combinatio Statutorum vtriusque loci idem disponentium, quia nempè tam in loco personarum, quam loco bonorum idem adamussim vigeret 2

statutum

statutum, cum neque id sufficiat, ex ijs, quæ cæteris relatis plene habentur firmata *per Rot. apud Merlin. decis. 352. & 426 repetit. decis. 177. par. 5. & dec. 68. par. 6. recen.* ac etiam *decis. 144. & 290. part. 8.* ? Et in individuo huius Statuti Tudertini dictum fuit *in Tudertina successionis coram Meltio decis. 256. part. 11. recen.*, & in alijs, quoniam hoc iure passim vivitur in Curia, adeout sit conclusio, quæ hodiè præsupponatur, aliamque disputationem non admittat.

Eandemque; recepisse videntur Tribunalia Regni Neapolitani occasione agendi de consuetudinibus Neapolitanæ Civitatis cum aliàs nulli, vel nimium rari sint hujusmodi quæstionum casus in alijs ejusdem Regni Ciuitatibus, & locis, dum ibi Statutorum usus non habetur, sed benè aliquis licet rarus usus consuetudinum, ut de illa *Baren.* in proposito successionis filiorum in dote advertitur *sub tit. de dote disc. 104. & 105.* 3

Prout extrà controversiam est hodiè; ut loca montium, vel similia jura cum Principe, circumscribantur loco, ac censeantur de territorio Ciuitatis Metropoliticæ, sivè illius, in qua eorum erectio facta est, atque destinata solutio ibique fiat contractatio, quamvis effectus destinati à Principe consistentes frequentius in gabellis, alijsque redditibus publicis, sparsi essent per vniuersum Regnum, seù Principatum, vt firmatur *per Rotam apud Merlin. d. decis. 352. num. 38. repetit. decis. 177. par. 5. recen. apud Buratt. decis. 474. num. 12. par. 8. recen.*, aliàs *apud Roias decis. 66. num. 10.* & in alijs, & probat etiam *Rovit. super pragmat. in rubr. seu pragm. 1. de iurib. & exact. fiscal. num. 66. & 80.* & infra *disc. 40. ex num. 214.* 4

Dicebam tamen, ut retenta etiam ista opinione, super vtraque cupulatiua subjectione personarum, & bonorum, à qua in Curia temerarium esset hodie recedere, siuè illam sub disputationis trutina reducere? Illa recte procederet in casu mortis ab intestato, quo casu lex fingit, ut moriens censeatur suam voluntatem adaptare ad limites necessitatis, ac subiectionis, et consequenter cum lex particularis non obliget nisi intra suum territorium, dici potest quod extra illud censeatur moriens voluisse se regulare cum dispositione iuris communis, cum qua ibi procedendum est, ad instar eorum, quæ habentur proxime infra super alio puncto ratione clericatus, personæ morientis. 5

Secus autem vbi hæc ratio cesset, quia nempe moriens expresè eius voluntatem in contrarium declaret, quod scilicet decedere voluerit, atque in eius bonis succedi ad normam statutariæ dispositionis, vt in præsenti fecerat, dum ad formam Statuti, solum masculum hæredem scripserat, fœminam verò dote contentam esse voluit, solum benevolentiæ gratia quoddam particulare legatum relinquendo, quod comparatione successionis erat quid satis modicum, Isto etenim casu probabilius videtur, vt veniant omnia bona etiam extra territorium non in ratione auctoritativa, seu iurisdictionali ipsius Statuti quod extra proprij territorij vires porrigi non potest, sed in ratione voluntatis ipsius morientis juxta ea, quæ cæteris relatis habentur firmata *per Rot. apud Merlin. decis. 447. repetit. dec. 355. par. 5. recen. num. 13 cum seqq.* in proposito agendi de Statuto Vrbis 142. per quod filij in conditione positi censentur vocati, ut attendendum veniat etiam in testamento forensis, qui in Urbe testetur, sivè in bonis extra territorium, ex dicta ratione vt id non proveniat à potentia, vel operatione Statuti, sed à voluntate morientis, vt in 6

sua materia *sub tit. de fideicommiss.*

Et quamvis in contrarium urgeret, ut id rectè procedat in ijs, in quibus moriens liberam habeat testandi, ac disponendi facultatem, adeò ut nullo militante potestatis defectu, sola eius explicita, vel implicita voluntas attendenda veniat, Secus autem isto casu, in quo agatur de legitima filiorum de necessitate debita, adeo ut neque volens pater possit eam minuere, vel alterare, cum tunc dicta ratio voluntatis in nihilo operatiua videatur.

Adhuc tamen mihi probabilius videtur vt id obstare non deberet, quoniam Statutum ita operatur circa personam, illam scilicet dispensando à dicta obligatione, quam altera lex positiva induxit, eamque constituendo in statu libertatis disponendi, cum tunc non sit disponere de bonis extra propriam Ditionem existentibus, sed sit qualificare personam disponentis, illique istud onus, seu vinculum adimere, quod de jure positiuo fieri posse, non videtur amplius hodie cadere sub quæstione, ut aduertitur pluries *sub tit. de legitima, & derogationibus* præsertim *disc. 10.* vbi habetur quod licet aliqui DD. crediderint, vt legitima vtpote de jure naturæ inducta per Statutum tolli, vel minui non possit, attamen inter fabulas reponi meretur, cum id in jure civili dicatur per quemdam loquendi modum capiendo jus naturæ pro illo naturali instinctu, quo moventur homines ad filiorum educationem, eisque alimenta suppeditandum, quorum loco legitima succesit, quæ properea ad summum juris naturæ dici posset in filijs aliundè non provisis, neque modum sibi comparandi victum habentibus, adeout negando alimenta esset species necationis, secùs autem erga filios qui cum bonis proprijs, vel cum proprio labore, & *industria* hujusmodi provisionem habeant, ac etiam circa quotam, vel modum, cum id totum proveniat absque dubio à jure civili, cui derogare potest jus municipale, quoties legitima auctoritate conditum sit, ut in dicta sua sede latiùs habetur. 7

Fortius autem hæc procedere adverrebam ex duplici circumstantia; Primò scilicet plusies inimatæ rationis, quod hujusmodi Statuta nostris Italæ moribus adaptata sint, atque non corrigant jus commune civile, sed potius declarent quod illud ab initio in hac parte noluerint recipere; Et secundò quia etiam in loco bonorum idem viget jus, capiendo combinationem utriusque Statuti patriæ non in ratione auctoritativa, & jurisdictionali, quando morientis voluntas incerta sit, sed in ratione benignæ interpretationis pro dicta libertate tribuenda morienti, ut cum ejus filijs qui Statuto patriæ quoque subditi sint ad istius normam, etiam de bonis extra territorium disponere posset.

Quo verò ad alterum punctum agnitionis in suam, mediante dicta particulari institutione facta sub præcepto, ne aliud prætendere posset, parere contra ipsam fœminam requirentem Respondetur eisdem rationibus, & fundamentis, de quibus dicta *tit. de legit. & detract. disc. 4.* ubi habetur, ut conclusio quod hujusmodi Statuta procedant ab intestato, non autem contra testamentum, per quod potest parens cessare facere statutariam dispositionem, atque fœminam à Statuto reputatam extraneam, restituere suitati, utpotè fundata in voluntate parentis, rectè procedit ad istius limites, & quatenus ista statutariæ dispositioni adversetur, unde constet quod ab ea moriens recedere voluerit; Secùs autem ubi cum illa se potius conformet, quamvis juxta Notariorum ineptas cautelas, legitimæ mentio fiat, cum id fieri soleat ad superabundantiam.

tiantiam, atque ad majorem testamenti validitatem, ideoque inducta ad unum finem, operari non debent alterum omninò diversum, imò oppositum, neque voluntas trahenda est ultra id, quod ipsa sit.

Potissimè verò, quoniam ista cautela in proposito non incongrua fuit, ob dictam existentiam bonorum extra territorium, quorum respectu dubium cadere poterat, an ad limites juris communis ob filiæ præteritionem, testamentum corruere posset, nec ne, & consequenter legaliter, ac naturaliter omninò improbabile videtur, ut ista cautela talem effectum operari debeat, cum solum in ijs, quæ pendent à voluntate ejus, qui poterat nihil relinquere, voluntas attendenda sit ad ejus limites, & non ultra; Ad instar eorum, quæ eodem *titulo de legit. & detract.* habentur circa dispositiones, quæ
9 fiunt cum naturalibus legitimatis per rescriptum, cum clausula *sine præjudicio venientium ab intestato* quoniam ita pater habilitatus est sublato juris civilis obstaculo, aliquid eis relinquere ac etiam totum, quando filiorum legitimorum, & naturalium existentia non obstet, sed nolens non tenetur, nisi ad id, quod ex causa alimentorum eum obligat æquitas canonica, quoniam si in aliquo eos instituat cum expressione pro consueta cautela *pro omni, & toto eo &c. etiam pro legitima*, non per hoc in istius necessitate constitutus censetur, ut ad supplementum actio competat, sive quod onera, & conditiones rejici valeant, quoniam qui potest nihil relinquere, multo magis potest relinquere minus, vel qualificatè, ut *eod. tit. de legitima disc. 12.*

10 Demum quoad tertium punctum clericatus, an, & quando per illum cessent hujusmodi Statuta; Cum aliqui ex parte ejusdem fœminæ, vel ejus viri desuper consulti, multa cumulassent in hac materia non comprehensionis clericorum sub statutis laicalibus, & præsertim firmata *in dicta ulta Tudertina coram Meltio decis. 236. par. 11. rec. & in Bonon. de Zanis coram Bichio decis. 349. eadem p. 11. repetit. inter illas Bichij decis. 625. & decis. 18. post Zuff. de legitim. proces.*, & similia; Hinc proinde advertebam, quod in hoc proposito duæ cadunt diversæ quæstiones; Una est ubi persona exclusa per Statutum, contendat de successione sibi aliàs de jure communi debita, ut statutaria exclusione non obstante, adhuc sibi debeatur, ob clericatum, vel ecclesiasticam qualitatem, ob quam Statuto excludenti non subjaceat, ut frequentius in hujusmodi statutis exclusivis contingere solet in fœminis, quæ reperiantur moniales; Et altera ubi successionis quæstio, sit quidem inter laicos Statuto subjectos, sed defunctus de cujus successione agitur sit clericus, vel aliàs à Statuto exemptus.

11 De prima agunt mox allegatæ decisiones, & aliæ similes, eaque non cadebat in hac facti specie, à qua proinde erant extraneæ, atque de ea agitur *dis. præced.*, De altera verò in præsenti agebatur; In qua dicebam, quod licet *Rota apud Otthobon. dec. 149.* hodie in Curia recepta, & cum qua posthæc scripta
12 processum fuit in *Urbinaten successionis 11. Maij 1668. deinde confirmata coram Taja* & in aliis sequuta sit opinionem negativam *Imolæ*, & sequacium, ut scilicet in successione clerici non intrent hæc Statuta, quamvis contentio sit inter laicos, ex illa unica ratione præsumptæ voluntatis morientis, quod scilicet censeatur voluisse ejus successionem regulari juxta ordinem juris communis, cui ipse subjacebat, non autem statutarii, à quo exemptus erat.

Adhuc tamen ista opinione retenta, cessabat applicatio, stante diversa voluntate, ut supra per testatorem explicata, dum ita illa simplex juris præsumptio, quæ juxta dictam opinionem, personis à Statuto exclusis assistit, cessat per contrariam probationem, cui sine dubio præsumptio cedit, ut admittit idem *Mantic. de conject. lib. 6. tit. 7. num. 10.* in cujus auctoritate potissimum *in dicta decis. 149. Otthobon.* magnum sit fundamentum, atque advertitur *in alia Tudertina sub tit. de testam. disc. 25.*, ubi quod etiam testamentum imperfectum, seu alias invalidum ad hanc probationem inducendam sufficit, ex regula quod etiam ex actu inutili voluntas probatur, multo verò magis illa ambigua declaratur; Unde propterea denuò reflectendo ad resolutionem, de qua in dicta alia Tudertina, intellectus illi acquiescere non potest neque percipere ejus probabile fundamentum.

Verùm ubi nullo condito testamento, nullaque alia facta animi declaratione, ageretur de successione morientis ab intestato, quamvis clerici, vel aliàs à Statuto exempti; Adhuc mihi semper probabilior visa est altera opinio, quam eadem *decisio 149. Otthoboni*, fatetur esse magis communi DD. calculo receptam, multas ibi cumulando auctoritates eam firmantes; Tùm ex deficiente ratione exemptionis Tum clarius ex assistentia verisimilis voluntatis ejusdem morientis.

Quatenus enim ad deficientem rationem pertinet; ponderabam quod potissimum fundamentum 13
tenentium opinionem clericis, & ecclesiasticis favorabilem, quando ipsi ad laici defuncti successionem concurrunt, consistit in eo quod spectandum non sit initium seu status præcedens clerici vel ecclesiastici, in quo dum esset laicus in instanti nativitatis lex laicalis exclusionem impressisset, ut DD. laicali, seu Civilistæ tenent, sed attenditur præsens quando successio aperitur ex deductis *dicto disc. præced.*; Ergò ex regula *quod quisque juris &c.* sive ex altera *secundum naturam &c.* idem dicendum est in præsenti, ut attendi non debeat status, seu qualitas antiqua bonorum, sed illa de præsenti quando successionis quæstio agitur, de quo tempore, ob annihilationem prioris possessoris amplius in rerum natura non extantis, bona sunt in statu laicali, si laicis insimul contendentibus eorum successio delata est.

Item quia si bona etiam defuncto clerico, delata laicis, in quorum dominio saltim habituali, vel in facultate esse dicuntur, quinimmò etiam in actuali, post agnitionem, quæ illico hunc effectum operatur (dum Judicis declaratio super pertinentia nihil de novo inducit, sed quod à principio jam existeret declarat) prioris possessoris exemptionem retinerent, ita sequeretur quod deberent esse exempta etiam ab oneribus laicalibus, atque à Judicis laici jurisdictione, cujus contrarium verius est, atque quotidiana praxis omnium Tribunalium docet; Atque ita de manifesto errore convinci videtur ratio plenè expensa præsertim *per Surd. dec. 20. num. 10. & seqq.* quod. si ita esset per indirectum subjicere clericum legi laicali, cui subesse cogatur, quoniam eo defuncto, atque annihilato, ejusque dominio resoluto, quoties ejus voluntas non resistat, nil defuncti interest, an una, vel altera lex in ejus successione servetur.

Tunc etenim ista ratio considerabilis esset, (ut alibi quoque advertitur) quando Statutum ita per- 14
sonam exclusam inhabilitaret, ut neque ex testamento bona obtinere posset ut (ex. gr.) contingit in legibus, & Statutis forensium inhabilitativis, quoniam ita esset adimere clerico libertatem alias

sibi

sibi competentem de ejus bonis disponendi, atque lex laicalis ita ligaret ipsum clericum adhuc viventem, illum privando dicta libertate, eumque cogendo ad disponendum cum personis à Statuto volitis, Cessante autem ista ratione, non videtur quæ probabilitas id suadere possit.

Urget etiam pro alia opinione probabilius voluntas morientis, quoniam ex deductis *sub tit. de dote disc.22.& 143.* ac alibi, quamvis clerici non subjaceant Statutis laicalibus subjectione passiva, non tamen eis prohibetur eorumdem Statutorum usus in ratione activa, & privilegiativa, qualis videtur iste, ut potius agnati succedant pro conservatione bonorum in familia, cum id (ex insinuatis pluries) magis adaptatum sit hujus regionis moribus naturalibus, qui per clericatum non amittuntur, nec mutantur; Atque notoria praxis docet, quod etiam clerici, æquè ac laici amant propriam agnationem, & familiam, ut advertitur per eumdem *Surd.cons.554.num.14.& seqq.*, (& utinam non magis); Et consequenter ista ratio præsumptæ voluntatis pariter corruit, immò retorquetur; Unde propterea extensor dictarum decisionum *Urbinaten.* tenaciter hanc diversam tenet opinionem, dum in eisdem ita proprium testamentum ordinat; Atque de me ipso quoque fateor, quod ubi agnatos in gradu successibili haberem, potius istos vellem successores, quam proprias sorores moniales, vel cognatos in gradu longè proximiori, ita generaliter impellente natura ex Italiæ moribus, ut in dies docet fideicommissorum, ac majoratuum ordinatio præsertim in casu, de quo *sub tit. de fideic. disc. 25.*, *cum ejus annotationibus in supplemento*, quoniam si quæ ratio favore proximiorum de sanguine adaptabilis est, eatenus intrat, quatenus fictè, seu artificialiter cognati proximiores fiant agnati, & non alias, ut ibi ponderatur, ideoque opinio, quam Rota tenet, plausum alibi non habuit, neque retineri potest, sed ab ea recedi debere sperandum est, cum ipse naturalis discursus, atque communis usus nimium adversentur; Neque ecclesiastica immunitas in hoc aliquid commune habet, nisi quatenus lex laicalis, clerici morientis voluntatem prohibeat ut supra.

16 Ex his autem patet, quod in omnibus respondi contra eum qui meam operam, requisierat quamvis in contrarium urgerent pecunia per eam tradita, magis verò nimia benevolentia erga virum, ut ita facilis redderetur concordia cum fratre atque acerrimæ præparatæ liti occurreretur, ut sequutum fuit; Utinam verò frequenter per hujus facultatis professores id practicaretur, quodque modici turpis lucri gratia ad lites etiam indebitas præsertim inter conjunctos, non adhortarentur, atque provocarent eos, qui eorum consilium petunt.

TUDERTINA SUCCESSIONIS PRO CATHARINA DE PISENTIS.

Responsum pro veritate.

De eodem Statuto Tudertino excludente matrem, ab intestata successione filii, ob remotiores agnatos, an valeat; Et an statuta disponentia de successione ab intestato, procedant in successione intestabilis, Et quid in hoc operetur voluntas patris pupilli, de cujus successione agitur.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Statutum excludens matrem iniquum & irrationale.*
3 *Loquens de successione intestata, non procedit in successione intestabilis.*
4 *Contrarium ejus de quo num.2. & quod hæc statuta non sint odiosa.*
5 *Et contrarium ejus de quo num.3. ut procedant, etiam in successione intestabilis.*
6 *De usu loquendi in hac materia attendendo.*
7 *De rationibus, ob quas verior sit opinio de qua num.5.*
8 *Magis legis præsidio digni sunt intestabiles quam testabiles.*
9 *De provisionibus circa intestabiles.*
10 *De ratione ob quam in verborum sensu grammaticali immorandum non est.*
11 *An statuta disponentia favore agnatorum prosint fœminis agnatis.*
12 *Fœminæ agnatæ veniunt ad fideicommissariam agnatitia defectu masculi.*
13 *Quod conclusio de quo num. 5. cesset accedente voluntate patris defuncti.*
14 *An & quando à fideicommisso in casu delicti, referatur ad casum mortis.*

DISCURSUS VII.

PETRUS, Instituto Angelo filio in pupillari ætate constituto, sub tutela, & educatione Catharinæ uxoris, & matris respectivè, istam ei substituit in casu delicti, eamque ab initio usufructuariam reliquit; Cumque in eadem ætate pupillari, præfati Angeli obitus contigisset, superstitibus dicta Catharina matre, & N. amita; Hinc inter istos orta est successionis controversia, cui causam dedit Tudertinæ civitatis Statutum *distinctione 2 rubr. 36.*, per quod mater ab intestata filii successione excluditur per agnatos, quorum appellatione, in eodem Statuto declaratur, venire sororem, & amitam; Super qua controversia Alriqui ex parte dictæ Catharinæ matris consulti, respondent ejus favore, ex duplici fundamento; Primo nempe ob dicti Statuti invaliditatem propter ejus iniquitatem, ac irrationabilitatem excludendi matrem à successione filii ex individuali auctoritate *Bald. cons.58.lib.5.*; Et secundò quod cum illud ita disponeret de successione morientis ab intestato, in eum habere non deberet isto casu, in quo agitur de successione intestabilis juxta opinionem *Bald.cons.232.num.2.lib.4.* quam plures sequuntur plenè, ac elaboratè collecti per *Andreol. contr.gen.* ubi profitetur cum illo ordine litaniæ, qui pro quodam moderno nunquam mihi placito stylo introductus est sexaginta tres Auctores referre hanc opinionem tenentes, quorum plures collecti habentur apud *Gabr. de Statut. conclus.1.* & in puncto hujus statuti Tudertini *Bald. seu verius fo. de Amelia apud eum cons.133.n.3.lib.4.*

Desuper autem ex parte ejusdem Catharinæ pro veritate consultus; Respondi, quod neutrum ex his fundamentis pro meo judicio subsistentium haberet; bene tamen probabilius ei successio debita esset.

esset ex altero motivo voluntatis morientis, ut infrà; Quatenus enim pertinet ad primum, illud dixi omninò improbabile; Tum ob contrarium usum hujus Statuti per plura sæcula extra controversiam
4 Tum etiam ob falsum *Baldi* præsuppositum, circa illius iniquitatem vel irrationabilitatem, cum attentis hujus regionis moribus, tam antiquis, quam modernis, ac mediis, verius sit contrarium, ex rationibus pluries insinuatis, præsertim *in Perusina disc. 1.* Undè propterea, quamvis Rota, atque moderni scriptores sequantur hanc parum probabilem antiquorum credulitatem, seu traditionem, quod hujusmodi statuta dicantur juris correctoria, atque ab ejus dispositione exorbitantia; Attamen fatentur quod non sint odiosa *ut dicto disc. 1.* & alibi advertitur.

Quoverò ad alterum fundamentum, (quod aliquam majorem soliditatem, habebat); Advertebam, quod licet plures dictam opinionem teneant
5 relati *per Andreol. dicta controversia 330.*, quorum majorem partem referunt quoque *Menoch. cons. 569. & Castil. lib. 6. controv. cap. 154. ac alij*, de quibus infra, ex quibus probabiliter dictus Auctor, cum improbo labore transcriptoris potius quam Doctoris, dictam litaniam composuit; Attamen, ut etiam attento numero, magis communis (quæ antesignanum habet *Bart. in l. 1. ff. de suis & legit.*) sit in contrarium, plenè probant. *Menoch. d. cons. 569. Gabr. dicta conclus. 1. num. 1. & cons. 14. num. 15. lib. 1. Castil. dicta contr. 154. lib. 6. Thesaur. lib. 2. quæst. forens. 18. Redenasch. cons. 22. cum duobus seq.*, atque hanc pluries sequuta est Rota præsertim *dec. 349. num. 35 par. 6. rec. & apud Cels. dec. 125. num. 13. cum seqq.*

Clarius verò quia cum istius opinionis potissimum fundamentum consistat in communi usu loquendi, super quo alii tenentes contrariam, nimium certant, quod scilicet hic usus debeat formiter probari, ut appellatione intestati veniat intestabilis, ita cum consuetis Legistarum ineptiis, acriter immorando in formalitate verborum, quibus Statutum utatur eorumque grammaticali significatione, ob quam aliqui ex eadem formalitate tres casus constituunt seù distingunt, ut *apud Cirocc. contr. 18. n. 10.*; Id probari dicebam, dum idem *Bald.* qui reputatur contrariæ opinionis antesignanus, in
6 *cons. 4. lib. 2.*, agendo de hoc eodem Statuto individuali, (quamvis ad alium effectum), procedit cum præsuppositio istius usus loquendi in hac Civitate, ut appellatione intestati veniat etiam intestabilis.

Quamvis autem hæc deducerem ut currenti inepto stylo satisfacerem, immorando in auctoritatibus, earumque majori calculo, ac etiam pondere,
7 ob illam præsertim Rotæ, cui potissimè in hoc Principatu magis deferendum est, & ne alias mihi objiceretur solitum objectum ratiociniorum, seù distinctionum de capite; Attamen post expletas istas, improbi, ac inepti laboris partes, assumendo partem ratiocinativam genio magis adaptatam; Dicebam, quod pro meo judicio, manifesta ineptia videtur huic puncto tantam disputationis dotem præbere in verborum formalitate, seu communi loquendi usu immorando, cum attenta verissima, semperque præ oculis habenda à Judicantibus & Consulentibus adeo frequenter insinuata propositione, in omnibus attendendi potius substantiam voluntatis, quàm verborum formalitates, vel grammaticales significationes, punctus videretur planus tali disputatione indignus.

Ut enim in præcedentibus pluries advertitur, hujusmodi Statuta continere dicuntur testamentum legis ita ab eis ordinatum, supplendo partes ejus, qui non credendo se moriturum, vel ex improviso moriens, testatus non est, tanquam per speciem illius testamenti quod in aliquibus partibus Episcopi circa pias dispositiones pro morientibus ab intestato facere solent, ut habetur *sub tit. de testam. disc. 24.*

Si ergo lex ità occurrere voluit, atque commiserando eum, qui ex vi morbi, vel alio casu, testari non potuit, quamvis casum præveniendo potuisset pro eo testari voluit, multò magis, & absque dubio dicendum est, ut id agere voluerit pro ijs, qui neque volentes potuissent id agere ob ætatem, vel 8
amentiam, seu ob aliud impedimentum naturale, dum istis objici non potest ea negligentia, de qua illi redargui possunt; Et consequenter, absque dubio, majori legis præsidio, ac assistentia digni sunt; Ut in proposito hypothecæ legalis non competentis adversus voluntarios administratores bonorum ejus, qui poterat per se ipsum ejus bona administrare, benè tamen competentis adversus administratores legales, ac necessarios eorum, qui non possunt, ideòque legis præsidio magis dignos, habetur *in Anconitana sub tit. de credito disc. 39.* cum similibus.

Idque rectè comprobari dicebam ex pluribus Italiæ Statutis, vel consuetudinibus præsertim ex *Neapolitan. & Baren.* enunciatis *sub tit. de dote discurs. 103. & seqq.*, & pluries etiam *hoc eodem titulo*, quod. s. ubi filii ex aliquo matrimonio superstites 9
decedant in ætate non apta ad testandum, habeantur pro non extantibus, adeò ut, non ex ipsorum, sed ex prædefuncti parentis persona, successio reguletur; Et clarius comprobat ipsum jus commune, quod facultatem præbet patri testamentum condere pro filio pupillo, vel amente mediante substitutione pupillari, vel exemplari cum similibus; Ergò planum est, ut Statuta potiùs intestabilis, quàm intestati casum cogitaverint.

Et quidem istam præ cæteris inter Legistarum ineptias observare consuevi; Tùm ob claram fallaciam præsuppositi odibilitatis hujusmodi Statutorum, in qua ipsi magnum fundamentum constituere solent; Tùm etiam ob verborum formalitatem, & criticationem à Consulentium subtilitate proditam, (ut mercenario more causæ inservirent), 10
non solum ob dictam propositionem, ut substantia veritatis potius, quàm formalitas verborum attendi debeat; Sed etiam reflectendo quod hujusmodi Statuta, ut plurimum in Italia, ordinata fuerunt de tempore quo illa adhuc rudis erat, atque linguæ latinæ notitiam adhuc non bene recuperaverat; Undè propterea videmus quod *Accursius, & Bartolus*, aliique primi nostri in hac facultate parentes, & magistri, quos adeò (& meritò) veneramur, in gravissimos errores linguæ inciderunt, circa captatoriam, sive circa usuras centesimas, & similia; Igitur prorsus incongruum est, leges, quæ rudi, & grossolano more, juxta illorum sæculorum conditionem compositæ fuerunt, interprætari cum verborum grammaticali criticatione, dum potiùs eodem grossolano modo, substantia verisimilis statuentium voluntatis attendenda est, eodem modo quo in testamentis pluries advertitur *sub tit. de fideicomm.*, & alibi; Et propterea in hac materia, omninò in judicando, & consulendo, cavendum videtur à Consulentibus, qui ut eorum conductam operam ad conducentis oportunitatem præbetent, hujusmodi subtilitates excitare, atque ut vulgò dici solet cum Legistarum aureo argano, leges

ad

ad suum sensum trahere , seù extendere studuerunt.

Aliqua dubitandi ratio cadere videbatur in hac facti specie super Statuti odibilitate, vel stricta intelligentia, ex eo quod non ageretur de concursu matris cum agnatis masculis, in quibus actu, & habitu urgeret ratio, seu favor conservationis agnationis, & familiæ , dum agebatur de concursu cum fœmina, quæ licet esset agnata , non tamen apta erat agnationem conservare, quinimò, neque actu de facto conservabat ob Italiæ mores, quod fœminæ nuptæ transeunt in familiam virorum , eamque assumunt, juxtà ea quæ in proposito Statuti Urbis 141, latè habentur *per Rot. decis. 267. par. 9. recen.* ; Verùm quamvis id esset aliqua consideratione dignum, quando ageretur de interpretatione magis , vel minus benigne facienda de lege ambigua ; Id non intrabat in præsenti, quo niam punctus erat, an Statutum indefinitè loquens de successione intestati, locum haberet in successione intestabilis favore agnatorum in genere , & sic etiam masculorum; Isto autem puncto generaliter , ac indefinitè pro affirmativa firmato, dicta ponderatio deservire posset in quæstione, an sub nomine agnatorum veniant fœminæ de familia , quatenùs id non exprimatur; Se d quia in verbis ita disponitur , limitatè tamen favore sororis, & amitæ , hinc ita intrat vulgaris regula textus *in l. ille aut ille ff. de legat. 3.* , quod in claris , & expressis non intrant præsumptiones , & argumenta , vel interpretationes.

Ac etiam quia (ut pluries habetur in sua materia *sub tit. de fideicommiss.*) , quidquid aliqui contradicant, verius, magisque receptum est , ut etiam in fideicommissis, & primogenituris expresse agnatitiis, defectis masculis, fœminæ veniant , quoniam verè agnatæ sunt, quamvis nuptæ, quinimò quamvis moniales ex ibi deductis, idque in specie favore fœminæ decisum habetur *apud Cels. dict. decis. 125.*, atque difficultas cadit contra aliam fœminam agnatam, de qua *dicta decis. 267. par. 9. recen.*

Adhuc tamen, his non obstantibus, in hac facti specie pro matre respondendum esse censui , ex fundamento, de quo in alia *Tudertina disc. præcedenti*, & alibi, quod s. cum hujusmodi statuta contineant fictam suppletionem voluntatis ejus , qui intestatus, vel intestabilis obiit, dum lex præsumit , ut ita ejus successionem regulari voluerit , hinc proindè cum perpetuò cedat præsumptio veritati, hujusmodi Statuta cessant, ubi de contraria morientis voluntate constat, ut etiam pluries advertitur *sub tit. de legitim. & detraction.*, ubi pariter de hujusmodi statutis fœminarum exclusivis propter masculos, vel agnatos ; Ideoque cum in hac facti specie constaret de voluntate patris pupilli , (quæ etiam in ipsius pupilli successione attendenda est) de uxoris, ac respectivè matris prædilectione , non solum illam relinquendo usufructuariam , ac filii tutricem, & educatricem, sed etiam eamilli substituendo in casu delicti, hinc proinde ita ejus voluntas clara favore matris desumi videbatur.

Quamvis enim regulariter , substitutio in casu delicti, strictè ad ejus limites intelligenda veniat , neque ab illa inferri possit ad substitutionem in casu mortis , ut pluries habetur in dicta sua materia *sub tit. de fideicomm.* , ideoque inferri non posset ad compendiosam, quæ sub se contineret pupillarem; Attamen id nimium considerabile mihi videbatur ; Vel ex recepta propositione pluries in dicta sua materia insinuata , ut hæc substitutio in casu delicti nimium sit considerabilis etiam pro casu mortis, tanquam una ex conjecturis voluntatis testatoris; Vel quod ita admittenda esset ea suppletio de qua præsertim *in alia Tudertina eodem tit. de fideicommiss. disc. 115.* , quasi quod minus dictum , quam voluerit ; Vel demùm quod ista sit circumstantia, ob quam ex duplici assistentia legis, & voluntatis defuncti , quam mater habeat , ita per quamdam speciem limitationis, recipienda potiùs veniat dicta prima opinio *Baldi*, his omnibus simul, ac unitim ponderatis.

FLORENTINA
SUCCESSIONIS
PRO
ELISABETHA DE MARUSCELLIS
CUM
PETRO FRANCISCO DE CASTELLIS

Casus decisus per Magistratum Florentiæ pro Petro Francisco.

De Statuto Florentino excludente sorores, vel alias fœminas proximiores propter agnatos remotiores, etiam usque ad sextum, vel respectivè octavum gradum, An intelligendum veniat de agnatis lineæ inferioris, vel etiam de illis lineæ superioris ; Et de aliis ad eiusdem Statuti materiam; Et præsertim an sit favorabile, vel odiosum.

Et de aliquibus differentijs inter collaterales lineæ superioris, & illos lineæ inferioris siuè inter patruum, & nepotem ex fratre.

SUMMARIUM.

1 FActi series.
2 *De hærede putativo non bene consistente inventarium remissivè.*
3 *Quod super notorijs , & certis non debet esse allegationes.*
4 *Interpretatio Statutorum pendet ex eo an sint favorabilia, vel odiosa.*
5 *De ista quæstione an sint favorabilia, vel odiosa & de varijs opinionibus.*
6 *Statuta debent intelligi ad litteram , & non admittunt extensionem.*
7 *De verbo* cippus *quid significet.*
8 *De differentia inter collaterales lineæ superioris, & inferioris.*
9 *Patruus, vel avunculus non succedit cum nepote ex fratre, vel sorore.*
10 *Inter plures nepotes ex fratribus prædefunctis non intrat representatio, sed omnes succedunt in capita etiam si adsit amita à stirpe exclusa.*
11 *Nepotes ex fratre defuncto succedunt cum patre, vel matre.*
12 *Patruus, vel avunculus non succedit cum patre, vel matre.*
13 *Nepotes ex fratre utrinque excludunt nepotem ex fratre consanguineo, vel uterino.*

14 In

14 *In feudis Regni Neapolitani succedit nepos ex fratre, sed est sub quæstione in patruo.*
15 *Gratia extendens successionem ad quartum gradum intelligitur de linea inferiori.*
16 *Statutum favore fratrum suffragatur filijs fratrum, sed non patruis.*
17 *De consuetudine Neapoli super collateralibus remotioribus.*
18 *Vbi lex est clara non curantur ratiocinia, & absurda.*
19 *Idem de voluntate testatoris.*
20. *De novis reformationibus Statutorum Florentiæ.*
21 *Exclusa sorore, censetur exclusi eius filij, & ulteriores.*
22 *Fœmina est agnata, & succedit in agnatitijs.*
23 *Quod quædam subtilitates à ratione divinitantes non debeant attendi.*
24 *Statuta vocantia agnatos, sunt potiùs favorabilia.*

DISCURSUS VIII.

DEfuncto ab intestato Octavio de Castellis, cujus nimiùm pinguem hæreditatem adivit Elisabetha ex germana sorore neptis; Petrus Franciscus agnatus sexto gradu æquali, ut potè ab Antonio communi pro avo descendens, ex dispositione Statuti Florentini, hanc successionem sibi potiùs debitam petijt; Introductaque causa coram eiusdem Civitatis quodam Magistratu per M. Ducem deputato, eaque pendente, ex parte dictæ Elisabethæ (ità causæ gravitate meritò exigente), per universam Italiam alicuius nominis Scribentes consulti fuerunt, præsertim verò in Vrbe expetitum fuit consilium quatuor Advocatorum; mediante eorum congressu, juxtà laudabilem stylum habito præuijs discursibus qui *in* scriptis à singulis editi fuerunt; In hoc autem congressu scissa fuerunt vota; Duo etenim crediderunt potiores esse partes dictæ Elisabethæ, dictamque statutariam dispositionem non obstare; Alter autem senior, magnusque Aduocatus, & ego tunc omnium iunior, in contrario fuimus voto, nimiam difficultatem contra eam habentes; Adhuc tamen agentes pro dicta Elisabetha, ex prudenti consilio petierunt, ut omnes pro ea singulariter ad causæ oportunitatem scribere deberemus, ne aliàs duorum abstentio à scribendo, malam impressionem causæ præiudicialem produceret, cumque iusta esset petitio, deneganda non erat,

Duo igitur Responsa desuper â me data fuerunt; 2 Unum pro veritate in forma discursiua pro congressu vt supra; Et alterum more Aduocati ad causæ oportunitatem, ultrà aliud Responsum pro eadem post decisam causam datum, quod fuit super puncto non benè confecti inuentarij, de quo *sub tit. de hærede, & hæreditate disc. 17.*

Quatenùs igitur pertinet ad secundum Responsum ad causæ oportunitatem, postquam (vt ignaro vulgo, atque pragmatico mori satis fieret) manis chartarum repletio facta fuit cum allegationum cumulo, super notaria, & præsupponenda conclusione, quod attenta dispositione iuris communis nouissimi, per quod sublata sexus, ac agnationis, seù cognatio differentia sola gradus proximitas attendenda est, successio debita esset Elisabethæ in tertio, non autem actori in sexto gradu existenti; Vt Statuti obstaculum remouetur, ad quod difficultas restringebatur, assumpsi quæstionem super huiusmodi Statutorum natura, seù qualitate an scilicèt fauorabilia vel odiosa censenda sint, cum ex hoc pendeat eorum interpretatio, an ea stricta, & rigorosa, vel potiùs lata, & benigna esse debeat.

In hoc autem, DD. de more nimium variant, pluresque habentur opiniones relatæ *per Soccin. iun. cons. 1. num. 46. lib. 1., & Rot. decis. 53. par. 3. recen.*; Prima scilicèt, ut censenda sint fauorabilia, vel saltim non odiosa odio irrationabili, vt potè ordinata favore agnationis, quam sequitur *Rota* ex relatis *per adden. ad Buratt. decis. 6. & 288. & dicta dec. 53. p. 3.*; Altera est directò contraria, vt sint omninò odiosa, & exorbitantia quam sequuntur plures relati *per Rotam dicta decis. 53. recen. n. 2.*; Tertia est distinguens, vt censenda sint odiosa, quoad caput exclusiuum ex relatis *eadem decis. 53. numer. 3.*; Quarta demùm distinguens inter masculos æquales gradu, & alios inæquales; Sivè inter fœminas, quibus debita sit legitima, & alias, quibus non sit debita, vt primo casu dicenda sint fauorabilia secùs autem in altero, cum exorbitans videatur, ut remotior, ac inæqualis, proximiorem excludere debeat, ex deductis *per Molin. de primogen. lib. 3. cap. 4. num. 15. cum seqq. Gionagnon, cons. 66. n. 12. lib. 1., & dicta dec. 53. num. 4.* apud quos concordantes; Quinta distinguens inter fœminas agnatas, & non agnatas vt eadem *decis. 53. n. 5.*; Et sexta àn Statutum exprimat, necnè rationem agnationis vt eadem *decis. 53. num. 6.* 5

Secundam igitur, seù quartam opinionem distinguentem, dicendo veriorem, ac probabiliorem, ità inferebam, quod versaremur in Statuto omninò odioso, ac exorbitanti, vt adeò proxima neptis ex sorore, per nimium remotum, penèque extraneum transuersalem excludi deberet; Atque hoc posito inferebam ad conclusionem, de qua plenè *Gionagnon. dicto cons 66. lib. 1. Rot. decis. 68. num. 5. & 4. p. 6. rec.* cum alijs infrà *in Fanen. disc. 15.*, quod scilicèt hujusmodi Statuta intelligenda sint ad litteram, ac de personis, de quibus loquuntur in verbis, denegata extensione, etiam ex identitate, maioritate rationis; Ideoque dum loquitur de sorore morientis, extendendum non esset ad casum controversiæ, in quo agebatur de nepte ex sorore jam defuncta. 6

Item quod idem Statutum intelligendum esset de collateralibus lineæ inferioris, non autem superioris, ex duplici ponderatione; Primò quod Statutum in parte inclusiua agnatorum vocat eos, qui sint eiusdem cippi, qualis dicitur ille, qui sit communis excludenti, & excluso utpotè ab vtriusque patre, vel avo, ex ijs, quæ super huius vocabuli significatione habentur *sub tit. de fideicomm.* præsertim *disc. 33.* ubi de subdistinctione familiæ contentiuæ in proximam, et remotam; Et secundò ob magnam differentiam, quam lex constituit inter transversales lineæ superioris, & illos lineæ inferioris, istos magis diligendo, ac priuilegiando in hac materia successionis; Siquidem ius commune admittit nepotes ex fratre, quamvis tertio gradu distantes una cum parentibus, ac etiam cum germanis fratribus ad intestatam successionem, & tamen non admittit patruos, quamvis in eodem tertio gradu constituti sint, ex relatis *per Cyriac. controu. 405. num. 34.* 7

Neque vim argumenti tollere potest responsio, ut id proueniat ex beneficio repræsentationis, cujus ratione nepotes, qui sunt in tertio gradu occupare dicuntur secundum eorum patris, quoniam istud quoque beneficium denotat majus privilegium; Ac etiam quia, etiam eo non intrante, adhuc eadem prælatio conceditur, quoniam si morientis 8

aliquo ab intestato, nullis extantibus parentibus, vel germanis fratribus, undè propterea cesset hæc fictio, ob quam remotior fiat proximiori æqualis, adhuc ex magis communi, & recepta opinione, successio debetur solum nepoti, non autem patruo,
9 juxta opinionem quam tenent *Bart., Bald., Nicol. de Ubald., Marta*, & alii relati per *Cypriacum dicta controv. 405. n. 34. & seqq.*, & latius per *Ursin. de feud. par. 2. quæst. 8. art. 1. n. 2.* rejecta contraria opinione *Salyceti*, & aliorum, quos refert, & sequitur *Mantic. de tacit. lib. 23. tit. 30. num. 35. & tit. 32. nu. 17. & seqq.*

Atque ubi nulli supersunt fratres, sed solum nepotes ex pluribus fratribus prædefunctis, (quidquid antiquiores acerrimè certaverint, adeo ut
10 ista fuerit una ex magis involutis quæstionibus, quæ in jure habentur,) hodie forsan ubique præsertim verò in Rota, & Curia Romana, ac etiam in Tribunalibus Regni Neapolitani, receptum est, ut non intret fictio repræsentationis, sed omnes succedant in capita ex plenè relatis *per Thesaur. decis. 162. Franch. dec. 24. num. 10. Prat. observ. 11. Buratt. & adden. decis. 352. decis. 600. par. 5. recen. decis. 180. & 278. par. 6. & decis. 178. par. 7. recen.*, & sæpius; Idque Rota ampliavit quamvis adesset amita per Statutum exclusa *ut in Romana de Marescottis 27. Februarij 1637. coram Buccabella, & 18. Junij 1646. coram Verospio*, & in aliis.

Et tamen si isto casu supersint parentes, adhuc isti nepotes ex fratribus cum parentibus admittuntur ad successionem juxta magis communiter
11 receptam opinionem, super qua *Marin. in addit. ad Reverter. decis. 418.*, multos refert, atque ita in fine refert decisum per S. Consilium & tamen sine dubio patrui, vel avunculi non admittuntur ad successionem cum patre vel matre, etiam si sint ejusdem lateris, quamvis eadem sit gradus proximitas, ergò magna differentia est inter collaterales lineæ superioris, & illos lineæ inferioris.

Prout nullis extantibus germanis fratribus, unde propterea dicta fictio repræsentationis cesset,
12 adhuc in patruis, vel avunculis non intrat distinctio unicitatis, vel duplicitatis vinculi, an scilicet ex uno, vel ex utroque latere conjuncti sint, cum istam differentiam lex consideraverit solum in fratribus, & fratrum filiis, quamvis cesset necessitas repræsentationis ut supra, quia nempè supersint nepotes ex fratre utrinque, & nepotes ex altero fratre consanguineo juxta casum, de quo *in Romana hæreditatis de Spatis sub tit. de fideic. disc. 57.*,
13 quoniam ex magis communi, & recepta opinione potior est conditio nepotum ex fratre germano, cum quibus alii nepotes non concurrunt juxta authoritates relatas *dicto discursu 57. de fideicommiss. num. 7.*

In successione item feudorum Regni Neapolitani, quæ restricta est per illius Constitutiones ad tertium gradum, extra controversiam veniunt ne-
14 potes ex fratre, & tamen in patruo, qui eodem gradu attinet, est sub quæstione, ut patet ex deductis *per Ursin. de feud. dicta par. 2. quæst. 7. art. 1. Bilott. conclus. feudal. 23. Rovit. dec. 94.*; Et quamvis hodie ex moderna gratia, successio extensa sit ad quartum gradum civilem, intelligitur tamen in linea
15 inferiori, non autem superiori, ut in sua sede, cum similibus.

Et in ipsamet materia statutaria, exclusio fœminarum propter fratres juxta sententiam *Bart. in l.*
16 *liberorum ff. de verbor. signific.* canonizatam plenè *per Rotam in Romana successionis de Girona 23. Januarij 1574. coram Robusterio*, suffragatur etiam nepotibus ex fratre, quamvis id non sit extra aliquam dubitationem ex deductis infra *inst. de rer. divis. 16.*; Sed extra quæstionem est, ut patruus non veniat ex deductis *per Gabriel. de statutis concl. 7.* & communiter; Idemque habemus in materia Consuetudinum Neapolis de quibus mentio habetur infra *in Beneventana disc. 24.* quod scilicet data gradus inæqualitate inter masculos & fœminas intrat conclusio solum favore masculorum filiæ inferioris, non autem superioris cum similibus.

Quamvis autem cum his, ac similibus floribus, aliisque generalibus propositionibus atque cum superflua copiosa allegationum congerie, ignaro vulgo grata, curassem, more Consulentium conducibile jure scribentium, Responsum sive Informationem exornare, adeout ob dictas similitudines, fortè aliquem habuerit plausum.

Attamen reflectendo ad veritatem, libet ut dictum est, tam oretenus in congressu, quàm in scriptis in discursu insinuatam) ego contrarium credebam probabilius, unde propterea resolutio infra visa fuit ex vulgari regula textus *in l. ille aut ille ff. de leg. 3.* quod scilicet in claris, & expressis non intrant quæstiones, & argumenta; Ac etiam ex propositione desumpta ex textu *l. non omnium ff. de legibus*, quod ubi lex est clara, non curantur absurda, & an ratio naturalis resistat, nec ne, cum ista sit præcipua legis prærogativa, ut quamvis dura, servari debeat, nimium attendendo rationem meam supra doctrinas, ubi agatur de interpretatione legis dubiæ.

Quod etiam habemus in materia fideicommissorum aliarumque ultimarum voluntatum, quod scilicet magnum reputatur absurdorum argumentum pro conjectura seu interpretatione ambiguæ voluntatis, ubi verò ea est clara, istud argumentum negligitur ut præsertim advertitur *sub tit. de fideic. disc. 30.* & in illius causæ decisionibus ibi relatis, cum similibus.

Cum igitur in novis reformationibus editis, tam ad majorem declarationem antiquiorum, quàm etiam respectivè pro extensione favoris signatorum usque ad octavum gradum §. *& nulla mulier. vel ejus filij*, & §. *sequen.* incipien. *alij verò omnes*, generaliter disponatur ut sorores per agnatos transversales intra sextum, & omnes aliæ fœminæ, aliique per eas conjuncti excludantur per agnatos usque ad octavum gradum, neque cum eis concursum prætendere possint, quod clarius explicatum habetur in earumdem reformationum publicatione, quæ materna lingua populo facta fuerat; Hinc proinde, (pro meo judicio), contemptibiles remanent Juristarum subtilitates, atque, ut vulgò dicitur *stiraturæ*, quæ per scribentes pro hac parte, pro ingeniorum varietate deducebantur, cum id in verbis claris decisum esset, non solum de sororibus, sed etiam de omnibus aliis mulieribus, ac descendentibus per eas.

Et nihilominus, ubi etiam id explicatum non esset, idem quoque dicendum veniret ex regula, quod infecta primitiva, infecta dicitur derivativa, & consequenter quod exclusio fœminæ proximioris secum trahat exclusionem ejus filiorum, ac descendentium juxta magis communem, ac probabilem opinionem, de qua aliis relatis *apud Surd. cons. 83. Rota dec. 405. par. 5. rec.* & habetur initio *Interamnen. disc. 14.*

Prorsus enim improbabile, ac humano discursui contrarium videtur, ut remoti agnati exclu-

excludere deberent germanam sororem, quæ non
22 solum habet prærogativam majoris proximitatis primi gradus, sed etiam alteram agnationis, quoniam fœminæ licet non prorogent familiam, attamen donec vivunt, illam conservant; Ideoque cessante concursu masculorum, ex magis communi, & recepta sententia succedunt etiam in fideicommissis; ac majoribus agnatitijs vt pluries habetur in sua materia *sub tit. de fideic.*, & tamen, quod non debeant excludi fœminæ ex fœmina, quæ sunt gradu remotiores, & extraneæ à familia, & agnatione; Ideoque huiusmodi simplicitates à naturali ratione, ac humano discursu adeò aberrantes, irrisione dignæ videntur; Multo verò ma-
23 gis eadem irrisione digni sunt, non quidem ipsi; Consulentes, qui eas deducunt, utpote excusabiles, vt sibi commissas partes, ingenium acuendo, explicent eo quo possunt modo, sed Iudices qui Consulentium auctoritatem ita in cœca fide sequuntur, quoniam repugnantia est nimis clara; Potissimè quia, licet in quadam physica possibilitate dari possint collaterales inferioris usque ad octavum gradum, attamen ex magis communi, & frequenti contingentia id moraliter est impossibile; Ideoque dictæ ponderationis de linea inferiori vel superiori percutientes gradus magis proximos, in quibus sint verificabiles, non videbantur ad rem adaptabiles in gradibus adeò remotis.

Clarius verò dum (pro meo pluries insinuato
24 sensu) ex ratione ponderata præsertim *in Per usina disc. 1.* & in alijs, magis efficax argumentum, quod in ista statuaria materia favore fœminarum deduci soleat super huiusmodi Statutorum exorbitantia, & odibilitate, corruit, nullamque habet probabilitatem, cum potius, nostris moribus attentis, contrarium dicendum sit, ideoque sit potius fauorabile, ut formiter discusso articulo, relatisque omnibus opinionibus, ac singulis respondendo, firmatur *dicta decis. 53. par. 3. recent.*, cum qua processum est in alijs relatis *per add. ad Buratt. dicta dec. 6. & 228.*

FLORENTINA
SUCCESSIONIS
DE FRANCESCHIS
PRO
MARIA LUCRETIA, ET MARIA MAGDALENA
CUM
PHILIPPO FRATRE.

Responsum seù Discursus.

De Statuto Florentino exclusiuo fœminarum propter masculos, an contententur sola subiectione personarum, non curata illa bonorum, siuè àn vtriusque Statuti combinationem admittat.

Et ubi successio complectatur bona in diversis Principatibus existentia, qualis dicatur huiusmodi successionis forus competens, etiam respectu bonorum alibi existentium; Et incidenter de le-

Card. de Luca P. 2. de Success.

gibus, scriptis, vel non scriptis quæ in Ciuitate, ac Regno Neapolitano habeantur super fœminarum exclusione, ab intestata successione.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *De fructibus an veniant in iudicio petitionis hæreditatis remissiuè.*
3 *Ad materiam text. in l. hæres absens.*
4 *De foro absentis, cui dandus sit curator.*
5 *De foro rei sitæ, & an hæres conveniatur in loco implementi.*
6 *Vbi de successione sit quæstio, atque bona sint in pluribus Principatibus vel locis, quis sit forus magis competens.*
7 *De eodem ut attendatur caput hæreditatis, & quomodo.*
8 *Pagnus non habet duplex patrimonium neque hæreditatem.*
9 *Declaratur quomodo, & quando procedat, & de pluralitate successionum.*
10 *De frequentia Statutorum, & praxi dictæ conclusionis super diverso modo succedendi.*
11 *Fortius vbi sunt plures Principatus diversi.*
12 *An quilibet faciat confiscationem in suo.*
13 *Observantia est deferendum in interpretatione Statutorum.*
14 *De ratione ob quam non placet opinio; exigens subiectionem bonorum.*
15 *Quid in hoc Statuto Florentino.*
16 *Præscriptio nunquam datur cum malafide.*
17 *De legibus Ciuitatis, & Regni Neapolis super exclusione fœminarum.*
18 *Constitutiones, & pragmaticæ Regni dicuntur ius commune.*
19 *Dos ibi succedit loco legitimæ.*
20 *De consuetudine Neapolis super exclusione fœminarum.*

DISCURSUS. IX.

IUXTA seriem in hac eadem causa recensitam *sub tit. de Hæred. & Hæredit. disc. 9.*; Defunctis ab intestato in ciuitate Florentina patria originaria, prius Francisco patre, deindeque Iulio filio, superstitibus Philippo filio, ac fratre respectivè, ac Maria Lucretia, & Maria Magdalena filiabus, & respectiuè sororibus; Cum Philippus, ad normam Statuti Florentini fœminarum exclusivi, nedum per fratres, sed etiam per ulteriores agnatos ex deductis *in* alia *Florentina disc. præced.*, hæreditaria bona in ipsa patria, eiusque ditione existentia, extra omnem controversiam obtinuisset, pleraquè verò alia ad easdem hæreditates pertinentia existerent in Vrbe, vel Statu Ecclesiastico, ac etiam in Ciuitate seù Regno Neapolitano, nec non in Ciuitate seù Dominio Veneto, eorumque possessionem, ac fruitionem de facto, tacita sororum existentia, obtinuisset; Certiorque factus de pluries insinuata opinione, quam urbis, ac etiam Neapolis Tribunalia retinent super copulativo concursu vtriusque subiectionis personarum, & bonorum, in huiusmodi Statutis exclusivis necessario, quodque propterea respectu bonorum in his Principatibus existentium, ad limites Iuris communis æqualis sororum conditio esset; Hinc proinde, cum præsupposito quod Rota Florentina, aliaque illius Ciuitatis Tribunalia diuersam sequantur opinionem, ut sola personarū subiectio ad idsufficiat

etiam pro bonis extra territorium, multo verò magis ubi in bonorum loco eadem lex vigeret; In iudicio *Idiffamari* quod vulgo *iactationis & iactationum* dicimus, easdem sorores super universæ successionis iudicio etiam respectu bonorum in dictis alijs; Principatibus existentium coram Iudice qui ibi dicitur *Quartariorum*, alijsque dictæ patriæ Tribunalibus provocavit; Quare ex earundem sororum parte super quatuor consultus fui; Primò nempe super fori competentia, &, an justè petere possent remissionem causæ ad Tribunalia Principatuum, in quibus respectiuè bona posita sunt; Secundo in meritis negotij principalis, an scilicet dictum patrium Statutum afficiat respectu dictorum bonorum in diuersis Principatibus existentium; Tertiò quid de fructibus hoc medio tempore à fratre perceptis; Et quartò, an eisdem ex aliquibus prudentialibus motivis huiusmodi litis prosequutionem negligentibus, obstare posset aliqua præscriptio; Istaque occasione requisitus fui de notitia legum Ciuitatis, ac Regni Neapolitani super fœminarum exclusione.

De tertio puncto fructuum habetur actum *dicto disc. 9. de hared. & hæredit*; Quatenus verò pertinet ad primum super competentia fori; Cum aliqua Responsa quæ desuper hincindè data erant communicata essent, in quibus deducebatur universa ferè materia competentiæ fori super facultate conveniendi hæredem, cum aliqua tamen confusione casuum, seù quæstionum, vt hodiernus stylus frequenter docet; Hinc proindè, ad veritatem eruendam, tollendaque æquiuoca, cum quibus mihi videbatur quod procederetur; Pro genio, & consuetudine ad plurium casuum, seù quæstionum distinctionem.

Primus enim casus est ubi agatur de terminis, ac materia *textus in l. hæres absens ff. de iudic.* quia nempè quæstio non sit super hæreditate vel successione, sed creditor hereditarius, vel alter qui aliquod jus habere prætendat in bonis aliàs, quam jure hæreditario, conveniat eum, quem non dubitetur esse hæredem, in foro defuncti, quamvis ipse alibi moretur, diversumque forum habeat juxta casum de quo *sub tit. de iurisdict. & foro competent. disc. 86.* ubi de materia; Id autem nimium extraneum erat à præsenti controversia, ideoque extra propositum deducebantur auctoritates istumpercutientes.

Alter casus est ubi agatur contra debitorem absentem à Civitate, vel Provincia, seù Principatu, conveniendum in loco contractus destinate solutionis, sivè habentem plures foros, an, & ubi conveniri debeat, sive ad quem Judicem pertineat dare curatorem absenti ex deductis *per Virgil. de legit. personarum cap. 14. num 30.* & alios relatos *per Amat. resolut. 33. num. 6. & seqq. & per totum*, qui allegabantur, sed pariter id extra casum controversiæ, & consequenter doctrinæ erant extra propositum.

Quales erant quoque aliæ, cum magna congerie deductæ super tertio casu ad materiam *textus in l. fin. C. vbi in rem actio*, de qua post antiquiores *Barbos. in dictal. hæres absens §. proinde num. 15. & 16. Carleual. de iudic. tom. 1. disput. 2. num. 149. & seqq. Amat. dicta resolut. 33. num. 18. & seqq.*, ubi scilicet agatur de foro rei sitæ, an sit competens etiam contra absentem, qui alibi forum originis, vel domicilij sortiatur; Atque de hoc tertio casu agitur *eod. tit. de iurisd. & fer. compet. disc. 75.*, ubi in specie de hærede originario, ac domiciliario Urbis, an convenire possit in Civitate Senatum pro adimplemento voluntatis testatoris ibi faciendo; Omnia verò prædicta utpote extranea à casu quæstionis, inanem chartarum repletionem continebant, ut in dies hanc miseriam experimur.

Casus igitur proprius, ac præcisus quæstionis erat, (de quo tamen minus agebatur, quàm de alijs) ubi contentio sit de ipsa successione, vel hæreditate, quæ habeat bona in diversis locis, vel diversis provincijs, ubi scilicet illa tanquam indivisibilis tractari debeat, ne continentia causæ dividatur, ob unicum, ac individuum punctum fori effectiuæ vel obliquæ, & quis sit forus, vel index magis competens ad notata *per Bart. Dec. Curt. & alios in l. fin. Cod. de edict. diu. Adr. de quibus Peregr. de fid. art. 53. num. 1. & seqq. Molina de primog. lib. 2. cap. 13. num. 73. Salgad. in Labyr. par. 1. cap. 4. num. 27.* cum alijs de quibus eodem tit. de iurisd. & for. compet. disc. 74.

Verùm pariter quæstio tractata per DD. vbi supra, non omninò percutiebat casum præsentem, cum ipsi contendentes ità inter se, diversi fori supponantur, undè quilibet prætendat trahere causam ad forum suum, sivè impugner gesta in foro electo per emulum in alio foro, quem opponitur dicat quoad se incompetentem; Ernihilominus etiam isto casu magis communiter concluditur, ac probabilius est, illum dici digniorem, magisque competentem forum, ubi (ut Hispani dicunt) est caput hæreditatis ex deductis *dicto disc. 86. de verisdict. for. compent.*

Atque his stantibus, multo magis, ac extra controversiam ponderabam pro ratione dubitandi, quod iste forus Florentinus quoad omnes videretur magis competens, non solum ob dictam rationem, quod ibi defunctus tanquam in patria originaria vixisset, ac obijsset, vbique adessent bona stabilia antiqua constituentia caput hæreditatis, (cum alia in diversis Principatibus sparsa, accidentaliter quæsita essent occasione industriæ, & negotiationis,) sed etiam quia omnes contendentes, tam origine, quàm domicilio erant ejusdem fori, undè propterea casus remanere videbatur planus quod iste forus, potissimè præventus, declinari non posset, cum ita cessaret ea ratio dubitandi, quæ cadit quando contendentes diversum respectiuè forum sortiuntur.

Posita verò dicta competentia nil obstare videbatur diversitas Principatuum, in quibus bona hæreditaria sparsa erant, quoniam cum in pagano non detur pluralitas hæreditatum, ac patrimoniorum, quæ solum in militibus concessa est, ut habetur pluries deductum *sub tit. de hared. & hæredit.* & in auctoritatibus de quibus proximè infrà, hinc proindè in vnica successione, vel hæreditate, diversi Iudices dandi non sunt, sed unus inter plures alios trahere debet, atque inter plures est magis competens ille, qui habeat circumstantias isto casu concurrentes.

His tamen non obstantibus, contrarium dicta mihi probabilius videri, quoniam dicta regula exclusiva pluralitatis hæreditatum, vel patrimoniorum in pagano (quidquid sit ad alios effectus, & præsertim concursus creditorum, de quo in ea materia *sub tit. de credito*), ad hunc effectum successionis, rectè intrat, quando illa eodem iure communi, quod vbique pariformiter servetur, regulanda, ut contingebat sub antiquo Romano Imperio, quod non existente tanta Principatuum, ac jurium municipalium diversitate, ubique una, & eadem erat lex; Secùs autem ubi etiam in eodem Principatu diversa vigeant Statuta, juxta quæ

quæ, attenta opinione, quam sequitur Rota, & Curia, quodlibet Statutum operativum solum remanet in bonis intra proprium territorium existentibus, non autem extra, quoniam tunc moriens reputatur multiplex homo, atque tot dicuntur successiones, quot sunt loca, seù territoria, in quibus respectivè Statuta, vigeant, ut cæteris plenè relatis habetur apud *Capyc. Latr. decis. 137. num. 49. apud Merlin. decis. 353. num. 35. & decis. 828. num. fin. apud apud Rojas decis. 157. num. 8. decis. 228. num. 38. cum seqq. par. 8. & decis. 131. num. 21. & seq. par. 9. recen.* & in alijs, ex quibus patet, quod in eodem Statu Ecclesiastico, in quo potissimum nimium frequens est hic Statutorum vsus, 10 diversa est successio bonorum in uno, vel altero loco existentium; Quod etiam in dies praxis docet in Civitate Neapolis, quod alius est succedendi modus in bonis existentibus intrà Civitatem, eiusque territorium; Alius verò in bonis existentibus intrà Regnum, quoniam prima species regulatur iuxtà consuetudines Civitatis, & altera iuxtà Constitutionem Regni ut infra, quod etiam frequenter contingit præsertim in Hetruria, ubi pariter fortè frequentius, quàm in reliquis Italiæ partibus quilibet etiam parvus locus habet propria Statuta.

Multò igitur magis vbi agatur de Principatibus omninò diversis, ac independètibus quorum unus 11 ab altero dependentiam non habeat, adeout dici non possit quod sint diversa membra eiusdem corporis diuisam operationem habentia, quoniam quilibet Principatus in se ipso reputatur integer Orbis stans de per se, sivè integrum Imperium cum proprio Imperatore, cum eadem proportione, cum qua ius commune intra limites Romani Imperij disponit; Et consequenter multò magis unus, & idem reputatur multiplex homo, qui in uno Imperio possit esse servus, & in altero ingenuus, atque in uno capax, & in altero incapax, ut pluries advertitur præsertim 12 *in Romana confiscationis sub tit. de Regalibus in supplemento* occasione agendi de quæstione, an sub confiscatione sequuta ex delicto in uno Principatu, cadant bona extantia in altero; Ideoque cum fingendæ veniant tot diversæ hæreditates, quot sunt patrimonia in diuersis territorijs, vel Principatibus existentia, cessat ratio connexionis, atque quilibet forus cognoscit de proprio patrimonio, unde contentio solum cadit inter plures Iudices, vel foros ejusdem Principatus, eo modo quo de iure communi inter plures Judices eiusdem Imperij.

Ea quoque consideratione accedente, quod cum Statutorum, ac iurium municipalium interprætatio nimium pendeat ab observantia; quæ dicitur omnium humanorum actuum, ac etiam legum optima interpres ex generaliter deductis 13 *per Rotam decis. 199. num. 12 & 13. & decis. 256. num. fin. par. 10. decis. 323. n. 13. p. 11, rec.*; Et in specie huius Statuti Florentini exclusiui fœminarum *Monach. decis. Florent. 46. num. 2. cum seqq.*; Siuè pendeat à moribus locorum, & populorum, omninò incongruit, ut alibi hæc interprætatio fieri debeat ubi ignota est observantia illius legis, ignotique sunt illius populi, vel loci mores.

Atque hinc magis me confirmo in proprio sensu (quamvis iuxtà hodiernum rerum statum præsertim in Vrbe, & Statu Ecclesiastico, ac etiam in Regno Neapolitano minus receptum) vt locus de- 14 functi ubi caput est hæreditatis, uniuersam successionem regulare deberet, quodque persona trahat omnia bona eo modo quo trahit mobilia, vel iura, & actiones juxtà deducta *hoc eodem titulo disc. 19. Card. de Luca P. 2. de Succes.* cum ità ex hujusmodi legaleicis distinctionibus, & subtilitatibus, ab humana ratione, humanoque discursu extraneis, magnæ resultent confusiones.

Et his stantibus non respondi ad secundum punctum, an scilicèt Statutum Florentinum contentum sola subiectione personæ capiat omnia bona ubique existentia, quamuis extra eius Ditionem, iuxtà testimonium *Salycet. in l. cunctos populos Cod.* 15 *de Summ. Trinit. n. 14.* cuius tamen contrarium, agendo de eodem Statuto, dicit *Thusc. litt. S. conclus. 658. num. 16.* sed super eo me referebam adversatos in regione, quibus in his materijs deferri debet.

Alter punctus prescriptionis erat planus pro negatiua ob veram malam fidem resultantem à lite, 16 stante dispositione iuris canonici *in cap. fin. de præscript.*, vbique etiam in laicalibus principatibus, atque ut nostri dicere solent, etiam in terris imperij recepta, ut *sub tit. de credito.*

Quo verò ad particulare quæsitum, quænam leges peculiares in Civitate, ac Regno Neapolitano vigerent in hac materia intestatæ successionis super exclusione fœminiarum propter masculos; 17 Respondi quod ubi huic masculo non, obstaret objectum deficientis alterius subiectionis personæ, cuius requisitum quoque magis necessarium in excludente, quamvis non in excluso, ut in alijs hoc *eodem titulo* pluries advertitur, tunc quoque debita esset successio universalis, cum obligatione tamen dandi sororibus dotem; Distinguendo siquidem Regnum à Civitate; Quatenùs pertinet ad Regnum, in quo usus non habetur particularium Statutorum, sed solum aliquis nimium rarus adest Consuetudinum, vivitur eodem jure Constitutionum, & Capitulorum, & Pragmaticarum constituentium jus, quod ibi, & meritò, dicendum non est municipale, sed commune, ut præsertim advertit *Rouit. decis. 78. num. 5.*; Istoque 18 jure attento, stantibus masculis æqualis gradus, fœminæ excluduntur per Constitutionem Regni, quæ incipit *In aliquibus*; Et quamvis illa in verbis loquatur de successione paterna; Attamen ex recepta Sapientium Regni interprætatione, capit etiam materna, non autem fraterna ex deductis *apud Franch. decis. 171. Fab. de Ann. cons. 45.* & communiter; Debent tamen fœminæ dotari de paragio, quod succedit loco legitimæ, quæ per dictam Constitutionem sublata non est, ideoque dos 19 etiam ante mætrimonium, & quatenus istud neque sequatur, mortuo parente, non potest esse minus legitima, eaque transmittitur, atque producit fructus sicut legitima ex deductis in sua materia *sub tit. de dote*, & etiam sub altero *de legitim. & detract.*, & insinuatur quoque *sub tit. de feud. disc.* 108. ubi de paragio debito in bonis feudalibus.

In Civitate autem adsunt Consuetudines in scripturam redactæ cum diversitate, de qua *hoc eod. tit. in Beneventana disc. 26. & sub tit. de dote disc.* 103. eædem continentes exclusionem imò latiorem 20 nam etiam excludunt à successione fraterna; Remanente quæstione, an dotatio requiratur ex qualibet hæreditate, vel successione ut requiritur attenta dicta Constitutione Regni: Vel sufficiat unica, super quo variæ habentur opiniones, quoniam negativam, ut unica non sufficiat, sustinet *Ann. alleg.* 70. 81. & 117.; Affirmativam autem esse magis communem, & receptam patet ex deductis *per Franch. & adden. decis. 87. Molfes. ad consuet. par. 4. quæst. 2. num. 16. Hodiern. controv 24. in princ.* & alios.

ANCONITANA

SUCCESSIONIS

PRO

MARIA NEROTTA

CUM

THOMASIIS.

Casus disputatus coram A. C., postea concordatus.

De Statuto Anconitano excludente cognatos propter agnatos intra quartum gradum, an suffragetur fœminis agnatis.

Et de activa, & passiva successione naturalium tantum, seu eorumdem legitimatorum per rescriptum, an in istis intrent jura agnationis activè, & passivè.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Quomodo se gerere debeant Advocati.*
3 *Statutum non egreditur gradus expressos.*
4 *Quando Statutum debeat strictè, & quando largè interpretari.*
5 *An, & quando fœminæ dicantur agnatæ in Statutis, vel fideicommissis.*
6 *Quod sub hoc Statuto non veniant, & de ratione.*
7 *De Statuto Asculano remissivè.*
8 *Quod generaliter masculinum non concipiat fœmininum.*
9 *Naturales tantùm habent jus cognationis non autem agnationis.*
10 *Jus successionis est reciprocum, seu vicissitudinarium.*
11 *Cum cognatis datur successio indefinita.*
12 *Procreati ex damnato coitu, neque habent jus cognationis.*
13 *Sed uxor eis succedit.*
14 *Quod in motivis adhibenda sit prudentia.*
15 *An procreati ex uxorato, & soluta, dicantur ex damnato coitu.*
16 *An legitimati habeant jura agnationis.*
17 *De distinctione inter bona antè, & post legitimationem.*
18 *An legitimatio tribuat jus agnationis successione passiva, non pro activa.*
19 *De materia successionis spuriorum, & naturalium, seu legitimatorum remissivè.*

DISCURSUS X.

1 AD intestatam successionem Cyriaci Thomasii filii naturalis Nicolai, concurrebant, Joanna consobrina ex latere materno, & altera Joanna etiam consobrina ex latere paterno, cujus jura repræsentabant Franciscus, & Thomas de Thomasiis agnati sexto gradu attinentes, ipsique etiam ex propria persona ex Statuti Anconitani dispositione successionem prætendebant; Quare introducta causa coram A. C. inter dictos Thomasios duplici titulo ut supra venientes, & Mariam defuncti uxorem, tam ex persona propria, quàm ex illa dictæ Joannæ consobrinæ ex latere materno, plures desuper habitæ fuerunt disputationes, absque determinatione, ob subsequutam concordiam, quam dictæ Mariæ (pro qua scribebam) consului; Tum ob aliquam difficultatem in parte ut infra; Tum etiam, quia pauperi viduæ non expediebat cum viris potentibus litem in judicio ordinario tractandam substinere; Ad quod ex debito charitatis, cum prudentialibus motivis Advocati reflectere debent, non autem cogitando ad solum punctum juris in abstracto semper ignorando factum, sive ad proprium turpe lucrum, mordicùs litem substinere; cum supplantatione clientum.

In disputationibus autem prædictis duo fuerunt puncti, sivè inspectiones; Primò nempe regulando successionem cum jure statutario; Et secundò quatenus Statutum non intraret, unde propterea procedendum esset cum dispositione juris communis; cui, & quomodo ista successio debita esset.

Quoad primum; Exclusio dictorum de Thomasiis erat plana; cum Statutum exclusivum cognatorum propter agnatos restrictum esset intra quartum gradum, ultra quem extra omnem quæstionem est, ut illud non operetur, neque ejus extensio admittatur, unde propterea, tanquam extra casum Statuti, perindè, ac si istud in rerum natura non existeret, subintrat jus commune, cujus dispositione, seu ordine attento, absolutum pariter est, ut in concursu dictarum mulierum existentium in quarto gradu, venire non possent dicti agnati existentes in sexto, dum hodie attento jure novissimo, sublata sexus, ac agnationis antiqua prærogativa, illa gradus tantùm attenditur.

Et quamvis in meo pluries insinuato sensu, qui in regionis moribus fundatur hujusmodi Statuta potiùs nostro juri Romanorum conformia, quam correctoria, sint ideoque favorabilia censenda veniant; Nihilominus id rectè procedit pro benigna eorum interpretatione, & nè admittantur illi merè leguleici irrationabiles rigores, de quibus infra *disc. 15.* cum similibus, non tamen, ut extendi possint ultrà gradus, intra quos statuentes id agere voluerunt, quoniam Aliud est interpretari, vel agere de comprehensione casus minus dubitabilis, Et Aliud est extendere ultra casus, & gradus expressos; Idque ubi etiam ageretur de successione personæ verè legitimæ, & naturalis, quæ jus agnationis habeat, multò magis dum agebatur de naturali, & legitimato per rescriptum, in quo dictum jus agnationis, vel non intrat, vel est ambiguum ut infra casus erat planus.

Hinc proinde Scribentes pro eisdem (cedendo prætensioni ex persona propria), eam restringebant ad illam Joannæ agnatæ, intra quartum gradum existentis, ideoque ad formam Statuti excludentis dictam alteram Joannam cognatam; Non obstante quod esset fœmina, quoniam transcribendo penè ad litteram (juxta modernam inepti am) deducta *per Rotam in Romana supplemento legitimæ 22. Junij 1643. coram Cerro impress. decis. 491. par. 9. rec.* dicebant, quod etiam fœminæ de familia dicuntur agnatæ, in quibus verificetur dispositio statutaria, ex firmatis in dicta decisione occasione Statuti Urbis 141.

Et quamvis notæ essent decisiones posteriores revocatoriæ *coram eodem Cerro impressa eadem p. 9. rec. dec. 267. & 383.*, in quibus firmatur ut dictum Statu-

Statutum intelligendum sit de masculis , non autem de fœminis; Attamen præveniendo responsionem, replicabant, casum esse diversum , cum ibi contentio esset inter duas germanas sorores , in quarum utraque eadem agnatitia qualitas concurrebat, & consequenter cessante ratione successivæ conservationis, quæ non intrat nisi in sexu masculino, admittebant quod probabiliter à dicta priori resolutione fuisset recessum ; Secus autem in hac facti specie , in qua agebatur de excludendo cognatam, ideoque sufficere debebat, ut verificaretur casus Statuti etiam attenta littera ; Cum pariter extra controversiam hodie receptum sit, ut subsidiariè, atque cessante concursu masculorum de agnatione, fœminæ dicantur agnatæ succedentes in fideicommissis, & primogenituris, quamvis agnatitiis, ex iis, quæ cæteris relatis habentur *apud Dunozett. dec. 853. dec. 133. par. 9. rec. decis. 40. post Consal. ad Peregr.* & pluries in sua materia *sub titulo de fideicommiss.*

His tamen non obstantibus (etiam cum sensu veritatis, qualem ab initio quoque Judex agnovit, 6 & declaravit), contrarium dicebam verius, quamvis ageretur de successione verè legitimi, & naturalis, adeout non intraret difficultas, de qua infra super jure agnationis, multo magis ea urgente ; Siquidem absque necessitate alicujus ratiocinii super generalibus, dicebam quod idem Statutum in specie dedicit quæstionem , ut sub nomine agnatorum, fœminæ quamvis agnatæ non veniant, dum postquam vocavit patruos, eorumque filios , vocantur amitæ, quæ sunt agnatæ, atque filiis patruorum absque dubio proximiores, dum tertium illæ occupant gradum , consobrini autem quartum, ut in proposito arguunt *Alex. cons. 45. num. 8. lib. 7. Socin. jun. cons. 23. num. 55. lib. 1.* & alii relati *per Rub. tom. 2 sing. fol. 35.* occasione agendi de Statuto Asculano.

Verùm ubi , (ista particulari circumstantia cessante ,) agendum esset de generica dispositione 7 Statuti intra certum gradum excludentis cognatos propter agnatos ; Adhuc omnino verius esse dicebam, ut id intelligéndum esset favore masculorum, per quos agnatio conservatur, quoniam in hac statutaria materia , in qua non intrat illa præsumpta morientis voluntas , ob quam ex benigna interpretatione, in ultimis voluntatibus, masculinum concipit fœmininum , ista conceptio admittenda non est, tanquam ex cessante voluntate statuentium fundata in ratione conservationis agnationis ex auctoritatibus relatis *in dictis decis. 267. & 383. par. 9. rec.* ; Ideoque potius intrat conclusio opposita , quam habemus in contractibus correspectivis strictè intelligendis, ut masculinum non concipiat fœmininum ex deductis *sub tit. de emphyt. disc. 15. & in annotationibus ad eumdem in supplemento*, ac admittitur in sua materia *sub tit. de fideicommissis* ; Declarando tamen istam conclusionem ut procedat, ubi agatur de contractu oneroso, & correspectivo strictè intelligendo , secus autem , ubi ageretur de simplici voluntario fideicommisso, quod non expectato casu mortis , per actum inter vivos ordinatum esset ex ibi deductis.

Et fortiùs quia potissima ratio, ob quam in dicto meo pluries insinuato sensu, hujusmodi Statuta favorabilia censenda sint, atque latè , & benignè interpretanda, consistit in eo , quod ita restituant illud jus , quo Romanum Imperium regebatur , quando in Italia sedem habebat, & cum quo in ista regione ob leges Longobardorum , ac alias vivi continuatum fuit , imitando etiam in hoc legem Sacræ scripturæ Testamenti veteris, & consequenter ad dicti antiqui juris limites favore agnationis junctæ cum sexu ; Unde propterea dicta ratione cessante, de plano intrat ea propositio, quæ generaliter apud pragmaticos magis recepta est , ut in hujusmodi Statutis, stricta, & rigorosa interpretatio facienda sit, ideoque incongrui remanent dicti termini ultimarum voluntatum.

His autem sic stantibus , atque per Judicem in ipsa prima disputatione sine dubio admissis, restricta fuit difficultas ad ordinem succedendi juxta dispositionem Juris communis; Ista verò attenta , ubi de successione legitimi, & naturalis ageretur , tunc planum erat quod utriusque consobrinæ æqualis esse deberet concursus ob gradus æqualitatem, non curata diversitate lateris , utpotè hodie jam sublata ; Verum scribens pro Maria habente jura Joannæ cognatæ, dicebam quod huic tantum successio debita esset , non autem alteri Joannæ conjunctæ ex latere paterno, ex regula quod naturales tantum, habent solum jura cognationis, non autem agnationis , ideoque sicuti naturales non concurrunt in successione agnatorum , ita neque 9 isti in eorum successione concurrere debent ratione juris vicissitudinarii *ad textum in l. si spurius ff. unde cognati §. vulgò quæsitem Instit. de succes. cognat. DD.* communiter plenè congesti *per Mathesilan. de succes. ab intest. membr. 3. artic. primo in princ. Paleot. de noth. & spur. cap. 39. num. 4. Peregr. de jur. fisci lib. 3. tit. 18. n. 26. Lup. de illegit. commentar. 1. §. 2 n. 4.* & cæteri collecti *per Lucidor. in tract. de illegit. cap 13. num. 5.*, ubi dicit hanc regulam certissimam ; Quodque jus successionis sit vicissitudinarium, ut cui non succedimus , neque ille nobis succedat, & è contra *Covarr. de succes. ab intest. post. num 13. vers. decimatertia conclusio , Peregrin. de jur. fisc. lib. 3. tit. 18 num. 29. Surd. dec. 293. num. 1. cum seqq. Buratt. dec. 520. nu. 1. & 7.* ubi concordantes. 10

Pro ista difficultate evitanda Scribentes in contrarium dicebant; Primò quod littera supra allegatorum jurium tollentium in naturalibus tantùm jus agnationis, procedit in matre, & fratribus tantùm, ideoque id trahendum non est ad ulteriores , de quibus lex non loquitur , ut motivare videtur *Capra cons. 1. n. 21.*, ideoque post matrem, & fratres ; Vel quod tanquam in casu omisso , omnium æquè 11 conjunctorum æqualis esset conditio ; Vel quod potius nulli succederent ; Verùm hæc responsio frivola erat, quoniam verius est , ut cognatorum indefinita sit successio cum naturalibus *per Mathesilan. ubi supra num. 10. Paleot. dicto cap. 39. num. 4. Pereg. de jur. fisc. dicto lib. 3. tit. 18. num. 25. & de fideic. art. 22. nu. 85. Lup. de illegit. commentar. 1. §. 2. num. 14.*

Replicabant tamen ut id procederet in naturalibus tantùm, vel etiam in spuriis simplicibus , non autem in illis, qui ex damnato coitu procreati 12 sunt, quoniam isti neque jura cognationis habent, ut ex professo probant *Capr. cons. 108. num. 105. & seqq. & cons. 136. num. 19. Cepoll. cons. civil. 1. num. 6. lib. 1.* ac admittunt alii proximè supra allegati, & in his terminis versari dicebant , dum agebatur de adulterino utpotè procreato per virum uxoratum, quamvis ex muliere soluta.

Motivum, ubi etiam esset verum , non tamen suffragatur Parti, pro qua deducebatur, sed potius 13 ei nocebat, atque confirmabat intentionem hujus Partis , quoniam tali casu, sublatis tam agnatis , quam cognatis , prima successionis causa fuisset

ipsius

ipsius uxoris juxta doctrinam *Euld. in l. si qua illustris C. ad Orficianum num. 6. Lup. de illegit. com-*
14 *mentar. 1. §. 2. num. 15. & 17.* ; Ideoque id arguebat judicii imbecillitatem; Idque in iis, qui magis ingenioſi ſunt, vel concluſionum, ac doctrinarum copiam profitentur, frequentius contingit, quoniam ut ingenii, vel doctrinarum oſtentationem faciant, non reflectunt, an expediat, nec ne motivum deducere ; Ideoque in Advocatis potiſſima pars eſt illa judicii, eligendo motiva, quæ expediant, non autem totum id, quod in mentem venit.

Et nihilominus, neque de jure motivum ſubſiſtebat; quoniam licet apud DD. non levis quæſtio ſit, an procreatus ex conjugato, & ſoluta, adeoùt obſtet ſolum macula adulterii ex parte viri, dicen-
15 dus veniat ex damnato coitu, ut patet ex plenè relatis *per Peregr. de jur. fiſci lib. 5. tit. 18. num. 35. & ſeqq.* ubi varias adhibet diſtinctiones, & conciliationes, Nihilominus quia de conſuetudine violatio thori maritalis per accidentalem concubitum cum fœmina ſoluta, ubi non accedat qualitas concubinatus, non eſt punibilis, hinc proinde filii ita procreati dicendi non ſunt ex damnato coitu, adeò ut jure cognationis quoque privati remaneant *ut Paleot. dicto tract. de illegit. c. 42. Lup. dicto commentar. 1. §. 50. n. 152.*, ubi procedit cum dicta diſtinctione inter formalem concubinatum, & accidentalem ſeu cauſalem concubitum, idque in praxi, & communi uſu receptum videtur.

Major autem difficultas pro æquali concurſu dictæ fœminæ agnatæ, reſultare videbatur ex legitimatione, per quam natalium macula abluta erat, dum ita cum ordine legitimorum procedendum videtur ex regula, quod legitimati pro legitimis habendi veniunt; Verùm dicebam quod difficultas eſſet conſiderabilis, quando præſuppoſita ſuffi-
16 cienti probatione filiationis quoad patrem, legitimatio fuiſſet pura, & plenaria, ſecus autem ubi (ut in præſenti) ad normam Conſtitutionis Pii IV. qualificata per clauſulam *ſine præjudicio venientium ab inteſtato*; Quamvis enim ex veriori, magiſque recepta ſententia, iſta non ſit ſimplex diſpenſatio, ut alia opinio credit, ſed vera legitimatio ex plenè firmatis *per Rotam dec. 35. p. 8. recent.*, quæ reputatur in materia magiſtralis ſæpius canonizata, ut advertitur *in Novarien. diſc. 28.* & pluries *ſub tit. de teſtam. & de fideic.* Attamen habet hanc reſtrictionem ſeu qualificationem, intra cujus limites operativa eſt quoties agatur de ſucceſſione ab inteſtato, ſecus autem de teſtamentaria ex deductis *dicta deci. 35. p. 8. & apud Rojas deci. 316.* cum aliis de quibus locis proximè citatis, & conſequenter legitimatio non obſtabat Joannæ cognatæ, cui eadem legitimatione ſecluſa, integra ſucceſſio debita eſſet.

Motivabat Judex, an id procedere ſolum deberet in bonis quæſitis ante legitimationem, in quibus cognatis ab inteſtato venientibus aliquod jus in ſpe quæſitum dici poſſet, ſecus autem in obventis poſt legitimationem; Sed quamvis cum diligen-
17 tiis tunc per Scribentes hinc inde adhibitis, non reperti eſſent DD. ad hanc reflexionem deſcendentes, unde propterea punctus viſus eſt novus, attamen non videbatur intrare, cum hæc diſtinctio inter bona provenientia ante, vel poſt legitimationem, de qua *apud Lup. d. commentar. 1. §. 2. n. 17.*, percutiat ſolum bona obventa à patre pro excluſione uxoris, ac etiam ad effectum ſucceſſionis teſtamentariæ, attamen dicebam, quod in propoſito diſtinctio non intraret, dum ob dictam clauſulam indefinitè adjectam in hac parte exceptuata, legitimatio habetur pro non extante, perinde ac ſi ceſſa non eſſet.

Dicta etenim diſtinctio inter bona, quæ antè vel poſt legitimationem delata ſunt, de qua *Lup. commentar. 3. §. 1. n. 58.*, non percutit ea bona, quæ per ipſum naturalem legitimatum quæſita ſint, aut quæ remanſerint in hæreditate, ſuper qua ſit controverſia, ſed percutit ea bona, quæ ex parentum, vel conjunctorum ſucceſſione obveniunt, ubi naturalis tantùm per rutam, & amplam legitimationem etiam in præjudicium venientium ab inteſtato fuerit legitimatus, ut ſcilicet hæc habilitatio non habeat oculos retrò, neque ſuffragetur pro ſucceſſionibus jam apertis, & delatis ante legitimationem ob jus tertio quæſitum, cui in dubio non cenſetur quod Princeps derogare voluerit, niſi dicatur juxta diſtinctiones de quibus præſertim *diſc. 148. ſub tit. de Regalibus* ad materiam poteſtatis tollendi jus tertii, & alibi, ideoque motivum non intrabat.

Ponderabam ego potuiſſe motivari ex parte dictæ agnatæ, (quamvis motivatum non eſſet,) ut dicta clauſula præſervativa jurium venientium ab inteſtato rectè procederet in ſucceſſione activa ipſius legitimati, non autem in paſſiva, & ſic quod ipſe legitimatus in præjudicium legitimorum, parenti, & aliis non ſuccederet, non autem è converſo, quoniam quoad ipſum legitimatio habetur, ac ſi eſſet pura, ut advertunt *Angel. conſ. 270. num. 8. Alciat. conſ. 14. lib. 9. Honded.* cum referens *dicta conſ. 83. num. 46 lib. 2. Martin. Lauden. de legum. num. 106. inter tract. magn. tom. 8. par. 2. fol. 95. Carpan. ad ſtatut. Mediol. tom. 1. cap. 476. num. 131. & ſeqq. Paſchal. de patr poteſt. par. 2. cap. 4. num. 261. in fin.* Idque ex pluribus rationibus confirmari videtur ; Primò nempè ut inducta ad favorem retorqueri non debeant in odium; Secundò ut adjecta hujus clauſulæ proveniens ex dicta Conſtitutione Pii IV. reguletur à Regula Cancellariæ reſpiciente dictum effectum; Et tertiò melius ex voluntate ipſiuſmet naturalis, qui curavit legitimationem obtinere, ſive eadem ab alio obtenta uſus eſt, dum ita voluit de ea agnatione ſe facere, atque agnatorum ad ſucceſſionem admittere; E converſo autem obſtabat dicta regula viciſſitudinis, & inæqualitatis, quoniam juſtum non eſt ut nobis ſuccedant illi, quibus nos non ſuccedimus ; Adhuc tamen iſta difficultas tolli videbatur ex quadam ſpeciali natura hujus ſucceſſionis illegitimorum, in quibus iſta claudicatio, ſeu inæqualitas dignoſcitur in parentibus, & ſic quod iſta non eſſet ſucceſſio jure quaſi contractus reciproci, & correſpectivi, ſed eſſet potius jure ſolius voluntatis ipſius naturalis jure cujuſdam impliciti teſtamenti à lege ſubintellecti, quod faciendo ſe legitimare, voluerit agnoſcere agnatos in ſuos ſucceſſores, quamvis è converſo ipſi eum non agnoſcerent ; Non tamen deſuper maturum judicium efformari potuit, cum formata diſputatio deſuper habita non fuerit ; Verum hæc difficultas ultra alias conſiderationes prudentialis me impulit ad conſulendum, & facilitandum concordiam.

De aliis autem ad baſtardorum ſucceſſionem, vel capacitatem ſuccedendi pertinentibus habetur actum *ſub tit. de teſtament. diſc. 52. & ſeq. & diſc. 74.* ubi etiam de legitimatis, & *ſub tit. de fideicommiſſis diſcurſ. 68. & 69.*

MASSANEN.

MASSANEN.

SUCCESSIONIS INTER LAURENTIUM, ET NICOLAUM DE ZORA.

Responsum pro veritate.

De Statuto Plumbini excludente fœminas propter masculos, an procedat in bonis in defunctum obventis à matre, in exclusionem sororis utrinque conjunctæ, si masculus sit consanguineus tantùm.

Et de successione morientis in captivitate, an in ea attendi debeat tempus mortis naturalis, vel potius illud captivitatis, iuxta fictionem *l. Corneliæ*.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*

2 *An statutum excludens sorores propter fratres procedat in bonis obvenientibus à matre.*

3 *De successione parentum, & an detur distinctio bonorum obvenientium ab utroque latere.*

4 *Quod causa immediata attendatur, dantur exempla.*

5 *Quomodo decidenda sit quæstio de qua numer. 2.*

6 *Quod statuta aliorum locorum attendi debeant pro interpretatione.*

7 & 8 *De fictione* l. Corneliæ, *ut moriens apud hostes censeatur mortuus præambula hora captivitatis.*

9 *De dispositione* l. fœminæ, *ut procedat etiam in patre.*

DISCURSUS XI.

1 VIVENTE Pasqualino patre, Jacobus in Turcarum servitutem redactus est, eoque ob mortem patris interim sequutæ, in dicto statu naturaliter defuncto; Stante Statuto Plumbini excludente fœminas propter masculos, nè dum à parentum, sed etiam à fratrum successione; Hinc orta est controversia inter defuncti fratrem consanguineum ex secunda uxore susceptum, ac sororem utrinque conjunctam super ejus successione in ejusdem Jacobi bonis maternis, quæ liti causam dabant (cum paterna, vel aliundè quæsita non adessent,) Quare desuper per utramque partem concorditer meo voto pro veritate expetito.

Ad favorem sororis utrinque conjunctæ, in exclusionem fratris consanguinei ex secunda uxore 2 susceptí, probabilius respondendum esse censui, quoniam Statutum non explicat, an fratres ex uno tantum latere conjuncti excludant, nec ne sorores quamvis germanas, & ex utroque latere, ut faciunt 3 Statutum 146. Urbis, & alia consimilia, & quo casu intrat quæstio de qua præsertim *apud Rojas decis. 399. & 413.*, ubi refert opiniones hinc indè super æquitate ponderata per *Castrens. in Authentica itaque mortuus sub num. 2. C. communia de success. de qua Gabr. cons. 6. lib. 1. nu. 5. & seqq.*, & alii relati in dictis decisionibus; *Coram Rojas*; Ex quibus patet fortè magis communem, ac veram esse in contrarium, quam tenent alibidem deducti, ex ea probabili ratione, quod in materia successionis non attenditur causa, seu persona mediata, sed immediata, ut præsertim habemus in celebri quæstione, an inter patrem, & matrem filio succedentes facienda veniat ista separatio bonorum, spectata origine, quod scilicet pater succedat in iis, quæ obveniunt ex ejus latere, & mater è converso in illis lateris proprii juxta opinionem *Bart.*, quam plures sequuntur relati *per Thesaur. decis. 27.*, quoniam contraria opinio magis communis, ac verior reputatur, atque præsertim in Rota, & Curia recepta est juxta plenè firmata *per Rotam apud Merlin. dec. 126. & 218.* quarum primam, quæ in materia reputatur magistralis, plenè reassumunt *addent. ad Burratt. dec. 453.*, quidquid parum maturè innuat de *Marin. resolut. 262. lib. 1. in fine*; Ac etiam ut infra habetur ad materiam textus *in l. fœminæ* cum concordan., *& sub tit. de renunc.*, in proposito renunciationis factæ bonis paternis, seu maternis, ut non excludat renunciantem à fraterna successione, 4 quamvis ejus bona à dictis parentibus obvenerint, quoniam non dicuntur amplius paterna, sed fraterna, cum similibus.

Attamen quidquid sit de dicto articulo, super quo adhuc occasio non dedit formalem in foro habere disputationem, ideoque omninò maturum judicium pro veritate efformari non potuit, po- 5 tissimè quia pro meo sensu verius videtur istam esse quæstionem interprætationis voluntatis statuentium, ideoque potiùs facti, quàm juris pro singulorum Statutorum tenore, vel interprætativa observantia decidendam.

Advertebam quod juxta ponderationes, de quibus in proposito Statuti Bononien. habetur *decis. 167. & 206. par. 6. rec.*, quæ sunt eædem *apud Merlin. dec. 564. & 581.*, quod dicta æquitativa consideratio *Castrens.* & sequacium, rectè intrat, atque recipienda est pro hujusmodi Statutorum interprætatione, quando ad hanc speciem non descendatur, quia nempè simpliciter Statutum disponat ut in successione fratris, frater superstes excludat sororem, ut passivam interprætationem recipiat à jure communi, & consequenter intelligendum veniat data æqualitate vinculorum eodem modo, quo regulariter hujusmodi Statuta intelligenda veniunt, data æqualitate gradus, non autem quod conjunctus ex latere paterno tantùm excludat germanam sororem, in iis, quæ à matre obveniunt, quoniam nimis asperum, atque ab humana ratione alienum videtur, ut filius secundi matrimonii qui primæ uxori exosus est, in istius bonis, excludere debeat filiam ex ea superstitem; Ideoque consideratio causæ mediatæ rectè intrat pro interprætatione, quando Statutum simpliciter disponat, ad hanc speciem non descendendo; Potissimè quia istam æquitatem agnoscunt aliqua Statuta ad dictam speciem descendentia ut præsertim patet ex dicto Statuto 146. Urbis, quoniam licèt fratrem consanguineum tantùm præferat etiam germanis sororibus utrinque conjunctis; Attamen excipit bona obvenientia à matre, vel ejus latere; Ideoque licet istud Statutum in auctoritativa ratione legis attendendum non veniat, nisi in suo territorio; Attamen etiam alibi considerabile est pro interprætatione tanquam doctrina magistralis, ut de quadam consuetudine Neapolitana

adver-

advertitur *sub tit. de legit. & detraction. disc.* 3. & alibi pluries, ex ibi insinuata conclusione de legibus aliorum locorum pro interpretatione casus dubii attendendis.

Motivabatur ex parte fratris consanguinei, quod in omnem eventum, sibi medietas bonorum maternorum debita esset tanquam jam effecta de bonis, ac patrimonio Pasqualini patris, à cujus hæreditate, & successione non dubitabatur quod ipse tanquam masculus sororem excluderet, dum respectu ejusdem parentis ista discretio non intrat, eo quia ob fictionem *l. Corneliæ*, dictus Jacobus, qui naturaliter post patrem obierat, fingebatur mortuus præambula hora captivitatis ex claris juribus, de quibus *sub titulo de benef. disc.* 16., occasione agendi an beneficii vacatio ad effectum reservationis ratione mensis, regulanda sit ex tempore mortis naturalis; Licèt enim ibi probabilius firmetur, ut id non procedat in beneficialibus, ac spiritualibus, utpotè nullam juris civilis subjectionem patientibus; Secùs tamen est in materia successionis in qua cum jure civili proceditur; Ideoque cum attento eo tempore, pater superesset una cum dicta sorore utrinque conjuncta, juris communis dispositione attenta, æqualis fuit eorum successio; Verùm absque necessitate subtilius examinandi hunc punctum, & an dicta fictio *l. Corneliæ* operativa sit, ubi extrema non sint habilia, quibus cessantibus retrotractio regulariter non intrat, (quod pariter in specie practicè, ac in foro disputare adhuc occasio non dedit); Cessabat omnis difficultas ex dispositione textus *in l. fœminæ Cod. de secund. nupt.*, quod scilicet dum pater erat binubus, posita etiam ejus æquali successione adhuc istam portionem reservare tenebatur ad favorem dictæ unicæ filiæ ex primo matrimonio superstitis, dum hodiè extrà controversiam, præsertim in Rota, & Curia frequentius, ac etiam in aliis Tribunalibus recepta est opinio, ut dispositio dicti text. *in l. fœminæ*, & concordantium, quamvis matrem binubam in verbis percutiat, attamen locum quoque habeat in patre, in quo tamen quandoque aliqua major excusationis ratio dari solet de facili in matre admittenda, ut infra pluries ad hanc materiam secundarum nuptiarum advertitur.

REATINA
SUCCESSIONIS
PRO
CHRISTOPHORO, ET ALIIS DE LEONIIS
CUM
LUDOVICO, ET ALIIS DE TOSTIS.

Casus variè decisus per Rotam.

De Statuto Reatino vocante proximiores consanguineos, an intelligendum sit solum de agnatis, qui sub hoc vocabulo veniant; Et quatenus sic, quid de bonis obvenientibus à matre, vel à latere materno.

SUMMARIUM.

1 FActi series.
2 Resolutiones causæ.
3 De verbo consanguineus cui conveniat, & de duplici ejus significatione.
4 Quod regula est, ut conveniat solum agnatis in sensu civili.
5 In materia successionis attendendum ejus civile.
6 Defertur usui loquendi, & quod istud Statutum utatur hoc verbo in sensu canonico, seu naturali.
7 De distinctione patrimoniorum utriusque lateris paterni, & materni.
8 De alio casu controverso.
9 De casu mixto ob existentiam matris, vel aviæ.
10 Transversales præter fratres, & fratrum filios, non concurrunt cum ascendentibus.

DISCURSUS XII.

OB mortem Hieronymi de Tostis ab intestato, orta est controversia inter illos de Leoniis avunculos, & illos de Tostis consobrinos, super successione, stante Statuto Reatino *lib. 2. de success. ab intestat. Rubric. 19.*, vocante consanguineos, sub quorum nomine prætendebant agnati, quamvis uno gradu remotiores, quod ipsi solum venirent, ideoque ità cessaret ordo juris communis, quo attento non dubitabatur de potiritate avunculorum; Introductaque causa *in Rota coram Celso sub die 15. February 1638.* pro agnatis prodiit resolutio, postmodum revocata *sub diebus 21. Junij, & 10. Decembris 1660. coram eodem*, in quibus pro avunculis responsum fuit ut patet inter *decisiones Celsi decis. 248. 327. & 336.*; Incertumque est an causa ulteriorem progressum habuerit, cum ego in ea solum scripserim post editam primam resolutionem super illius impugnatione tanquam aliis defensoribus adjunctus juxta frequentem stylum.

Disputationis igitur punctus erat super significatione dicti vocabuli *consanguineus*, an accipiendum esset in civili, & propria significatione pro solis agnatis juxta opinionem *Baldi cons. 264. num. 2. lib. 2.* de qua *apud Peregr. de fideicom. art. 21. num. 35. Marta de success. part. 2. art. 6. num. 23. & seqq. Fusar. quæst. 364. num. 7. & cons. 49. in princ. & tit. de præeminent. disc. 13.* Et in terminis Statuti *Rot. decis. 349. part. 6. & decis. 102. par. 7. recen.*

Vel potiùs recipiendum esset in sensu canonico, & naturali, significante omnes conjunctos, juxta opinionem *Bart. in l. cum quidam ff. de acquir. hæred.* cum concordantibus *apud Burat. & addd. decis. 750. Rotæ decis. 76. num. 3. par. 1. diversarum decis. 616. numer. 1. & seqq. part. 4. recen.* cum aliis pro utraque opinione insinuatis in hujus causæ decisionibus, *& dicto disc. 13. de præeminent.*

Quando Statutum, ita simpliciter consanguineos ad intestatam successionem vocaret, absque circumstantiis, quæ limitationem inducerent, adeò ut ageretur de statuendo regulam generalem, ac in abstracto; tunc ego admittebam quod regula esset in sensu civili juxta opinionem *Baldi*, quodque propterea prima resolutio jam edita probabilis esset, ut etiam admittitur *dicto titulo de præeminen. disc. 13. & sub titulo de fideicommiss. disc. 34.*

Potissimùm verò ubi agitur de interpretandis hujusmodi Statutis, ex triplici ratione; Primò nempè quod in materia successionum receptum est ut

proceda

procedi debeat cum dispositione juris civilis, quoties de contraria statuentium voluntate non constet, ut occasione computationis graduum advertitur infra *in Firmana successionis disc.17.*; Secundò quod ita Statutum inane, ac fatuum remaneret, si aliquam juris communis alterationem non induceret; Et tertio fortius quoniam, ex pluries insinuatis, hujusmodi Statuta in Italia prodierunt favore agnationis, atque ad conservandum regionis mores, cum quibus etiam sub Romano Imperio, quando in Italia sedem habebat, ac etiam postea sub Longobardis, & aliis ita vivebatur; Nimium hujusmodi mores comprobante adeò frequenti agnatitiorum fideicommissorum usu, ut etiam advertit *Rota decis. 53. par. 3. rec.*, quæ videtur in hac materia magistralis super puncto, quod hujusmodi Statuta potius favorabilia, quam odiosa censenda sint.

Verùm in hac facti specie, contrarium probabilius mihi videri respondi, post editam primam decisionem, quam in hac parte parum probabilem credidi, ideoque probabiliores visæ sunt posteriores resolutiones; Tum ob præsuppositum, ac etiam 6 in facto postea justificatum loquendi usum particularem loci, quem non dubitatur attendi debere, ac prævalere usui generali, juxta auctoritates deductas in duabus posterioribus *decis 327. & 336.*; Tum etiam clarius, quia ipsummet Statutum in pluribus partibus in eisdem proximè allegatis decisionibus ponderatis, pro synonimis habet, seu pariformiter explicat agnatos, & cognatos sub isto consanguineorum vocabulo; Ac etiam quia in ipsomet speciali puncto intestatæ successionis denotat, quod statuentes verè nimium confuso, & grossolano modo hujusmodi Statuta ordinantes, rationem non habuerunt agnationis, dum fœminas etiam, ac attinentes per eas pluries intersecant, ideoque cessat ratio superius ponderata, quæ in hac materia videtur potissima.

Hinc proindè aliqua major dubitandi ratio ex ejusdem Statuti contextu resultabat super distinctione patrimoniorum, an. s. Statutum ita distinguere voluerit bona lineæ paternæ, ac maternæ, 7 perinde ac si essent duæ diversæ hæreditates, ad quas respectivè vocarentur conjuncti de quolibet latere tanquam duo diversa genera; Unde propterea inter personas ipsorum generum non intraret proximitatis, vel gradus concursus, qui solum attendendus esset discretivè inter personas cujuslibet generis, juxta ea, quæ de pluribus lineis ab initio vocatis habentur *sub tit. de fideicomm. disc. 18.*, ac etiam pluries *sub tit. de jure patr.*, & alibi; Et de hac patrimoniorum distinctione pro utriusque paterni, ac materni lateris diversitate habetur *apud Bald. cons. 104. lib. 2. & apud Rot. dict. a decis. 349. par. 6. & decis. 302. par. 7. recen.*, ubi concordantes, & insinuatur alibi *hoc eodem titulo.*

Verùm probabiliter ista distinctio in duabus posterioribus decisionibus neglecta fuit, quoniam, benè perpenso Statuti tenore, videbatur, quod in hac parte solum percuteret casum exclusionis fœminarum in concursu masculorum coæqualis gradus, & nè masculi unius lateris tantùm, excluderent fœminas in bonis provenientibus ab altero latere, in quo ipsi masculi extranei essent, & earum portiones quatenus masculi ex eodem latere non adessent, ad limites juris communis præservatæ remanerent, vel masculis ejusdem lateris accrescerent, ut alibi super hujusmodi patrimoniorum, seu laterum distinctione *hoc eodem titulo* advertitur, istosque terminos percutere videntur auctoritates in prima decisione super ista distinctione deductæ præsertim *Baldi in l. unica Cod quando non petent. part. num. 26.*, & aliorum de quibus *apud Bellon. jun. de jur. accresc. cap. 7. quæst. 61. numer. 19. cum seqq.*

Isto autem medio tempore, inter primam, & posteriores resolutiones, super hoc eodem Statuto Reatino, aliam habui disputationem coram A. C. inter Gabrielem Omegnam, & Joan. Baptistam Ciocchium; Cum etenim Gabriel nuptui tradidisset Catharinam Carolo dicti Jo. Baptistæ fratri, 8 sequuta utriusque conjugis morte de tempore epydemiæ, ac paulò post, illa duorum filiorum superstitum in infantili ætate, unde propterea Gabriel pulsaret Jo. Baptistam in solidum obligatum pro restitutione dotis, excipiebat ipse quod dos prædicta effecta fuerat proprium patrimonium dictorum infantium, qui matri supervixerant, quodque propterea regulando successionem ex persona illorum, non curata bonorum origine, ex pluries insinuata regula attendendi causam immediatam, non autem mediatam, sibi tanquam consanguineo succedebat debita esset, juxta firmata in dicta prima jam edita decisione, cum qua procedendum esse dicebant Scribentes pro reo convento.

Verùm hujusmodi exceptione rejecta, contrarium judicatum fuit cum relaxatione mandati exequutivi, canonizati etiam per Signaturam Justitiæ cum solita clausula. *sine præjudicio exequutionis* Et quidem meritò, non solum ob dictas difficultates urgentes contra dictam decisionem, quas ego scribens pro Actore deducebam, (cum donec revocatio decisionis sequatur, pro inferiorum Tribunalium stylo, sit labor inanis), sed potissimum ob mixturam casus, dum Statutum agit de consanguineis collateralibus cum præsuppositio quod non 9 adessent ascendentes, ideoque intraret conclusio, de qua *in Sutrina, seu Nepesina disc. 3.*; Ac etiam quia, ubi etiam cum dicta jam edita decisione procedi debuisset ob distinctionem patrimoniorum, seu laterum, de qua supra, adhuc pro Gabriele avo materno contra Jo. Baptistam patruum responderi debuisset, dum agebatur de bonis, ab isto latere, seu linea obventis.

Fortiùs autem quia non urgebat sola consideratio obventionis bonorum ex eo latere, sed agebatur de dote constituta filiæ ab eodem Gabriele, ad quem de jure revertere debuisset, juxta expressam dispositionem textus *in l. dos à patre Cod. de jure dot.*, cujus dispositio ita cessabat ob brevem superviventiam viri cum filiis ex consuetudine *Martini* pluries insinuata in sua materia *sub tit. de dote*, quæ exorbitans reputatur, ideoque facilius dicta separatio admittenda veniret.

Cessante autem Statuto, ac procedendo cum terminis juris communis, patruus ex veriori sen- 10 tentia, de qua *apud Honded. consil. 12. lib. 2. num. 13. Thesaur. dec. 5.*, ubi in specie, cum aliis concordantibus *apud Rotam in Perusina successionis 23. Januarij 1654. coram Verospio*, concursum prætendere non poterat cum avo, quoniam collateralium concursus cum ascendentibus non datur, nisi fratribus, vel eorum filiis, non autem aliis; Atque iste est unus ex casibus, in quibus intrat prærogativa lineæ inferioris, quod licet nepos ex fratre, & patruus eodem tertio gradu attineant, attamen id, quod uni conceditur, alteri denegatur, ut advertitur infra *in Florentina disc. 8.*

BONO-

BONONIEN.
SUCCESSIONIS DE MAZZOCHINIS
PRO
PETRONIO MAZZOCHINO
CUM
DOMINICO DE NIGRIS.

Discursus pro veritate.

De Statuto Bononiæ præferente agnatos cognatis, an intelligatur indefinitè de omnibus agnatis, vel potius de solis existentibus intra quartum gradum, ad quos in præcedenti capitulo restricta est exclusio fœminarum.

SUMMARIUM.

1 *Facti series, & de dispositione Statutorum Bononiæ.*
2 *De Doctoribus tractantibus in specie de hoc Statuto.*
3 *Consulentibus in oppositum in eodem casu non est deferendum.*
4 *De intellectu Statuti restringendi ad quartum gradum.*
5 *Et quod censantur repetita qualitates Statuti præcedentis.*
6 *Quod non sit standum in formalitate verborum.*
7 *Quod hæc Statuta sint potius favorabilia.*
8 *De moribus Bononiensium in fideicommissis.*
9 *Quomodo Statuta, & leges populorum debeant interpretari.*
10 *De distinctione patrimoniorum utriusque lateris.*
11 *Quando repetitio intret, necnè.*
12 *Dispositio favore agnatorum intelligitur de masculis.*
13 *De conclusione, ut Statuta intelligenda veniant data æqualitate gradus.*
14 *In hac materia deferendum est observantiæ.*

DISCURSUS XIII.

1 DIsponente Statuto Bononiæ *lib. 4. Rubr. de succes. ab intestato* §. *Agnati nanque*, ut intestata successione, agnati intra quartum gradum, secundum jus civile computandum, omnibus fœminis, quamvis agnatis præferantur; Cum in alio §. *sequenti* incipiente *Et etiam prædicti agnati*, indefinitè disponatur agnatos præferri cognatis transversalibus; Hinc facto casu intestatæ successionis Nicolai Mazzochini, orta est controversia inter Petronium agnatum in sexto, & Jo. Dominicum cognatum in tertio gradu attinentes, cui nam successio debita esset, prætendente Jo. Dominico cognato proximiore, qui sine dubio attenta novissimi juris communis dispositione potiora jura habebat, quod jus statutarium, cui innitebatur agnatus, non progrederetur ultra quartum gradum; Quare desuper consultus; Cum pro mea notitia casus non esset adhuc particulariter decisus per Rotam Romanam, sed de illo in objectum agerent *Decian. cons. 17. lib. 1.* qui tenet partes agnati in quocumque gradu existentis, & *Giovag. cons. 66. lib. 1.* qui nominatim respondendo *ad Decian. dicto cons. 17.* contrarium plenè substinet, atque in fine refert, quod licet illa controversia per concordiam sopita fuerit, attamen id provenit ex aliis punctis: Super hoc autem modicam rationem habitam fuisse putet de dicta auctoritate *Deciani*.

Respondi quod, ubi cum dictis auctoritatibus procedendum esset, neutri deferri deberet, cum ambo essent Consulentes ad causæ opportunitatem, ideoque vtriusque auctoritas est suspecta; Ad instar duorum testium inuicem pugnantium, quorum quilibet de directo affectatè deponat ad oportunitatem sui inductoris respectivè, ut uterque ponimereatur ad partes, & consequenter quod punctus examinandus esset ex integro, perinde ac si dicti Auctores non adessent.

Procedendo autem hoc modo, attentisque pariter auctoritatibus; Probabilior dici posse videbitur ea pars, quam sustinet *Giouagnon.*, eò quia 4 per intellectu consilium Statutorum, idem tenuerunt plures relati per eundem *Giouagnon. dicto cons. 66. num. 18.*; Ac etiam quia superhoc, idem sentire videntur *Alex.*, *Grat.*, *Mincrent.*, & alij relati ab eodem *Giouagnon. post num. 19.* vel. *sexto hæc opinio*, ut scilicet dictum Statuti capitulum subsequens, utpote continens verba dupliciter repetita; Primò scilicet verbum *etiam*; Et secundò verbum *prædicti*, intelligendum sit ad limites capituli præcedentis, cujus restrictio intra quartum gradum repetita censeretur.

Magis autem stringere videbatur auctoritas *Rotæ in Bonon. hæreditatis de Beroaldis &c. Martij 1597. coram Letta impres. post eumdem Giovagn. cons. 1. eodem lib. 1. num. 59.* ubi in §. *Nec potest prætendi num. 66.*, considerando dictum verbum *prædicti*, firmat, quod sit repetitivum orationis præcedentis cum suis qualitatibus; Quamvis enim dicta decisio malè *per Giovagnon.* dicatur punctualis, quodque decidat casum præcisum, dum percurrit terminos diversos, an scilicet sub nomine agnatorum veniant fœminæ de familia, atque decidatur negativè, stante quod in capitulo præcedenti agitur de agnatis masculis, qui repetiti censentur; Attamen dum indefinitè firmatur, ut dictum verbum causet repetitionem cum omnibus ejus qualitatibus, ita posita generali repetitione, ea in omnibus danda videtur.

E converso autem, negligendo ea, quæ pertrumque Consulentem hinc inde plenè deducuntur super explicatione seu grammaticali significatione dictionis *etiam*, ac alterius dictionis *prædicti*, cum nunquam intellectus adaptari potuerit nudæ verborum formalitati, eorumque grammaticali significationi, atque pro genio, ac sensu veritas videatur, ut in hujusmodi quæstionibus interpretationis perscrutari debeat substantia verisimilis voluntatis; Mihi magis placebat sensus *Deciani*, et generali propositione pluries insinuata, quam per *Decianum* deductam *Giovagnonus* acriter impugnat, magnum fundamentum constituendo in propositione opposita; Quod scilicet hujusmodi Statuta tanquam restituentia illud jus antiquum, vel medium, ac novum, cum quo in Romana Republica vivebatur quando Imperium in Italia sedem habebat, favorabilia potius dicenda sint, quam odiosa, atque latè, & benignè, non autem strictè, & rigorosè interprætanda, spectando principaliter finem Statuti, qui est juxta nostros Italos mores, ut bona conserventur in agnationibus, & familiis, ut frequenter in aliis insinuatur.

Id autem, si per universam Italiam aquè proven-

procedit, multo magis ac potissimum recipiendum videtur in hac Civitate Bononiæ, quæ videtur fideicommissorum agnatitiorum fœcundissima mater, ac magistra, adeout (per quemdam modum loquendi) majores producat causas fideicommissarias ista Civitas, quam reliquæ Italiæ partes; ut patet ex tot Rotæ decisionibus, & Consulentium Responsis, quæ super hac fideicommissaria materia in causis Bononiensibus habentur; Atque agendo de me ipso, dignoscitur *in titulo de fideicommissis, eiusque supplemento*, ubi patet, quod adeo per Bononienses insistitur in conservatione agnationis, & familiæ, ut præter aliarum partium morem, defectis legitimis vocentur illegitimi, qui privativè ad aliarum Italiæ partium usum, in aliqua maiori existimatione habentur, atque illegitimis quoque deficientibus, ita cordi est agnatio, quod ea ficta seù artificialis renovatio, quæ de mandatur in masculis descendentibus ex fœminis, restringi soleat ad immediatè procreatos à fœminis agnatis, negligendo cognatas, adeò ut spreto proprio sanguine etiam descensivo per cognationem, vocentur cognati mediati ex fœmina agnata, immò etiam extranei agnationem renovaturi juxta casus, de quibus *dicto tit. de fideicom. disc. 29. & seq.* aliosque similes.

Id autem pro meo iudicio principaliter considerandum venit pro congrua intelligentia, seù interpretatione Statutorum quoniam ut alibi hoc eodem tit. advertitur ac etiam pluries ponderatur *lib. 14. miscell. rerum ecclesiastic. sub tit. de matrim.* & in alijs, in proposito interprætationis Sac. Conc. Tridentini, quando leges per consilium, vel populum, seù aliam universitatem, ac adunantiam ordinantur, explicatur sensus omnium in compendio, seù in substantia, deindeque uni solùm committitur, qui sit illius universitatis ministet, ut extendat, idque sequi solet iuxta diversas eloquutiones, ac phrases, quæ pro ingenij, vel styli diversitate diversimodè concipiantur, ideoque manifesta ineptia videtur, judaico more, mordicùs insistere in formalitate verborum, eorumque rigorosa grammaticali significatione, quoniam probabilius indagandus est sensus universi populi, ex ejusdem usu, ac moribus, sive ex ratione, quæ omnes movere potuit, alijsque facti circumstantijs, in idem tendentibus, istique mores desumendi veniunt ex communi usu, vel stylo disponendi.

In idem nimium conferre advertebam eamdem ponderationem de qua supra *in Perusina disc. 1. & infra in Reatina disc. 12.* quod scilicet statuentes separare voluerunt patrimonia, seù bona distinguere obvenientia à linea paterna ab alijs obvenientibus à materna, atque reservare favore cognatorum ea, quæ obvenirent ab eorum materno latere, agnatis autem id, quod provenit à latere paterno agnatitio, ideoque unum, & alterum genus ita invicatum dicitur generaliter, ac pro regula, quo casu non curatur de gradibus, *vt ex Baldo*, & alijs ibidem allegatis firmatur *per Rotam dec. 349. par. 6. rec. num. 15. cum seqq.*

Et quoad repetitionem resultantem à dictis verbis repetitivis; Advertebam ad propositionem pluries insinuatam *sub tit. de fideicom.* super eius regulari exclusione, ubi potissimùm aliqua diversitatis ratio dignosci valeat, quod ad rem benè conferre dicebam, dum in præcedenti capitulo agitur de excludendis fœminis etiam agnatis, atque in casu fortiori diversam rationem habente.

Exinde etiam observabam ad rem non facere dictam decisionem *in Romana hæreditatis de Beroaldis coram Litta*, in qua tanquam punctuali *apud Giovagn. dicto cons. 66.* magnum fundamentum constituitur, utpotè in casu diverso, atque ad diversum effectum ut scilicet in sequenti capitulo sub intelligenda esset repetitio qualitatis masculinæ, de qua in capitulo præcedenti, & meritò, quoniam ità, & non aliàs verificatur finis, vel intentio statuentium pro conservatione familiarum; Licet enim fœminæ de familia sint agnatæ, non tamen conservant agnationem, quæ in eis finem recipit, dum filij ab eis procreati paternam, non autem maternam familiam assumunt; Undè propterea in terminis Statuti Urbis 141.; quamvis *in Romana supplementi legitimæ coram Cerro* ex dicta generalitate fœminæ sint etiam agnatæ, firmatū esset, ut in gratiam unius filiæ fœminæ, altera fœmina in vim dicti Statuti dote provisa, excludi posset, ut patet *ex decis. 491. par. 9. rec.*; Attamen *à dicta decisione* recessum fuit, firmando (& melius) ut spectato fine habito per Statutum, illius dispositio convenire non deberet nisi agnatis masculis; ut patet *ex decis. 267. & 383. eadem parte 9. rec.* atque hoc iure vivitur; Ideoque magna differentia videtur inter eam speciem repetitionis masculinæ qualitatis, de qua agitur *in dicta decis. de Beroaldis*, & istam super restrictione gradus, cum in prima specie urgeat ratio Statuti, eiusque finis, vel effectus, quod non verificatur in altera.

Observabam etiam convinci de errore *Giovagnonum* super altero assumpto, ut Statutum intelligendum sit, data gradus æqualitate, cuius contrarium in proposito est verius, quoniam licet in Statuto simpliciter exclusivo fœminarum propter masculos, ista sit regula, attamen ea cessat, ubi accedat contemplatio agnationis, ut alibi advertitur præsertim supra *disc. 3.*

Hæc deducebam in discursiva ratione, insinuando meum sensum inclinantem pro agnato, nihil tamen præcisè determinando, nisi prius haberetur notitia observantiæ, cui tanquam optimæ interpreti deferendum veniret; Verùm non audivi amplius actum de controversia.

INTERAMNEN.
SUCCESSIONIS
PRO
JOSEPHO BERARDUCCIO
CUM
FILIIS FRANCISCÆ SORORIS.

Casus disputatus coram A. C. resolutus pro Iosepho.

De Statuto Interamnen. excludente fœminas propter masculos, an excludat etiam nepotes masculos ex fœmina prædefuncta; Et de differentia inter exclusionem resultantem à renunciatione, & istam resultantem à Statuto; Et an attento isto Statuto, unica dotatio sufficiat pro omnimoda exclusione ab omnibus successionibus.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *Statutum excludit solum à successione dotantis.*
3 *Non obstat exclusio matris filio venienti ex persona propria.*

4 *Idem in renunciatione.*
5 *Testamentum facit cessare Statutum.*
6 *Contrarium eius de quo num. 2. in hoc Statuto.*
7 *Contrarium eius de quo num. 3. est verius*
8 *De differentia inter exclusionem Statuti, & illam ex renunciatione.*
9 *Declaratur conclusio de qua num. 5.*

DISCURSUS XIV.

1 SUPERSTITIBUS ex Catharina Iosepho filio, ac duobus nepotibus masculis ex Francisca filia prædefuncta; Cum mater, Iosepho hærede instituto, quædam bona iure particularis institutionis pro omni, & toto eo, quod ratione legitimæ seù aliàs prætendi posset, reliquisset dictis nepotibus, isti autem aviæ iudicio non acquiescentes, iudicium coram A. C. super legitimæ supplemento instituerint contra avunculum; Hinc assumpta disputatione, Ioseph, (me pro eo scribente, sententiam absolutoriam cum iustitiæ fundamento reportavit cui puto quod actores acquieverint, dum amplius de causa actum non audiui.

Tria verò erant eorundem Actorum fundamenta pro evitando statutariam dispositionem, qua cessante de plano eorum intentio ad limites iuris communis fundata remanebat pro legitimæ supplemento; Primò nempè quod cum Statutum excludat fœminas propter dotem, ista discretivè debita esset de qualibet successione *iuxta decisiones 390. & 429. Merlini repetit. dec. 247. par. 5. rec. & dec. 329. par. 6.*; Secundò quod cum prædefuncta matre, ipsi nepotes non iure repræsentationis, sed subingressionis primum gradum iure proprio occuparent, materna exclusio eis obstare non deberet, deducendo ad id probandum ea, quæ pro ratione dubitandi habentur deducta *per Rotam decis. 405. n. 2. cum seqq. par. 5. rec.* ac etiam conclusionem, *de qua sub tit. de renunciat.* præsertim *disc. 15.* 4 ut scilicet renunciatio matris prædefunctæ non impediat successionem nepotum ex persona propria in bonis avi, vel avunculi; Et tertiò in idem, quod ubi etiam Statutum intraret, attamen illud 5 utpotè operativum ab inteſtato, cessaret in casu testamenti; per quod aliàs cum dicta speciali mentione legitimæ eos suitati restituerat iuxta firmata *per Gab. conf. 190. num. 8. & 9. Rot. decis. 266. par. 1. diuers. in Romana legitimæ 5. Decembris 1659. coram Priolo impress. post Mich alor. de fratr. dec. 60.* & in alijs insinuatis *sub tit. de legitima, & detract*, ac etiam in alijs *hoc eod. tit.*

His tamen non obstantibus, (cum sensu etiam veritatis, qualem Iudex quoque agnovit), contrarium dicebam probabilius, dictaque fundamenta singulariter expendendo; Quatenus pertinet ad primum, illud ferè nullam disputationem exegit, quoniam quidquid sit de conclusione firmata in aliegatis *decisionibus Merlini*, de qua præsertim 6 *in Sutrina & Nepesina disc. 3.* In specialibus terminis istius Statuti Interamnensis, ex eius tenore, *Rota vsque ab anno 1606. in Interamnen. de Paradisis coram Panphilio*, (qui postmodùm fuit Pontifex Innocentius X) firmavit, quod unica dotatio sufficeret ab exclusione omnium; Idemque firmatum fuit *de anno 1649. in alia Interamnen. coram Cerro impress. decis. 329. par. 10. rec. & repetit. dec. 202. post Merlin. de legitima*, adeo ut super hoc non videatur amplius cadere dubitatio.

Alterum fundamentum pariter de facili sublatũ fuit ex plenè firmatis *per Rotam dicta decis. 405. par. 5. rec.*, quæ in hoc articulo est magistralis ut potè solida deducens fundamenta, deducta etiam *per Surd. conf. 85.*, & alios ibi relatos, ob rationem congruam, & probabilem rationem, alibi quoque hoc *eodem titulo* insinuatum præsertim *Florentina disc. 8.* quod ubi excluditur causa, multo magis excludi debet causatum, ideoque infecta primitiva, infecta quoque remanere debet derivativa; Cum etenim nepotes avo, vel aviæ coniungantur per medium eorum matris, utique habito illo medio pro impertinente seù extraneo, nulla remanet coniunctio ex defectu extremorum; Et consequenter prorsus improprium est, ut exclusa remanere debeat filia primi gradus, si viveret; & inclusi remaneant remotiores contra omnem iuris scripti, ac naturalis rationem.

Neque dicta conclusio in materia renunciationis ad rem adaptabilis est, ob notabilem differentiæ rationem inter unum casum, & alterum; Ubi enim agitur de exclusione fœminæ ob renunciationem, tunc illa supponitur capax & habilis ad successionem, à qua solum ex eius voluntate recedit se extraneã, eo modo quo faciat ille, qui sibi delatã successionem agnoscere nolit, id autem non tollit vinculum sanguinis, atque pertinentiam, seu habilitatem medij, ob quod ipsius fœminæ filij remaneant sui, vel habiles, tanquam ex cessante illo accidentali impedimento personali, quod ipsi renuncianti solum obstabat; Non sic autem est in casu Statuti, quoniam istud reddit illud medium impertinens, vel extraneum, & consequenter cessat habilitas extremorum seù cessat habilitas illius medij naturalis, ob quod nepos avo, vel patruo, seu avunculo coniungatur; Istaque est potissima ratio, ultra plures alias ponderatas *apud Surd dicto cons. 85. & per Rot. dicta decis. 405. p. 5. recent.* ubi concordantes.

Ad tertium demùm obiectum, deducebam eamdem responsionem, de qua pluries in præcedentibus præsertim *disc. 6. & dicto tit. de legitima. & detraction. disc. 4.*; Quod scilicet, tunc testamentaria dispositio statutariam cessare facit, quando inter utramque incompatibilitas urgeat, ideoque pateat, de morientis voluntate recedendi à Statuto, atque suitati, vel sanguini restituendi eam personam, quam Statutum extraneam effecit; Secus autem, ubi idem moriens, Statuto voluntatem accommodando, atque ad eius limites disponendo, aliquam benevolentiam exercere voluit cum persona exclusa, cùm nunquam actus merè voluntarij ultra ipsam voluntatem operari valeant: Istaque semper mihi visa est una ex Legistarum inepcijs, ex huiusmodi dispositionibus deducendi effectum oppositum disponentium voluntati, quò nil absurdius, ut advertitur, *d. tit. de Legit. & detract.*

FANEN.

SUCCESSIONIS

PRO

ALEXANDRO MARIOTTO CUM ANNA BARTOLELLA

Casus variè decisus per Rotam, vtinfrà

De Statuto Fani excludente matrem ab agnatos transversales, an procedat favore patris, vel avi paterni,

De

De materia tex. *in l. si infanti C. de iur. deliber.* favore patris, ut bona filij occupet iure peculij, an hodiè locum habeat.

Et de materia transmissionis successionis non agnitæ delatæ ex iure communi, vel statutatio.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Resolutiones causæ.*
3 *De punctis, vel inspectionibus disputatis.*
4 *Quod hodiè filius familias habeat hæredem, & pater non occupet bona jure peculij, sed veniat jure successorio in concursu.*
5 *Statuta strictè, & in verbis intelligi debent prohibita extensione.*
6 *Quomodo debeant se gerere Advocati, & quando liceat colere motiua minus solida.*
7 *Potentior est causa, quàm causatum, ideoque statutum, quòd excludit matrem vel alios ob transuersales, fortius præcedit ob patrem, vel auum.*
8 *Vbi Statutum expressam habet rationem, ista prævalet verbis.*
9 *De propositionibus tendentibus in idem super interpretatione Statutorum.*
10 *Quod voluntas statuentis vel aliàs disponentis, regulanda sit iuxta opinionem, quam ipse habebat, vel tunc vigebat.*
11 *Quare hoc Statutum non faciat mentionem de patre, vel auo.*
12 *Interpretatio facienda est iuxta sensum prudentium, & rationalium.*
13 *De additione hæreditatis maternæ ob retentionem dotium à patre.*
14 *Statutum non excludit fœminam nisi à successione dotantis.*
15 *Potest masculus non uti Statuto exclusivo, ideoque requiritur vt constet de animo vtendi.*
16 *De quæstione transmissionis successionis statutariæ, distinguuntur plures casus, an intret, nec ne.*
17 *De altera quæstione transmissionis hæreditatis non aditæ de iure communi.*
18 *Quid ad hunc effectum operetur Statutum excludens matrem.*

DISCURSUS XV.

1 DEfuncta Lavinia uxore Francisci ab intestato, superstitibus Io: Andrea, Victoria, & Mari. filijs, obijt postmodum Ioannes Andreas, superstite Andrea filio infante, quo in pupillari ætate defuncto; Cum Statutum Civitatis Fani *Rubrica 66.* excludat matrem propter fratrem, patruum, patruelem, & alios ibi expressos ex latere paterno approximantes; Hinc super eius successione, (quæ in toto, vel maiori parte in dote dictæ Laviniæ consistebat), orta controversia inter Annam pupilli matrem, & Franciscum avum paternum, introductaque causa *in Rota coram Albergato sub diebus 6. Aprilis 1663. & 23. Ianuarij 1664. 26. Iunij*
2 *1665. & 15. Martij 1666.*, pro Anna matre prodierunt resolutiones, à quibus *sub die* 11. *Februarij 1669.* respectu bonorum dictæ Laviniæ tantum, recessum fuit, eis firmis remanentibus in alijs bonis, atque resolutum pro Francisco avo, seù Andrea repræsentante eius iura, ac etiá prædictarũ Victoriæ, & Mariæ, atque in hoc statu causa adhuc pendet.

Card. de Luca P. 2. De Succes.

In his autem disputationibus tres fuerunt puncti; Primò scilicet, an ad fauorem avi paterni, in cuius potestate pupillus erat, intraret dispositio textus *in l. si infanti. C. de bon. quæ liber.*, ut omnia iure peculij occuparet, ex eo quod existens in aliena potestate, hæredem non haberet; Secundò quatenus id non subsisteret, an eidem avo suffragaretur Statutum matris exclusivum; Et tertiò quatenus non ex persona dictarum Victoriæ, & Mariæ filiarum Laviniæ detrahi posset materna dos, quæ in dicti pupilli, vel Io: Andreæ eius patris hæreditate non veniret, dum de additione hæreditatis dictæ Laviniæ non constabat, ideoque hæreditas non adita ad præfatam Annam extraneam transmitti non potuerit.

3 Primum motivum quod ab alijs, antequam ego ad causæ defensionem assumptus essem, excitatum fuit, meritò reiectum semper fuit, adeò ut ego scribens pro eodem avo, seù ab eo causam habente, illud semper neglexerim, quoniam quidquid
4 ex dispositione dicti textus *in l. si infanti* teneant plures relati *per Gab. de Anna consil.* 1., & alios de quibus infrà, omnino verior, magisque recepta est contraria opinio, ut iste textus correctus remaneat per ius nouissimum, introductivum peculij adventitij, contradistincti à profectitio, per quam introductionem, filius familias in adventitijs, patriæ potestatis defectu non obstante, est capax dominij, ac hæredem, & hæreditatem habet, ideoque in eius successione seruatur ordo præscriptus à nouissimo iure *Authenticorum*, nulla patriæ potestatis ratione habita, adeò ut pater, vel respectivè avus, si morientem habeat in potestate, vincatur per eiusdem morientis filios, vel parentes magis proximos, & consequenter, ut avus vincatur per matrem, ac etiam pater concursum eiusdem matris, & fratrum utrinque pati teneatur ex relatis *per Apont. & Martam* infrà allegan. *Fab. de Ann. cons. 1. & per alios.*

Quo verò ad secundum punctum iuris statutarij, Rota processit cum vulgari regula textus *in l.*
5 *commodissimè ff. de liberis & posthum.*, ut Statuta iuris correctoria, atque ab eius dispositione exorbitantia tanquam odiosa strictissimè intelligenda sint in solis personis, & casibus ibi expressis, atque, (ut nostri dicunt) in ijs, quæ oculis corporeis legi possunt; In omissis autem intret dispositio iuris communis, nullatenus admissa extensione de casu ad casum, ac de persona ad personam, quamvis rationis identitas vel majoritas accederet, iuxta firmata *per Alex. cons. 97. num. 9. lib. 2. Dec. cons. 688. num 2. Onded. cons. 95. num. 65. lib. 1. Giouagn. cons. 66. num. 19. lib.* 1. *Rot. apud Scraph. dec. 496. num. 2. dec. 329. num. 12. par. 6. rec.* & in alijs, quæ in decisionibus habentur.

Quamvis autem, ex tertio motivo, de quo infrà per ultimam resolutionem 11. *Februarij 1669.*, ex hac parte victoria reportata fuit, atque ità præcedentes resolutiones super dispositione statutaria inanes remanserunt, prudensque consilium sit
6 Advocatorum, in hærendo vestigijs Iudicum, proponere motiva, quæ iis magis placent, quamvis ipsis Advocatis parum fundata videantur, quoties ex alijs credant iustitiam fovere, ut pluries insinuatur præsertim in casu de quo *sub tit. de feud. disc.* 11. iuxtà vulgare dicterium, *habeatur intentum, & non curetur de modo*; Attamen dictæ resolutiones non placuerunt, nimiùmque displicuit quod in hac parte firmæ remanerent; Non quidem ex motivo affectionis causæ, vel clientis, qui ità obtinebat intentũ, sed ex altero motivo justitiæ

pro casibus futuris, cum id pro meo judicio, ad solam veritatem reflectendo, omninò improbabile videretur, ut etiam aliquibus ex Iudicibus videbatur, quorum tamen votum non prævaluit.

Contrarium etenim verius videbatur, ut statutaria dispositio intraret, ex ea viva, & convincenti ratione, *de qua disc. præced.* quod omne ius, semper potentius est in causa, quàm in causato, ac
7 etiam ex alia regula *Si vinco vincentem &c.* ideoque si frater, patruus, & patruelis à patre, vel avo respectivè geniti gradu remotiores, atque in iure successorio longè minus ius habentes, excludunt matrem, multò magis eam excludere debent pater, avus ut ex his rationibus firmant in specie *Castr. cons. 175. num. 3. vers. tunc ad partem lib. 1. Abb. cons. 73. num. 6. vers. non enim est lib. 1.*, qui agunt de consimili Statuto Senen *Dec. cons. 332. num. 3. in fin Gabr. cons. 14. num. 32. & cons. 15. nu. 2. lib. 1. Brun. de Statut. artic. 12. quæst. 15. sub num. 198. vers. & hanc opinionem, & quæst. 16. sub num. 216. vers. secundus casus, Phanut. de Statut. num. 183. & seq. Mart. Medic. decis. 77. num. 21.*

Clarius verò ubi ratio agnationis, quæ in hujusmodi Statutis, quamvis non explicata implicitè adesse dicitur, in eo expressa sit, ut in præsenti, cum tunc casus nullum dubium habere videatur, ut in specie advertit *Castrens.* ubi supra; Atque ad
8 evidentiam comprobare videtur ipse naturalis discursus; Vbi etenim Statutum expressam habet causam, seù rationem, tunc ista principaliter attendenda est, non curato cortice verborum, Eo modo, quo attenditur anima in corpore, cum tunc non dicatur extensio, sed intensio, seù enucleatio eius, quod iam sub ratione inest, quamvis apparenter lateat, ex ijs, quæ cæteris relatis habentur *apud Mascard. de Statutorum interpret. conclus. 4. nu. 167. cum seqq.*

Ad quod conferre dicebam pluries enunciatam propositionem, Iudicantibus, & Consulentibus principaliter, ac perpetuò præ oculis habendam, ut non cortex, & figura verborum, sed substantia
9 veritatis, seù verisimilis voluntatis disponentis attendi debeat, cum etiam in Statutis procedatur eo modo, quo in testamentis, alijsque morientium, seù viventium dispositionibus proceditur; Ac etiam quia, ut pluries insinuatur præsertim latius, ac particulariter *in Perusina disc. 1.*, pro meo sensu, prorsus erroneum est assumptum, ut hæc Statuta iuris correctoria, & exorbitantia dicenda veniant, quoties conservationi bonorum in agnatione prospiciant, utpotè regionis usui, nostrisque moribus magis adaptata.

Quia verò per Scribentes in contrarium, ac
10 etiam in decisionibus, magnum constituebatur fundamentum in eo, quod Statutum, patris, vel avi nullam faciat mentionem, nec in parte dispositiva, neque saltim in conditionali, ut facit Statutum Senen. de quo agunt *Abb. & Castr.* ubi supra, quodque ab eodem Statuto disponatur, ut in casibus omissis servari debeat ius commune.

Hinc proindè adhibendo eam genialem partem ratiocinativam, quæ tamen ineptis pragmaticis adeò exosa est, advertebam quod, ut pluries habetur *sub tit. de fideicommiss.* & alibi; Ad regulandam, vel interpretandam aliquam dispositionem, attendendum est quid verisimiliter disponens credidit, vel opinatus sit, quamvis eius opinio, vel credulitas erronea sit, undè propterea habemus, quod ad regulandã transactionẽ, an ex iusta causa, & cum probabili dubietate sequuta sit, attendi debet illa opinio, quæ tunc retinebatur, quamvis deindè illa reprobata fuerit, passimque de præsenti contraria retineatur, ut *apud Otthobon. decis. 28 ex num. 11.*, & advertitur præsertim in casu de quo *sub tit. de fideicomm. disc. 173.* cum similibus

Cum igitur, attento iure antiquo, & medio *Digestorum*, & *Codicis*, filius familias non haberet hæredem, sed omnia, pater, vel avus occuparet iure peculij, atque usque adius novissimum in *Authenticorum* sub ipso *Iustiniano* conditum mater in successione filij extranea reputaretur in concursu patris, vel avi ad textum *in l. 2. §. objicitur ff. ad Tertulian.* §. *sed & filiæ*, & §. *pater verò in fin. eodem*, cum concordantibus bene præsertim ponderatis *Barbos. in l. quæ dotis num. 67. & 68. ff. Solut. matrimon.*; Quinimò non desunt volentes, ut etiam hodiè, dicto novissimo iure non obstante, infantis successio non detur, sed omnia pater, vel avus occupet iure peculij, dum contraria opinio, de qua supra magis recepta est ex sensu moderno rum, qui materiam magis explanarunt; Hinc proinde nimium probabile videtur, quod statuentes ijs antiquis temporibus legum civilium proximis, quando illæ adeo (ut de præsenti) explanatæ non erant, cum isto sensu, illaque credulitate processerint, ut. s. existentibus patre, vel avo, nepus non esset ità statuere super exclusione matris à successione filij, dum iste successionis casus non daretur, cum aliàs nulla probabilis ratio suadere valeat, cur statuentes ob remotiores agnatos matrem excludere voluerint, atque patrem, vel avum, quorum in iure antiquo, & novo, longè melior causa erat, ità negligere.

Si enim in testamentis, & contractibus alijsque humanis dispositionibus habemus, quod oportet interpretationem facere eo modo, quo viri sapientes, ac rationales interpretarentur, cum disponentes præsupponendi non sint homines bestiales, ac irrationabiles, multò magis id dicendum est in Legis latoribus; ideoque huiusmodi improbabiles, ac leguleici rigores, qui in ista statutaria materia adhiberi solent, perpetuò nauleam milii fecerunt, ubi præsertim humana ratio, atque communis usus regionis in contrarium urgeant; Potissimè autem ubi ius statutarium non sit omninò novum, sed importet reversionem ad ius antiquum, cum quo ista regio vivebat de tempore, quo Romanum Imperium in Italia sedem habebat, ità corrigendo, seù verius declarando antemum non acceptandi ius nouissimum in Græcum editum pro illis Græcorum moribus, seù verius, ut aliàs advertere consuevi), pro adulatione, qui sagacissimus Tribonianus facere voluit erga Iterum muliebrem in gratiam Theodoræ dominantis, & quæ in sensu Historicorum magis, quàm Iustinianus imperabat.

Quo verò ad tertium punctum restrictum ad hæreditatem Laviniæ ultimi morientis aviæ; Ille tres habeat inspectiones; Unam scilicèt potius facti, quàm iuris, an constaret, quod Io. Andreas filius maternam hæreditatem adivisset, & quatenùs de expressa additione non constaret, an ex mus sultaret ex retentione dotium facta per dictum erat super tertia portione, quæ secluso Statuto ad limites iuris communis novissimi ad dictum Io. Andream, & successiuè ad Andream eius filium spectabat aliè ad dictas Victoriam, & Mariam filias fœminas; Et tertiò super istarum fœminarum portionibus præfato Io. Andreæ masculo debitis ex eo d ẽ Statuto fœminarũ exclusivo propter masculos.

Super prima inspectione, cum de expressa additione

aditione non constaret, undè propterea punctus restringeretur ad alteram aditionem resultantem à retentione dotium facta per patrem, & virum
13 respectivè, deducebantur eadem, quæ habentur deducta *sub tit. de hæred. & hæredit. disc.* 13. pro aditionis exclusione, dum actus retentionis ad ius, vel titulum proprium ipsius viri referri poterat; Alijs etiam facti circumstantijs concurrentibus, quæ nimiùm pro ista exclusione cooperabantur.

Quoverò ad tertiam inspectionem super transmissione dictarum duarum portionum de iure ad fœminas pertinentium, & quæ in vim Statuti exclusivi masculo delatæ erant, ultima decisio huic
14 parti favorabilis, principale fundamentum constituere videtur in eo, quod statutaria dispositio non intraret, cum ea intelligenda veniat quoad solam successionem dotantis, & quatenùs fœmina dotata sit ab eo, de cuius hæreditate agitur, juxtà firmata *decis. 175. & 179. post Merlin. de legit.* & habetur supra *disc. 3.* & in alijs; Verùm istud fundamentum mihi debile videbatur ex eisdem considerationibus, de quibus *d. disc. 3.*

Solidius autem erat alterum motivum, quod cum Statutaria exclusio pendeat ab animo masculi, qui potest nolle hoc beneficio uti, atque fœ-
15 minas quamvis exclusas admittere ad æqualem successionem iuxtà terminos iuris communis, ut *decis. 146. num. 6. & 7. par. 10. rec. & in Vrbinaten. successionis 28. Iunij 1647. coram Bichio* inter suas *decis. 320. nn. 32. Otthobon. decis. 173. num. 24.* in quibus concordantes, idcirco requiritur talis aditio per actum positivum, ut per eam declaretur animus utendi hoc Statuto ex relatis *per Altograd. cons. 82. numer. 25. lib.* 1. cum alijs, de quibus infrà.

Dicta verò declaratione non accedente, undè propterea inter inspectio transmissionis; Advertebam quod licèt Moderni pro consueto stylo, unum casum cum altero confundendo, materiam involvere videantur, attamen tres casus distin-
16 guendi veniunt, cum quorũ distinctione, congrua congruis applicando, benè conciliantur ea, quæ invicem pugnare videntur.

Primus enim casus est, ubi ex masculo, cui Statutum in successione adversùs fœminas prælationem concedit, supersit alter æquè masculus, undè propterea vigeat eadem ratio exclusionis, atque verificetur utrumque extremum à quo, & ad quod ob eamdem qualitatem æquè militantem in transmittente, ac in transmissario, & tunc concors videtur opinio pro transmissione.

Alter casus est, ubi ex masculo supersunt etiam hæredes sanguinis, sed diversæ qualitatis, quia nempè filiæ, vel neptes fœminæ, & tunc intrat major difficultas ob varietatem opinionum quarum una tribuitur *Cyno*, & altera *Salyceto*, juxtà casum disputatum *apud Franch. decis. 32.* ubi modernus additionator *de Luca*, plura colligit super utriusque opinionis sectatoribus, magisque fortè recepta videtur opinio pro transmissione, dum urget ratio sanguinis, ac suitatis ex ijs, quæ in terminis fortioribus successionis feudalis habentur *sub titulo de feud. disc. 13.*; Verùm de hoc formiter agere non oportuit, cum non versaremur in casu, ideòque desuper nullum iudicium efformari potuit.

Tertius demum est casus, ubi masculus decedat superstite hærede, qui extraneus sit ei, de cuius successione agitur, & tunc licèt non desint tenentes partes transmissarij, ex deductis *apud Surd. dec. 138. & Grat. in addit. ad dec. 253.*; Attamen magis communis, ac rationabilis videtur contraria opinio ex relatis *per Altogr. d. cons. 82. n. m. 16. & seq. lib.* 1. *Bottiglier. de success. theor. 2. num. 44. & seq. Giroch. contr. 42. n. 26. cum seq.* atque sentire visa est *Rota apud Canaler. decis 504. num. 10. & in dicta Vrbinaten. coram Bichio* inter suas *decis. 320. in fine*; Istaque opinio videtur omninò probabilior, neglecta præsertim *dicta decis. 138. Surdi*, quæ in eius casu ob aliquas circumstantias à probabilitate aliena non videtur, dum commodum transmissionis redundabat ad favorem agnatorum, ideoq; verificabatur Statuti ratio, sivè implebatur eius finis, sed ista circumstantia cessante, nulla supetere videtur congrua ratio cui hæc opinio innitatur, ideoque dicebam quod decisio est bona, sed mala est ratio per Extensorem assignata.

Quarè maior difficultates residere videbatur in tertia portione, quæ ad limites iuris communis masculo debeatur ex persona propria; Circa quam advertebam quod quidquid sit de terminis generalibus transmissionis, quando ista sit unica, à primo scilicet transmittente in primum transmissarium, super quo multa habentur deducta *in d. decis.* 17
320. Bichij, quæ videtur in materia magistralis; Inhærendo commendabili Curiæ stylo, immorandi strictè super puncto præcisæ controversiæ, quatenùs scilicèt primus hæres non agnita successione, eam transmittat in eius filium, qui deindè infans, seù aliàs decedat, undè intret quæstio secundæ transmissionis ad eius matrem; quæ morienti, de cuius successione agitur, extranea est, superstite avo paterno iuxtà materiã text. *in dicta l. si infanti.*

Et tunc licèt *Apont. consil. 19.* cum cuius auctoritate simpliciter non examinata materia, neque habita notitia contrariæ decisionis, pertransit *Marta de succession. part* 1. *quæst. 24. artic. 4. num. 2. cum seq. & decis. 21.* teneat pro matre; Attamen in eodem indiuiduo casu, in quo scripsit *Aponte*, in oppositum magisque nervosè scripsit *Fab. de Anna cons.* 1. qui *consil. 2.* testatur ità fuisse decisum; Ideòque rectè intrat propositio *Franch. decis. 260. num. 5.* quod ubi allegantur Consilia, oportet videre decisiones; Atque, quidquid sit de puncto iuris in abstracto, & in ratione disputativa, ista videtur longè æquior, juxtà Tribunalia procedere consueverunt contrà transmissionem, contra quam etiam decisum fuit *apud Thesaur. decis. 88. & per Rotam in d. dec. 320. Bichij*, quoniam ubi cessat motivum æquitatis, nullatenus hæc aspera opinio pro transmissione recipienda est, ut potè fundata in quodam irrationabili leguleico rigore, ut latè prosequitur *Altograd. cons. 81. & 82. lib.* 1. & conferunt deducta *per Altogr. jun. controvers.* 13. *numer. penult.* quoniam esset dare fictionem fictionis cum repugnantia æquitatis; Licet enim fallax dignoscatur fundamentum deductum ex *dicta l. si infanti*, cui plures innituntur; Attamen Aliud est ut filius familias habeat hæredem, atque in ejus hæreditate attendatur ordo succedendi; Aliud verò an intret hæc transmissio, ubi æquitas repugnet.

Et quamvis urgere videretur decisio *Rotæ in Hortana successionis 5. Novembris* 1601. *coram Panphilio*, in qua pro transmissione ad favorem matris contra patrem responsum fuit, & quæ decisio majorem in hoc proposito difficultatem inferebat; Attamen ea particularem habebat circumstantiam, ob quam probabilis dici potest, quod scilicet de culpa redargui poterat pater tanquã legitimus administrator filij, quod fraudulenter hæreditatis aditionem non fecerit, ut facere tenebatur;

Id

Id autem in præsenti dici non poterat, dum Jo. Andreas filius per plures annos ætate major, uxoratus, ac Juris utriusque Doctor supervixerat, & quamvis non in formali statu patrisfamilias, in ejus tamen figura.

Clarius autem combinando dictam statutariam
18 dispositionem, ob quam dicebam omninò de plano intrare, ac recipiendam esse opinionem, de qua *Fab. de Ann. d. cons. 1. & 2.* cum aliis allegatis cum ita constaret quod causa matris non esset ita favorabilis, ut est, attenta sola juris communis dispositione, in cujus terminis hinc indè allegati loquuntur, quodque propterea Statutum, ad hunc effectum nimium considerabile, ac operativum esset; Ideòque licet de stricto juris rigore fallaciam contineret dictum argumentum duplicis transmissionis nimium ponderatum *apud Fab. de Ann. d. cons. 1.*, quod scilicèt ita esset dare transmissionem transmissionis, dum data etiam non agnitione Joannis Andreæ filii, per istius mortem nepos effectus est primus; Attamen æquitas, ac statutaria dispositio hunc rigorem omninò suffocare debent, ac propterea probabilis visa est resolutio.

Verùm in meo sensu ea in totum debuisset esse talis ad formam Statuti, quoniam, ut supra, omninò improbabilis videtur intellectus illi datus.

attendi debeat, & qui dicantur de eadem linea.

9 *Statutum exclusivum intelligitur data gradu æqualitate.*

10 *De repræsentatione, vel subingressione, an detur ad hunc effectum.*

11 *Expenditur decisio in Romana successionis de Girona coram Robusterio, & denica, vel duplici fictione.*

12 *De eodem, & quare illa nunquam controversa fuerit.*

13 *Expenduntur auctoritates in ea deducta circa repræsentationem.*

14 *De eodem, & de differentia casuum.*

15 *De auctoritate Consulentium sufferta.*

16 *Nepos ex fratre primogenito excludit patruum in primogenituris, & feudis individuis.*

17 *Quid in successionibus dividuis.*

18 *De favorabili, vel odiosa intelligentia Statutorum.*

19 *De casu mixto, qui faciat cessare Statutum in totum.*

20 & 21 *De eodem.*

22 *Ponderatur ratio an persona omissa, quæ facit cessare Statutum, & induxit mixturam, si etiam fœmina collateralis.*

VITERBIEN.

HÆREDITATIS

PRO

CARDINALI GUALTERIO

CUM

LAURENTIO CHISIO.

Casus decisus per Rotam ut infrà, postea concordatus.

De Statuto Viterbii excludente fœminas propter masculos, & cognatos propter agnatos, an procedat solùm data gradus æqualitate, & an ista admittatur fictè ratione repræsentationis, vel subingressionis; Et de casu mixto faciente cessare Statutum, ob existentiam personæ non exclusæ.

Et incidenter de alio Statuto Viterbien. prohibente mulieri disponere extrà filios.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*

2 *Resolutiones causæ.*

3 *Renunciatio paternis, & maternis non capit fraterna.*

4 *De reciproca non attendenda de linea ad lineam.*

5 *De Statuto ut pater non possit disponere extrà filios.*

6 *De motivis excludentibus Statutum exclusivum.*

7 *Quomodo debeant se gerere Advocati.*

8 *De linea masculina, cui data sit prælatio quomodo*

DISCURSUS. XVI.

POggio Chisio ab intestato defuncto, superstitibus, Francisco, & Laurentio ex altero Laurentio germano fratre nepotibus, Victoria germana sorore, ac Hieronyma ex Ludovico altero fratre prædefuncto nepte; Contrà Franciscum, & Laurentium possessores bonorum patrui, cum quo pro communi vivebant, judicium super successione instituit Hieronyma ex fratre nepris; Et introducta causa *in Rota coram Buccabella sub die 27. Novembris* 1638. restricta disputatione ad bona extrà territorium, ad favorem actricis prodijt resolutio, quæ habetur impressa *decis. 290. par. 8. recen.* quæ reputatur magistralis super puncto, ut census circumscribantur loco fundi censiti, quoties ibi destinata etiam sit solutio, ac etiam de locis montium; Assumptaque postea disputatione quoad bona etiam intra territorium *coram Rojas* subrogato, pariter pro actrice responsum fuit *sub die 26. Aprilis 41. ut ex dec. 291. eadem par. 8.* repetit. inter illas *Rojas decis. 153.*, neque respectu dictæ Hieronymæ, causa ulteriorem progressum habuit, quia forsan concordia ei finem dedit; Cumque ad causam admissa quoque fuisset Victoria soror, ejus favore quoque sub diebus 10. *Junij* 1639. & 19. *May* 1643. prodierunt resolutiones, quæ habentur inter illas *Rojas decis. 66. & 206.*; Postmodùm verò causa diu siluit, usquequò Cardinalis Gualterius hæres institutus à Julio Gualterio Victoriæ prædefunctæ filio, causam reassumpsit *coram Taja* subrogato, datoque dubio super immissione ex interdicto quorum bonorum *sub die 2. May 1664.* affirmativa prodit resolutio, quæ ansam dedit honestæ concordiæ finem terminanti.

In hac igitur ultima disputatione, in qua solum scripsi pro Cardinali actore (cum de tempore præcedentium adhuc scholaris essem in Neapolitano gymnasio,) tres fuerunt puncti, quamvis non de omnibus agat decisio desuper edita; Primò nempe super dictæ Victoriæ renunciatione; Secundò super detractionibus, inter quas potissima erat illa bonorum maternorum, ob fideicommissum ab ipsa ordinatum; Et tertio Statuti exclusivi fœminarum propter

propter masculos, respectu bonorum existentium in territorio, cum in illis extrà territorium Scribentes pro Reo darent manus victas.

Super primo puncto, satis modica fuit difficultas, ob hodie planam conclusionem, de qua in sua 3 materia *sub tit. de renunciat.*, ut renunciatio facta bonis paternis, & maternis, non comprehendat fraterna, quamvis à parentibus obvenientia, ob regulam attendendi causam immediatam, ut in ultima decisione.

De altero puncto detractionum, super quo decisio nimium se diffundit, habetur actum *sub tit. de legit. & detract. disc. 16.*; Et quoad fideicommissum 4 à matre ordinatum, illud evitabatur; Tum ex regula quod reciproca ordinata inter filios intelligenda est discretivè in qualibet linea *juxta decis. 1023. Seraph.*, & in sua materia *sub tit. de fideic.*; Tum etiam ob alterum ejusdem Civitatis Statutum, quod prohibet matri (excepta decima parte) disponere de 5 bonis extra territorium, & de quo Statuto agit *Castrens. cons. 427. lib. 1.* atque mentionem faciunt *Dec. in cap. Ecclesia de constitutionib. num. 252. & Zabarell. cons. 144.*, Ideoque inferebatur quod fideicommissum desuper ordinari non potuerit, ex ijs, quæ occasione consimilis Statuti Urbevetani vel Consuetudinis Neapolitanæ, ac Bituntinæ habentur *sub tit. de dote disc. 103. cum seqq.*

Quo verò ad tertium punctum Statuti exclusivi fœminarum propter masculos, de tribus ex hac parte replicabatur ad ejus dispositionem evitan- 6 dam; Primò quod, cum Statutum excludat sorores propter fratres, vel alios de linea masculina, intelligendum veniat de eadem linea, de qua non erat Laurentius reus conventus utpotè de linea Laurentij ejus patris, & sic diversa ab altera, de qua erat Victoria de linea Francisci ejus patris, cum linea constituatur ex proprio stipite cujuslibet; Secundò quod hujusmodi Statuta intelligenda veniunt data gradus æqualitate, ideoque fœmina proximior in secundo gradu excludenda non est per masculum remotiorem in tertio gradu existentem; Et tertiò quod cum superesset dicta Hieronyma neptis ex fratre prædefuncto, de qua Statutum non loquitur, ideoque exclusa non erat, ut jam firmatum fuerat *in dicta decis. 135. coram Rojas repetita dec. 291. par. 8. rec.* ejusdem Hieronymæ favore edita, & quæ de stylo Tribunalis erat præsupponenda, ita intraret casus mixtus, cujus ratione, Statutum in to tum cessaret, etiam respectu personæ exclusæ.

De primo, & secundo motivo agit decisio, non autem de tertiò, quia fortè satisfacta Rota de duobus primis, non credidit necessarium agere de altero; De omnibus autem magis disputatum fuit inter ejusdem Cardinalis actoris Advocatos post editam decisionem in congressibus habitis, tàm pro nova disputatione habenda super jam demandata decisionis revisione, quàm pro consilio, an expediret amplecti concordiam, cujus magna causa fuerunt excitatæ difficultates juxta nimium verè commen- 7 dabilem Romanæ Curiæ professorum ingenuitatem promovendi difficultates contra clientem, summoque studio procurandi litium terminationes contra propria commoda; Quare dicta tria motiva singulariter expendendo.

Quatenus pertinet ad primum diversitatis lineæ Quamvis illud firmatum esset ad favorem Hieronymæ neptis *in dicta decis. 135. Rojas num. 21.*, cum 8 qua favore Victoriæ quoque processum est in alijs decisionibus *coram eodem Rojas*, ex propositione quod ubi fit mentio lineæ, intelligitur de effectiva, non autem de contentiva, atque cum eodem sensu processum fuerit in ultima resolutione *coram Taja*. Nihilominus ego, (reflectendo ad veritatem,) non modicam desuper habebam difficultatem ex defectu applicationis dictæ propositionis, quæ vera est in suis casibus, in quibus loquuntur auctoritates ad id desuper inductæ nempè *Soccin. cons. 33. lib. 3. & Rota dec. 417. p. 1. rec.* quoniam *Soccin.* loquitur de patruo excludere volente defuncti germanam sororem, ideoque in ea diversitas rectè verificabatur, cum lineæ partui stipes non esset ille, qui erat stipes lineæ defuncti, ac sororis; ideoque diversitas linearum erat certa; Idemque in casu, de quo agitur *dicta dec. 417. p. 1. rec.* ubi de linea masculorum descendentium per fœminam quæ non facit lineam, sed dicitur finis lineæ, cum ista constituatur per patrem, non autem per matrem, ideoque dictæ auctoritates percutiunt casus diversos.

In casu autem de quo agitur, Laurentius senior pater Laurentij junioris Rei conventi, ac Poggius defunctus, ipsaque Victoria soror, ex cujus persona actor veniebat, omnes erant ex eadem linea effecti, va Francisci communis patris, quæ per necessè attendenda est in Statuto disponente de successione fratris morientis absque propria prole, & consequenter Laurentius junior dicti Laurentij filius erat de eadem linea effectiva dicti Francisci communis stipitis, ideoque istud motivum apud me magnam habebat difficultatem.

Quo verò ad secundum, super gradus inæqualitate; Scribentes pro reo convento non negabant 9 regulam pluries *hoc eodem tit.* & in alijs insinuatam, ut hujusmodi Statuta quoties non habeant amplitudinem verborum, vel rationem aliquam unde limitatio resultet, intelligenda veniant data gradus æqualitate, non autem per masculos inæquales, ut præsertim advertitur *disc 3.*; Dicebant tamen quod cum ageretur de filio superstite ex fratre prædefuncto, iste occupabat locum patris ex beneficio repræsentationis, quæ de plano intrat favore nepotum ex fratre in successionibus intestatis, cum difficultas versetur in successione fideicommissaria, vel 10 ex eo pinguiori beneficio subingressionis, ob quod etiam in fideicommissaria successione remotior fit proximiori æqualis ex pluries deductis *sub tit. de fideic. præsertim disc. 17. & 18.*, atque ita cessabat inæqualitatis objectum.

Ad id autem, probandum, ultra generalia, quæ locis proximè citatis, ac alibi pluries habentur super hac utraque repræsentationis, & subingressionis legali fictione; In specie hujusmodi Statutorum deducebam firmata *per Rotam in Romana successionis de Girona 23. Januarij 1574. coram Robusterio*, *& in Urbevetana hæreditatis 28. Maij 1599. coram Litta*; Ideoque in dictis congressibus, qui occasione revisionis ut supra habiti fuerunt, principaliter examinatæ fuerunt istæ decisiones, quæ majorem timorem inferebant, ob stylum nimium deferendi decisionibus præsertim antiquis.

Posterior decisio *Urbevetana*, de facili evitaba- tur ex facto, dum præcipuum ejus fundamentum consistit in littera clara Statuti, per quod soror tam per fratres, quàm per fratrum filios excluditur, ideoque ad rem non faciebat, undè propterea difficultas restringebatur ad alteram decisionem *in Ro-* 11 *mana de Girona coram Robusterio*, pro qua autem evitanda ponderabam, quod inter Statutum antiquum Urbis, de quo ipsa loquitur, & istud Viterbiense, aliqua possit assignari ratio differentiæ; Illud enim vocat fratres dispositivè; Istud autem loquitur conditionaliter; Istaque differentia notabilis esse videtur, quoniam in primo casu, una tantum

fictio intrat repræsentationis vel subingressionis ; In altero autem duplicem fictionem admittere oportet, contra juris regulas , Unam scilicet fingendo , ut masculi in conditione positi censeantur vocati; Et alteram, ut remotiores ex dicto repræsentationis vel subingressioms beneficio , efficiantur proximiores ; Istud autem inconveniens duplicis fictionis in specie observat *Faber de error. pragm. decad. 29. error. 1.* cum quo pertransit *Robles de repræsent. lib. 3. cap. 1. num. 20. cum seqq. & num. 30.* ut in causæ decisione.

Præterea advertebam mirandum non esse, quod
12 dicta decisio successivis temporibus impugnata non fuerit, neque de ea amplius actum sit, quamvis aliquo æquivoco ut infrà laboraret , dum paulò post illam editam prodierunt sub Gregorio XIII. Statuta nova, per quæ hujusmodi quæstio litteraliter tollitur, disponendo in fratrum filijs idem, quod Statutum antiquum de fratribus disponebat; Ubi etenim id non contigisset , non improbabiliter ea impugnari potuisset ; Siquidem principaliter se fundat in doctrina *Bart. in l. liberorum ff. de verborum signif. num. 12.*, ubi loquitur de nepote directo succedente in locum patris , atque ita primum lo-
13 cum occupante in successione avi, ad exclusionem filiæ , & sic de repræsentatione in linea descensiva in quibus terminis loquuntur *Fulgos. cons. 77.* & cæteri sequentes *Bart.* in eadem decisione allegati ; Atque in eodem sensu loquuntur *Faber. & Robles ubi supra*, procedentes cum eadem doctrina *Bart.*; In eisdemque terminis disputat quæstionem *Brun.* dictæ doctrinæ impugnator *de Statuto exclusivo art. 12. num. 202. cum seq.*, (licèt paucos habeat sequaces;) Nemo autem ex allegatis in eadem decisione descendit ad istam distinctionem inter lineam descensivam, & collateralem , quam individualiter excitat *Brunus ubi supra num. 206.*, quamvis illam omittendo , atque terminos quodammodo confundendo, pertranseat ad alteram quæstionem , àn sub nomine fratrum veniant patrueles.

Et quamvis in eadem decisione allegentur *Aretin. cons. 162. Alex. cons. 88. lib. 1. & cons. 36. lib. 6. Dec. cons. 484. Soccin. cons. 252. lib. 2. Roland. cons. 68. lib. 1.* & alij , qui loquuntur in his terminis concursus nepotis , ex fratre prædefuncto cum patruo pro successione defuncti fratris vel patrui respecti-
14 ve, & sic in propijs terminis repræsentationis in linea collaterali ; Attamen omnes percutiunt terminos diversos , nemo autem percutit illos præsentis quæstionis excepto *Gabr. cons. 1. l. 2.* scribendo in eadem causa in qua decisio prodijt; Siquidem *Alex. & Decius*, ac alij loquuntur in terminis quæstionis inter nepotem, & patruum de qua *Bald. cons. 30. lib. 1.*, ubi scilicet vocato per Statutum fratre vel proximiore, frater superstes , denegando beneficium repræsentationis, ac proximitatem fictam, prætendat succedere in totum privativè ad nepotem ex altero fratre prædefuncto juxta *Baldi* sententiam , quam ipsi negant, & sic ad diversum effectum, quoniam ; Aliud est admittere repræsentationem, ut remotior ejus beneficio admittatur ad æqualiter succedendum cum proximiore; Aliud verò ut ex eodem beneficio, remotior proximiorem excludat, in quibus terminis loquuntur *Aretin. dicto cons. 162. & Soccin. d. cons. 252. lib. 2.* scribentes pro nepote in duabus famosis successionibus feudalibus , in Regnis Siciliæ ultrà, & citrà ; Verùm de istis auctoritatibus dicebam nullam in proposito habendam esse rationem ; Tum quia ipsi succubuerunt atque contrarium pro patruo judicatum fuit, ut testantur *Milanen. decis. 8. num. 224. & 269. Rauden. cons. 1. nn. 66. & sequen. Ursin. de feud. par. 2. quæst. 4. art. 3. num. 8.* dum tunc magis recepta erat opinio ut repræsentatio , quæ per Feudistas datur in linea directa , non procedat in collaterali , undè propterea recte quoad istas auctoritates intrat consideratio *Franch. decis. 260. num. 5.* & canonizata *per Rotam in Lauden. Census 23. Junij 1666. coram Taja in fine.* quod quando allegantur Consilia , oportet videre decisiones super eis editas ; Tum etiam quia ibi agitur de successione feudorum juris Francorum, quæ sunt individa & non conveniunt nisi uni personæ cum ordine primogenituræ , ità ut difficultas inter rationem individuitatis, ob quam , atque ob peculiarem primogenituræ naturam, primum locum obtinet linea non curato gradu; Atque ex hac ratione pro-
15 venit apud modernos , ut magis communis opinio sit pro nepote ex fratre primogenito ex deducta per *Rovit. dec. 51. Ursin. d. art. 1. per tot.* plenè & elaboratè *Marcian. jun. disput. 1. cum seqven.*, qui licet extra causæ necessitatem evagando , ingeniosè conetur probare , ut etiam ex sola dispositione juris communis, beneficium repræsentationis operativum , sit nedum quoad exclusionem nepotis insimul cum patruo , sed etiam quoad eisdem patrui exclusionem , Nihilominus si bene ponderentur Novellæ Justiniani, ac auctoritates *Mastr.* & aliorum per ipsum deductæ , contrarium videtur verius , quoniam cum hoc beneficium introductum sit ex quadam æquitate, ista semper exerceri debet sine alterius detrimento , cum alias iniquitatem potiùs contineret ; Ideoque vera ratio dictæ opinionis consistere videtur in individuitate, ac in natura primogenituræ , in qua primum locum occupat linea ex ijs , quæ deducta habentur *sub tit. de feud. disc. 13.* & latius *in decisione Siciliæ* ibidem registrata, *& sub tit. de fideicommiss. disc. 16.* & alibi.

Ubi verò agitur de materia dividua, tunc juridica, ac rationabilis videtur *decis. 21. Capicij*, quæ in-
16 debitè impugnatur *in dicta decis. de Girona*, cum eam à Sac. Consilio canonizatam esse etiam in temporibus, quibus hæc posterior opinio ad favorem nepotis retinebatur, observet in specie *Ursin. dicto par. 2. quæst. 4. art. 5. & 6.*, ubi multas ponderat differentias inter repræsentationem in linea descensiva, & alteram in linea collaterali ; Ac etiam quia magna differentia est inter repræsentationem ad solum effectum includendi cumulativè, & ad alterum effectum excludendi , ut observat etiam *Rota dec. 417. par. 5. rec.* ubi admittitur, ut etiam in Statutis intret prima species, quoties Statutum non esset ita conceptum, quod ex verbis vel alijs circumstantijs ejus ambigua dispositio diversam mereretur interpretationem, cum non minùs in ambiguis Statuentium dispositionibus , quàm in illis testantium vel contrahentium, conjecturata voluntas inquirenda sit.

Hæc super istos puncto discurrebam , deducl posse, loquendo more Advocati , cum probabili spe, quod admittenda essent, stante opinione, cum qua communiter proceditur super stricta intelligentia hujusmodi Statutorum, utpotè exorbitantium; Verum quia in proprio sensu, hæc Statuta potius favorabilia reputanda videntur, utpotè ad antiquum jus Romanorum reversiva, nostrisque antiquis moribus adaptata, ex ijs, quæ habentur *in Pragmatica successionis disc.* 1. & in alijs; Hinc proindè magis placebat opinio Rotæ firmata in allegata *Romana de Girona* , ideoque tam ob affectionem ejus propriam opinionem , quàm etiam ob auctoritatem dictæ decisionis , libenter consului concordiam, quodque suscipi non deberet futuræ disputa-
tionis

tionis alea, ut sequutum fuit.

Et quoad tertium motivum in decisione desuper edita non tactum, eo quia Rota satisfacta de motivis in prioribus decisionibus canonizatis, de illo non curavit; Quod scilicet cum superesset dicta Hieronyma fœmina ex masculo prædefuncto, de qua Statutum nullam habet mentionem, & quæ propterea tanquam in casu omisso, atque per Statutum non considerato, admissa fuit in allegatis *decisionibus 291. per. 8. rec.* & *135. apud Rojas*, ita resultaret quod versaremur in casu mixto, ideoque ista mixtura personæ non exclusæ faceret in totum cessare Statutum, etiam respectu personæ exclusæ
19 juxta *consil. Collegij Perusini inter cons. Angeli 210.*, cum quo cæteri transeunt, ut omnium latius, & melius *Gabr. de succes. conclus. 4. num. 10. cum sequen. Marta de succes. legal. par. 2. quæst. 3. art. 2.* atque hanc opinionem tenuit *Rota*, *in Bonon. de Beraldis apud Giovagn. cons. 1. lib. 1. dec. 59. par. 1. rec. & decis. 43. par. 7.* & habetur *in Nepesina seu Sutrina successionis disc. 3.*

In discursu autem, qui super hoc motivo in congressibus habitus fuit, Collegæ non negabant veritatem conclusionis, sed dubitabant de effectu ob auctoritates *Ruini cons. 39. num. 2. lib. 3. Brun. in tract. extantibus masculis art. 6. num. 136.*, & aliorum, de quibus plenè *Giovagn. cons. 2. num. 28. & sequen. & cons. 3. lib. 1.*, quod scilicet ubi persona excludens est in pari gradu cum exclusa, & cum altera non exclusa, unde resultet mixtura, tunc vel exclusa non admittatur vel si admittatur, faciat partem ad favorem excludentis; Ponendo exemplum de fratre excludente sororem dotatam, quod si adsit etiam soror indotata, ista quidem succederet, sed non per hoc aperit locum sorori dotatæ, & exclusæ facienti partem ad favorem masculi; Et de quo etiam in terminis Consuetudinum Neapolis habetur *apud Rovit. cons. 28. & 29. lib. 2. Apont. cons. 61. Capyc. Latr. decis. 61. Montan. controv. 1. Buttiglier. de succes. ab intest. theorema 16. num. 9. & 10.*

Pro isto objecto evitando, (quatenus in prosequutione causæ, illud esset deductum); Dicebam in congressu, quod dupliciter responderi posset;
20 Primò juxta stylum simplicium pragmaticorum, quod allegatæ auctoritates non percuterent casum controversiæ, cum loquantur ubi persona excludens est in pari gradu cum exclusa, non descendentes ad casum ubi duo obstacula concurrant, unum mixturæ, & alterum inæqualitatis gradus, supplendum cum fictione repræsentationis.

Et secundò neotericè, assumendo provinciam probandi, quod hæc *Ruin.* & sequacium opinio non videatur tuta, cum ipsi moveantur ex eo quod conclusio desumpta *ex dicto cons. Collegij Perusini* fundetur solum in ea ratione, quod eatenus persona exclusa non admittitur, quatenùs excludens admittatur, itaut ista exclusa ab alia persona per Statutum omissa, cesset dicta ratio, quam ipsi unicam præsupponunt.

Istud autem præsuppositum detegitur fallax, cum non sit ista vera ratio conclusionis, sed potius altera, quod Statutum loquens in casu simplici, non habeat locum in mixto utpotè omisso, in quo
21 proindè, ipso Statuto de medio sublato, ac si non adesset, intrat indefinitè dispositio juris communis, cum eadem sit ratio totius quoad totum, ac partis quoad partem, ut benè ratiocinatur *Rovit. cons. 29. num. 6. & per tot. lib. 2. ex Ann. alleg. 117.* & aliis quos allegat, istaque est ratio, quam probavit *Rota in supra allegatis decisionibus 59. par. 1.*, & clarius *dec. 43. p. 7. rec.*; Ideoque cum causa disputanda esset in eodem Tribunali dicebam quod procedendum esset cum ratione per ipsum Tribunal canonizata, non autem cum subtilitatibus Consulentium, quorum, utpotè ad pecuniam, vel affectionem scribentium, auctoritas semper est suspecta; Verùm defuit occasio id disputandi, atque maturius examinandi, ob subsequutam ut supra concordiam, quæ stantibus prædictis difficultatibus, ab omnibus concorditer consulta fuit.

Ponderabam quoque quod facilius hæc admittenda essent ob particulares facti circumstantias, 22
quod scilicet persona non exclusa, & à Statuto admissa, esset etiam fœmina, & remotior; Durum enim, atque ab humana ratione alienum esse videtur, ut soror excludi debeat à successione fratris, ad effectum ut ejus exclusio impinguaret portionem alterius fœminæ remotioris; Verùm videbatur, quod in sensu supra allegatorum, hoc absurdum cessaret, quoniam dicta neptis non exclusa contenta esse debebat sua portione, soror verò exclusa faceret partem ad favorem excludentis.

Adhuc tamen non cessabat durities, quod soror primi gradus excluderetur per masculos remotiores in secundo gradu existentes, & quod fœmina remotior succederet, undè posita istius remotioris admissione (in sensu etiam veritatis) credebam justas dictas resolutiones pro sorore; Difficultas tamen mea erat contra utramque ut ex benigna in meo sensu, hujusmodi Statutorum interpretatione æqualiter excludi deberent, ex iis quæ super hoc puncto habentur *in dicta Nepesina disc. 3.*, diversaque ratio est in matre, cujus causa in hoc est proximior, ac favorabilior.

FIRMANA

SUCCESSIONIS

PRO

MANARDIS

CUM

PICCUCIIS.

Casus variè decisus per Rotam

De Statuto Amandulæ excludente cognatos propter agnatos usque ad secundum gradum, an requirat, ut cognatorum mater sit dotata per eum, de cuius successione agitur; Et de graduum computatione, an facienda sit de iure civili vel canonico.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Resolutiones causæ.*
3 *De puncto controversiæ.*
4 *Quid disponat hoc Statutum.*
5 *Quod debeat sufficere una dotatio.*
6 *Vt secunda pars Statuti esset independens à prima.*
7 *In testamentis non est immorandum in formula verborum, vel superficie scripturæ, sed in substantia voluntatis.*

8 *Idem*

8 *Idem in Statutis, & de ratione.*
9 *De alijs Statuti interpretationibus.*
10 *Rubrica habet vim legis, vel deseruit pro interpretatione.*
11 *Observantiæ nimium est deferendum pro interpretatione.*
12 *In computatione graduum attenditur dispositio juris civilis.*
13 *Quando secus, ut attendatur jus canonicum.*

DISCURSUS. XVII.

1 CUm Mandricardus Manardus, scriptis hæredibus tribus filijs, unicæ filiæ dotem in certa summa reliquisset, atque fratres, dicta sorore nupta, & dotata, pro communi viverent, defunctoque uno eorum superstitibus Cæsare, & aliis filijs, isti convixerint cum patruis, eisque uno post alterum ab intestato absque prole defunctis, dicti nepotes possessionem antiquam pro communi continuantes, totum possederint pacificè continuato spatio annorum viginti circiter; Postmodum Piccucij filij Mariæ Joannæ prædefunctæ Raphaeli ultimo defecto, prætendentes ut ipsis ad formam juris communis intestata successio tanquam nepotibus ex sorore æquè debita esset, ac nepotibus ex fratre, judicium immissionis in interdicto *quorum bonorum* instituerunt coram A. C., à quo prodijt reorum conventorum absolutoria; Introductaque per appellationem causa *in Rota coram Bevilaqua*,
2 datoque dubio, an actoribus danda esset immissio *sub die 14. Martij* 1664. negativè responsum fuit; Reproposita verò causa *13. junij* 1668. recedendo à decisis, affirmativa prodijt resolutio, adversùs quam concessa nova audientia, pendet disputatio soliti dubij, an standum sit in primò, vel in secundo loco decisis.

Quamvis autem Rei conventi cum tribus motivis actores repellere curarent, de quibus omnibus disputatum fuit coram A. C.; Primò nempè de renunciatione; Secundò de fideicommisso à dicto
3 Mandricardo ordinato (ut supponebatur) omnia controversa bona absorbente; Et tertiò de Statuto loci cognatorum exclusivo propter agnatos; Attamen Rota suspensis duobus primis, ijsque alijs disputationibus reservatis, de solo puncto intestatæ successionis, ac Statuti respectivè disputare voluit, de dicto autem alio puncto fideicommissi habetur *sub tit. de fideicom. disc. 105.*

In his autem disputationibus; Cum Statutum duo capitula, unum post alterum contineret, quorum primum excludit fœminas propter masculos
4 sub conditione dotis, etiam in modica summa, de bonis ejus, de cujus successione agitur; In altero autem subsequenti demandetur exclusio cognatorum propter agnatos usque ad secundum gradum; Hinc proindè unicus quæstionis punctus, super quo variavit, erat an ista posterior pars Statuti esset dependens, & consecutiva à præcedenti, ita ut intelligenda veniret eodem themate retento, quod scilicet fœmina, à qua cognati descendunt, dotata esset de bonis ejus, de cujus successione agitur, vel potius esset independens, adeòut dicta dotatio repetita non censeatur.

Credebant actores evitare difficultatem cum solo facto, in quo supponebatur, quod fratres, ultrà summam dictæ sorori à patre relictam, aliam de proprio dedissent pro dote, ideoque satisfactum esset Statuto, quod non exigit integram dotationem, sed aliquam partem etiam modicam; In hujus autem facti verificatione, certamen erat causæ Patronorum, cum de his Advocati non se ingerant.

Ubi verò dictum factum non assisteret; Quatenùs pertinet ad Advocatorum partes super dicti Statuti interpretatione, mihi pro reis conventis scribenti (etiam in sensu veritatis) probabilior videbatur prima resolutio, quoniam, ut dictum est; Statutum duas habet partes, in quarum prima agitur de exclusione fœminarum propter masculos, & tunc cum Statutum exigat illarum dotationem saltim in parte, oportet illius formam implere, quatenus explicitè id exigat; Secùs autem ubi verba sint ambigua, adeò ut intret quæstio, an unica dotatio pro exclusione ab omnibus successionibus sufficiat, vel requiratur, ut sequatur de bonis, de quibus in specie est quæstio, & sic de qualibet successione, cum tunc, quidquid, distinguendo super verborum formulis, & an per alternativam, vel copulativam, habeatur in sæpius enunciatis *decis.* 390. & 429. *Merlini*; & in alijs, pro meo sensu omninò verius videtur oppositum, ut unica dotatio sufficere debeat, ut advertitur *in Summa, & Nepsina disc.* 3. & in alijs, quoniam lex civilis in mulieribus, unicam semper considerat dotem in numero singulari; Idemque comprobat communis usus, ac etiam naturalis discursus, ideoque dicta opinio nullam probabilitatem habere videtur, cum ita eisdem fœminis, quando in familia numerosa mulierum successionum casus daretur, oporteret multas dotes constituere, ut alibi advertitur.

Verùm quidquid sit de hoc, inane opus videbatur punctum disputare; quoniam ob prædecessum fororis, ac etiam ob non existentiam patrui, adeout juxta receptam opinionem *Azonis*, nepores, exclusis fratribus, vel sororibus, venirent in capita, non autem intraret repræsentatio, ideircò dictæ fœminæ persona extranea erat à quæstione, dum actores veniebant tamquam cognati ex persona propria in concursu agnatorum, & consequenter non agebatur de prima parte Statuti, in qua fit mentio de fœminis, quibus dos congruit, ita sexu exigente pro conservanda honestate, ac pro publico bono, sed de secunda parte, in qua generaliter, ac indefinitè agitur de utroque agnatorum, & cognatorum genere complexivo masculorum, quibus terminus dotationis incongruit, ideoque omninò improbabilis videbatur posterior intellectus in secunda decisione prælitus, quod scilicet hæc secunda pars Statuti esset dependens, & consecutiva præcedenti, ac propterea intelligenda veniret eodem dotationis themate, seù præsupposito retento, cum isto secundo casu esset illa ratio, ob quam statuta facientia fœminas à successione extraneas, illas de dote providere curant, dum etiam lex antiqua, vel nova, quæ eamdem exclusionem demandabat, de dotatione sollicita erat, ac etiam quia inhumanum esset, ut fœminæ à successione excluderentur, eisque non daretur provisio.

Pro ista verò interprætatione, uno, vel altero modo facienda, plura per Scribentes hinc inde debebantur, ac in utraque decisione ponderatur, attenta verborum formalitate, & an una pars ab alte-
ra distincta esset per separatam periodum, seù orationem necnè; Et ad quem effectum consideraba-
tur illæ frigiditates Juristarum, de quibus habetur pluries *sub tit. de fideicomm.*, super puncto, an & quando oratio adjecta prohibitioni alienationis, vel exclusioni delinquentium, sit dependenter, vel independenter, seù principaliter, vel famulativè ponderando, an adsit punctus, vel littera majuscula

quæ unam orationem ab altera distinguat, cum similibus considerationibus, quas pro meo sensu semper pueriles censui, congruas Ludi magistris cum pueris grammaticam addiscentibus, quoniam in testamentis, quæ scribuntur, vel per ipsosmet testatores litterarum ignaros, vel per Notarios, sivè alios eamdem imperitiam habentes, sivè ad id non advertentes, insistitur in substantia dispositionis, ut etiam litterati experiuntur, quando scribunt negotia, ideoque prorsus improprium est ex hujusmodi formalitatibus, voluntatem, uno vel altero modo regulare.

Fortiùs verò idem dicendum est in Statutis, quæ 8 retroactis barbaris, ac indoctis sæculis ordinata fuere, quando etiam in magnis Civitatibus, loquendi, ac scribendi modus, ad modernam politiorem formam redactus non erat, multò magis in hujusmodi parvis oppidis, & locis, in quibus etiam hodiernis temporibus stylus grossolanus connaturalis videtur, ideoque prorsùs improprium est, cum hujusmodi verborum formalitatibus, & grammaticorum rigoribus procedi debere, cum omninò verùs procedendum sit cum sæpius insinuata propositione, ut neglecto verborum cortice, attendi debeat substantia voluntatis, quæ stantibus pluries insinuatis Italiæ moribus, ea est, conservandi bona in agnatione, ac regulandi successiones in ea forma cum qua in hac regione regulabantur, priusquam juris novissimi inventio, ac usus sequeretur, præferendo agnatos cognatis.

Ac etiam quia, dum in parte præcedenti excluduntur non solùm fœminæ dotatæ, sed etiam ea- 9 rum filij, ista secunda pars omninò superflua, seù fatua esset, cum soli filij primi gradus fœminarum sint illi, qui veniunt sub nomine cognatorum excludendorum intrà secundum gradum, ideoque non videbatur ad quid oporteret repetere hanc secundam partem, nisi ut ea esset omninò discreta à præcedenti, magisque ampla, & complexiva totius generis cognatorum, quam discretionem clarè comprobare videntur pleraque argumenta etiam ex sensu litterali desumpta, & præsertim ampliora verba denotantia etiam intestabilium successionem ob illa verba *propriè, vel impropriè*; Potissimè verò attenta Rubrica dictam discretionem clarè ostendente, dum profitetur de quatuor diversis disponere, nempe de Testamentis, de Substitutionibus, de Successionibus ab intestato, Et quod mulier dotata non succedat; Ergo discretus est casus successionis ab intestato generalis, à casu particulari exclusionis fœminarum propter dotem; Receptaque propositio est, quod Rubrica ubi habet orationem perfectam, pro lege habenda est, multò verò magis illa attendi debet pro legis, seù nigri interpræratione, ex deductis *per Fenzon. ad Statut.* 10 *Urbis 151. numer. 8. & 9. Rot. apud Gregor. decis. 5. num 2. apud Rojas decis. 359. num. 14.*, & frequenter.

Quia verò ubi agitur de materia interprætationis legis, vel alterius dispositionis ambiguæ, optima, omniumque melior interpræs est observantia, 11 in qua in secunda decisione magnum constituitur fundamentum; E converso autem agnati rei conventi acriter insistebant, quod ista inconcussa esset in contrarium; Hinc proindè eisdem Reis consuli, ut curando quæstionem dirimere cum facto, cujus motiva semper meliora, & solidiora sunt; Quatenus hæc præsuppositia justificatio sequatur, pro certo sperandus videtur recessus à secunda resolutione, cum ita observantia accedente, omnis difficultas cesset.

In prima disputatione Rotali, ac etiam coram A.C., prærendebant Scribentes pro actoribus, quod data etiam dictæ secundæ partis Statuti dependentia, adeout motivum dotationis non intra- 12 ret, adhuc tamen, non erant in gradu, de quo Statutum loquitur utpotè restrictum ad secundum gradum, ex recepta regula, de qua *ex Baldo in l. si aviæ Cod. de successor edict. Marescott. lib. 2. var. cap. 8. num. 23. Honded. cons. 4. num 3. lib. 1. Grat. discept. 67. num. 1. Altogr. cons. 47. lib. 2.*, ut etiam in terris Ecclesiæ in materia successoria, graduum computatio fieri debeat juxta ordinem juris civilis, cum ordo præscriptus à jure canonico percutiat solum materiam matrimonialem, Atque hoc posito, resultabat quod attenta persona defuncti, actores erant in tertio gradu, ipsique contendentes tanquam consobrini inter se erant in quarto.

Verùm istud motivum nullam penitùs probabilitatem habebat; Tum quia idem Statutum in alia parte disponit, quod ubi fit mentio graduum, intelligendum veniat juxta ordinem juris canonici, ideoque versabamur in claris, & expressis, in quibus cessant omnes quæstiones, & argumenta; Tùm 13 etiam quia receptum est, ut etiam præsumpta, seù adminiculativa diversæ voluntatis statuentium probatio in hoc proposito sufficiat ex doctrina *ejusdem Bald. in l. fin. vers. Sed si statutum C. de successor. edict.* cum concordantibus *per Honded. d. cons. 4. num. 49.* plenè *Altogr dicto cons. 47. lib. 2.* Istaque voluntas videbatur non solum adminiculativa, sed clara, quoniam juxta dispositionem juris civilis, sufficiebat dicere, quod fratres excludant sorores, dum intrà istos restringuntur duo gradus de jure civili, ideoque non esset verificabilis alter casus magis genericus concursus cognatorum, & agnatorum nisi inter consobrinos, vel nepotes, & avunculos, & sic attento ordine, seù computatione juris canonici.

NUCERINA

SUCCESSIONIS

PRO

FRANCISCO MORONO

CUM N.

Casus disputatus coram Prælato Judice commissario, incertus est exitus.

De Statuto Gualdi vocante fratres, & fratrum filios ad successionem fratris, exclusis fœminis; An attendenda veniat inter ipsos fratres distinctio unitatis, vel duplicitatis vinculi; Et an sub generica exclusione fœminarum, veniat etiam mater.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*

2 *De Doctoribus tractantibus quæstionem hinc indè.*

3 *Ita sufficit eos indicare absque superfluo cumulo allegationum.*

4 *Quomodo ista quæstio decidi debeat, & num. 12.*

5 *De*

5 *De statuto Urbis vocante fratres per copulativam.*
6 *Secus ubi vocat per alternativam, quæ denotat prælationem.*
7 *Concurrunt omnes ubi contemplata est agnatio.*
8 *De eodem concursu in fideicommissis.*
9 *Ubi latus maternum non est exclusum utrinque conjuncti præferuntur.*
10 *De ratione, cui innititur opinio favorabilis consanguineis.*
11 *De historia legali in materia successionis.*
12 *De eodem, de quo num. 4. quomodo quæstio debeat decidi.*
13 *Declaratur conclusio, de qua num. 6. circa copulativam, vel alternativam.*
14 *Mater non venit sub generica exclusione fœminarum, sed indiget nota speciali.*
15 *De hoc Statuto particulari ejusq; dispositione, & interpretatione.*
16 *De reduplicatione conjunctionis utrinque, an vincat unicam conjunctionem.*

DISCURSUS XVIII.

1 SEquuta morte ejus, qui fratres utrinque conjunctos, & consanguineos tantùm habebat, stante Statuto Gualdi, seù alterius loci istius Nucerinæ diœcesis ad intestatam fratris successionem vocante fratres, eorumque filios cum exclusione fœminarum; Hinc orta est controversia, an ex hac statutaria dispositione resultaret æqualis concursus fratrum consanguineorum, qui de jure sine dubio non intrat cum utrinque conjunctis, pro quibus in causa pendente coram Prælato in gradu appellationis ego semel scripsi, incertumque est quid in causa sequutum sit, forsan concordia ei finem dedit, dum amplius de illa actum non audivi, neque jurium alterius Partis communicatio sequuta est; Undè propterea judicium maturum desuper efformari non potuit.

In dicta igitur unica informatione desuper edita, duas efformabam inspectiones; Unam generalem, seù in abstracto, an ille ordo, qui per jus commune statutus est inter fratres utrinque, ac illos ex uno tantùm latere, procedat etiam in hujusmodi Statutis, vel potiùs sola conjunctio ex eodem paterno latere sufficiat; Et alteram in concreto, quid scilicet in casu istius Statuti dicendum esset.

Quatenùs pertinet ad primum; Quamvis DD. in hoc nimium certare videantur, atque per classes
2 dividi, adeout præ cæteris inter modernos, doctus, nimiùmque elaboratus *Cyriac. controv. 353.* relatis *Mandell. cons. 85. Mart. cons. 84. Menoch. cons. 187, Surd. dec. 239.*, & alijs quæstionem tractantibus pro opinione præferente fratres utrinque ad normam juris communis!, quadraginta duo Doctores colligat, quibus addi possunt deducta pro eadem opinione *per Michalor. de fratr. par. 3. cap. 14. num. 16.*; E converso autem, pro altera admittente æqualem concursum etiam consanguineorum, quam ipse in terminis Statuti Mantuani veriorem firmat, & juxtà quam decisum testatur, referat majorem numerum quinquaginta octo Doctorum, pluraque deducat fundamenta præsertim *num 26. & seqq.* reassumat legalem historiam in hac materia successoria insinuatam supra *in Perusina disc. 1.*

Attamen, loco omnium, dicta auctoritate *Cyriac.* insinuata, ut ita ostenderetur notitia agentium
3 de materia, quodque nimium facilè esset, transcriptoris partes gerendo, chartas allegationibus implere, (genio tamen ac stylo id nimium prohibetibus;) Advertebam, pro meo sensu erroneum videri, cum hujusmodi generalitatibus, vel cum arithmetico DD. numero, in ista quæstione procedere, atque cuicumque casui applicare auctoritates, ubi, vel respectivè alteri opinioni assistentes, cum verius videatur, istam esse pariter quæstionem facti, ac voluntatis potius, quàm juris, ad instar ferè omnium quæstionum, quas in ultimis voluntatibus, & præsertim in materia fideicommissaria habemus, quodque propterea cum eadem methodo procedendum sit, desumendi scilicet decisionem ex singulorum Statutorum tenore, ac particularium casuum qualitate, seù circumstantijs, cum ità auctoritates, quæ saltim pro notabili parte pugnantes videntur, potiùs diversæ, quàm contrariæ remanent, cum congrua earum applicatione, super qua totus est punctus, benè reflectendo ad circumstantias, de quibus singuli agunt; Undè propterea *Cyriac. Surd.*, & alii ut supra bene loquantur in terminis illius Statuti Mantuani, vel similis, non tamen generaliter cuicumque Statuto applicari debent, & è contra; Quare plures casus, ut decet, distinguendo.

Aut enim Statutum utranque fratrum speciem explicitè distinguit, ut facit Statutum 146. Urbis, ac etiam illud præsentis controversiæ, & tunc subdistinguendum est; Aut eos copulat, undè propterea omnimodam æqualitatem inter eos denotat, ut facit Statutum Urbis, & tenenda sit opinio, quam subsistinent *Ciriac.* ubi supra & alij per eum relati, ut advertit *Rota decis. 18. post Fenzon ad Stat.* ubi allegantur *Gabr. cons. 6. lib. 1.* & alij; Aut verò loquitur per alternativam, & tunc diversa opinio tenenda sit, cum alternativa denoret prælationem, seù ordinem per prius, & per posterius ut in his terminis *Ruin. cons. 28. num. 4. lib. 3.*; Et generaliter de hac operatione alternativæ habetur pluries *sub tit. de fideic.* ac etiam *sub tit. de feud.* ad materiam Bullæ Baronum *disc. 89* & alibi.

Aut verò dictas species non distinguit, nullumque alium discretivum loquendi modum inter eos tenet, & tunc principaliter inspiciendum sit, an maternum latus extraneum à successione efficiatur nec ne, quia nempè habita explicita, vel implicita contemplatione agnationis, mater, ac alij per eius latus attinentes, excludantur, & pro concursu æquali consanguineorum cum utrinque conjunctis respondendum veniat; Ad instar eorum, quæ in fideicommissis agnatitijs in hac eadem quæstione habentur in magistrali *decis. 91. Orthobon.* & in alijs relatis *sub tit. de fideic. disc. 20.*; Cum enim Statuta dicantur continere testamentum legis, hinc proindè meritò hæc materia, cum fideicommissaria regulanda videtur.

Aut verò maternum latus extraneum effectum non est, & tunc probabilior altera opinio videatur, quoniam ut pluries advertitur *dicto tit. de fideic.*, cognatorum inclusio seù mixtura, destruit agnationis contemplationem, & consequenter cessat potissima ratio, cui innititur opinio admittentium hunc æqualem concursum, neglecta vinculi inæqualitate, neglecta vinculi inæqualitate, quod scilicet maternũ latus tanquã extraneum seu imperti-
4 nens in consideratione non habetur, ac si non esset, ideoque istius vinculi prærogativa nullatenus remaneat considerabilis.

Historia verò legalis, quæ *ex Valent. Forastier.* & alijs in his terminis expenditur *per Ciriac. vbi sup. pra*, & insinuatur *dicto disc. 1.* benè considerabilis est, pro Statuti interpretatione in casu dubio, ut scilicet facilius reversio fiat ad nostros Italos

mores, atque ad illud jus, quo Romanum Imperium regebatur, dum erat in Italia, neglecto altero novissimo condito in Græcia, quod (nescitur quo spiritu) primi Interpretes, primique in hac facultate nostri parentes ita modicus receperint; Sed ubi ista ratio cessat, non videtur subesse probabile fundamentum, ob quod à iam recepto successionis ordine recedere teneamur; cum plerique ex tenentibus dictam opinionem pro concursu æquali, procedant, vel cum terminis feudalibus, vel cum illis fideicommissi agnatitij, ita præsupponendo extraneum, ac impertinens latus maternum, prout in utraque feudali, & fideicommissaria successione extraneum remanet.

Et in summa, ut procedendo cum pluries insinuata regula in huiusmodi quæstionibus voluntatis necessaria, quod principaliter immorandum sit in substantia verisimilis voluntatis, inspiciendus veniat finis, seù effectus à Statuto volitus, quoniam si ille est (ut frequentius esse solet), juxta nostros mores pro conservatione bonorum in agnatione seù familia, ità sufficiat impleri hunc finem, qui æquè habetur in consanguineis tantum, ac in utrinque coniunctis, secus autem è converso; Adeo ut ista voluntate assistente, pro meo iudicio, negligenda veniat dicta distinctio inter copulativam, & alternativam; Ea enim considerabilis videtur in ambiguo, secus autem ubi de contraria expressa, vel conjecturali voluntate probabiliter constat, quoniam ex pluries deductis *sub dicto tit. de fideic.* ac etiam *sub tit. de credito disc. 55.*, & alibi frequenter, copulativæ tribuitur virtus alternativæ, & è converso, alternativa vim copulativæ habet, firma semper remanente dicta propositione attendendi potius substantiam voluntatis, quã corticem seù figuram verborum.

His autem ita generaliter prænotatis, atque descendendo ad alteram inspectionem super applicatione in concreto; Dicebam probabilius videri, ut servari deberet ordo iuris communis ad favorem fratrum utrinque conjunctorum, dum nullibi legebatur exclusa mater, quæ sub generica exclusione fœminarum, ex magis communi, & recepta opinione non venit, utpote indigens nota speciali, ex ijs, quæ post *Bald. cons. 197. lib. 4.* & alios habentur relata *per Menoch. lib. 4. præsumpt. 59. num. 21. & cons. 197. nn. 4 & 958. nu. 2. Mart. de succes. par. 2. q. 3. art. 10. num. 7. & 10. cum seq. Molphes. ad consuet. par. 4. quæst. 44. num. 1. cum seqq.*, & conferunt, quæ habentur *in Sutrina, seù Nepesina disc. 3.*, de matre existente in medio, ut cessare faciat statutariam dispositionem.

Clarius verò attento ipsius Statuti tenore, dum specialem mentionem facit de matre, quam certis ibi expressis casibus excludit, ideoque facilius intrat dicta conclusio, quod ea sub generali fœminarum exclusione non veniat; Ac etiam quia Statutum loquitur de fœminis eiusdem cippi, de quo sine dubio mater dici non potest; Et quod magis, discretivè agendo de fratribus utrinque coniunctis, propter istos, explicitè mater excluditur à successione reservata sola legitima, in concursu autem consanguineorum relinquitur sub silentio, atque inter eosdem fratres adhibetur alternativa, quæ his alijs circumstantijs accedentibus, benè considerabilis remanet, pro consueta operatione prædicta, inducendi inter alternatos ordinem prius, & per posterius, ideoque probabilius videbatur, ut in hac facti specie, juxtà ordinem juris communis, pro fratribus utrinque respondendum esset.

Card. de Luca P. 2 de Succes.

De notabili autem casu in Italia nimiùm raro, in Lusitania verò, alijsque regionibus, in quibus magis in usu est matrimonia contrahere cum coniunctis, frequentiori an scilicet coniunctio utrinque reduplicata, vincat unicam, agit in specie *Sonsa decis.*

ANCONITANA
SEU
BERGOMEN. SUCCESSIONIS
PRO
CÆCILIA JOANELLA.

Responsum pro veritate.

De Statuto Bergomi excludente sorores ob agnatos; Et an civilitas, vel subjectio Statuti retineatur per eos, qui decedunt extra patriam, seù territorium, à qua diù absentes fuerunt; Et an mobilia, & nomina debitorum existentia extra territorium, sequantur personam defuncti, nec ne adhunc effectum comprehensionis sub Statuto.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *De Statutis Bergomi, & Brixiæ.*
3 *Sufficit subjectio bonorum, & personæ excludentis, non curata subjectione personæ exclusæ.*
4 *Per absentiam occasionalem non admittitur civilitas naturalis, neque contrahitur domiciliaria.*
5 *Potest haberi duplex civilitas, & an attendatur subjectio morientis.*
6 *Quod statutum non operetur in bonis extra territorium.*
7 *Referuntur agentes de quæstione an mobilia, iura, & nomina debitorum circumscribantur loco, & quomodo.*
8 *Distinguuntur species bonorum ad effectum huius quæstionis.*
9 *Universitas mercimonij reputatur irrestabilium, ut circumscribatur loco, & de ratione.*
10 *Rationes negotiationis videnda sunt in loco, in quo gesta est.*
11 *Quæ bona mobilia circumscribantur loco, & quæ non.*
12 *Quid de pecunia numerata.*
13 *Et quid de iuribus, & actionibus.*
14 *De nominibus debitorum.*
15 *Quod ista sit quæstio facti, & quomodo decidenda.*
16 *An sub confiscatione veniant bona extra territorium.*
17 *Quomodo decidi debeat quæstio de quanum. Pa & 15.*

DISCURSUS XIX.

CUM Silvester Joanellus Bergomensis, qui diuturno spatio annorum 40. circiter vixerat in Civitate Anconæ, mercaturam exercendo, atque testamentum condiderat, in quo in quadã ejusdem

Civitatis Ecclesia sepulturam elegerat, obijsset in Civitate Recanaten. occasione nundinarum, ab intestato (ob testamenti caducationem per hæredis in eo scripti prædecessum), superstitibus Cæcilia germana sorore, & duobus consobrinis, In Civitate autem Bergomi adsit Statutum, seù Pragmatica excludens ab intestata successione fratris sororem ob agnatos intra quintum gradum, præterquam in tertia parte, quæ illi præservatur, iuxtà consimile Statutum Brixiæ de quo loquitur *Fulgos. cons.* 84.; Hinc proindè, inter sororem, & patrueles, orta controversia, super ea pro veritate consultus fuit.

Cumque testator, tam in patria (de quà erant contendentes) quàm in dicta civitate Anconæ, alijsque pluribus locis, bona possideret, præsertim verò quamplura sparsa in varijs locis nomina debitorum ex causa mercimonij quod exercebat; Hinc proindè Respondendo distinguebam causam in plures inspectiones, iuxta dictorum bonorum qualitatem; Primò nempè quoad bona stabilia existentia in territorio Bergomen., in quo dictum Statutum viget; Secundo quoad bona stabilia vel æquipollentia, ut sunt census, & loca montium existentia in dicta civitate Anconæ, vel in Urbe, & alibi; Et tertiò circa merces, & bona mobilia, ac etiam nomina debitorum.

Quatenus pertinet ad primam; Respondi favore agnatorum contra sororem, cum ita de plano utraque subiectio verificaretur, dum tam defunctus, quàm omnes de successione contendentes, ac etiam bona subjacebant Statuto; Et nihilominus advertebam ut sufficeret quod concurreret civilitas agnatorum excludere volentium, ac subiectio bonorum, quamvis deficeret civilitas fœminæ excludendæ, quoniam ubi fœminarum exemptio non provenit ratione ecclesiasticæ qualitatis, unde intrent difficultates de quibus supra *in Bononien. disc.* 5. non curatur an ipsæ sint Statuto subditæ, nec ne, dum sufficit subjectio masculorum excludentium, in quorum gratiam, ac favorem principaliter Statutum prodijt, quamvis fœminæ, vel aliæ personæ exclusæ sint forenses, ut reprobata contraria sententia, quam tenent *Calderin. cons. 34. de testam.*, & *Ancharan. consil. 157. num. 4.* & alij; Sequendo alteram magis communem, cuius sequaces plenè referunt *Thesaur. lib. 2. quæst 4.* & *Surd. cons. 343.* & in locis proximè citandis firmavit pluries *Rota*, & præsertim benè *decis. 582. nu. 11. cum seqq. par. 5. rec.* & *decis. 364. num. 9.* & *seq. ead. par. 5. Add. ad Gregor. decis. 255. lit. B. in fin.* & fuit dictum *in Senogallien. successionis 28. Junij 1669. coram Albergato* edita in casu de quo *hoc eod tit. disc. 23.* ex ea congrua ratione quod potestas adest ratione bonorum ac adest favor familiarum subditarum, & quia si excluduntur fœminæ de loco magis aliæ minus dilectæ.

Neque dubitandum erat de subiectione, seù civilitate defuncti, cum pariter esset de territorio Statuti ratione originariæ civilitatis, quam semper retinuerat, ibi possidendo plura bona, & supportando publica onera, non obstante diuturna absentia ab ipsa cum animo, & credulitate decedendi extra patriam, & in loco, in quo diù vixerat, ut electio sepulturæ in testamento contenta, aliæque dispositiones denotabant, quòniam cum dicta mora fuisset occasionalis ex causa mercaturæ, ob quam ista industris natio Bergomensis per Italiam, aliasque partes, nimiùm sparsa vivere solet, idcirco id non tollit naturalem, veramque civilitatem, nedum respectu eorum, qui nati in patria ab ea discedendo, ex ista vel altera occasione, alibi vitam ducant, sed etiam respectu filiorum, qui extra patriam originariam nascantur, ex ijs, quæ habentur, *sub tit. de Regalibus in alia Anconitana disc. 104.* ac etiam pluries *sub tit. de privilegijs* ubi de hac materia civilitatis; Quinimo etiamsi defunctus verum domicilium in dicta civitate Anconæ contraxisset, undè propterea illius civis factus esset, quoniam non implicat retentio duarum civilitatum, quarum una sit ratione originis, & altera ratione domicilij ex deductis *dicto tit. de Regal. disc. 104.* cum tamen posita subjectione concurrentium, & bonorum, de non subjectione defuncti ratio haberi non soleat, nisi pro eius voluntate regulanda iuxta ea, quæ habentur *in Tuscana disc. 6.* Undè propterea istorū bonorū respectu nulla cadere videbatur probabilis ratio dubitandi.

Quò verò ad bona stabilia, vel æquipollentia, ut sunt census, & loca montium existentia in dicta civitate Anconæ, ac in Urbe, alijsque Status Ecclesiastici partibus; Pro sorore respondi, non quia in puncto iuris ego ità sentirem, cum probabilius mihi videatur, ut universa successio exspectet personam defuncti, & ex capite hæreditatis patrimoniales pro omnibus bonis regulanda sit iuxta motivata *in Januen. disc. 4.*; Sed cum controversia tractanda esset coram Gubernatore Anconæ, & successivè per appellationem in Curia, manifestè imprudens consilium esset cum dicta diversa opinione procedere, dum nimium recepta est alia opinio *eadem disc. 4.* insinuata super copulativo concursu utriusque subiectionis personarum, & bonorum, atteo ut ubi ego (quamvis diversum habeam sensum (in Urbe, vel Statu Ecclesiastico judicare deberem, ita quoque iudicarem.

Difficultas igitur restringebatur ad bona mobilia, & nomina debitorum, ad scilicet circumscribenda loco, vel potius sequerentur personam defuncti, undè propterea caderent sub Statuto; In hoc autem, ut patet ex deductis *per Tiraquell. de primog. quæst. 48.* & *49. Franch. dec. 93. vbi addit. Rovit. pragm. 1. de jurib.* & *exact. fiscal. n. 74.* & *seqq. Michalor. de Fratr. p. 3. c. 7. Bell. jun. de jure accrescendi 10. q. 2. ex n. 115. Merlin. de legit. l. 3. tit. 1. quæst. 11. n. 95.* & *seqq. Buratt. dec. 474.* cum alijs apud eos; videtur quod DD. in varias abierint sententias, undè propterea reputatur involuta quæstio, ob magnam opinionum varietatem; Hinc proinde ut planius procedi posset, hanc inspectionem subdistinguebam in plures bonorum & jurium species; Primò nempè in ipsam tabernam seù fundacum mercium cum eius annexis, & dependentibus, sub quibus veniunt nomina debitorum ex causa mercium minutarum venditarum, habita fide de pretio, ut vulgo dicitur ad credentiam, sive ex causa pecuniarum anticipatè solutarum pro mercium vendendarum pretio; Secundò in alia nomina debitorum stantia de per se independenter à fundaco; Tertiò iura & actiones; Quartò mobilia domi retenta; Et quintò circa pecunias, quæ domi vel in bancis vel depositis publicis, aut privatis retinerentur.

Quoad fundacum, seù mercimonium cum annexis ut supra, dixi probabilius videri, ut circumscriberetur loco, & consequenter non caderet sub Statuto; Tum ex huius Anconitanæ Civitatis usu reputandi huiusmodi negotia inter stabilia occasione æstimij seù collectarum; Tum etiam quia uti pluries alibi advertitur, præsertim *sub tit. de jure disc. 15.* & *16.*, huiusmodi mercimonia constituunt universitatē, quæ iure stabiliū fructiferorū reputari

solet etiam ad effectum .. uctuum recompensati-
vorum iuxta terminos textus *in l. curabit C. de act.*
10 *empti*; Ac etiam quia pro eodem negotio retinen-
tur libri, qui pro iure, & interesse plurium ita
contractantium, non possunt, nec debent à loco
removeri, adeò ut id prohiberi possit, ibique vi-
dendæ sint rationes, ex ijs, quæ habentur *sub tit.*
de jurisdict. & foro compet. disc. 75.; Et conse-
quenter situatio seù circumscriptio loci videtur certa,
secum trahens exigentias, quæ reputantur partes,
ac membra ipsius universitatis, ut advertitur præ-
sertim *sub tit. de empt. & vendit. disc. 34.*, undè si
in alijs quamvis remotis partibus adessent merces
destinatæ pro hoc negotio, istius loci censerentur;
Tum ratione universitatis, seù corporis universa-
lis ad se trahentis omnia membra; Tum etiam rati-
one destinationis, quæ in hac materia totum facit,
ut habetur *sub tit. de legatis disc. 7.*

Quo verò ad bona mobilia independentia à
præfato mercimonio, cuius pars, vel membra dici
non possent; Subdistinguebam inter illa, quæ de
11 sui natura destinata sunt, ut in eo loco permane-
ant, & quæ non sequuntur personam domini, &
possessoris, ut sunt mobilia lapidea, ænea, lignea,
ac etiam mobilia grossa, lanæ, lini, vel serici, tan-
quam supellectilia domus, in qua ità fixè habite-
tur, ut tunc pariter pro circumscriptione loci res-
pondendum sit; Potissimè verò in hac facti specie,
quod ram attentis præfata diuturna habitatione,
quàm electione sepulturæ, alijsque dispositioni-
bus, excludebatur animus discedendi, potiùsque
includebatur animus diversus continuandi habita-
tionem in loco, ibique decedendi; Secùs autem
in altera specie mobilium, quæ personam potius
sequuntur ut sunt, gemmæ, aurum, argentum,
& similia.

Quo verò ad pecuniam numeratam pariter di-
stinguebam; Aut est jure peculij, seù præsidij, ut
in loco certo perpetuò maneat; Vel sit destinata in
12 emptionem stabilium, vel censuum; Sivè sit mem-
brum mercimonij, & tunc circumscribatur loco,
Aut est usualis, & sequatur personam iuxtà distin-
ctionem, quæ habetur *eodem tit. de legatis* præser-
tim *discurs. 5. & 6.* in quæstione, an, & quando
sub legato mobilium veniat, nec nè pecunia nume-
rata, quæ domi, vel in bancis retineatur.

13 Circà iura, & actiones, dicebam videndum
esse, ad quid competant; Si enim ad bona stabilia,
istorum iure censentur, ideoque si ad feudalia, feu-
dorum iure censenda veniunt, ut in sua materia
sub tit. de feud., & est conclusio plana.

Demùm quoad nomina debitorum, in quibus
maior opinionum discrepantia dignosci videtur;
Advertebam, quod licèt magis communis opinio
14 videatur, ut attendi debeat locus contracti debiti,
ac destinatæ solutionis, vel saltim iste secundus;
Attamen, cum frequentius adjici soleant pacta, ut
debitores ubique desuper conveniri valeant, quod
implicitum est sub formula obligationis cameralis,
ob quam receptum est, ut electio fori competat,
quodque etiam de iure localitas præcisè non at-
tendatur, ubi creditor offerat deducere id, quod
interest, ex deductis *sub tit. de credito discurs. 92.*
sivè quod mora incursa per debitorem hunc effe-
ctum operetur; Hinc proindè his circumstantijs
accedentibus, probabilius mihi videbatur, ut cer-
ti loci circumscriptio non intraret, sed quod per-
sonam creditoris potius sequideberent, ut potè ani-
mo potius, quàm corpore, seù localiter possessa.

15 Considerabam præterea, ut ista quæstio, in
qua DD. adeò discordant, atque pro consueto
Card. de Luca P. 2. de Succes.
mihi exoso stylo aliquas ponderant formalitates,
ex legum dispositione, sivè inductione, vel anti-
quorum traditionibus desumptas, potius facti, &
voluntatis, quam iuris decidenda sit cum regulis,
vel distinctionibus insinuatis *dicto disc. 5. & 6. de*
legatis occasione agendi, an & quando pecunia,
vasa aurea, & argentea, gemmæ, merces, & simi-
lia veniant sub legato mobilium; Sivè iuxtà eas
ponderationes quæ habentur *in Romana confisca-*
16 *tionis sub tit. de Regal. in supplemento*, vel *sub tit.*
de iudicijs, occasione agendi de materia confisca-
tionis, quæ in uno territorio, vel Principatu se-
quatur, an capiat bona, & iura in alio territorio,
vel Principatu existentia.

Si enim casualiter, (ità exigente negotiatione,
vel alia occasione) habeat quis in diversis locis pe-
cunias in bancis, vel penès camsores ad usum, vel
17 merces, aliaque mobilia, seù etiam nomina debi-
torum in dies exigenda, absque certo fine, vel par-
ticulari destinatione, Et tunc probabilius ista sequi
debeant personam potiùs, quam locum, quidquid
nostri varient, cum revera hæc personæ cohærere
videantur; Secus autem ubi, studiosè, ac appen-
satè, ad certum finem, seù effectum, pecuniæ de-
ponantur in bancis aliarum Civitatum, vel Princi-
patuum, ibique studeatur habere etiam aurum,
argentum, gemas, & alia mobilia prætiosa, nec-
non, ut pecunia non remaneat omninò otiosa,
quod ibi ea traficetur super cambijs; vel aliàs ad ali-
quod honestum, sivè inhonestum lucrum detur,
animo ibi habendi quoddam separatum peculium
pro præsidio in casu infortuniorum, quæ in pro-
pria patria, vel in loco domicilij contingere pos-
sent, ut consideratur in dicta confiscationis mate-
ria; Cum enim animus, vel destinatio in his totum
faciat; Hinc proindè circumscribuntur eo loco, in
quo possessor esse voluit, ut ibi existant; Ideòque
erroneum semper censui procedere cum generali-
tatibus, sed quod sit quæstio facti, ac propterea in
singulis casibus prò eorum circumstantijs, & facti
qualitate, ut supra decidenda.

ROMANA
SEU
SPOLETANA SUCCESSIONIS
PRO
PAULO MORICONO.
CUM
ALPINIA, seù FRANCISCA.

Responsum pro veritate.

De civilitate, quæ requiritur in persona excludente, ad effectum ut Statutum exclusivum ei suffragari valeat, quando adesse dicatur, necne: Et in specie Statuti Vrbis excludentis matrem, & sororem propter fratres.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Ad effectum Statuti requiritur civilitas excludentis.*

3 *Qualis*

3 *Qualis debeat esse civilitas.*
4 *De acquisitione civilitatis domiciliariæ.*
5 *Possunt haberi duæ civilitates.*
6 *Mora occasionalis non inducit domicilium.*
7 *Aliud est acquirere civilitatem, aliud verò acquisitam amittere.*
8 *De eodem.*
9 *Quando facilius, vel difficilius intret retentio duarum civilitatum.*
10 *De alio casu super eadem conclusione, de qua num. 5. & 8.*

DISCURSUS XX.

1 SUper intestata successione Fabij Moriconi de Monte Leone Spoletanæ diœcesis indubitati domiciliarij Urbis, ubi totus, vel major eius assis consistebat, orta est controversia extrajudicialis inter Paulum germanum fratrem, & Alpiniam matrem, sivè Franciscam istius interim defunctæ filiam, & hæredem; Prætendente etenim Paulo ad normam Statuti Urbis 146. sibi, exclusa matre, & sororibus, successionem debitam esse; Replicabatur quod Statutum non intrabat ex defectu subjectionis, quæ copulativè requiritur tam bonorum, quàm personæ excludentis licet non adesset
2 illa personæ exclusæ, ut pluries in alijs advertitur præsertim *in Januen. disc. 4.*, ex eo quod dictus Paulus origine esset pariter de dicto oppido Montis Leonis, quodque licèt diuturnum incolatum in Urbe habuisset spatio annorum vingiti circiter, ac etiam ex privilegio, Populi Romani civilitate potiretur; Attamen eam, sivè ex privilegio, sivè ex domicilio quæsitam amiserat, dum per plures annos antequam istius successionis casus contingeret, uxore ducta in patria, ibi vivebat, & consequenter quod civilitas ficta, seù accidentalis Urbis non suffragaretur ad hunc effectum, pro quo necessaria est civilitas effectiva, cum domicilio vero, & personali, vel saltim interpretativo, retinendo domum apertam, & familiam, ac etiam supportando onera publica more aliorum
3 civium, & subditorum ex deductis *per Barbos. de Episcopo alleg. 4. Giurba observ. 75. & 76.* cum concordantibus *per Rotam apud Rojas decis. 332. & 333. decis. 292. num 8. par. 6. recen.*

Super hoc autem, ex parte dicti Pauli, vel ejus interim defuncti hæredum pro veritate consultus, pro eo probabilius respondendum esse censui, duas Responsi constituendo partes; Primò scilicet super requisito vetæ domiciliariæ civilitatis, quàm admittebam ad hunc effectum necessariam esse; Et secundò, an ea posita, seù quæsita, per dictum discessum cessasset, seù amissa esset.

Quatenùs pertinet ad primum; Civilitatis probatio videbatur plana, non solum ob initium certum resultans ex dicto privilegio, per quod ità declaratus fuit animus, cuius declaratione accedente, cessat quæstio, in qua D. Doctores adeò se involuere videntur, tam super requisito
4 temporis decennalis, quam super alijs signis, vel argumentis in proposito ponderari solitis, cum hæc procedant in ambiguo, non autem in claris, ex ijs, quæ habentur deducta *sub. tit. de præeminen. disc. 36. & seq.* ubi habetur actum de ista materia civilitatis; Sed etiam accedebant, longæva habitatio per duplicatum decennium, aliæque probationes, ea præsertim, quod in quodam Urbis Collegio, in quo ex fundatione nonnisi cives Romani admitti possunt, ipse admissus fuerat, pluriumque annorum spatio vixerat; Ideoque dubitandi ratio solum cadebat, an eadem jam contracta, & quæsita civilitas, amissa fuisset per dictum discessum.

In hoc autem dicebam, quod nisi efficacia hujusmodi desertionis argumenta in facto concurrerent, verius pro non desertione respondendum erat, ex vera, & recepta conclusione, de qua *apud Burat. & adden. decis. 81.* & pluries *dicto tit. de præeminen.* ubi est sedes huius materiæ civilitates duæ etiã veræ, una scilicet originis, & altera domicilij, sunt invicem compatibiles, rectèque possit eadem persona esse duorum locorum civis, tam ad effectum onerum, quàm etiam honorum, ac privilegiorum, aliorumque proficuorum effectuum; Idque præsertim in exteris Romanam Curiam sequentibus, quotidiana praxis docet, quotiens curant civilitate Romana donari, etiam cum effectiva adeptione publicorum officiorum, & munerum Civitatis, & tamen retinent alteram propriæ patriæ; Quamvis etenim, ut pluries in eadem propria sede advertitur, mora in Urbe occasionalis ratione Curialitatis quamvis per longissimum 6
tempus, civilitatem non inducat iuxtà notissimas decisiones *in Firmana codicillorum vetam Otthobono decis. 89. num. 9. & 145. nu. 31. & decis. 512. n. 17. par. 9. recen.* cum alijs in dicta sua sede, attamen id procedit in dubio, secus autem contrariã probatione accedente.

Posita verò civilitate jam legitimè contracta, & quæsita; Dicebam non obstare moram alicuius temporis extrà Urbem in patria originaria, ducendo ibi uxorem, atque acquirendo aliqua bona, quoniam huiusmodi, ac similia argumenta pon- 7
derantur per D D., benèque conferunt, ad effectum probandi incolatum, atque ità acquirendi fictam, seù artificialem civilitatem *domiciliariam*, non autem ut exindè *inferri posset* ad desertionem civilitatis jam contractæ, præsertim ubi huiusmodi actus sint potiùs connaturales, novum, ac diversum animum non redolentes utpotè gesti in patria originaria, cuius civilitas rectè compatibilis est cum domiciliaria, utramque eodem tempore retinendo, iuxtà casum præcisum, de quo habetur
8 actum *in Britinorien. dicto tit. de præemin. disc. 37.* ubi de originario Florentino, qui domiciliarium civilitatem in Statu Ecclesiastico bene contraxerat, deindeque occasione Senatoriæ dignitatis in patriam reversus fuerat, Quamvis n. in eo casu aliqua haberetur difficultas, undè propterea ad omnẽ bonum finem obtenta fuit Apostolica dispensatio; Attamen id provenit ex rigore Constitutionum Apostolicarum cum verbis nimium effrœnatis requirentibus verũ; ac effectivum domicilium, atque excludentibus quamcunque fictam civilitatem, secùs autem ad alios effectus, in quibus ista particularis ratio non urgeat.

Et consequenter, (ut mox allegato discursu advertitur), Aliud est ponderare huiusmodi adminicula ad effectum acquirendi novum domicilium, 9
Aliud verò ad effectum inducendi illius desertionem, atque civilitas jam contractæ amissionem; Potissimè verò dum in facto supponatur quod idẽ Paulus singulis annis ad Urbem accedere solitus erat, ibique morari per aliquod tempus, atque domum apertam retinere, ut de facto in eadem vimum cum uxore, & filijs obijt.

Facilius autem dicta præsumptio retentionis, seù non desertionis domicilij Urbis admittenda venit, cum sit merè favorabilis, ac privilegiativa 9
nullum præseferens onus, cui subiaceant cives, non autem forenses, ut contingit in parvis Civitatibus, & locis, in quibus solvuntur collectæ, aliaque

aliaque civica onera supportantur, quo casu facilius intrat præsumptio desertionis ratione inverisimilitudinis, quod quis duplicia onera civica in duobus locis velit supportare.

Hinc proindè, in plerisque consimilibus controversijs, & præsertim in una *Faventina* pro Augustino Majolo cum Theresia etiam Majola, in qua occasione cujusdam renunciationis, cujus mentio habetur in sua materia *sub tit. de Renunciat. disc. 14.* incidenter actum fuit de Statuto Faventino excludente sorores propter agnatos, an scilicet Dominicus patruus, qui neptem, ac respectivè sororem excludere volebat, esset, necnè civis Faventinus, ad effectum, ut ei Statutum suffragari possit; Cum objiceretur, quod dicti Majoli origine Mediolanenses, occasione mercaturæ effecti essent cives Faventini ex civilitate eorum patri donata per Civitatem, sub expressa conditione domicilij, ideoque suffragari non posset, stante domicilij desertione, aliud habendo in Civitate Ravennæ; Replicabam de eisdem, de quibus supra, quod scilicet incolatus in dicta Civitate Ravennæ esset accidentalis, seù occasionalis ratione mercaturæ, ac etiam ob dictam civilitatis duplicitatem rectè compatibilem, præsertim, dum in filiis ejus, qui hanc civilitatem ex privilegio obtinuerat, ea erat potiùs naturalis, seu originaria, quam accidentalis, & acquisita.

PARMEN.
HÆREDITATIS
PRO
CATHARINA SPANA
CUM N.

Responsum pro veritate.

De Statuto Parmensi excludente fœminas propter masculos, sub conditione dotis, qua non data, vel non oblata, fœminæ ad successionem reintegrentur; An dotatio, seù oblatio fieri possit per masculorum creditores, vel hæredes extraneos.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *De Statuto continuante possessionem defuncti in hæredem.*
3 *An Statutum reintegrans fœminam intrà certum tempus non dotatam, exigat interpellationem, & moram.*
4 *Non sunt adhibendæ diligentiæ non profuturæ.*
5 *Jus excludendi fœminas à successione non transmittitur ad extraneos.*
6 *Quod negatur hæredibus, multò magis creditoribus.*
7 *Quando jus statutariæ exclusionis transmittatur.*
8 *Quando dicatur pœna, vel conditio.*
9 *An creditoribus competat purgatio moræ, nè debitor incurrat pœnam, & privetur bonis.*

DISCURSUS. XXI.

1 RElenta eadem facti serie enunciata *sub tit. de hærede, & hæredit. disc. 26.*, occasione agendi de Statuto continuativo possessionis defuncti in *Card. de Luca P. 2. De Succes.* hæredem; Disponente Statuto Parmen. exclusivo fœminarum propter masculos, ut fœminis dos dari, vel offerri debeat infrà sex menses à die interpellationis, sin minùs ad successionem reintegrentur; Cum in hac facti specie Cæsar, antequam Catharina soror nubilis efficeretur, plura contraxisset debita, ob quæ bona hæreditaria patris distracta fuerunt, ipsequè à sorore interpellatus, respondisset non habere modum dandi, vel offerendi dotem ex carentia bonorum, ideoque elapso termino, ad formam Statuti, fœmina prætenderet se ad successionem reintegratam esse, atque tanquam cohæres vindicare vellet à tertijs possessoribus bona pro sua virili, ac etiam juvari beneficio alterius Statuti continuativi in possessorio; Rei conventi, qui bona emerant, ac etiam eis adhærentes creditores tanquam necessarij defensores, ac principales interessati prætendebãt ipsos admittendos esse ad moræ purgationem mediante congruæ dotis oblatione; Quarè introducta desuper causa, (ut credo), in Consilio Parmen.; duo erant puncti, Unus ordinis circa beneficium Statuti continuativi possessionis; 2 Et alter in meritis negotij principalis, atque de primo habetur *dicto disc. 26. de hærede, & hæredit.*

Quatenùs igitur pertinet ad alterum punctum negotij principalis, an scilicet factus esset locus reintegrationi fœminæ tanquam per restitutionem suitati, vel juri communi ob non impletam in termino conditionem, sub qua Statutum eam excludere voluit, & non aliàs; Non opportebat assumere quæstionem, de qua supra *in Perusina de Benincasa disc. 2.*, an .s. terminus à Statuto præfinitus curreret ipso iure, adeò ut dies interpellet pro homine, & sufficiat ad inducendam moram, vel potiùs necessaria sit formalis interpellatio judicialis, quoniam quæstio cessabat ex facto tripliciter; 3 Primò quia Statutum (ut supponebatur) expressè demandat interpellationem; Secundò quia illa jam sequuta erat in forma iudicij, ac ser. ser.; Et tertio quia non oportet spectare fictionem, ubi habetur veritas, dum masculus interpellatus ad dandam, vel offerendam dotem, declaraverunt neutrum implere posse ex carentia bonorum, ideoque intrabat recepta propositio pluries insinuata sub diversis materijs, & de qua cæteris relatis habetur *apud Bich. decis. 484. num. 1.*, quod non oportet adhibere, vel expectare illas diligentias quas 4 jam certò constat esse inanes, & non profuturas.

Hinc proindè, unicus disputationis punctus erat, an masculi excludentis creditores, sub quorum nomine veniebant etiam emptores, ac possessores bonorum; Vel quia successerint in iura creditorum cum prætio dimissorum; Vel quia essent evictionis creditores, moram nomine debitoris purgare possent, atque dotem congruam ad formam Statuti dare, vel offerre etiam post lapsum termini.

In hoc autem, scribendo pro fœmina, atque substinendo negativam; Quamvis occasio non dederit invenire tractantes, qui ad hos præcisos terminos descendant; Attamen arguendo à fortiori iuxtà legale argumentum deductum *ab Authen. multò magis &c.*; 5 Dicebam planam videri dictam negativam, dum ex firmatis *apud Ruinum cons. 74. lib. 2.* istud jus personale non transmittitur ad hæredem extraneum, in quo cesset Statuti ratio, seù finis, vel effectus ab eo contemplatus, ut etiam in proposito transmissionis hujus prælativæ successionis statutariæ non admittendæ, quando in transmissario non concurrat eadè qualitas vel ratio, quæ in transmittente, vel saltim ratio sanguinis, habetur

supra *in Fanen. disc. 15.*, quoniam, ut ibi advertitur, hæc est facultas in animo latens, quæ ab alio explicari non potest, dum masculus potest nolle hoc beneficio uti; atque fœminam ad coæqualem successionem admittere.

Multo igitur magis ubi id, quod negatur hæredi, negandum est creditori, qui longè minus jus in hujusmodi bonorum, ac jurium acquirendorum agnitione habet, quoniam fideicommissum vel legatum purificatum, ac delatum, quamvis non agnitum, transmittitur ad hæredes; Prout etiam transmittitur jus petendi legitimam vel ejus supplementum; Atque in plerisque casibus ratione sanguinis vel anni ad deliberandum, sive ex capite restitutionis in integrum, est transmissibile jus hæreditarium, & tamen hæc denegantur creditoribus, quibus jus non datur nisi ad bona jam effecta de dominio debitoris, qui potest in eorum præjudicium non agnoscere ex ijs, quæ ad materiam textus *in l. qui autem ff. quæ in fraudem creditor.* habentur pluries *sub tit. de credit.* præsertim *disc. 137.*

Quamvis autem, quando hoc Responsum dedi, ex præmissis conclusionibus, ac rationibus in jure veris, hæc deducerem, etiam cum aliquo sensu veritatis (super qua tamen in hujusmodi controversiis seù causis extra Curiam ad instantiam unius ex partibus absque formali disputationis trutina non 7 de facili maturum judicium efformari potest;) Attamen ex aliquo intervallo, ad hæc reflectendo, aliqua exorta fuit difficultas considerabilis; Præmissa, siquidem rectè procederent quando masculus nec verbis, nec factis ejus animum declarasset, adeò ut ambiguum remaneret, an voluisset sororem ad æqualem successionem admittere, atque non uti beneficio Statuti juxta casum de quo *in dicta Fanen. disc. 15.*; Secus autem in hac facti specie, dum successionem masculus in totum agnoverat, distrahendo omnia bona, etiam pro virili fœminæ, unde propterea, ex hoc actu, qui in ista portione geri non poterat citra jus, & nomen hæredis, resultavit aditio juxta terminos textus *in l. gerit & l. pro hærede ff. de acquirend. hæred.* de quibus pluries in sua materia *sub tit. de hæred.*; Et consequenter, data acquisitione non intrant amplius termini dicti textus *in l. qui autem ff. quæ in fraudem creditorum* cum in jam quæsitis debitor creditoribus præjudicare non possit, ex deductis in locis citatis *sub tit. de credito*, adeout ista reintegratio, quæ fœminæ conceditur, redolere videretur potius speciem pœnæ, & caducitatis juris jam quæsiti propter moram in non adimplendo, & consequenter ut intraret conclusio *de qua sub tit. de emphyt.*, ut creditor admittatur ad moræ purgationem.

Et quamvis, ut advertit in specie *Ruin. dicto cons. 74. lib. 2.* & habetur in hac eadem causa *dicto disc. 26 sub tit. de hærede*, verè ac propriè ista non dicatur formalis seù pœnalis, qualis dicitur illa, quę 8 consistat in amissione rei propriæ, sed potius detectio non implementi conditionis potius suspensivæ, quam resolutivæ cum retrotractione ad suum initium; ut etiam plenè comprobat *Camerat. respons. 5. & seqq. lib. 1.*, occasione agendi de eodem Statuto continuativo, atque advertitur *sub tit. de testam. disc. 73.* ubi de distinctione conditionis suspensivæ, & resolutivæ, ac etiam *sub tit. de Matrim. disc. 14.* ad materiam *cons. 116. Oldradi*, & an contraventio causet impedimentum juris quærendi, vel amissionem juris quæsiti, quasi quod ista sit conditio suspensiva, quæ in substantia insit ab initio ac se opponat principio acquisitionis, quamvis ex intervallo ejus purificatio detegatur, dum non est facere de novo sed detegere, Attamen inspecta veritate naturali, ac de facto, ista dicitur ficto, vel subtilitas legalis, operativa quidem ad effectum ut excludatur illa rejectio, quæ in ijs, quæ sunt formaliter pœnalia de jure intrat, non autem impedit quin verè dicatur tolli id, quod jam obtineatur juxta deducta *in Venusina coram Coccino decis. 493. p. 4. rec. tom. 2.* cum alijs, de quibus *dicto disc. 73. de test.* & *sub dicto tit. de matrim. disc. 14.*

Hinc propterea, purgatio moræ admittenda videtur, quando æquitas suadeat, quoniam aliud est agere de substinendo validitatem dispositionis, & ne tanquam formaliter pœnalis improbadici valeat, atque pro non scripta habenda sit; Aliud verò agere ad effectum impediendi amissionem lucri jam quæsiti, atque privationem illorum bonorum, quæ naturaliter, & de facto acquisita, & possessa fuerunt, præsertim favore contendentium ex causa onerosa, adeò ut congruere videantur ea, quæ favore creditorum habentur *in Farfen. subtit. de emphyt. disc. 8.* cum similibus; Defuit tamen occasio hucusque hunc punctum præsum disputare, ideoque maturum judicium desuper efformari non potuit, incertusque est hujus causæ exitus, dum post unicum responsum, de illa amplius actum non audivi, quod in causis, quæ extra Curiam disputantur, ut plurimum contingit.

BONONIEN.
SUCCESSIONIS DE MARESCOTTIS
PRO
CORRADINO, ET NICOLAO
CUM
CATHARINA DE PAZIIS

Responsum.

De Statuto Bononiæ excludente matrem etiam à legitima propter fratres, an locum habeat ubi defunctus, condito testamento, instituat fratrem, cui substituat extraneum qui succedat adhuc viva matre.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Quod statutum tollat legitimam parentum vel filiorum in totum.*
3 *Referuntur agentes de hoc Statuto in specie.*
4 *Statutum cessat in casu testamenti.*
5 *Declaratur quando id procedat.*
6 *De intelligentia Statutorum eorumque extensione.*
7 *Non sufficit existentia personæ excludentis, nisi ea succedat.*
8 *De congrua interpretatione hujus Statuti Bononiæ.*
9 *Declaratur conclusio de quanum 7.*
10 *De regula* cessante causa &c. *quando procedat.*
11 *Quod fideicommissarius habeatur etiam ad effectum Statuti tanquam primus hæres.*

12 *An fideicommissarius succedat testatori vel gravato, distinguitur.*

13 *Quando statutum non suffragetur extraneo substituto.*

DISCURSUS XXII.

ALexander Maria de Marescottis, scripta hærede usufructuaria matre, hæredem instituit Clementem Mariam fratrem, cui sine liberis decedenti, substituit Corradinum, & Nicolaum agnatos; Cumque factus esset substitutionis casus, adhuc superstite matre, ista prætensionem excitavit, ea postmodum defuncta prosequutam per Catharinam filiam, super legitima sibi de jure debita, ex triplici fundamento; Primo quod Statutum Bononiæ *Rubric. de succes. ab intestat. §. ipsi quidem fratres*, exclusivum matris propter fratres, non posse tollere legitimam de jure naturæ debitam; Secundò quod, cum loquatur de successione ab intestato, locum non habeat condito testamento; Et tertiò quod in omnem eventum, defecto fratre, tanquam ex cessante ratione Statuti, in concursu remotorum transversalium, ad legitimam reintegrari deberet.

Quare desuper ex parte substitutorum consultus, pro ipsis probabilius de jure respondendum esse censui; Siquidem statutaria dispositio super exclusione matris, etiam à legitima, est litteralis; Et quamvis aliqui crediderint Statutis hanc potestatem denegari, ex eo quod legitima sit de jure naturæ; Attamen in foro, id inter fabulas reponi meretur, etiam circa legitimam filiorum, quorum ali-
2 quod majus jus esse videtur, dum quoad eos, concors est DD. sensus, ut ea sit de jure naturæ; Multo magis quoad illam parentum, in quibus id est sub quæstione, ut patet ex deductis in sua materia *sub tit. de legit. & detract. disc. 10.*, & in specie istius statuti agunt *Grat. cons. 21. lib. 1. Bero cons. 133. in fine &*
3 *cons. 177. n. 1. lib. 2. Rot. Bonon. dec. 11. & Rot. Romana decis. 272. num. 10. par. 5. rec.*; Multò verò magis, dum istud Statutum neque tollit legitimam in totum, sed ejus loco subrogat usumfructum, ideoque ita satisfacit illi juri naturæ, quod impropriè à DD. in hoc proposito ponderatur, cum circa quotam, vel modum, extra omne dubium sit, ut totum pendeat à mero jure positivo; Ideoque primum fundamentum verè levissimum, nullaque ponderatione dignum erat.

Minus subsistere dixi alterum, ut Statutum procedat ab intestato, ideoque cesset condito testamento, & super qua propositione, juxta consuetam ineptiam, allegationibus columnæ implebantur per aliquos ex parte matris consultos, quoniam conclusio est vera, sed fallacia clara est in applicatione; Ut enim alibi *hoc eodem tit.* advertitur, & in-
4 specie hujus Statuti *in dicta decisione 11. Bonon. & dicta dec. 272. num 11. par. 5. rec.*, id procedit, quando testator, recedendo à statutaria dispositione, facit suam, & successibilem illam personam, quam Statutum extraneam, ac insuccessibilem fecerat, ita recedendo à statutaria dispositione; Secus autem ubi, cum ista se conformet, quoniam tunc ea facilius procedit.

Ut enim pluries in alijs habetur, hujusmodi Statuta continere dicuntur fictum, seu præsumptum testamentum ejus, qui testari noluit, vel non potuit, quasi quod ita ejus successionem regulari voluerit; Cumque sine dubio, nè dum in legali, sed etiam naturali sensu, ac ratione, major sit virtus, ac operatio expressi, & veri, quam taciti, & præsumpti; Hinc proindè prorsus fabulosum esse dicebam hoc motivum fundatum in ea (pro meo sensu) inepta propositione, quæ per ora pragmaticorum volitare solet, ut hujusmodi Statuta intelligi debeant in verbis 6
quodque tantùm disponant, quantum sonent, nèque admittenda sit extensio ab identitate, vel majoritate rationis, sed solum attendenda veniant in ijs, quæ oculis corporeis legi possunt, ut præsertim patet ex adductis *in Fanen. disc. 15.* ac in decisionibus in ea causa editis.

Alicujus autem considerationis videbatur tertium motivum cessantis rationis Statuti, stante 7
conclusione de qua in aliis *hoc eodem titulo* præsertim *in Sutrina disc. 3. & dicto tit. de Legitim.* pluries præsertim *disc. 4.*, ut non sufficiat existentia personæ excludentis de facto, nisi exclusionis effectus ad ejus commodum cedat, non autem alterius extranei, vel remotioris à Statuto non contemplati, (quidquid in contrarium teneant p'ures locis supracitatis relati,) quoniam spectanda est ratio Statuti, seu finis, vel effectus ab eo consideratus; Unde propterea *Monterent. ad hoc statut. Bonon. eodem* 8
tit. §. filiabus litt. A. verb. universa, bene observat, quod si moriens pro parte instituat personam excludentem à Statuto contemplatam, & pro parte extraneum, in hac ratafœmina exclusa, cui de jure debita sit legitima, istius supplementum petet; Atque his Scribentes pro matre addebant vulgarem regulam cum eodem inepto stylo copiosissimè exornatam, quod cessante causa, cessare debet effectus.

Verùm pariter dixi fallaciam consistere in applicatione conclusionis in suo casu veræ, malè autem applicatæ; Procedit enim quando persona exclu- 9
dens non vult, vel non potest successionem obtinere, adeòut Statuti ratio, vel finis non impleatur; Tunc etenim admittebam verum esse ut illud non intret; Secus autem ubi persona à Statuto prædilecta, successionem obtinuit, quam deinde amisit per mortem naturalem, vel civilem, ob quam eam amplius retinere non poterat, quoniam tunc successionis effectus jam impletus, seù consumatus est; Et consequenter ubi agatur de Statuto simpliciter excludente absque illa reintegratione, de qua *in dicta Perusina disc. 2.* duæ intrant in proposito recep- 10
tæ propositiones; Prima scilicet quod semel exclusus, perpetuò remanet exclusus, ab eo tamen casu successionis, in quo exclusio sequuta est; Et secunda, quod dicta regula *cessante causa, &c.* non procedit quando effectus est jam consumatus, juxta theoricam *Bart. in l. fin. sub num. 2. ff. ad Tertullian.* cum concordantibus collectis *per Merlin. de legit. lib. 3. tit. 1. q. 3. n. 1. & seqq. & q. 23. n. 2.* & passim.

Et quamvis in contrarium ponderaretur conclusio, de qua *dec. 582. par. 5. rec. num. 26.*, ut fidei 11
commissarius reputetur verus, ac primus hæres morientis, ac si ab initio scriptus esset; Attamen pariter fallacia consistebat in applicatione, juxta adeo frequens, & quotidianum vitium pragmaticorum immorandi in sola littera doctrinarum; Dicta enim conclusio est vera, sed procedit in casu opposito, quando scilicet moriens hæredem scribat ipsam personam exclusam, cui substituat excludentem, adversus quam facto casu restitutionis detractionem prætendere non poterit sub prætextu quod recessum fuerit ab ordine Statuti, quoniam si poterat directè, & ab initio in totum excludere eam, quem primò honoravit, ac vocare substitutū, manifestæ ingratitudinis species esset, id objicere, ideoque prætensio irrationabilis remaneret, quod nil commune habet cum casu controversiæ.

Licet enim substitutus, primo testatori, non autem gravato succedere dicatur, atque ex illius, non autem istius judicio successionem obtinere; Attamen non exinde inferri posse dicebam ad effectum de quo agebatur, quoniam si defunctus purè instituisset fratrem, qui deinde moriens, alterum sibi placitum hæredem scripsisset, vel ab intestato de jure communi, vel statutario habuisset, nihil adversus eum persona jam exclusa prætendere posset; Igitur multo minus adversus illum successorem, quem prudenter moriens destinavit, inhærendo eidem rationi per Statutum consideratæ, dum ut pluries advertitur *sub tit. de fideic.* & alibi præsertim *sub tit. de feud.* ad materiam Bullæ Baronum, fideicommissarius, ex quodam ordine necessario inducto per testatorem, succedere dicitur gravato, cujus proximitas attendenda est, dicitur autem primi, non autem secundi hæres, ad effectum onerum, & ne teneatur servare factum gravati.

Tunc autem advertebam quod probabilis dubitandi ratio cadere posset, quando substitutio facta esset in fraudem, quia nempe moriens instituisset personam à Statuto vocatam, quam purè, seù alias ita gravasset, quod in effectu commodum exclusionis non esset suum, sed extranei, ita eludendo legalem obligationem sub pallio Statuti, ejus fine vel ratione non impleta; Secùs autem ubi sincerè, ac citrà fraudem, persona excludens instituta est, eique fine prole decedenti detur alter substitutus rationabilis, ac juxta mentem ejusdem Statuti, ita illius rationem, seù finem prosequendo, cum tunc nulla probabilis dubitandi ratio cadere videatur.

8 *Quod hæc Statuta sint potius favorabilia & benignè interpretanda.*

9 *Declaratur ad quos effectus hæc benigna interpretatio capienda sit.*

DISCURSUS XXIII.

INtestatam successionem Hippolyti Fontini defuncti in oppido Corinaldi patriæ originis, ab eo Judice sibi decerni obtinuerunt agnati, octavo, ac respectivè nono gradu transversali attinentes; Habita verò de his notitia per Livium quarto consanguinitatis gradu attinentem, qui in patria diversa vivebat, judicium petitionis hæreditatis contra eos instituit cum subsequuta sententia, à qua introducta per appellationem causa *in Rota coram Vicecomite, sub die 27. Junij* 1688. ejus favore resolutio prodijt, ad cujus normam expedita sententia, & commissa causa in eadem *Rota coram Alberano*, conformes resolutiones prodierunt *sub diebus* 8. *Junij 1669.*, & 27. *Junij* 1670., expeditaque tertia sententia, Signatura rescripsit cum solita clausula *sine præjudicio executionis trium conformium*, unde propterea actor intentum obtinuit.

Non dubitabatur de bono jure actoris, attentis terminis juris communis notissimi, per quod, sublata differentia agnationis, & cognationis, ac sexus, sola gradus proximitas attenditur, cum jura sint litteralia, ad quorum normam procedunt omnes DD. sine contradictione, adeòut nimium displiceret, quod in aliquibus ex dictis decisionibus (dum in eis loquendum est magistrali stylo) super principio adeo notorio, ac præsupponendo, jura, & auctoritates, ac decisiones allegarentur, quod etiam in ipsismet Advocatorum *Responsis*, vel Informationibus inutile, ac nauseativum videtur; Ideoque in effectu disputationes fuerunt super jure statutario loci indefinitè excludente propter masculos fœminas, ac descendentes per eas absque ulla gradus restrictione.

In hoc autem, scribens pro Livio actore, duo deducebam fundamenta; Primò nempè quod ipse non esset huic Statuto subjectus, ideoque ab eo non comprehensus, ex conclusione, quæ juxta opinionem in Rota, & Curia receptam hodie tanquam vulgaris præsupponenda etiam venit, pluries insinuata, ut ad effectum hujusmodi Statutorum duplex subjectio copulativè requiratur personarum scilicet, ac bonorum, Et secundò quod ubi etiam hæc subjectio concurreret, adeòut inter cives, ac subditos contentio esset, adhuc Statutum non comprehenderet casum, utpote ultra pertinas, vel gradus ab eo consideratos.

Primum fundamentum, quamvis more Advocati à me comprobatum cum pluribus allegationibus desumptis *ex decisionibus 353. & 390. Merlin.* & alijs, quas in ista conclusione habemus, negotium tamen fuit, & meritò, quoniam ut pluries alijs hoc eodem titulo advertitur, *præsertim disc.* requisitum subjectionis personæ, ex probabili sententia, in qua Rota, & Curia hodie residet, percutit personam excludentem, non autem excusam; Et consequenter, cum agnati, quatenus essent intrà gradum à Statuto consideratum, essent cives, ac subditi, nil referebat quod cognatus esset forensis, cum spectandus veniat effectus, seu finis Statuti, ut scilicet bona in eo territorio existentia conserventur in ejusdem loci agnatione, & familia, ut in eisdem decisionibus firmatur, concordantes pro stylo cumulando.

Alterum verò fundamentum erat solidum,

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

SENOGALLIEN.
SUCCESSIONIS
PRO
LIVIO PIISSIMO
CUM
CHRISTOPHORO, ET ALIIS DE FONTINIS.

Casus decisus per Rotam pro Livio.

De Statuto Oppidi Corinaldi excludente fœminas, & conjunctos per eas, propter masculos, quomodo intelligatur, & quos casus comprehendat; Et an sufficiat subjectio personæ excludentis, quamvis non adsit subjectio personæ excludendæ.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Resolutiones causæ.*
3 *Planum est ut proximiores excludant remotiores absq; distinctione agnationis & cognationis.*
4 *De duplici subjectione requisita ad effectum Statutorum.*
5 *Declaratur ut subjectio personæ intelligatur in excludente, non autem in exclusa.*
6 *Quid disponat hoc statutum, & de distinctione inter descendentes, & transversales.*
7 *In Statutis non datur extensio.*

ideoque (reflectendo ad solam veritatem) resolutiones justæ, beneque fundatæ visæ sunt, quoniam hoc Statutum duas habet partes; Unam nempè in linea descensiva, seù directa; Et alteram in transversali; In prima indefinitè disponit, atque propter masculos omnes fœminas, & quoscumque per eas descendentes excludit, nulla data gradus restrictione, vel discretione; In altera verò se continet
6 intra fratres, eorumque filios masculos excludentes matrem, ac sorores, & descendentes ab eis, quos gradus non egreditur, undè propterea planum remanet, ut in omissis intret dispositio iuris communis, potissimè verò ubi non urgeat identitas, vel maioritas rationis, cum longa differentia
7 sit inter lineam directam, & transversam; Et nihilominùs attenta magis communi opinione, quam Rota sequitur, etiam in casu identitatis, vel majoritatis rationis, non admittitur extensio ultra personas, vel gradus expressos ex pluries insinuatis præsertim *in Fanen. disc. 15.*

Scribentes pro agnatis reis conventis transcribendo deductam magistrali *decis. 53. par. 3. rec.*
8 sæpius in alijs canonizata, cum longa allegationum congerie, insistebant in propositione mihi nimium grata, ut hujusmodi Statuta agnationis favore edita, censeri debeant potius favorabilia, quàm odiosa, ideoque largè, ac benignè potius, quàm strictè, ac rigorosè interpretari debeant.

Admittebam ego propositionem, quam negare, nec poteram, nec volebam, utpotè à me sæpius inculcatam, ac declamatam; Dicebam tamen falaciam esse in applicatione, illa enim ad duplicem effectum rectè procedit; Primò scilicet ad illum validitatis Statuti cum sola confirmatione in
9 forma communi, vel cum sola confirmatione præsumpta ob longissimi temporis observantiam, quæ in forma communi tantum reputatur, ad effectum ut desideranda non veniat illa confirmatio in forma specifica, quæ necessaria est in Statutis, verè à iure exorbitantibus, quæ odiosa censenda sunt.

Et secundò ad alterum effectum interpretationis, quando ista cadat, in casu scilicet ambiguo, ac etiam ad illū intentionis, seù comprehensionis iuxta casum, de quo *in dicta Fanen. disc. 15.*, non autem ad effectum omninò novæ, ac formalis extensionis, cum apud omnes extrà controversiam sit, ut ista non detur eodem modo, quo in ultimis quoque voluntatibus receptum est ex pluries deductis *sub tit. de fideicommiss.*; Potissimè verò ubi non urgeat rationis identitas, seù æquitas, sed potius ista etiam attenta communis usus resistat, ut in præsenti, quod isti agnati erant in gradu adeo remoto, quod tanquam cum extraneis matrimonium in ijs præsentim, qui in nono gradu præsupponebantur, contrahi potuisset, adeo ut singulare in Italia videatur Statutum Florentinum, de quo supra *disc. 8.* quod juxta novas reformationes præfert agnatos usque ad octavum gradum, sororibus, ac descendentibus ex eis.

De Statuto Forolivien. deferente successionem filiorum patri in exclusionem sororum, an suffragetur patri binubo; Vel potius intelligi debeat iuxta dispositionem iuris, ut moriens, proprietatem filijs primi matrimonij quamvis fœminis, reservare teneatur, Et incidenter de altero Statuto continuativo possessionis in hæredem:

Et an filij censeantur veri propietarij ab initio.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *Proprietario finito usufructu debetur manutentio, & de ratione.*
3 *Statutum continuativum suffragatur venienti contra judicium defuncti.*
4 *Declaratur conclusio de quo num. 2.*
5 *De eodem Statuto de quo num. 3.*
6 *Quod parens binubus non dicatur simplex usufructuarius.*
7 *In idem, & de rationibus id comprobantibus.*
8 *An Statutum deferens successionem parenti binubo intelligendum veniat ad limites tex. in l. fœminæ.*
9 *De hoc Statuto Forolivij, ejusque dispositione & intelligentia.*
10 *De differentia inter patrem, & matrem ex eodem Statuto.*

DISCURSUS XXIV.

DEfuncto Carolo Saxio, duabus superstitibus x filiabus, Antonia scilicet ex prima, & Francisca ex secunda uxore, cum secundam filiam hæredem universalem instituisset, primæ verò ab ipso vivente, nuptæ, & dotatæ quædam bona reliquisset; Hinc ista prætensionem excitavit super præcipua, & necessaria successione in bonis eius matris obventis in patrem per mortem alterius filiæ ex Statuto Forolivensi *libr. 5. Rubrica 32.* deferente filiorum successionem patri, vel alteri descendenti masculo, quia nempè illud non tolleret dispositionem textus *in l. fœminæ Cod. de 2. nupt.* ut bona in parentem binubum obventa ex successione filiorum primi matrimonij, sint præcipua filiorum ejusdem matrimonij absque participatione illorum secundi; Cumque in hac Civitate vigeat alterum Statutum continuativum possessionis defuncti in hæredem, insinuatum etiam *sub tit. de hærede disc. 26.*; Hinc dicta Antonia instituit coram A. C. judicium manutentionis, quæ tamen decreta fuit Franciscæ pro se alleganti eam, dem statutariam civilissimam possessionem, ac etiam naturalem, quam de facto habebat, idque canonizatum fuit per Signaturam Justitiæ, rescribendo de appellatione cum clausula *sine præjudicio exequutionis*, commissa causa in devolutivo in Rota, ubi pendet; Atque in disputationibus desuper habitis, duæ fuerunt inspectiones; Una ordinis, super manutentione hinc inde petita; Et altera justitiæ in meritis negotij principalis.

Quatenùs pertinet ad primam; Per utranque partem deducebatur idem Statutum continuativum possessionis defuncti in hæredem, unde quæstio erat cui esset adaptabile; Dicebant etenim Scribentes pro Antonia actrice, cum præsupposito quod intraret dicta dispositio dicti textus *in l. fœminæ*,

FOROLIVIEN.
BONORUM PRO FRANCISCA SAXIA CUM ANTONIA SORORE.

Casus disputatus coram A. C. resolutus pro Francisca.

fœminæ, quod cum parens binubus succedat in solo usufructu, reservata filijs primi matrimonij proprietate, ità ab ipso instanti mortis aluerius filiæ, illa portio, de qua erat controversia, delata fuit ipsi actrici, ac propterea in vim dicti Statuti, ex tunc, mortua sorore, etiam patre vivente, possessionem habuerat proprietatis, quæ defuncto usufructuario tanquam ex cessata servitute, iure consolidationis, ac per remotionem obstaculi, ad se trahit usumfructum, ideoque manutentio ei competeret juxta firmata *in Recanaten. coram Cerro dec. 120. & 172. p. 9. recen.*, & in sua materia *sub tit. de servitut.* ad materiam usufructus.

Contrarium probabilius dicebam ego scribens pro Francisca (etiam in sensu veritatis per Iudicem quoque agnitæ) quoniam Statutum continuat 3 possessionem defuncti in hæredem venientem ex ejusdem defuncti judicio, non autem in illum, qui ejusdem judicium impugnat, atque jure fideicommissi, seù alio proprio independenter à defuncto veniat, ex deductis *decis. 176. & 195. Otthobon. & in Leodien. dominij 10. Ianuarij 1650. coram Cerro*, vbi de filio impugnante testamentum paternum ratione præteritionis, ut ei tamquam venienti contra defuncti iudicium hoc Statutū non suffragetur.

Admittebam igitur conclusionem supra deductam per Scribentes in contrarium super manutentione debita ei, qui esset hæres in proprietate ultimi defuncti, cui ultimus in solo usufructu successisset; Dicebam tamen id rectè procedere, quando 4 certum esset, quod ultimo defunctus aliud jus in bonis non haberet nisi illud simplicis, ac formalis usufructus, omninò contradistincti à proprietate, ideoque redolentis nudam servitutem, quæ supponit dominium, ac possessionem, nedum civilem, sed etiam naturalem penes proprietarium, quadam nuda detentatione facti remanente penes usufructuarium, qui transmittere non potest in ejus hæredem possessionem, quam non habebat, ut in pro- 5 posito hujus Statuti continuativi subsistinui in alia *Forolivien. donationis* pro sororibus de Numaijs cum Pontirolis *sub tit. de donationibus in supplemento*, quod scilicet hæres donatoris juvari non posset contra donatarium hujus Statuti beneficio in bonis donatis in vita, cum translatione possessionis mediante clausula constituti, ac reservatione usufructus, quoniam ita defunctus non possidebat, atque donatarius, contra ipsum, quamvis viventem obtinere deberet manutentionem, ideoque non potest plus operari fictio, quam veritas; Nisi ageretur de vitio intrinseco ipsius donationis, quod influeret in ipsas clausulas tanquam accessorias, super quibus dubietas cadat, an intrent, ac suffragentur, nec nè, ut pluries advertitur *sub tit. de judicijs*, ubi de his inter dictis possessorijs.

Negabam verò dictæ conclusionis, seu theoricæ applicationem ad factum, ex deficiente præsupposito existentiæ proprietatis penes filios primi marrimonij, adeout parens binubus habere dicatur eam nudam facti detentationem, quam importat ille formalis usufructus, qui merè personalem servitutem redolet; Tum quia, vel certum ut infrà, vel saltim nimium dubium, ac disputabile erat in ordinario judicio petitorij decidendum, an dispositio textus *in l. fœminæ* intraret, necnè, stante Statuto, ideoque erat præsupponere id, quod principaliter disputabatur.

Tum etiam quia, licet in jure dicatur, ut parens binubus hujusmodi bonorum proprietatem filiis primi matrimonii reservare teneatur, ipseque solo 6 usufructu contentus existat, attamen iste est modus loquendi, spectato effectu, eo modo, quo proinde loquendi dicitur usufructuarius hæres gravatus restituere fideicommissum, quamvis verè sit dominus; Ac etiam dicitur mulier in lucris dotalibus, cum similibus, cum sit usufructus cautelam redolens tam dominium, quàm possessionem sub obligatione restituendi, seu reservandi filijs per quamdam speciem fideicommissi eventualis à lege inducti, ideoque dicitur dominus cum vero dominio, eventuali tamen resolutioni subjecto, dum possunt alij filij præmori, ipseque obtinere bonum pleno jure, non ex nova assequutione, sed ex continuatione tanquam per remotionem obstaculi, dum ut pluries in alijs advertitur præsertim infra *disc. 34.* ista dicitur successio necessaria favore filiorum, qui supersint de tempore mortis patris binubi; Ac etiam quia receptum est ex clara ejusdem textus dispositione, ut ipse parens possit inter ipsosmet filios gratificari, unum præeligendo, & alios excludendo; Et consequenter cum incertum sit, an ipsi filij supervivere debeant, & quatenus supervivant, quis nam eorum hanc proprietatem sit obtenturus, implicat, quod interim penes eos esse possint dominium, ac possessio proprietatis; Ac etiam quia ut alibi hoc eodem titulo advertitur, si ita esset, sequeretur, quod vivente etiam parente, possent filij hanc proprietatem alienare, sive illa per eorum creditores exequi, ac subhastari posset, ut etiam ponderatur in proposito lucrorum *sub tit. de dote in Romana de Sforzijs disc. 140.* ideoque verius videtur, ut id remaneat in terminis spei, ac necessariæ successionis eventualis, ad instar vocati ad fideicommissum, vel ad feudum, seù emphyteusim ex pacto, & providentia, cum similibus.

Quo verò ad alteram inspectionem justitiæ in meritis negotij principalis; Quæstio est inter DD., an Statuto deferente parenti successionem filij, aliquo pinguiori, ac speciali modo, ultra id quod jus commune defert, ita censeatur derogatum dictæ dispositioni textus *in l. fœmina C. de 2. nupt.* cum concordantibus; Vel potiùs ad ejus limites intelligendum veniat, sima remanente obligatione reservandi proprietatem filijs primi matrimonij; In hoc autem variæ habentur opiniones, dum partes aliorum contra parentem subsistinent *Salycet.* (qui bene loquitur) *in d. l. fœmina §. illud*; quem refert, & sequitur *Dec. cons. 87. num. 3. & cons. 306.*; E converso autem, partes parentis plenè alijs relatis substinet *Burſatt. cons. 12. num. 15. cum seqq.* ubi sepem fundamenta deducit.

Assumpta verò non fuit formalis disputatio hujus quæstionis, in solo puncto juris, ac in abstracto, ita inhærendo commendabili Curiæ stylo abhorrenti superfluas evagationes, ac strictè immorandi super casu, seu puncto præciso, qui disputatur, dum Statutum descendit ad hanc speciem, atque considerat casum transitus parentis ad secunda vota, ideoque punctus erat super hujus Statuti intelligentia; Credebam tamen quod in dicta quæstione generali, seu in abstracto, probabilior esset prima opinio *Salycetti, & Decij*, quod que motiva *Burſe.* essent parum solida, quamvis adhuc occasio non præbuerit id formiter disputare, sed quod secus dicendum esset in isto casu.

Statutum siquidem *dicta Rubr. 32. §. 4.* incipiens *Si verò prædicti descendentes* considerat casum patris, vel alterius ascendentis masculi succedentis filio, & transeuntis ad secunda vota, eumque gravat ad reservandam proprietatem fratribus tantum, non autem sororibus, non solum quia agendo de fratribus adjicit taxativam, *tantùm*, sed etiam quia

adjicit

adjiciuntur alia verba negativa sororum ibi, *Non autem sororibus.*

Replicabant Scribentes in contrarium, id rectè procedere, ubi ex primo matrimonio superessent filij masculi, qui ità prælativè ad fœminas à Statuto vocantur, non autem eis non extantibus, cum tunc tanquam in casu omisso subintret, dispositio iuris communis; Verum replicatio tollebatur; Tum quia idem Statutum supponit non existentiam masculorum, quodque casus successionis contigerit in alia fœmina, dum utitur utroque genere masculino, & fœminino ibi, *non autem sororibus defuncti, vel defunctæ*, qui casus contingere non poterat nisi cum præsuppositio non existentiæ masculorum, quibus extantibus, nulla est fœminarum successio, istudque motivum nimium captivavit intellectum Iudicis; Tum etiam (& iudicio meo clarius) ex altero Statuto *Rubr.* 34. ubi agendo de matre binuba succedente alicui ex filijs, mandatur eadem reservatio proprietatis, specificato ordine favore masculorum quatenus adsint, sin minus favore fœminarum, deindèque agendo de patre, mandat servari *Rubr.* 32.; Ista etenim discretiva clarè tollere videtur motivum casus omissi, dum statuentes ad id cogitarunt, atque: ubi voluerunt, dixerunt, ergò noluerunt ubi non dixerunt.

Ponderando probabilem differentiæ rationem; quoniam pœnæ secundo nubentium litteraliter impositæ sunt mulieribus, non autem viris, ideo- 10
que est sub quæstione, an quod de matre dicitur, locum habeat in patre, atque negativam substinet *Facchin. lib. 3. controv. cap. 64.* Et quamvis in Rota, & Curia recepta sit opinio, ut etiam patrem comprehendant, ut infra *disc.* 33., & in alijs; Attamen negari non potest id esse in quæstione, quæ præsertim dubia erat de tempore Statuti, ideoque statuentes quamdam mediam viam eligendo, ità magis benignè cum viro, quam cum muliere agere voluerunt, illum in uno, & non in altero casu gravando; Et sic quod generaliter, ac in abstracto probabilis esset opinio *Salyceti.* sed quod in casu istius Statuti verius esset contrarium.

FIRMANA
SUCCESSIONIS
PRO
VINCENTIO, ET ALIIS
DE MANCINIS
CUM
FRATRIBUS UTERNIS EX PRIMO
MATRIMONIO.

Responsum pro veritate.

De Statuto Firmano prohibente matrimonia cum forensibus; an attendendum sit in successione matris binubæ, quæ unum virum habuit, civem, & alterum forensem; Et an filij ex viro forensi procreati, ei succedant in bonis existentibus in territorio.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Qualem confirmationem habeat hoc Statutum.*
3 *Civitates subdita Status Ecclesiastici non condunt Statuta.*
4 *Statutum inhabilitans forenses est favorabile.*
5 *In quibus sufficiat confirmatio in forma communi.*
6 *Declaratur, & de differentia inter Statuta exclusiva fœminarum, & illa forensium.*
7 *De invalidis statutis prohibentibus, vel restringentibus matrimonij libertatem.*
8 *Quando lex laicalis in materia matrimonij manus opponat.*
9 *Quod conceditur privatis, conceditur statuentibus.*
10 *Aliud est pœna, aliud autem conditio, seu qualitas.*
11 *Lex positiva potest tollere successionem, vel legitimam in totum.*
12 *De prohibitione dandi feuda in dotem.*
13 *De impedita libertate matrimonij per legem laicalem.*
14 *De eadem conclusione, de qua num. 4.*

DISCURSUS. XXV.

CLaudia, primis nuptijs cum Alexandro foren. si, 1
posterioribus autem cum Evandro cive contractis, eaque decedente ex utroque matrimonio relictis filijs, inter istos orta est quæstio intestatæ successionis in bonis in territorio Firmano existentibus, contraversiæ causam præbente eiusdem Civitatis Statuto *lib. 4. rubr. 88.* prohibente mulieribus matrimonia contrahere cum forensibus sub pœnæ amissionis bonorum illi Communi applicandorum; ac etiam forenses ad intestatam, vel testatam, successionem inhabilitante; Istius enim Statuti vigore, filij secundi matrimonij prætendebant, quod eis tantùm in maternis bonis successio debita esset, exclusis fratribus uterinis ex primo matrimonio susceptis tanquam forensibus; Quarè desuper pro veritate ex parte excludere volentium consultus.

Contra eos pro æquali omnium successione respondendum censui; ex potissimo fundamento inefficaciæ Statuti utpotè in hoc non habentis (ut in facti notula supponebatur) puram, ac plenam confirmationem Apostolicam in forma specifica; dum confirmationes Eugenij IV., Pauli IV.; & 2
Sixti V. impressæ initio voluminis eorundem Statutorum; præservativam libertatis ecclesiasticæ, aliasque clausulas continent; denotantes non in omnibus intentionis fuisse confirmandi hujusmodi Statuta probabiliter edita de tempore, quo, Sede Apostolica in Gallia existente, seù alias temporum conditione exigente, illa Civitas quamdam libertatis imaginem habere videbatur, dum (ut alibi pluries advertitur,) etiam juris communis dispositione attenta; multò verò magis in Statu Ecclesiastico per Ægydianam Constitutionem per Summos Pontifices Sixtum IV.; & Paulum III. confirmatam, atque ad universum Statum Ecclesiasticum extensam, subditis Civitatibus prohibitum est condere Statuta sine Apostolica licentia, vel confirmatione; Ubi verò ista in forma communi existat, non suf- 3
fragatur in ijs, quæ sint contrà jus; ut generaliter *apud Burat. decis. 6. & 129. Gregor. decis. 267.*, & in alijs pluries; & in individuo hujusmodi Statutorum forenses inhabilitantium *Grat. discept. 245. nu. 37. cum seqq.*

Quamvis

Quamvis enim, ut advertitur *sub titulo de alienation. & contractibus prohib. discurs. 39.* hujusmodi Statuta prohibentia alienationes in forenses potiùs rationabilia censenda veniant ex rationibus ibi ponderatis, ac etiam *sub titulo de Regal. disc. 77. & 83.* ac alibi; Atque conclusionem habeamus pluries in præcedentibus insinuatam, de qua *per Add. ad Buratt. dicta decis. 6. & in Spoletana successionis 19. Iunij 1651. coram Celso* inter suas *decis. 125.* & in alijs, ut in ijs, quæ non sunt odiosa odio irrationabili, confirmatio in forma communi sufficiat; 4 5 6 Attamen id firmatur occasione Statutorum excludentium fœminas propter agnatos, in quibus non sint odiosa odio irrationabili, sed potius favorabilia, ob favorem, ac probabile motivum conservationis bonorum in familijs, & agnationibus; Sed etiam quia licet adversentur iuri novissimo, attamen assistentiam habent iuris antiqui, & novi, ad quod, dicto iure novissimo potiùs non acceptato, quàm destructo, redeunt, ideoque iuri contraria verè dici non merentur; Secùs autem in hac specie Statutorum, quoniam licèt irrationabilia dicenda non sint, sed rationis, & æquitatis potiùs probabile motivum habentia ex deductis *dicto disc. 39. de alienat & contract.*, nullam tamen habent iuris communis tam antiqui quàm novi, vel novissimi assistentiam, dum omni iure attento, quilibet vir ingenuus, Romanique Imperij non hostis, absque locorum discretione, habilis, & capax reputatur in universo Imperio bona acquirere, ac retinere, omnesque eiusdem Imperij subditi quadam mutua civilitate ubique ad hunc effectum donati videbantur, cum huiusmodi prohibitiones, ac restrictiones post dicti Imperij scissuram ex tot Principatuum divisione, magisque ex factionarijs dissensionibus prodijsse videantur; Et consequenter dicebam quod dicta conclusio, quæ dictum diversum casum percutit, huic adaptabilis non esset.

Quatenus verò iste potestatis defectus non concurreret; Dum agebatur de Statuto Civitatis subditæ Sedis Apostolicæ, quoties istius pura, & simplex confirmatio in forma specifica accederet, etiam in ea parte, in qua matrimonia cum viris forensibus prohibentur, dixi quod attendi deberet; 7 Licet enim iuxta plene deducta *per Ciriac. contr. 449. num. 2. cum seqq.* in his specialibus terminis huiusmodi laicalia statuta matrimonij libertatem prohibentia sub aliqua pœna, invalida censeantur, ut etiam advertitur *sub tit. de testam. disc. 73. & sub tit. de matrimon. disc. 14.*; Attamen ubi confirmatio Apostolica in forma specifica supponitur, per quam specialis approbatio resultare dicitur, cessat, 8 potestatis quæstio, quæ in laicis dignoscitur disponendi super spiritualibus.

Eatenus enim laicali potestati conceditur super hac materia statuere, quatenus dispositio versetur circa nudam temporalitatē, quæ tamē matrimonij libertati non adversetur, minusque ipsam spiritualitatem tangat, quia nempè non simpliciter, ac indefinitè inhabiliter, vel privet bonis temporalibus contrahentes matrimonia sine certa solemnitate, cum tunc, tam ex sacrorum Canonum dispositione, quam clariùs ex illa Sacri Concilij Tridentini, eorum invaliditas sit extra controversiam; Sed ubi indirectè, non per viam pœnæ formalis, sed per viam denegationis lucri, seù inductionis certæ qualitatis ad acquirendum necessariæ, ita statuat, absque eo quod dicta libertas simpliciter impedita remaneat; Putà præscripta tali qualitate ratione loci, temporis, vel generis personarum, quia intra ipsam qualitatem, seù permissionem, congrua libertas sit exercibilis, iuxta distinctionem, de qua in proposito validitatis, vel invaliditatis conditionum, quæ ab homine adiectæ fuerint, habetur *dicto disc. 73. de testam. & disc. 14. de matrim.*

Illud enim quod privatis per actum inter vivos, vel per ultimam voluntatem disponentibus conceditur, viro publico, qualis est Princeps, vel alter, qui legis condendæ potestatem habeat, non est denegandum, quoniam hic omnium nomine, atque de omnium consensu ita disponere dicitur, testamenta, vel contractus pro omnibus ordinando, ex pluries insinuata conclusione quod Statutum dicitur testamentum legis; Ideoque securitatori, vel aliàs disponenti conceditur vocare solum innuptas, nuptas autem excludere, non in odium, vel pœnam matrimonij, sed ex altero probabili motivo, quod licet non expressum, in dubio præsumendum est, ita adjiciendo qualitatem in necessariam pro emolumento obtinendo ex deductis *dicto disc. 73. de testament. & disc. 14. dematrim.* ac etiam *disc. 44. de fideic.*, ita non videtur quid prohibeat, id à Statuto fieri posse, dum inò benè libertas exercibilis remaneat intra omnium civium, ac subditorum genus.

Et quemadmodum lex positiva auferendo solum illud beneficium, quod ipsamet concessit, fœminas generaliter, ac pro regula extraneas facere potest, atque ad successiones, ac bonorum acquisitiones inhabiliare, parentes quoque à legitimæ, vel alimentorum onere absolvendo, cum illud non à iure Divino, vel naturali præciso ex obligatione iustitiæ naturalis, sed ab ipsa lege positiva manet, ex ijs quæ habentur in alijs *hoc tit.* ac pluries *sub altero de legit. & detract.* ad materiam huiusmodi Statutorum, fœminas, etiam à legitima excludentium; Ita non videtur quid prohibeat easdem cum certa qualitate, & non aliàs habilitare ad acquirendum, ac retinendum, quoniam qui potest totum denegare, ac non concedere, multo magis dare potest diminutè, vel qualificatè; Utetiam occasione prohibitionis legum laicalium dandi in dotem feuda sine Principis consensu, advertitur *sub tit. de feud. disc. 20. & sub tit. de don disc. 146.*, ubi etiam *disc. 149.* habetur de hac materia dandi in dotem bona forensibus; Ideoque punctus est, nè laicalis potestas se ingerat in huiusmodi spiritualitate validitatis, vel invaliditatis matrimonij, sivè in illius directa, ac præcisa prohibitione, nè illud absque ejus licentia contrahatur, aut aliàs prohbendo, vel impediendo, quoties provisio non sit circa temporalitatem libertatis consensus, & occurrendi coactionibus; Aut quod indirecta prohibitio mediante privatione, vel inhabilitatione bonorum temporalium, directæ, ac præcisæ coactionis vim habeat, eumdemque operetur effectum, quia nempè indefinita sit, secus autem ubi discretè ad certum genus, locum, vel modum restricta, undè propterea libertas congrua exercibilis remaneat.

Clarius verò, data sufficienti potestate, quamvis laicali, Statutum istud servari debuisset, quoniam non agebatur de illa parte, in qua pœnaliter matrimonium cum forensi prohibetur, non per viam subtractionis lucri, & emolumenti, sed per viam pœnæ, quæ dupliciter talis remanet vera, & formalis; Primò nempè privando bonis iam quæsitis, & possessis; Et secundo illa fisco seù Comuni applicando; Sed agebatur de altera parte excludendi (matrimonio iam soluto) filios ex eo procreatos, non quia ex illo matrimonio odium, vel pœnam,

pœnam, sed quia generaliter forenses, ac inhabiles, cum de hujusmodi inhabilitatione, quoties cesset defectus jurisdictionis juxta deducta apud *Bichium decis. 466.*, hodie dubitandum non sit juxta magistralem *decis. in Lucana majoratus coram Coccino dec. 251. par. 8. recent.* cum alijs *dicto disc. 39. de alien. & contract.*

BENEVENTANA

REINTEGRATIONIS

PRO

JO. DOMINICO, ET ALIIS DE MORRA

CUM

GOFFREDO ETIAM DE MORRA

Casus disputatus coram A.C. postea concordatus.

De Consuetudine Neapolitana Capuanæ & Nidi, seù more nobilium, super successione in dote mulieris, Et de alijs Consuetudinibus, vel Statutis in eadem successione dotis remissivè, præsertim de Barensi, Vrbevetano & Bononiensi.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *De præscriptione statutaria remissivè.*
3 *De consuetudine Neapolitana* Capuanæ, & Nidi.
4 *Etiam exteri possunt ex pacto eis se supponere.*
5 *De Statuto Beneventano conformi dictæ Consuetudini.*
6 *De duplici limitatione dictæ consuetudinis.*
7 *Impugnatur limitatio in muliere vidua.*
8 *Prohibitio facta mulieri ita capit uxoratam, ac viduam.*
9 *De quæstione an mulier, quæ primas nuptias contraxit more nobilium, possit contrahere secundas more Magnatum.*
10 *De Magnatibus diversis à nobilibus.*
11 *Nobiles Civitatis magnæ præcedunt illos Civitatis parvæ.*
12 *De alia limitatione ut prohibitio percutiat prohibitionem per ultimam voluntatem, non autem per contractum.*
13 *In curia defertur decisionibus.*
14 *Declaratur limitatio de qua num. 12.*
15 *De alijs Consuetudinibus, & Statutis, necessariam successionem inducentibus.*

DISCURSUS XXVI.

1 CAmillus, & Julia conjuges, Lucretiæ filiæ in matrimonio collocatæ, dotem constituerunt scutorum 3500., cum pacto in ejus constitutione adjecto, ut matrimonium contractum censeretur more nobilium, sive juxta Consuetudines Sedilium Capuanæ, & Nidi Civitatis Neapolis; Lucretia verò sine prole decedens, postquam testamentum condiderat, in quo Goffredum instituerat hæredem, morti proxima, per donationem inter vivos eidem donavit dictæ dotis residuum scutorum 1500. à dotantium præsertim Juliæ hæredibus, ac bonis assequendum, una cum fructibus decursis, notabilem summam importantibus, pro quibus omnibus mandatum ab A. C. obtinuit, adversùs quod per Signaturam commissa fuit causa in Rota cum clausula suspensiva *coram Melfio*, atque prætendente actore, ut ob appellationem non interpositam, vel non prosequutam, adesset res judicata, super ea datum fuit dubium, ac præparatæ disputationes, quæ impeditæ fuerunt ex subsequuta concordia super ista, & alijs controversijs emanata.

In disputationibus autem habitis, tam coram A.C. quam in Signatura, & præparatis etiam in Rota, plures erant puncti, quorum aliqui consistebant in facto, duo verò juridici pertinebant ad Advocatos; Primò nempe relpectu fructuum, super præ- 2
scriptione resultante ex Beneventanæ Civitatis Statuto ob silentium 20. annorum, an scil. præsumptio, quæ ex hoc Statuto resultat, sublata remaneret ex contrarijs præsumptionibus, quæ ex parte actoris deducebantur, & de hoc habetur actum in sua materia *sub tit. de credito disc. 129. & seq.* ubi de præscriptione statutaria.

Quò verò ad sortem ab eodem Statuto ad instar illius Urbis exceptuatam, Punctus erat in Consuetudine prædicta registrata inter Consuetudines generales Neapolis cum commentarijs *Napodan.* compilatas juxta compilationem *Salerni* post Consuetudinem, quæ incipit *Si quis, vel si qua &c. pag. 132.*, per quam, disponitur, ut mulier absque 3
prole decedens disponendi facultatem non habeat, nisi de medietate dotis; In altera verò medietate, necessaria sit successio dotantium, vel ejus hæredum.

Et quamvis ista Consuetudo, utpotè localis, non egrediatur Neapolitanam Civitatem, ejusque nimium breve territorium, & consequenter locum non habeat in alijs Regni Civitatibus, & locis; Multo verò minus in hac Beneventana quæ est de pleno dominio Sedis Apostolicæ tanquam non comprehensa in Regni investitura, adeoque neque Constitutiones, & Pragmaticæ, quæ sunt leges generales, seù jus commune Regni, ibi vigeant, juxta ea quæ habentur *sub tit. de jure i. d. d. 60.*, Attamen 4
Scribentes pro actore, ejus obstantiam in genere non negabant, stante pacto adjecto, cum possint forenses ex conventione (quæ in Regno nimium frequens est inter nobiles) eis se subjicere, quoniam tunc attendendæ veniunt, non in ratione auctoritativa tanquam leges, sed in ratione conventionali, & ex pacto, inter Partes ita relativè inito, ut in specie *apud Theodor. alleg. 1. n. 43. Galeot. l. 2. controv. 30. n. 59. Rovit. dec. 100. n. 5. Merlin. lib. 2. controv. 49. n. 8.*; Et generaliter de voluntaria subjectione alicui Statuto habetur *sub tit. de cred. disc. 116.* Omnisque difficultas cessabat, quoniam in eadem Civitate adest Statutum, quod idem disponit, ut cessantibus 5
limitationibus, supponitur *per Rotam in alia Beneventana Dotis dec. 876. par. 4. divers.*

Verùm actoris fundamentum consistebat in duplici limitatione, quarum utraque firmatur *in dicta decis. 879.*; Prima nempe ut dicta Consuetudo procedat, quatenus mulier decedat superstite viro, secus autem ubi eo defuncto in statu viduitatis; Et secundò ut procedat circa dispositiones per ultimam voluntatem, non autem per actum inter vivos, dum Consuetudo utitur verbo *disponere* quod de sui regulari natura ad ultimas voluntates refertur. 6

Circa primam limitationem, (etiam cum sensu veritatis,) dicebam quod in dicta antiqua decisione procedente cum terminis generalibus Consuetudinis *Martini* processum fuerat cum æquivoco
7 manifesto super illius interpretatione, dum in contrarium illam interpretati sunt sapientes ejus commentatores præsertim *Anton. de Alex. & Frec.* relati *sub tit. de dote d.103.*, occasione agendi de eadem Consuetudine prohibente mulieri morienti cum filijs disponere de dote, præterquam de decima parte, dum ibi quoque eadem difficultas excitata fuit, quæ revera nullum habet probabile fundamentum, ex tribus rationibus, quas ponderabam; Prima nempe ob rationis identitatem, ut bona redeant unde venerunt, ut generaliter de Statuto adimente mulieri potestatem disponendi de
8 dote, ut procedat tam in conjugata, quàm in vidua ob paritatem rationis æquè vigentis in nuptis, ac in viduis *Rota in Fanen. nullitatis apocæ 13. Martij & 26 Junij 1648. coram Rojas inter suas decis. 359. & 378.*; Secundò attenta scaturigine hujus particularis Consuetudinis ab altera generali, quæ in eadem Civitate habetur super adempta facultate generaliter omnibus tam viris, quàm mulieribus disponendi de bonis antiquis aliàs, quàm ex propria acquisitione obvenientibus, nisi de medietate, ex deductis *eodem disc. 103. de dote*, cum dos tradita à parentibus vel conjunctis inter bona antiqua recensenda veniat; Et tertiò quia ut *eodem*
9 *disc.* 103. advertitur, manifesta fatuitas esset tot insignium DD. adeo disputantium quæstionem ibi insinuatam, an mulier quæ primas nuptias contraxit juxta istas Consuetudines Capuanæ, & Nidi, quæ vulgò dicuntur more nobilium *alla nova maniera*, possit in præjudicium filiorum primi matrimonij, vel dotantium, effecta vidua, contrahere secundas more magnatum, qui juxta probabiliorem opinionem à contradictionibus non immunem, idem importat, ac exemptionem ab hujusmodi Consuetudinibus ut servetur jus commune.

Quasi quod magnates, tanquam nobiles totius
10 Regni, atque constituentes seù repræsentantes Regni nobilitatem, diversi sint à nobilibus dictæ Civitatis ejusque Sedilium, qui dicuntur solum nobiles ex nobilitate privata unius Civitatis, eo modo quo discretivè in omnibus alijs ejusdem Regni Civitatibus sunt alij nobiles in propria patria absq; aliqua differentia, nisi ea quam de jure tribuit qualitas residentiæ Regis, ejusque Tribunalium, quod operatur, ut Regiæ seu metropolitanæ Civitatis figuram faciat, quod prælationem inducit, ex
11 propositione, quod cives magnæ seu Regiæ Civitatis præferuntur civibus aliarum Civitatum ejusdem Principatus ex deductis *apud Capyc. Latr. decis. 181. num. 17. & sub tit. de præeminent. disc. 35. num. 18. & 19.* ubi in specie, semper tamen remanet nobilitas privata unius Civitatis, non autem publica totius Regni, qualis est solum illa ordinis magnatitii, ideoque iste ordo noluit hujusmodi civicis consuetudinibus agnoscere se subjectum.

12 Aliqua verò major difficultas residebat in altera limitatione, quæ ex eorumdem Regnicolarum *seù Commentatorum* communi sensu est recepta, ut scilicet stante verbo *disponere*, intelligenda veniat per actus ultimæ voluntatis, non autem inter vivos juxta auctoritates relatas *eodem disc. 103. de dote.*

Adhuc tamen (eodem sensu veritatis retento,)
13 dicebam ex facti qualitate, limitationem non intrare, idque Judex primæ instantiæ rectè agnoscebat, tam super una, quàm super altera limitatione, sed ob auctoritatem *Rotæ in dicta decis. 273. par. 4. divers.*, ausus non est, pro Curiæ stylo in contrarium judicare, ut probabiliter sperabam judicari debuisse ab eodem Tribunali non ligato à præpriis resolutionibus, à quibus recedendi libertam habet aditum; Quoniam ut latius *eodem disc. 103. de dote* advertitur (eadem ibi deducta, in ista causa prius disputata deducendo) ista facultas disponendi inter vivos, non autem per ultimam voluntatem intelligenda venit discretè inspecto fine seu ratione differentiæ inter unam disponendi speciem, & alteram; non autem in sola formalitate verborum, & sic ubi adsit justa causa, quæ per illos DD. explicari solet, seù restringi ad quatuor species, nempe ut nupta vivat, ut casta vivat, ut libera vivat, & ut sana vivat, ex quibus patet quod disponendi facultas inter vivos, ad necessariam, vel saltim justam, & congruentiæ causam restricta est; Et quidem meritò; Tum ex eadem suprainsinuata ratione fatuitatis, qua laboraret disputatio adeo acriter habita inter illos Sapientes, an contractis primis nuptijs juxta Consuetudines, contrahi possint secundæ more magnatum; Tum etiam ex regula generali desumpta ex textu *in l. fin. Cod. de usur.* quod lex nunquam dicitur imposita verbis, sed rebus, quodque ut pluries hoc eodem titulo advertitur, etiam in Statutis, & legibus procedendum est cum eadem propositione, quam habemus in ultimis voluntatibus, & contractibus, ut non cortex & figura verborum, sed substantia veritatis attendi debeat, cum alias diceretur lex de vento ita de facili cum hac formalitate eludibilis, ei fraudem faciendo, & quæ fraus in hac facti specie videbatur evidens; Tùm ob statum morti proximum, in quo actus situs erat, ut advertitur *d. disc. 103. de dote*; Tum etiam quia, dum idem erat jam hæres universalis scriptus in testamento, incongruus remanebat iste novus actus, alium non habens finem, nisi illum fraudandi legem.

De similibus autem Statutis, & Consuetudinibus inducentibus *in dote* successionem necessitatem, præsertim favore filiorum tanquam personam legitimæ adauctæ, ut propterea fideicommissi onere gravari non possint; Et præsertim de Consuetudine Barensi & Biturtina, ac de Statuto Ulbevetano, & de altero Bononien. habetur actum *eodem tit. de dote disc. 104. cum duobus seqq.* ubi de materia.

ROMANA
VEL
SENEN. SUCCESSIONIS
PRO
ALEXANDRO DE BORSELLIS
CUM
ARIADENO.

Responsum pro veritate.

An morientis ab intestato aversio ex justa causa, & tali, quæ ad exhæredationem sufficeret, apta sit excludere ab intestata successione personam aliàs ad eam vocatam, ut locus aperiatur remotioni, vel æquali; Et an voluntas ejusdem morientis desumpta ex ejus testamento quod caducatum sit, vel alias inutile remaneat, pro eadem exclusione sufficiat.

S. M.

SUMMARIUM.

1 Facti series.
2 Collaterales ingrati excluduntur ab intestata successione.
3 Contrarium verius,
4 Frater occidens fratrem, non excluditur ab ejus successione, sed reputatur indignus.
5 De differentia inter incapacem, & indignum.
6 Indignus in odiosis habetur pro succedente, dantur similia.
7 De ratione, ob quam ingratus excluditur, ob voluntatem scilicet morientis.
8 De testamento tempore pestis.
9 De differentia inter probationem voluntatis dispositivæ & declarativæ.
10 De eodem de quo num. 7.
11 An exclusus ex testamento excludatur ab intestata successione ob caducationem testamenti.
12 De beneficio repræsentationis quando competere non debeat.

DISCURSUS XXVII.

1 DEfuncto in Urbe ex morbo epydemiali Petro de Bursellis Senen., superstitibus Alexandro fratre, & Ariadeno ex altero fratre prædefuncto nepote, qui supponebatur defuncto nimium exosus ex aliquibus causis in jure expressis, ex quibus licitum est parenti filios, & descendentes exhæredare; Cum de jure æqualis esset fratris, ac nepotis ex altero fratre successio ex beneficio repræsentationis; Hinc ex parte Alexandri fratris ad integram successionem aspirantis, consultus fui, an ex dicta causa præfatum Ariadenum excludere posset, ut ita integram successionem obtineret.

Respondi distinguendo Responsum in duas inspectiones; Unam scilicet super puncto seù quæstione generali juris in abstracto; Et alteram in concreto, ob hujus casus particulares circumstantias ex parte requirentis præsuppositas.

2 Quatenus pertinet ad primam; Dixi quod regulariter contrà ipsum requirentem potius responderi debuisset; Quamvis enim *Angel. in §. ingratitudinem Auth. de nupt. num. 64. & Salicet. in l. fratres C. de inoffic. testam.*, credant ut illæ causæ, quæ in jure sufficiunt ad filiorum exhæredationem, sufficere quoque debeant ad exclusionem venientium ab intestato, ut etiam tenet *Corsett. singular.* 142. quod incipit *ingratitudo*, ubi allegantur *Jacob. de Aren. & Jo. Andr.*, & alij.

Attamen contrarium est verius magisque communiter receptum per textum *in l. cognatis ff. unde cognat.* ut tenent *Guilelm. de Cun. in dicta l. fratres Cod. de inoffic. testam. ubi Bart. num. 6. Bald. num. 11. idem Angel. num. 6. in fin. Jas. num. 9.* (qui nominatim reprobat Salicetum,) *Aretin. in l. 3. §. filius num. 8. & 9. ff. de liber. & posthum.* ac firmant *Amanell. de clar. aquis singul. 147. Joannes Legier. de primog. lib. 3. quæst. 6. num. 9. Mandos. de ingratitud. cap. 113. Menoch. cons. 256. num. 12. Vasquez de success. creat. lib. 3. § 3. limit. 24. num. 179. Molin. de primog. lib. 1. cap. 9. num. 15. Gomez var. resol. tom. 1. de success. contra test. cap. 11. num. 37. Paschal. de patr. potest. par. 2. cap. 5. num. 101. & sequen.*, apud quos habetur responsio ad textum *in dicto §. ingratitudinem.*

Idque adeò verum; quod si frater occidat fratrem, de cujus successione agatur, non per hoc successione privetur tanquam incapax, sed benè *Card. de Luca P. 2 de Success.* reputetur illa indignus, ut ab eo tanquam indigno 4
Fiscus auferat, ex ijs, quæ *post Peregr. de jure fisci*, & alios ibi relatos colligit *Michalor. de fratr. p. 3. cap. 56. num. 29. & seqq. & num. 54. & seq.*

Ista etenim differentia dignoscitur inter incapacitatem, & indignitatem, ut primo casu intret omnimoda exclusio, perindè ac si ea persona non esset in rerum natura, undè propterea locus aperitur ulterioribus successoribus, eo modo, quo habemus de professis in Religione incapaci, tam in commuui, quam in particulari, seu alias de jure ad succedendum inhabilitatis, ac etiam in ijs, qui voluntariè se faciunt tales per renunciationem; quæ dicitur merè realis, & extinctiva, juxta deducta in sua materia *sub tit. de renunciat. disc. 1. cum pluribus sequentibus*; Indignitas autem est privatio, quæ supponit habitum, quoniam ille succedit, atque acquirit bona, quæ tamen ab eo fiscus aufert tanquam ab indigno, ipso indigno adhuc remanente hærede in partibus odiosis, 6
ac præjudicialibus, eodem modo quo filius ingratus remanet suus, ac in potestate in præjudicialibus, quamvis in favorabilibus, ac privilegiativis omne jus patriæ potestatis amiserit; Et è converso in parte turpi, vel criminoso cum filio; Sive in Religioso professo expulso tanquam incorrigibili, cum similibus.

Quo verò ad alteram inspectionem facti, seù applicationis; Respondi, quod probabiliores viderentur ipsius fratris partes pro dicti nepotis ingrati, ac exosi exclusione, quoniam supponebatur justificari per tres testes, quod defunctus, dum à propria domo ad lazarettum, juxta miserrimam epydemialis calamitatis conditionem, ducebatur, expressè coram eis declaraverat, ut dictus Ariadenus nepos nullam participationem in ejus bonis haberet deberet, tanquam sibi exosus, & ingratus; Quamvis enim dicti testes non sufficerent ad concludendum testamentum, seù ultimam voluntatem inclusivam, & ademptivam, cum etiam de eò tempore ex decreto Alexandri VII. edito ad omnem ambiguitatem tollendam, quinque testes requirerentur; Attamen dicebam quod in hoc proposito, etiam duo, quinimò unus junctus cum adminiculis sufficere deberent, juxta distinctionem plures insinuatam *sub tit. de testamen. & sub altero de fideicommiss.*, ac alibi, inter novam, ac dispositivam voluntatem, & inter declarationem voluntatis ambiguæ, ut primo casu desiderandus veniat numerus sufficiens testium tanquam in testamento, seù nova ultima voluntate, secùs autem in secundo.

In hoc autem posteriori casu versari credebam, quoniam sub quæstione est inter DD. ut supra, an solum odium, seu causa ingratitudinis ad hujusmodi exclusionem sufficeret, plerisque affirmativam ut supra tenentibus ex sola ratione præsumptæ voluntatis morientis; quam alij diversam sententiam 10
sequentes negant, ex eò quod ubi id in animo habuisset, curasset decedere cum testamento, in quo personam exosam excluderet, atque alias præsumptio est, quod decedere voluerit cum eo testamento quod lex pro se ordinavit; Igitur est quæstio ambiguæ voluntatis, quæ bene remanet capax declarationis; ideoque intret dicta secunda pars distinctionis.

In ea etenim quæstione, quam pluries disputavi præsertim *in una Perusina* plenè tractat *apud Gab. cons. 129. lib. 2. & per Rotam apud Carell. decis. 82. & 125. repetit. decis. 82. & 129. par. 8. recen.*; An scilicet testamentum, quod ratione caducationis, vel ex alio accidenti effectum non habuit, 11
sufficiat,

sufficiat, nec nè ad excludendum ab intestata successione illum conjunctum, quem constat, quod moriens noluit habere successorem; Quamvis reprobata opinione *Angel. cons. 206.* & sequacium, magis recepta sit altera pro venientibns ab intestato, quamvis in testamento excluſis, ut firmatur *in dictis decis. 82. & 125. Carilli* canonizantibus firmata *per Gabr. d. cons. 129.*; Attamen fundamentum constituitur in benigna interprætatione voluntatis; Vel quia excluſio venientis ab intestato non habeat causam odij, sed illam majoris benevolentiæ erga testamentarium, aut etiam illam modicæ benevolentiæ, non autem formalis aversionis & odij positivi; Vel quod morti proximus, sequendo Christi præcepta, odia remittere voluerit, sive quod signa reconciliationis accedant, cum similibus considerationibus circa præsumptam voluntatem, quæ proinde bene declarationem admittit.

Fortiùs autem advertebam id recipiendum esse
12 in hac facti specie, quod attento Jure Antiquo, cum cujus præsuppoſito procedit textus *in dicta l. si cognatis*, successio soli fratri, attenta proximitate gradus per veritatem, seù naturam debita esset; Nepotes autem ex fratre prædefuncto, admittuntur ad cœqualem successionem ex quadam æquitativa fictione, quam Jus Noviſſimum introduxit mediante beneficio repræsentationis, ideoque cum istud sit beneficium fundatum in quadam æquitate, ab ista quoque regulandum veniat, & conſequenter admitti debeat opinio *Salyceti* magis quàm altera communior, utpote fundata in diſpoſitione textus *in dicta l. si cognatis*, qua attenta, iſte nepos etiam non exoſus, nullum concurſum cum fratre prætendere potuiſſet.

NOVARIEN.
SUCCESSIONIS

Reſponſum pro veritate ſuppreſſis nominibus.

An legitimati per reſcriptum ad inſtantiam, vel de conſenſu patris, cum clauſula, ſine præjudicio venientium ab inteſtato, habeant primam cauſam inteſtatæ ſucceſſionis, in excluſionem filiorum legitimorum fratrum, vel filiorum naturalium patris.

SUMMARIUM.

1 *FActi ſeries.*
2 *Legitimati cum clauſula, ſine præjudicio &c. non excludunt venientes ab inteſtato.*
3 *De eodem. & de ratione, & num. 10.*
4 *Legitimatio cum dicta clauſula eſt vera legitimatio, non autem diſpenſatio.*
5 *Non autem in parte excepta etiam ſi à patre ſit obtenta.*
6 *Declaratur concluſio, de qua num. 2. & 3. quando procedat.*
7 *Ad quid adjiciatur, & operativa ſit dicta clauſula, ſine præjudicio &c.*
8 *De eodem reſpectu ipſius patris.*
9 *Conſiderandum eſt an de voluntate ipſius patris adjecta ſit.*
10 *Ponderatur ratio, de qua num. 3. quando procedat, & quomodo iſta quæſtio decidi debeat.*

DISCURSUS. XXVIII.

FActo caſu mortis ab inteſtato cujuſdam diviſi viri in hac Civitate, vel diœceſi, ſuperſtitibus quibuſdam filijs naturalibus, qui ad inſtantiam ejuſdem patris legitimati fuerunt per Collegium Scriptorum Archivij Urbis cum conſueta clauſula, *ſine præjudicio venientium ab inteſtato*, & germana ſorore legitima, & naturali; Orta eſt dubitatio, cuinam inteſtata ſucceſſio debita eſſet; Quare ex parte filiorum legitimatorum deſuper pro veritate conſultus fuit quidam hujus Curiæ in parte doctrinali doctiſſimus, ac verè inſignis Advocatus enuncietus *ſub tit. de ſervitut. diſc. 74.* (quo in hac parte doctrinali non cognovi majorem;) Ipſeque juxta ejus ſtylum in dicta ſola parte, cum auctoritatibus tamen bene ſtringentibus, ac præciſis, non autem vagis, reſpondit contra requirentes, cum magno, & accurato labore, cumulando pluſquam quinquaginta DD. hanc opinionem tanquam veriorem firmantes, quorum plures refert *Merlin. de legit. lib. 1. tit. 2. quæſt. 9. num. 3. cum ſeqq. Rota deciſ. 372. par. 5. recen. & dec. 35. par. 8.*, atque ex eis multi deſcendunt ad iſtos præciſos terminos legitimationis ab eodem patre procuratæ.

Cum autem habito hoc Reſponſo, dicti filij legitimati, vel eorum defenſores in partibus, non acquieſcerent dicto Reſponſo, atque alterius Advocati hujus Curiæ judicium audire cuperent; Hinc deſuper ego, quamvis tunc junior, dictoque Reſpondente longè inferior, deſuper conſultus; Reſpondi quod agendo de articulo in genere, ſive in abſtracto, abſque alia facti circumſtantia, idem dicendum venire mihi videbatur, quoniam hæc videtur opinio, nedum frequentiori DD. calculo recepta, ſed etiam melioribus munita rationibus, in quibus pro genio, ac ſtylo principaliter inſiſtere conſuevi, quoniam, ut advertitur *ſub titulo de legit. & detract.* occaſione agendi in filijs legitimatis debita ſit legitima; Sivè an illa, quam pater eis relinquat ſub aliqua conditione, vel onere, conſueta legitimæ privilegia habeat pro conditionum, vel onerum rejectione; Quamvis rejecta ſententia volentium, ut hæc ſpecies legitimationis ita qualificatæ importet ſolum ſimplicem diſpenſationem, verior, magiſque recepta ſit, opinio ut importet veram legitimationem, ut plenè diſcuſſo articulo firmatur *in dicta deciſ. 35. par. 8. recen.* ubi concordantes, pluries in alijs canonizata; Attamen id intelligitur in alijs, quàm in expreſſis, ſeu exceptuatis, in quibus habetur pro non extante, & acſi conceſſa non eſſet.

Neque obſtare dixi quod ad inſtantiam ejuſdem patris legitimatio obtenta fuiſſet, quoniam cum ipſe ita qualificatam obtinere cura verit, negligendo illam obtinere puram, & generalem à Principe ſupremo, vel altero, qui refrœnatam non haberet poteſtatem à Conſtitutione Pij IV., ita cenſetur noluiſſe quod actus præjudicaret venientibus ab inteſtato, quos potiùs vocare voluerit, Exea ratione pluries hoc eodem titulo inſinuata, quod moriens ab inteſtato cenſetur voluiſſe teſtari cum eo teſtamento, quod lex communis, vel municipalis pro eo fecit, ut in ſpecie ratiocinatur præſertim *Galvan. conſ. 18. num. 28. & ſeqq.*

Verùm advertebam, quod cum ex proximè inſinuata ratione, in caſu quo legitimatio ab ipſo patre procurata eſſet, ſeù alias de ejus mandato, vel voluntate ſerio obtenta, punctus reducatur ad quæſtionem ambiguæ voluntatis, ideoque potius

potiùs ad factum, quàm ad jus, idcircò reflectendum esset, an facti circumstantiæ dictam præsumptam voluntatem tollere possent, atque contrariam suadere; Ut scilicèt patris voluntas, obtinendo legitimationem, ad id directa fuerit, ut tollendo legis obstaculum, filios haberet successores, ut est nimium probabile, cum etiam per eos dicta macula abluta, agnatio, & familia conservetur, ubi potissimum legitima proles desit, ut comprobat frequens Italiæ usus notorius, probando scilicet quod pater, sequuta legitimatione, notabiliter immutasset tractatus cum filiis, eos publicando suos, ac retinendo, domi ad mensam, eosque tractando in vestitu, famulatu, ac aliis eo modo, quo veri legitimi tractari solent, diversimodè à bastardis, pro communi usu, atque procurando ut conversarentur inter nobiles, vel civiles ejus sphæræ, aliaque peragerent, legitimis, non autem naturalibus congrua, pro facti qualitate, ac regionis more; Potissimũ verò ex discretivo modo ab eodem patre tento ante, & post legitimationem respectivè; Multò verò magis ubi cum amicis animum habendi dictos filios in successores explicasset, seu alia gessisset hanc voluntatem probantia, vel adminiculantia.

Ista etenim legitimatio, quamvis ita qualificata, ex veriori, magisque recepta sententia, est verè talis, non autem simplex dispensatio ut supra; Clausula verò prædicta ex Constitutione Pii IV. potius adjici solita, principaliter operativa est in iis, quæ dependent à voluntate alterius, quam ipsius patris, qui filios legitimare voluit; Putà pro successione in fideicommisso majorum, vel feudo, seu emphyteusi pacti, & providentiæ, cum similibus; Et nihilominus etiam in istis, quoties voluntas fideicommittentis, vel primi acquirentis non resistat, sed assistat, dicta clausula operativa non est, neque obstaculum præbet, ut advertitur pluries *sub tit. de fideicomm.* præsertim *disc. 68.*; Undè propterea isto casu, tam in patre, quàm in ipso legitimante, qui sit Principe inferior, dictamque facultatem ita limitatam habeat, concurrere videtur etiam defectus potestatis.

In bonis autem liberis, atque ad liberam ipsius patris dispositionem, de alio non quæritur, nisi de ejus voluntate, qua accedente ista clausula nullius operationis est; Adeout dicta voluntate assistente; legitima, quæ legitimatis relinquatur, consueta privilegia obtineat, eodem modo quo illa legitimorum, ut advertitur *sub tit. de legit. & detract. disc. 12.*; Atque in summa, aliud isto casu non operatur nisi quod præservet patrem ab ea necessitate, qua de jure præmitur relinquendi filiis legitimis legitimam liberam, cum honorabili titulo institutionis; ut scilicet ad id invitus cogi non possit; Sed ejus voluntate assistente, nil differre videntur isti legitimati à legitimis; Et consequenter congruere videntur ea, quæ habentur *sub tit. de testamen. disc. 26. 27. & 75.* in materia testamenti patris inter filios, quod sufficiat sola probatio naturalis, & non requiratur solemnis.

Potissimè verò quia, ut plurimum præsertim personæ idiotæ, sive sint nobiles, sive populares, hujusmodi legalium subtilitatum ignaræ, ad hujusmodi qualitates, & clausulas advertere non solent; Quinimò ut sæpissimè ego expertus sum neque legere, vel audire curant quid in privilegio legitimationis contineatur, sive an à Papa, vel ab Archivio, aut ab alio Magistratu inferioti obtineatur, quoniam cogitatur solum ad substantiam faciendi actum legitimationis; Atque ubi obtinetur à Curia Romana privilegium in charta pergamena, non distinguitur in partibus, an illud sit Papæ, vel alterius inferioris, sed quotquot vident hujusmodi chartas à Romana Curia venientes, reputant bullas, & Brevia Papalia etiam simplicia monitoria A.C., quæ Brevia vulgò dicuntur, ac reputantur; Quinimò non desunt Rabolæ forenses, qui istam eorum correspondentium simplicitatem confirmant, & fovent, magnas pecuniarum summas ita extorquendo, seu verius furtum, ac rapinam committendo, ex eo quod essent Brevia, vel Bullæ Apostolicæ, ut insinuatur *sub tit. de judicijs* in relatione, & praxi Curiæ.

Hinc proinde, ratio superius ponderata, quod quando pater non curat obtinere legitimationem puram, sed obtinet ita qualificatam, ita ejus voluntatem explicare dicitur, non præjudicandi venientibus ab intestato, quodque ita decedendo, censeatur condere testamentum eo modo quo lex communis, vel municipalis illud ordinavit, est vera in abstracto, sed punctus est in concretò, seu in applicatione, quoniam rectè procedit quando constat quod pater ita sciens, & volens hac specie legitimationis potius, quàm alteram obtinere studuit, sive quod ea directè, ac principaliter per eum obtenta non sit, sed obtenta per ipsos filios naturales, vel alios eorum conjunctos, qui studiosè patris simplicem consensum obtinuissent, absque eo quod ipse verisimiliter cogitasset ad effectus exinde resultantes; Vel quia habens filios legitimos, & naturales, constet hanc legitimationem obtinuisse ad alios effectus, reddendi scilicet eos capaces illorum munerum, & officiorum, quorum alias essent incapaces, & cum quibus prudens pater ipsos providere posset, retenta de facto inferiori qualitate filiorum naturalium discretorum à verè legitimis; Secus autem ubi prolem legitimam non habens, obtentâ legitimatione continente hujusmodi restrictiones, potiùs ex stylo legitimantis, quàm ex ejus voluntate, illos legitimos declaraverit, ac tractaverit, atque ab aliis recognosci; & tractari curaverit, decedete verò intestatus potius à casu, quàm electione provenerit; Et in summa ista est quæstio facti ex istius qualitate, & circumstantiis decidenda, non autem cum regulis; & doctrinis generalibus juxta consuetam pragmaticorum ineptiam; Super his autem circumstantiis, an illæ assisterent, nec nè, judicium dari non potuit, cum consilium ita super quæstione in abstracto suppressis nominibus petitum fuerit.

Card. de Luca P. 2 de Success.

ROMANA HÆREDITATIS DE ARMANNIS. PRO ANNA, CUM JOACHINO, JO: BAPTISTA, ET ALIIS DE ARMANNIS.

Casus disputatus coram Prælato, credo; resolutus pro Anna.

De exclusione matris à successione filii pupilli, eo quia non curavit infra annum illi provideri de tutore; Et an detur

in hac materia purgatio moræ; Et de eiusdem matris exclusione ob transitum ad secunda vota, non redditis prius rationibus tutelæ, per eam administratæ, quando, & quomodo id procedat.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Quando mater privetur successione filij ob non petitum tutorem.*
3 *De eadem privatione ob non redditas rationes.*
4 *Datur purgatio moræ super obligatione; & pœna, de qua num. 2.*
5 *De conclusione, de qua num. 3.*
6 *Pœnæ secundo nubentium sunt abrogatæ præter favorem filiorum.*
7 *An filij religiosi in hoc proposito considerentur.*
8 *De eadem conclusione, de qua num. 6.*
9 *Quod purgatio, de qua num. 4. non procedat de iure civili.*
10 *Contrarium verius.*
11 *Quando ius canonicum admittatur etiam in terris Imperij.*
12 *De adimplemento post terminum, an sufficiat.*
13 *Quod pœnæ, de quibus num. 2. & 3. procedant etiam favore extraneorum.*
14 *Declaratur, & de differentia inter unum, & alterum casum.*

DISCURSUS. XXIX.

1 DEfuncto Ioanne Baptista Lupo Annæ viro, superstite Veronica unica filia pupilla, Anna mater, nullum actum iudicialem gerendo circa tutelæ acceptationem, illam de facto per annum, & menses exercuit, tam circa pupillæ educationem, quam bonorum administrationem; deindeque formiter eamdem tutelam in iudicio acceptavit, adimplendo solemnitates cum interventu, & consensu Ioachini, & Ioannis Baptistæ eius fratrum; Volensque postmodùm ad secunda vota convolare, curavit eidem pupillæ de tutore provideri; rationes etiam suæ administrationis exhibendo; quamvis ob aliqua impedimenta, priusquam secundæ nuptiæ sequerentur dicta redditio non omnino completa esset; In hoc autem statu sequuta morte dictæ Veronicæ in eadem pupillari ætate; Cum Anna tanquam mater hæreditatem peteret, se opposuerunt præfati Ioachinus, & Ioannes Baptista pupillæ avunculi, quibus aliàs tanquam proximioribus matre de medio sublata, dicta intestata successio debita esset, prætendendo illam excludere ex duplici capite.

Primò ex quo infrà annum non curaverit pupillæ de tutore provideri, unde propterea ipsius successione privatur, quatenus tamen illa in eadem ætate decedat; secus si post illam completam, quando testari potest ad text. *in l. 2. §. si mater ff.*
2 *ad Tertull. §. penult. Instit. eod.* DD. communiter, de quibus *Cancer. par. 1. var. cap. 7. de tutelis nu. 53.* ubi de ampliatione, etiamsi de facto interim ipsamet mater administrasset, quia non per hoc pupillæ consultum dicitur *Guttier. de tutelis par. 1. cap. 16.* & per alios, de quibus infra.

Et secundo ob transitum ad secunda vota non redditis prius rationibus tutelæ per eam triennio circiter administratæ ad text. *in l. omnem Cod ad*
3 *Tertull. Aut eisdem Cod. de secundis nuptijs.*, & in corpore unde sumitur; Unde introducta causa coram Vicario, seu Prælato de putato.

Scribens pro Anna (cum sensu etiam veritatis) improbabilem dicebam huiusmodi prætensionem; Quatenus enim pertinet ad primam exclusionis causam, ob neglectam tutoris petitionem; Cum post tres vel quatuor menses anni decursi eadem Anna re integra tutelam acceptaverit, omniaque adimplenda impleverit, hinc proindè quæcumque mora per eam desuper contracta, purgata remanfit; & quæ moræ purgatio (quicquid de stricto rigore juris civilis in contrarium dixerint *Saliceti. in l. sciant num. 7. & 8. Cod. de legitimis tutoribus*, & cæteri *per Cancer.* dicto *cap. 7. num. 16. Montan. de tutelis cap. 18. num. 22. Merenda controv. Jur. lib. 24. cap. 4. n. 17.*) Verius est ut de canonica æquitate intret ut per *Alex. & Bart. ind. l. sciant*, & cæteri *per Gabr. de tutelis conclus. 1. num. 22. Guttier. de tutelis par. 1. cap. 16. post nu. 68.* ubi hanc dicit opinionem benignam, & veram, *Galganett. eodem tract. lib. 3. q. 28. num. 38 Surd. dec. 41. num. 8.* benè *Spada cons. 305. num. 8. cum seqq. lib. 3.*; ubi quod contraria opinio *Saliceti*, & sequacium procedit de stricto jure civili; secùs autem de æquitate canonica in hac materia purgationis moræ admittenda; Accedente præsertim justa causa simplicitatis, seù ignorantiæ muliebris, ac etiam aliàs circumstantia, ut jus pupillæ interim effectum non sit deterius, stante bona administratione de facto per eamdem matrem gesta, adeòut adesse solum videretur quædam culpa juris in negligendis solemnitatibus, quarum ignorantia de facili in mulierem admittenda est, ubi nulla concurrat culpa vera, seù malitia de facto, quæ ad hujusmodi pœnæ incursum attendenda videtur, ut per *Spad. ubi supra*, & *Gratian. discept. 668. num. 7.*

Quoverò ad alterum exclusionis caput, ob non redditas rationes, difficultas tollebatur ex solo facto, in quo per causæ Patronum de redditione docebatur; Scribentes autem pro oppositoribus replicabant, quod neque per hoc satisfactum esset, ob non sequitam reliquatus restitutionem, dum ista per allegata jura copulativè demandata est; Verùm hoc objectum pariter de facili dupliciter tollebatur; Primò nempè ex motivo illiquiditatis causatæ ex eorumdem oppositorum culpa, & facto, dum per aliquas eorum oppositiones malitiosè protractas, peritus aliquas partitas controversis certificare non potuit, quas tutrix credebat non debere, ideoque prætendi non poterat mora pœnæ inductiva, à qua incertitudo, seù illiquiditas semper excusat *ad text. in l. 2. Cod. de usuris Affict. & ibi Ursill. dec. 205. Duran. dec. 346. in fin.* & passim.

Et secundò quia hæc est una de pœnis per jus novissimum secundò nubentibus inflictis; Istæ autem pœnæ generaliter favore libertatis matrimonij abrogatæ sunt, illis tantum firmis remanentibus, quæ concernant favorem filiorum ex primo matrimonio superstitum *Sanchez. de matrimonio lib. 7. disp. ult. 87. num. 39. Capyc. Latr. dec. 22. num. 3. Rota dec. 479. n. 9 p. 1. rec. dec. 116. 181. 223. 267 & 393. par. 5. rec.* & in aliis frequenter; Idque adeò verum quod etiamsi filii prioris matrimonii superstint, sed sint Religiosi de Religione incapaci in communi & in particulari, adhuc dictæ pœnæ cessant ob non existentiam filiorum capacium, ad quorum commodum pœnæ prædictæ cedere possint; Solaque difficultas est, ubi sint Religiosi de Religione capaci, quo casu adest aliqua inter Scribentes differentia, ut liquet ex deductis *in Romana successionis de Comitibus de qua disc. seqq.*

Et in terminis individualibus istius pœnæ amittendi filii pupilli successionem ob transitum ad

secun-

secunda vota, ante redditionem rationum tutelæ administratæ, & restitutionem reliquatus plenè *Capyc. Latr. dec. 131.*; Ideoque cum in præsenti nullus ex primo matrimonio superstes esset filius, ad cujus commodum cederet successio, à qua mater excluderetur, sed id opponeretur per collaterales, quorum nihil interest, an mater vidua permanserit, vel binuba effecta sit, hinc proindè indebitè hujusmodi pœna objiciebatur.

Adversùs istas responsiones replicabant Scribentes in contrarium circa moræ purgationem, quod cum illa proveniat ex æquitate canonica, attendenda non erat in Urbe, ubi ex Statuto servandum est jus civile, quo attento dicta æquitas intrare non debet allegando in id *Peregr. consil. 20.* aliàs *Aldovin. apud eum num. 15. lib. 4.*; Verum levis erat replicatio, quoniam ubi jus partis effectum non est deterius, purgatio moræ re integra admittitur etiam ex intentione juris civilis, ut bene *Mantic. dec. 270. num. 4.* ubi concordantes; Et nihilominus ubi etiam ex sola æquitate canonica resultaret, adhuc magis communis, & recepta opinio est, ut etiam in Terris Imperii, & ubi vivitur cum jure civili, ista æquitas admittenda veniat, ut relatis opinionibus hinc indè, verius firmat *Fulgin. de emphyteusi tit. de solutione canonis q. 6. n. 7.* ubi quod etiam Judei admittuntur ad moræ purgationem; Idque ultra rationes *per Fulgineum* & alios deductas, ex ea probari videtur, quod nullibi de jure civili hujusmodi purgatio prohibita reperitur; Ubi autem aliquid est dubium de jure civili, seu ab eo non est definitum, sed expressè definitum est à jure canonico, tunc istud tanquam in casu omisso suppletivum attendendũ est, etiam, ubi cum jure civili vivatur, ut benè *apud Merlin. decis. 671.* aliàs *decis. 30. num. 34. cum sequen. par. 7. rec. decis. 266. p. 6.* & in aliis non curata dicta auctoritate *Aldovini apud Peregr. ubi supra*, cum id solùm deducatur pro ratione dubitandi, & juxtà illas superfluas, & incidentes difficultates, quæ ex stylo Consulentium ad reddenda Consilia copiosa, deduci solent.

Omnemque difficultatem in proposito cessare dicebam, quoniam quæstio de admittenda, nec ne, purgatione moræ, procedit ubi res esset in fieri, quia nempè morosus velit illam purgare, alter autem, cujus interest purgationem non sequi, illi se opponat, atque impediat; Secùs autem ubi ille, cujus interest adimplementum in tempore sequutum vel non sequutum esse, post elapsum termi, num scit & patitur illud sequi, cum tunc videatur ità moram remisisse *ad text. in l. post diem ff. de l. commissoria Mantic. dicta dec. 270. n. 14. & 16. Greg. & Adden. dec. 75. & 148. Romana locationis 10. Junij 1661. coram Verospio* imp. resl. *post colluctat. Bondeni dec. 88.* & sæpius.

Replicabant iidem Scribentes quoad alium punctum cessationis pœnarum secundò nubentium favore extraneorum de auctoritate *Franch. dec. 167. Guttier. d. cap. 16. n. 117. Surd. cons. 175. n. 15. Soccin. cons. 39. num. 11. & sequen. lib. 1.* ad probandum, quod hujusmodi pœna etiam hodie non sit correcta, dicendo præsertim quod in dicta *decis. 479. n. 9. par. 1. rec.* id ex ciusu calami firmetur, se fundando *in consilio Aretini* 40. communiter reprobato ex deductis *per Guttier. ubi supra num. 123. & seqq.*

Verùm hæc replicatio laborabat æquivoco manifesto; Allegati enim & alii, non loquuntur de ista pœna privationis successionis ob non redditas rationes tutelares, & non restitutum reliquatum ante transitum ad secunda vota, sed loquuntur de alia pœna ob non petitum tutorem intra annum, ad quam pœnam incurrendam nil commune habent secundæ nuptiæ, quoniam sivè illæ contrahantur sivè non, ea incurritur, cum jus Digestorum, à quo id provenit, hujusmodi distinctionem non dederit, neque super secundis nuptiis aliquam fecerit provisionem, unde propterea non bene ab uno casu ad alterum inferebatur; Præsertim quia eodem Digestorum Jure attento, dari non poterat casus alterius pœnæ ob non redditas rationes tutelares ante transitum ad secunda vota, cum tunc, etiam mater, & avia comprænderentur sub generali inhabilitatione mulierum ad tutelæ munus publicum exercendum, utpotè habilitatæ solùm per jus novissimum Authenticorum; Ideoque credo, quod cum justitiæ fundamento pro matre sententiatum fuerit, nisi aliqua concordia controversiam terminavit, dum post binas disputationes, non audivi amplius de causa actum.

ROMANA

SUCCESSIONIS

DE COMITIBUS

PRO

COM: MARCO ANTONIO DE MARSCIANO.

Casus disputatus coram A. C. & in Rotâ, & concordatus.

An dispositio textus l. fœminæ C. de secundis nuptiis super necessaria successione reservanda per matrem binubam filiis primi matrimonii in bonis obventis à successione filii defuncti, locum habeat solùm in successione immediata, vel etiam in mediata.

Et an dicta necessaria successio procedat favore illorum filiorum, qui sint religiosi professi.

SUMMARIUM.

1 *FActi series.*
2 *De primis decisionibus hujus causæ in materia renunciationis.*
3 *De læsione in transactione.*
4 *Quando transactio obliget successores.*
5 *De punctis disputatis.*
6 *Ascendentes secundi gradus succedunt cum fratribus.*
7 *Quod dispositio* l. fœminæ, *non procedat in successione mediata.*
8 *De distinctione inter medium directum, & transversum.*
9 *Impugnatur conclusio de qua num. 7. ac etiam distinctio de qua num. 8.*
10. *Dispositio* l. fœminæ *procedit etiam favore nepotum, & quando.*
11 *De ratione in qua fundata est* l. fœminæ.
12. *De eodem, & quare non subsistat distinctio de qua num. 8.*

13 *Filij religiosi professi habentur pro non extantibus ad effectum* l. fœminæ.
14 *Distinguitur inter Religionem capacem, & incapacem.*
15 *Impugnatur distinctio.*
16 *An Monasterium habeat jus vindictæ, & querelæ pro injuria Monaci.*
17 *Monasterium succedit directè, & immediatè juxta opinionem Canonistarum.*
18 *Quod vera sit distinctio de quanum.* 14.
19 *Quomodo dicatur pœna hæc successio ex* l. fœminæ.
20 *Declaratur conclusio de quanum.* 17.
21 *Si mater binuba de tempore successionis est vidua, an procedat* l. fœminæ.
22 *Aliud est considerare injustitiam in causa nova, aliud pro informatione.*
23 *Quomodo Judices in hoc debeant ponderare conclusiones.*

DISCURSUS XXX.

1 BAldassare de Comitibus defuncto ab intestato, superstitibus Cornelia avia materna, aliàs binuba, tunc autem vidua, Cleria germana sorore, ac Angela, & Hippolyta amitis, omnibus monialibus professis in Monasterio Sanctæ Catharinæ de Senis, orta dictæ successionis controversia inter dictam Corneliam, & Monasterium ex persona monialium, introductaque causa in Rota coram Dunozetto, duæ prodierunt decisiones inter se variæ 2 *sub diebus 15. Januarij & 23. Junij 1642.* impressæ inter illas ejusdem *dec. 641. & 676.*, quarum prima est repetita post *Marin. resol. 190. lib. 2.*, illæque sunt celebres in materia renunciationis, an esset realis, vel personalis, sive an facta intuitu ingressus in Religionem, requireret solemnitates statutarias, ut pluries insinuatur in sua materia *sub tit. de renunciationibus*; Deindeque inter Partes deventum est ad concordiam juxta seriem insinuatam quoque *sub tit. de feud.* ad materiam Bullæ Baronum *disc. 96.*, *& sub tit. de servit.* ad materiam retractus *disc. 85.*

Post diuturnam autem pacificam observantiam, Monasterium, prætendendo ex dicta concordia se notabiliter læsum, litem super ejus rescissione instituit coram A. C. contra Marcum Antonium Corneliæ defunctæ ex secundo matrimonio filium ac hæredem, & donatarium, (cum quo etiam dicta concordia inita fuerat), atque post plures disputationes habitas coram Judice ex parte Monasterii, obtentum fuit rescriptum à Sanctissimo quod procedere deberet de voto Rotæ, ubi assumpta disputatione *coram Bichio*, nulla capta fuit resolutio, idque ansam dedit novæ concordiæ, quæ litem terminavit.

In primis disputationibus de anno 1642. habitis *coram Dunozetto*, ego non scripsi, utpote tunc existens in patria, nec quidem cogitando de accessu ad Curiam; De conclusionibus autem, seu punctis 3 in decisionibus contentis, actum fuit in hoc novo judicio ad effectum inspiciendi, an adesset, nec ne læsio, cujus ratione Monasterium transactionem impugnabat; Quamvis enim Curia Romana constanter teneat opinionem, (ab aliquibus acriter) negatam, ut in transactione locum habeat dispositio textus *in l. 2. Cod. de rescind. vend.* ex deductis *sub tit. de empt. & vendit.* præsertim *disc. 27. &* alibi; Attamen ut ibidem habetur, pro læsione regulanda, attendendus non est valor bonorum, seu jurium in lite existentium, sed ille futuri eventus probabilis, qui est nimium difficilis æstimationis; unde propterea plures credunt id esse impracticabile, Verum Rota, & Curia in hoc nimium largè agit, atque ad id dignoscendum reassumit cognitionem meritorum, seu justitiæ, vel injustitiæ ut ita id dignoscatur, ut insinuatur etiam pluries in aliis materiis occasione agendi de, contisione, an 4 transactio afficiat successores venientes jure proprio independenter à transigente, ut præterim *sub tit. de feud. disc. 49.* & sub illo *de emphyt. disc. 52.* & sub illo *de fideic. disc. 172. cum seq.* & insinuatur *sub tit. de alienat. & contrakt. prohibit. disc. 30.* ubi remissivè de pluribus ad materiam transactionis.

Quamvis autem in dictis decisionibus principaliter agatur de materia renunciationis, an esset realis, vel personalis, & an requireret solemnitates præscriptas à Statuto Urbis, Attamen in novis disputationibus, isti puncti ex parte Monasterii neglecti fuerunt, solumque actum de duobus; Primò nempè an dispositio *textus in l. fœmine* in successione filii primi matrimonii in bonis in eum obventis à primo viro, procedat solum in ijs, quæ in defunctum, de cujus successione agitur, immediatè obvenerint à primo viro, vel potius capiat etiam ea, quæ ex successione mediata obvenerunt, qualis erat casus controversiæ, quoniam primo viro successerat Evander filius, cui deinde morienti successerat dictus Baldassar primi viri nepos, ac successor mediatus; Et secundò an eadem dispositio textus *in dicta l. fœmine* favore filiorum primi matrimonii superstitum de tempore mortis matris binubæ, procedat in filiis, qui tunc essent Religiosi professi.

Non dubitabatur etenim de *alia conclusione* firmata *in dicta prima decis. 641. Dunozetti*, ubi concordantes allegantur; quod ex veteri magisque recepta opinione (quamvis à contradictionibus non immuni) parentes ulteriores post patrem, vel matrem, istis de medio sublatis, æqualem concursum habent in successione intestata cum fratribus, vel sororibus utrinque conjunctis, quamvis primum locum occupent.

Quatenus igitur pertinet ad primum punctum mediatæ, vel immediatæ obventionis; Cum Rota usque ab anno 1616. istam quæstionem formiter, & ex professo disputaverit *coram Martin. Andr.*, atque amplexa fuerit opinionem utpote magis communem, ac melius fundatam, ut dispositio dicti textus procedat solùm in bonis à primo viro immediatè obventis, ad illum filium, de cujus successione agitur, non autem de illis, quæ obvenerunt mediatè ex successione alterius, istamque opinionem, quam etiam latè tuetur *Custil. de usufruct. cap. 1. num. 60. & seqq.* firmatam *apud Martin. Andr. inter suas decis. 74. repetit. decis. 771. par. 3. rec.* pluries deinde eadem Rota tenuit *ut dec. 177. par. 4. rec. tom. 2. num. 8. decis. 527. num. 14. eadem par. 4. tom. 3. dec. 242. num. 17. par. 6.* cum aliis apud *Cast. decis. 72. num. 14. & seq.*

Hinc proindè, Scribentes pro Monasterio, non impugnabant conclusionem, ubi ageretur de medio collaterali, quia nempè defuncto prius uno ex filiis primi matrimonii, alter ei successerit tanquam frater, qualis est casus, *de quo in dicta dec.* agitur; Dicebant autem secus esse ubi agatur de medio directo, quia nempè filio primi gradus, qui primi viri hæres extitit, successerit ejus filius ita ejusdem primi viri nepos juxta distinctionem traditam *in dicta secunda decis. 676. Dunoz.* fundatam *in consi. 347. Anchar. & cons. 58. Ruin. lib. 1.*

Mihi scribenti pro Marco Antonio Reo convento, videbatur, quod si quæ probabilis dubitandi ratio cadere posset ea procederet super dicto articulo in genere, cum in proprio sensu magis placeret, probabiliorque videretur alia opinio, ut indistinctè dispositio dicti textus locum habere debeat in mediatis, ac immediatis, attenta origine, dum
9 pro genio, ac stylo semper visum est abhorreri debere formalitates verborum, sive grammaticales significationes, & an dictio *ex* denoter causam mediatam præcisè, nec nè, cum similibus frigiditatibus ex sola legum littera desumi solitis, cum verius procedendum sit attenta substantia veritatis, ac fine, seu effectu per legem considerato, qui est, ne filij secundi matrimonij potiantur bonis obventis à primo, ideoque filij, vel descendentes primi viri videant eorum patris, vel avi bona occupata à personis exosis, ipsis exclusis.

Præsuppositа verò, seù retenta dicta diversa opinione firmata in allegata *dec. 74. Martin. Andr.*, & in alijs distinguente inter causam mediatam, & immediatam; Dicebam, etiam in sensu veritatis, improbabilem videri præfatam subdistinctionem inter medium transversum, ac directum, cum nulla dignosci videatur probabilis differentiæ ratio, atque auctoritates *Anchar. & Ruin.* locis citatis, deductæ quoque in præfata disputatione habita de anno 1616. *coram Martin. Andr.*, nominatim reprobantur *in dicta decis. 74.*, cum vis quæstionis consistat, an attendi debeat hæc distinctio mediati, vel immediati in genere; sivè an spectari debeat origo, non autem circa qualitatem medij.

Observando præsertim quod hæc distinctio inter medium directum, & transversum, originem habet ab æquivoco claro desumpto ab aliquibus
10 auctoritatibus firmantibus quod dispositio dicti textus *in l. fœminæ*, procedit non solum favore filiorum primi matrimonij, sed etiam nepotum, ac ulteriorum descendentium, quamvis primum locum non occupent ex deductis in eisdem *decisionibus Dunozetti*, & apud *Celsum dec. 72. n. 20.* Id enim continet æquivocum clarum, non circa veritatem conclusionis, sed circa applicationem; Procedit etenim in illis nepotibus, vel descendentibus, qui prædefuncto patre, primum locum occupent de tempore quo fiat casus successionis, unde propterea agatur de nepote veniente jure activo ad successionem, non autem quod congrua differentiæ ratio intret inter unam speciem medij, & alteram, quoties admittatur dicta distinctio causæ mediatæ, & immediatæ in ordine ad successionem passivam, quoniam vel talis distinctio in totum neganda est, vel in totum acceptanda.

Quinimo observabam quod discurrendo materiam per rationes, eadem distinctio inter causam mediatam, & immediatam, potius reprobari debe-
11 ret in dicto casu medij transversi, de quo agitur *in dicta dec. 74. Martin. Andr.*, quoniam si dispositio dicti textus *in l. fœminæ* fundata est in injuria, quæ fiat filijs primi matrimonij, alijsque descendentibus, major est injuria eorum, qui sint primi, & immediati, quàm eorum qui sint ulteriores & consequenter non videtur subesse congrua ratio, cur dicta pœna procedere non debeat in filijs primi gradus, & debeat procedere in nepotibus remotioribus, gradus ulterioris.

Et secundò quoniam de jure Codicis fratri morienti, soli fratres in tota proprietate succedebant,
12 parentes autem in solo usufructu *ad textum in l. fin. Cod. ad Tertull.*, nepoti verò succedebant soli ascendentes; exclusis amitis, solumq; certa portione patruis assignata, ideoque potentius est jus ulterioris ascendentis in bonis nepotis, seù descendentis ulterioris gradus, quàm sit illud filiorum primi gradus, ergò si in isto casu, in quo minus habent jus, intrat dicta distinctio causæ immediatæ, & mediatæ, juxta opinionem firmatam à Rota, quæ non impugnabatur, multo magis, & à fortiori in isto; Ideoque quantum dignosci potuit in unica disputatione Rota inclinabat in hunc sensum, qualem quoque habebat Judex causæ, & consequenter Monasterium aliqua modica majori utilitate reportata, liti cessit.

Quò verò ad alterum punctum, an scilicet habenda sit ratio filiorum primi matrimonij, qui es-
13 sent religiosi professi; Prima decisio coram *Dunozetto* 641. procedit cum propositione firmata *decis. 223. & 267. par. 6. rec. & decis. 503. par. 5.*, ut filij religiosi professi, tanquam mortui Mundo, habeantur pro non extantibus.

In posteriori autem *decis. 676.* nova adhibetur distinctio recepta in materia intestatæ, vel fideicommissariæ successionis de qua pluries *sub tit. de*
14 *fideicommiss.* inter capacitatem, & incapacitatem Religionis in communi, quasi quod habendi sint pro mortuis filij Religiosi professi in Religione inducente incapacitatem tam in particulari, quàm in communi, secus autem ubi illam inducat in particulari tantùm.

Scribens ego, impugnando hanc distinctionem more Advocati ad causæ oportunitatem, dicebam illam improbabilem esse, quoniam ratio conclusi-
15 onis non consistit in capacitate, vel incapacitate, sed consistit in pœna vindictæ, quæ filijs præstatur ob injuriam sibi illatam per transitum ad secunda vota ex deductis *dicta dec. 267. num. 19. par. 6. & dec. 503. num. 9. par. 5.* ubi concordantes, & consequenter, quod cum hæc injuria jam illata esset antequam dictæ filiæ, vel neptes ex primo matrimonio professionem emitterent, ita remissa erat per illam cuiuscumque injuriæ remissionem, quæ fit in formula professionis.

Atque ad id deducebam ea, quæ cæteris relatis plenè habentur *apud Farin. quæst. 13. num. 24. &*
16 *seqq. & Rovit. pragm. 8. de composit. num. 19. & seqq.* super quæstione, an Monasterium habeat jus vindictæ pro iniuria facta monacho, quoniam distinctio est, an agatur de injuria facta postquam erat Monachus, & tunc habeat; Secus autem, si antea.

In idem quoque ponderando deficientem rationem, cui dicta lex innititur, ut scilicet bona primi viri per transitum ad secunda vota offensi, redeant
17 ad ejus filios, & descendentes in dictæ injuriæ compensationem quæ ratio non intrat ubi agitur de professis, non solum ob rationem incapacitatis in particulari, sed etiam quia juxta opinionem Canonistarum, quam Rota, & Curia sequitur, Monasterium succedit immediatè, ac jure suo, non autem mediatè, ideoque succedit extraneus, non autem filius.

Verùm reflectendo ad veritatem advertebam, quod ubi, non extante transactione, agendum esset de ipso puncto successionis, adhuc indeciso, an sci-
18 licet intraret, nec nè dispositio dicti tex. *in d. l. fœminæ*, distinctio esset vera, quodque filijs primi matrimonij quamvis religiosis in Religione capaci dicta successio debita esset, quoniam professio non tollit jura naturalia, & sanguinis, ideoque sicuti non tollit jus ordinariæ successionis ab intestato, ac fortius non tollit jus successionis necessariæ ex fideicommisso, ne dum puro, & restitutorio, in casu mortis, sed etiam illo, quod ex communi Juristarũ

loquendi

loquendi usu dicitur pœnale ob alienationem, vel aliam contraventionem, ita non videtur subesse congrua ratio cur professio in Religione hanc fideicommissariam successionem à lege ordinatam impediat.

Ea verò quæ dicuntur de remissione injuriæ, ac vindictæ, continere videntur consuetas ineptias eorum, qui sola littera legum procedunt; Id enim dicitur per quemdam modum loquendi pro explicatione rationis, vel impulsus legis ad ita statuendum, non autem, ut dicatur formalis pœna criminalis illius vindictæ, cujus prosequutio viris religiosis prohibita est, quoniam esset dare absurdum per sacros Canones expresè damnatum, quod scilicet matrimonium redoleret delictum vindicta
19 dignum, pro quo formalis pœna irroganda veniat, non pro refectione damni, sed loco vindictæ; Verius etenim est quod Jus novissimum benignè agendo cum parentibus, qui à filiorum successione in proprietate exclusi erant, voluit eos ad id admittere sub ista conditione, seù qualitate, adjiciendo implicitum onus fideicommissi, ac restitutionis filijs ex eo matrimonio superstitibus, eodem modo quo illud adjecit super lucris nuptialibus tanquam ex implicita, seu præsumpta voluntate primi conjugis, à cujus substantia in alterum binubum bona obveniunt immediatè, vel etiam mediante successione filiorum.

Pœna siquidem dicitur etiam per Juristas illa superius insinuata fideicommissi, quod ad differentiam puri in casu mortis, (quod restitutorium dicitur,) conservatorium appellatur, in casu scilicet alienationis vel contraventionis, & tamen fabulosum esset dicere, ut illi Religiosi, qui succederent in restitutorio, non deberent succedere in isto conservatorio redolente pœnam ob injuriam testatori illatam contraveniendi ejus dispositioni, quod cum terminis delicti, & ingratitudinis explicati solet, quoniam non est pœna formalis in bonis proprijs in vindictam, ac punitionem, sed est subtractio lucri de alienis bonis ex voluntate domini ob non retentam qualitatem ab eo volitam.

Prout fallaciam continet dictum argumentum deductum ex opinione Canonistarum super directo, ac proprio jure Monasterij independenter à
20 persona monaci, quoniam ut alibi pluries advertitur, & præsertim *dicto tit. de fideicommiss.*, istud est privilegium Religionis, & Monasterij; & nè in libito monaci, vel professi sit nolle acquirere, ad instar illius juris, quod habet dominus in successione delata servo, non autem ut dicatur succedere Monasterium tanquam extraneus, quoniam si religiosus non adesset in rerum natura, utique Monasterium non succederet, neque concursum cum alijs vocatis prætendere posset, cujus contrarium, non refragante testatoris voluntate, est verius.

Deducebam quoque tanquam Advocatus ad causæ opportunitatem, quod neque versaremur in terminis dicti textus *in l. fœminæ*, stante quod de tempore apertæ controversæ successionis, avia erat
21 in statu viduitatis ob secundum matrimonium jam dissolutum, & consequenter quod hic status attendendus veniret, non curato secundo matrimonio, sivè præcesserit, sive post jam obtentam successionem in statu habili subsequatur, ut per plura media probare conatur *Cyriac. controv. 367. num. 44. & seqq.*, qui dicit hunc punctum esse novum à nemine tractatum nisi per *Menoch. consil. 278.*, quem reprobare studet, quasi quod iste casus à dicta lege sit omissus, atque sub ea non comprehensus.

Pariter autem, reflectendo ad veritatem, istud motivum, quando causa esset integra, videbatur minùs tutum; Tum ob auctoritatem *Rot. decis. 47. n. 8. & seqq. p. 7. recen.* ubi firmatur idem quòd dicit *Menoch. d. cons. 278.*, (quamvis neque de illo, neque de *Cyriaco* mentio habeatur;) Tum etiam quia probabiliora videntur *Menochij* fundamenta ob rationis identitatem, quæ reflectitur, dum versamur in lege communi, non autem in Statuto, quod strictè, & rigorosè intelligendum sit, potissimè, dum est jus non exorbitans, & correctorium sed potiùs reintegratorium juris antiqui, nimirum que rationabile, & æquum.

Ambo tamen motiva, quamvis essent in meo sensu respectivè fallacia, opportunè deducebantur, atque consideratione digna erant, quoniam ob diversitatem opinionum, negati non poterat, quin essent quæstiones disputabiles, ac expresè in jure non decisæ, & propterea transactio, de cujus infirmatione agebatur, sustineri deberet, idque minuere valorem juris, quòd erat in controversia pro excludenda læsione; Atque in hoc consistere quoque debet advertentia Judicantis, vel Consulentis ad veritatem, quod scilicet in quæstionibus dubijs habentibus opiniones hinc indè, Aliud est considerare magis unius, quàm alterius opinionis probabilitatem in causa nova, & integra; Aliud verò ad effectum judicandi super rescissione transactionis, vel super ea injustitia, quæ deducatur pro restitutione in integrum adversus rem judicatam, vel adversus tres conformes, cum similibus; Atque in hoc versatur clarum æquivocum, quod quotidie experimur, quoniam examinatur in quæstionibus dubijs una, vel altera opinio pro hac injustitia convincenda perindè ac si esset causa nova, & integra, quod manifestum errorem continet.

ANCONITANA DOTIS PRO NICOLOSA CUM PIERA DE BONANGELIS.

Casus disputatus coram A. C., resolutus pro Nicolosa, postea, ut credo, concordatus.

An bona primi conjugis obventa in alterum binubum, non ex successione, sed ex renunciatione filiorum primi matrimonij, subjaceant necessariæ successioni resultanti ex dispositione textus in l. fœminæ.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *De quæstione an renunciatio professionis filij secundi matrimonij, pro affirmativa.*
3 *Contrarium verius.*
4 *De differentia an tempore renunciationis secundæ nuptiæ contractæ essent, necne.*

5 De

5 *Declaratio ejus qui renunciationem fecit, attendi debet.*
6 *De distinctione in quæstione, de qua numero secundo & tertio.*
7 *In dubio juxta sensum, de quo num. 3.*
8 *De alia distinctione, an pater renunciatarius decedat testatus, vel intestatus.*
9 *De distinctione pacti de non petendo.*

DISCURSUS XXXI.

1 EX prima uxore Franciſci Mariæ Bonangeli, ſuperſtitibus tribus filiabus; Cum duæ ex eis vitam ſpiritualem eligendo, Monaſterium ingreſſæ, accepta dote dari ſolita Monaſterio, aliſque conſuetis appendicijs, patri renunciam de paternis, maternis, & ſororiis feciſſent; Eo autem defuncto ſuperſtitibus Nicoloſa tertia filia ex prima; & Piera unica filia ex ſecunda uxore, inter iſtas ſuper paterna hæreditate orta eſt controverſia, an ſcilicet Nicoloſa præcipuam detrahere deberet integram dotem maternam, vel potiùs propria virili contenta, reliquæ duæ portiones ſororum monialium, ſtante dicta renunciatione, ſpectarent ad paternam hæreditatem ad commune commodum; Hinc proinde introducta cauſa coram A. C., ad favorem filiæ primi matrimonij, me pro ea ſcribente, prodijt reſolutio decernendo ſcilicet mandatum contra hæreditatem pro integra dote, atque altera Parte de more recurrente ad Signaturam pro commiſſione appellationis in Rota cum clauſula translativa exequutionis, incertum eſt quid reſcriptum fuerit, neque amplius de cauſa actum audivi; Vel quia (ut probabile eſt) concordata fuerit; Vel quia mutaverit defenſores, ut frequenter contingit ex mutatione cauſæ Patroni, ex quo Advocatorum electio, ac reſpectivè mutatio pendere ſolet.

In diſputationibus autem deſuper habitis, tam
2 coram A. C., quàm in Signatura, punctus erat, an, & quæ opinio probabilior videretur, an ſcilicet illa *Alex. conſ. 149. lib. 7.* & aliorum, de quibus plenè de ſtylo *Surd. conſ. 244.*, ut renunciatio acquireretur patri pleno jure; Vel potius illa quæ refertur *Aretino conſ. 90.*, ut cedere debeat commodo aliorum filiorum ejuſdem primi matrimonij, qui ſuperſint, adeout ex identitate rationis in hujuſmodi bonis ita renunciatis intret eadem neceſſaria ſucceſſio quæ reſultat ex diſpoſitione textus *in l. fœminæ Cod. de ſecund. nupt.*, ut in eis præcipua ſit ſucceſſio filiorum primi matrimonij, denegata participatione illorum ſecundi.

Atque ubi facti particulares circumſtantiæ neutri Partium aſſiſterent, adeò ut ageretur de quæſtione in ſolo puncto juris, tunc ſcribens pro filia primi
3 matrimonii etiam in ſenſu veritatis dicebam, quod adhuc probabilior videretur hæc poſterior opinio *Aretini*, ut ex veriſimili, tàm renunciantis, quàm renunciatarij voluntate, renunciatio facta patri per aliquos filios primi matrimonij de juribus ſibi competentibus in dote, aliſque bonis maternis, regulariter, ubi aliud expreſsè dictum non ſit, facta cenſetur, ut ſuccedant alii filii ex eodem primo matrimonio ſuperſtites, abſque participatione filiorum ſecundi, quoniam, nec æquum, nec rationale videtur, ut iſti, qui ſunt minus in iure privilegiati, habeant integram dotem, aliaque bona eorum matris, abſque eo quod aliquid communicent fratribus ex alia matre ſuſceptis, & quod debeant participare de dote, ac bonis matris prædictorum; Ideoque *Aretini* opinionem magis communiter ſequuntur DD., de quibus apud *Boer. dec. 184. num. 1. cum ſequen. Alvarad. de conjectur. voluntate lib. 2. cap. 3. §. 2. Niger. in cap. Regni mulier dotarium num. 56. Hodiern. in l. hac edictali quæſt. 11. n. 12. cum ſequen. Molin. de Ritu nuptiar. lib. 3. quæſt. 85. num. 10. cum ſequen. Merlin. lib. 1. controv. 32. Bottilier. de ſucceſſ. ab inteſtat. theorem. 51. per totum*; apud quos concordantes.

Clariùs verò in hac facti ſpecie ex duplici circumſtantia omnem difficultatem removente; Primò quia de tempore renunciationis, pater non tranſierat ad ſecunda vota, ſed ſolùm habebat filios 4
primi matrimonij veriſimiliter à ſororibus renunciantibus contemplatos, juxtà ea quæ deducuntur infrà *diſc. 33.*, & inſinuantur in ſua materia *ſub tit. de renunciat.*, ideoque difficultas cadere ſolet, quando, pater cui fit renunciatio, eſſet binubus, cum tunc renuncians taſim cogitare potuerit, ut habetur locis citatis.

Et ſecundò quod quæſtio prædicta cadit, ubi omninò ſumus in ambiguo, ſecus autem, ubi dictæ voluntatis indicia, vel conjecturæ habeantur, vel ejuſdem renunciantis declaratio accedat, quod 5
talis fuerit ejus voluntas, ut in ſpecie obſervat *Molin. dicta quæſt. 85. num. 50.*; Et generaliter de donatoris declaratione attendenda etiam ex intervallo non obſtante irrevocabilitate actus ex regula, quod qui declarat, non diſponit, ſed adinſtar excutientis grana à ſpicis, quid factum ſit aperit, ubi præſertim declaratio ſit veriſimilis, ac juris aſſiſtentiam potiùs, quam reſiſtentiam habeat, neque ſuum commodum reſpiciat *Cyriac. contr. 295. num. 30. cum ſequen. Otthobon. deciſ. 119. num. 8. & deciſ. 193. num. 18.* & ſæpiùs in ſua materia *ſub tit. de donation.*; Et hic erat caſus; quoniam Moniales renunciantes adhuc vivebant, atque declarabant quod talis fuerat earum voluntas.

Scribentes in contrarium, ultra auctoritates *Alexandri, & Surdi* locis citatis, ac aliorum apud eos, magnum fundamentum conſtituebant in Rotali deciſione edita *in Romana dotis 30. Maij 1644.* 6
coram Peutingerio, impreſſ. *deciſ. 290. par. 9. recen.*, in qua firmatur æqualis ſucceſſio omnium filiorum tanquam in bonis jam effectis communis patris, qui de eis etiam in extraneos diſponere potuiſſet; Verùm, quidquid eſſet de illius deciſionis ſubſiſtentia in ſuo caſu (quod juxtà Curiæ ſtylum abhorrentem ſuperflua examinatum non fuit;) Dicebam quod punctus erat in applicatione, ob quam deciſio prædicta potiùs huic parti aſſiſtere videbatur, dum admittit diſtinctionem traditam *per Molin. dicta quæſt. 85. num. 60.*, an ſcilicet renunciatio facta ſit per verba expreſsè univerſalia, quia nempe dicatur pro hæredibus, & ſucceſſoribus quibuſcumque, vel potiùs ſimpliciter pro ſe, & ſuis &c., ut. primo caſu ob expreſſam comprehenſionem etiam hæredum extraneorum, filij aliarum nuptiarum iſtis deteriores eſſe non debeant, ſecùs autem in ſecundo, in quo ſub illis ſimplicibus verbis indefinitis, ex jam dicta probabili ratione, ac veriſimili voluntate, indefinita non æquipollet univerſali, ſed ratione ſubjectæ materiæ intelligenda eſt de hæredibus ſanguinis ex primo ſolùm matrimonio, de qua diſtinctione *Montan. controv. 9. Hodiern. d. quæſt. 11. nu. 38. Bottilier. d. theor. 51. n. 9.*, apud quos 7
habetur, quod licet regulariter renunciatio, ſeu donatio facta patri, & ſuis conveniat etiam hæredibus extraneis juxta *deciſ. 230. Guid. Pap.*, nihilominus intelligitur in materia pænitus indifferenti, & ubi veriſimilitudo aliud non exigat.

Ponderabam tamen quod difficultas tunc intraret, neque præmiſſa de facili recipienda eſſent, quando

quando pater renunciatarius decedendo testatus, animum declarasset super æquali omnium successione etiam in istis bonis, seu alias de eis disposuisset, ex propositione, de qua frequenter in dicta sua materia *sub tit. de Renunc.*, quod istæ à filiabus per eos dotatis procurari solent ad effectum acquirendi, disponendi libertate; Secùs autem ubi contrarium animum non declarat, decedendo intestatus, cum tunc, ratione dictæ verisimilitudinis, ista renunciatio ad hunc effectum censeri debeat personalis, atque in gratiam filiorum ejusdem matrimonij tantùm.

8

ROMANA

HÆREDITATIS

PRO

MAURITIO DE ASTE

CUM

DONATO PALAMOLLA.

Discursus arbitramentalis in congressu.

Ad materiam textus in l. hac edictali Cod. de secund. nupt., an scilicet secundus vir obtinere possit plus, quàm quilibet ex filiis primi matrimonij; Et an in huiusmodi æquali successione regulanda, detrahi prius debeat tanquam præcipua legitima filiorum.

Et an in amasio, seu concubino procedat idem, quod in secundo viro.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Divisio inter filios primi matrimonij & secundum virum sit de toto asse, non detracta legitima.*
3 *Contrarium verius.*
4 *Et non habetur ratio lucri dotalis.*
5 *An dispositio l. hac edictali, procedat in amasio, qui assimiletur secundo viro.*
6 *Quid favore filiorum naturalium tanèum cum alio amasio procreatorum.*
7 *Et quid respectu naturalium procreatorum cum eodem.*

DISCURSUS. XXXII.

1 CUm Aurelia habens ex primo matrimonio enunciato *sub tit. de dote disc. 24.*, Mauritium unicum filium, scripto hærede particulari filio in sola legitima, hæredem universalem instituisset Donatum secundum virum, hinc orta inter eos, post mortem testatricis, controversia extrajudiciali, eaque benevolè remissa in cujuslibet contendentium respectivè Advocatos, ille autem secundi viri in congressu desuper habito diceret, legem testamenti esse claram, ideoque Mauritio filio debitam esse tertiam partem assis hæreditarij pro legitima, reliquum verò Donato hæredi universali; Vel ad summum, ubi dicta testamentariæ dispositioni obstaret textus *in l. hac edictali Cod. de secund. nupt.*, per quem disponitur, ut mulier binubà non possit plus dare, vel relinquere secundo viro, quàm cuilibet ex filijs primi, quod tunc procedendo cum æqualitate in eodem textu præscripta hæreditas inter eos æqualiter dividenda esset.

Diversa fuit mea sententia, in quam traxi Collegam, ut scilicet Mauritio filio bellis debitus esset, reliquum verò triens ad secundum virum pertinere deberet, & non ultra, atque ita sequutum fuit concorditer.

Quamvis enim plurium sententia sit, ut æqualitas per dictum textum demandata inter secundum virum, & quemlibet ex filijs primi matrimonij enunciata *sub tit. de dote* occasione lucri dotalis *disc. 130. & seq.*, ac etiam *sub tit. de donationibus disc. 30.* indefinitè procedere debeat, habita ratione totius assis, nulla facta præcipuâ deductione legitimæ per filios, ut tenent quamplures relati per *Hodiern. ad l. hac edictali quæst. 7. num. 1. & sequen.* 2

Attamen Rota, & Curia Romana inconcussè tenet diversam sententiam, quam veriorem putant *Hodiern. d. quæst. 7. nu. 14. & sequen. Marta de succession. par. 3. quæst. 11. art. 1.*, & alij plures apud *Hodiern. ibid.*, ut scilicet prius tanquam æs alienum detrahi debeat legitima favore filiorum, deindeque quod supereſt, æqualiter dividatur, ut plenè cæteris relatis sequendo originalem *decis. Crescent. 4. de testament.* firmatur *in Urbevetana restitutionis dotis 6. Februarij 1640. coram Merlino* inter suas *decis. 828. in Romana successionis 18. Maij 1646.*, & *14. Junij 1647. coram Corrado*, impress. *decis. 446.* 4 *num. 4. p. 9. recen.*, *decis. 326. num. 3. par. 10.*, & in aliis ac etiam locis citatis advertitur, ut etiam lucrum statutarium veniat in portione viri.

Et consequenter dum versabamur in Curia, dicebam, quod opus non erat examinare quæstionem per rationes, ac principia, & quæ nam opinio probabilior esset in puncto juris, cum id continent inanem, ac supersluum laborem à Romanæ Curiæ commendabili stylo abhorrentem, dum cum ista opinione passim procedit.

In proposito autem hujus necessariæ successionis resultantis ex dispositione dicti textus *in l. hac edictali*; In una *Romana hæreditatis de Nerijs* pro Catharina Cæcilia, cum Arrigonijs, pro veritate consultus fui, an eadem æqualitas procedere deberet inter filiam naturalem, & amasium, seu concubinum, quem mulier, præterita filia, hæredem universalem instituerat; Respondi, quod ubi ageretur de filia legitima, & naturali ex matrimonio suscepta unde ageretur de Amasio, vel concubino viduæ, tunc casus esset planus, ut dispositio *d. l. hac edict.* ab à fortiori intraret, ut in specie cæteris relatis probat *Hodiern. in repetitione hujus l. hac edictali quæst. 20.* ubi concordantes; Difficultas autem erat, quod ageretur de filia naturali tantùm, suscepta per mulierem solutam, quæ licet respectu matris non illustris, cessante circumstantia coitus damnati, non differat à legitima, & naturali, adeò ut æquale sit jus intestatæ successionis, ac etiam necessariæ in legitima; Attamen non reperitur in jure privilegiata, dum textus loquitur de filijs, ex primo matrimonio susceptis; Ideoque prohibitiones restringentes libertatem disponendi de bonis suis generaliter competentem, ampliandæ non videntur, ut de eadem lege non suffragante naturalibus tantùm habetur apud eundem *Hodiern. quæst. 17.* 5

Extra verò omnem dubitationem contra ipsum filiam requirentem respondi, ex eo quod ipsa esset procreata ex eodem amasio, seu concubino, qui hæres à muliere institutus fuerat, ideoque cessabat quæstio

quæstio in radice, dum sicuti uxor non prohibetur relicta filijs legitimæ virum, ac respectivè ipsorum filiorum patrem hæredem relinquere, ita (quoties ex alia ratione non intret prohibitio legis disponendi ad favorem amasii) ex eadem ratione, seù proportione idem dicendum videtur; Adhuc tamen occasio non dedit id formiter in foro disputare, quoniam rari sunt isti casus.

ROMANA

SUCCESSIONIS

DE PELEGRIS,

PRO

ANTONIO PELEGRO

CUM

VERONICA FILIA.

Casus decisus per Rotam pro Antonio.

An dispositio textus *in l. fœminæ* procedat etiam contrà virum contrahentem secundas nuptias; Et an excusetur consensus filiorum, seù alia justa causa; Et incidenter an renunciatio capiat hanc successionem necessariam debitam ex dicto textu *in l. fœminæ*.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Resolutio causæ.*
3 *De punctis disputatis.*
4 *An pœnæ secundò nubentium procedant etiam in viro.*
5 *Consensus expressus, vel tacitus filiorum ex secundis nuptijs an suffragetur.*
6 *De cautela desuper adhibenda.*
7 *Renuntiatio non capit hanc successionem ex l. fœminæ.*
8 *Quid si renunciatio facta est post contractas secundas nuptias.*
9 *Quod in hac facti specie renuntiatio capiat istam successionem.*
10 *Dos congrua quæ dicatur.*
11 *In hac materia attendi debet substantia voluntatis.*
12 *Ex pretij quantitate deducitur voluntas.*
13 *Renunciatio quandoque est præventiva solutio ejus, quod debetur renuncianti.*
14 *Consideratur circumstantia, de qua num. 8.*
15 *De regula tenenda in metienda, seù interpretanda renunciatione.*

DISCURSUS XXXIII.

1 Dissoluto matrimonio per mortem inulieris superstitibus pluribus filijs, masculis & fœminis, quorum aliqui in infantili, seù pupillari ætate constituti erant; Antonius, de consensu, ac etiam consilio filii maioris, in ordine præsbyterali constituti, secundam duxit uxorem, deindeq; Veronicam primi matrimonii filiam maritavit Stephanonio, cum dote scutorum 3. m., cuius iatuitu consuetam ab ea reportavit amplam renunciationem, *Card. de Luca P. 2. de Succes.* de quibuscumque successionibus, bonis, & juribus paternis, maternis, & fraternis, qua tamen non obstante, occasione postmodùm subsequutæ mortis unius, vel plurium ejusdem primi matrimonij filiorum, Veronica prætensionem excitavit super integra successione in bonis maternis juxta dispositionem textus *in l. fœminæ Cod. de secund. nupt.* stante transitu patris ad secunda vota, contrà quem adhuc viventem judicium instituit coram A. C. à quo sententiam favorabilem reportavit; Sed introducta per appellationem causa *in Rota coram Albergato sub die 27. Maij 1658.* contraria prodijt resolutio patri favorabilis, quæ est *decis. 351. par. 12. recen.* neque, quod sciam, causa ulteriorem progressum habuit, vel quia actrix acquieverit, vel quia concordia sequuta sit. 2

In disputatione autem habita in Rota, in qua solum ego pro Antonio scripsi, plures erant puncti. Primo scilicet an dispositio dicti textus *in l. fœminæ*, qui litteraliter loquitur de muliere transeunte ad secunda vota, locum quoque habeat in viro; 3 Secundò an quatenus in viro quoque procedat, in hac tamen facti specie cessare deberet, eo quia dictus transitus factus esset de consensu, imò etiam consilio unius ex filijs primi matrimonij ex justo motivo melioris educationis aliorum filiorum, quorum etiam consensus, seu approbatio accedere videbatur, dum pacificè convixerant cum patre, & noverca, istam diligendo, ac tractando tanquam matrem; Et tertiò an in omnem eventum, quatenus neque id Antonio suffragaretur, renunciatio istam successionem complecteretur.

Quatenùs pertinet ad primum; Quamvis ego scribens pro Antonio ex fundamentis ponderatis *per Fachineum lib. 3. controv. c. 64.*, cum quo transire videtur *Cyriac. controv. 137. num. 9.*, dicerem quod cum textus *in d. l. fœminæ* loquatur de muliere, non erat ejus dispositio trahenda ad virum; 5 Tum ex regula generali prohibente extensionem pœnalium; Tùm etiam ex diversitate rationis, quod scilicet in mulieribus vigeat quædam major verecundia, transeundo ad secunda vota, per quæ viro defuncto quædam injuria inferri dicitur, unde Juristæ dicunt quod ejus anima contristatur, quod è conversò non reperitur scriptum in muliere, ubi vir secundam duceret uxorem, unde propter ea DD. tam antiqui, quàm medij de muliere binubâ, ac respectivè matre in hac materia agunt, non autem de viro, vel patre respectivè. 4

Attamen agnoscebam motivi fallaciam, ab initio pro stylo parti insinuatam, quoniam ex natura correlativorum magis communiter receptum est præsertim verò constanter in Rota, & Curia Romana, ut idem procedat in viro, ut cæteris relatis firmatur *per Rotam dec. 45. num. 2. par. 7. rec. in Asculana hæreditatis 7. Aprilis 1650. coram Celso inter suas dec. 87. in eadem 27. Januarij 1653. coram Dunoz. inter suas dec. 929. Add. ad Burat. dec. 82.* & in alijs frequenter, cum sit propositio receptissima, quæ hodie absque aliqua disputatione præsupponenda venit; adeoùt tirocinium, vel ineptam chartarum replectionem importet allegationum cumulus, qui desuper fiat in Curia, ideoque meritò motivum neglectum fuit.

Quo verò ad alterum punctum deductum ex consensu, ac respectivè ratihabitione filiorum primi matrimonij cum concursu justæ causæ; Quamvis ego more Advocati, nimium in eo insisterem, atque motivum amplicarem; Attamen reflectendo ad veritatem (pariter ab initio insinuatam,) illud minus probabile reputabam, ideoque meritò 5

de per se, ac in abstracto consideratum, neglectum fuit; Dicebam tamen illud esse nimia consideratione dignum ad effectum regulandi tertium motivum renunciationis, quod fuit causa resolutionis.

Quamvis enim filiorum expresso consensu accedente, plures pro certo credant ut pœnæ secundò nubentium cessent, tanquam ex cessante ratione injuriæ, quæ inferri non dicitur volenti ex ijs, quæ cæteris relatis habentur *apud Menoch. cons. 237. num. 19. Castill. de usufruct. cap. 2. num. 111. Capyc. Latr. dec. 22. ibique add.*; Quin immò ut sufficiat etiam consensus tacitus, qui resultat à cohabitatione, potissimè accedente dicto justo motivo ducendi uxorem in gratiam filiorum pro eorum meliori educatione latè probare conatur *Ciriac. dicta cont. 137. num. 20. cum seqq.*; Attamen verius, magisque receptum est, ut consensus implicitus, vel præsumptus, deductus à cohabitatione cum patre, & noverca, quin immo etiam explicitus ad id non sufficiat, cum non audeant filij in hoc parentis voluntati se opponere, undè propterea non contradictio, vel etiam approbatio referri debet modestiæ, ac reverentiæ, & consequenter tanquam actus virtutis hoc præjudicium causare non debet, ut cæteris relatis advertitur *per Rotam dec. 88. 197. & 242. par. 6. rec. Romana Domus 10. Junij 1649. coram Cerro adden. ad Burat. dec. 82. Capyc. Latr. dicta dec. 22. num. 46.* Undè propterea requiritur ut consensus ita positivè detur, quod filij bene certiorati, sciant istud præjudicium exinde resultare; Ideoque cautela est, ut volens pater ad secunda vota convolare, adeat Judicem, atque deputato filijs minoribus, vel pupillis curatore, causa cognita, obtineat licentiam ducendi secundam uxorem sine incursu pœnarum, tanquam pro servitio, & utilitate eorundem filiorum, pro eorum educatione & custodia, præsertim si sint fœminæ, dum alias simplex consensus approbativus non videtur aptus tollere hoc jus, quod ut advertitur *in Romana successionis de Comitibus disc. 30.* non importat pœnam formalem compensativam injuriæ, & vindictæ, sed potius quamdam speciem fideicommissi rationabiliter per legem ordinati.

Demum quoad tertium punctum renunciationis, attendendo istam solam, & de per se cum solis terminis generalibus regulæ, quod renunciantibus ad jura sua non datur amplius regressus, non videbatur motivum tutum, quoniam magis communiter receptum videtur, ut simplex renunciatio successionibus, & bonis paternis, & maternis, non capiat hanc speciem successionis pœnalis, nisi expresè, vel conjecturaliter constet de illa quoque actum esse, ut cæteris relatis *probant Fontanell. de pact. claus. 5. glos. 8. par. 4. num. 40. cum seq. Hodiern. in l. hac edictali quæst. 11. nu. 60. & seqq. de Marin. resol. 273. num. 8. lib. 1. Rota decis. 45. in fine par. 7. rec.*, & de quo etiam agunt *Merlin. contr. 32. li. 1. Altogr. jun. controv. 27. Bottilier. de success. ab intest. theorem. 51.*, quorum aliqui præsertim *Fontanell. ubi supra* firmant id procedere etiam si renunciatio facta sit parenti iam binubo, & sic post iam contractas secundas nuptias, quo casu plurium sententia est ab eodem *Fontanell.* relatorum, ut renunciatio etiam hanc speciem successione capiat, tanquam ius iam apertum, seù delatum.

Benè verum quod in hac facti specie, quamvis renunciatio rudi modo concepta esset, atq; attento verbali contextu non haberet illam amplitudinem, quam aliqui credunt necessariam esse pro huiusmodi comprehensione, adhuc tamen, ex particularibus circumstantijs, verius omnino videbatur eam comprehendi, ideoque (reflectendo etiam ad solam veritatem) resolutio justa, beneque furata visa est; Siquidem attentis illis circumstantijs, de quibus ad regulandam dotis congruitatem, habetur *sub tit. de dote disc. generali 144.* ac in aliquibus discursibus particularibus, nempe qualitate patris, quantitate ejus patrimonij, consuetudine particulari desumpta ex dote materna, aliarumq; conjunctarum, numero filiorum &c. ista dos in summa scutorum trium mille, quam pater constituerat, verè excessiva erat, dum etiam mediocritas congruitatem sufficiebat, ideoque attenta ea falsa berrima sæpius insinuata propositione jur non cortex, & formula verborum, sed substantia veritatis voluntatis attendi debeat; In idem quoque accedente altera pariter sæpius insinuata, recepta propositione, quod ex pretij quantitate desumitur quid Partes in contractum deducere voluerint; istudque dicatur optimum voluntatis argumentum; Ita liquidò constare dicebam, quod pater benè scius obligationem reservandi huic filiæ primi matrimonij eam proprietatem, quam ex primæ uxoris substantia in manibus duplici titulo habebat; Unò scilicet successionis aliorum filiorum, Et altero proprio lucri statutarij; quod vir uxore præmoriente de tota dote facit, cum obligatione eam in casu mortis restituendi filijs illius matrimonij, ad dirimendam omnem quæstionem, quæ post eius mortem cum filijs secundi matrimonij, ab hæc filij primi moveri posset, largiùs cum ea agendo, ita præventivè in vita dare voluit id, quod non nisi in morte dare tenebatur, adhunc effectum renunciam procurando, quamvis ex Notarij imperitia hæc voluntas viri idiotæ non benè explicata esset, dum adamussim dos materna, quam ad summum rigorem hæc filia post mortem patris ex hac necessaria successione sperare poterat, respondebat excessui ultrà illam dotem congruam, quam pater constituere tenebatur; Quin immò plus attenta opinione, de qua in Romana successionis *de Comitibus disc.* 30. ut dispositio textus *in l. fœmina* non procedat in ijs, quæ obveniunt ex successione mediata, faciendo hanc detractionem; Ideoque actrix intùs habebat quod petebat, dum pater ita præventivè etiam exuberanter, ut melius filiam collocaret, illi dedit in vita, quod prætendere poterat in morte, ut in proposito ponderant *Rovit cons. 40. n. 26. lib. 1. Montan. contr. 10. num. 24.*, & alij de quibus in causæ decisione.

Istaque circumstantia posita, benè in idem conferre dicebam alteram supra insinuatam, quod renunciatio sequuta erat post jam sequutas secundas nuptias, & sic istud jus delatum, & aquisitum jura distinctionem de qua ex *Castr. cons. 254. in fine lib. 1.* & alijs *Galerot. de renunc. centur. 2. capit. 128. numer. 11. Molfes. ad consuet. tom. 1. de renunc. qu. 1. num. 35.* cum alijs *per Fontanell. ubi supra* (quamvis ipse dubitet,) quoniam dubitatio rationabilis est, ubi ista circumstantia sola, & de per se consideretur ab alijs non vestita, secùs autem ubi aliud accedat, quod id suadeat.

Hinc proindè, cum ista dicatur potius quæstio facti, & voluntatis, quàm juris, ut pluries advertitur in sua materia *sub tit. de ren.*, occasione agendi de comprehensione bonorum, & successionum sive de benigna, & lata, vel è converso stricta, & rigorosa interpretatione renunciationis, aut de ejus natura, & qualitate metienda, an sit realis, vel personalis; Pro meo iudicio erroneum est hanc materiam regulare ex doctrinis, vel propositionibus generalibus, vel ex decisionibus in aliquibus casibus

casibus æditis, sive ex litterali sensu verborum, eorumque grammaticali significatione, quoniam principaliter spectandum est ad statum rerum, ipsius renunciationis tempore attento, aliasque circumstantias suadentes tam renunciantis quàm renunciatarii verisimilem, ac rationabilem, beneque regulatam voluntatem non autem juxta consuetas insipiduras Collectorum, vel subtilitates Consulentium pedagogico more insistere in rigoroso grammaticali sensu verborum, quæ frequentius manant, non à contrahentibus, sed à Notariis, qui etiam frequentius eorum significationem, vel sensum ignorant; Isteque videtur verus, ac rationabilis modus decidendi has controversias.

ROMANA

SUCCESSIONIS

DE AMBROSIIS

PRO

FRANCISCA MORELLA

CUM

JOSEPHO MAZOCCHIO.

Casus disputatus coram A.C. sopitus per concordiam.

An illa proprietas, quæ per parentem binubum reservanda est filiis primi matrimonii, transmittatur per dictos filios qui parenti binubo prædecedant, in eos quorum favore per testamentum, seu alias dispositum sit, Et de cessatione dispositionis textus in l. fœminæ in iis, quæ parens binubus, non ex intestata successione, sed ex voluntate filii morientis obtinet.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Dispositio l. fœminæ procedit favore filiorum, quatenus matri supervivant.*
3 *Limitatur si filij præmorientes decedant cum testamento.*
4 *Reprobatur limitatio.*
5 *Pœnæ secundo nubentium sunt correctæ quæ non concernant favorem filiorum.*
6 *Expenduntur doctrinæ super dicta reprobata limitatione.*
7 *De quæstione an filius possit privare legitima matrem binubam.*
8 *Quæ sit differentia inter filium morientem ab intestato, vel cum testamento.*
9 *Expenduntur plura jura in hac materia.*
10 *Expenditur alter tex. in hoc æquivocè ponderari solitus.*
11 *De rationibus, quibus innituntur tenentes limitationem.*
12 *De juribus pro regula limitationè ponderari solitis.*
15 *An promissa in dotem hæreditate simpliciter, censeatur de tota, vel de sola portione dotata.*

Card. de Luca P. 2. de Success.

DISCURSUS. XXXIV.

DOminicus de Ambrosiis Franciscæ vir, hæredem instituit Julium filium, Annæ Fœlici filiæ congrua dote relicta; Cum autem ad breve tempus sequuta esset mors Julii ab intestato, Franciscæ, Annam filiam maritavit Josepho, illi in dotem assignando hæreditatem Dominici patris, cum suis oneribus, ac juribus activis, & passivis, talis qualis erat; Sequuta vero etiam morte dictæ Annæ Felicis absque prole, scriptis æqualiter hæredibus Franciscæ matre, & Josepho viro, orta est inter eos controversia coram A. C. super modo dividendi hæreditatem, quoniam Franciscæ mater prætendebat, ut ista consisteret in sola medietate dictæ hæreditatis Dominici, testatrici delata ex intestata successione Julij Fratris, cum alia medietas delata esset ipsi matri ex persona propria; E converso autem Joseph prætendebat quod integra hæreditas prædicta data fuisset in dotem, ita matre se abstinente à portione sibi delata, ut in filiæ dotatione concurreret; Quodque in omnem eventum, ubi etiam data esset in dotem sola portio propria, adhuc tamen altera portio matri delata, debebatur testatrici saltem in proprietate ob transitum matris ad secunda vota juxta dispositionem textus *in l. fœminæ C. de secund. nupt.*; Post aliquas autem disputationes habitas, liti finem dedit concordia, quam ego consului, ac facilitavi ex primo tamen motivo, potius quàm ex secundo. 1

Quatenus igitur ad hunc secundum motivum pertinet; Dicebam scribens pro matre, ut non intrarent termini textus *in l. fœminæ Cod. de secund. nupt.* cum procedant ad favorem filiorum ex primo matrimonio superstitum, quatenus supervivant ex deductis *per Mart. decis. 22. n. 25. Font all. de pactis claus. 4. glos. 9. par. 1. num. 16. cum seqq. Fab. de Ann. cons. 74. num. 13. & seqq.* & communiter; Idq; adeò verum, ut aliqui credant, ut sola mors civilis in proposito sufficiat ex deductis *supra in Romana successionis de Comitibus disc. 30.* 2

Non negabant Scribentes in contrarium veritatem conclusionis, ubi filij primi matrimonij præmoriantur ab intestato; Dicebant verò secus esse ubi moriantur cum testamento ex doctrina *Bolognin. in addit. ad Matthesilan. de succes. ab intest. art. 2. principali vers. Item dubitari potest num. 22.*, quem relatis ejus verbis sequitur *Jo. de Garronib. in repet. Auth. ex testamento C. de secundis nupt. n. 79.* eosdemque referunt, & sequi videntur *Soccin. jun. cons. 97. lib. 4. & cons. 71. lib. 2. Gabr. de 2. nupt. concl. 3. num. 31. Merlin. de legit. lib. 4. tit. 2 quæst. 2. num. 13. Rot. dec. 201. num. 5. post eumdem Merlin. de legitim.* plenè *Cammerat. respon. 46. ex n. 84. tom. 1.* 3

Verùm, etiam in sensu veritatis, dicebam id continere fallaciam manifestam, tam attentis auctoritatibus, quàm rationibus; Attentis autem auctoritatibus juxta opinionem *Matthesilan.* in specie firmant *Aretin. in §. præferuntur n. 8. vers. Item dubitari potest Instit. ad Tertull. Guliel. de Bened. in c. Raynutius* verbo *& Uxorem nu. 85.* plenè *Sanchez. de matrim. lib. 7. disput. 89. n. 37.* ubi pluribus fundamentis, ac auctoritatibus hanc dicit veriorem, rejecta contraria per ipsum relata *num. 19.*, atque omnium latius forte melius *Riminald. jun. cons. 305 num. 88. cum seqq.* ubi ex professo examinat articulum, ac reprobat *Bolognin. & Garron.*, quem dicit in gravem errorem incidisse, atque hanc esse veriorem dicunt *Guttier de Matrimonio cap. 109. num. 46. & Sperell. dec. 33. num. 12. & sequen.*, ubi 4

quod iniquum esset, ut mater privaretur hac proprietate, quam filii non essent habituri.

Idemque comprobant auctoritates generaliter firmantes, ut omnes pœnæ secundò nubentium ista præsertim intelligi debeant, quatenus redundent ad favorem ipsorum filiorum primi matrimonii superstitum, quo favore cessante remanent correctæ per jus canonicum, *ut per Bart. cons. 54. num. final. lib. 1. & in auth. ex testam. Cod. de secundis nuptijs, ubi Salicet.* & cæteri *Aretin. cons. 40. n. 4. Sanchez. dicta disput. 89.* & alij *per Castill. de usufructu cap. 2. num. 11. & 16. Boss. de matrim. cap. 11. n. 370.*, ubi quod sufficit filios esse mortuos, antequam veniat casus restitutionis.

E converso superius relatæ auctoritates exceptis *Bolognino & Joanne de Garronibus* habendæ non sunt in consideratione, utpotè non examinantes articulum, sed incidenter, seu relativè loquentes; Siquidem *Soccin. jun. cons. 71. lib. 1.* non facit ad casum, dum ibi ex filio defuncto fuerat superstes filius, ac respectivè nepos, in quem dicta proprietas transmittitur, cum in proposito nepotes veniant sub nomine filiorum ex deductis *per Bur. & Add. dec. 82. Gratian. in addit. ad discept. 519.* atque idem *Soccin. cons. 97. lib. 4.* nihil firmat, sed solum dicit, quod secundùm unam opinionem id prætendi potest, *& Gabr. de secundis nuptijs concl. 3. n. 31.* est simplex relator tanquam adnotans in repertorio non examinando articulum, neque propriam sententiam interponendo; *Et Merl. de legit. lib. 4. tit. 2. q. 2. num. 13.* pariter loquitur incidenter, non examinato articulo, occasione tractandi de diversa quæstione, an ultimus filius primi matrimonii moriens testatus, excludere possit matrem binubam à legitima, in qua quæstione hic Auctor etiam satis æquivocavit, ut actum habetur in *Bonon. sub tit. de legit. & detractionibus disc. 11. Et Rota dec. 201. n. 5. post eumdem Merlin.* pariter id dicit incidenter ex auctoritate *ejusdem Merlini*, non examinato articulo utpotè ab eo casu extraneo, dum ex filia prioris matrimonii, quæ matri binubæ superstes etiam fuerat, supererat filia, & sic durabat favor filiorum, ac successivè pœna, undè propter ea remanent solùm dictæ auctoritates *Bolognin. & Gar.* quæ suffocantur ab aliis ex professo contrarium tenentibus ut supra.

Clarius verò, attentis rationibus, seu juris principiis, quæ in judicando, vel consulendo primatum obtinere debent; Eis enim inspectis evidenter liquet, Auctores prædictos solenniter æquivocasse; Siquidem differentia inter filium prioris matrimonii morientem ab intestato, vel cum testamento ad illum solum effectum in jure consideratur, quod si condito testamento, filius matrem tunc vel postea binubam instituat, seu alias ad ejus favorem disponat, tunc illa succedit pleno jure, quamvis alii filii ejusdem matrimonii superstint, itaut non intret hæc pœna obligationis reservandi aliis filiis proprietatem, cum tunc mater capere dicatur, non à provisione legis tanquam mater, sed ex testamento, sicut quilibet extraneus; Idemque si dispositio sequatur inter vivos, ut expresè habetur *in auth. ex test. Cod. de secundis nupt. & in corpore unde sumitur in §. cum igitur auth. de non eligen. secundò nub. & in §. hinc nos auth. de nup.*; Atq; in hoc consistit æquivocum. *Bolognin. & Garron.*, se fundantium in differentia, quam lex constituit inter casum successionis testamentariæ & ab intestato, quoniam vera quidem est differentia, sed ad diversum effectum ut supra; Ex ea rationis differentia quod quando mater succedit ab in testato, dicitur capere ex dispositione, & beneficio legis, à qua proinde privatur, quando verò capit ex testamento, dicitur capere ex voluntate hominis tanquam extraneus, ut est communis sententia Legistarum *in dicta Auth. ex testamento* & Canonistarum *in cap. finali de secundis nupt.* de quibus benè *Gomez. ad leg. 14. Tauri num. 12. Sanchez. de matrimonio dicta lib. 7. disput. 89. num. 41. Altogr. cons. 49. num. 7. lib. 2. Bottilier. de success. ab intestato theorem 5. num. 13.* plenè *Boss. de matrimonio cap. 11. num. 356. & sequen.*

Prout æquivocavit etiam *Joannes de Garronibus* super intelligentia aliquorum jurium per ipsum ponderatorum etiam in casu successionis ab intestato; Ut enim magistraliter advertit. *Bart. dicti cons. 54. lib. 1. num. finali & Aretin. cons. 40.* in hac materia successionis matris binubæ filio morienti ab intestato, tria jura habemus; Unum est *Codicis in d. l. fœminæ §. illud. & in l. finali Cod. ad Tertull.*, per quod disponitur matrem binubam succedere filio in solo usufructu cum obligatione reservandi proprietatem aliis filiis ex eodem matrimonio superstitibus; Alterum est jus *Authenticorum in §. cum autem auth. de non eligen. secundo nubent.* per quod corrigitur jus *Codicis*, atque expresè disponitur, matrem binubam, sivè ante, sivè post successionem, secundas nuptias contraxerit, pleno jure succedere etiam in proprietate, absque aliqua obligatione illam reservandi aliis filiis ejusdem matrimonii quamvis superstitibus; Et tertium demum est Jus novissimum pariter *Authenticorum in §. hinc nos auth. de nupt.*, per quod, correcto dicto jure medio, fit reversio ad primum jus *Codicis* ut supra, quod litteraliter dictam proprietatem præterat aliis filiis, quatenus essent matri superstites, ideoque dictum Jus novissimum nil disponit de novo, sed solùm reintegrat primum jus *Codicis* in suis terminis prout loquitur.

Et quamvis ijdem Auctores profiteantur, ut eorum opinio clarè probetur *per text. in §. primò supponendum vers. si verò non habuerint Auth. de nupt.*, ubi disponitur omnibus filiis præmorientibus, matrem istam habere suæ infelicitatis consolationem, ut bona rursùs recipiat, si intestati moriantur, secus autem si condito testamento; Attamen hoc pariter est æquivocum magis solemne, quoniam hic testus non loquitur de reversione illorum bonorum, in quibus mater filio prædefuncto successerat, sed loquitur de illa medietate bonorum ipsiusmet mulieris, quam transire volens ad secundas nuptias, ad evitandam infamiam, aliasque pœnas, donare tenebatur filiis primi matrimonii, & sic de rehabendo bona propria; quæ ex dicta causa jam perfectè, ac irrevocabiliter dictis filiis postea ante ipsam morientibus donaverat, undè propterea error remanet clarus, Coadjuvante etiam dicta convenienti ratione correctionis omnium pœnarum, quæ non concernant favorem ipsorum filiorum ut supra.

Insipidam quoque dicebam rationem ejusdem *Bolognino & Garron.* ponderatam, quod scilicet hæres testamentarius repræsentet personam filii, atque istius habeat voluntatem, quoniam eam hæres ab intestato eamdem personam patrissimiter, ac in omnibus repræsentat, eamdemque voluntatem habere dicitur, cum moriens ab intestato præsumatur voluisse ejus voluntatem accommodare dispositioni legis, atque testari eo modo quo lex testata fuit, ut sæpius *hoc tit.* occasione dispositionis statutariæ; Melior autem fuisset altera ratio favoris ità filio resultantis super facultate disponendi de hujusmodi bonis, atque personas sibi

vilis

visas gratificandi, sed sufficit dicere, quod id lex habere noluit in consideratione, dum est favor remotus, qui in effectu respicit extraneum, undè propterea cessat ratio, cui hæc pœnæ adjectio innixa est.

Ponderabatur in contrarium, quod jura prædicta prohibent matri, ne istam proprietatem alie-
12 nare, vel dissipare possit, attributa licentia filijs bona alienata revocandi, unde inferebant illam censeri de hæreditate ultimi filij morientis; Sed hoc erat pariter æquivocum, quoniam quicquid alij (sed malè) dixerint, verius est filios hujusmodi bonorum alienationem revocare non posse, ipsa matre vivente, sed solum post mortem, quando factus sit casus conditionis, sub qua lex, jure cujusdam fideicommissi per ipsam ordinati, eos vocavit, interim verò tali conditione pendente, dicuntur solum habere illam spem, quam fideicommissarius habet vivente gravato; Alias enim si filij in hujusmodi proprietate jus formale haberent, itaut de eorum hæreditate dici posset, plura sequerentur firmanda, quæ tamen in jure non subsistunt; Primò scilicet quod mater moriens non posset in hujusmodi bonis aliquos ex filiis primi matrimonii gratificari, cuius contrarium est verius; Quodque filij possent huiusmodi proprietatem in vita distrahere, seu illa caderet sub hypothecis per eos contractis, affectaque remaneret eorum creditoribus, quorum respectu nil interesset an decederet testatus, vel intestatus, & sic verè ex pluribus, istud assumptum *Bolognin. & Garron.* detegitur erroneum.

Difficultas autem erat in altero motivo facti, cuius ratione consului concordiam, dum eadem
13 mater, integram hæreditatem simpliciter tanquam spectantem ad filiam, in dotem dederat, unde propterea si quod ius ipsi competebat, ita censetur remisisse, præsertim pro iure, ac interesse viri foventis causam onerosam, & qui fortè alias absque tanta dote matrimonium non contraxisset; Quamvis enim scribens tanquam Advocatus dicerem, quod dictæ filiæ integra Dominici patris hæreditas competeret, sed diversis titulis seu respectibus, pro medietate scilicet ex tunc, & pleno iure, & pro altera medietate in spe probabiliter eventura iuxta naturæ ordinem, dum alias esset inducere in matre suæ portionis donationem adhuc invalidam ob non servatam formam Statutorum Urbis 149. & 150., Unde propterea deducebam receptas propositiones super donatione in dubio excludenda, quoties quicumque probabilis seu compatibilis intellectus dari potest; Nihilominus reflectendo ad veritatem id non satisfaciebat, quoniam non constabat, quod mater dictam hæreditatem agnovisset, itaut bona pro sua portione essent sibi quæsita, quo casu dicta motiva rectè intrassent, sed potius agebatur de non acquirendo, atque ita declarando animum non agnoscendi, ad quem effectum dictæ solemnitates statutariæ non requiruntur, neque intrat dicta conclusio de donatione non præsumenda, & de capiendo quemcumque probabilem seù compatibilem intellectum pro eius exclusione, cum sic faciens depauperari non dicatur, neque suum patrimonium diminuere, unde propterea omnia ea, quæ in iure in materia donationis habentur etiam inter prohibitos, puta inter coniuges, istum casum non percutiunt; Ideoque ex hoc motivo, quod mihi solum inferebat difficultatem, libenter consului concordiam, quæ controversiæ finem dedit.

Card. de Luca P. 2. de Succes.

VOLATERANA

SUCCESSIONIS

PRO

ILLIS DE BAVA.

Responsum pro veritate.

An parens binubus possit in bonis, quæ filijs à Statuto reservantur, gravamina apponere, & quæ; Et an possit nolle acquirere, ut ita faceret deteriorem conditionem filiorum primi matrimonii, ac meliorem illam secundi viri, seu filiorum secundi matrimonij; Et incidenter de uxore relicta per virum usufructuaria.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Bona materna delata filijs à Statuto, habent naturam legitimæ.*
3 *Ideo non minuuntur per legata.*
4 *Neque per donationem inter vivos.*
5 *An hoc Statutum valeat utpote auferens facultatem testandi.*
6 *Factio testamenti est de jure positivo.*
7 *Potest mater non obstante Statuto non agnoscere.*
8 *Usufructuarius potest agnoscere legatum in solo usu, vel alimentis.*
9 *Usufructuarius non facit suos fructus nisi præstet cautionem.*
10 *An legatum usus fructus relictum uxori, resolvatur in alimenta.*
11 *Prohibitus disponere, est prohibitus consiteri, secus si confessio sit administrativa.*
12 *De administrativis.*
13 *Matri succedunt æqualiter, & in capita filij ex diversis matrimonijs.*
14 *Gravatus non potest pervertere ordinem successionis.*
15 *Statutum inductum ad favorem filiorum primi matrimonij, non debet operari odium.*
16 *Mater an possit plus dare filijs primi matrimonij.*

DISCURSUS XXXV.

DIssoluto matrimonio per obitum Bavæ, superstite Michaele Angelo unico filio, secundas nuptias contraxit Lucretia cum Gotto, qui etiam præmortens, superstitibus Catharina, & Ludovica, (quas scripsit hæredes) uxorem usufructuariam reliquit, quæ cum filiabus convixit; Ea verò moriens cum testamento, utriusque matrimonij filios prædictos in stirpes pro numero matrimoniorum hæredes instituit, hoc est in semisse unicum ex primo, & in altero duas ex secundo, inter quas, & filios, dicti Michaelis Angeli, etiam defuncti, exortis controversijs; Cum dicta Lucretia in testamento mandasset, ne filiæ secundi matrimonij ex causa dicti legati usus fructus à primo molestari possent; Hinc, stante loci Statuto disponente, ut mater binuba debeat æqualiter tractare filios primi, & secundi matrimonij, neque plus uni, quàm alij de ejus bonis dotalibus, ac extradotalibus habere possent, pro veritate consultus fui, an potuerit testatrix

testatrix dictum præceptum etiam pœnale adjicere in præjudicium filij primi matrimonij, qui prætendebat cum dicto usufructu pinguis hæreditatis secundi viri, maternam hæreditatem nimium impinguare, ob plurium annorum decursum.

Stante igitur dicto Statuto; Dicebam quod omnia bona hujus mulieris, prætendi poterant redacta ad naturam, ac terminos legitimæ, ita per Statutum impinguatæ, juxta ea, quæ in proposito hujusmodi Statutorum filijs deferentium successionem in dote, alijsque bonis maternis, habentur *sub tit. de dote disc. 103. cum duobus seqq.* ubi concordantes.

2 Hoc autem posito; Punctus erat, an remissio usus fructus in dicto præcepto contenta, importaret donationem, seù legatum juris jam quæsiti, & agniti, vel potius declarationem animi non agnoscendi; Primo etenim casu, dixi certum videri, ut id fieri non potuerit ideoque onus habendum esset pro non scripto, cum legitima debeatur, detracto quidem ære alieno, non autem detractis

3 legatis, vel donationibus, quamvis inter vivos, adeo ut bona inter vivos donata, etiam cum subsequuta traditione habeantur pro extantibus, ac non donatis, ad effectum legitimæ ex deductis *per Merlin. de legit. lib. 2. tit. 1. quæst. 18 num. 20. & 21.*

4 *Rota post eumdem dec. 86. Rovit. decis. 100. num. 26.*, & pluries in sua materia *sub tit. de legit. & detract.*

Et quamvis id durum videatur, cum ita matri auferatur potestas de aliquo disponendi, unde propterea intestabilis reddi dicatur; Attamen id in consideratione habitum non fuit in decisionibus

5 æditis *in Urbevetana* de qua *d. tit. de dote disc. 106.*; Vel quia remaneat habilitas testandi in bonis extra territorium, quæ Statuto subjecta non sunt, sed remanent sub dispositione juris communis; Vel quia rationabiliter pro muliere, seductionibus subjecta, Statutum ita testari dicatur cum proprijs filijs; Neglecta (& merito) leguleica dubitatione potestatis in statuentibus tollendi hanc facultatem testandi, quoniam posita potestate statuendi etiam contra jus, id fabulosum videtur, dum verius est, testamenti factionem, ac facultatem disponendi de bonis suis post mortem, provenire à

6 jure positivo, non autem naturæ vel gentium, cui lex positiva dispensare non possit ex deductis *sub tit. de fideic. disc. 141.* & pluries *sub tit. de legit. & detract.*, in proposito quæstionis, an Statutum descendentibus, vel ascendentibus legitimam, etiam in totum auferre possit.

E converso autem, ubi dicta dispositio importaret nudam declarationem animi non acquirendi; Tunc verius esse dixi, ut dicto Statuto non obstante, dispositio substineri deberet, non in ratione præcepti obligatorij redolentis legatum, sed in ra-

7 tione declarationis animi, ita impedientis transmissionem, quæ alias in legatis, & fideicommissis puris, vel jam purificatis de jure datur; Idque sine dubio fieri posse dicebam, præfato Statuto non obstante, quoniam non possunt hujusmodi Statuta filijs tribuere majus jus, quàm habeant creditores ex causa onerosa, & correspectiva in bonis debitoris, & tamen iste potest hæreditates, ac legata in creditorum præjudicium nolle agnoscere, ad celebrem textum *in l. qui autem ff. quæ in fraudem creditorum*, ut pluries habetur in sua materia *sub tit. de credito*, & alibi.

Difficultas verò cadebat super applicatione hujus veræ, ac receptæ distinctionis inter jura agnita, & non agnita, seù quæsita, & quærenda, dum in facto supponebatur quod hæc mulier legatum prædictum in parte agnoverat, percipiendo in domo testatoris alimenta cum dominicali præeminentia, juxta eam operationem, quam regulariter, juxta celebrem, ac vulgarem *Bulgari* consuetudinem, facere solent hujusmodi legata, quæ uxoribus fiunt, unde propterea ageretur de jure agnito, non autem agnoscendo, atque super hoc totam vim constituebant aliqui J. C. de partibus scribentes pro dictis nepotibus ex primo matrimonio.

Verùm quamvis per eosdem consultus, dixi quod difficultatem contra ipsos sentiebam, dicto motivo non obstante ex pluribus; Primo scilicet, quia in usufructu limitari videtur regula, seu propositio generalis, ut idem jus possit agnosci, dum usufructuarius limitatè potest legatum agnoscere in solo usu ad textum *in l. is qui usumfructum ff. quibus mod. usus fruct. amittat.*, de cujus textus intellectu agitur *apud Rovitum decis. 97. num. 19. &* 20., & in sua materia usus fructus *sub titulo de servitut.*

Secundo quia de stricto juris rigore dicta mulier, vel ejus hæres neque fructus temporis decursi non perceptos prætendere posset, quamvis vellet ob non præstitam duplicem cautionem ab eo præstandam ex deductis *per Consill. de usufruct. cap. 16. Capyc. Latr. consult. 112. Rota decis. 259. par. 7. rec. decis. 290. par. 10. apud Rojas decis. 426. & 433.* & pluries in alijs, cum sit conclusio certa, quoties agitur de fructibus non perceptis; Difficultas etenim cadit in jam perceptis, an ab eis ex muliebri simplicitate excusanda veniat, ne restituere teneatur ex deductis pluries in dicta sua materia usus fructus *sub tit. de servitut.*

Et tertiò clarius quoniam, ut pluries habetur *sub d. tit. de servitut.* præsertim *disc. 10.*, sub quæstione est, an, & quando hujusmodi legatum factum uxori importet formalem, ac plenum usumfructum, vel potius resolvatur in alimenta juxta dictam consuetudinem *Bulgari*; Atque ut ibi advertitur, quamvis plures ex nostris in hujusmodi quæstione se involvant, pro consueta præsertim pragmaticorum ineptia, retexendo quæstiones super grammaticali sensu, vel significatione verborum, alijsque frigiditatibus; Attamen verius est, ut ita sit quæstio facti, ac voluntatis potius, quam juris, ex ipsius facti qualitate, ac singulorum casuum circumstantijs decidenda; Et consequenter dictum præceptum potius agnitionem veritatis, ac bonæ fidei redolere videbatur, quod scilicet, legataria conscia voluntatis viri, ita eam declaraverit.

Et quamvis dicti Scribentes de partibus immorando in generalitatibus, cum copiosis superfluis allegationibus insisterent in regula, quod prohibitus alienare, vel disponere, & etiam prohibitus confiteri, ne alias lex verbis, & non rebus imposita diceretur, cum ita de facili fraus legi fieri posset, atque indirectè agi, quod directè prohibitum est; Dicebam tamen quod vis non erat in veritate hujus regulæ nimium receptæ, ac vulgatis, ideoque testimonijs non indigentis, sed erat in applicatione, super qua hodie omnes fori quæstiones cernuntur; Siquidem procedit in confessione simplici, & nuda, non autem in admiculata, ex ijs, quæ in hoc proposito prohibitæ confessionis habentur præsertim in materia dotis confessæ *sub tit. de dote*, ac etiam alibi pluries; etiam in tutore, vel Prælato, & quocumque alio administratore, ut ejus adminiculata confessio attendenda veniat, cum prohibenda non sit agnitio veritatis.

Plura verò adminicula hujusmodi agnitionem quadrare-

coadjuvare observabam; Primò nempe illud deductum ex dicta generali consuetudine *Bulgari*; Secundò ex subsequuta observantia, quæ in omnibus dicitur optima interpres; Et tertiò ex nimia inverisimilitudine, ut testator voluerit, quod exuberantes fructus ejus bonorum ultrà uxoris alimenta, quæ cum dominicali præeminentia accipi voluit, ejus assem impinguare deberent ad commodum filiorum primi matrimonii juxta ea, quæ ad hanc materiam secundarum nuptiarum *hoc eodem tit.* habentur in proposito renunciationis, quam unus ex filiis primi matrimonii parenti binubo faciat; Sive illius augmenti dotis, quod pro secundo matrimonio fiat, cum similibus.

His autem sic stantibus, consului, ut ab hujusmodi prætensionibus abstinendum potius esset, ne ita excitarentur dormientes, atque pro lucro damnum reportaretur, quoniam cum mater melius filium primi matrimonii, quam illos secundi tractasset, pervertendo ordinem intestatæ successionis, quo attento æqualis debuisset esse filiorum successio, ita dubitari poterat, an stante Statuto deferente filiis successionem necessariam tanquam per speciem legitimæ sic adauctæ, potuisset testatrix dictum ordinem pervertere eodem modo quo in fideicommissis non licet, ut *sub tit. de fideicomm. dis.* 55. & 57. & *d. disc. 204. de dote.*

Quamvis enim mihi probabilius videretur, ut id fieri potuerit, cum in hac parte Statutum respicere videatur favorem, & gratiam filiorum primi matrimonii, tollendo scilicet potestatem matri binubæ faciendi id, quod pro frequentiori usu fieri solet juxta praxim de qua *sub tit. de legit. & detract.* idcircò quod inductum est ad favorem, retorqueri non debet in odium; Attamen est disputabile, ideoque ob ingeniorum varietatem periculosum est, ac incertum.

De iure autem, quidquid plerique dubitaverint, de quibus *apud Thesaur. decis. 170. & Rovit. decis. 12.*; Verius, magisque receptum est, ut cessante fraude in dubio non præsumenda, ut sub nomine, vel pallio filiorum mater binuba favore secundi viri disponere voluerit,) possit mater magis gratificari filiis secundi matrimonii non obstante dispositione textus *in l. hac edictali*, ut bene omnia hinc indè examinando *Rovit. dicta dec. 12.*, atque hanc opinionem sequitur *Rota ut apud Gregor. dec. 173. & 443. decis. 406. num 18. & seqq. par. 9. recen.*, & in alijs.

AUXIMANA

SUCCESSIONIS

PRO

CAROLO CIMA

CUM

UBALDO FRATRE UTERINO.

Casu disputatus coram A. C. sub incerto exitu.

An in augmento dotis facto pro secundo matrimonio, cum pacto, ut filii primi in eo nil prætendere possent, præcipua sit successio filiorum secundi matrimonij Vel potius etiam alii ex primo succedere debeant.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *De punctis vel inspectionibus causæ.*
3 *An valeat pactum, ut in augmento dotis secundi matrimonij succedant solum istius filij.*
4 *De quæstione an mulier, quæ primo nupsit juxta Consuetudines more nobilium, possit secundo nubere more Magnatum.*
5 *De distinctione inter augmentum voluntarium, & necessarium factum à patre fœminæ.*
6 *Quid de augmento facto ab ipsamet muliere.*
7 *Donatio contemplatione matrimonij quomodo filijs acquiratur.*
8 *In idem, & de argumentis contemplationis filiorum.*
9 *An de hujusmodi donatione participent omnes filij omnium matrimoniorum.*
10 *In concursu legis universalis, & particularis, defertur particulari in successione.*

DISCURSUS XXXVI.

POst dissolutum matrimonium, à Catharina cum dote scutor. 4. m. initum cum Alexandro, superstitibus Ubaldo, & Faustina; Alterum eadem Catharina contraxit cum Carolo, constituto per Silvestrum Catharinæ patrem augmento aliorum scutorum bis mille post ejus mortem solvendorum ea lege adjecta, ut filii primi matrimonii nihil in eo unquam prætendere possent; Sequuta verò morte Silvestri, instituta hærede dicta Catharina filia, ac facto quodam legato particulari præfatis Ubaldo, & Faustinæ nepotibus primi matrimonij, Eademque Catharina postmodum ab intestato defuncta superstitibus pluribus filijs ex secundo matrimonio inito cum Carolo; Hinc inter istos, & Ubaldum fratrem uterinum, orta est quæstio, coram A. C. super successione in dicto augmento, incertusque est causæ exitus, dum post aliquas disputationes, de illa amplius actum non audivi. 1

In disputationibus autem habitis, ac etiam in congressu Advocatorum pro causæ directione; Pro filijs secundi matrimonii scribens dicebam, tres in proposito cadere inspectiones; Unam super hujusmodi pactorum validitate, vel invaliditate, itaut intret, nec ne dispositio, vel ratio textus *in l. hac edictali Cod. de secundis nupt.*; Alteram, (posita validitate,) an dictum augmentum liberè acquisitum esset mulieri, adeout volens potuisset de illo disponere, seu aliquos ex filijs gratificari tanquam de re sua; Et tertiam, (posita hujusmodi potestate) qualis censenda esset voluntas, dum obierat ab intestato. 2

Quoad primam, disputatio maior, quæ in hujusmodi quæstione cadit, percutit casum, in quo dictum augmentum cum tali pacto factum sit ab ipsa muliere de bonis suis; Istoque casu quæstionem post antiquiores ab eis relatos ex professo examinant *Fontanell. de pact. clausul. 4. glos. 9. par. 5. num. 197. & clausul. 5. glos. 8. par. 4. num. 5. Rovit. decis. 12. Hodiern. in l. hac edictali C. de secund. nupt. quæst. 2. & De Marin. resol. 23. lib. 2.*, apud quos habentur tenentes pro invaliditate, quasi quod, cum tunc nulla affectio considerari possit erga filios secundi matrimonii utpote ad huc non procreatos, ita id gestum sit in gratiam secundi viri; atque ad 3

fraudandam disposition text. *in dicta l. hac edictali Cod. de secund. nupt.* ; Nisi necessitas, vel justa causa ad id impulisset, juxta ea, quæ insinuata habentur *sub tit. de dote disc.* 103. circa quæstionem per Regnicolas tractatam, an mulier, quæ primum matrimonium contraxerat more nobilium, & juxta Consuetudines Capuani, & Nidi, possit in præjudicium filiorum ejusdem matrimonii, contrahere secundum more Magnatum.

Verùm nulla suberat necessitas hujusmodi quæstionem formiter disputandi, atque indagandi, quænam opinio esset verior, dum non eramus in casu, quoniam augmentum, non ab ipsa muliere, sed à patre factum fuerat; Atque de hoc agit ex professo *Surd. cons.* 215., ac deducta per eum, latè, & bene examinantur *per Hodiern. ind. l. hac edictali quæst.* 26. ubi distinguit inter augmentum voluntarium, & ex mera liberalitate factum tanquam ab extraneo, & necessarium, ad quod utpote ad supplendam dotem congruam ; & de paragio pater compelli poterat; Primò enim casu, pro validitate pacti absque dubio respondendum est, cum pater consideretur tanquam merus extraneus, qui legem sibi bene visam ejus bonis adjicere potui ; Nisi urgentia concurrant fraudis inditia, quod scilicet ipsa mulier de bonis suis, vel alias sibi debitis, sub patris, vel alterius simulato nomine augmentum tali pacto fieri curaverit; In secundo autem, creditur pro invaliditate probabilius respondendum esse, quasi quod tunc esset idem, ac si ab ipsamet muliere augmentum prædictum constitutum esset.

Verùm quidquid sit de subsistentia hujus ultimæ partis distinctionis; Pariter defuit necessitas illam disputandi, ejusque veritatem indagandi, quoniam cum in facto non dubitaretur quod dos secut. 4.m. occasione primi matrimonij constituta, esset congrua, ita ut amplius ab invito patre prætendi non posset, hinc de consequenti augmentum prædictum fuit merè voluntarium, & ex patris liberalitate, ideoque de validitate dubitandum non erat.

Quo verò ad alteram inspectionem potestatis ipsiusmet mulieris, an scilicet volens potuisset de dicto augmento, salva legitima, disponere ad favorem filiorum primi matrimonij, vel etiam extraneorum, eo modo quo de reliqua dote potuisset; Dicebam, quod ubi augmentum prædictum fit mere voluntarium, illud censetur sonare in quamdam donationem factam contemplatione illius secundi matrimonij, ut habetur *apud Fontanell. & de Marin.* locis citatis; Atque licet juxta magis communem, ac veram opinionem, regulariter in hujusmodi donationibus filij ex meo matrimonio procreandi habere dicantur solum illud jus, vel interesse, quod per nostros vocatur secundarium, non importans ad eorum favorem dominium, vel onus impeditivum sponsi primi donatarij, quin de bonis donatis in casu dissoluti matrimonii liberam habeat dispositionem, ut sæpius deductum habetur in sua materia *sub tit. de donationibus* præsertim *disc. 1. & 2.*; Nihilominus recepta est limitatio, quoties, nedum verba expressa, sed etiam conjecturæ contrarium suadeant, ut locis citatis.

Plures autem conjecturæ in hac facti specie concurrere videbantur, quæ insimul unitæ cum regula in conjecturalibus perpetuò attendenda, *ut singula quæ non prosunt, unita juvent &c.* vocationem, ac jus, quod nostri dicunt primarium, favore filiorum secundi matrimonii convincere videbantur. Prima enim erat conjectura generalis, quoniam viri volentes ducere mulieres viduas, aliosque filios jam habentes, solent hujusmodi augmenta procurare, tanquam peculiaria pro filijs ex illo matrimonio procreandis, ut in specie observat *Salon. cons. fil. 58. num. 1. lib. 3.*, & admittunt *Surd. dicto cons. 155. de Marin. dicta resol. 23. numer. 4. lib. 2. & Hodiern.* loco citato.

Altera coniectura deducebatur ex prægnantia & efficacia verborum, ibi, *Che per alcun tempo mai li figli del primo matrimonio possano pretendere &c.* cum illa non sint operativa nisi in casu mortis, cum vivente matre nullum jus dicti filij haberent, nullamque prætensionem habere possent; Tertia ex eo quod in instrumento stipulatio dicti augmenti ad favorem utriusque conjugis facta erat; Quarta magis proxima, atque speciem expressæ probationis redolens, resultabat ex attestatione mediatoris, cui nullum interesse habenti, atque bene informato quamvis unico, ex adminiculis plenariè deferri solet, ut *apud Merlin. decis. 608. num. 24.*, & habetur *sub tit. de dote disc. 27.* ; Quinta etiam proxima, imò expressa etiam probatio resultabat ex attestatione uxoris dicti Silvestri contendentium aviæ, in qua penè morti proxima, & omnium æqualiter conjuncta præsumendum non erat mendacium ; Et sexta præcedentium satis corroborativa deducta ex testamento dicti Silvestri, dum cum legatis bene providere curavit filios primi matrimonij, ita æqualitatem induceret cum illis secundi, quos ex eodem testamento constabat fuisse æqualiter, imò magis dilectos, & tamen nihil eis legavit, signum clarum, quod in eis præsupposuit dictam peculiarem, seu præcipuam successionem hujus augmenti.

Undè intrare dicebam firmata *per Rotam in Melevitana donationis 12. Decembris 1653.* & *14. Maij 1657. coram Cerro*, impress. *decis. 428. & 230. par. 12. recen.* & quarum secunda est repetita *post Cutellum de donat. decis. 13.*, quod *l.* facta donatione contemplatione certi, & determinati matrimonii, quoties non constat de vocatione filiorum ex eo procreandorum, in hujusmodi bonis æqualiter succedant omnes filij sponsi donatarij tam ex illo, quam ex alio matrimonio procreati, juxta plenè firmata *apud Otthobon. dec. 99. & 133.* ubi concordantes ; Attamen si ex verbis, vel coniecturis constat filios ex eo matrimonio procreatos, esse principaliter contemplatos, & vocatos, istis tantùm debentur bona donata, denegata potestate sponso donatario ad eadem vocandi filios alterius matrimonii.

Hinc posito defectu potestatis, inanis remanebat altera inspectio voluntatis, quæ nullius est considerationis ubi potestas deficiat ; Verùm ubi etiam ista concurreret, adhuc dicebam tanquam Advocatus, quod voluntas in dubio ad limites pacti regulanda est, ducto argumento ab iis, quæ habemus in concursu duplicis legis, quæ in materia successionis habeatur, universalis scilicet, & particularis, seu municipalis, quoniam morientis ab intestato voluntas, particulari potius, quam universali accommodata censetur, *Cavaler. dec. 125. 296. & 504.* in omnibus *num. 4. & 5.* & sæpius; Verùm hoc fundamentum, inspecta veritate, videbatur leve, ob præponderantiam præsumptionis militantis pro æqualitate inter filios servanda, Solidum autem videbatur primum motivum deficientis potestatis, à qua etiam voluntas regulatur; Credo autem causa exitum fuisse, vel iuxta præmissa ad favorem filiorum secundi matrimonii, vel per concordiam, dum præter consuetudinem, post binam disputationem, non audivi amplius de causa tractatum.

ROMANA

ROMANA

ADMINISTRATIONIS

PRO

CATHARINA PAULINA

CUM

JACOBO PELLE.

Casus decisus per Rotam pro Catharina.

De bonorum possessione concedenda proximiori in gradu ejus, cujus incerta sit vita, vel mors, quia nempè absentis, ac peregrinantis nullus habeatur certus nuncius; Et quatenus ista decernatur matri, an huic in aliquo obstet transitus ad secunda vota.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Resolutio causæ.*
3 *De bonorum possessione danda proximo successori, & de administratione bonorum vacantium danda ei qui speratur successor.*
4 *De alio casu, & de possessione bonorum emphyteuticorum danda Domino directo.*
5 *Quod in hac materia non intrent termini matris transeuntis ad secunda vota, si est tutrix filiorum.*

DISCURSUS. XXXVII.

Suscepta peregrinatione per Marcellum Pelle enunciatum *sub tit. de donat. disc. 24.*; Cum certus nuncius non haberetur ejus vitæ, vel mortis, quinimò istius potiùs fama, vel rumor irrepsisset; Catharina mater, ac proximior, cui in casu mortis, privativè ad alios conjunctos, intestata successio debita erat, obtinuit ab A.C. sibi decerni bonorum possessionem sub immissionis vocabulo in Curia quoque explicari solitam, præstita cautione in casu vitæ, ac reditus dicti Marcelli; Cumque postmodum eadem ad secunda vota pertransiisset; Hinc Jacobus agnatus transversalis, (in gradu tamen non successibili in concursu matris), instetit pro istius remotione à dicta administratione, introductaque causa *in Rota coram Cerro*, ac dato dubio, an remotioni locus esset, *sub die 1. Julij 1669.* negativa prodiit resolutio, cui actor acquievit, neque causa ulteriorem progressum hucusque habuit.

In hac autem disputatione Scribentes pro oppositore insistebant in iis, quæ in jure disposita sunt contra matrem, quæ suscepta filiorum tutela, transitum fecerit ad secunda vota, non curando prius provideri de tutore, ac non reddendo rationes juxta ea, quæ habentur supra hoc eodem titulo *disc. 29*, atque super his nimium se diffundebant pro consueta moderna ineptia, chartas allegationibus replendo.

Scribens ego pro Catharina matre rea conventa dicebam (etiam in sensu veritatis, qualem Rota agnovit) quod hujusmodi actoris prætensio omni prorsùs destituta esset fundamento, ac omninò extranei essent dicti termini matris, quæ suscepta filiorum tutela, vel cura ad secundas nuptias transitum fecisset, dum ista mater, non ex titulo tutelæ, vel curæ filii pupilli, vel minoris, aut amentis administrationem susceperat, sed eam obtinuerat, quæ in jure decernitur proximiori successuro in bonis ejus, cujus incerta sit vita; Non datur enim verus titulus successorius, cum ad hunc effectum dare oporteat certificationem mortis, sed benè datur hæc bonorum possessio, cum nemini melius vacantium bonorum administratio decerni valeat, quàm illi, cui debita est successio, cum ita proprium negotium potius gerere credat ad textum *in l. 2. §. sed si sub conditione, & l. si demum, & l. si servus ff. de bon. possess. secund. tabul.*, *& l. si quis instituatur hæres ff. de hæred. instit.* utrobique communiter DD., de quibus *apud Surdum cons. 125. num. fin. Argel. de legit. contradict. quæst. 11. art. 1. num. 16. cum seqq.* cum concordantibus deductis *sub tit. de fideicomm.* pluries, præsertim *disc. 7.* ac etiam *disc. 188.* in proposito administrationis decernendæ hæreditatis, ad quam nasciturus vocatus est,

Hinc propterea in una *Ravennaten. emphyteusis* disputata coram A.C., postea concordata, de qua habebitur *sub tit. de emphyt. in supplemento*; Cum in ea in vestitura, vocati essent solum masculi etiam ex fœminis; atque sequuta esset mors ibi enunciati Andreæ, superstitibus duabus filiabus puellis, ex quibus suberat spes procreationis masculorum; Hinc orta fuit quæstio, quis nam deberet interim bona possidere, & administrare; Atque (etiam in sensu veritatis) dicebam, ut pro domino directo respondendum esset ex pluribus fundamentis peculiaribus in materia feudali, vel emphyteutica cadentibus favore domini, ibi deductis; Ac etiam ex isto, ut hujusmodi administratio decernenda sit ei, cui bona debentur, quatenùs prior dominus mortuus esset, vel ille, qui nasci speratur, non nascatur; Isteque administrator ad aliud non tenetur nisi ad cautionem, quatenus contingat dominum absentem vivere, ac reverti, quod in præsenti jam impletum fuerat, sed concordia quæstionem terminavit.

Extranea verò erant ea, quæ (redeundo ad causam) de matre transeunte ad secunda vota dicebantur; Tùm ex pluries insinuata conclusione, quod pœnæ secundò nubentium percutiunt solum favorem filiorum primi matrimonii, quatenus extent, non autem extraneorum, cum aliæ omnes per jus canonicum correctæ fuerint; Tum etiam quia leges novissimæ ita disponunt in casu tutelæ, vel curæ, quam Jus antiquum, vel novum non cognovit in matre, & avia, quæ veniebant sub generica exclusione fœminarum à tutela, vel cura, solumque exceptuatæ fuerunt à jure novissimo sub ista qualitate cœlibatus, quod nil commune habet cum successione filiorum majorum sub matris tutela non viventium; Ideoque casus videbatur hac disputatione Rotali indignus.

MELE,

MELEVITANA SUCCESSIONIS SEU COMMUNIONIS PRO ILLIS DE MANGION. CUM ANGELICA.

Discursus pro veritate, seu directione super causa posteà concordata.

De consuetudine Insulæ Melevitanæ super necessaria successione filiorum in quota bonorum per utrumque parentem, constante matrimonio quæsitorum, Et de alia consuetudine adjiciendi in pactis dotalibus pactum communionis inter coniuges bonorum constante matrimonio quærendorum, seù reciprocæ successionis in eis, Et si de dicto pacto expressa mentio non fiat, an adhuc, stante consuetudine subintelligatur.

SUMMARIUM.

1 *Insula Melevitana est membrum Regni Siciliæ data in feudum M. Magistro.*
2 *Vivit cum dicti Regni legibus, & præsertim de Statuto contin nativo possessionis.*
3 *De Regia* Pragmatica 1. de censibus.
4 *De consuetudine ut bona sint communia conjugum, & filiorum.*
5 *De more Græcorum, seu Romano in matrimonijs, & pacto adjici solito.*
6 *Facti series in casu &c.*
7 *Ex dicta consuetudine pater potest gratificari inter filios.*
8 *De validitate pacti, quia non est omnium bonorum, & quæ bona sub eo non cadant.*
9 *De consimili consuetudine, vel lege Cathaloniæ.*
10 *Pactum hoc consuetum est subintelligendum, licet non exprimatur.*
11 *Idem de clausulis, & pactis apponi solitis in genere.*
12 *Societas etiam tacitè inducitur, & probatur per præsumptiones.*
13 *De adminiculis, & præsumptionibus probantibus adjectionem pacti.*

DISCURSUS XXXVIII.

1 CUm Insula Melevitana sit pars, vel membrum Regni Siciliæ ultra pharum, per Regem Catholicum ejusdem Regem infeudata M. Magistro Hierosolymitanæ Religionis, ut hæc ibi, post occupationem Turcarum, Insulæ Rhodi, sedem haberet juxta seriem, de qua in hac eadem causa *subtit. de jurisdict. & for. comper. disc. 69.*, ubi de puncto, an in causis sæcularibus Curia Romana eligi possit, necnè tanquam forus Principis ex privilegio textus *in l. unica Cod. quand. Imper. inter vid. & pupill. &c.*, cum aliis ad materiam fori pertinentibus; Hinc proindè, eadem Insula adhuc vivit cum præfati Regni legibus, & Consuetudinibus, vel stylis, ut in proposito Statuti, seu Capituli super continuatione possessionis bonorum defuncti in hæredem, de quo ex Siculis plenè agunt *Amat. resol. 39. & Cammarat. resp. 5. cum seqq. lib. 1.*, habetur de hac Insula *apud Otthobon. decis. 176. & 167.*; Et in proposito *Regiæ Pragmat. 1. de Censib.* editæ per Alphonsum I. de Aragonia, tam pro dicto Regno, quàm pro altero Siciliæ citrà, seù Neapolitano, in vim Bullæ Nicolai V., in eadem Pragmatica inseræ, & de qua specie censuum plenè agit elaboratus amicus meus *Pilaia in ejus 2. tom. decis. seu miscellan.*; Præsertim circa processum executivum; etiam contra tertium, in causis Melevitanis habetur *dec. 246. par. 10. recen.*, & in aliis in eadem causa editis in ea enunciatis, cum similibus.

Cumque in dicto Regno Siciliæ vigeat Consuetudo, ut bona per conjuges constante matrimonio quæsita, sint ipsis conjugibus communia, ac etiam filiis ex eodem matrimonio procreatis, id est quod tertia pars sit filiorum, quæ filialis appellatur, aliæ verò duæ sint dictorum conjugum; Dictaque tertia pars filiorum loco legitimæ succedat, ejusque speciem, ac naturam habeat, ut generaliter de ista consuetudine totius Regni, cæteris relatis habetur plenè de more collectum *apud Giurbam ad consuetud. Messanen. cap. 1. glos. 12. num. 1. cap. 4. num. 1. & apud Nepitam ad consuet. Catanen. tit. 3. num 153. & seqq.*; Et in specie de ista Insula agit *Imol. in consil. registrato apud Nepit. ubi supra* & habetur *per Rotam apud Merlin. dec. 347. & subtit. de dote disc. 90.*, ubi de puncto an super dote, quam pater ex bonis ad hanc portionem pertinentibus filiæ constituit, fideicommissum, vel alia onera, & pacta adjicere valeat. 4

Cum præsuppositio tamen, ut in hac Insula Melevitana, in omnibus contractibus matrimonialibus qui fiant more Græcorum, sivè, ut vulgò dicitur, *alla Romana*; (Et quo more attento, bona conjugum non confunduntur, ut aliàs forte attentis ordinariis moribus, loci confusio sequitur) adjici soleat pactum dictæ communionis bonorum per conjuges constante matrimonio quærendorum. 5

Cum itaque in contractu matrimoniali, inter Valerium, & Isabellam, juxta dictum morem Græcorum seu *alla Romana* inito, hujus pactis specificatio omissa esset, atque ex eodem matrimonio, procreati essent, Vincentius, & Angelica, dicto Vincentio parentibus prædefuncto, pluribus filiis superstitibus, & Angelica nupta; Conjuges, in eadem charta testamentum utrique commune ordinarunt, institutis nepotibus ex dicto Vincentio. Defunctaque Isabella, Valerius vir supervivens, institutis eisdem nepotibus, pingue legatum ad favorem Angelicæ filiæ fecit; Hinc propterea inter istam, ejusque nepotes hæredes institutos, exorta controversia eaque acriter in partibus discussata, deinde fuit ad Curiam delata; Quare per unam Partium contendentium, de tribus pro veritate seu directione consultus fui; Primò nempe, an ex privilegio *d. l. unica C. quand. Imper. &c.* admixturam pupillorum, fori electio, seu variatio competeret; Secundò an dictus Valerius potuerit revocare 6

primum

primum testamentum cum uxore conditum ad favorem nepotum, faciendo satis pingue legatum ad favorem filiæ; Et tertiò, an inter dictos conjuges adesset bonorum communio, quæ ex dicto pacto apponi solito; resultat, quamvis illud in contractu matrimoniali ad speciem redactum non esset.

De primo puncto habetur actum *dicto tit. de jurisdict. & for. compet. disc. 69.*; Et super secundò reservavi respondere post aliquas meliores facti notitias, quæ datæ non fuerunt.

Quatenus igitur pertinet ad tertium communionis inter conjuges, ejus effectus erat, an præfati nepotes, (ex quorum parte consultus fui) præ-
7 cipuam habere deberet, nec ne medietatem, seu portionem eorum aviæ, à qua instituti fuerant, dum idem pactum, seu usus continet sub se facultatem gratificandi inter filios, unum vel aliquos præligendo, alios autem negligendo; Non agebatur enim de portione propria ipsorum filiorum, quæ filialis dicitur, dum illam jam habuerant à parentibus viventibus, filia scilicet occasione dotis, & filius occasione donationis sibi factæ contemplatione matrimonii.

In hoc autem, præsuppositâ validitate dicti pacti, ut potè non continentis universitatem bono-
8 rum, undè propterea cadere posset difficultas, de qua habetur *sub tit. de fideic. disc. 141.*, cum esset solum, bonorum constante matrimonio quærendorum ex inductria, adeoùt sub hujusmodi communione non veniant bona, quæ habebantur ante initum matrimonium; Quinimmò neque sub eo veniant ea, quæ ipso matrimonio constante obveniant ex successione testata, vel intestata, seu legato & similibus; Ut de hujusmodi conventionibus habetur in Cathalonia, unde forsan ad Regnum Siciliæ hic usus inolevit, eo modo quo plures Cathaloniæ leges, vel mores irrepserunt in alterum Regnum Sardineæ ex deductis *in Turritana sub tit. de dote disc. 107.*, ubi de successione filiorum in
9 dote materna cum similibus; Hinc proinde præsuppositâ validitate tanquam certa, atque restringendo quæstionem ad solam voluntatem, an scilicet dictum pactum apponi solitum, sed neglectum, censeatur tamen inesse.

Pro affirmativa probabilius respondendum censui, quoniam stante præsuppositâ generali consuetudine adjiciendi in omnibus contractibus,
10 illud subintelligendum venit, quamvis non exprimatur, ut plenè cæteris *relatis Molin de rit. nupt. lib. 3. quæst. 77. Cancer. lib. 2. var. cap. 7. de pact. num. 168. cum seqq. Fontanell. de pact. dict. claus. 11. glos. unica num. 2. & 3.*; Et habemus generaliter receptum in clausulis, ac pactis de stylo adjici solitis, ut censeantur inesse, quamvis non exprimantur, ut de clausula constituti præcarii, & pacti de capien-
11 da de stylo adjici solitis in Regno Neapolitano in instrumentis, ut sub intelligantur, quamvis non dicatur; Et de alio pacto ut instrumentum possit liquidari secundum formam Ritus M. C. V., ut quamvis negligatur, adhuc dicta liquidatio fieri possit *Franch. decis. 366. num. 6.* cum aliis *sub tit. de credito disc. 115.*; Et magis ad rem de consuetudinibus Capuanæ, & Nidi, seu nobilium in contractibus matrimonialibus, ut inter illos nobiles subintelligantur, quamvis non exprimatur, habetur *dicto tit. de dote disc. 103.* cum similibus.

Clarius autem in hac facti specie ex pluribus conjecturis, & argumentis, istorum conjugum
12 voluntatem suadentibus, quod hujusmodi pactum, vel societatem inire voluerint, cum de jure receptum sit, ut societas etiam tacitè contrahi possit, atque præsumptivè seu adminiculativè probari, ex iis, quæ cæteris relatis habentur *apud Capyc. Latr. dec. 26. ibique add., Michalor. de fratr. par. 2. cap. 14., Rosa consult. 8.* & pluries *sub tit. de credito*, ac alibi.

Plura verò argumenta id suadebant; Primò nempè pactum in eodem contractu dotali contentum super portione, seu necessaria successione filiorum in tertia parte, quod tanquam connexum præsupponere videtur dictum aliud pactum; Se-
13 cundò quia occasione dotandi filiam, seu faciendi filio donationem contemplatione matrimonii in causam propriæ portionis respectivè id præsuppositum fuit; Tertiò reciproca dispositio facta in eodem testamento per conjuges tanquam de bonis communibus, atque ad utrumque pertinentibus; Et quartò subsequuta observantia, quoniam mortua uxore vir superstes, nullo confecto inventario, neque facta formali additione, continuavit in possessione bonorum tanquam communium; His autem omnibus simul junctis cum dicta generalitate, casus videbatur planus, nisi aliæ adessent ignotæ circumstantiæ, ex quibus causæ facies notabiliter mutari solet; Ideoque ut plurimùm non auditis juribus alterius partis, neque prævia formali disputatione in Judicio, non de facili maturum judicium pro veritate potest efformari. Defuit autem occasio, dum honesta concordia huic controversiæ finem dedit.

Discursus relativus sive instructivus super extraordinariis successionibus debitis, aliàs quàm ratione sanguinis, & præsertim de successione uxoris pauperis ad materiam *Auth. præterea C. unde vir & uxor*, ad petitionem Magnatis.

SUMMARIUM.

1 *Deficientibus conjunctis succedunt invicem conjuges in exclusionem fisci.*
2 *Quid requiratur, ut dicta successioni locus fiat.*
3 *An qualitas conjugis putativi ad id sufficiat.*
4 *Quare nimium rara sit illius successionis praxis.*
5 *De successione conjugis pauperis in quarta parte juxta* Auth. Præterea.
6 *An procedat favore viri in bonis mulieris.*
7 *De agentibus de materia remissive.*
8 *De ratione, ob quam etiam in viro procedere debeat.*
9 *De differentia rationibus inter virum, & mulierem.*
10 *Requiritur paupertatis exacta, & concludens probatio.*
11 *Quomodo paupertas regulari debeat.*
12 *Legatum vel lucrum est imputandum.*
13 *Si neglexit exigere quartam à primo conjuge non petit à secundo.* 3
14 *Cessat successio ex ingratitudine, vel indignitate.*
15 *Quod materia sit rara.*

DISCURSUS XXXIX.

VLtra illas intestatæ successionis species, de quibus, ratione sanguinis, qui gradus, vel sexus prærogativam quoque habeat, ex communis, vel muni-

municipalis juris disposition, in præcedentibus *hoc eod. tit.* habetur ; Alias ejusdem successionis species lex induxit, etiam in iis, in quibus dicta sanguinis ratio non accedat.

Inter quas, ea primo loco recenseri solet, quæ, non extantibus sanguine conjunctis, infra decimum gradum, juxta juris civilis computationem, 2 quæ in ista successionis materia attendenda est ex deductis *hoc tit. disc. 17.*, datur inter virum, & uxorem in exclusionem fisci ; Istaque nullam recipere solet quæstionem, nisi eam minus legitimi, vel adhuc non durantis conjugii, exceptio causet, cum apud omnes receptum sit, ut id non nisi legitimo conjugi competat, & quatenus thori separatio, quæ ex culpa ejus, qui successionem prætendit, sequuta non sit, juxta generalem omnium aliorum matrimonii effectuum regulam, de qua in sua sede *sub tit. de Matrimonio*; Aliquibus etiam insinuatis *sub tit. de dote.*

Neque in hoc proposito, putativi matrimonii inspectio, cadere videtur, & an bona, vel mala fides accedat, quoniam ea percutit filiorum legitimati- 3 onem, aliosque effectus jam consumatos, priusquam putativum potius, quàm verum esse matrimonium detegatur, ut advertitur *dicto tit. de matr.* ac etiam *tit. de dote, in supplemento* ; Nisi de tempore apertæ successionis matrimonii defectus adhuc detectus esset, idque successionis assequutionem jam consumatam subsequeretur, quod adhuc disputare occasio non dedit; Ex bonorum autem extantium, vel consumptorum qualitate, aliisque facti circumstantiis æquitatem, vel iniquitatem respectu superstitis, qui non sit conjux, redolentibus, quæstio decisionem recipere videtur.

Rarò tamen forus hujus successionis quæstiones audit, cum rarum sit, ut ita conjunctis desti- tutæ 4 personæ decedant, quodque in tali casu existentes, de bonis suis disponere negligant, ideoque non mirum, si apud Scribentes rara est hujus successionis tractatio, cum præsuppositivè potius de ipsa, occasione successionis fisci agi soleat, tanquam in re de jure expressè decisa,

Minus tamen rara, quamvis neque multum frequens est, ea necessariæ successionis species, 5 quam ex pauperi conjugi superstiti decrevit in quarta parte assis hæreditarii alterius conjugis decedentis juxta dispositionem tex. *in Auth. Præterea C. unde vir, & uxor.*

Quamvis enim in littera de uxore inope ita viro succedere debente dispositum sit, unde propterea inter Scribentes quæstio cadit; an idem è converso 6 viri superstitis favore in bonis uxoris decedentis dicendum sit, plerisque id negantibus, adeout in casu disputato in S. Consilio Neapolitano relato *per Rovit. decis. 46.* magna dos huic quæstioni attributa fuerit, nimiumque ab alto ea tractata sit, ut patet ex plenè, ac ingeniosè deductis *dicta decis. 46. Rovit.* ubi concordantes, ac etiam (ut de tota materia) latè agitur *per Fontanell. de pact. claus. 5. gl. 8. par. 9. & 10 & 12.*

Contrarium tamen probabilius videtur, ideoque meritò in consimili casu disputato *in Rota apud Cels. decis. 115.*, quamvis viro ob non bene probatam paupertatem, hæc successio denegata sit, & sic ex facto potius, quàm ex jure, attamen jus viri inopis verius esse firmatur ut in specie *num. 1.* 7

Et meritò quidem, Tum quia eadem ex correlativorum generali regula, videtur esse ratio; Tum 8 clarius quia, si juxta eam opinionem, quæ magis communiter est recepta, in præcedentibus pluries insinuata, odiosæ leges contra binubam, mulierem editæ *tot. tit. C. de secund. nupt.* contra virum quæ ad secunda vota transeuntem locum habent, cum tamen legum littera de mulieribus agat; Alia qua etiam peculiari ratione inter virum, & mulierem urgente, ob incertitudinem partus, ac etiam ob majorem honestatem in eo sexu desideratam, adeout usus receperit, ut in viris, adulterii pœna per legem inductæ, non vigeant, ut vigent in mulieribus cum similibus ; Hinc proinde ex regula *secundum naturam &c.*, omnino probabile est, ut dum in odiosis ad virum extenduntur illæ leges, quæ de muliere loquuntur, quasi quod demonstrativè potiùs pro frequentiori contingentia, quàm taxativè, mulierum tantum fiat mentio, ita in hac favorabili lege, idem dicendum veniat, ut magis communis opinio sentire videtur ex relatis *dicta decis. 115. Celsi* inter quos *Fontanell.* loco citato recenseatur,

Facti proinde potius, quàm juris hujusmodi quæstiones esse solent, super paupertatis scilicet sufficienti probatione, cum subsidiarum, atque à jure exorbitans hoc necessariæ successionis beneficium reputetur; Ideoque paupertatis exacta probatio desideratur, ut superstiti conjugi non sit alias de congrua substentatione provisum ex relatis *dicta dec. 115. Celsi* ubi habentur concordantes.

Super hoc autem, certa, & determinata regula, cuicumque casui applicabilis dari non potest, sed 11 cum illis terminis procedendum videtur, quos frequentiores habemus in subsidiariis alimentis, quæ naturalibus tantùm, debita sunt, cum similibus; Ex personarum enim qualitate, vel dignitate id pender, quoniam id quod plebeum facit divitem, in nobili paupertatem importat; Idemque respectivè procedit inter simplices nobiles, ac magnates; Attenta etiam ætate, ac valetudine, aliisque circumstantiis, ex quibus dignoscendum est, an superstes aliundè commodè se substentare valeat; Ideoque ex facti qualitate, ac singulorum casuum circumstantiis, decisio metienda est, non autem ex generalibus propositionibus, vel doctrinis juxta consuetam pragmaticorum ineptiam ut bene *apud. Cels. dicta decis. 115. num. penult. & fin. & per tot.*

Id autem quod ex lucri dotalis, vel ex legati à defuncto conjuge facti causa, ad superstitem pertineat, in istam quartam imputandum est, ex deductis *apud Cels. dicta decis. 115. num. 8.* ubi de lucro; Et de legato *decis. 123. num. 4. par. 10. rec.*

Atque si ex primi conjugis asse, hoc legis beneficium reportare poterat, & neglexit, in bonis secundi conjugis prætendere non poterit, ut (quamvis incidenter aliud agendo) cæteris relatis habetur apud *Rotam decis. 239. num. 11. par. 5. rec.*; Ideoque in idem conferunt omnia ea quæ ad materiam subsidiarii remedii *Auth. res quæ C. l. commun. de legat.* habentur *sub tit. de dote disc. 145.* & in aliis, ut s. subsidiariis beneficiis indigni censendi veniant qui alia bona, vel jura assequi negligunt, vel assequuta dimittunt.

Cumque ista successio, quamdam imaginem, habeat illius necessariæ successionis, quæ liberis, vel parentibus, pro legitima debita est; Hinc pro, inde si aliqua in conjuge superstite ingratitudinis causa accedat, ob quam filius, vel parens, dicta causa accedat, ob quam filius, vel parens, idem formagis favorabili successione excludatur, tiùs in præsenti dicendum est; Cum ali, allegatos habentur super hac mater, rum frequenti, adeout in mer, vitæ cursu atque non modica huc occasio id formiter disputare r, an dederit

Et

Et hæc ità ad aliqualem materiæ notitiam, atque, ut dici solet, pro gustu deducebam, ut cujusdam Magnatis petitioni satisfacerem.

Discursus generalis super puncto; An statuta exclusiva fœminarum à successionibus propter dotem, impleri dicantur atque locum habeant, ob dotem destinatam, vel promissam tantùm; Vel potius effectiva traditio requiratur.

Editus in gratiam unius ex sedentibus in quodam magno Tribunali.

SUMMARIUM.

1 *De opinione ut dos destinata, vel promissa non sufficiat, & de ratione.*
2 *De opinione contraria, ejusque ratione.*
3 *De Constitutione utriusque Siciliæ super exclusione fœminæ nuptæ, & dotatæ à successione feudi*
4 *Quod secunda opinio sit verior, quodque ista Statuta sint favorabilia.*
5 *Ut sufficiat etiam implicita destinatio.*
6 *Ac etiam dos alias data, & resoluta.*
7 *Quomodo ista quæstio decidenda sit.*
8 *De ratione, ob quam in Statutis non est immorandum in verbis.*
9 *De eadem opinione de qua num. 2. & 4. tenenda.*
10 *De eadem materia de qua num. 3.*
11 *De differentia inter quæstionem de qua dicto n. 3. & istam.*
12 *An fœmina dicatur agnata, etiam ad effectum Statuti 141. Urbis.*
13 *Quando fœmina succedat in fideicommisso ordinato pro agnitione, & familia.*
14 *De eodem de quo num. 4. & 7.*
15 *De Monialibus Turris Speculorum Urbis, & similibus, ac dote eis data.*
16 *Quod non intrent termini lucrorum dotalium ob diversam rationem.*

DISCURSUS XL.

1 INista quæstione, an scilicet, Statutis excludentibus à successione fœminas propter dotem, requiratur dotis effectiva traditio, vel sufficiat sola destinatio, vel promissio; Antiquiores primam opinionem fœminis favorabiliorem tenuerunt, ut scilicet, dos promissa, vel destinata, non sufficiat, sed intelligi debeat, cum effectu jam consumato de tempore, quo exclusio facienda sit, tanquam qualitas, seù conditio, quæ tunc existere debeat, ut præsertim sentiunt *Petr. Jacob. de Aren., Rayner. de Forolivio., & Cyn.*, qui eos refert, & sequitur; Assignata ratione odibilitatis hujusmodi Statutorum, quæ tanquam redolentia speciem exhæredationis, stricte, ac rigorosè, non autem benignè intelligi debeant, ideoque loquentia de dote, intelligenda veniant in stricta, & propria significatione, de vera, & effectiva dote jam constituta, & tradita, non autem de solùm promissa, multoque minus de destinata, quæ remotè, ac impropriè dicitur.

Verùm, quoties Statutum in verbis expresè id
2 non exigat (quod nimiùm rarum videtur) adeòut intret vulgaris regula textus *in l. ille aut ille ff. de leg. 3.* quod scilicet in claris & expressis non intrent quæstiones, & argumenta, sed illud loquatur simpliciter de dote, vel dotata, adeout congruant termini significationis vel interprætati-

Card. de Luca P. 2 de Succes.

onis hujus vocabuli; Tunc verior, magisque recepta est contraria opinio, quæ tribuitur *Bartolo in l. Titio centum §. Titio genero n. 6. ff. de condit. & demonstrat.*, quam idem *Bart.* alibi quoque affirmat, & sequuntur *Bald. in l. non sine Cod. de bon. quæ liber.* & alij, quos refert *Bald. Novell.*, qui benè articulum expendit *in princ. seù in prima parte tract. de dote n. 20.* & sequuntur *Brun. de statut. art. 6. quæst. 6. casu 4.* & alij *apud Joseph. Ludovic. dec. Perus. 21. n. 9. & seq. Thesaur. dec. 101. per tot. Rot. apud Buratt. dec. 432. num. 2.* plenè *Ursin. de feud. par. 3. quæst. 1. art. 2. & 4.*; Qui de ista quæstione agit, occasione 3
agendi de Constitutione Regnorum utriusque Siciliæ excludente filiam primogenitam nuptam, & dotatam, eique preferente secundogenitam innuptam, quæ ibi vulgò dicitur *in capillo*, an scilicet ad hunc effectum sola dos promissa, vel destinata sufficiat, & de qua quæstione habetur particulariter actum *sub tit. de feud. disc. 14.*, ubi de dictæ Constitutionis requisitis, ejusque intelligentia.

Quidquid autem sit de veritate in casu dictæ Constitutionis particularis, loquentis de successione feudorum tantùm, ex ibi deductis; Quatenus pertinet ad hunc articulum generalem, super successione in bonis indifferentibus; Verior, magisque recepta est hæc posterior opinio *Bartol.* & sequacium, altera antiquiore rejecta; Non solùm, quia 4
frequentiori, magisque communi DD. calculo recepta est; Sed etiam ob majorem assistentiam rationis, sivè ob falsum præsuppositum, cum quo antiquiores in ea primæva simplicitate processerunt, quod scilicet hæc Statuta dicenda sint odiosa, & exorbitantia, redolentia speciem exhæredationis; Quoniam potius in oppositum se res habet, ut scilicet attenta dispositione juris Romanorum, attentisque nostris Italiæ moribus, juxta ponderationes de quibus pluries in præcedentibus præsertim *d. 1.*, hujusmodi Statuta, potius favorabilia censenda sunt, atque benignè interprætanda.

Ideoque probabilis etiam videtur opinio, quam contrà *Roman.* tuetur *Gabriel. cons. 15. num. 43. lib. 1.*, ut etiam tacita, seù implicita destinatio sufficiat; 5
Prout etiam altera quam ex *Bald. in d. l. non sine* tenet *Bald. Novell. ubi supra num. 21.*, ut etiam ad hunc effectum, sufficiat ea dos, quæ semel constituta, postmodum resoluta fuerit per matrimonij dissolutionem per mortem viri, juxta terminos *text. in l. dos à patre C. de jure dot.* 6

Et quidem meritò, quoniam, ut in præcedentibus pluries advertitur, in hujusmodi Statutorum interprætatione, vel praxi, tanquam in quæstione voluntatis statuentium, omnino procedendum est 7
cum propositione, quæ frequenter in omni fere materia insinuata est, præsertim autem frequentius *sub tit. de fideicommissis*, & sub altero, *de alien. & contract.* ut immorandum non sit in cortice, & figura verborum, sive in eorum grammaticali significatione, juxta connaturale vitium Scholasticorum, sed attendi debet substantia verisimilis voluntatis statuentiù, seù finis, vel effectus ab eis ponderatus, ut scilicet juxta Romanorum antiquos, ac etiam currentes nostros Italos mores, bona masculis deferantur, pro eorum conservatione in agnationibus, & familijs, fœminas autem sufficiat providere de congrua dote, ut earum honestati ac substentationi consultum sit; Parum curando verbotum formulam seù phrasim, quam Statuti compositor adhibuerit, & an adhibeat verbù *dare*, vel aliud diversæ significationis; Sivè an idem verbum positum sit in tempore præterito, vel in præsenti, vel futuro, cum id verè continere videatur quoddam

legale judaiſmum, apud judicioſos forenſes contemptibile, utpote proveniens à modo loquendi Extenſoris; Eo modo quo in teſtamentis vel inſtrumentis habemus de Notarijs, qui, circa teſtantium, vel contrahentium voluntatem, iſtam pro eorum modo loquendi, deſumpto ex formularijs, explicant, ignorando vim verborum, eorumque operationem.

8 Potiſſimè verò, accedente pluries inſinuata conſideratione, quod Statuta, quæ pro majori parte in Italia habemus, ordinata fuerunt in illis ſæculis barbaris, nimiumque indoctis circa tempora legum civilium inventioni, & communi uſui proxima, ad occurrendum ſimplicitati noſtrorum primorum parentum, ſeù Interpretum, qui malè proceſſerunt in hac materia ſucceſſionis cum jure noviſſimo edito in Conſtantinopolitana Civitate, juxta Græcorum, non autem Romanorum, ac Italorum mores, dum in dictis ſæculis, vel temporibus, lingua latina, non ita reſtituta erat, neque habebantur illi eruditi, ejuſdemque latinæ linguæ magiſtri, ac reſtitutores, qui poſtea prodierunt, ut nos docent tot ſimplicitates, & æquivoca, in quæ inciderunt *Accurſius, & Bartol.*, alijſq; antiquiores ſuper Pandectarum interpretatione, ex deficiente notitia linguæ latinæ; Et conſequenter, prorſus erroneum eſt, interpretari hæc Statuta, quæ ut plurimum, rudi, & groſſolano modo ordinata ſunt, præſertim ubi non ſint magnarum Civitatum, cum illis grammaticalibus ſubtilitatibus, ac regulis, quæ modernioribus temporibus elucidatæ fuerunt.

9 Atque hinc (pro meo judicio,) manifeſtam ineptiam continere videtur improbus labor per noſtros adhibitus in ea quæſtione, de qua plenè, alios referendo, pro utraque ſententia, agunt *Surd. conſ. 45. & Theſaur. dec. 101.*, (qui eam difficilem, ac involutam quæſtionem appellat;) Ubi ſcilicet Statutum de dote data loquatur, quoniam verius videtur, ut non ex verborum formula, ſed cum jam inſinuata regula, in hoc propoſito procedendum ſit; Potiſſimè verò nimium clarus videtur error eorumdem, ac aliorum, in iſta quæſtione adhibere auctoritatem *Andr. de Iſern.*, aliorumque antiquorum Feudiſtarum utriuſque Siciliæ, agentium de 10 interpretatione ſuperius inſinuatæ Conſtitutionis illorum Regnorum ſuper excluſione fœminæ primogenitæ nuptæ, & dotatæ per aliam fœminam ſecundogenitam innuptam, juxta ea, quæ deſuper habentur *dicto diſc. 14. de feud.*

Iſtud etenim eſt æquivocum manifeſtum æquiparandi ſcilicet iſtam materiam Statutorum agentium de ſucceſſione in genere, cum illa dictæ Conſtitutionis, atque auctoritates percutientes dictam legem particularem, ad iſtam generalem quæſtionem applicare, cum in eo caſu non intret ſuperius inſinuata ratio agnationis deſumpta ex antiquis Romanorum legibus, ac etiam modernis ab eadem antiquitate deſumptis, & continuatis Italiæ moribus, dum agitur de excludendo fœminam habentem prærogativam primogenituræ, ob aliam fœminam; Id enim (ut ibi advertitur,) aliam non habet congruam rationem, niſi illam intermediæ mutationis ſtatus rerum, ob deficientiam maſculi, ut ita feuda tranſeant ad viros magis qualificatos, non autem ad illum, cui in diverſo ſtatu, fœmina primogenita nupta fuit; Iſtaque videtur probabilior ratio dictæ Conſtitutionis, non autem altera agnationis, in qua totus eſt punctus in hac diverſa quæſtione Statutorum excludentium fœminas propter maſculos agnatos, quoniam excludere unam fœminam propter aliam fœminam, nullum continet agnationis favorem.

Licet enim non deſint DD. aſſerentes quoque hanc ſimplicitatem, quod ſcilicet fœminæ dicantur quoque agnatæ, & conſequenter quod in earum admiſſione intret favor agnationis; Idque moderno etiam tempore Rotam deceperit, dum attentibus inſinuato, ac etiam *ſub tit. de legitim. & de-* *erad.*, ut ſcilicet habens ſolum filias fœminas poſſit diſponendo cum agnatis, eas ſola dote congrua contentas præterire, illis denegato etiam legitimæ ſupplemento; Dictum fuit *in Romana ſupplementi legitimæ coram Cerro deciſ. 491. par. 9. rec.*, ut cum agnatis quoque ad formam Statuti diſponi cenſeatur, ſi diſpoſitum ſit ad favorem unius ex filiabus, eò quia etiam fœminæ ſint agnatæ; Attamen iſta ſimplicitas agnita fuit, à dicta reſolutione recedendo coram eodem ut patet *ex deciſ. 267. & 383. eadem par. 9. rec.*, atque hoc jure vivitur; Et meritò quidem, quoniam licet fœminæ ſint agnatæ, attamen non conſervant agnationem cujus dicuntur finis; Favor autem conſiſtit in conſervatione, ac tractu ſucceſſivo.

Solumque ex quadam DD. & Rotæ benigna interpretatione (forſan diſponentium intentioni non multum adaptata,) recepta eſt fœminarum comprehenſio ſub generico agnationis, & familiæ vocabulo in ſolo caſu defectus, ac terminationis lineæ, non autem in concurſu maſculorum, nili quando ratio diverſitatis lineæ, alios maſculos lineæ diverſæ faciat extraneos, ut pluries in ſua materia *ſub tit. de fideic.*; Et ſic ubi fideicommiſſum agnatitium, d fectis maſculis, habiturum eſt finem. Secus autem ubi urgeat ratio ejus conſervationis, & continuationis.

Hinc proindè, ubi præſertim agatur de Statuti ita diſponentibus in patre, vel fratribus, ſola congruæ dotis promiſſio vel deſtinatio ſufficiens eſſe debet, ſpectata ſcilicet intentione ſtatuentium, ſeu fine, vel effectu per eos conſiderato, neglectis prædictis, ac ſimilibus ineptijs; Et præſertim an copulativè, vel alternativè dotem, ac matrimonium, Statuti verba exigant, cum iſta conſideratio, ſeu per utriuſque qualitatis copulativo concurſu ponderato apud *Surd. & Theſaur.* ubi ſupra, ac alios percutiat dictos diverſos terminos dictæ exorbitantis, ac irrationabilis Conſtitutionis utriuſque Siciliæ ob longè diverſam rationem, *ut dicto diſc. 14. de feud.*

Prout contemptibilis videtur alia ponderatio, à pleriſque fieri ſolita, an id quod fœminæ pro dote datum, vel deſtinatum eſt, verè, & legaliter dici poſſit dos, necnè, quaſi quod dos, nomen, acceſſentiam recipiat à matrimonio carnali, vel ſpirituali, ſine quo illa non datur, quoniam ut advertitur in ſua materia *ſub tit. de dot.*, occaſione præfertur in ſua materia *ſub tit. de dot.*, occaſione præfertur in ſua materia *ſub tit. de dot.*, occaſione præfertim agendi de mulieribus, quæ vitam cœlibem ſpiritualem ducere eligunt in celebri Monaſterio Turris Speculorum Urbis, vel in altero ad ejus inſtar, cum conſueta dote eidem Monaſterio tradita; Quamvis legaliter, ac propriè, iſta non ſit dos, cum nullum intercedat ſpirituale matrimonium, quod reſultat à ſolemni, ac formali Religionis profeſſione, quam iſtæ mulieres non emittunt, neque ſunt moniales, cum ſint ſimplices oblatæ, libertatem retinentes ad ſæculum pro libito redeundi; Attamen per hujuſmodi proviſionem, verius, ac recepтum eſt, ut ita dicatur ſatisfactum Statuto, dum ita eſt, ut ita dicatur ſatisfactum Statuto, dum ita ejus finis, vel effectus eſt adimpletus; Iſtaque eſt regula, cum qua hujuſmodi Statuta interpretanda, ac

ac practicari debent, non autem cum grammaticorum regulis, ac subtilitatibus.

Aliqui etiam relati per eosdem *Surd. & Thesaur.* ubi supra, exigendo dotem datam, procedunt cum terminis lucrorum dotalium, pro quibus dos data,
16 non autem destinata, vel promissa, pro legum municipalium diversa specie necessaria est (cum alicubi etiam promissa sufficiat, ut præsertim receptum est in Statuto urbis ex deductis in sua materia *sub tit. de dote*;) Isti enim termini pariter diversi sunt longè diversam habentes rationem, ideoque non benè ab uno casu ad alium infertur, semperque firmum videtur, ut in hujusmodi Statutis, attendi solum debeat ratio eorum inductiva, istaque semper mihi visa est genuina veritas, quoties verba Statuti ita expresse, ac litteraliter disponant; Et hæc mihi promptè memoria suggerit pro nunc in ista quæstione insinuare, salvo maturiori judicio in casibus particularibus, pro eorum qualitate, & circumstantijs, ex quibus statuentium voluntatem desumere debemus.

DISCURSUS GENERALIS REMISSIVUS.

In materia Statutorum, & Consuetudinum, circa successionem ab intestato; Et istius occasione aliorum Statutorum, quæ habentur in aliis materiis, cum distinctione inter Statuta particularia certorum locorum, cum alphabetico ordine locorum vel Diœcesum Ac etiam de Statutis generalibus, seù de iis, quæ generaliter in materia Statutorum habentur.

SUMMARIUM.

De Statutis in specie.

1 *De distinctione Statutorum generalium, & specialium, & recensentur specialia.*

A

2 De Statuto Amandolæ *exclusivo fœminarum, & cognatorum ob agnatos.*
3 Anconæ *de eadem exclusione à successione.*
4 *Eodem de taxa fructuum dotis.*
5 *Eodem de successione in dote.*
6 *Eod. ut credatur proxenetis.*
7 *Eod. de foro mercatorum, & privilegijs.*
8 Ariminen. *de usufructu bonorum extradotalium*
9 *Eod. de uxore obligata conficere inventarium bonorum viri.*
10 Asculan. *de taxa fructuum dotis.*
11 *Eod. de solemnitate in testamento mulierum.*
12 Avenionen. *de prælatione venditoris in bonis suis.*
13 *Eod. ut substitutiones non excedant tertium gradum.*

B

14 Barchinonen *super exemptionibus Ecclesiasticorum à gabellis.*
15 *Eod. de successione filiorum in dote.*

16 *Eod. de ordinationibus maritimis, & assecurationum.*
17 Baren. *De Consuetudine super successione filiorum in dote.*
18 *Eod. ut liceat aditam hæreditatem repudiare.*
19 Beneventan. *de successione filiorum in dote, ac prohibitione disponendi de illa.*
20 *Eod. super præscriptione debiti per annos viginti.*
21 Bergomen. *de exclusione fœminarum.*
22 Bituntin. *de successione filiorum in dote.*
23 Bononien. *exclusivo fœminarum, an excludat monialem.*
24 *Eod. de excludente cognatos ob agnatos.*
25 *Eod. de excludente matrem propter fratres.*
26 *Eod. ut mulier habens filios non disponat de bonis dotalibus.*
27 *Eod. de Statuto fori mercatorum super æquali concursu creditorum decocti.*
28 *Eod. de Statuto super fidejussore expensarum judicij.*
29 *Eod. super restitutione dotis, & lucro viri.*
30 *Eod. de usuris dotalibus.*
31 *Eod. super contractibus minorum.*
32 Brachiani *super lucro dotis.*

C

33 Camerini *de statuto exclusivo fœminarum.*
34 *Eod. circa altiorem elevationem, vel aliud ædificium.*
35 Canciani *super gabella pro successionibus.*
36 Cantiani *super duplicata collecta forensium.*
37 Castri *de Statuto Guardeæ remissivè.*
38 Civitæ novæ *de Statuto excludente fœminam maritatam.*
39 Civitatis Castelli *de Statuto reddente emptorem tutum.*
40 *Eod. favore fidejussoris, ut petat exemptionem ab obligatione.*
41 *Eod. exclusivo fœminarum propter masculos.*
42 *Eod. super renovatione emphyteutica.*
43 Comen. *de antephato seù lucro dotis.*
44 Consulatus *maris.*
45 Corinaldi *super exclusione fœminarum, & cognatorum.*

E

46 Eugubin. *super Statuto exclusivo fœminarum.*
47 *Eod. de Decretis Ducalibus circa solemnitates in donationibus.*

F

48 Fani *super Statuto excludente matrem & cognatos propter agnatos.*
49 *Eod. Super Statuto admissionis ad Consilium Civitatis.*
50 Farfen. *in materia renovationis emphyteutica.*
51 Ferrarien. *de successione in bonis emphyteuticis.*
52 *Eod. de gabella contractuum.*
53 *Eod. de gabella frumenti.*
54 *Eod. de Statuto super foro.*
55 *Eod. de insinuatione, & solemnitatibus in donationibus.*
56 Firman. *Civitatis ne matrimonia contrahantur cum forensibus, & de alijs hujus diœcesis sub nomine locorum.*
57 Florentin. *de aditione paternæ hæreditatis.*
58 *Eod. do tollente hæredi beneficium inventarij.*

59 *Eod. de gabellis pro successionibus.*
60 *Eod. de exclusione cognatorum & fœminarum*
61 *Eod. de eadem exclusione in bonis extra territorium.*
62 Forolivien. *de intestata successione.*
63 *Eod. de Statuto continuativo possessionis.*
64 *Eod. de gabella vini forensis.*
65 *Eod. super Consilio Civitatis.*
66 *Eod. de usufructu bonorum extradotalium uxoris.*
67 Fulginaten. *de donationibus.*
68 *Eod. de eadem materia donationum*
69 *Eod. de exclusivo matris, & fœminarum an tollat legitimam.*

G

70 Gualdi *de exclusione fœminarum.*
71 Guardex *de eadem exclusione.*

H

72 Hebræorum *super lucro dotis.*
73 *Eod. super datijs, & oneribus.*
74 *Eod. super locatione domorum in ghetto.*
75 *Eod. de privilegio pignorum.*
76 *Eod. de usuris quando exigant.*
77 *Eod. quod sint cives, & eis suffragentur Statuta, & privilegia.*
78 *Eod. quando servata sit lex Mosaica.*
79 *Eod. de matrimonio habræorum.*

I

80 Januen. *de statuto exclusivo fœminarum*
81 *Eod. de exclusione religiosorum.*
82 *Eod. de obligatione fidejussoris.*
83 *Eod. de obligatione mulierum in dote.*
84 *Eod. de testamento an corruat ob præteritionem*
85 *Eod. ut debitor non possit non agnoscere.*
86 *De dote non transmittenda.*
87 *Eod. de elevatione propè domum vicini.*
88 Interamnen. *de exclusione fœminarum.*
89 *Eod. an dos succedat loco legitimæ.*

L

90 Lucan. *de codicillorum forma.*
91 *Eod. exclusivum matris an tollat legitimam.*

M

92 Maceraten. *super modo restituendi dotem.*
93 Mediolanen. *super jure ædificandi seu altius elevandi.*
94 Melevitan. *de communione bonorum inter conjuges, & filios.*
95 *Eod. de Statutis Religionis Hierosolymitanæ.*
96 Montis Falchi *de pascuis.*

N

97 Neapolitan. *de consuetudinibus super dote.*
98 *Eod. de consuetudine exclusiva fœminarum, an istæ faciant numerum, & partem.*
99 *Eod. de eadem exclusione ante dotem.*
100 *Eod. super taxa fructuum dotis.*
101 *Eod. super ritu circa clericatum.*
102 *Eod. de Pragmatica super litteris cambij.*
103 *Eod. de ætate minori.*
104 *Eod de gratijs super feudis.*
105 *Eod. de Ritu super liquidatione instrumentorum.*
106 *Eod. de Pragmaticis super contractibus Universitatum.*
107 Nepesin. *super lucro dotis.*
108 Nonantulan. *in emphyteusi.*

P

109 Parmen. *de Statuto continuante possessionem in hæredem.*
110 *Eod. de exclusione fœminarum propter decem.*
111 Perusin. *de exclusione fœminarum.*
112 *Eod. de privilegio D.D. ne ultra quam &c.*
113 Pisan. *de prohibente viro ne relinquat uxori, & è contra.*
114 Pisauren. *super lucro dotis.*
115 Placentin. *de continuanda possessione in hærede.*
116 Plumbini *nè vir testetur cum uxore.*
117 *De exclusione fœminarum.*

R

118 Ravennaten. *in materia emphyteutica.*
119 *Eod. de taxa fructuum dotis.*
120 *Eod. de contributione ecclesiasticarum in ageribus.*
121 Reatin. *de successionibus ab intestato.*
122 Regnorum *Neapolis & Siciliæ.*
123 Religionis *Hierosolymitanæ circa nobilitatem & habitum.*
124 *Eod. circa Dignitates, Commendas & pensiones*
125 Religionis *S. Stephani, & aliarum Religionum in genere.*
126 Roman. *de Statutis exclusivis 141. & 145.*
127 *Eod. de eodem Statuto 145. circa civilitatem.*
128 *Eod. de præscriptione Statuti 158.*
129 *Eod. de contractibus minorum, & mulierum ex causa dotis.*
130 *Eod. de eodem materia in genere.*
131 *Eod de filijs familias.*
132 *Eod. de dotium moderatione.*
133 *Eod. de lucro dotis.*
134 *Eod. de usuris, vel fructibus dotalibus.*
135 *Eod. de prohibitione disponendi cum illegitimis vel potestate respective.*
136 *Eod. de Statutis in materia donationum.*
137 *Eod. de usu muri vicini.*
138 *Eod. de via executiva dotis.*
139 *Eod. super lasione in tertia parte.*
140 *Eod. ut servari debeat jus civile in testamentu*
141 *Eod. de Statuto agricultura.*
142 *Eod. ut pro dote obligentur bona emphyteutica.*
143 *Eod. de reversione dotis ad fratrem.*
144 *Eod. de continuanda possessione remissivè.*
145 *Eod. de filijs in conditione positis.*
146 *Eod. de prohibita donatione inter conjuges.*
147 *Eodem de decreto Camerali favore inquilini.*
148 *Eod. de Statutis Montis pietatis.*
149 *Eod. de Statuto de duobus conformibus.*
150 *Eod. de Bulla Pij V. de non infeudando.*
151 *Eod. de Bullis prohibentibus alienationes bonorum jurisdictionalium.*
152 *Eod. de Bullis prohibentibus alienationem in forenses.*
153 *Eod. de Bulla Baronum Clem. VIII.*
154 *Eod. de Bulla Archivij Urban. VIII.*
155 *Eod. de motu proprio Urban VIII. super locis montium.*
156 *Eod. de Bulla Pauli III. super pœna decipti.*

Eod.

157 *Eod. de Constitutione Gregoriana super utroq; retractu coactivo, & prælativo.*
158 *Eod. de Constitutione Clem. VIII. super reductione censuum.*

S

159 Sancti Gemini *super retractu.*
160 Sardineæ *remissivè.*
161 Scrofani *super exclusione fœminarum.*
162 Senen. *super gabella forensium.*
163 *Eod. de successione filiorum in dote.*
164 *Eod. de jure redimendi pignus prætorium.*
165 *Eod. de titulo institutionis subintelligendo.*
166 *Eodem in materia juris congrui.*
167 Senogallien. *de Statuto exclusivo fœminarum.*
168 Siciliæ *de Statuto continuante possessionem in hæredes.*
169 *Eodem de taxa fructuum dotis.*
170 *Eodem de legibus super successione feudorum.*
171 Spoletan. *de Pragmatica super taxa dotium.*
172 *Eodem de solemnitatibus in testamentis mulierum.*

T

173 Tudertin. *de Statuto exclusivo fœminarum, & cognatorum, ac matris.*
174 Turritan. *de successione filiorum in dote.*

V

175 Velitern. *de Statuto super retractu.*
176 Viterbij *de Statuto exclusivo fœminarum.*
177 Vrbinaten. *de consuetudine, ut gabella per forenses solvatur duplicata.*
178 *Eod. de concordia in materia emphyteutica.*
179 *Eod. de indulto Urban. VIII. in eadem materia.*
180 *Eod. de Decretis Ducalibus in donationibus.*
181 *De alijs Statutis particularibus remissivè.*

DE STATUTIS IN GENERE.

182 *Excludentia à successione stabilium, an procedant in censibus, & locis montium.*
183 *Excludentia forenses, an sint odiosa, vel favorabilia.*
184 *An Statuta afficiant exemptos ex conventione.*
185 *Cum non subditis, vel in bonis extra territorium deserviunt pro interpretatione voluntatis.*
186 *De illo Civitatis dominantis quomodo attendatur, ubi adest proprium Statutum.*
187 *Ubi disponant quod in casu omisso servetur jus commune, de quo jure intelligatur.*
188 *An Civitas quæ recognoscit Superiorem, possit condere Statuta exclusiva forensium.*
189 *Quando Statuta capiant etiam præterita.*
190 *Imponentia gabellam, vel aliud onus pro successione sunt odiosa.*
191 *Quando Statuta comprehendant actus juratos.*
192 *Recipiunt interpretationem à Statutis aliarum Civitatum, vel regionum.*
193 *De Statutis inducentibus divisionem pascuorum.*
194 *Quando Statuta comprehendant personas ecclesiasticas.*
195 *Prohibentia alienationes in forenses, an comprehendant Clericos.*
196 *De materia confirmationis præsumptæ Statutorum.*
197 *De Statutis mandantibus expurgationem territorij à latronibus, & bannitis.*
198 *Quale Statutum an viri, vel uxoris, attendi debeat in materia lucrorum dotalium.*
199 *An deferens lucrum censeatur derogare l. hac edictali.*
200 *Auferens lucrum viro, an auferat etiã mulieri.*
201 *Prohibentia alienationes in forenses, an capiant alienationem ex causa dotis.*
202 *Quando Statutum censeatur vocare filios ad dotem matris.*
203 *Excludentia fœminas maritatas à successione, an intelligantur de delata ante matrimoniũ.*
204 *De exclusivis fœminarum in genere remissivè.*
205 *De statutis vocantibus filios in conditione positos.*
206 *De Statutis inhabilitantibus minores, & mulieres ad contrahendum, an capiant causam dotis.*
207 *De Statutis circa redhibitoriam.*
208 *De Statutis circa solemnitates in donationibus.*
209 *De Statutis restringentibus facultatem testandi sine alicujus præsentia, vel consensu.*
210 *De Statuto continuante possessionem defuncti in hæredem.*
211 *An procedat in jure patronatus.*
212 *De Statutis circa duas conformes.*
213 *De Statutis circa matrimonium, ejusque libertatem.*
214 *An & qua bona circumscribantur loco, seu cujus loci censenda sint ad effectum comprehensionis sub Statutis.*

DISCURSUS XLI.

SUccessionum ab intestato quæstiones, frequentiorem occasionem præbent agendi de Statutis, cum super illis potissimum, ferè per universam Italiam habeantur Statuta particularia, alterantia ordinem intestatæ successionis à jure communi præscriptum; Non tamen ad hanc solam materiam, eorumdem Statutorum inspectio restricta est, cum omnes ferè alias percutiat; Sub ea verò, quæ frequentior est, hujusmodi inspectionem assumendo, de alijs remissivè agere, non videtur incongruum; Illa igitur in duas partes divisa; Unam scilicet Statutorum, vel consuetudinum, aliorumque particularium Jurium in specie; seù localiter; Alteram verò eorumdem Jurium in genere; Prima ad faciliorem cognitionem, juxtà illum stylum, quem Rota, totaque Curia Romana adhibet in causarum distinctione, per loca distinguitur.

De Statutis, & Consuetudinibus, alijsque juribus particularibus per loca, ordine alphabetico dispositis.

A

Amandola de Statuto exclusivo cognatorum propter agnatos, an exigatur ut fœminæ, à quibus cognati descendunt sint dotatæ de bonis, de quibus agitur *hoc tit. disc. 17.*

Anconitan. de Statuto excludente fœminas propter masculos, sive cognatos propter agnatos; Quomodo procedat, & an locum habeat in agnatis fœminis, *hoc tit. disc. 10.*

Eadem de Statuto taxante fructus, vel usuras dotis, *tit. de dote disc. 161. num. 43.*

5 Ead. de Consuetudine, vel Statuto super successione in dote, vel ejus reversione, *tit. de dote in supplemento, in Anconitana.*

6 Ead. de Consuetudine mercatorum credendi proxenetis, & de istorum obligatione, *tit. de credito disc. 87.*

7 Ead. de Competentia fori mercatorum, & de privilegijs mercaturæ, *tit. de jurisdict. disc. 71.*

Ariminen. de Statuto ut maritus sit usufructuarius
8 bonorum extradotalium uxoris, *tit. de Regal. discurs. 84. & tit. de dote disc. 168.*

Ead. de uxore obligata conficere inventarium
9 bonorum existentium in domo, viro defuncto, & quod alias non petat creditum dotale, *tit. de credito disc. 128.*

Asculan. de taxa fructuum dotis, *tit. de dote disc.*
10 *161. num. 43.*

Eadem de Statuto ut mulier non testetur sine
11 consensu conjunctorum, *titulo de testamen. disc. 31.*

Avenionen. de Statuto concedente venditori po-
12 tioritatem in bonis venditis etiam adversùs dotem, *tit. de dote disc. 81. & disc. 66.*

Ead. de Statuto decernente ut substitutiones
13 non transcendant tertium gradum, *tit. de fideic. disc. 96.*

B

Barchinonen. de Legibus, vel Statutis in exactione
14 gabellarum etiam ab exemptis, *tit. de Regal. disc. 58.*

Ead. de successione filiorum in dote, seù de com-
15 munione bonorum inter conjuges, *hoc tit. disc. 26. & sub tit. de dote disc. 107.*

Ead. de decretis, vel provisionibus mercatorum
16 in materia assecurationis, & navigationis, *tit. de credito disc. 106. & seqq.*

Baren. de Consuetudinibus super successione fili-
17 orum in dote, *tit. de dote discurs. 105.*

Ead. de Consuetudine ut hæredi liceat quando-
18 cumque repudiare hæreditatem aditam etiam sine beneficio inventarij, *tit. de hærede, & hæredit. disc. 23.*

Beneventan. de successione filiorum, vel dotanti-
19 um in dote, ac de prohibitione mulieris de illa disponendi, *hoc tit. disc. 26. & tit. de dote discursu 103.*

Ead. de Statuto super præscriptione debiti per
20 annos viginti, *tit. de credito disc. 129. & de dote disc. 29.*

Bergomen. de exclusione fœminarum propter mas-
21 culos à successione, *hoc tit. disc. 19.*

Bituntin. de successione filiorum in dote, & an illa
22 gravari possint, *tit. de dote disc. 105.*

Bononien. de exclusione fœminarum propter mas-
23 culos, an excludat moniales, seù alias personas ecclesiasticas, vel exemptas, *hoc tit. disc. 5.*

Ead. de Statuto excludente cognatos propter
24 agnatos, intra quos gradus procedat, *hoc titulo disc. 13.*

Ead. de Statuto excludente matrem propter
25 fratres, an suffragetur extraneo, qui sit fratri substitutus, *hoc tit. disc. 22.*

Ead. de Statuto, ut mulier de bonis dotalibus
26 disponere non possit, quamvis habeat filios, *tit. de dote disc. 108.*

Ead. de Statuto fori mercatorum vocante ad æ-
27 qualem concursum omnes creditores intra quatuor annos ante decoctionem debitoris, *tit. de credito disc. 10. & tit. de dote disc. 143.*

Ead. de Statuto super fidejussore in expensis, *tit.*
28 *de credito disc. 100.*

Ead. de statuto super restitutione, seù reversione
29 dotis, & lucro faciendo per virum, *tit. de dote disc. 108.*

Eadem de usuris dotalibus debitis viduæ, *tit. de*
30 *dote disc. 101. & 161.*

Eadem circa contractus minorum, *tit. de fideic.*
31 *disc. 179.*

Brachiani de Statuto, seù Consuetudine tollente
32 lucrum dotale, ac impediente Statutum Urbis super lucro, *tit. de dote disc. 134.*

C

Camerini de Statuto exclusivo fœminarum an fa-
33 ciat eas extraneas, & an dos succedat loco legitimæ, *tit. de dote disc. 91.*

Eadem de Statuto super facultate alius elevan-
34 di, seù aperiendi fenestras &c. *tit. de servitut. disc. 4.*

Canciani de gabella solvenda pro successionibus
35 forensium, & an debeatur per mulierem nuptam extrà patriam, *tit. de Regal. disc. 83.*

Cantiani de Statuto ut forenses collectentur in du-
36 plo ultrà cives, *tit. de Regal. disc. 13.*

37 *Castri*, de statuto Castri, *vide* Guardeæ.

Civitæ Novæ de statuto excludente fœminam ma-
38 ritatam à successionibus, an intelligatur de delatis post matrimonium, vel de delatis antea, *tit. de fideicomm. disc. 143. & disc. 44.*

Civitatis Castelli de Statuto reddente rutum emp-
39 torem, *tit. de empt. disc. 43.*

Ead. de Statuto concedente fidejussori actio-
40 nem petendi liberationem ab obligatione, *tit. de credito disc. 97.*

Ead. de Statuto excludente fœminas propter
41 masculos an faciat fœminam extraneam, necne, ita ut dos succedat loco legitimæ, *tit. de emphyt. disc. 9.*

Ead. de Statuto, vel indulto super necessaria re-
42 novatione emphyteutica, & modo succedendi in emphyteusi, *eod. disc. 9. de emphyt.*

Comen. de antephato, seù lucro dotali, & quomodo
43 filij in ea succedant, *tit. de dote disc. 139.*

Consulatus Maris, tit. de credito disc. 106. cum seqq.
44 in materia assecurationis.

Corinaldi de Statuto exclusivo fœminarum, &
45 cognatorum propter agnatos *hoc tit. disc. 23.*

E

Eugubin. de Statuto exclusivo fœminarum prop-
46 ter masculos an tollat legitimam, ita ut dos ejus loco succedat, necne *tit. de dote disc. 13.*

Ead. de decretis Ducalibus circa donationes, an
47 habeant locum in hac Civitate, eorumque intelligentia, *tit. de donat. disc. 35.*

Eadem *verbo* Cantiani.

F

Fanen. de Statuto excludente matrem, & cognatos
48 propter agnatos transversales an suffragetur patri, vel avo, *hoc titulo disc. 15.*

Ead. de Statuto super admissione civium ad
49 Consilium, *tit. de præeminen. disc. 38.*

Farsen. de Statutis super renovatione emphyteuti-
50 ca, vel super facultate disponendi de bonis emphyteuticis, *titulo de emphyt. disc. 8. & in supplemento, & sub tit. de feud. disc. 52.*

Ferrarien.

Ferrarien. de Statuto super successione in bonis
51 emphyteuticis usque ad quem gradum extendatur, *tit. de emphyt. disc. 23.*
Ead. de Statuto gabellæ contractuum, *tit. de*
52 *Regal. disc. 43.*
Eadem de Statuto gabellæ frumenti, *tit. de Re-*
53 *gal. disc. 45.*
Ead. de Statuto, vel privilegio super competen-
54 tia fori, & nè cives trahantur, *tit. de jurisdict. disc. 80.*
Ead. de insinuatione requisita in donationibus,
55 *tit. de donat. disc. 38. & eod. tit. in supplemento in Ferrarien. donationis.*
Firmana de Statuto prohibente matrimonia cum
56 forensibus, & an excludat à successione matris filios viri forensis, *hoc tit. disc. 25.*
Eadem *verbo* Civitæ Novæ.
Eadem *verbo* Amandulæ.
Florentina de Statuto inducente aditionem hære-
57 ditatis paternæ per habitationem in domo, seu retentionem bonorum, *tit. de hærede. & hæredit. disc. 16.*
Ead. de Statuto tollente hæredi beneficium in-
58 ventarii, *tit. de hærede, & hæredit. disc. 17.*
Ead. de Statuto mandante solvi gabellam pro
59 successionibus, quomodo intelligatur, *tit. de Regal. 154.*
Ead. de Statuto excludente sorores, aliasque fœ-
60 minas propter agnatos usque ad sextum, vel octavum gradum quomodo intelligendum sit, *hoc tit. disc. 8.*
Ead. de Statuto excludente fœminas propter
61 masculos, an capiat bona extra territorium, adeoùt sufficiat sola subjectio personarum, *hoc tit. disc. 9.*
Forolivien. de Statuto deferente successionem filii
62 patri, exclusa sorore an intelligendum sit ad terminos textus *in l. fœmina C. de secund. nupt.*, *hoc tit. disc. 24.*
Ead. de Statuto continuativo possessionis de-
63 functi in hæredem, *tit. de hærede, & hæredit. disc. 26. & hoc tit. disc. 24.*
Ead. de Statuto mandante, ut vir forensis solvat
64 gabellam de bonis extradotalibus, *tit. de Regal. disc. 84.*
Ead. de Statuto circa Consilium, & admissio-
65 nem Consiliariorum, *tit. de præeminent. discurs. 31.*
Ead. deferente usumfructum extradotalium
66 viro, *dicto disc. 84. de Regal.*
Fulginaten de Statuto disponente circa donatio-
67 nes, an sit in usu, & quomodo intelligendum sit *tit. de donat. disc. 26.*
Ead. de eodem Statuto in materia donationis,
68 an procedat ubi fiat in causam dotis, vel contemplatione matrimonii, *tit. de dote disc. 18.*
Ead. de Statuto exclusivo fœminarum, vel ma-
69 tris, an tollat legitimam, *tit. de legit. & detract. disc. 19.*

G

Gualdi de Statuto vocante fratres, an admittat
70 duplicitatem gradus in exclusionem fratrum consanguineorum, *hoc titulo disc. 16.*
Guardea de Statuto prohibente alienationem in
71 forenses, *tit. de alienat. & contract. disc. 39.* & de exclusione fœminarum, *hoc tit.*

H

Hebræorum de Statuto, vel Consuetudine super
72 lucro dotis, *tit. de dote disc. 132.*
Eod. de Statuto, seu consuetudine super datiis,
73 & oneribus *tit. de Regal disc. 100 ad 104.*
Eod. de Statutis, vel motibus propriis Pontifi-
74 ciis super locationibus domorum *tit. de locat. disc. 33.*
Eod. de privilegio pignorum super bonis etiam
75 alienis *tit. de usur. disc. 7.*
Eod. de facultate exigendi usuras, & quomodo
76 *tit. de usur. disc. 56. & 7.*
Eod. an eis suffragentur Statuta Civitatis favore
77 civium, & Christianorum, etiam ubi fundata sint in æquitate, ac etiam contra Christianos *tit. de servit. ad* materiam retractus, *disc. 70., & de legit. & detraction. disc. 14.*
Eod. de lege Moysis, an, & quomodo attendi
78 debeat, & de Rabinorum traditionibus *dicto disc. 132. de dote, & sub tit. de matrimonio disc. 15.*
Eod. de matrimonio Hebræorum, *dicto disc. 15.*
79 *de matrimonio.*

I

Januen. de Statuto exclusivo fœminarum propter
80 masculos an capiat bona extra territorium *hoc tit. disc. 4.*
Ead. de Statuto excludente Religiosos etiam à
81 legitima *tit. de legit. & detract. disc. 28.*
Ead. de Statuto extinguente obligationem fi-
82 dejussoris per lapsum quinquennii *tit. de credito disc. 92.*
Ead. circa obligationem mulierum, an procedat
83 in dote *tit. de dote disc. 16.*
Ead. de testamento an corruat ex defectu præ-
84 teritionis, *tit. de testament. disc. 60.*
Ead. de Statuto ut debitor non possit in præju-
85 dicium creditorum non agnoscere successiones, & hæreditates, an procedat ubi agnoscat, sed cum onere fideicommissi *tit. de dote disc. 44.*
Ead. ut fœmina non transmittat dotem non
86 constitutam, *tit. de dote, disc. 101.*
Ead. de Statuto, an vicinus possit se in domo al-
87 tius elevare, nec ne *tit. de servit. disc 2.*
Interamnen. de Statuto excludente fœminas prop-
88 ter masculos, an & quando excludat fœminas propter masculos, *hoc tit. disc. 14.*
Ead. ut idem Statutum exclusivum faciat fœmi-
89 nas extraneas adeoùt dos non succedat loco legitimæ *tit. de legitima, & detract. disc. 32.*
Judæorum, *vid.* Hebræorum.

L

Lucana de Statuto super codicillis, ut valeant co-
90 ram Notario, & duobus testibus, & quando procedat *tit. de test. disc. 10.*
Ead. de Statuto excludente matrem à successio-
91 ne filii propter fratres vel alios, & an excludat etiam à legitima *tit. de legit. & detract. disc. 10.*

M

Maceraten. de Statuto concedente hæredibus viri
92 dilationem ad restituendam dotem, an suffragetur ipsi viro superstiti *tit. de dote disc. 109.*

Mediolanen. de Statuto ad materiam servitutis
93 seu altius elevandi, *tit. de servit. disc. 2.*
Melevitana de Consuetudine communionis bo-
94 norum inter conjuges, ac filios *hoc tit. disc. 58. & de dote disc. 90.*
Ead. de Statutis Melevitanæ Religionis *verb.*
95 Religio.
Montisfalchi de Statuto super usu pascuorum, *tit.*
96 *de servit. disc. 41.*

N

Neapolitana, de Consuetudinibus Civitatis Nea-
97 politanæ tam generalibus, quam nobilium in successione, & facultate disponendi de dote; *hoc tit. disc. 26. & sub tit. de dote disc. 103.* & in supplemento.
Ead. de Consuetudine excludente fœminas
98 propter masculos, an tollat etiam legitimam, & an faciat numerum, & partem, & ad cujus favorem *tit. de legit. & detract. disc. 3. & 4.*
Ead. de eadem Consuetudine excludente fœmi-
99 nas propter masculos, an procedat ob masculi moram in non dando dotem, *hoc tit. disc. 2.*
Ead. de Consuetudine super taxa fructuum dotis
100 *tit. de dote disc. 161. n. 43.*
Ead. de ritu M. C. V. super clericis justificare de-
101 bentibus clericatum *tit. de jurisdict. disc. 64.*
Ead. super litteris cambii, ex Regia Pragmatica
102 exigendis *tit. de camb. disc. 25.*
Ead. super constitutione præscribente majorem
103 ætatem in annis *18. tit. de dote disc. 2.* & alibi pluries.
Ead. de legibus, & gratiis particularibus super
104 feudis, eorumque successione, alienatione, vel obligatione, & super oneribus, & aliis ad materiam pertinentibus pluries. *sub tit. de feudis.*
Ead. super Ritu M. C. V. de liquidatione instru-
105 mentorum, *tit. de credito, disc. 116.*
Ead. de Pragmaticis super contractibus, & aliis
106 faciendis per Communitates, *tit. de alien. & contract. disc. 25. & 26.*
Nepesina, de Statuto Fiani super lucro dotis *tit. de*
107 *dote, disc. 135.*
Ead. *verb.* Bracchiani.
Nonantulana de Statuto seu Consuetudine in ma-
108 teria emphyteutica, *tit. de dote disc. 27.*

P

Parmen. de Statuto continuante possessionem de-
109 functi in hæredem *tit. de hæred. disc. 26.*
Ead. de Statuto excludente fœminas propter
110 masculos, an & quando cesset ob dotem non datam, vel non oblatam, *hoc tit. disc. 21.*
Perusina de Statuto exclusivo fœminarum, ac eti-
111 am matris ab intestata successione ob dotem quomodo, & quando procedat, *hoc tit. disc. 1. & 2.*
Ead. de Statuto, vel privilegio DD. quod non
112 teneantur ultra quam, &c *tit. de credito, disc. curs. 122.*
Pisana de Statuto prohibente ut vir testari non
113 possit favore uxoris quomodo procedat, *tit. de testam. disc 32.*
Pisauren. de Statuto super lucro dotis, *tit. de dote*
114 *disc. 136.*
Placentina, de Statuto continuativo possessionis
115 defuncti in hæredem, *tit. de feud. disc. 43.*
Plumbini, de Statutis hujus loci, & præsertim illo
116 prohibente viro, ne testetur favore mulieris *tit. de testam. disc. 32.*
Eod. de Statuto exclusivo fœminarum propter
117 masculos, an suffragetur consanguineo tan-tùm in bonis, quæ obveniunt à matre morientis *hoc tit. disc. 11.*

R

Ravennaten. de concordia in materia emphyteu-
118 tica, *tit. de emphyt. disc. 20. 21. & 24.*
Ead. de taxa fructuum dotis *tit. de dote disc.*
119 *161. num. 43.*
Ead. de contributionibus Ecclesiasticorum pro
120 aggeribus, *tit. de Regal. disc. 59.*
Reatina de Statuto super successione agnatorum,
121 & cognatorum eorumque concursu, *hoc tit. disc. 12.*
122 Regni, *vid.* Neapolitana.
Eod. Siciliæ, *verbo* Siciliæ.
Religionis Hierosolymitanæ de Statutis hujus
123 Religionis circa nobilitatem, & admissionem ad habitum, *tit. de præemin. disc. 32. & seqq.*
Ead. de Statutis circa dignitates, & commendas
124 ac pensiones *de benef. disc. 68. & 69. & tit. de pensionibus, disc. 42.*
Religionis S. Stephani de intelligentia ejus Statu-
125 torum, *tit. de jurepatron. disc. 20. & 90. & de juris dict. disc. 92.*
Religionum, in genere *sub tit. de Regularibus.*
Romana de Statutis 141. & 145. excludentibus fœ-
126 minas propter masculos, vel agnatos à succes-sione, eorumque intelligentia; Et an faciant fœ-minas extraneas, ut tollant etiam legitimam *tit. de legit. & detract. disc. 1. 2. & 4.*
Eadem de eodem Statuto 145. exclusivo fœmi-
127 narum, quam civilitatem exigat, *hoc tit. disc curs. 20.*
Ead. de Statuto 158. super præscriptione statuta-
128 ria quando procedat, *tit. de credito disc. 29.*
Ead. de statutis 113, 151. super contractibus mu-
129 lierum, vel minorum, an procedant in iis, quæ fiunt ex causa dotis, *tit. de dote disc. 17. & 19.*
Ead. de eisdem Statutis 113. & 151. super obliga-
130 tionibus, & contractibus minorum; & mulie-rum *tit. de alienat. & contract. disc. 28. & 30. & 31. & seqq.*
Ead. de Statuto 152. super contractibus filiorum
131 familias, *tit. de alien. & contract. disc. 37. & tit. de credito, disc. 146.*
Ead. de Statuto dotium moderatorio *tit. de do-*
132 *te disc. 12. cum duobus seqq. & disc. 143.*
Ead. de Statuto 131. super lucro dotali; *tit. de*
133 *dote, disc. 128. ad 135.*
Ead. de Statuto 137. super fructibus, & usuris
134 dotalibus *tit. de dote disc. 161. & disc. 117. & seqq.*
Ead. de Statutis 143. & 144. super facultate, vel
135 respective prohibitione testandi, vel disponen-di cum naturalibus tamen etiam legitimatis, *tit. de testam. disc. 52.*
Ead. de Statutis 149. & 150. in materia donatio-
136 num, ac solemnitatum in eis adhibendarum, in quibus casibus procedat, *tit. de donat. disc. 27. & 28. & 32. cum seqq.*
Ead. de Statuto 107. concedente mutuum vicini,
137 quomodo, & quando procedat, *tit. de servit. disc. 7.*
Ead. de Statuto 83. tribuente doti viam exequu-
138 tivam etiam contra tertium quomodo, & quando procedat, *tit. de dote disc. 57. & 58.*
Ead. de Statuto 154. circa lesionem in emptione,
139 & venditione, an sufficiat in tertia parte, *tit. de empt. & vendit. disc. 85.*

Ead.

Ead. de Statuto, ut servari debeat jus civile ide-
140 oque in testamentis non attendatur dispositio juris canonici *in c. cum esses tit. de testament. disc.* 11.
Ead. de Statuto agriculturæ, *tit. de servit. dis-*
141 *curs.* 28.
Ead. de Statuto 122. ut bona emphyteutica ob-
142 ligari possint pro dote, & quando procedat, *tit. de dote disc.* 147.
Ead. de Statuto 130. ut dos data per fratrem ad
143 ipsum revertatur, *tit. de dote disc.* 101.
Ead. de Statuto 143. ut mulier non possit dispo-
144 nere nisi de decima parte dotis, & quando procedat, *tit. de dote disc.* 116.
Ead. de Statuto 147. de continuanda possessio-
144 ne infra in inspectione generali super Statuto de continuanda.
Ead. de Statuto 142. de filiis in conditione posi-
145 tis, ut censeantur vocati, *tit. de fideicomm. disc.* 74. *cum pluribus seqq.*
Ead. de Statuto 135. annullante donationes in-
146 ter conjuges, an & quando intret *tit. de donat. disc.* 30. & 31.
Ead. super decreto Camerali, *titul. de locat. dis-*
147 *curs.* 35.
Ead. de Statutis Montis pietatis Urbis, *tit. de*
148 *credito disc.* 68.
Ead. de Statuto 180. super duabus conformibus,
149 *tit. de judicijs.*
Ead. super bullis seu Constitutionibus Aposto-
150 licis.
De bulla Pii V. de non infeudando *tit. de feudis, disc.* 1. 4. & 61.
De Bullis Sixti V. & aliorum Pontificum super
151 prohibita alienatione jurisdictionalium, *tit. de feud. disc.* 66. & *seqq.* & *disc.* 105., & *tit. de credito disc.* 3. & 151.
Ead. de iisdem bullis seu Constitutionibus pro-
152 hibentibus alienationem in forenses. *tit. de dote disc.* 149. & *tit. de alienat. & contract. disc.* 39. & *dicto tit. de credit. disc.* 13. & 151.
De bulla Clementis VIII. super Baronibus vul-
153 gò Bulla Baronum. *sub tit. de feud. disc.* 73 *cum multis seqq.* & *sub tit. de credito. disc.* 13. 127. 141. & 151.
De bulla Archivii Urbani VIII. *tit. de feud. disc.*
154 85. & 87.
De Bulla Urbani VIII. super locis montium, *tit.*
155 *de Regal. disc.* 25. 38. 41. & *eod. tit. in supplemento.*
De Bulla Pauli Tertii super pœna, de culpi con-
156 tra fraudantes rationes fiscales, *tit. de regal. disc.* 119. *cum seqq.*
De Bulla seu constitutione 23. Gregorii XIII.
157 super retractu prælativo, & coactivo *sub tit. de servit. disc* 74. *cum pluribus seqq.*
De Bulla Clementis VIII. super reductione cen-
158 suum Communitatum, *sub tit. de censibus disc.* 30. & *eod. tit. in supplemento.*

S

Sancti Gemini, de Statuto super retractu, *tit. de*
159 *servit. disc.* 71.
160 *Sardina* verbo *Turritana.*
Scrofani, de Statuto excludente fœminas propter
161 masculos quomodo intelligendum, *sit hoc tit. disc.* 3.
Senen. de Statuto super gabella solvenda per foren-
162 ses. *tit. de Regal. disc.* 85.
Ead. de successione filiorum in dote, *tit. de credi-*
163 *to, disc.* 40.
Ead. de Statuto concedente jus redimendi bo-
164 na exequuta, *tit. de credito, disc.* 142.
Ead. de Statuto subintelligente in testamentis
165 titulum institutionis, *tit. de testam. disc.* 59.
Ead. de Statuto in materia retractus ejusque in-
166 telligentia, & an suffragetur Judæis, *tit. de servit. disc.* 68. *cum duobus sequen.*
Ead. *verbo* Canciani.
Senogallien. de Statuto exclusivo fœminarum, *tit.*
167 *de fideic. disc.* 144.
Sicilia de Statuto continuativo possessionis de-
168 functi in hæredem, *tit. de hered. disc.* 28. & *hoc tit. disc.* 38.
Ead. de Consuetudine super taxa fructuum do-
169 tis, *tit. de dote disc.* 161. *n.* 43.
Ead. de capitulis, & legibus super successione
170 feudorum, *tit. de feud. disc.* 13. & *in decis. Sicilia eod tit.*
Spoletana, de pragmatica super taxa dotium, *tit. de*
171 *dote, disc.* 23.
Ead. de Statuto requirente solemnitates in te-
172 stamentis mulierum, *tit. de testam. disc.* 30.

T

Tudertina de Statuto exclusivo matris, ac fœmi-
173 narum à successione, an & quando procedat, & præsertim an in successione Clerici, *hoc tit. disc.* 6. & 7.
Turritana de successione filiorum in dote, *tit. de*
174 *dote disc.* 107.

V

Veliterna de Statuto super retractu, *tit. de servitut.*
175 *disc.* 72.
Viterbien. de Statuto exclusivo fœminarum pro-
176 pter masculos, an, & quomodo procedat, *hoc tit. disc.* 16.
Urbinaten. de Consuetudine, ut solvatur gabella
177 duplicata per forenses, *tit. de Regal. disc.* 77.
Ead. de concordia Urbini in materia emphy-
178 teutica, *tit. de emphyt disc.* 19. & 26.
Ead. de Indulto Urbani VIII. super renovatio-
179 ne in materia emphyteutica in Statu Urbini, *tit. de emphyt. discurs.* 5. *cum seqq.*
Ead. de decretis Ducalibus super solemnitati-
180 bus adhibendis in donatione, *tit. de donation. disc.* 2. & *in verbo Eugubina.*
De aliis autem Statutis, de quibus hucusque
181 particulariter agere occasio non dedit, dabit autem in futurum, habebitur *hoc eodem tit. in supplemento.* Ac etiam videri potest *apud Rubeum tom.* 2. *singularium ex fol.* 587. ubi de multis Statutis in specie, ac etiam ea, quæ adeò elaboratè colligit *Tusch. in suis conclusionibus* sub verbo *Statuta*

DE STATUTIS IN GENERE.

Excludentia à successione stabilium an procedant
182 in locis montium, & censibus, aliisque juribus constituentibus tertiam speciem, *titulo Regal. disc.* 43. & *disc.* 83.
Excludentia forenses, an censeantur favorabi-
183 lia, vel odiosa, *dicto tit. de feud. disc.* 83. & *de dote disc.* 149.
An afficiant exemptos ex conventione, *tit. de*
184 *feud. disc.* 13. & *disc.* 89.

In

In non subditis, vel in bonis extra territorium,
185 deserviunt pro interpretatione voluntatis contrahentium, vel disponentium, *eod. titulo de Regal. disc.128.*

Civitatis dominantis quomodo attendantur in
186 loco habente Statutum particulare, *tit. de Regal. disc.83.*

Mandantia ut in casu omisso regulentur à jure
187 communi, de quo jure intelligendum sit, an de illo Romanorum, vel Civitatis dominantis, *eod. disc.83. de Regal.*

An Civitas quæ recognoscit Superiorem, con-
188 dere possit Statuta excludentia forenses, *eod. disc.83. de Regal., & de dote disc.149.*

Quando capiant etiam prætenta, *tit. de Regal.*
189 *disc.49.*

Imponentia gabellam, vel aliud onus pro sue-
190 cessione sunt odiosa, *eod. tit. de Regal. disc.154.*

Quando comprehendant actus juratos. *disc.*
191 *128. de Regalibus, & tit. de dote disc.143. & de alienat. & contract. disc.26.*

Recipiunt interpretationem etiam à Statutis
192 aliarum Civitatum, vel locorum, *tit. de Regal. disc.83. de servitut. disc.2. & disc.72.*

De inducentibus divisionem pascuorum, *tit. de*
193 *Regal. disc.94.*

Quando comprehendant personas ecclesiasti-
194 cas, *tit. de Regalib. disc.52. & de dote disc. 22. 143. & 147.*

Prohibentia alienationem in forenses an com-
195 prehendant clericos, *tit. de servitut. disc.81. & de dote disc.149.*

Quæ confirmatio in Statutis requiratur, & de
196 confirmatione præsumpta, quid operetur, *tit. de servitut. disc.71., de dote disc.143.*

De Statutis mandantibus expurgationem terri-
197 torij à bannitis, vel latronibus, *tit. de servitut. disc.46.*

Quale Statutum attendi debeat in materia lu-
198 crorum dotalium, an illud viri, vel uxoris, *tit. de dote disc.128.*

Deferens lucrum dotale, non censetur derogare
199 dispositioni textus *in l. hac edictali, tit. de dote disc.130. & 132.*

Auferens lucrum viro, an auferat etiam mulieri,
200 *tit de dote disc.135.*

Prohibentia alienationes in forenses, an capi-
201 ant alienationem ex causa dotis, *tit. de dote disc.149.*

Quando censeantur vocare filios ad successio-
202 nem dotis, *titulo de dote disc. 101. & 105. cum seqq.*

Excludentia fœminas maritatas à successione,
203 intelliguntur de successione deferenda post matrimonium, secùs autem de delata, quamvis non agnita, *tit. de fideicomm. disc 44.*

De Statutis exclusivis fœminarum propter mas-
204 culos, vel cognatorum propter agnatos, vi-dendum in locis particularibus, de quibus præ-sertim *hoc titulo*, & in altero *de legit. & detract.*

De Statutis vocantibus filios in conditione po-
205 sitos pluries *sub tit. de fideicomm. disc. 74. cum pluribus seqq.*

De Statutis inhabilitantibus minores vel mulie-
206 res ad contrahendum sine certis solemnitati-bus, habetur in locis particularibus, *& sub tit. de alienat. & contract*, ac etiam *sub altero de do-te*, occasione agendi an capiant causam dotis.

De Statutis circa redhibitoriam, *tit. de empt. &*
207 *vendit. disc.8.*

De Statutis circa solemnitates in donationi-
208 bus, *tit. de donat. disc.21. 28. 30. & plurib. seqq.*

De Statutis restringentibus libertatem testandi
209 sine consensu, vel præsentia alicujus, *tit. de testam. disc.29. & seqq.*

De Statutis continuantibus possessionem de-
210 functi in hæredem, *tit. de hærede, & hæredit. disc.26.*

Et an illa habeant locum in jure patronatus, *tit.*
211 *de jure patron. disc.63.*

De Statutis circa duas conformes, eorumque
212 intelligentia, ac de alijs ad materiam *sub tit. de Judic.*

De Statutis, & legibus circa libertatem matri-
213 monij, *sub tit. de matrimon. disc.14., & sub tit. de testam. disc.73. & sub tit. de dote disc. 143.*

Cadunt item in hac Statutorum materia quæsti-
214 ones circa loci circumscriptionem; Cum re-cepta sit conclusio pluries in præceden-tibus *hoc tit.*, & alibi insinuata, ut Statuta, utram-que exigant copulativam subjectionem, perso-narum, & bonorum, ideoque etiam cum subdi-tis non operentur in bonis extra territorium; Hinc proindè frequenter in foro disputati con-tingit, an, & quæ bona sequantur personam de cujus successione agitur, vel respectivè circum-scribantur loco, & de quo censeantur ad effe-ctum comprehensionis, vel non comprehensi-onis, sub Statuto.

Aut ergò agitur de bonis stabilibus per veri-tatem, ut sunt illa, quæ soli dicuntur, quia nempe in solo consistant exindè non amovibilia, ut sunt vi-neæ, arboreta, prata, campi, ac etiam domus alie-que rustica, & urbana prædia; Et in istis nulla cadit quæstio, quoniam ad hunc effectum extra omnem controversiam circumscribuntur eo loco, vel ter-ritorio in quo sita sunt, cum solum *in hac bonorum* specie intret quæstio, de qua *sub tit. de legat. disc.7.* quando scilicet destinatio domini in ijs, quæ ab ejus voluntate pendent, faciat illa censeri diversi loci, ut potè alteri prædio, vel bonorum universita-ti annexa.

Aut de illis jutibus, quæ improprie ex legis ficti-one stabilia dicuntur, seù verius tertiam speciem constituentia, loco stabilium censentur, ut sunt loca montium, aliaque similia jura cum Principe, vel Republica, vel census annui perpetui; Et tunc, licet apud antiquiores id sub quæstione fuerit; At-tamen hodie receptum est, ut loca montium, alia-que consimilia jura cum Principe, vel Republica censeantur esse in Urbe, sive in ea Metropolytica Civitate in qua erectio facta est, ac destinata solu-tio, quamvis effectus pro Montis dote destinati, alibi siti sint ex plenè deductis per *Rovit. in prag-mat. 1. de jur. & exaction. fiscal. num. 66. cum seqq. Rota apud Burat. dec 474. num. 1., decis. 177. num. 38. par. 5. rec. apud Rojal. decis. 66. num. 10.*, & habetur *sub tit. de Regal.* & alibi pluries; Et de censibus *Cenc. hoc tract. at. quæst. 30. decis. 235. part. 3. recent. Rojas dicta decis. 66. num. 11.*, & pluries alibi advertitur, præsertim *dicto tit. de Regal. disc. 91.*, ubi advertitur, an idem procedat ad effectum collectarum, quæ diversam habent rationem.

Solumque respectu stabilium, ac aliorum hujus-modi, quæstio cadit ubi agatur de bonis dotalibus in ordine ad mulierem cui data sint in dotem, sci-licet sequantur ipsius mulieris personam ob re-tionem universitatis, quam dos constituere dicitur, ex ijs quæ in ista quæstione utriusque opinionis habente antesignanos *Azon. & Bart.* habentur plenè deducta *per Barbos. in Rubr. ff. solut. matrim. par. 3.*

par.3.Mantic.de tacit. lib.12. tit.6., *Capyc. Latr. conſult.num 91.num.4.Aponte de poteſtate Proreg. tit.de ſucceſſ.mulier.in princ.Bottlier.de ſucceſſ.ab inteſtato theor.13.num.16.Giurb.ad conſuet.Meſſan. cap.1.gloſ.1.par.1.*, apud quos alij; Et in qua quæſtione reſpectu bonorum, quæ loco circumſcribuntur ad effectum comprehenſionis ſub Statutò verius eſſe videtur, ut cenſeantur de loco in quo ſita ſint, non autem de loco perſonæ, ut in terminis Statuti deferentis dotem filijs, habetur *apud Merlin.deciſ.828. & 853. apud Dunozett. deciſ. 828. & apud Rojas deciſ.157.*, & advertitur *ſub tit. de dote diſc.103 & ſeq.*

Ubi verò agatur de nominibus debitorum, eſt ſub quæſtione, in qua opinionum varietas pro more habetur; Aliquibus volentibus, ut non circumſcribantur loco, ſed ſequantur perſonam creditoris; Alijs, ut attendatur locus contractus; Et alijs, ut attendatur locus deſtinatæ ſolutionis, ex ijs quæ in materia habentur cæteris relatis *apud Bellon. jun. de jure accreſcen.cap.10.quæſt.2.ex num.138. Merlin.de legitim.lib.3.tit.1.q.18. à numer.93. ad 99. Franch.deciſ.93.ibique Adden.*; *Rota apud Buratt. deciſion.474.numer.4.*, & *apud Merlin.dicta deciſ. 828.num.17.Giurb.ad conſuetud d.cap.1.gloſ.1.par. 1.& cap.12 gloſ.5.*; Adhuc tamen occaſio non deſit, id formiter, & ex profeſſo diſputare, cum ſolùm incidenter de hoc actum eſſet *in Faventina* de qua *ſub tit. de Renunciat. diſc.* 14.; Cumque ſit quæſtio juris dubia, hinc proindè Tribunalium ſtylis deferendum videtur; Mobilia verò receptum videtur, ut perſonam ſequantur.

SUMMA

SIVE

COMPENDIUM

Eorum, quæ continentur in hoc Lib. XI. P. II. De Succeſſionibus ab inteſtato, & de Statutis.

I.

De ordine inteſtatæ ſucceſſionis, ex ſola diſpoſitione juris communis, *à num.1.ad 22.*

II.

De neceſſaria ſucceſſione, quæ à jure quoque communi, ſecundarum nuptiarum ratione reſultat, *à num.22 ad 33.*

III.

De alia ſucceſſione neceſſaria, quæ reſultet à jure municipali, vel alio jure ſpeciali, *à num.34.ad 37.*

IV.

De ſucceſſione prælativa alicujus generis perſonarum ex jure municipali, quod ſit alterius generis excluſivum, puta maſculorum in excluſionem fœminarum, *à n.38.ad fin.*

SUMMARIUM.

I.

1 QUalis ſit ordo inteſtatæ ſucceſſionis de jure communi.

2 *Prima cauſa ſucceſſionis eſt filiorum legitimorum & naturalium ſupra parentes.*

3 *Quomodo ſit illa nepotum ex filio prædefuncto.*

4 *De differentia inter patrem, & matrem circa ſucceſſionem naturalium tantum, ut patri non ſuccedant, matri autem æquè ſuccedant cum legitimis, quod limitatur.*

5 *Filiæ impnant, vel conferunt dotem, & quando ſecus, & quid in donatione ob cauſam facta filio.*

6 *Non extantibus filijs ſuccedunt pater, & mater, & fratres utrinque conjuncti, vel eorum prædefunctorum filij, licet moriens ſit in poteſtate Hiſq; extantibus, avus, & avia alijq; aſcendentes non admittuntur abſq; repræſentatione.*

7 *Non extantibus patre, vel matre, avus, & avia ſuccedunt cum fratribus vel eorum filijs.*

8 *An nepotes ex fratre prædefuncto ſuccedant cum patre, vel matre.*

9 *Fratres ex uno latere ubi extent fratres utrinq; vel eorum filij, & parentes, non habent jus in ſucceſſione.*

10 *Quid deficientibus utrinque, an fratres ex uno latere concurrant cum parente ejuſdem lateris.*

11 *Alij collaterales poſt fratres, & fratrum filios non ſuccedunt cum aſcendentibus etiam mediatis licet gradus ſit æqualis.*

12 *Nepotes plurium fratrum, nullis extantibus fratribus, an ſuccedat in ſtirpes, vel in capita.*

13 *Idem nepotes ex fratribus licet nulli adſint fratres excludunt patruos, & avunculos.*

14 *De ſucceſſione fratrum unius lateris tantum.*

15 *De generico ordine ſucceſſionis aliorum conjunctorum poſt prædictos.*

16 *Conjuncti ſuccedunt uſque ad decimum gradum civilem, & non ultra.*

17 *Eis non extantibus ſuccedit uxor, eaque non curante fiſcus, ſed quando hæc fiſci ſucceſſio excludatur.*

18 *Illegitimi non habent jus agnationis, ſed ſolum illud cognationis ideoque cognatis, non autem agnatis ſuccedant, & è contra.*

19 *Illegitimi non habent jus agnationis, ſed ſolum illud cognationis ideoque cognatis, non autem agnatis ſuccedant, & è contra.*

20 *Quid de legitimatis.*

21 *Et quid de adoptivis.*

22 *An inter parentes intret diſtinctio, ut paterni in paternis, & materni in maternis ſuccedant.*

II.

23 *De neceſſaria ſucceſſione filiorum primi matrimonij in bonis matris binuba obventis à primo viro.*

viro, vel à filijs primi matrimonij ex l. fœminæ.

24 *Quas pœnas secundò nubentium inductas à jure civili, lex canonica abolevèrit.*

25 *Istæ pœnæ procedunt etiam in viro binubo, & quando excusetur.*

26 *De alijs excusationibus istarum pœnarum, præsertim ratione consensus.*

27 *An dicta successio procedat in bonis, quæ mediate obvenerint.*

28 *Istud jus filiorum est personale, ad hæredes non transmissibile, si ipsi parenti binubo prædecedant.*

29 *Minusque dicta successio intret in ijs bonis, quæ parens binubus ex filij testata dispositione, vel donatione obtinuit.*

30 *Aut in obtentis titulo oneroso.*

31 *Potest parens binubus in his bonis gratificari aliquos ex filijs.*

32 *De successione necessaria in legitima filijs debita, & de illa, quæ debetur conjugi pauperi.*

33 *De alia successione necessaria,* ex l. hac edictali.

III.

34 *De necessaria successione filiorum in bonis parentis præsertim in dotalibus matris ex jure municipali.*

35 *De illa conjunctorum in bonis antiquis.*

36 *De illa eorumdem volente possessore disponere cum illegitimis.*

37 *De successione necessaria in fideicommisso, vel feudo, seu emphyteusi.*

IV.

38 *De ratione introductionis Statutorum circa successionem.*

39 *An censenda sint odiosa, & exorbitantia, vel potius favorabilia, & juri conformia.*

40 *In eis requiritur utraque subjectio personarum & bonorum.*

41 *An excludant personas ecclesiasticas.*

42 *An sint servanda inter laicos in successione personæ ecclesiasticæ.*

43 *De dotatione fœminarum, quæ per hæc Statuta demandatur, quomodo intelligenda sint.*

44 *De alijs ad materiam remissivè, & quare de singulis non agatur.*

I.

1 JUris civilis dispositione attenta, quæ ubique, in terris etiam Ecclesiæ, atque in Ecclesiastico foro, quoque viget; Quamvis antiquiori, vel medio tempore, non modica varietas, super intestatæ successionis ordine dignoscatur; Ex novissimo tamen Justinianeo Jure, cum quo vivitur, iste ordo planus redditus est, cum pleræque dubitationes, quæ in casibus omissis, vel non sufficienter explicatis, magnam inter nostros majores pugnam causarunt, hodie quoque sopitæ penè sint, Eam pro regula amplectendo opinionem, quæ magis Tribunalibus probabilior visa sit, ac propterea magis communiter recepta.

Filiorum itaque primi gradus, qui nullam natalium maculam habeant, (sublata sexus differentia,)

2 prima, & coæqualis est causa utriusque parentis respectu, neque cum filijs, nepotes; ex eisdem, qui adhuc extent, minusque defuncti pater, vel mater concurrunt, cum filij omnes alios vincant; Nepotes autem, vel ulteriores descendentes, qui alijs prædefunctis, primum cum avo, vel proavo locum occupent, filiorum loco habentur, ideoque parentes etiam vincunt, atque in aliorum filiorum primi gradus concursu, ex repræsentationis beneficio obtinent id, quod eorum pareris obtineret si viveret.

Ea verò, inter patris, ac matris successionem, filiorum vel descendentium, ex eis, differentia dignoscitur, quod patri, non nisi legitimi, & naturales, non autem naturales tantùm succedunt; matri autem, omnes coæquali jure, natalium macula non obstante; Nisi de matre Illustri agatur, quæ filios legitimos habeat (utroque requisito copulativè desiderato;) Vel nisi ex damnato, & punibili coitu progeniti sint, ut in legitima quoque filijs de necessitate debita statutum est.

Quamvis autem, ex dicto Novissimo Jure, sublata sit sexus differentia; Si tamen fœminæ, ab eo parente, de cujus successione agitur, dotem habuerint, Istam conferre, ac imputare debent; Nisi ex ea donatione dos data sit, quæ ab alio, quàm filiationis motivo proveniat, ideoque collationi, ac imputationi non subjaceat; Optione data non conferendi, quatenus à successione abstinere velit; Idemque in masculis, quibus causativa donatio, juxta juris regulas imputabilis, facta sit. A.

Post filios, aliosque descendentes; Parentum primi gradus, nempè patris, & matris, ac fratrum, & sororum utrinque conjunctorum, secunda, & coæqualis est succedendi causa, patriæ potestatis vinculo neglecto, in ea bonorum specie quæ, sub adventitio peculio cadit, cum solum eorum, quæ sub verè perfectitio peculio adhuc remanent, occupatio patri concedatur ipsius peculij jure, In alijs autem hæreditario, ac successorio jure, cum matre, & fratribus venit.

Atque ubi utrique primi gradus parens extet, vel eorum alter, avi, vel aviæ seù ulterioris ascendentis, nulla est successio, neque repræsentatio ordine inverso datur.

Si verò germani fratres, vel sorores vel eorum prædefunctorum filij adsint, immediati autem parentes desint, atque solum mediati extent, avus nempè, vel avia, sub quæstione est, an locum parentis coæquali jure occuper, magisque recepta, & probabilis affirmativa videtur. B.

Prout etiam quæstio est, cum opinionum varietate, in casu converso, ubi nempè pater, vel mater extet, non autem frater utrinque conjunctus, sed ex eo prædefuncto nepos, an repræsentationis beneficium intret, ut ita primum locum occupet, majorque dubitandi ratio cadit, quando alter primi gradus frater non extet, qui repræsentationi antam præbeat; Pariterque probabilior est opinio nepoti favorabilis, ut repræsentationis beneficio juvetur. C.

Illi verò fratres, vel sorores, quibus unius tantùm lateris conjunctio datur, cum parentibus, vel cum fratribus utrinque conjunctis, eorumque prædefunctorum filijs, nullum habent concursum; Cadente quæstione, an utrinque conjunctis non extantibus, illi qui ex uno tantum latere conjuncti sunt, ad successionem concurrant, cum eo parente,

à quo

A. *de hac materia collationis, vel imputationis sub tit. de hæred. disc. 31. & tit. de legit. disc. 24.*

B *hoc tit. disc. 30.*

C. *hoc tit. disc. 8. n. 11.*

à quo eorum conjunctio manat, quia nempe uteri-
11 ni cum matre, vel consanguinei cum patre concurrere velint, magisque recepta est negativa. Non tamen cum ascendentibus, etsi mediatis, alij collate-
12 rales post fratres, & fratrum filios concursum aliquem habent, licet respectivè gradus æqualitas adsit. D

Nullis autem extantibus fratribus, sed plurium prædefunctorum nepotibus, magna apud antiqui-
13 ores, nimiumque involuta fuit quæstio, an adhuc intrare debeat repræsentationis ordo, per quem successio fiat in stirpes, eo modo quo accedente patrui, vel avunculi, seù amitæ, vel materteræ concursu succeditur; Hodie verò ubique magis ea recepta est opinio, ut successio sit in capita, cum cesset repræsentationis necessitas. E

Adhuc tamen hujus repræsentationis casu, vel
14 necessitate cessante, illa in fratrum prædefunctorum filijs, operativa remanet, ubi cum defuncti patruo, vel avunculo concursus fiat; Licet enim, eadem, & coæqualis tertio gradu conjunctio sit, non tamen æqualis est successio, sed potior est illa inferioris lineæ collateralis nepotum ex fratre, primum fraternum gradum ita repræsentantium. F

Utrinque conjunctis quoque, vel eorum filijs, non extantibus, fratrum, ac sororum ex uno latere tantum, prior quàm, ulteriorum collateralium suc-
15 cessio est coæqualis, si ex eodem latere attineant, si verò ex diversis, dividitur successio pro bonorum origine, ut in ijs, quæ à patre, consanguinei, in ijs autem quæ à matre, uterini succedant; In quæsitis autem à defuncto, sit jus coæquale; Nepotes autem ex fratre unius lateris cum nepotibus ex fratre
16 utrinque pro magis recepta opinione non concurrunt.

Aliorum verò omnium ultra præmissos, indefinita est successio, sola gradus proximitate attenta, ideoque patruus vel avunculus consobrinum excludit, vinculi unicitate, vel duplicitate non curata,
17 usque ad decimum civilem gradum, quem successionis ordo non egreditur, sed vir, vel uxor subintrat G; Istoque etiam non extante succedit fiscus, quem tamen aliquando in clericis, Ecclesia, & in infirmis, vel addictis aut expositis Hospitale, vel alia
18 Congregatio, pro casuum vel morum diversitate excludit. H

In illegitimis autem, inter agnatos, & cognatos, distinctio est, ut agnatorum nulla activa vel passiva successio detur, cognatorum verò secus, nisi ea accedat circumstantia, quæ (ut supra) ma-
19 trem quoque extraneam efficiat, cum ab ea relinqui per cognationem conjuncti normam recipiant. I.

Legitimatorum activa, & passiva successio, à le-
20 gitimationis qualitate pendet, eo modo quo circa legitimæ debitum advertitur, an scilicet pura, & plena à supremo Principe facta sit, ut explicitam, vel subintellectam non habeat juris venientium ab intestato præservativam L; Adoptivorum autem
21 hodie nullũ quæstionis casũ praxis docere videtur.

Card. de Luca P. 2. de Succes.

D. *hoc tit. disc. 3.*

E. *disc. 8. num. 10. & alibi hoc tit.*

F. *disc. 8. hoc tit.*

G. *disc. 39.*

H. *sub tit. de Regal disc. 149. ubi de hac materia successionis fisci in bonis vacantibus, & quando non intret.*

I. *disc. 10.*

L. *Sub tit. de legitim. & detraction. & hoc titulo disc. 38.*

In parentibus mediatis præsertim, magna est Juristarum lucta, an coæquale sit ius ex gradus maiori proximitate regulanda, vel potius patrimoniorum divisio intrèt, seù bonorum origo attendatur, 22
ut scilicet paterni in paternis, materni autem in maternis succedant; Probabilior autem, atque in praxi magis recepta videtur opinio, quæ primam tenet partem, ut scilicet hæc distinctio, seù differentia hodie sublata sit.

II.

De necessaria successione, quæ à jure quoque communi, secundarum nuptiarum præsertim ratione, vel alias resultet.

INter alias pœnas, quas lex civilis, mulieri ad secundas nuptias convolanti injunxit, ea est, in pra- 23
xi frequenter contingibilis ut in ijs bonis, quæ ex liberalitate, ac benevolentia primi viri, vel ex immediata successione unius ex filijs primi matrimonij, in eam binubam obvenerunt, sive etiam ex lucris dotalibus, necessaria sit successio filiorum, aliorumque liberorum ejusdem primi matrimonii, dispositione ipsi matri morienti prohibita, vel etiam ea inter vivos, quæ lucrativa sit, aut aliàs legis fraudem respectivè redoleat.

Quamvis enim, matrimonij libertatis favore; 24
pœnas, quas secundò nubentibus lex civilis inflixit, lex canonica aboleverit, istaque lex correctoria, in foro etiam laicali, atque in laicalium Principum ditionibus, (quæ sub terrarum Imperij vocabulo explicari solent) legi civili prævaleat; Adhuc tamen incorrectæ remanent illæ pœnæ, quæ liberorum primi matrimonij favorem respiciunt. M

Prædictæ autem legis civilis littera, mulieri bínubæ istam, aliasque irrogat pœnas, ideoque pluri- 25
um sententia est, ut in viro locum non habeant; Contrarium tamen magis receptum est, ut in utroque conjuge, vel parente respectivè, pariformiter id procedat; Facilius tamen in viro cadet justa excusationis causa, in gratiam eorumdem filiorum ex prima uxore superstitum, quorum, melior educatio alterius uxoris moralem necessitatem, vel congruentiam exigat, pro facti qualitate. N

Excusat itaque ab hac pœna superius insinuata, 26
vel alia similis justa causa, sive ipsorum liberorum consensus, qui tamen expressus, ac legitimus existat, ad hunc finem datus, non autem, ubi ex sola urbanitate, seu benevolentia, vel quod parenti filius contradicere non audeat, sive quod novercam, vel respective vitricum amaverit, eique reverentiæ actus exhibuerit. O

Non levis autem quæstio est, an hæc necessaria successio, in ijs bonis procedat, quæ à primo conjuge in binubum superstitem, non immediatè, ex unius ex filiis successione, sed mediatè obvenerunt, quia nempè uno filio prius defuncto, alter pro eius virili succedat, eique postea morienti, cum aliis fratribus parens binubus succedat, an scilicet, quod ita mediatè obvenit, huic necessariæ

M. *de his pœnis secundo nubentium disc. 29. cum pluribus seqq.*

N. *disc. 33.*

O. *eodem disc. 38.*

successioni subjaceat, quod varias habet opiniones variasque recipit distinctiones præsertim in linea descensiva, vel transversa, ideoque in sua sede videndum est P.

Huic verò necessariæ successioni favore liberorum tantùm, qui parenti binubo supersint, locus
28 est, ideoque primi matrimonij liberi, qui tali binubo parenti prædecedant, ad extraneum hæredem hujusmodi successionis jus non transmittunt, quamvis testati decedant, quidquid aliquorum error tradat. Q

Minusque eidem necessariæ successioni locus est, in illis bonis, quæ non ex intestata successione, legisque beneficio, sed ex morientis filij benevo-
29 lentia, & dispositione, parens binubus obtineat, sivè per ultimam voluntatem, sive per actum inter vivos id sequatur. R.

Prout neque sub hac pœna cadunt ea, quæ binubus conjux, ex primi bonis obtinuerit, non ex liberalitate, sed ex causa onerosa, & correspectiva, ut
30 præsertim ea donatio esse solet, quæ pro alicujus inæqualitatis compensatione fiat.

Non omnium item liberorum primi matrimonij necessaria est successio, sed eorum tantùm, qui-
31 bus parens binubus gratificari velit, cum istam à lege habeat potestatem, qua ad exercitium non deducta, æqualis est omnium conditio, juxta successionis ordinem. S

Aliæ sunt necessariæ successiones, quæ à juris communis dispositione manant, ut est legitima, quæ liberis, vel parentibus debita est, ista verò di-
32 versam habet sedem vel materiam. T Sive illa, quæ pauperi conjugi superstiti debetur in bonis morientis conjugis in quarta parte. V.

Prout impinguatæ legitimæ speciem habet illa necessaria successio, quæ in ipsiusmet binubi pa-
33 rentis bonis, primi matrimonij liberis debita est, ut ultra legitimam eis de jure debitam, cujuslibet eorum conditio æqualis fiat secundo conjugi superstiti, cujus favore parens binubus disposuerit, quamvis ex causa lucri conventionalis, vel statutarij dispositio manet, ubi lex municipalis, explicitam vel implicitam non habeat derogationem illi legi, quæ liberorum primi matrimonij favore ita statuit. X

III.

De successione necessaria, quæ resultet à jure municipali, vel ab alio jure particulari.

Quamvis juxta ordinem in prima Rubrica insi-
34 nuatum; Jus civile novissimum, intestatam successionem regulari debere statuerit; Attamen; Vel quia antiqui Romanorum mores, ab illis Græcorum, qui tale Jus novissimum condiderunt, essent diversi; Vel quia in eo intermedio spatio, quod inter Imperii Romani translationem, dictarumque legum inventionem, ac usum, intercessit; pro diversarum dominantium Nationum moribus, vel ex aliis accidentibus, diversum succedendi ordinem plures præsertim Italiæ populi sibi statuerint; Hinc proindè; Vel ex antiquarum legum, seu consuetudinum particularium continuatione, Vel ob novas leges statutarias, quas ijdem populi pro eorum animi declaratione, circa legum civilium usum condiderunt; In plerisque locis, diversus est ordo succedendi, etiam necessarius, ut præsertim frequentior usus docet in mulieris dote; In qua filiorum necessaria est successio, adeout neque volens possit mater aliter, per ultimam præsertim voluntatem, disponere, ut in dotali potissimum de advertitur. Y

Sive quod de bonis antiquis, ac alias quàm ex propria acquisitione obventis, non liceat, illis de
35 sanguine, qui etiam per transversum conjuncti sint, exclusis, in toto, vel in parte, cum extraneis disponere. Z

Aut quod volens cum propria prole naturali tantum disponere, fratres, vel agnatos in aliqua
36 parte successores habere teneatur A; cum similibus restrictionibus, certam, ac generalem non admittentibus regulam, cum ab ipsarum legum particulari qualitate id pendeat.

Ex privato quoque jure, necessariam successionem frequens praxis ubique docet, ubi nempe de
37 fideicommissaria, vel de feudali, seu emphyteutica successione pacti, & providentiæ, aut simili agatur, ut in earum pœculiaribus sedibus advertitur; Id autem, testatæ, vel conventionali, potius, quam intestatæ successioni referendum est, cum non ultimo morienti, sed primo disponenti, vel acquirenti succedi dicatur. B

IV.

De successione prælativa alicujus generis personarum ex jure municipali, quod sit alterius generis exclusivum, puta masculorum in exclusionem fœminarum.

Ex eadem ratione, quæ initio præcedentis Rubricæ insinuata est, ut scilicet antiquis Romanorum moribus, ac etiam illis, cum quibus sub Lon-
38 gobardis, ac alijs post scissum Romanum Imperium Italia continuavit usque ad casualem inventionem voluminum, ex Justiniani Imperatoris mandato in Constantinopolitana Civitate ordinatorum, adversaretur illud Jus novissimum, quod, vel pro Græcorum moribus, Vel pro tunc dominantis fœminini sexus adulatione, favore fœminarum, & cognatorum conditum fuit.

Per universam pœnè Italiam Statuta condita sunt, fœminarum, atque cognatorum exclusiva favore masculorum agnatorum, ex nimium commendabili voto prætaris Italis moribus valdè adaptato, conservandi bona in agnationibus, & familijs quorum decus, ac nobilitas ita conservantur, alias autem vilescunt, ita extraneas ditando familias, ac personas, quæ revera nullam habeant sanguinis conjunctionem, ab eo, à quo bona parta sunt.

Super hujusmodi verò Statutorum interpræta-
39 tione, scribentium pugna non levis est, an ea lata & benigna, vel potius rigorosa, & stricta fieri debeat,

P. *disc. 30*
Q. *disc. 34.*
R. *eod. disc. 34.*
S. *de præmiss., & alijs ad materiam secundarum nuptiarum dicto disc. 29. cum plur. seqq.*
T. *sub tit. de legit. & detract.*
V. *disc. 49.*
X. *disc. 32. & sub tit. de dote disc. 140. & seqq.*
Y. *de his legibus, vel consuetudinibus sub tit. de dote disc 90., & disc. 103. cum plurib. seqq. & hoc tit. disc. 38.*
Z. *dicto disc. 103. de dote.*
A. *de testament. disc. 52.*
B. *Sub tit. de fideicommiss. præsertim disc. 141. & sub tit. de renunciat. ubi de pactis super successionibus vel earum renunciationibus.*

debeat; Aliquibus in majori numero, qui cum noviſſimi Juſtinianei Juris diſpoſitione procedunt, opinantibus, ut ejuſdem juris correctoria ſint, ideoque ſtrictam, nimiumque rigoroſam interpretationem habere debeant, atque odioſa reputari, extenſione prohibita, ultra verborum ſonum, quamvis rationis identitas, imò, & majoritas, accedat.

Alijs autem (fortè probabilius) primam recipientibus partem, ut præfato Jure noviſſimo neglecto, utpotè per Græcos pro eorum diverſis moribus edito, noſtris autem Italis moribus, atque antiquo Romanorum juri adverſo, favorabilia potius, benignaque interpretatione digna cenſenda ſint hæc Statuta, utpote veri juris Romanorum reſtitutiva, ſeù verius, morum regionis continuationem, dictique diverſi Græcorum juris non acceptationem comprobantia.

Adhuc tamen in foro, illis deferendum eſt opinionibus, quæ in loco magis receptæ ſint, quam vis rationis habeant reſiſtentiam, cum ita exigat legalis facultatis deploranda miſeria, ad quam pragmaticorum ineptum, ac irrationabile vulgus eam induxit.

Eodemque rigoroſo, parumque rationabili ſenſu retento, eam quoque recipere oportet reſtrictionem, ut utriuſque ſubjectionis copulativus concurſus pro hujuſmodi Statutorum operatione ſit neceſſarius, perſonarum ſcilicet, ac bonorum, quæ ſtatuentis territorio circumſcribantur.

Undè propterea clerici, aliæque perſonæ eccleſiaſticæ, quæ à ſtatuentis poteſtate exemptæ ſint, ad inteſtatam ſucceſſionem alias vocatæ ex dicto Juſtinianeo noviſſimo Jure, quod ſexus, ac agnationis, & cognationis differentiam ſubſtulit, neglecto Statuti ordine, admitti debeant; Quinimmò, & ipſimet laici, Statuto alias ſubditi, quoties de clerici, vel alias exempti defuncti ſucceſſione ſit quæſtio; Horum autem neutrum placet, parumque probabile videtur, ut in ſua ſede latius advertitur.

Ibique illa etiam improbabilitas advertitur, ut Statuto fœminæ excluſæ dotationem demandante, iſta ſequi debeat ex ſingulis quibuſque hæreditatibus, de quibus agitur, niſi Statutum unica dote contentum, ſit, undè propterea ſuper verborum formalitatibus adeò inſiſtitur, magnæque diſputantur quæſtiones quando uno, vel altero modo Statutum diſponat; Quod pariter pro meo ſenſu frigiditates, parumque rationabiles legum ſenſus continet, cum potius legis finis, vel effectus attendi debeat, ne ſcilicet mulieres à ſucceſſione excluſæ, à dote quoque excludantur, ideoque honeſtatis jacturam ſeu perpetuam viduitatem cum ſuo, ac Reipublicæ præjudicio pati cogantur; Quando itaque huic inconvenienti conſultum eſt, iſque finis, cum dote congrua pro qualitate perſonarum ſit impletus, nimium improbabile eſt, ut uni mulieri, quæ plures habeat aſcendentes, vel tranſverſales, quorum ſucceſſionis locus fiat, plures habere debeat dotes, cum lex eam in ſingulari numero deſideret, communi etiam uſu, ipſaque naturali ratione adverſantibus.

Quia verò hujuſmodi municipalium legum diverſa eſt formula, vel diſpoſitio, ipſarumque ſingulæ diverſam receperunt interpretationem, vel praxim; Hinc proindè compendij incapax iſta materia eſſe dignoſcitur, cum facti potius quæſtiones eſſe videantur, pro facti idcircò particulari qualitate decidendæ, ac de conſequenti certam non recipientes regulam cuicumque caſui applicabilem, ideoque in ſua ſede videndum eſt; Potiſſimè verò, cum proxima habeatur quoque Statutorum, aliarumque municipalium legum aliqua compendioſa enunciatio. C.

C. *de his omnibus ad materiam Statutorum in ſucceſſionibus hoc tit. diſc. 1. & ſeqq. & diſc. 41. ubi alia recenſentur.*

INDEX
RERUM, ET VERBORUM
Quæ sub titulo de Successionibus ab intestato continentur.

A

ACTIONES.

Loco, àn, & quando circumscribantur, disc. 19. num. 13.

ADIMPLEMENTUM.

Post terminum, àn, & quando sufficiat, discursu 29. num. 12.

ADITIO.

Inducta ex quibus actibus censeatur, d. 21. num. 7.
Maternæ hæreditatis, an resultet ex retentione dotium facta per patrem, disc. 15. n. 13.
Positiva requiritur ut fœmina patiatur exclusionem vigore Statuti, quo masculus potest non uti, ibid. num. 15.
Vid. Transmissio.

ADMINISTRATIO.

Bonorum vacantium ex quo incerta sit vita possessoris, decerni debet proximo successori, d. 37. n. 3.
Emphyteuticorum bonorum dum speratur ortus masculi ad ea vocati concedenda est domino directo, ibid. num. 4.
Hæreditatis ad quam nasciturus vocatur, cuinam sit interim decernenda remissivè, d. 37. num. 3.

ADULTERII.

Pœnæ locum habentes contra mulierem non æque practicantur in viro adultero, disc. 39. num. 10.

ADVOCATI.

Gerere quomodo se debeant in causis, & quando possint motiva minus solida deducere, disc. 15. num. 6.

ÆQUALITAS.

Inter secundum virum, & filios primi matrimonij in bonis matris servanda est, d. 32. num. 2. *vid.* Divisio, *vid.* Leg. *vers.* hac edictali.

ÆTAS.

Major in Regno Neapolitano completur in anno 18. remissivè, disc. 41. num. 103.

AGNATIONIS.

Favore dispositio facta intelligitur de masculis, disc. 13. num. 12. *vid* Fœminæ.
Finis dicuntur fœminæ, disc. 40. num. 12.
Naturales jura non habent, & proindè non succedunt agnatis, & è contrà, disc. 10. num. 9. 10. & 11. *vid.* Cognati, *vid.* Naturales.
Et quid de legitimatis, *vide* legitimatis.
Statuta favore loquentia sunt favorabilia, disc. 23. num. 8. *vide* Statuta fœminarum.

AGNITIO.

Juris ejusdem quando possit in parte fieri, & in parte non, disc. 5. num. 7. *vide* Usufructuarius.
Alia, *vide* Repudiatio.

ALIENATIO.

Dotis ex causa, an veniat sub Statuto prohibente alienationem in forenses remissivè, discursu 41. num. 201.
Et quid de alienatione facta in clericis remissivè, ibid. num. 159.

ALIMENTA.

Legatum ususfructus factum uxori, an, & quando solum importet, disc. 35. n. 10.

ALTERNATIVA.

Denotat prælationem inter eos, inter quos est posita, disc. 18. num. 6.
Resolvitur quandoque in copulativam, & è contra ibid. num. 13.

AMASIUS.

Subjacet *l. hac edictali* in relictis sibi à concubina respectu filiæ legitimæ, & naturalis concubinæ, disc. 32. num. 3.
Et quid respectu filij naturalis, disc. 32. num. 6. vel si naturalis esset patiter filia ejusdem amasij, ibid. num. 7.

AMITA.

Exclusa à Statuto facit cessare repræsentationem inter nepotes patruo succedentes, discursu 8. num. 10.

ANCONÆ.

Consuetudo est credendi proxenetis circa venditionem mercium, & de istorum obligatione remissivè, disc. 41. num. 6.
Mercatores qualem forum sortiantur, & de eorum privilegijs remissivè disc. 41. num. 7.
Tabernæ, seu fundaca collectantur, disc. 19. num 9.
Alia, *vid.* Statuta particularia, *vers.* Anconæ.

ASCENDENTES.

Nepotibus de jure *Codicis* succedebant exclusis amitis, & certa portione patruis reservata, d. 30. num. 12.
Secundi gradus succedunt simul cum fratribus defuncti ibid. num. 6. Alia, *vid.* Mater Pares Pater.

AUGUMENTUM DOTIS.

Necessarium quando sit, & quando voluntarium, disc. 36. num. 4.
Procurari solet à ducentibus viduas cum filijs ibid. num. 8.
Pro secundis nuptijs, an possint fieri cum pacto, quod in eo filij secundi matrimonij tantùm succedant, disc. 36. num. 3. *vid.* Pactum.
Voluntarium à patre factum sonat in donationem contemplatione illius matrimonij, & quomodo filijs acquiratur, ibid. num. 6.

AUTHENTICO.

§. *Primo si quidem* vers. *si vero non habuerit Auth. de Nupt.* expenditur, disc. 34. num. 10.

AVUNCULUS.

Defuncti non succedit cum nepote ex sorore, vel fratre ejusdem defuncti, disc. 8. num. 9.
Nepotis defuncti cum matre non concurrit ibid. num. 12.
Alia, *vid.* Patruus.

B

BALDUS.

Cons. 58. *lib.* 5. refertur, & impugnatur, disc 7. num. 2. & 4.

Primus

Primus est inter Consulentes, disc. 2. n. 7.

BARCHINONÆ.

Mercatorum decreta, seù provisiones circa assecurationum referuntur, remissivè, d. 41. n. 16.

Alia, *vid.* Statuta particularia, *vers.* Barchinonen.

BAREN.

Consuetudo prohibens matri disponere de dote extra filios recensetur remissivè, disc. 26. num. 15. disc. 41. num. 17.

Consuetudo permittens hæredi repudiare quandocunque hæreditatem aditam etiam sine inventario remissivè, disc. 41. n. 18.

BENEFICIA.

Sæcularia regulares obtinere non possunt, disc. 5. num. 13.

BENEVENTANA.

Civitas non comprænditur in Regno Neapolitano, sed est de pleno dominio Sedis Apostolicæ disc. 26. num. 3.

Alia *vid.* Statuta particularia, *vers.* Beneventanum.

BICHI.

Dec. 625. perpenditur, disc. 5. num. 2. 5. & seq.

BITUNTINA.

Consuetudo prohibens matri disponere extra filios, refertur, & an illos gravare possit, remissivè, disc. 26. num. 15. disc. 41. num. 22.

BOLOGNET.

In addit. ad Matthæsilan. de Succes. ab intestato, art. 2. principali, vers. item dubitari potest, num. 22. reprobatur, disc. 34. numero. 3. 8. & seqq.

BONA.

Acquirere nemo ingenuus in universo Imperio prohibetur, disc. 25. num. 6.

Clericorum exemptionem non retinent post illorum mortem, disc. 6. num. 13.

Destinatione domini quando censeantur diversi loci, vel universitatis, disc. 41. num. 214.

Dotalia an circumscribantur loco ubi sunt sita, vel sequantur personam mulieris, ibid.

Ejus cujus incerta sit vita cuinam interim sit decernenda administratio, disc. 37. num. 3. *vid* Administratio, Immissio

Filio ex utroque latere obventa an distinguantur inter parentes succedentes, disc 11 num 3.

Loco quomodo circumscribantur ut supra proximè vers. dotalia, & infra *vers* Mobilia; & *vers.* Stabilia.

Vid Actiones, Census, Jura Loca montium, Mobilia, Nomina debitorum, Taberna.

Materna delata filijs à Statuto habent naturam legitimæ, disc. 35. num. 2.

Mobilia sequuntur personam, disc 41. num. 214. in fine, *vid* Mobilia.

Paterna, vel fraterna dicuntur spectato ultimo moriente, disc 11. num. 4.

Paterni, & materni lateris quando distinguantur in successione, disc. 12. num. 7. dis 13 num 10.

Stabilia circumscribuntur loco, in quo sunt sita, dis. 41. num 214.

BONONIÆ.

Mos, & frequentia in ordinandis fideicommissis recensentur, disc. 13 num. 8. Alia, *vid.* Statuta particularia *vers.* Bononiæ.

BONORUM POSSESSIO.

Vid. Immissio.

BULLÆ DIVERSÆ.

Alienationem in forenses prohibentes recensentur remissivè, disc 41. num. 152.

Clementis VIII. super Baronibus remissivè, disc. 41. num. 153.

Ejusdem super reductione Censuum super Communitatibus remissivè, d. 41. num. 158.

Gregorij XIII. 23. super retractu remissivè ibid. num. 157.

Pauli III. super pœna decupli circa fraudantes rationes Fiscales remiss. disc. 41. num. 156.

Pij V. de non infeudando remissivè ibid. num. 150.

Sixti V. & aliorum Pontificum super prohibita alienatione jurisdictionalium, remiss. discurs. 42. num. 151.

C

CADUCITAS.

Canonis ob non solutionem ab emphyteuta incursa, an purgari possit per creditorem, disc. 21. num. 9.

Formalis non dicitur reintegratio fœminæ ad succedendum ob non dotationem in tempore, ibi. num. 8.

CAPTIVUS.

Decessisse fingitur in momento captivitatis, & quomodo ejus successio sit regulanda, disc. 11. num. 7. & 8.

CATHALONIÆ.

Consuetudo ut bona sint communia inter conjuges, & filios recensetur, disc. 38. num. 9. *vid.* Melevitana *vers.* de consuetudine.

Mores quamplures irrepserunt in Regno Siciliæ, & Sardineæ, disc. 38. num. 9.

CAUSA.

Cessante quando cesset effectus, disc. 22. n. 10.

Immediata in successione attenditur non autem mediata, disc. 3. num. 10. disc. 11. num. 3. & 4. disc. 16. num. 3.

Potentior est causato, disc. 15. num. 7.

CAUTIONEM.

Proximior præstare debet in susceptione administrationis bonorum ejus, cujus incerta sit vita, disc. 38. num. 4. *vid.* Administratio. Immissio.

Usufructuarius præstare tenetur, alias fructus non faciet suos, & de distinctione, disc. 31. num. 9.

CENSUS.

Circumscribitur loco fundi censiti, quoties ibi etiam sit destinata solutio, disc. 16. num. 2. disc. 41. num. 214.

Siciliæ in Regno, & Insula Melitæ quomodo creetur, & de via executiva contra tertium, di. 38. n. 3.

Stabilium appellatione, an veniat in materia Statutorum remiss. disc. 47. n. 82.

CIPPUS.

Quid significet, disc. 8. num. 7.

CIVILITAS.

Difficilius censebitur deserta, quàm contracta, disc. 20. num. 7. & 8.

Domiciliaris ex quibus præsumatur acquisita, ib. num. 4.

Deserta non dicitur ob reversum ad propriam patriam, & quando præsumatur., disc. 20. num. 9.

Occasionali ex mora non inducitur, ibid. n. 6. disc. 19. n. 4.

Donata cum conditione habendi domicilium, an & quando amittatur ex domicilio in alio loco, disc. 20. num. 10.

Duplex ratione nempè originis, & domicilij retineri potest, disc, 19. num. 5. disc. 20. num. 5. 7. & 8.

Excludentis requiritur ut operetur Statutum fœminarum exclusivum, disc. 20. num. 2.

Et qualis hæc esse debeat ibid. num. 3. *vid.* Statuta fœminarum, *vers.* subjectionem.
Naturalis non amittitur per absentiam occasionalem, disc. 19. num. 4.
Etiam in filijs procreatis durante absentia, ibid.

CIVITATES.

Subditæ Status Ecclesiastici Statuta condere nequeunt, disc. 25. num. 3.

CIVITATIS.

Dominantis Statutum quomodo attendendum in loco, in quo adest Statutum particulare, disc. 41. num. 186.
Jus commune, an dicatur, si Statutum particulare mandet servari in casu omisso jus commune, ibid. num. 187.

CLAUSULA.

Constituti precarij, & potestatis capiendi intelligitur apposita in instrumentis Regni, licet non exprimatur, disc. 38. n. 11.
Idem in pacto ut instrumentum liquidari possit via Ritus ibid.
Sine præjudicio venientium ab intestato adjecta in legitimatione, quid operetur, disc. 28. num. 2. & seqq. *vid. Legitimatio, vers.* Cum clausula, *vid.* Legitimatus.

CLERICI.

Agnationem propriam amant, & familiam, disc. 6. num. 15.
Bona eo defuncto exemptionem an retineant, ibid. num. 14.
Concurrentes ad successionem laici, non subjacent Statutis remiss. disc. 6. n. 11. & de ratione 16. ibid. num. 13.
Vid. Moniales.
Feudorum sunt incapaces, & de ratione, disc 5. n. 11.
Laicalibus Statutis non ligantur, disc. 16. num. 10. remiss. disc. 41. num. 194.
Possunt tamen eis uti activè, & in ratione privilegiativa, disc. 6. num. 15.
Neapolitano in Regno quomodo debeant justificare clericatum remissivè, disc. 41. num. 101.
Sub Statuto prohibente alienationem in forenses, an veniant remissivè, ibidem num. 193.
Successio si inter laicos controvertatur, Statutum laicale attendi non debet, & de ratione, disc. 5. num. 8. disc. 6. num. 12. Contrarium probabilius ostenditur, & de rationibus, disc. 6. nu. 13. & seqq. Nisi Statutum inhabilitaret ad disponendum ex testamento, ibid. num. 14.
Attendendum est Statutum si Clericus condat testamentum ad normam illius, disc. 6. nu. 12.

COGNATI.

Consanguineorum sub appellatione in sensu civili non veniunt, disc. 11. num. 3. & 4.
Naturalibus tantùm succedunt, disc. 10 num. 9.
Et indefinitè, ibid. num. 11.

COLLATERALES.

Fratres præter, & fratrum filios non concurrunt cum ascendentibus, disc. 12. num. 10.
Ingrati, an excludantur à successione intestata, disc. 27. num. 2. & 3. *vid.* Ingrati.
Lineæ inferioris sunt magis privilegiati collateralibus superioribus, disc 8. nu. 8. remissivè, disc. 12. num. 10.
Dari possunt usque ad octavum gradum, sed rarus est casus, disc. 8. n. 23.

COMMUNIO.

Bonorum inter conjuges, & filios consuetudine, vel pacto induci valet, disc. 38. num. 4. *vid.* Melevitano *vers.* de consuetudine, *vid.* Cathaloniæ.

CONDITIO.

Dici quando valeat potius quàm pœna, disc. 1. num. 8.
Legalis non potest impleri per hæredem disc. 2. num. 10.
Suspensiva, & resolutiva in quo differant, disc. 21. num. 8.

CONFESSIO.

Prohibiti disponere nihil operatur, nisi sit admiculata, & de admiculis, disc. 33. num. 11. & 12.

CONFIRMATIO.

Communi in forma in quibus Statutis sufficiat, disc. 25. num. 6.
Exorbitantibus in Statutis debet esse specifica disc. 23. num. 9. disc. 27. nu. 6. remiss. disc. 41. num. 196.
Et an resultet ex observantia, disc. 23. num. 9.
Specifica exigitur in Statutis inhabilitantibus forenses, ad succedendum, disc. 25. num. 3. & de ratione num. 6. ibid.

CONFISCATIO.

Ex delicto facto in uno Principatu, an capiat bona existentia in alio, remiss. d. 9. num. 12. disc. 19. n. 16.

CONJUX.

Conjunctis deficientibus succedit in exclusionem fisci, disc. 39. num. 1. Sed rarus est casus, & quare, ibid. num. 4.
Et quid si sit facta thori separatio, d. 39. nu. 4.
Arg. in conjuge putativo, ibidem num. 3.
Pauper succedit in quarta hæreditatis conjugis divitis, disc. 39. num. 5.
Et an procedat tàm in uxore, quàm in viro in bonis mulieris, ibid. num. 6. & 7. Et de ratione, ob quam in viro procedere debet, disc. 39. num. 8. & 9.
Exactè tamen probanda est paupertas, & quomodo regulanda, ibid. n. 10. & 11.
Imputare item debet legatum, vel lucrum, d. 39. num. 12.
Ingratus, vel indignus, non consequitur, ibid. num. 14.
Quartam si neglexerit exigere à primo conjuge, non petit à secundo, d. 39. num. 13. Alia, *vid.* Uxor.

CONSANGUINEUS.

Verbum agnatis tantùm, an etiam cognatis conveniat. disc. 12. num. 3.
In sensu civili convenit tantùm agnatis, ibid. num. 4.

CONSENSUS.

Filiorum primi matrimonij nuptijs parentis, sive fuerit expressus, sive tacitus, cessare facit pœnas, disc 33. num. 4.
Qualis esse debeat, & quando requirendus ad reverentiam, ibid. num. 5.
De cautela in præstatione hujusmodi consensus adhibenda, ut filios afficiat. disc. 33. nu. 6.

CONSTITUTIONES.

Vid. Neapolitani Regni Constitutiones.

CONSUETUDINES.

Vid. Neapolitanæ Consuetudines.
Baren. Biruntina Cathaloniæ. Melevitana. Sicilia.

CONSULATUS MARIS.

De ordinationibus, & Statutis remiss. d. 41. num 44.

CONSULENTIBUS.

In oppositum scribentibus in eodem casu deferendum non est, disc. 3. num. 3.
Quantum deferri debeat, cum habentur decisiones in contrarium, disc. 16. nu. 15.

COPULATIVA.

Resolvitur quandoque in alternativam, & è contra disc. 18. num. 13.

RERUM, ET VERBORUM.

CORNEUS.

Conf.300.declaratur,disc.12.num.22.

CREDITOR.

Caducitatem ab emphyteuta suo debitore incursam;an possit purgare remissi,disc.21.num.9.

Moram incursam per fratrem in dotanda sorore admissa propterea ad succedendum purgare non potest,disc.21. num.5,&6.Et quando secus, ibid.num.9.

CURATOR.

Absenti à quo Judice dandus sit,disc.9.num.4.

D

DEBITOR.

Creditori præjudicare non potest in jam quæsitis; disc.21.num.7.

Quærenda potest non agnoscere,disc.35.num.7.

DECIANUS.

*Conf.17.lib.*1.refertur,& comprobatur; disc. 13.num.2.6 & seqq.

DECLARATIO.

Donantis; vel renunciantis quamvis ex intervallo facta attendenda est,disc.31. num.5.

Novam non importat dispositionem,d.1. num.16.

DEMONSTRATIVA.

Dispositio quando sit,vel taxativa,disc.1.num.11.

DESTINATIO.

Domini quando facit censeri bona diversi loci, vel annexa diverso prædio,disc.41.num.124.

DETRACTIONES.

Exclusa à Statuto si instituatur cum onere fideicommissi;prætendere non potest;disc.22.n.11.

DICTIO.

Etiam quid significet remissivè,disc.13.n.6.

Pariter est præcedentium repetitiva,d.1.n.16.

DILIGENTIÆ.

Non profuturæ,adhibendæ non sunt,d.21.n.4.

DISPONERE.

Verbum convenit tantum ultimis voluntatibus; disc.26.num.6.

DISPOSITIO.

Agnatorum favore facta intelligitur de masculis; disc.13.num.12.

Laicalis status ad favorem & exclusiva clericalis; seù religiosi non dicitur in odium Religionis emissa,& substinetur,disc.5. num.12.

DIVISIO.

Inter filios primi matrimonij; & secundum virum fit de toto asse,non detracta legitima;disc.32.n.2.

Contrarium verius,ibid.num.3.

Et quod non detrahitur lucrum favore viri; disc.23. num.4.

DOMICILIUM.

Contractum quando dicatur,disc.20.nu.4.

Occasionali non contrahitur ex mora, disc.19. nu. 4.disc.20.num.6.

Alia,*vid.*Civilitas.

DOMINUS DIRECTUS.

Administrare debet bona emphyteutica pendente spe nativitatis vocati,disc.37. num.4.

DONATIO.

Excludenda est in dubio,disc.34.n.13.

Legitimam filiorum non minuit,disc.35.num.4.

DONATIO *contemplatione matrimonij*. Certas ob nuptias facta si fuerit; an in ea participent filii omnium matrimonium,disc.36.num.9.

Filiis quomodo acquiratur,ibid.n.7.

Et ex quibus coniecturis vocati censeantur ad illam,disc.36.num.8.

DOS.

Congrua,quæ nam dicatur,disc.33.n.10.

Constituta si fuerit in hæreditate simpliciter, an intelligatur de tota,vel de sola portione dotatæ, disc.34.num.13.

Destinata,vel promissa non sufficit ad exclusionem fœminæ vigore Statuti requirentis dotationem, disc.40 n.1.

Contrarium adstruitur,disc.40.n.2. & seqq. *vid.*Statuta fœminarum,*vers.*dotationem.

Filiæ constituta ex bonis eidem communicandis ex pacto,seù consuetudine; an recipiat onus, disc.31.num.4.

Filiis quando reservanda sit, *vid.* Neapolitanæ Consuetudines,*vers.*Capuani.

Legitimæ loco in Regno Neapolitano succedit; disc.9.num.19.

Unde non potest esse minor legitima, ibid.

Monialibus Turris Speculorum id,quod datur,an sit,disc.40.num.15.

Profecta à patre quando ad eundem revertatur,remissi.disc.12.sub num.9.

Promissa; an & quando sufficiat ad lucrum consequendum;disc.40.num.16.

Tradita à parentibus, vel conjunctis mulieris numeratur inter bona antiqua,disc.26.num.8.*vid.* Neapolitanæ Consuetudines,*vers.*antiquis.

Universitatem constituit,disc.41.nu.214.

Et an proinde bona dotalia sequantur personam mulieris; vel censeantur de loco; in quo sunt sita,ibid.

Et quid circa successionem filijs debitam, ib.

DOTIS.

Augumentum,*vid.*Augumentum.

Ex Causa alienatio in forenses an sit licita non obstante Statuto prohibente alienationem in forenses remissive,d.41.num.195.

Dispositio prohibita si fuerit mulieri, intelligitur tam in conjugata,quàm in vidua,disc.26. nu. 8.

Successio filiis quando sit debita ex Statuto remissivè,disc.41.num.202.

DOTES.

Carnalibus prò nuptiis relinqui possunt exclusis spiritualibus,disc.5.n.12.

Plures eidem fœminæ dari debere incongruum est disc.3.num.15.

DOTARE.

Negligens puellam usque ad ætatem 25. annorum est in mora,disc.2.num.5.

Declaratur conclusio quomodo procedat; ibid.num.13.*vid.*Masculiatio.

DOTATIO.

Unica an sufficiat; vel tot requirantur quot sunt successiones à quibus fœmina per Statutum excluditur,disc.3.num.11 & seqq. disc.14. num.2. disc.15.num.14.disc.17.num.5.

Et quid in Regno Neapolitano distinguitur, disc.9.num.20.

Atque in terminis Statuti Interamnen. disc.14. num.6.

Et Statuti Amandolæ,disc.17.n.5.

E

EPISCOPUS.

Testamentum ad pias causas in aliquibus partibus facere solet intestato morienti remissivè, disc.7. num.7.

ETIAM.

Dictio quid significet remissivè,disc.13.num.6.

EVGENIVS.

*Conſ.*37.*lib.*2.comprobatur diſc.1.num.4.6.& ſeqq.

EUGUBII.

Decreta Ducalia circa donationes an habeant locum remiſſivè, diſc.41.n.47.

Alia, *vid.* Statuta particularia, *verſ.* Eugubinum.

EXCLUSIO.

Matris filijs venientibus ex perſona propria non nocet, diſc.14.num.3.

Contrarium verius, diſc. 8. num. 21 diſc.14. num.7.

Statuti in quo differat ab excluſione proveniente ex renunciatione, diſc.14.n.8.

EXCLUSUS.

Semel quando remaneat perpetuò excluſus, diſc. 22. num 9.

Alia *vid.* Statuta fœminarum; & infrà Exiſtentia.

EXISTENTIA.

Perſonæ excludentis non ſufficit ad operationem Statuti, niſi ea ſuccedat, diſc.22.num.7.

Declaratur concluſio, diſc.22.n. 9. & 13. *vid.* Statuta fœminarum *verſ.* Excludentis. *Vid.* Statuta *verſ.* Exiſtentiæ.

EXPRESSUM.

Operatur magis quam tacitum, ſeù præſumptum, diſc.22.num.5.

EXTENSIO.

Non datur in Statutis, diſc.23.num.7.

Et quid in diſponentibus favore agnationis, ibid. num.8.& 9.

F

FAMILIA.

Contentiva diſtinguitur inter proximam, & remotam remiſſivè, d.8.n.7.

FEUDA.

In dotem dandi prohibitio valet, diſc.25.num.12.

FEUDORUM.

Alienatio, ſeù obligatio, vel ſucceſſio quomodo regulentur in Regno Neapolitano, remiſſ. diſc.41. num.104.

Clerici, & Religioſi ſunt incapaces, & quare, diſc.5. num.11.

Succeſſio in Regno Siciliæ defertur ſecundogenitæ innuptæ, ſi primogenita ſit innupta, & de ratione, diſc. 40. num.3.10. & 11.

IN FEUDIS.

Jure Francorum nepos ex fratre primogenito excludit patruum, & de ratione, diſc.16.n.15.& 16.

Neapolitani Regni nepotes ex fratre ſuccedunt, & quid in patruis, diſc 8.n.14.

Succeſſio extenſa eſt uſque ad quartum lineæ tamen inferioris, diſc. 8.num.15.

FICTIO.

Duplex dari nequit, diſc.16.num.11.

FIDEICOMMISSARIUS.

Habetur tanquam primus hæres etiam ad effectum Statuti, diſc.22.num.11.

Teſtatori, vel gravato, an ſuccedat, diſtinguitur, diſc.22.num.12.

FIDEICOMMISSUM.

Agnatitium defertur fratribus utrinque conjunctis, ac conſanguineis ſimul, d.18.num.8.

Finitis maſculis defertur fœminabus, diſc.40. num.13.

Conſervatorium, an & quomodo pœnam inducat, diſc.30.num.19.

Delicti in caſu ordinatum, an & quando extendatur ad caſum mortis, diſc.7.num.14.

FIDEICOMMISSI.

Onus an Pater poſſit adjicere in dote, quam conſtituit filiæ ex bonis communicandis ex conſuetudine Melevitana remiſſivè, diſc.38. num.4. *vid.* Melevitana.

FIDEICOMMISSORUM.

Bononiæ inſtitutio frequens eſt, & quomodo ordinentur, diſc.13.num.8.

Januæ uſus quare non ſit frequens, diſc. 40. num. 10. *vid.* Januæ.

Uſus, & modus ea ordinandi docet mores regionis in ſuccedendo, diſc.1.num.13.

FILII.

Contemplatione matrimonij in donatione quid jus habeant, diſc.36.nu.7. *vid.* Donatio contemplatione matrimonij.

Diverſorum matrimoniorum matri ſuccedunt in capita, diſc.35.num.13.

In donatis contemplatione certi matrimonii an & quando ſuccedant æqualiter, diſc.36 nu.4

Excluſi ſi venerint ex propria perſona non erunt excluſi, diſc. 14.num.3.

Contrarium verius, diſc.18.num.21. d.14.n.5

Poſiti in conditione, an cenſeantur vocati, ſi in loco teſtamenti conditi à forenſi adhit ſuper hoc Statutum, diſc.4.n.16. diſc 6.num.6.

Primi matrimonij non poſſunt diſtrahere proprietatem eorum, quæ ſibi paterna reſervare tenentur, diſc.24.num.7. diſc.34.num.12.

Bona quomodo dividant cum ſecundo viro. *vide* Diviſio.

Proprietatem alienatam revocare non poſſunt vivente parente, diſc.34.n.12.

Procreati in occaſionali patris abſentia retinent hujus originariam civilitatem, diſc.19.num.4.

Secundi matrimonij gratificari à matre, an & quando poſſint, diſc.35.num.16.

Et an ſuccedant in augmento ipſorum contemplatione facto, diſc.36.n.7.& 8.

Vide Augmentum.

Venientes ex proprija perſona non afficiuntur renunciatione per matrem facta, & de ratione, d. 14.num.4.& 8.

Vocati ad dotis ſucceſſionem ex Statuto, quando dicantur remiſſivè, diſc.41.num.202.

FILIORUM.

Favore parens binubus ſubjacet pœnis ſecundarum nuptiarum, diſc.29.num.6.& 8.diſc.34.n.1

Et quid ſi fuerint Religioſi, diſc.29.num.7.

Alia *Vid.* Leg. *verſ.* Fœmine, & *verſ.* hac edicta. *Et ali. Vid.* Parens binubus.

FILIUS FAMILIAS.

Hæredem hodie habet, & pater non occupat bona jure peculij, ſed venit jure ſucceſſorio in contemplu, diſc.15.numer.4 & 11.

FISCUS.

Aufert ſucceſſionem à fratricida tanquam abdigno, diſc.27.num.4.

Vid. Indignus.

Excluditur à ſucceſſione per conjugem, diſc.39.n.1. *vide* Conjux.

FOEMINÆ.

Agnatæ dicuntur, & ſuccedunt poſt maſculos in fideicommiſſis agnatitijs, diſc.3.num.9. diſc.8.n. 22. diſc.40.num.13.

Amplia etiam in nuptiis, & monialibus, diſc. num.12.

Et quod veniant ſub Statutis loquentibus de agnatis, & quando, diſcurſ. 10. numero 7.& ſeq. vectur

veritate ibid.à num.8.disc.7.num.11.disc.13.nu. 12.disc.40.num.12.
Et quid ad effectum Statuti Urbis cap. 141. , disc.40.num.12.
Agnationem non conservant,sed in eis finem recipit,disc.13.n.12.disc.40.n.12.
Exclusæ per Statutum , an & quomodo dicantur per testamentum restitutæ fuerint , unde cesset exclusio,disc.6.num.8.d.14.num 5.& 9.disc.22 nu.4.& 5.
Exclusio influit in ejus filios,& descendentes, d.18 num.21.
*Vid.*Filij.*vers.*Exclusæ.
Innuptæ in vim Statuti Urbis 141. agnatos vocantis an excludant nuptas,disc.13.num.12.
Masculina sub conceptione regulariter non veniunt,disc.10.num.8.
Per Masculos de jure *ff. & Cod.* excludebantur, disc.5.num.14.
Mixto in casu admissæ ad succedendum an faciant partem ad favorem excludentis,d.15.n.19.& 22.
Neapolitano in Regno quomodo excludantur propter masculos,disc.9. num.17.& 18.
Dotari debent,ibid.num.19.
Et an sufficiat unica dotatio,disc.9. num.20.
Novissimum per jus quare magis privilegiatæ , disc. 15.post num.12.
Alia *vid.* Mulier.*vid.* Statuta fœminarum.

FORENSIS.

Inhabilitari ad succedendum non potest per Statutum non confirmatum in forma specifica , disc. 25.num 3.& de ratione, ibid. num.26.
*Vid.*Statutum,*vers.*Forenses.
Masculus an juvetur statuto fœminarum exclusivo vigente in loco bonorum,& an detur combinatio,disc.4.num.1.disc.6.num.2. *Vid* Statuta fœminarum,*vers.*Subjectionem.
Statuto quod se conformaverit in testamento præsumptio est,disc.6.num.6,
Supponere se potest Statuto Civitatis ex pacto , disc.26.n.4.

FORUS.

Absentis , quando agitur de dando ei curatorem qui nam sit,disc.9.num.4.
Defuncti declinari an possit per hæredem conventum ab hæreditario creditore,disc.9.num.3.
Januæ declinari non potest etiam pro bonis extra Ditionem positis,disc.4.num.3.
Implementi an sit competens contra hæredem alterius fori,disc.9.num.5.
Rei sitæ quando sit competens contra absentem , ibidem.
Successionis in materia quis nam attendi debeat , si bona sparsa sint per varias Provincias,d.4.n.15.
Attenditur ille ubi est caput hæreditatis , disc.9. num. 6.& de ratione,ibid.num.8.Præsertim si contendentes sint ejusdem fori,disc.9.n.7.
Fallit si bona sint in eodem Principatu , in quo diverso jure vivitur,ibidem num. 9. & 10.
Vel in diversis Principatibus,disc.9. num.11.

FRATER.

Fratri à se occiso succedit , sed fiscus aufert tanquam ab indigno,disc.27.num.4.
*Vid.*Indignus.

FRATER CONSANGUINEUS.

Agnatitio in fideicommisso succedit cum fratre utrinque conjuncto,disc.18.num.8.
Sororem utrinque conjunctam ex Statuto si excludat , an succedat in bonis obvenientibus à matre,disc.11.num.3.
Utrinque conjuncto cum fratre, an succedat fratri vigore Statuti fratres vocantis, exclusis fœminis disc.18.num.2.4.& seqq.
Et quod attenditur an de utraque specie loquatur distinctè per copulativam, vel per alternativam,ibid.num.5.6.& 13.
Atque si fuerit contemplata agnatio omnes concurrunt,disc.18.num.7 & de ratione n.10.ib.
Secùs si latus maternum non sit exclusum , quia præferuntur utrinque conjuncti,d.18.n.9.
Et quomodo generaliter hæc quæstio debeat decidi,ibid.num.12.& 13.

FRATER UTRINQUE.

Ex conjunctione reduplicata an vincat unicè conjunctum remiss.disc.18.n.16.
Alia *Vid.*Soror.Statuta fœminarum.

FRUCTUS.

Petitionis hæreditatis in judicio an veniant remissivè,disc.9.num.2.
Recompensativi debentur ex pretio tabernæ, disc. 19.numero nono.

G

GABELLAM.

Duplicatam forensibus de Statutis imponentibus remiss.disc 41.num.177.
Statuta pro successione imponentia sunt odiosa remiss.disc.41.num.190.

GENUS.

Attenditur quando in successione datur distinctio bonorum ex utroque latere provenientium , disc. 13.num.10.
*Vid.*Agnationis,Cognati, Consanguineus , Gradus.

GIOVAGNONUS

*Cons.*60.*lib* 1.impugnatur,disc.13.à n 2.

GRADUS.

Æqualitas requiritur ut masculi vigore statuti fœminas excludant,discursu 3.numero 4. disc. 16. num.9.
Declaratur quando secùs , & quomodo sit procedendum in hac materia,disc.3.num.5 6&7. disc.13.num.13.
Et an agnoscenda sit aliqua differentia inter fœminas agnatas,& cognatas,disc.3. num 9.
Atque an detur repræsentatio,disc.16.nu.10.
Canonicum secundum jus computantur in materia matrimoniali,disc.17.num 12
Civiles secundum leges numerantur in materia successionis,nisi appareat de contraria voluntate statuentium etiam præsumptivè,d.17.n.12.&13
Non Curatur cum in successione sit distinctio bonorum obvenientium ex utroque latere,sed attenditur genus,discursu 13.num.10
Expressos egredi non debet Statutum fœminarum exclusivum,disc.10.num.4
In Primogenituris non attenditur;Sed spectatur linea,disc.16.num.16.
Prærogativa de jure prævalet , sexu non curato , disc.10.num.3.

H

HÆRES.

Defuncti in foro an conveniri possit à creditore remiss.disc.9.num.3.
Implementi in foro an possit vocari,ibid.num.5.
Legalem conditionem è defuncto non satisfactam implere nequit,disc.2 n.10.

INDEX

Personam defuncti repræsentat, tam si sit ab intestato, quàm ex testamento, disc. 34. num. 11.
Putativus inventarium non benè conficiens ad quid teneatur remiss. disc. 8. num. 2.
Statuto continuativo possessionis defuncti quando gaudeat, *Vid.* Statutum, *vers.* Continuativum.

HÆREDEM.

Filiusfamilias hodie habet, disc. 15. num. 4.
Vid. Filiusfamilias.

HÆREDES.

Duos paganus habere non potest, disc. 4. num. 12.
Vid. Paganus.
Milos clericus, & feudatarius habere valent, ibid. num. 13.
Extranei veniunt in stipulatione *pro se, & suis*, d. 34. num. 7.
Alia *vid.* Intestati. Successio.

HÆREDITAS.

Non Adita an, & quando transmittatur, disc. 15. num. 17. & 18
Vid. Transmissio.
Materna adita an præsumatur per retentionem dotium factam à patre, disc. 15. n. 13.
Promissa si fuerit simpliciter in dotem, àn intelligatur de tota, vel de sola portione dotatæ, d. 34. n. 13

HONDEDEUS.

Consil. 1. & 2. lib. 1. examinatur, & rejicitur, disc. 1. num. 4. 6. & seqq.

HYPOTHECA.

In bonis cujusnam Administratoris competat, disc. 3. num. 8.

I

JANUÆ.

Fideicommissorum usus non est frequens & quare, disc. 4. num. 10.
Sed adest alius modus æquivalens, ibid. n. 11.
Alia *vid.* Statuta particularia, *vers.* Januæ.

ILLIQUIDITAS.

Excusat ab incursu moræ, disc. 29. num. 6.

IMMISSIO.

In bonis ejus, cujus incerta est vita, danda est proximiori successori cum cautione, d. 37. num. 3.
Matri concessa non aufertur per transitum ipsius ad secunda vota, ibid. num. 5.
Alia *vid.* Administratio.

INCAPAX.

Ab indigno in quo differat, disc. 27. num. 5.

INDIGNUS.

Fratricida reputatur à quo fiscus successionem aufert, disc. 27. num. 4.
In odiosis habetur pro succedente, ibid. num. 6. *Vide* Incapax.

INGRATI.

Collaterales excluduntur ab intestata successione, disc. 27. nu. 2.
Contrarium verius, ibid. num. 3. & de ratione, num. 10. ibid.
Nisi accedat voluntas morientis, disc. 27. nu. num. 7. Etiam per duos testes probata, ibid. nu. 8. & seqq. Præsertim in succedente ex beneficio repræsentationis, disc. 27. num. 12.

INQUILINATUS.

Ratione prælatio quando competat remissivè, disc. 41. num. 147.

INTERPELLATIO.

Non requiritur pro reintegratione ad succedendum sororis non dotatæ, d. 2. n. 4. remis. d. 21. n. 3.
Contrarium ostenditur, disc. 2. num. 3.
Præsertim in terminis Statuti Parmen. d. 2. n. 3.
Et quomodo intelligendum, disc. 2. num. 13.
Item quid si diligentiæ non essent pro futuræ, disc. 21. num. 4.

INTESTABILES.

Filij quando decedunt, habentur juxta Consuetudinem Baren. & Neapolitanam pro non extantibus remissivè disc. 7. nu. 9.
Legis præsidio digni sunt magis, quam testabiles, disc. 7. num. 8.
Alia *vid.* Statutum, *vers.* Intestati.

INTESTATO.

Testamentum ad pias causas Episcopus in aliquibus partibus facere solet remissivè, disc. 7. nu. 7.
Alia *vid.* Successio. Statutum, *vers.* Intestati.

INVENTARIUM.

Putativus hæres si omittat ad quid teneatur remissivè, disc. 8. n. 2.

IO. DE GARRONIBUS.

In repetitione *Auth. ex testamen. Cod. de secundis nupt. num.* 79, reprobatur, disc. 34. n. 3. 8. & seqq.

JUDÆI.

Admittuntur de æquitate canonica ad moræ purgationem, disc. 29. num. 10.
In matrimonijs quomodo se habeant, disc. 41. n. 79.
Mosayca lege, & Rabbinorum traditionibus, àn & quomodo ligentur remissivè, disc. 41. num. 78.
Quale privilegium habeant super bonis alienis pignoratis remiss. ibid. num. 75.
Retractus Statuto an juventur remissivè, disc. 41. num. 106.
Statutis Civitatis an uti possint etiam contra Christianos remiss. disc. 41. num. 77.
Usuras exigendi facultatem habent remiss. ib. n. 76.
Alia *vid.* Statuta particularia, *vers.* Hebræorum.

JUDEX.

Conclusiones quomodò ponderare debet in causa nova, & quomodo cum agitur de rescindenda transactione, vel tribus conformibus, disc. 30. num. 22. & 23.

JUDICIS.

Partes difficiliores sunt, quàm Advocati, disc. 3. n. 3.

JURAMENTUM.

Laicalibus Statutis non subjacet; Sed quomodo ejus operatio tollatur, disc. 5. num. 10.

JURISPATRONATUS.

Possessio an continuetur in hæredem vigore Statuti continuativi remissivè, disc. 41. num. 111.

JUS.

Canonicum quando servandum etiam in terris Imperij, disc. 29. num. 11.
Civile servandum est in Urbe, disc. 29. num. 11. *Vid.* Gradus.
Commune servari si mandet Statutum in casu omisso, an intelligatur de legibus Romanorum, vel de Statuto Civitatis dominantis remiss. disc. 41. num. 187.

JURA.

Cum Principe circumscribuntur loco, & censentur Civitatis Metropolis, disc. 6. num. 4. disc. 41. num. 214.
Loco an, & quomodo circumscribantur, d. 19. n. 13.

L

LEGATUM.

Laicorum favore, vel innuptarum, seu nubentium cum certis personis non est contrarium religioni

aut libertati matrimonij. & tenet, disc. 5. num. 12
Legitimam non minuit, disc. 35. num. 3.
Mobilium an comprædendat pecuniam numeratam remiss. disc. 9 num. 12.
Item gemmas, vasa aurea, & argentea remiss. ibid. num. 15.
Pauperi conjugi imputandum est in quarta debita vigore *Auth.* præterea, disc. 39. num. 12.
Usufructus uxori factum quid importet, disc. 35. num. 10.

LEGITIMA.

In divisione, quæ fit inter filios primi matrimonij, & secundum virum non detrahitur, disc. 32. n. 2.
Contrarium verius, ibid. num. 3.
Donatione inter vivos, aut legatis non potest minui, disc. 35. num. 3. & 4.
Impinguata dicitur per Statutum deferens filijs successionem maternam, disc. 35. num 3.
Unde non potest minui per legata, neq; per donationem inter vivos, disc. 35. num. 3. & 4.
Legitimato per rescriptum an sit necessariò relinquenda, & an possit hic petere supplementum, disc. 6. num. 9.
Relicta gaudet privilegijs legitimæ, disc. 28. num. 8.
Matri binubæ an possit à filio interdici remiss. disc. 34. num. 7.
Parentum an sit de jure naturæ, disc. 22. num. 2.
Prohiberi potest à testatore vigore Statuti in bonis extra territorium positis, & de ratione, disc. 6. num. 5.
Statuto tolli potest, vel minui, disc. 6. num. 7 disc. 22. num. 2. & 3. disc. 25. num. 11. disc. 35. num. 6.

LEGITIMÆ.

Dos in Regno Neapolitano succedit, ideoque non potest esse legitima minor, disc. 9. n. 19.
Supplementum petit fœmina Statuto exclusa, quando instituitur pro parte excludens, & pro parte extraneus. disc. 22. num. 8.

LEGITIMATIO.

Cum clausula *sine præjudicio*, an sit vera legitimatio, & quid operetur. disc. 10. num. 16.
Idem an operetur in successione passiva, quod in activa, ibid. num. 18.
Vera in legitimatio, non autem dispensatio, disc. 28. num 4.
Fallit in parte excepta etiam si à patre sit obtenta, ibid. num. 5.
Pro successione ad bona ante legitimationem quæsita, an prosit, disc. 10. num. 17. Alia *vid.* Legitimatus.

LEGITIMATUS.

Agnationis jura an habeat, disc. 10. n. 16.
Cum clausula *sine præjudicio* non excludit venientes ab intestato, disc. 28. n. 2. & 3. & de ratione ib.
Declara nisi Patris voluntas contrarium suaderet, & unde colligatur, ibid num. 6. 8. & seqq.
Et quod inspicitur an ex Patris voluntate adiecta sit, disc. 28. num. 9.
Atque operatur in ijs in quibus pater tertiò præjudicare non potest, ibidem num. 7.
Instituti potest in totum ubi non adsit legitima proles, disc. 6. num. 9.
Legitimam à Patre sibi relictam an consequatur cum privilegijs legitimæ concessis, disc. 28. n. 8.
Legitimæ supplementum petere prohibetur, si sit de alimentis provisus, disc. 6. num. 9.
Alia, *Vid.* Legitimatio.

LÆSIO.

In transactione locum habet, sed quomodo mensuranda, disc. 30. num. 3.

LEX.

Clara ubi adest, non curantur ratiocinia, & absurda, disc. 8 num. 18.
Laicalis quomodo disponere possit in materia matrimonij, d. 25. num. 8. & 13. *vid.* Matrimonij.
Legitimam, vel successionem in totum tollere potest, ibid. num. 11.
Particularis attenditur in regulanda voluntate morientis, non autem generalis, disc. 36. num. 10.
Rebus imposita est, non verbis, disc. 26. num. 14.

LEGIS.

Initiativus non usus, & præscriptivus quomodo differant, disc. 1. num. 14.

LEGES.

Civiles quando fuerint inventæ, & quid circa successiones disponebant, disc. 1. num. 13.
Longobardorum fœminas, & cognatos à successione excludebant, ibid.

LEG. EXPLICATÆ.

Fœminæ *C. de secundis nupt.* an & quando cesset ob consensum filiorum secundis nuptijs *vid* Consensus.
Correcta fuit per jus medium, sed postea reintegrata per jus novissimum, disc. 34. n. 9.
Filiorum favore procedit, quatenus matri superviyant, disc. 34. num. 2. Fallit si filijs præmoriantur cum testamento, ibid. num. 3. Reprobatur limitatio, & de rationibus, & de authoritatibus, disc. 34. ex num. 4. Et quid si ex filio prædefuncto supersit nepos, ibid num 6. & 7.
Immediata habet locum in successione, non autem mediata, disc. 30. num. 7. Et de veritate, ibid. num. 9. Intell. de medio transverso, secùs de directo, disc. 30. num. 8.
Impugnatur hic intellectus, & de fundamentis, ibid. n. 10. & seqq.
In ijs, quæ Mater obtinet ex testamento, vel dispositione filij inter vivos non militat, disc. 34. num. 8.
Nepotum favore procedit, & quando, disc. 30. num. 10.
In patre locum habet, sicut in matre, disc. 11. num. 9 disc. 24. num. 10. disc. 33. num. 4.
Pœnam continet, & vindictam, d. 30. num. 18. Et quomodo dicatur hæc pœna, ibid. num. 19. disc. 33. num. 6.
Ratio cui innixa est refertur, disc. 30. n. 11. & 12.
Renunciatione mediante in acquisitis per patrem non procedit, disc. 31. n. 2. Contrarium verius, ibid. num. 3. *vid.* Renunciatio *vers.* Factæ.
Si Statutum deferat successionem parenti binubo, an cesser, disc. 24. n. 8.
Vidua si fuerit mater de tempore successionis, an locum habeat, disc. 30. n. 21. Alia, *vid.* Parens binubus. Proprietas, Pœnæ. Divisio Renunciatio.
Hac edictali, *C. de secundis nupt.* an locum habeat augmento facto cum pacto quod in eo tantùm succedant filij secundi matrimonij, d. 36. n. 3.
In amasio an procedat, disc. 32. n. 5. *Vid.* Amasius.
Matrimonio secundo contracto more magnatum Neapolis, cum primum contractum esset more nobilium an intret, disc. 36. num. 4. Alia *vid.* Divisio.
Hæres absens *ff. de judic.* materia remiss. d. 9. n. 3.
Si infanti *C. de jure delib* Correcta est per jus novissimum. disc. 15. num. 4. & 11.
Secunda *C. de rescin. vend.* habet locum in transactione, disc. 30. num. 4.

INDEX

LIBRI.

Amoveri non possunt à loco administrationis, vel negotiationis, disc. 19. n. 10.

LINEA.

Attenditur in primogenituris non curato gradu, disc. 16. num. 16.

Masculina, cui data sit per statum prælatio, quomodò attendi debeat, & qui dicatur de eadem linea, disc. 16. num. 6. & 8.

Præsertim si agatur de successione fratris morientis absq; prole propria, ibid. num. 8.

Transitus de una ad aliam vigore reciprocæ non permittitur, disc. 16. num. 4.

LINEÆ.

Mentio ubi fit, intelligitur de effectiva, non autem de contentiva, disc. 10. num. 8.

Plures vocatæ si fuerint tantum obtinet unus superstes ex una linea, quantum centum ex alia, disc. 1. num. 6. & 7.

Et quomodo attendatur proximitas, ibidem num. 9.

LITTERÆ CAMBII.

Neapolitano in Regno quomodo exigantur remiss. disc. 41. num. 102.

LOCALITAS.

Amittitur à debitore morosо, disc. 19. num. 4.

Non attenditur ubi creditor vult deducere id quod inter est, ibid. n. 14. Alia, *vid.* Forus.

Bonorum mobilium, an & quomodo regulanda *vid.* Mobilia. & infra proximè, ac *vid.* Nomina.

LOCA MONTIUM.

Circumscribuntur loco, & censentur uti bona in Urbe, seu Civitate Metropoli disc 6. num. 4. remiss. disc. 16. n. 2. disc. 41. n, 214.

Stabilitū appellatione, an veniant in materia Statutorum excludentium à successione stabilium remiss. disc. 41. n. 183,

LUCRUM.

Ex dote promissa quando debeatur, d. 40, n. 16.

Imputandum est in quarta debita pauperi conjugi vigore. *Auth. Præterea* disc. 39, num. 12.

Statutum deferens non censetur derogare dispositioni tex. *in l. hac edictali C. de secundis nupt.* remiss. disc. 41. num. 199.

Vir succedens cum filijs primi matrimonij computare tenetur in sua portione, disc. 32. num. 4.

Viri juxtà Statutum, vel potius mulieris an sit regulandum remiss. disc. 41. n. 198.

Viro Statutum auferens, an etiam aufetat mulieri, remissivè, ibid. num. 200.

M

MAGNATES.

Diversi sunt à nobilibus singularum Civitatum, disc. 26. num. 10.

Matrimonia Neapoli quomodo contrahant, ibid. num. 9.

MANUTENTIO.

Proprietario debetur, finito usufructu, disc. 24. num. 2.

Intell. si usufructuario nullum aliud jus competisset, ibid. n. 4.

MARIAN. SOCCIN.

Cons. 71. lib. 2. & cons. 97. lib. 4. declaratur, disc. 34. num. 6.

MARITUS.

Vid. Conjux. Uxor.

MASCULIATIO.

Neapolitana in Civitate inducitur, si frater negligat maritare sororem, intra annum decimumsextum, disc. 2. num. 3.

Et requiritur interpellatio, ibidem num. 9.

Perusiæ fit absque interpellatione, disc. 2. num. 4.

Contrarium ibid. num. 9. Alia *vid.* Masculus, Mora. Statuta particularia, *vers.* Parmen.

MASCULINUM.

Regulariter non concipit fœminium, disc. 16. num. 8.

MASCULUS.

Dotare tenetur fœminam excludendam etiam non requisitus, disc. 2. num. 4.

Contrarium, & quod debeat constituis in mota, ibid. num. 9.

Statuto exclusivo potest non uti, disc. 15. num. 17.

MASCULORUM.

Favore intelligenda est dispositio loquens de agnatis, disc. 13. num. 12.

Favore intelligenda est dispositio loquens de agnatis, disc. 13. num. 12.

Statuti interpretatio in dubio fieri debet, disc. 1. num. 17.

Alia *vid.* Fœminæ, Statuta fœminarum.

MATER.

Binuba an possit privari legitima à filio, remissivè, disc. 34. num. 7. Alia in materia secundarum nuptiarum *vid.* Leg. *vers.* Fœminæ, & *vers.* Hac edictali, *vid.* Parens binubus,

Bononia à Statuto excluditur etiam à legitima propter fratres, disc. 22. n. 1. *Vid.* Statuta particularia, *vers.* Bononiæ.

Consanguineas sorores à successione fratris excludit, disc. 3. num. 17.

Corinaldi à Statuto excluditur propter fratres, eorumque filios, disc. 23. n. 6. *vid.* Statuta particularia, *vers.* Corinaldi.

Faventino à Statuto excluditur propter agnatos, disc. 33. num. 22.

Exclusiva propter agnatos transversales, an excludatur per Patrem, vel avum, disc. 15. nu. 5. & seqq.

Alia *vid.* Statuta particularia, *vers.* Faventinum.

Fulginaten. excluditur à Statuto, & an etiam à legitima remissivè, disc. 41. num. 69.

Gualdi à Statuto quando sit exclusa, d. 18. num. 15.

Imolen. à Statuto exclusa propter patruum, si adsit soror consanguinea admittitur & hanc repellit, disc. 3. num. 23.

Lucano à Statuto an etiam excludatur à legitima remiss. disc. 41. num. 91.

Patris, vel avi in concursu extranea reputabatur de jure antiquo in successione filij, secus de jure novissimo, disc 15. num. 11.

Statuto arctari potest ad disponendum æqualiter de suis bonis inter liberos utriusque matrimonij, disc. 35. num. 5.

Sed potest eo non obstante non agnoscere bona sibi obvenientia, ibid num. 7.

Et an possit plus relinquere filijs primi matrimonij, disc. 35. n. 14. & 15.

Transiens ad secundas nuptias ad evitandas pœnas, tenebatur tradere filijs primi matrimonij medietatem suorum bonorum, disc. 34. n. 10.

Tutelam filiorum amittit per transitum ad secunda vota, disc. 37. num. 5,

Tutorem filio, si infrà annum non petierit, privatur successione ejusdem morientis in pupillari ætate, disc. 29. num. 2. Etiam favore extraneorum, ibid. num. 13.

Filii

Fallit si moram purgaverit ibid. num. 4. ; Ad quam purgationem admittitur etiam de jure civili, disc. 29. num. 10. & seqq.

Tutrix transiens ad secunda vota non redditis rationibus, & restituto reliquatu, privatur successione pupilli, ibid. n. 3.

Intell. ad favorem aliorum filiorum, non autem extranei, disc. 29. num. 6. 8. 14.

Item limitata nisi reliqua essent illiquida, disc. 29. num. 5.

MATRIS.

Bona filijs per Statutum delata habent rationem legitimæ, & disc. 35. num. 2.

Et valet tale Statutum, ibid. n. 5.

Exclusio filio venienti ex persona propria non obstat d. 14. n. 3. Contrarium verius, disc. 13. num. 7. d. 14 num. 21.

Existentia cessare facit Statutum exclusivum sororum propter masculos, d. 3. num. 16. disc. 18. num. 14. Etiam quod Mater nollet succedere, disc. 3. num. 19. Contrarium ostenditur, & respondetur authoritatibus adversantibus ibidem à n. 20.

Facit cessare dispositionem Statuti inter ipsos fratres, & sorores, d. 3. n. 24.

Mentio specialis requiritur, nec venit sub Statuto generice excludente fœminas, disc. 18. num. 14.

Renunciatio non obstat filijs ex persona propria venientibus, & de ratione, d. 14. num. 4. & 8.

Statutum exclusivum iniquum est, & irrationabile, disc. 7. num. 2. Contrarium, ibid. num 4.

MATRIMONII.

Laicalis lex in materia quando apponat manus, disc. 25. num. 8.

Libertas non impeditur ob legatum factum nubenti cum certo genere personarum, disc. 5. nu. 12. disc. 25 n. 10.

Vel in tali loco, & tempore, disc. 25. num. 8.

Libertatem Statura prohibentia, vel restringentia sunt invalida, disc. 25. n. 7. Et quando talia dicantur, ibid. n. 13. remissivè, d. 41. n. 213.

Et de Statuto prohibente nuptias cum forensibus, vel eis bona in dotem dare, disc. 25. num. 7. & 12.

Libertati non adversatur prohibitio dandi feuda in dotem, disc. 25. num. 12.

Odium non continet dispositio facta favore innuptarum, disc. 5. num. 12. disc. 25. num. 10.

MATRIMONIA.

Græcorum more, seù Romanorum dicta in insula Melevitana quid importent, d. 38. num. 5.

MEDIATORI.

Testi quando plenè credatur, disc. 36. num. 8.

MELEVITANA INSULA.

Membrum est Regni Siciliæ data in feudis M. Magistro, disc. 38. num. 1.

Vivit cum legibus dicti Regni, ibid. n. 2.

Et præsertim de Statuto continuativo possessionis, disc. 38. num. 2.

Ac de Regula Pragmatica de censibus ib. n. 3.

MELEVITANÆ INSULÆ.

In Causis sæcularibus, an detur electio Romanæ Curiæ ex privilegio *l. unica C. quare Imper.* remissivè, disc. 38. n. 1.

Consuetudo refertur ut bona sint communia conjugum, & filiorum, disc. 38 num. 4.

Gratificandi inter filios non tollit Patri facultatem, ibid. num. 7.

In matrimonijs contractis more Græcorum, seu Romanorum non habet locum, nisi adjiciatur pactum, disc. 38. num. 5.

Et quod hoc pactum sit validum, & *Card. de Luca P. 2. de Succes.* quæ nam bona comprehendat, ibidem num. 8. Atque subintelligitur, licet non exprimatur, disc. 38. num 10. Accedentibus præsertim conjecturis, & de eis, disc 38. n. 12 & 13.

Onus fideicommissi, seù aliud adjici in dote ex dictis bonis filiæ constituta an sinat, ib. nu. 4.

Alia, *vid* Statuta particularia, *vers.* Religionis Hierosolymitanæ.

MERCIMONIUM.

Vid Taberna.

MERLIN

Dec. 352. expenditur, d. 4. num. 2. 5. & seqq.

MOBILIA.

Destinata pro habitatione circumscribuntur eo loco; Secus ea quæ sequuntur personam disc. 19. num. 11. disc. 41. n. 124 in fine.

Loco an & quomodo circumscribantur, referuntur Doctores de materia tractantes, dis. 19. nu. 7. Et distinguuntur plures species, ibidem num 8. Atque ostenditur modus decidendi, d. 19. nu. 15.

MONASTERIUM.

Directè succedit ex persona Monaci, d. 5. num. 15. disc. 30. num. 17.

Declaratur Conclusio, disc. 30. n. 20

Vindictæ jus pro injuria monaci, an habeat, ibid. num. 16.

MONIALES.

Excludi possunt à legato facto pro nuptijs carnalibus, disc. 5. num. 12.

Statuto fœminarum exclusivo non comprehendi Rota tenet ibid. num. 4.

Contrarium quod scilicet comprehendantur, latè defenditur, disc. 5. n. 5. & seqq. & de ratione, ibid. num. 9. 14 & 15.

De Doctoribus istam quæstionem tractantibus, disc. 5 num. 5. & 16. & quomodo distinguant & de subsistentia distinctionum, ibid. num. 6.

Turris speculorum urbis non sunt Religiosæ, & an id quod eis datur, dicendum sit dos ad effectum Statuti, disc. 40. num. 15.

MORA.

Evitatur ob illiquiditatem, disc 29. num 5.

Incursus ob non dotationem sororis reintegratæ proinde ad succedendum, purgari non potest per creditores fratris, d. 21. num. 5. & 6. Et quando secus, ibid. nu. 7. 8. & 9.

Absque Interpellatione regulariter non contrahitur, disc. 2. num. 9.

Localitatis beneficio debitorem privat, disc. 19. num. 14.

Remissa censetur per eum, qui valens impedire, non impedit adimplementum, disc. 29. num. 12.

Sororis pro masculiatione an requiratur, d. 2. num. 4. 9. & 13. disc. 21. num 3. *vid*, Masculiatio.

MORAM.

Judæus admittitur ad purgandam, disc. 29. num. 10.

Mater negligens in petendo filio tutorem, purgare potest, disc. 29. num. 4.

Fallit de jure civili ibid. num. 9. Contrarium verius, ibid. num. 10. & seqq.

Negligens dotare puellam usque ad ætatem 25 annorum incurrit, disc 2. n. 5. *vid.* Interpellatio.

MULIER.

Disponere de dote si fuerit prohibita intelligitur tàm in conjugata, quàm in vidua, d. 26. num. 8.

Primas nuptias si contraxerit more nobilium Neapolis, an possit contrahere secundas Magnatum more, ibid. num. 9. Alia, *vid.* Fœminæ, *vid* Statuta fœminarum.

N

NATURALES.

AGnatis non succedunt, & è contra ipsis succedunt cognati tantum, d. 10.n.9.10.& 11.

Cognationis jus solùm habent, non autem agnationis, ibid.n.9.

Geniti ex uxorato & soluta, an dicantur ex damnato coitu, disc.10.num.15.

Procreati ex damnato coitu non habent jus agnationis, disc.10.num.12.

Sed Uxor eis succedit ibid.n.13.

In succedendo activè, seù passivè quomodo se habeant remissivè, disc.10.num. 19.

Alia, *vid.* Legitimati.

NEPOTES.

Leg. fœmina C. *de secundis nupt.* beneficio gaudent sicut filij, disc 30. num.11. disc.34.num.6. *vid.* Leg. *vers.* Fœminæ.

NEPOTES EX FRATRE.

Admittuntur cum parentibus defuncti ad successionem patrui, disc.8. num.11.

Cessante concursu patrui succedunt patruo in capita, disc.1.num.1. disc.8 num.10. disc.17.n.6.

Etiam quod adsit amita Statuto exclusa, d. 8. num. 10.

Ex fratre utrinque conjuncto excludunt nepotes ex fratre consanguineo, vel uterino, ibid. n. 3.

Ingrati repræsentationis beneficio sunt privandi, disc 27.num.12.

Neapolitani Regni in feudis succedunt, d. 8. n. 14.

Primogenito ex fratre excludunt patruos in feudis jure Francorum, disc 16.n 16.

Statuto favore fratrum disponente juvantur, disc 8. num. 16.

NEAPOLITANÆ CONSUETUDINES.

Antiquis de bonis disponere prohibens ultra medietatem recensetur, & quænam sint bona antiqua, disc.26.num.8.

Capuani, & Nidi nobilium in matrimonijs subintelligitur, disc.38.num.17.

Circa facultatem disponendi de dotibus quomodo disponat, disc.26.n 3.

Forenses juxta eam sæpè contrahere solent matrimonia, ibid. num.4.

Non procedit in vidua, disc.26.n 6. Contrarium ibid. num.7.& seqq.

Item neque in actibus inter vivos, sed in ultima voluntate, disc 26. num. 6 & 12. Et quando possit inter vivos disponere, ibid. num.14.

Mulier quæ contraxit primas nuptias juxta dictam consuetudinem, an possit secundas contrahere magnatum more, disc.26.num. 9. remissivè, disc.36 num.4.

Filios decedentes in ætate intestabili pro non extantibus præsupponens, refertur remissivè, disc. 7.num 9.

Fœminarum exclusiva data gradus inæqualitate, intelligitur propter collaterales masculos lineæ inferioris, non autem superioris, disc 8 num 17.

Fraterna in successione procedit, d.9. nu 20.

Legitimam an tollat, & an fœmina faciat numerum, & partem, & ad cujus favorem remiss. disc 41.num. 98.

Unica Contentatur dotatione, disc 9. nu. 20.

Fructus dotis taxans recensetur remissivè, disc 41. num 101.

Magnatum mos idem importat quod jus commune, disc 26 num. 9.& seqq.

Masculiationem sororis inducens refertur, disc 2. num 3.& 9.

Matri prohibens disponere de dotibus extra filios recensetur remissivè, disc. 16. num. 5. disc. 26. num.15.

NEAPOLITANI, *Regni Constitutiones.*

Ætatem majorem in 18. anno præscribens refertur remiss. disc.41.n.103.

Feudi in successione secundogenitam innuptam præferens primogenitæ nuptæ, recensetur, & de ejus ratione, disc. 40.n.3.10.& 11.

In aliquibus quomodo disponat circa fœminarum exclusionem, disc.9.n.17.& seqq.

Jus commune in illo Regno dicuntur, ibid.n.18.

NEAPOLITANO, *in Regno.*

Clericatus quomodo justificandus ex ritu M. C. *vid.* remiss. disc.41.num.101.

Communitates quomodo faciant contractus, & distractiones bonorum, remiss. disc.41. nu.106.

Feuda quomodo alienentur, vel obligentur, aut in eis succedatur, remiss. ibid.num.104.

Litteræ Cambij quomodo exigantur remissivè, disc.41. n.12.

Ritus M.C.V. super instrumentorum liquidatione quid disponat remiss. disc.41. nu.105.

NOBILES.

Civitatis magnæ præcedunt nobiles Civitatis parvæ, disc. 26 num 11. *vid.* Magnates.

NOMINA DEBITORUM.

Loco àn circumscribantur, referuntur Doctores materiem tractantes, d.19.n.7. disc.41. num.114.

Et quod attendatur locus destinatæ solutionis, disc.19.num.14. Et eo deficiente, sequantur personam ibid. Atque quomodo decidi debeat hæc quæstio, disc.19.num.17.

O

OBLIGATIO CAMERALIS.

ELectionem fori præstat, discursu decimo nono numer.14.

OBSERVANTIA.

Confirmationem Statutorum quando faciat præsumere, disc.23.num.9.

Statutorum est optima interpres, disc.9.num.13.d. 13.num.14.disc.17. num.11.

P

PACTUM.

COmmunionis bonorum quærendorum inter conjuges, & liberos validum est, disc 38.num.8. *vid.* Melevitanæ Insulæ *vers.* Consuetudo.

De non petendo in renunciatione appositum quid operetur, disc 31 num.9.

Ut in augumento dotis succedant solum filij secundi matrimonij, an valeat, d.36. num.3.

Distinguitur inter augumentum necessarium, & voluntarium factum à parte mulieris, ibid.num.5.

Et quid de augumento facto ab ipsa muliere, disc.36.num.6.& seqq.

PACTA.

Apponi solita in contractibus, licet non expressa subintelliguntur, disc.8.n.10.& 11.

PAGANUS.

Hæreditates plures habere non potest, d.4.num.11. disc.9.num.8.

Contrarium verius, & quando ibid. num. 13. disc. 9. num.9.

Atque ad quid deserviat conclusio in materia interprætationis Statutorum, d.4.num.14.

PARENS BINUBUS.
Gratificare potest inter filios primi matrimonij, disc.34.num.7.disc.34.num.12.
Pleno iure assequitur bona præmortuis liberis primi matrimonij,disc.24 num.6.disc.34.num.2
Secundi matrimonij filijs quando possit plus relinquere,disc.35.num.16.
Statutum si ei deferat successionem an subjaceat dispositioni *l fœminæ*,disc.24 num.8 & de differentia inter Patrem,& Matrem ibid. num. 10.
Et quid in terminis Statuti Fotolivien.n 9.ib.
Usufructuarius simplex non dicitur,&de ratione, d.24.num.6.&7.
Alia *vid.*Leg.*vers.*Fœminæ,&*vers.*Hac edictali.
PARENTES
Filio cum succedunt an detur distinctio bonorum obvenientium ex utroque latere, disc.11.n.5.
Succedebant de iure Codicis filio in usufructu,fratres vero in proprietate, disc.30.n.12.
Alia *vid.*Mater Pater
PATRUUS.
Defuncto non succedit cum nepote ex fratre eiusdem defuncti,disc.8.num.9.
Fratrum fauore Statuto disponente non iuvatur, ibid num.16.
Nepotis defuncti cum parentibus non concurrit, disc.8.num. 13.
Neque cum auo,disc.12.num.10.
Regni Neapolitani in feudis an succedat, disc.8. num.14.
Alia *vide* nepotes ex fratre.
PAUPERTAS.
Probanda est ad effectum quartæ in bonis coniugis divitis,& quomodo, disc.39.num.10.&11.
PECULIUM.
Aduentitium introductum est per ius nouissimum ideoque filiusfam. habet in eo hæredem,disc.15. num.4.
*Vid.*Filius familias.
PECUNIA.
Loco an circumscribatur,disc.19.num.12.
Mobilium sub legato an veniat remissivè.d.19.n.12
POENA
A conditione, seù qualitate differt, disc.25 num.10
Non incurritur nisi præcedat culpa vera, seù malitia de facto,disc.29 num 4.
POENÆ.
Adulterij non vigent in viro, sicut in muliere, d. 39 num 8.
Secundò nubentium sublatæ sunt per jus canonicum, exceptis eis, quæ filiorum favorem concernunt,disc.29.num.6.& 8.disc.34.num.5.
Consensum ob expressum,seù tacitum filiorum an cessent,disc.33.num.5.
Vid. Consensus.
Filiorum ob præmorientiam an desinant, disc.34. num.2.
Religiosorum ad favorem an locum habeant, disc.29.num.7.disc.30. n.13.
Vid. Religiosi.
Alia *vid.* Leg. *vers.Fœminæ*,& vers. *Hac edictali.*
POSSESSIO.
Defuncti quando continuetur vigore Statuti in hæredem,*Vid.*Statutum, *vers.* Continuativũ.
Naturalis & civilis residet penès proprietarium; Usufructuarius verò habet nudam detentationem,disc 24.num 4
PRÆDICTI.
Verbum repetit orationem præcedentem cum suis qualitatibus,disc.13 num. 5.
Et quando secùs, ibid num.11.
Card.de Luca P.2.de Succes.
PRÆSCRIPTIO.
Statutaria debiti quando procedat remissive disc. 26.n.2.
PRÆTERITA.
Quando comprehendantur sub Statutis de novo conditis remiss.d.41.n.189.
PRÆTERITIO.
Dispositionem evertit quatenus exigat favor personæ præteritæ,disc.3. n. 21.
PRETII.
Ex quantitate desumitur voluntas contrahentium, d.33.n.12.
PRINCEPS.
Juri tertij quod derogare voluerit non præsumitur, disc. 10.num.17.
Unusquisque in sua Ditione est Imperator, disc. 9.n.12.
PROHIBITUS.
Disponere est prohibitus confiteri; Nisi confessio sit adminiculata,disc. 35. num. 11. & de adminiculis,num.12.ibid.
PROPRIETARIUS.
Manutentionem habebit finito usufructu, disc. 24. num. 2.
Intellige nisi usufructario aliud jus super proprietate competisset,ibidem num 3.
Possessionem naturalem, & civilem habere dicitur una cum dominio,disc.24.n.4.
PROPRIETAS.
Quæsitorum ex primo matrimonio an resideat in parente binubo,vel in filijs primi matrimonij, disc.24.num.6.& 7.disc,34.num.12.
Alienari non potest à filijs, seù eorum creditoribus,disc.24.num.7.disc.34.n.12.
Alienata per parentem eo vivente non potest à filijs revocari,disc. 34.num.12.
Alia *vid.* Leg.*vers.Fœminæ*,
Usumfructum ad se consolidat mortuo usufructuario,disc.24.num.2.
Alia *vid.*Usus fructus,Usufructuarius.
PROXIMITAS.
Gravati attenditur,non autem testatoris, disc. 22. num 13.
Quomodo regulanda si vocentur plures lineæ, vel plura genera,disc.1.num.9.
Spectatur in successione de jure sublata differentia agnationis,& cognationis,disc.23.num.3.

Q

QUARTA.
Conjugi pauperi debetur ex hæreditate divitis, & quando,d.39.num.5. *Vide* Conjux.
QUERELANDI.
Jus an competat monasterio ob injuriam factam Monacho,disc.30.num.16.

R

RATIO.
Negociationis reddenda est in loco,ubi fuit hæc gesta,disc.19.num.10.
RECIPROCA.
Attendenda est de linea ad lineam,disc. 16. num.4.
REGNI.
Vide Neapolitani,Siciliæ.
REINTEGRATIO.
Fœminæ intra certum tempus non dotatæ ad successionem, non importat caducitatem formalem,& de veritate,disc.21. num.8.
*Vid.*Interpellatio,Masculiatio,Mora.

INDEX

RELIGIONIS.

Vid. Statuta particularia, *vers.* Religionis.

RELIGIOSI.

Beneficiorum sæcularium, & pensionum sunt incapaces, disc. 5. num. 13.

Conservatorio succedunt in fideicommisso, sicut in restitutorio, disc. 30. num. 19.

Filij an considerentur in parente binubo pro pœnis secundarum nuptiarum, d. 29. num. 7 disc. 30. num. 13. remiss. disc. 34 num 5.

Distinguitur inter Religionem capacem, & incapacem, disc. 30. nu. 14.

Impugnatur distinctio, ibidem num. 15. & seqq. Sed quod sit vera ostenditur, num. 30. ibid

In gradu à Statuto contemplato si supervivant, an cesser Statutum, quamvis ipsi non succedant, disc. 3. n. 22.

Sanguinis, ac naturalia jura non amittunt, disc. 30. num. 18.

RENUNCIATIO.

Ambigua declarari potest à renunciante ex intervallo, disc. 3. n. 31. num. 5.

Facta per filios primi matrimonij in beneficium parentis prodest liberis secundi matrimonij, d. 31. n. 2. Contrarium verius, & de ratione, ib. n. 3

Et quid si de tempore renunciationis pater transisset ad secunda vota, vel econtra, d. 31. n. 4.

Aut renuncians declararet suam voluntatem num. 5. ibid.

Vel renunciatio facta esset patri, & suis, vel pro hæredibus quibuscumque disc. 31. num. 6. & 7.

Atque de distinctione an renunciatarius decedat testatus, vel intestatus, ibid. nu. 8. Vel adsit pactum de non petendo, disc. 31. n. 9.

Facta simpliciter patri per filiam, non comprehendit successionem provenientem ex *l. fœmina*, disc. 33. num. 7.

Fallit accedentibus conjecturis, & de illis, ibid. num. 9. & seqq.

Et quid si esset facta post contractas secundas nuptias, disc. 33 num. 8. & 14.

Ingressus in religionem intuitu facta, solemnitates statutarias an requirat remissivè, disc. 30. num. 2.

Matris non nocet filijs venientibus ex propria persona, & de ratione, d. 14. n. 4. & 8.

Paternis, & maternis bonis, non comprehendit fraterna, quamvis ex hæreditate parentum provenientia, disc. 16. num. 3.

Patri, & suis facta, convenit hæredibus etiam extraneis, disc. 31. num 7.

Pretij ex quantitate regulatur circa comprehensionem jurium, disc. 33. num. 12.

Præventiva solutio quandoque est ejus, quod renuncianti debetur, ibid. n. 13.

Realis quando sit, vel personalis remissivè, disc. 30. num. 2.

Renuncianten reddit successionis incapacem, disc. 27. num. 5.

Regulanda quomodo sit in dubio, disc. 33. n. 15.

REPETITIO.

Orationis præcedentis quando intret, vel nè, disc. 13. num. 5. & 11.

REPRÆSENTATIO.

Feudali in materia datur in linea directa non autem collaterali, disc. 16. num. 14.

Et quod ex magis communi in feudis individuis nepos ex primogenito patruum excludat, ibidem num. 16.

Fideicomissaria in successione an detur, d. 16. nu. 10.

Gradus æqualitatem ad faciendam an detur in Statutis fœminarum exclusivis, ib. num. 10. & seqq.

Et de differentia inter lineam descensivam, & collateralem, num. 13. & 17. ibid.

Atque an agatur ad effectum excludendi proximiorem, vel ad succedendum cum eo æqualiter, disc. 16. n. 14. & 17.

Et quid in materia individua, ibidem num. 15. & 16. Vel dividua, num. 17. ibidem.

Ingrato nepoti non deberet concedi, d. 17 num. 12.

Jure novissimo inducta fuit, ibid.

Nepotes inter plures ex fratribus defunctis non intrat; sed succedunt in capita, disc. 1. num. 1. disc. 8. num. 10. d. 17. n. 6.

Etiam quod adsit amita Statuto exclusa, d. 8. num. 10.

REPUDIATIO.

Juris quærendi fieri potest à matre in præjudicium filiorum, quorum favore arctatur disponere à Statuto, disc. 35. num. 7.

Fieri potest à debitore in præjudicium creditoris, ibid.

ROTA ROMANA.

Authoritatem ubique magnam habet, disc. 4. nu. 4.

Proprijs decisionibus non est alligata, d. 26. nu. 14.

A Tribunalibus inferioribus Curiæ attenditur, ibid. num. 13.

ROTÆ ROMANÆ *Decisiones.*

Bononien. hæreditatis de Berualdis 10. Martij 1597. coram Litta post *Giovagn. cons. 1. lib. 1. num.* 59. explicatur, disc. 13. num. 5. & 12.

Fanen. successionis 6. Aprilis 1663. 21. Januarij 1664. 26. Junij. 1665. 15. Martij 1665. ac 1. Februarij 1669 coram Albergato perpenduntur, d. 15. n. 2. & seqq.

Firmana successionis 14. Martij 1664. & 13. Junii 1668. coram Bevilaque, considerantur, disc. 17. num. 2. 4. & seqq.

Hortana successionis 5. Novembris 1601. coram Panphilio, declaratur, disc. 15. post num. 17.

Romana dotis 30. Maij 1644. coram Peutingerio, explicatur, disc. 31. num. 6. & 9.

Eadem successionis de Girona 23. Januarij 1574. coram Robusterio, examinatur, d. 16. nu. & seqq.

Urbevetana hæreditatis 28. Maij 1599 coram Litta declaratur, ibid. num. 20.

Decis. 69 par. 1. recent expenditur, disc. 3, num. 21.

Decis. 177. par. 5. recen. num. 42. & seqq. fundamenta demonstrantur, disc. 4. num. 8.

Decis. 43. par. 7. recen. perpenditur, disc. 3. num. 23.

RUBRICA.

Vim legis habet, vel deservit pro interpretatione, disc. 17. num. 10.

RUINUS.

Cons. 74. lib. 2. rejicitur, disc. 2. nu. 7.

Inter Consulentes est primus post *Baldum*, sed sæpe sibi contrarius, ibid.

S

SICILIÆ REGNI.

Consuetudo super taxa fructuum dotis habetur remiss. disc. 41. num. 169.

Successio in feudis quomodo reguletur, ib. nu 170.

Alia *vid* Statuta *vers.* Siciliæ.

SOCIETAS.

Tacitè induci potest, & probatur per præsumptiones, disc. 38. num. 12.

Vid. Communio.

SOLEMNITATES.

Statutariæ an sint adhibendæ in renunciatione facta intuitu ingressus in Religionem, d. 30. n. 2.

RERUM ET VERBORUM,

SOROR.

Excluſa à Statuto licet mater in medio exiſtat, facit partem ad favorem fratris, diſc. 3. num. 24.

Idem in ſorore dotata admiſſa ad ſuccedendum ob alteram ſororem indotatam, d. 16. n. 19

Innupta præfertur nuptæ in ſucceſſione feudorum Regni Siciliæ, & de ratione, diſc. 40. n. 3. 10 & 11.

SORORES.

Conſanguineæ excluduntur per matrem à ſucceſſione fraterna, diſc. 3. n. 17.

Amplia etiam quod mater niſi exiſteret ſoror eſſet excluſa per patruum, & de veritate, ibidem num. 23.

2. *Amplia* procedere etiam in ſororibus uterinis, diſc. 3. nu. 18.

Alia *vid.* Frater.

STATUTUM.

Binubo parenti ſucceſſionem deferens an faciat ceſſare diſpoſitionem *l. fœmina C. de ſecundis nupt.* diſc. 24. num. 8. & 9.

Et de differentia inter patrem, & matrem, ibid. num. 10.

Continuativum poſſeſſionis defuncti in hæredem an habeat locum favore ſororis reintegratæ ad ſucceſſionem ob neglectam ejus dotationem, diſc. 21. num. 20.

Defuncti judicium impugnanti non ſuffragatur, diſc. 24. num. 3.

Defunctus ſi abdicaverit à ſe poſſeſſionem mediante conſtituto, vel reſervatione uſusfructus ceſſat, ibid. num. 5.

In jurepatronatus an habeat locum remiſſivè diſc. 41. num. 211.

Filiorum primi matrimonij ad favorem conditum non debet operari eorum odium, diſc. 35. n. 15.

Forenſes ad ſucceſſionem inhabilitans eſt favorabile, d. 25. num. 4. remiſſ. diſc. 41. num. 183.

Clericos an comprehendat, diſc. 41 num. 195.

Eget confirmatione ſpecifica, & de ratione, diſc. 25. num. 3. & 6. Et valet, num. 14. ibid.

Ordinari an poſſit à Civitate recognoſcente Superiorem remiſſivè, diſc. 41. num. 188.

A *Statutis* fœminarum excluſivis in quo differat, diſc. 25. num. 6.

Vid. Statuta *verſ.* Alienationem.

Forenſis ſervare tenetur, qui ex pacto ſe Statuto ſuppoſuit, diſc. 26 num. 4. remiſſ. diſc. 41. n. 184.

Inteſtati circa ſucceſſionem diſponens, non procedit in ſucceſſione inteſtabilis, diſc. 7. n. 3.

Contrarium, ibid. num. 5. & de rationibus, num. 6. & ſeqq ibid

Fallit niſi accedat voluntas teſtatoris, & unde hæc deſumatur, diſc. 7. num. 13. & 14.

Et quod attendatur modus loquendi regionis, diſc. 7. num. 6.

Loci conditi teſtamenti qua ratione attendendum diſc. 4. num. 16.

Lucrum dotale referens non cenſetur derogare diſpoſitioni *l. hac edictali*, diſc. 41. num. 199.

Auferens viro an auferat etiam mulieri, ibid. num. 200.

Viri aut mulieris attendi an debeat remiſſivè, diſc. 41. num. 198.

Alia *vid.* Diviſio. Lucrum.

Matrem binubam arctans ad diſponendum æqualiter inter filios utriuſq; matrimonij, validum eſt & de ratione, diſc. 35. num. 5. & 6.

Mulieribus adimens facultatem diſponendi de dote procedit tam in conjugata, quam in vidua, diſc. 26. num. 8.

Teſtandi facultatem auferens validum eſt, d. 35. n. 5. *Card. de Luca P. 2. de Succeſſ.*

STATUTI.

Capitulum ſequens continens verba repetitiva intelligi debet juxta præcedens, diſ 13. num. 4. & 5.

Finis, vel effectus conſideratus ſpectari debet, diſc. 22. num. 7.

Immorandum non eſt in verbis, ſed in ſubſtantia, d. 12. n. 8. d. 17. n. 8. & de ratione, diſc. 40. num. 8.

Ratio expreſſa prævalet verbis, diſc. 15. num. 8.

Sequens pars quando reguletur à præcedenti, diſc. 17. num. 7.

STATUTA.

Agnationis favore diſponentia an proſint fœminis agnatis, diſc. 7. num. 11.

Et quod non proſint, diſc. 10. num. 8.

Alienationem prohibentia in forenſes an comprehendant clericos remiſſivè, diſc. 41. num. 195.

Et an comprehendant alienationem ex cauſa dotis remiſſ. ibid. num. 201.

Vid. Statutum *verſ.* Forenſes.

Clerici in ſucceſſione licet inter laicos controverſa non attendenda, & quare, diſc. 5. num. 8.

Vid. Clerici *verſ.* ad ſucceſſionem.

Civilibus legibus adverſantia, an & quando reputanda ſint correctoria; & odioſa, d. 1. nu. 13. & 14.

Civitates ſubditæ Status Eccleſiaſtici condere nequeunt, diſc. 25. n. 3. remiſſivè, d. 41. n. 188.

Cognatorum excluſiva odioſa non ſunt, ſed potius favorabilia, diſc. 1. num. 12. & de ratione num. 13. ibid. diſc. 23. num. 8.

Non porriguntur ultra perſonas expreſſas, d. 23. n. 9.

Confirmatione quanam indigeant, & de confirmatione præſumpta remiſſ. d. 41 num. 196.

Continuativa poſſeſſionis in defunctum habentur remiſſivè, ibid. num. 210.

Vid. Statutum *verſ.* Continuativum.

Correctoria juri, ſtrictè, & in verbis intelligi debent prohibita extenſione, diſc. 15. num. 5.

Declaratur concluſio quando procedat, ibi. num. 7 & ſeqq.

Diverſorum locorum remiſſ. diſc. 41. n 181.

Dominantis Civitatis quomodo attendantur in loco habente Statutum particulare rem. ib. n. 186

Jus commune an repurentur, ſi Statutum loci particularis mandet illud ſervari in caſu omiſſo; vel potius ſit ſervandum jus Romanorum remiſſivè, diſc 41. num. 187.

Donationibus ſolemnitates præſcribentia habentur remiſſ. diſc. 41. num. 208.

Duarum conformium circa executionem recenſentur remiſſivè, ibid. num 212.

Eccleſiaſticas perſonas quando comprehendant remiſſ. diſc. 41. num. 194.

Excludentia à ſucceſſione ſtabilium an procedant in locis montium, cenſibus, & ſimilibus juribus remiſſ. ibid. num. 182.

Exemptos an afficiant ex conventione remiſſ. ibid. num. 184.

Exiſtentiæ aliquorum ſi mentionem faciant an hęc ſit demonſtrativè, vel taxativè, d. 1. num. 11.

Expurgationem territorij à bannitis, ſeù latronibus demandantia, recenſentur remiſſivè; diſc. 41. num. 197.

Extenſionem non patiuntur; ſi egrediendo verba interprætentur juxta rationes expreſſas; diſc. 15. num. 9.

Filios ad ſucceſſionem dotis quando vocare cenſeantur remiſſ. diſc 41. num. 202.

In conditione poſitos vocantia recenſentur remiſſ. ibid. num. 205.

Gabellam, ſeu aliud onus pro ſucceſſione imponentia, ſunt odioſa, diſc. 41. num. 190.

INDEX

Interprætanda sunt in dubio masculorum, vel agnationis favore. disc. 1. num. 17. d. 3. n. 8.

Juratos circa actus quomodo operentur, disc. 5. nu. 10. remiss. disc. 41. num. 194.

Laicalia clericos non comprehendunt passivè, sed possunt ipsis activè uti, & in ratione privilegiativa, disc. 7. num. 10. & 15. remiss. disc. 41. num. 194.

Loci parvi grossolane edita quomodo interprætanda. disc. 3. n. 14. & seqq.

Matrimonium prohibentia; vel restringentia; sunt invalida; disc. 25. num. 7. remiss. disc. 41. num. 213. *Vid.* Matrimonij.

Minores, vel mulieres inhabilitantia ad contractus sine certis solemnitatibus habentur remiss. disc. 41. num. 206.

Mixto in casu cessant, & intrat jus commune, disc. 3. num. 16.

Et quod sola existentia personæ causet dictam mixturam, num. 19. ibid.

Contrarium defenditur; num. 20. & seq. ibid.

Vide Matris, *vers.* existentia.

Odiosa intelligi debent ad litteram, neque extendi ex identitate rationis, d. 8. n. 6.

Omissos ad casus non extenditur, d. 1. n. 11. d. 22. n. 6

Operantur quoad bona extra territorium ratione voluntatis morientis, d. 4. n. 16. disc. 6. nu. 6.

Pascuorum divisionem inducentia habentur remissivè, disc. 41. n. 193.

Personarum, & bonorum simul subjectionem requirunt, nec datur combinatio Statutorum, disc. 4. num. 2.

Vid. Statuta fœminarum, *vers.* Subjectionem.

Præterita quando capiant, disc. 41. num. 189.

Recipiunt interprætationem à Statutis aliarum Civitatum, vel locorum, disc. 41. num. 192.

Redhibitoriæ circa materiam memorantur remiss. ibid. num. 207.

Regulanda sunt juxta opinionem, quam statuentes habebant, vel tunc vigebat, d. 15. num. 10.

Ac juxta sensum rationabilem, & prudentum ibid. num. 12.

Ac juxta statuentium mores, disc. 13. num. 10.

In non subditis, vel in bonis extra territorium deserviunt pro interprætatione illorum voluntatis, disc. 41. num. 185.

Successionum in materia testamentum legis continent, disc. 1. num. 8. disc. 3. n. 21.

Varia esse solent pro varietate locorum, disc. 9. num. 10.

Testandi facultatem sine consensu, vel præsentia alicujus restringentia an subsistant remissivè, disc. 41. num. 209.

STATUTORUM.

Confirmatio in forma communi quando sufficiat, disc. 25. num. 5.

Exorbitantium requiritur confirmatio specifica, disc. 23. num. 9. disc. 25. num. 6.

Et an sufficiat proveniens à longissima observantia, disc. 23. nu. 9.

In Hetruria frequens est usus etiam in parvis oppidis, disc. 9. num. 10.

Interprætatio pendet ab observantia, disc. 9. num. 13. disc. 13. num. 11.

Neapolitano in Regno rarus est usus, d. 6 n. 3.

Verba strictè, & in sensu grammaticali non sunt accipienda, disc. 7. nu. 10. & de ratione, disc. 40. num. 8.

Sed attendenda voluntas statuentium, disc. 17. num. 8.

STATUTA *Fœminarum exclusiva.*

Agnatorum gratia sunt favorabilia, disc. 8. num. 24.

Et quando veniant fœminæ agnatæ, disc. 10. num. 5. & seqq. disc. 13 num. 12.

Aliorum locorum attendi debent pro interprætatione propriorum, disc. 11. num. 6.

Cessare, an & quando dicantur per testamentum, in quo fœmina sit restituta suitati, disc. 6. num. 8. disc. 14. num. 5. & 6. disc. 22. num. 4. & 5.

Dotatas excludentia, procedunt in successione dotantis, d. 3. n. 11. d. 14. n. 2. d. 15. num. 14.

Et quando secùs, ac unica dos sufficiat, & de distinctione, disc 3. num. 12. & seq. disc. 14 num. 6. disc. 17. num. 5.

Dotationem requirentia, non habent locum si dos fuerit destinata tantùm, vel promissa, disc. 40. num. 1.

Contrarium verius, ibid. num. 4. & seqq. & de ratione, num. 7. ibid.

Et quod sufficiat implicita destinatio, disc. 40. num. 5. Ac etiam dos alias data, & resolura, num. 6. ibid.

Ampliat etiam quod Statutum loquatur de dote data, disc. 40. num. 9.

Et quid si verba Statuti dorem, & matrimonium exigant. num. 14. ibid.

Vel datum mulieri non inserviat pro vero matrimonio, disc. 40. num. 15.

Excludentis existentiam requirunt, & quod similiter succedat, alias non operantur, disc 21. n. 7.

Et quod sufficiat excludentem acquisivisse, licet postea moriens sit gravatus extraneo restituere, licet casus eveniat etiam viva exclusa, num. 9 ibid.

Intellige nisi fraudulenter fiat ad includendum extraneum in præjudicium fœminæ, disc. 22. num. 13.

Et quid si pro parte instituatur excludens, pro parte extraneus, num. 8. ibidem.

Filios exclusarum ex propria persona venientes non afficiunt, disc. 14. num. 3.

Contrarium verius, d. 8. n. 27. d. 14. num. 7.

Fœminabus non obsunt, si masculi eis uti nollent, disc. 15. num. 15.

Fratres vocantia, & fratrum filios ad successionem, an respiciant ad unitatem, vel duplicitatem vinculi, disc. 18. num. 2. 4. & seqq.

Et quid in concursu fratrum conjunctorum conjunctione reduplicata cum conjunctis conjunctione simplici remiss. disc. 18. num. 16.

Fratrum favore suffragatur eorum filijs; non autem patruis, disc. 8. num. 16.

Gradus expressos non egrediuntur, disc. 10. num. 2.

Gradus æqualitate posita procedunt, disc. 16. n. 9.

Et an detur repræsentatio, vel subingressio ad hunc effectum, ibid. num. 10. & seqq. *Vid. vers.* procedunt.

In Italia quando, & quare edita fuerint, d. 40. n. 8.

Intelligenda sunt in dubio secundum leges Romani Imperij quando in Italia residebat, disc. 18. num. 11.

Intelligi debent ad litteram si sint odiosa, at non extendi ultra personas nominatas, disc. 8. num. 6. disc. 22. num. 6.

Maritatas à successione excludentia intelliguntur de successione deferenda post matrimonium, non autem de delata ante matrimonium, disc. 41. num. 203.

Matre existente in medio non habent locum, disc. 3. num. 16.

Et pro ejus exclusione requiritur specialis mentio, disc. 18. num. 14.

Vid. Matris. Existentia.

Matrem excludentiæ iniqua sunt, & irrationabilia, disc.7.num.2.

Contrarium num.4.ibid.

Ob agnatos transversales an procedant favore patris, vel avi paterni, ditcursu 15. num. 5. 7.& seqq.

Mixto in casu cessant in totum, disc.16. n.19. & de ratione, num.21.& 22.ibid.

Moniales non comprehendere Rota tenet, disc. 5. num 4.*vid.* Moniales.

Odiosa non sunt; Sed potiùs favorabilia, & de ratione, disc.1.num.12. & 1.disc.3.num. 8. disc. 4. num.9.disc.7.num.4.disc.10.num.8.disc.13. n.7. & 8.disc.15,num.9.disc.23.n.8.

Et de pluribus distinctionibus, ac opinionibus, & varietate Statutorum, disc.8.n.5.

Sed quod non sint porrigenda ultrà gradus expressos, disc.10.num.4.disc.23.num.7.8. &. 9.

Procedunt in gradus æqualitate; Secùs in diversis personarum generibus, disc.1,num. 7. disc.3. num.4.

Declaratur quando secùs, & quomodo in hac materia sit procedendum, disc.3. num.5.6. & 7.disc.13.num.13.

Et an agnoscenda sit aliqua differentia inter fœminas agnatas, & cognatas, disc. 3. numero 6.& 10.

Vid.verf. gradus æqualitate.

Reintegrantia ad successionem fœminas non dotatas intra certum tempus an exigant interpellationem, & moram, disc.21.num.3.

Vid. Interpellatio. Mora,

Sorores propter fratres consanguineos excludentia an procedant in bonis obvenientibus à matre, disc.11.num.2.5.& 6.

Specifica confirmatione non egent, sed sufficit in forma communi, disc. 25. n.6.

Subjectionem utramque requirunt, personarum nempè excludentium, & bonorum, nec datur combinatio, disc.4.num.2.disc.6. num.2. disc. 19.num.8.disc.20.num.2.disc.23.n. 5.

Et hæc opinio tenetur in Curia, & Regno Neapolitano, disc.6.num. 2. & 3.

Neque requiritur subjectio personæ excludendæ, disc.5.num.7.disc.19 num.3. & de ratione ibid.& disc.20.num.5.

Quomodò autem bona ad hunc effectum circumscribantur loco, disc,41 .num. 214. *Vid.* Bona.

Contrarium, quod subjectio personarum sufficiat, disc.4.num.5.& de ratione, nu.9. ibid. disc.9.num. 14.

Et multò magis detur combinatio, disc. 4. n. 7, Et respondetur authoritatibus contrarijs, ibid.num. 8. & seqq.

Declaratur prima opinio ut procedat ab intestato, secùs condito testamento ad normam Statuti, disc.6.num.5. Etiam respectu legitimæ, num. 7. ibid. Maximè accedente combinatione Statutorum, disc.6.num.7. Et quid in Statuto Florentino, disc 9.n.15. *Vid.* Civilitas. Subjectio. Alia *vid.* Fœminæ, Frater, Mater, Sorores.

STATUTA PARTICULARIA DIVERSORUM LOCORUM, NATIONUM, & RELIGIONUM.

AMANDOLÆ.

EXcludens fœminas dotatas propter masculos, & cognatos propter agnatos, an exigat ut cognatorum mater sit dotata, disc. 17.n. 4.

Et an dotatio unica sufficiat. ibid. num.5.

Et quod secunda pars Statuti non dependeat à prima, disc.17.num.6.& seqq. & de ratione, num.10.ibid.

Gradus computat secundum jus canonicum num.13. ibid.

ANCONITANUM.

Disponens super dotis successione, seu reversione recensetur remissivè. disc.41.n.5.

Excludens cognatos propter agnatos non suffragatur fœminabus agnatis, disc,10. num.6. remiss.41.num.3.

Fructus dotis taxans habetur remiss. 41. n. 3. Alia *vid.* Anconæ.

ARIMINEN.

Maritum faciens usufructuarium bonorum extra dotalium uxoris refertur, remiss. dis. 41.n.8.

Obligans uxorem ad inventarium bonorum domus viri defuncti, & quod aliàs creditum dotale non petat, explicatur remiss. ibid.num.9.

ASCULANUM.

Fœminarum exclusivum memoratur remiss. disc. 10.num. 7.

Fructus dotis taxans remissivè habetur, d. 41. n.10.

Testamentum mulieri prohibens sine consensu conjunctorum, recensetur remiss. ibid.n, 11.

AVENIONEN.

Decernens ut substitutiones non transcendant tertium gradum indicatur remiss. disc.41.n.13.

Venditori concedens potioritatem in bonis venditis etiam adversus dotem memoratur remiss. ibid. num. 12.

BARCHINONEN.

Filijs successionem in dote deferens, & inducens bonorum communionem inter conjuges recensetur, disc.41 n.15.

Gabella circa exactionem etiam ab exemptis refertur remiss. ibid. num.14. Alia *vid.* Barchinonæ.

BENEVENTANUM.

Conforme consuetudini Capuani, & Nidi Neapolis circa successionem in dote recensetur, disc. 26.num. 5. *vid.* Neapolitanæ consuetudines *verf.* Capuani.

Debiti præscriptionem inducens memoratur, remiss. disc.26.num.2.disc.41.num.20.*vid.* Beneventana.

BERGOMEN.

Sorores excludens ob agnatos intra quintum gradum recensetur, disc.19. num. 2.

BONONIEN.

Fidejussorem in judicio præstari mandans recensetur remiss. disc.41.num. 29.

Fœminas excludens propter masculos, an procedat in monialibus, seu aliis personis Ecclesiasticis remiss. disc.41.n.23.*vid.* Moniales.

Fœminabus præfert masculos etiam legitimatos. disc.5. n. 2.

Fori mercatorum vocans ad æquale concursum creditores debitoris decocti, explicatur remiss.

discursu 41. numero vigintiseptimo.
Matri prohibens disponere de dote recensetur remissivè, disc. 26. num. 57. disc. 45. num. 26.
Minorum circa contractus quomodo disponat, disc. 41. num. 31.
Usuras dotales quomodo præscribat, ibid. n. 30
Libr. 4. rubr. de Succes. ab intestato §. Agnatis namque an intelligatur indefinitè de omnibus agnatis, vel tantùm intra quartum gradum, disc. 13. ex num. 2.
Æqualitatem gradus non requirit, ibidem num. 13.
Bona ex utroque latere provenientia distinguit, disc. 13. num. 10.
Favorabile est potius quàm odiosum, ibidem num. 7. & 8.
§. *ipsi quidem cad rubr.* Matrem propter fratres excludit, disc. 22. num. 1. Etiam à legitima, num. 2. & 3. ibid.
Et quid si cum excludente in totum, instituatur pro parte extraneus, an fœmina in hac parte petat supplementum legitimæ, disc. 22. n. 8.

BRACCHIANEN.

Tollit lucrum dotale, ac impedit Statutum Urbis super lucro remissivè, disc 41. n. 32.

BRIXIEN.

Sorores excludit ob agnatos intrà quintum gradum, disc. 19. num. 2.

CAMERINEN.

Altius elevandi, seu aperiendi fenestras super potestate, quomodo disponat, remiss. disc. 41. n. 34.
Fœminarum exclusivum an faciat eas extraneas, & an dos succedat loco legitimæ remiss. ibidem num. 33.

CANCIANI.

De gabella solvenda pro successionibus forensium, & an debeatur per mulierem nuptam extrà patriam remissivè, d. 41. num. 35.

CANTIANI.

Disponit ut forenses collectentur in duplo ultra cives remiss. disc. 41. num. 36.

CASTRI.

Fœminarum exclusivum recensetur, disc. 41. n. 71.
Habet locum in oppido Guardeæ, ibid.

CIVITÆNOVÆ.

Fœminam maritatam excludens à successionibus an intelligatur de delatis ante matrimonium, vel post remissive, d. 41. num. 38.

CIVITATIS CASTELLI.

Emptorem tutum reddens memoratur remiss. disc. 41. num. 39.
Fidejussori concedens facultatem petendi liberationem recensetur remissivè, ibid. n. 40.
Fœminas propter masculos excludens an faciat fœminam extraneam, vel ne, & an dos succedat loco legitimæ remiss. d. 41 n. 41.
De necessaria renovatione emphyteutica, & modo succedendi in emphyteusi remiss. ibid. n. 42.

COMEN.

Antiphatum, seu lucrum quomodo deferat, & quomodo in eo filij succedant remiss. disc. 41. num. 43.

CORINALDI.

Fœminas, & cognatos excludens propter masculos refertur, & de distinctione inter descendentes, & transversales, d. 23, n. 6.
Fratrum, eorumque filiorum favore procedit, ac non egreditur gradus expressos ibid. num. 6. 7. & seqq.
Matrem excludit, disc. 23. num. 6.

EUGUBINUM.

Fœminarum exclusivum propter masculos an tollat legitimam ita ut ejus loco succedat dos remissivè, disc. 41. num. 46. *vid.* Eugubij.

FANEN.

Civium super admissione ad consilium refertur, remiss. disc. 41. num. 49.
Fœminas semel dotatas excludit propter masculos ab omni successione, disc. 14. num. 6.
Extraneas omnino an faciat, adeòut dos non succedat loco legitimæ, remiss. disc. 41. n. 8.
Filios exclusarum comprehendit, d. 14. n. 7.

FARFEN.

Super renovatione emphyteutica, vel super facultate disponendi de similibus bonis, remiss. disc. 41. num. 50.

FAVENTINUM.

Matrem excludit propter agnatos, disc. 3. n. 22.
Fallit si existat patruus Religiosus, licet non succedens, & de veritate, d. 3. n. 22.
Sorores excludit ob agnatos, remissivè, disc. 20. num. 10.

FERRARIEN.

Competentiæ fori, & ne cives extra illum trahantur, remissivè, disc. 41. n. 54.
Gabellæ contractum remissivè, ibidem num. 12.
Gabellæ frumenti remissivè, disc. 41. n. 53.
Insinuationem in donationibus præscribens, ibid. num. 55.
Successionem in bonis emphyteuticis ad quem gradum extendat remissivè, d. 41. n. 57.

FIANI.

De lucro dotis recehsetur remissivè. d. 41. n. 107.

FLORENTINUM.

Fœminas excludens propter agnatos etiam remotiores odiosum est, disc. 8. num. 5.
Collaterales lineæ inferioris, & superioris simul an comprehendat, ibid. n. 7. & 20.
Infilia sororis procedit, disc. 7. n. 20. & 21.
De novis reformationibus ejusdem Statuti, ibid. num. 20.
Ab observantia inter prætandum est, disc. 9. num. 13.
Subjectionem utramque personarum nempè, & bonorum an copulativè requirat, disc. 9. num. 15.
Gabellam pro successionibus mandans solvi remiss. disc. 41 num. 59.
Inventarij beneficium hæredi adimens, ibid. n. 58.
Paternæ hæreditatis aditionem inducens per habitationem in domo, seu retentionem bonorum recensetur, remiss. d. 41. num. 57.

FIRMANUM.

Lib. 4. rubr. 88. prohibens matrimonia cum forensibus, & hos ad successionem inhabens, refertur, & an liget, d. 25. num. 1. & seqq.
Non est confirmatum in forma specifica, ibid num. 2.

FORO LIVIEN.

Continuativum possessionis defuncti in hæredem, an & quando procedat, disc. 24. n. 3. & 5 *Vid.* Statutum, *vers.* Continuativum.
Circa Consilium, & admissionem Consiliariorum quomodo disponat remiss. d. 41. n. 65.
Forensem virum obligans ad solutionem gabellæ de bonis extradotalibus, remiss. ibid. n. 64.
Usufructum extradotalium viro deferens memoratur remiss disc. 41, num. 66,
Lib. 5. rubr. 31. binubum patrem gravans ad relevandam proprietatem fratribus primi matrimonij, an procedat favore sororum, disc. 24. n. 9.
Rubr.

Rub.34. in matre binuba quid disponat, ibid.

FULGINATEN.

Disponens circa donationes, an sit in usu, & quomodò intelligendum, disc.41.n.67.

An procedat in donatione dotis, vel contemplatione matrimonij, num.68.ibid.

Fœminarum exclusivum, ac matris, an tollat legitimam, disc.41.num.69.

GUALDI.

Fratres vocans ad successionem fratris, exclusis sororibus præfert consanguineis utrinque conjunctos, & de ratione, d 18.num,14. & 15.

Loquitur de fœminis ejusdem cippi, ibid. num.15.

Matrem an & quando excludat, d.18.n. 15.

Guardea Vid. Castri.

HEBRÆORUM.

Datiorum, & onerum in materia remissivè, disc. 41.numer.73.

Dotis super lucro refertur remiss.ibid. num. 72.

Super locationibus domorum remiss.ibid.n.74.

Alia, *Vid* Judæi.

JANUEN.

Debitori prohibens repudiationem hæreditatis in præjudicium creditorum, an procedat ubi agnoverit, sed cum onere fideicommissi remiss. disc.41.n.85.

Fidejussoris obligationem extinguens per lapsum quinquennij remissivè, ibid. n. 82.

Fœminarum exclusivum an capiat bona extra territorium, disc.4.num 1.& seqq.

Fori declinationem omninò prohibens recensetur, ibid.n.3.

Mulierum circa obligationem, an procedat in dote, remiss.disc.41.num. *83.*

Testamentum an corruere faciat ex defectu prætitionis remiss.disc.41.n *84.*

Transmissionem dotis non constitutæ fœminis prohibens, remiss.ibid.n. *86.*

Vicino permittens altius elevare domum recensetur remiss.disc.41. num.87.

IMOLEN.

Excludens matrem propter patruum, cessat, si adsit soror consanguinea, quæ à matre excludetur, & de veritate, disc.3.n 23.

INTERAMNEN.

Fœminas semel dotatas ab omni successione propter masculos excludit, disc.14.n. 6.

Extraneas omninò an faciat adeòut dos non succedat loco legitimæ, disc. *41* num.*89.*

Filios exclusarum compræhendit, d.14 n 7.

LUCANUM.

Codicillos validos reddens confectos coram Notario, & duobus testibus, recensetur, remiss disc. *41* num. 90.

Matrem à successione excludens, an habeat locum in legitima ibid n 9.

MACERATEN.

Dilationem concedens hæredibus viri pro restitutione dotis, an suffragetur viro superstiti remiss.disc.*41* n 92.

MANTUANUM.

Fratres vocans ad fratris successionem admittit tam utrinque conjunctos, quàm consanguineos disc *18* n. 2.

MEDIOLANEN.

Servitutis circa materiam, seu altius elevandi recensetur remiss disc *41.*n.93

MELITÆ.

Vid Melevitana Insula.

MONTIS FALISCI.

Pascuorum super usu recensetur remissivè, disc. 41.num.96.

MONTIS PIETATIS VRBIS.

Statuta referuntur remiss.disc.41.n. 148.

NEAPOLIS.

Vid. Neapolitanæ.

NONANTULANUM.

Emphyteotica in materia recensetur remiss. disc. *41.* num. *108,*

PARMEN.

Continuativum possessionis defuncti in hæredem memoratur remissivè, disc.21. num.2. discursu 41. num.109.

Fœminas propter masculos excludens sub conditione dotis, qua non data eas reintegrat ad successionem, an interpellationem exigat, disc. 21.num. *3. vid.* Interpellatio, Mora. Reintegratio.

PERUSIÆ.

Doctoribus tribuens beneficium deducti, &c. remiss disc. 41.num.12.

Rub.45.lib,2. admittens ad successionem patruos cum sororibus defuncti, vel matre alijsque ascendentibus, memoratur, disc.1.num.2.

Constituit duas successionum causas, num. *6.* ibid.

Patruorum in filijs an habeat locum, si nullus patruus existat, disc.1.ex n.3.per totum.

Ead. Rubr. 45. excludens fœminas propter masculos, qui tenentur eas dotare, & in casu negligentiæ eas vocans, explicatur, & quomodo incurratur mora per fratrem, disc,2.per totum.

Diversimodè disponit in successione materna quàm paterna, ibid.num,11.

De novis ejus reformationibus, & additionibus, disc.2.num.*12.*

Moniales compræhendit ex confirmatione Gregorij XIII d.5.num.15.

PISANUM.

Prohibens viro testari favore uxoris, quomodo procedat, remiss.disc.*41* n.113.

PISAUREN.

Dotis super lucro quomodo disponat remiss. disc. 41.num.114.

PLACENTINUM.

Continuativum possessionis defuncti in hæredem refertur remissivè, d.41.num.*115.*

PLUMBINI.

Fœminarum exclusivum propter masculos an suffragetur fratri consanguineo tantùm in bonis obvenientibus à matre morientis, disc. 11. num. 1.& seqq.

Prohibens viro testari favore mulieris refertur remiss.disc.*41* num.*113.*

RAVENNATEN.

Concordia in materia emphyteutica recensetur remiss.disc *41.*num.*118.*

Ecclesias arctans ad contribuendum pro aggeribus remiss.ibid. num *20.*

Fructus dotis ad quam rationem taxet remiss. disc. *41.*num.*119.*

REATINUM.

Consanguineos vocans intelligitur de agnatis, & cognatis, disc *12.*num 6.

Et an inducat distinctionem patrimoniorum num.7.ibidem.

Et quid in concursu cum matre, vel ascendente materno, & an detur hoc casu bonorum distinctio, disc.12.nu.8 &9,

Reli-

RELIGIONIS HIEROSOLYMITANÆ.
Circa dignitates, commendas, & pensiones remiss. disc. 41. num. 124.
Circa nobilitatem, & admissionem ad habitum remiss. ibid. num. 123.
RELIGIONIS. S. STEPHANI.
De Statutorum intelligentia remissivè, disc. 41. num. 125.
SANCTI GEMINI.
Super retractu disponens remissivè, disc. 41. n 159.
SCROFANI
Excludens fœminas dotatas propter masculos an procedat tantum in gradus æqualitate, disc. 3. num. 7. & seqq.
An sufficiat ad exclusionem unica dotatio, ibid num. 13. & seqq.
SENEN.
Gabella solvenda per forenses remiss. disc. 41. n. 162.
Institutionis titulum in testamentis subintelligens remiss. ibid. num. 165.
Jus redimendi bona executata concedens remiss. disc. 41. n. 164.
Matrem excludens propter agnatos transversales, an procedat favore patris, remiss. disc. 15. n. 10.
Retractus in materia, & an suffragetur Judæis remiss. disc. 41. num. 166.
De Successione filiorum in dote ibid. num. 163. rem.
SENOGALLIEN.
Fœminarum exclusivum recensetur remiss. disc. 41, num. 167.
SICILIÆ REGNI.
Continuativum possessionis in hæredem refertur, disc. 8. num. 2.
De consuetudine, ut bona sint communia conjugum, & filiorum, ibid. num. 4.
Statuta habent locum in Insula Melevitana, disc. 38. num. 2. Alia, *vid.* Melevitana, Siciliæ.
SPOLETANUM.
Dotium super taxa, remiss disc, 41. n. 171.
Solemnitates exigens in testamentis mulierum refertur, ibid. num. 172
TUDERTINUM.
Fœminarum exclusivum requirit utramque subjectionem, nec datur combinatio, disc 6. num. 2.
Dist. 2. Rub. 56. Matrem excludens propter agnatos inter quos venit soror, & amita an sit rationabile, disc. 7. num. 2. 4. & 1'.
An procedat in successione intestati, vel etiam intestabilis, ibid. num. 3. 5. & seqq.
Voluntatem defuncti contraria accedente cessat, & unde hæc desumatur, disc. 7. n. 13. & 14.
TURRITANUM.
De successione filiorum in dote, remiss. d. 41. n. 174.
VELITERNUM.
Disponens super retractu habetur remiss. disc. 41. num. 175.
VITERBIEN.
Excludens fœminas propter masculos procedit data gradus æqualitate, disc. 16. num. 9.
Et an admittat repræsentationem, ibid. n. 10. *vid.* Repræsentatio.
Matrem prohibens disponere de bonis extra territorium excepta decima parte recensetur, disc. 16. num. 5.
VOLATERANUM.
Disponens quod mater binuba debeat tractare æqualiter filios primi, & secundi matrimonij refertur, disc. 35. num. 4.
Legitimam impinguare dicitur, n. 2. ibid.
Validum est, & de ratione; disc. 35. num. 5. & 6.
Et an possit mater ordinem pervertere tractando melius filios primi matrimonij. num. 14. ibid
URBEVETANUM.
Matri prohibens disponere extra filios recensetur, remiss. disc. 16. num. 5.
Sororem excludit tam propter fratres, quam propter eorum filios, num. 10. ibid.
URBINI Vid. Infrà Urbini.
URBIS.
Agriculturæ recensetur remissivè, disc. 41. n. 144.
Continuativum possessionis defuncti in hæredem remiss. ibid. num. 144.
Donationes inter conjuges annullans quando procedat remissivè, disc. 41. num. 146.
Dotium moderatorium remissivè, ibid. n. 132.
De læsione in emptione, & venditione remiss. disc. 41. num. 139.
Mandans servari jus civile, an procedat in testamentis, remiss. ibid. num. 140.
Mulieri prohibens disponere ultra decimam partem dotis remissivè, disc 41. num 144.
Super duabus conformibus remissivè, ib n. 149.
83 Doti tribuens viam executivam, remiss disc. 41. num. 158.
107 Concedens elevare super muro vicini quando procedat, remiss. ibid. num. 173.
122 Ut bona emphyteotica obligari possint pro dote, remiss. disc. 41. num. 142.
130 Ut dos data per fratrem ad ipsum revertatur, remiss. disc. 41. num. 143
131 Super lucro dotali, remiss. disc. 41. num. 133.
137 Super usuris dotalibus, remiss. ibid. n 134.
141 Non habet locum favore innuptæ ad exclusionem dotatæ, d. 12. n. 13.
Tribuens facultatem prætereundi fœminas propter agnatos refertur, d 40. n 12.
Et an Pater possit disponere ad favorem unius ex filiabus, ibid.
Fœminas extraneas an faciat, ut tollat etiam legitimam remissivè, disc. 41. n. 126.
142 De filijs in conditione positis ut censeantur vocati remiss. ibid. num. 145.
143 & 144 Super facultate disponendi cum naturalibus tantum legitimatis, remiss. disc. 41. nu. 15.
145 Excludens fœminas propter masculos quam civilitatem exigat, remiss. ibid num 127.
146 Excludens germanas sorores propter fratres consanguineos, exceptis bonis obventis à matre recensetur, disc 11. num. 6.
Et quod consanguinei concurrant cum utrique conjunctis, disc. 18. n. 5
Matrem, & sorores excludit propter fratres, disc. 20. num. 1.
Extensum fuit ad frattum filios, d 16. num 12.
149 & 150 In materia solemnitatum requisitarum in donationibus remissivè, disc. 41 num. 136.
151 & 113 Super contractibus mulierum, & minorum, an procedant in contractibus ex causa dotis remissivè, ibid num 129
Et de materia in genere remiss. d 41. num. 130
152 Super contractibus filiorum famil. remiss. ibid. num. 131.
158 In materia præscriptionis debiti quando procedat remissivè, disc 41 num. 128.
SUBJECTIO,
Excludentis requiritur non autem excluse, disc 23 num. 3.
Morientis ad quid attendatur data subjectione succedentium, & bonorum, disc. 29 num 5.
Personarum, & bonorum simul requiritur ut Statutum operetur circa successionem, & quod non

non detur combinatio disc.4.num.2.disc.6.n.1.
Alia *vid.* Civilitas.
Vid. Statuta fœminarum, *vers.* subiectionem.

SUBINGRESSIO.

Pinguior est repræsentatione, & an detur in fideicommissis, disc.16 n.10.

SUCCESSIO.

Æqualis esse debet inter filios diversorum matrimoniorum, & in capita, disc.35.num.13.
Bastardorum activa, vel passiva quomodo regulanda, disc.10.num.19.*vid.* Legitimatio. Legitimatus Naturales.
Civile Secundum jus regulatur, disc.12.num.5.
Etiam in computatione graduum, & quando secus, disc.17.n.12.&13.
Clerici non est regulanda juxtà Statuta laicorum etiam quod succedentes sint laici, d.5.n.7.
Conjugi quando debeatur disc.39.num.2.
Vid. Conjux.
Conjuncto excluso in testamento caducato an debeatur, disc.25.n.11.
Decedentis in captivitate quomodo regulanda, disc.11.num.7.&8.
Delata ante matrimonium non comprehenditur sub statuto excludente maritatas, sed tantū post matrimonium deferenda, disc.41.n.203.
Filijs in dote quando sit debita ex statuto, remiss. d.41.n.202.
Fratri occidenti fratrem defertur, sed fiscus aufert tanquam ab indigno, disc.27.n.4.*vid.* Indignus.
Immediata, attenditur in dispositione *l. fœmina*, disc.30.num.7.*vid.* Leg. *vers.* Fœminæ.
Inducta est à jure positivo, disc 5.n.14.
Ingrato an debeatur *vid* Ingrati.
Legem per positivam in totum tolli potest, disc. 25. num. 11.
Leg. hac edictali 2 nupt. vigore, quomodo deferatur, disc.32 num.2.&seqq.*vid.* Divisio *vid.* Leg. *vers.* hac edictali.
Maternis in bonis per statutum demandata habet rationem legitimæ, disc.35.num.2. *vid.* Legitima, *vers.* Inpinguata.
Mediata ex causa seu persona non regulatur, sed ex immediata, disc. 11.n.3.&4.d.16.n.3.d.3.nu.10.
Neapolitani Regni in feudis quomodo regulanda. *Vid.* in Feudis, *vers.* Neapolitani.
Necessaria dicitur, quæ provenit ex dispositione *l. fœminæ*, disc.24.n.6.*Vid.* Leg *vers.* Fœminæ.
Item in dote, de qua mater prohibita est disponere, disc.26.num 15.
Particularis, & generalis legis in concursu, debet regulari secundum legem particularem, disc.36. num.10.
Proximiori de jure defertur sublata agnationis, & cognationis differentia, d.23. nu.3.
Statutaria continet legis testamentum, discur. 1. num. 8.
Vid. Testamentum.
Unica an sit, considerentur duæ diversæ in materia Statutorum quid interfit, disc.1.num.7.

SUCCESSIONIS.

Filijs debitæ ex Statuto ordinem mater an pervertere possit, disc.35.num.14.&15.
Ordinem gravatus, pervertere nequit, num. 14. ibid.
Reciprocum est jus, seu vicissitudinarium, disc.10. num.10.
Statutariæ an, & quando fiat transmissio, distinguuntur plures casus, disc.15.n.16, & seqq.
Vid. Transmissio.

SUCCESSIONES

Diversæ dari possunt pro diversitate territoriorum, disc.4.n.13.disc.9.num.9.
Et ubi tractanda sit earum causa. *Vid.* Forus.

SUCCESSIONUM.

Antiquus mos qualis erat, discur.1.num.13.
Deservire debet pro Statutorum dubiorum interpretatione, disc.18.n.11.
Mores in regione vigentes edocentur ex usu fideicommissorum, disc.1 n.15.
Quæstiones hodiè versantur circa interpretationes Statutorum, ibid.n.1.

SUITATI.

Restitutæ quando dicantur fœminæ agnatæ in testamento, disc.6.num.8.disc.14.n.5.&9.

SURDUS.

Decis. 138.defenditur, disc.15.post n.16.

T

TABERNA.

STabilium jure reputatur, & circumscribitur loco cum omnibus exigentijs, & dependentibus, ac de ratione, disc.19.num.9.&10.
Atque si vendatur debentur fructus recompensativi, ibid.n.9.
Ancona collectatur inter stabilia, ibid.

TESTAMENTUM.

Ambiguum declarari potest coram minori numero testium, disc.27.num.9.
Caducatum non influit in exclusionem ab intestato illius, qui in testamento exclusus erat, ibid. num.11.
Cessare facit Statutum fœminarum exclusivum, disc. 14.n.5.
Declaratur quando procedat conclusio, ibid n.9.disc.6.num.8.disc.22.num.4 &5.
Episcopus morienti ab intestato solet facere ad pias causas in aliquibus partibus, disc.7.n.7.
Imperfectum voluntatem probat, disc.6.n.12.
Interprætandum est juxtà qualitatem testatoris, de quo inspicitur, an sit litteratus, vel idiota, disc. 3.num.14.remiss disc.7.n 10.
Item nec immorandum est in verbis, seu ordine scripturæ, sed in substantia voluntatis, disc. 17.num.7.
Legis continent Statuta in materia successionum, disc.1 num.8.disc.3.n 21.disc.22 num.5.
Et qui non reperitur in Statuto vocatus, censetur exhæredatus, vel præteritus, disc.1.n.10.
Leg. fœminæ C. de secundis nupt. dispositionem quando cessare facit, disc.34.n.8.
Pestis tempore quas solemnitates requirat, disc. 27.num.8.
Pupillo Pater facit ordinando substitutionem pupillarem, disc.7.n.9.

TESTAMENTI.

Factio à jure positivo descendit, disc.35, num. 6.
Restringi an possit per Statuta præscribentia interventum, vel consensum alicujus remiss. disc 4 .n.209.

TESTI.

Mediatori quando plenè credatur, disc,36. n.8.

TES-

INDEX

TESTES.

Minori in numero sufficiunt in declaratione voluntatis contentæ in solemni testamento, disc. 27. num. 9.

Quinque exiguntur in testamento tempore pestis, disc. 27. n. 8.

TRANSACTIO.

Bona fide an processerit, inspicitur opinio, quæ tunc retinebatur, licèt postea reprobata, disc. 15. num. 10.

Rescinditur ob læsionem, & quomodo hæc sit mensuranda, disc. 30. n. 3. 22. & 23.

Successores independenter venientes, an & quando obliget, ibid. n. 4.

TRANSMISSIO.

Facultatis implendi legalem conditionem non fit in hæredem, disc. 2. num. 10.

Hæreditatis non aditæ an, & quando detur, disc. 15. nu. 17. & 18

Juris excludendi fœminas non fit ad hæredes extraneos, disc. 21 nu. 5.

Multo minus creditores, nu 6. ibid. Et quando secus ibid. num. 7.

Juris petendi legitimam, vel fidei commissum, aut legatum quando detur in hæredes extraneos, disc. 21. num. 6.

Et quid in creditoribus, ibid.

Statutariæ successionis, an & quando concedatur, distinguuntur plures casus, disc. 5. num. 16, disc. 12. num. 5.

Transmissionis an detur, disc 15. n. 17.

Et quid in concursu avi paterni cum matre à statuto exclusa, nu. 18. ibid.

TRANSVERSALES.

Vid. Collaterales.

TREBONIANUS.

Quare dictaverit Iustiniano leges ad favorem mulierum, disc. 15. num. 12.

TUTELA.

Mulieribus omnibus erat de jure antiquo prohibita, sed hodie permittitur matri, & aviæ, disc. 29. num. 14.

TUTOREM.

Mater si pupillo intra annum non petat privatur ejus successione, disc. 29. num 2.

Vid. Mater, *vers.* Tutorem.

V

VERBORUM.

IN formula non est immorandum in testamentis, sed inspicienda voluntas, disc. 17. num 7.

Idem procedit in statutis num. 8 ibid.

VIA EXECUTIVA.

Contra tertium pro censibus in regni Siciliæ, & insula Melitæ an, & quomodo detur, disc. 38. n. 3.

VOLUNTAS.

Contrahentium, seù disponentium non subditorum, vel de bonis extra territorium interpretatur juxta Statuta, remiss. disc. 41. num. 185.

Imperfecto ex testamento, vel alio invalido actu probatur, disc. 6. num. 12.

Morientis regulanda est juxta Statutum loci, disc. 4. num. 16. disc. 6 num. 6.

Pretij ex quantitate desumitur, d. 33. num. 11.

Testatoris ubi est clara non curantur rationes, & absurda, disc. 8. num. 19.

URBINI.

Concordia in materia emphyteotica, remiss. disc. 41. num. 178.

Consuetudo ut solvatur gabella duplicata per forenses remiss. ibid. num. 177.

Decreta Ducalia circa donationes an habeant locum in Civitate Eugubina, remiss. d. 41. n. 47.

De eisdem decretis remissivè, ibidem nu 180.

De indulto Urbani VIII. super renovatione emphyteusis per totum Statum Urbini remiss. disc. 41. n. 179.

Non USUS.

Initiativus, & præscriptivus in quo differant, disc. 1. num. 14.

USUSFRUCTUS.

Uxori legatus, an & quando importet alimenta, disc. 35. num. 10.

USUFRUCTUARIUS.

Fructus non facit suos, nisi præstet cautionem, & de distinctione in materia, disc. 35. num. 9.

Legatum agnoscere potest in solo usu, vel alimentis ibid. num. 8.

VULGARIS SUBSTITUTIO.

Anomala caducatis gradibus antecedentibus sequentium caducationem præservat, d. 3. n. 11.

UXOR.

Viro procreato, ex damnato coitu succedit, exclusis cognatis, disc 10. num. 13. *vid.* Naturales.

Alia, *Vid.* Conjux.

FINIS.

INDEX ARGUMENTORUM IN DISCURSIBUS

Qui habentur in hoc Libro XI. Par. III. de Renunciationibus.

Disc. I.

Bononien. successionis de Fabretiis.

An renunciatio facta per filiam paternæ successioni occasione ingressus in Monasterium, eam ab intestata patris renunciatarii successione excludat, ob existentiam aliarum filiarum æquè Monialium, quæ non renunciarunt.

Et an hujusmodi renunciationes factæ per ingressas, vel ingressuras Monasterium, subjaceant solemnitatibus statutariis.

Et de aliquibus generalibus prænotationibus ad hanc renunciationis materiam.

Disc. II.

Romana hæreditatis de Lanuviis.

De eadem materia renunciationis factæ per fœminas profitentes in Monasterio, parentum, ac fratrum, aliorumque successionibus; An eas ità extraneas faciat, ut eorumdem renunciatariorum intestata successio, aliis remotioribus collateralibus potiùs aperiatur.

Disc. III.

Marsicana successionis.

De renunciatione facta per fœminam nubentem in sæculo ad favorem fratris, cum expressione, ut ea realis esse debeat, an excludat renunciantem ab ipsius renunciatarii intestata successione; Qua occasione agitur de explicatione hujusmodi terminorum renunciationis realis, vel personalis, sive translativæ, vel extinctivæ.

Disc. IV.

Romana Fideicommissi de Steccatis.

De eadem materia renunciationis factæ per Monialem, an sit realis, vel personalis, ad effectum, ut cessata persona contemplata, cessare debeat, necnè; Et de alia distinctione renunciationis translativæ, vel extintivæ; Et an renunciatio capiat fideicommissa.

Disc. V.

Romana seu Urbevetana successionis.

De eadem materia renunciationis factæ per fœminam carnaliter nubentem, an capiat fideicommissum, quod contineat strictam, ac pœnalem alienationis prohibitionem.

Disc. VI.

Romana Fideicommissi.

De eadem materia renunciationis factæ per sororem fratribus occasione dotationis, an capiat fideicommissa per renunciatariorum obitum purificanda favore renunciantis, adeò ut jura renunciata, ad extraneos etiam transmissibilia sint; Vel potiùs renunciatio dicatur personalis, adeò ut per renunciatarii mortem resolvatur; Et incidenter de solemnitatibus, præsertim

sertim illa insinuationis, quæ requiritur in donationibus, an in hujusmodi renunciationibus requiratur.

Disc. VII.

Bononien. successionis, seu fideicommissi.

De renunciatione facta per virum ingredientem Religionem, an dicatur personalis, adeò ut suffragetur ei soli, cujus intuitu facta est, ad cujus favorem faciat numerum, & partem; Vel potiùs sit realis, ità ut eo habito pro non extante, suffragetur omnibus.

Et an renunciatio facta per ingredientem Religionem, capiat successiones obventas post professionem.

Disc. VIII.

Auximana dotium.

De eadem materia renunciationis factæ per sorores uni, vel pluribus fratribus, an sit realis, vel personalis, sive translativa, vel extinctiva, ad eumdem effectum, an scilicet prodesse debeat solùm personis contemplatis, quibus facta est, vel potiùs omnibus coæquale jus habentibus; Et incidenter, an, & quando renunciatarius, seu refutatarius fideicommissi, vel alterius juris sibi de futuro debiti, renunciantem in ejus auctorem agnoscere dicatur, ut ad sibi incumbentia onera teneri debeat.

Disc. IX.

Viterbien. hæreditatis.

Renunciatio facta bonis paternis & maternis, an capiat successionem fraternam, quæ ad fratrem defunctum obvenerunt à patre, & matre; Et de quibus bonis talis renunciatio intelligenda sit.

Disc. X.

Arianen. successionis.

De renunciatione facta per virum ingregientem Religionem, an illum excludat à successione parentum, vel aliorum, quorum favore renunciatio facta est.

Disc. XI.

Sabinen. bonorum.

An renunciatio facta per ingredientem Monasterium, obstet intestatæ successioni ejus, qui sit hæres renunciatarii, adeò ut quæstio non sit de immediatâ successione renunciatarii, sed de mediatâ.

Et an renunciatio facta per novitium, subjaceat formæ præscriptæ per Concilium Tridentinum, ubi ea sit correspectiva, & ex causa onerosa.

Disc. XII.

Bononien. de Lucatellis.

An renunciatio facta patri binubo, capiat necessariam successionem renuncianti debitam in bonis ejus matris, in exclusionem filiorum secundi matrimonii, Vel potiùs ista species successionis, remaneat extrà renunciationem.

Disc. XIII.

Romana donationis, vel hæreditatis.

De renunciatione, quæ per puellam in sæculo nubentem, occasione donationis facta sit parentum, ac aliorum successionibus, quarum mentio habita sit, an dici possit invalida, utpotè facta sine consensu eorum, de quorum successione agitur; & an, & quando hujusmodi renunciationes exigant solemnitates statutarias, quarum defectus illis obstet, necnè.

Disc. XIV.

Faventina, seu Ravennaten. renunciationis.

De materia læsionis, quæ cadat in renunciationibus, quæ per puellas occasione nuptiarum, ac dotis fiant, an, & quando intret, ipsamque renunciationem inficiat, necnè.

Et incidenter, an renunciatio, quæ invalida prætenditur, impediat, necnè actiones, vel remedia, quæ renuncianti aliàs com-

competerent, si renunciatio facta non esset.

Disc. XV.

S. Severinæ supplementi legitimæ.

An & quando renunciatio facta per matrem prædefunctam, obstet filiis ex propria persona venientibus.

Disc. XVI.

Romana, seu Iannuen. renunciationis.

An, & quando valeat, & obligatoria sit renunciatio futuris successionibus viventium, seu pactum de non succedendo ad materiam text. *in l fin Cod. de pact. & in l. pactum quod dotali C. de pact. convent.*

Disc. XVII.

Romana renunciationis, seu bonorum.

An, & quando renunciatio facta occasione ingressus in Religionem, vel Monasterium, resolvatur, seu aliàs cesset per mutationem status renunciantis, quia nempè ad sæculum redeat, sive ad Episcopatum, vel ad aliam dignitatem assumatur, aut ad aliam Religionem, vel Monasterium transeat.

Disc. XVIII.

Interamnen. renunciationis.

An renunciatio facta patri dotanti per filias occasione nuptiarum carnalium, istas excludat ab ipsius patris renunciatarii intestata successione, ob ejus fratres vel agnatos, qui ex Statuto patriæ fœminas excluderent, si agatur de bonis existentibus extrà territorium statuentis, in diverso loco, in quo mors defuncti contingat, ac successio aperiatur.

SVMMA
SIVE COMPENDIVM

Eorum, quæ in Foro magis practicabilia continentur in hoc libro XI. Par. III. de Renunciationibus.

INDEX CAUSARUM

Hoc titulo de Renunciationibus ordine alphabetico per Diœceses dispositus.

A

ARianen. successionis, disc. 10. fol. 23.

Auximana dotium, disc. 8. fol. 20.

B

BOnonien. de Lucatellis, disc. 12. fol. 27.

Eadem successionis de Fabrettis, discurs. 1. fol. 1.

Eadem successionis, seu fideicommissi, disc. 7. fol. 19.

F

FAventina, seu Ravennaten. renunciationis, disc. 14. fol. 31.

I

INteramnen. renunciationis, disc. 18. fol. 42.

M

MArsicana successionis, disc. 3. fol. 7.

R

ROmana donationis, vel hæreditatis, disc. 13. fol. 29.

Eadem Fideicommissi disc. 6. fol. 14.

Eadem fideicommissi de Stentis, disc. 4. fol. 10.

Eadem hæreditatis de Lanuvi disc. 2. fol. 5.

Eadem renunciationis, seu bonorum, disc. 17. fol. 38.

Seu Iannuen. renunciationis, disc. 16. fol. 35.

Seu Vrbevetata successionis, disc. 5. fol. 12.

S

SAbinen. bonorum, disc. 11. fol. 25.

S. Severinæ supplementi legitimæ, discurs. 15. fol. 33.

V

VIterbien. hæreditatis, discurs. 9. fol. 22.

PARS TERTIA.

DE RENUNCIATIONIBUS.

DISCVRSVS PRIMVS.

BONONIEN. SUCCESSIONIS DE FABRETTIS

INTER

ALIQVA MONASTERIA MONIALIVM.

Responsum pro veritate.

An renunciatio facta per filiam paternæ successioni occasione ingressus in Monasterium, eam ab intestatâ patris renunciatarii successione excludat, ob existentiam aliarum filiarum æquè monialium, quæ non renunciaverunt.

Et an hujusmodi renunciationes factæ per ingressas, vel ingressuras Monasterium, subjaceant solemnitatibus statutariis.

Et de aliquibus generalibus prænotationibus ad hanc renunciationis materiam.

SUMMARIUM.

1 *Quod materia renunciationum sit frequens & involuta, & quare.*
2 *Quare congruat repetere casus cadentes sub eisdem articulis.*
3 *Distinctiones, ac termini sunt notorii, sed punctus est in in applicatione.*
4 *Quot species quæstionum cadant in materia.*
5 *De renunciatione extinctiva, seu abstentiva, & qualis sit.*
6 *De translativa.*
7 *Quomodo dignoscatur, an sit extinctiva, vel translativa.*
8 *De renunciatione reali.*
9 *De personali.*
10 *Quando una, vel altera species dignoscatur, & de distinctione inter eam, quæ fit occasione matrimonii carnalis, vel spiritualis.*
11 *Quando hæc distinctio procedat, & quomodo intelligenda sit.*
12 *Facti series, seu casus particularis quæstionis.*
13 *An renunciationes, quæ fiant per ingressuros in Religionem in statu seculari subjaceant solemnitatibus Statutorum laicalium.*
14 *Cum tribus sequentibus, De eodem &c., ut non requirantur.*
18 *De ratione, ob quam dictæ solemnitates non requirantur.*
19 *Quando ea, quæ sunt onerosa, & prohibita censeantur favorabilia, & permissa.*
20 *& duobus sequentibus, De distinctione, cum qua intelligenda sit utraque opinio in quæstione de qua nu. 14. & seqq.*
23 *An & quando renunciatio excludat monialem renunciantem, vel Monasterium à successione renunciatarii.*
24 *Ad quos effectus renunciationes procurari solent à puellis &c.*
25 *Quomodo voluntas renunciantis, & renunciatarii regulari debeat.*
26 *De applicatione ad casum specialem controversia.*
27 *Ubi omnes fœminæ sint moniales, quarum una renunciavit, & altera non.*
28 *Quid de concursu æquali fœminarum quarum aliquæ sint nuptæ, & aliæ non.*
29 *Quod non debeant attendi formalitates verborum.*
30 *De errore procedendi cum generalitatibus non bene applicando ad casum.*

DISC. I.

Successionum, aliorumq; juriū, ac bonorum renunciationes, quæ parentibus, vel fratribus (pro Italiæ præsertim communi usu), occasione matrimonii carnalis, per puellas; Alterius verò spiritualis, per illos utriusque sexus, fieri solent; Nimium frequentes in foro producunt quæstiones antiquioribus penè ignotas, apud modernos autem nimium involutas, extensivè quidem, ob earum frequentiam, magnam habentes latitudinem, intensivè autem, intrà breves juris cancellos restrictas, adeo ut, quo ad ea, quæ juris sunt, unicus ac brevis discursus, universam materiam comprehendere sit aptus, cum nulla desuper dignoscatur legum antinomya, seu articulorum perplexitas; Latitudo autem, [ad instar præsertim fidei commissariæ materiæ, ex eo provenire videtur, quod facti, ac voluntatis potius quæstiones esse dignoscantur, ideoque certam generalem, seu uniformem regulam, cuicumque casui applicabilem, recipere non sunt aptæ, cum pro singulorum casuum peculiari qualitate, ac circumstantiis, varia decisio resultet.

Hinc proindè, ut in præmissa fideicommissaria, aliisque similibus materiis ambiguæ voluntatis advertitur; Citra superfluæ repetitionis notam, plures casus, vel quæstiones, licèt sub eisdem terminis, vel conclusionibus cadentes, adnotare congruum est, ut ita ex dissimili eorum, (quamvis prima fronte similium) determinatione, edoceamur, quomodo hujusmodi quæstiones decidendæ veniant, cum verè erroneum sit, idque tot æquivoca producat, cum solis generalitatibus in hac materia procedere.

2

Apud omnes etenim, ex concordi sensu, recepta est generica propositio, super qua, utpote notoria, & indubitata, nauseativum quidem, ac irrisione dignum est magnam allegationum congeriem facere, ita cum improbo, ineptoque labore, chartas inaniter replendo, ut scilicet renunciantibus jura sua, non detur amplius regressus.

3

Punctus autem est in applicatione, ob ejusdem regulæ limitationes, quę quatuor habent vias, ex quibus manant, atq; fori quotidianas quæstiones producunt; Unam scilicet invaliditatis actus, ob aliquas non adhibitas solemnitates, cum tunc renuncians pro non renunciante habeatur; Alteram compræhensionis, an scilicet capiat successiones, vel jura, de quibus quæstio sit; Tertiam resolutionis, seu cessationis, ob causæ vel præsuppositi cessationem, sive ob status rerum immutationem, Et quartam demum (positis validitate compræhensione, & non resolutione), super actus rescissione, ex læsionis vitio.

4

Pro istis autem, vel earum aliquibus limitationibus regulandis, totiusque materiæ tractatione; Duos habemus terminos generales, super ipsius renunciationis natura, seu qualitate, ex qua decisio quæstionis pendere videtur; Alia siquidem est renunciatio, quæ extinctiva, seu abstentiva, vel abdicativa dicitur, per quam ille, qui renunciat, nihil det, vel in renunciatarium transferat, sed solum de medio se tollat, atq; negativè se habeat, ita se faciendo, vel habendo mortuum, atque in rerum natura non extantem, ut aliis æqualibus, vel remotioribus locum aperiat; Sive ut iis, qui alias cum eo aliquam obligationem, vel servitutem habeant, disponendi libertatem tribuat, perindè, ac si non existeret.

5

Alia verò translativa dicitur, quæ in ipso renunciante, jurium, vel bonorum præviam saltem instantaneam, ac intellectualem præsupponit acquisitionem, eademque jura, vel bona renunciata, tanquam propria, per implicitæ donationis speciem, in renunciatarium transfert, qui non jure suo per obstaculi remotionem, ut in præcedenti specie, illa obtinere dicitur, sed ex jure, vel persona ipsius renunciantis, in quo ipsum jus renunciatum substantiari, seu radicari dicitur, ejus tamen utilitas, vel effectus, renunciatarii commodo cedit.

6

Ad unam verò, vel alteram speciem distinguendam, certant Juristę, aliquas desuper tradendo regulas pro hujusmodi natura, seu qualitate metienda, præsertim verò in verborum formulis persistendo, & an bona, vel jure renunciata, in dativo, vel in accusativo posita sint, ut præsertim cæteris relatis advertitur *per Rotam apud Bichium dec. 631.* cum similibus ponderationibus, seu verius frigiditatibus; Huiusmodi siquidem, vel similes verborum formulæ, aliqua quidem ponderatione dignę videntur, ad unum ex argumentis, seu adminiculis inducendum, quod alia confoveat, non autem, ut certam, ac determinatam regulam inducere id aptum sit, quasi quod eo ipso, quod verba, unam, vel alteram habeant formam, pro constanti (aliud non inquirendo) una, vel altera renunciationis qualitas, vel natura statui debeat, cum frequentius, ex Notariorum potius loquendi stylo, verborum formulæ manent, quam ex voluntate ipsorum renunciantium, dum frequentius inexperti adolescentis vel puellæ sunt, adeò ut, verè irridenda leguleica ineptia videatur, in sola verborum formalitate, principalem vim constituere, cum facti circumstantia, iuxta consuetam conjecturalium naturam, seu regulam, unitim ponderandæ sint, inter quas verisimile, seu inverisimile potissimum fortiri debet locum, ex regionis moribus, ac personarum qualitate arguendo.

7

Altera diversæ qualitatis, vel naturæ distinctio est, inter eam renunciationem, quę realis dicitur, & ac eam, quæ sit personalis; Realis etenim ea est, per quam renuncians non unius, vel alterius personæ affectione moveatur, vel particularem habeat respectum; Sed generaliter, ac indeterminatè se mortuum faciat, atque à successionibus, vel juribus renunciatis, extraneum, ac omninò alienum, non curando, an ad unius, vel alterius personæ commodum renunciationis effectus cedat.

8

Personalis autem ea est, quæ unius, vel plurium personarum intuitum, vel favorem concernat, ad hoc, ut actus, vel effectus renunciationis, earum tantum, non autem aliorum commodo cedat, sive per viam extinctivæ, sive per alteram translativæ renunciationis actus sequatur; Atque ab his distinctionibus, vel terminis, in omnibus controversiis, seu discursibus repetendis, vel supponendis, tota materia pendet.

9

Ad hujusmodi autem realis, vel personalis, diversas species distinguendas, pariter, ac magis scinvolvunt Scribentes, potissimum verò ipsius renunciationis causam ponderando, an scilicet spiritualis vel carnalis matrimonii, vel status occasione fiat, quasi quod renunciationes, quæ per puellas carnaliter nubentes fiant, personales censendæ sint; Reales autem illæ, quæ per utriusque sexus personas, occasione professionis in Religione, vel assumptionis vitæ spiritualis fiant, ut hoc secundo casu amor Dei, ac vitæ spiritualis, præcipuum sit renunciandi motivum, ut renuncians temporalibus omnibus abdicatis promptius: ac expeditius Deo famulari, atque spiritualibus incumbere valeat, juxta distinctionem, super qua multa cumulat elaboratus *additionator ad decis. 523. par. 4. rec. tom. 3.* & pluries habetur *hoc titulo*, atque in pluries ibidem recensitis decisionibus, cum ea hodiè volitet etiam per ora illorum, qui nullam facientes librorum aperturam, per traditiones more pfytacorum sciunt totum id, quod dicunt.

10

Verùm erroneum pariter est, atque pragmaticorum consueta leguleica ineptia, in hac distinctione, certam vim constituere; Sive ex ea certam, ac generalem desumere regulam; Unius etenim, vel alterius vitæ, seu status qualitas, argumentum quidem est, cum aliis conjungendum, pro una, vel altera renunciationis qualitate, vel specie metienda, non autem, ut certam inducat probationem, seu certam statuat regulam, cum tanquam quæstio voluntatis (ex ipsius substantia metienda,) verè determinationem recipiat, pro singulorum casuum qualitate, & circumstantiis.

11

His igitur pro omnium controversiarum, seu discursuum generali norma prænotatis; Quatenùs ad hanc facti speciem pertinet, Cum abintestato obiisset Franciscus Maria Fabrettus, tribus superstitibus filiabus, quæ omnes vitam spiritualem

ritualem eligentes, in diversis Monasteris professionem, jam emiserant, quarum duæ amplam renunciationem (juxtà illius Civitatis pingue formularium) patri, ejusque hæredibus fecerant; Altera vero non; Hinc propterea orta est controversia, an renunciationes obstarent filiabus, quæ eas fecerant, seu Monasteriis ex earum personis venientibus, adeò ut intestata successio, soli filiæ, quæ non renunciaverat, vel ejus Monasterio, debita esset; Seu potius omnibus æqualiter deberetur; Desuper autem, meo pro veritate voto expetito, in notulis pro stylo transmissis, duo continebantur puncti; Primò scilicet super dictarum renunciationum invaliditate ob non servatas illius statuti Bononiæ solemnitates; Et secundò, quatenus essent validæ, super earum operatione.

Ad primum; Cum hujusmodi renunciationes factę essent per puellas in statu merè sæculari, priusquam habitum monasticum susciperent; Hinc 13
proindè motivabatur per sapientes de partibus, quod ita remanerent Statuto subjectę, ideoque ob non servatas solemnitates ab eo præscriptas, renunciationes remanerent invalidæ, ob decretum annullativum ejusdem Statuti, ut in specie aliis relatis habetur *apud Grat. discept. 195. per tot. & Rotam apud Duran. decis. 121. num. 41. repetit. par. 5. rec. dec. 125. & apud Dunozet. decis. 641.* ubi concordantes.

Verum respondi, quod istud motivum parùm tutum videbatur, quoniam hujusmodi renunciatio- 14
nes, vel dispositiones quamvis in statu laicali factæ, quoties id sequutum sit in limine ingressus in Religionem, eiusque ingressu, non subjacent solemnitatibus, ut firmatur *apud Buratt. decis. 461. num. 10. cum seqq.* atque recedendo à firmatis *apud Dunozett. dicta decis. 641.* verius esse statuitur *coram eodem decis 676.* Istamque posteriorem opinionem Rota postmodum sequuta est *pluries*, præsertim *apud Otthob. decis. 10. num. 48. apud eumdem Dunozett. decis. 951. & 954. decis. 161. num. 8. & seqq. par. 10. rec.* & advertitur *sub tit. de donat. disc. 15. & sub tit. de Regular. disc. 58.*

Et quamvis, ut *eod. disc. 15. de donat. & d. 58. de Regular.* insinuatur, id parum probabile mihi videatur, quoniam ex magis recepta opinione, de qua 15
ibi, in renunciationibus, aliisque dispositionibus, quæ per hujusmodi ingressuros fiunt, antè susceptionem habitus, & priusquam novitiorum statum assumant, non requiruntur solemnitates præscriptæ *per Sac. Concil. Trident. sess. 25. de regul. cap. 16.* juxtà decisiones, & auctoritates ibidem allegatas, quasi quod illæ solùm præscriptæ sint, ad occurrendum inconvenientibus, ne ipsimet Religiosi, habentes novitium in eorum manibus, ac potestate, curando eum ita ad favorem Religionis, vel aliorum, bonis spoliari, illum quamvis invitum, utpote bonis temporalibus destitutum, cogant ad profitendum, undè propterea resultet inconveniens, quod ita inexpertus adolescens, seductionibus de facili subjectus, imprudentes dispositiones facere posset, utraque solemnitatum via, seu beneficio cessante.

Attamen id non reputatur considerabile, ex ea potissimum ratione, quod hujusmodi dispositiones naturam habent donationum causa mortis, sive ul- 16
timarum voluntatum, dum non sequuta professione in Religione, resolvuntur, ideoq; non afferunt renuncianti illud præjudicium irretractabile, cujus ratione solemnitates desiderari solent, ut advertitur *apud Buratt. dicta decis. 461.*

Intrat enim dilemma, quod aut renuncians professionem emittit, & tunc tanquam jam mortuus Mundo, temporalia curare non debet, cum eorum incapax ita efficiatur, ideoque nil ejus interest, an magis ad unum, quam ad alterum bona, quæ jam reliquit, pertineant; Aut non profitetur, & tunc, cum actus resolvatur tanquam ex cessante præsupposito (ut alibi etiam hoc titulo advertitur) ideircò nullum exinde resultat præjudicium; Adeò ut, quemadmodum in testamentis, aliisque ultimis voluntatibus, quæ per ingressuros fiunt, huiusmodi solem- 17
nitates non desiderantur, ita in præsenti contingat; Ideoque probabilis ratio dubitandi solum cadat, ubi renunciatio, vel altera dispositio, ita concipiatur, quod etiam non sequuta professione, ipsoque disponente ad sęculum regrediente, actus remaneat firmus, ac irretractabilis.

Istaque videtur magis congrua ratio, quam altera deducta ex §. *illud Auth. de Monach. & cap. de his de* 18
Sepultur. cum qua plures procedunt relati *Sanchez ad præcept. Decal. lib. 7. cap. 6. n. 19. & 20. Barbos. in collect. ad Concil. dicta sess. 25. de regular. cap. 6. n. 35.* & in supra allegatis decisionibus, quod scilicet habentibus hoc pium propositum, libertas disponendi concedenda sit, ideoque temporalium legum vinculis detenti esse non debeant, quoniam revera hujusmodi statutariæ provisiones, quæ fiunt ad consulendum ætati, vel sexus imbecillitati, non cõtinent onus, & ligamen, sed potius favorẽ, ac beneficium eorumdem, ut ipsorum indemnitati consultum remaneat.

Ad instar eorum, quæ insinuantur *sub tit. de testamen. disc. 8.* in proposito *Sen. cons. Liboniani*, ut non importet testatoris ligamen, sed favorem; Ac etiam circa prohibitiones, quæ fiant super legitima filiorum, quæ onera, & conditiones non recipit, u- 19
bi in eorumdem filiorum favorem, ac provisionem tendant circa prohibitionem, ne patri quæratur ususfructus, vel circa administrationem, seu aliam dispositionem; ideoque non videtur congrua ratio ex defectu ejus applicationis.

Et nihilominus, pluries de hac materia agendo, dicere consuevi (quamvis deficientibus decisionibus, vel doctrinis ad hujusmodi distinctionem descendentibus, ista reputaretur unum ex meis ratiocinijs,) ut scilicet utraque opinio in hoc proposito rectè conciliabilis videatur, inspiciendo qualitatem renunciationis; Si etenim ea bene ordinata sit favore parentum, vel fratrum, seu aliorum, erga quos benè ordinata ratio, ita exigat, puta, quia sint dotantes, seu aliàs benefactores &c. Et tunc rectè posterior opinio recipienda veniat, cum tali casu etiam in renunciationibus, quæ fiunt per puellas carnaliter nubentes occasione dotis, quæ eis constituitur, probabiliùs hujusmodi solemnitates desiderandæ non veniant, ut advertitur infrà *disc. 6.* Secùs autem, ubi facti circumstantiæ suadeant actus improbabilitatẽ, ac fraudis, vel seductionis probabilem suspicionem. 20

Potissimè verò ubi agatur de ingressuro Religionem capacem in communi, cum tunc nimium ejusdem renunciantis interesse soleat, renunciationem factam non esse, vel factam non substineri, ideo- 21
que bona deferri ad Religionem, vel Monasterium, tùm ob quandam ferè communem Religionum, ac Monasteriorum consuetudinem, ab Ecclesia toleratam, ut ipsimet priores domini, in toto, vel in parte, suorum bonorum, seu eorum fructuum administrationem, ac dispositionem habeant; tùm etiam ob casus, qui contingere possunt transitus ad Episcopatum, vel ad alium statum, sive de una Religione ad alteram, adeo ut infinitum penè numerum agnoverim hujusmodi Religiosorum, qui faciendo

renunciationem in adolescentia, quando id, quod agant forsan ignorant, præsertim circa temporalia, majorem renunciationis, quàm professionis habuerint pœnitentiam; Ac etiam quia ità intrare videtur præmissa ratio, ob quam Concilium Tridentinum solennitates præscripsit, quoniam ità, in ea tenera ætate seducti adolescentes, ab iis, qui eorum bona captare studeant, induci solent ad ingrediendum Religiones, quamvis verum spiritum vocationis non habeant.

Ideoque pro facti qualitate ista quæstio pro meo judicio decidenda videtur, amplectendo unam, vel
22 alteram opinionem, pro ut facti qualitas, seu renunciationis bonus ordo, ex prudenti arbitrio suadebit, non autem judaico more cum generalitatibus in omni casu procedendo.

Quo verò ad alterum punctum principalem, circa validæ renunciationis operationem; Cum ad
23 favorem renunciantium, vel Monasteriorum ex earum persona venientium, ponderarentur ea, quæ cæteris relatis habentur firmata in puncto monialis, per Rotam *apud Dunozett. decis. 346. repetit. decis. 543. par. 5. rec.* & post *Tamburin. de jur. Abb. decis. 6.* sæpius in aliis recepta, præsertim apud eundem *Dunozett. dicta decis. 641. repetit. apud Marin. resol. 190. lib. 2.* qui Monasterii quoque jura tuetur.

E'converso autem, contra monialem renunciantem, vel eius Monasterium ponderarentur firmata *apud eumdem Dunozett. decis. 676.* ubi in hac parte recedit à *dicta decis. 641.* ac etiam *coram Bichio decis. 631.* & *in Romana hæreditatis de Lanuviis coram Taja in casu*, de quo infrà *disc. seq.* & in aliis.

Hinc proindè, ut eam, quæ dari potest, dictarum contrariantium decisionum, aliarumque auctoritatum conciliationem præberem, illaque tollerem æquivoca (si possibile est) cum quibus frequenter procedi sum expertus; Advertebam (ut initio præmissum est) quod verè ista, non juris, sed voluntatis ac nudi facti est quæstio, ideoque erroneum est, cum generalitatibus procedere, atque decisiones in aliquibus casibus editas, cuicumque applicare, cum ex casuum distinctione, eorumque particulari qualitate, ac circumstantiis, varia decisio, pro eorum varietate pendeat.

Ad duplicem etenim effectum, hujusmodi renunciationes procurari, ac reportari solent; Primò
24 nempè, ac principaliter, ad effectum obtinendi libertatem disponendi de bonis suis, etiam cum extraneis, ita scilicet tollendo obstaculum necessariæ successionis ratione legitimæ, vel fideicommissi, vel crediti dotium maternarum, aut ex dispositione *text. in l. fœmineæ Cod. de 2. nupt.* cum similibus, ut advertunt, aliis relatis, *Apont. consil. 39. & 40. lib. 1. Capyc. Latr. decis. 3. num. 26. & seqq. Rot. apud Gregor. decis. 85. apud Dunozett. dicta decis. 346.* alias *543. par. 5. rec. apud Otthob. dicta decis. 10.* cum aliis *per Add. ad decis. 523. par. 4. rec. tom. 3.* & sæpius.

Ideoque, ubi ipsius renunciatarii dispositio, de eius bonis inter vivos, vel per ultimam voluntatem accedat, cessant comprehensionis quæstiones, & an ipsius renunciatarii hæreditas, vel successio sub renunciatione cadat, ut apud allegatos; solumque isto casu intrat inspectio nullitatis actus, ob non servatas solemnitates, vel altera rescissionis ex capite læsionis.

Secundò autem in casu non factæ dispositionis, ac mortis ab intestato procurari solent ad effectum ut ita, sublato renunciantis obstaculo, pinguior, ac integra sit successio aliorum filiorum, vel eorum, quos potius pater, vel qui renunciationem reportavit, ejus voluit intestatos successores, quam renunciantem.

In hujus autè voluntatis regulatione, ferè omnes hujus materiæ quæstiones esse solent, atque in ea, ut præmissum est, se involvunt scribentes, qui merè pragmaticum stylum sequendo, in generalitatibus, vel in decisionibus, ac doctrinis malè adhæ-
ram immorantur, cum revera totum pendeat à distinctione casuum, sive ab istorum circumstantiis
verisimilem renunciantis, ac renunciatarii, præsertim istius voluntatem suadentibus, & an immutato
statu rerum verisimiliter voluntas esset, ut renunciatio resolvi, vel effectum sortiri non deberet, sivè
quod cogitato casu, ea facta non esset, juxta diversas casuum species, de quibus in aliis controversiis *hoc eodem tit.* ex quorum combinatione, ad veritatis notitiam, seu decisionis regulationem deveniri potest.

Applicando autem ad rem; In hac facti specie agebatur de renunciationibus per filias patri dotanti factis de tempore, quo filium masculum habebat, cujus intuitu, pro communi præsertim Italiæ
usu, nimium verisimile est, quod pater, filias ita provi-
videndo, de earum renunciatione sollicitus fuit, ut
ita, sublatis omnibus quæstionibus, quæ super statutorum intelligentia cadere solent, filius masculus familiam propagaturus, atque paternam domum conservaturus, integrum assem paternum, & maternum, aliorumque majorum obtineret, & consequenter potiùs ex voluntate renunciatarii, quam ipsarum renunciantium, quæ inexpertæ puellæ ad hæc nonsolent cogitare, nec reflectere, an renunciationes essent personales potiùs quam reales, id est factæ intuitu personæ fratris, eiusque filiorum, vel ejusdem patris, quatenus frater quoque deficeret, pro dicta disponendi libertate, quatenus ista ad exercitium deducatur.

Utraque autem circumstantia cessante, ob fratris prædecessum, patri absque prole, atque ob ejusdem patris obitum, ab intestato, superstitibus una, vel pluribus filiabus, vel neptibus, & sic personis ejusdem sexus, undè propterea non urgeat ea ratio quæ pro communi usu, favore sexus, ac agnationis urgere solet, quoties altera non urgeat personalis demerentia, tunc nulla subest congrua ratio, cur pater, unas volverit esse filias, & alias, (ut vulgò dicitur) privignas, ut in his terminis patris renunciatarii ab intestato decedentis, pluribus relictis filiabus, quarum aliquæ renunciaverant, aliæ verò non, agunt *Bald. consil. 437. lib. 1. Cravet. consil. 42. Gall. consil. 64. n. 8. & 9.* & alii, de quibus *apud Marin. dicta resol. 89. num. 20.*

Clarius verò, ac extrà controversiam, ubi earumdem filiarum eadem sit conditio dum omnes erant moniales professæ, ex quarum persona æquiliter earum Monasteriis successio deferebatur, ideoque
non intrabat, illa diversa ratio, quæ etiam inter filias, vel ex eadem ratione inter sorores, aliasque decedentis renunciatarii conjunctos cum eadem proportione cadere solet, ubi earum dispar sit conditio, vel status, quia nempè aliquæ sint moniales jam professæ, aliæ verò nuptæ in sæculo, filios habentes, vel probabiliter sperantes; Siquidem cum spectato effectu, non ipsa filia, vel soror monialis succedat, sed monasterium, quod est extraneum, E converso autem ipsæ filiæ, vel sorores nuptæ, earumque sperati filii, & descendentes successionem habeant, undè propterea commodum saltem pro nostra spe vel crudelitate, futurum est proprii sanguinis, hinc proindè intrat ex verisimili voluntate personarum discretio.

Eademque intrat, ubi aliquæ ex filiabus, vel aliis fœminis essent jam nuptæ, & congruè dotatæ, aliæ verò

verò adhuc innuptæ, quoniam ubi etiam rerum ſtatus varietur, quia nempè poſtea decedant maſculi de tempore renunciationis exiſtentes, adhuc tamen ceſſare non dicitur voluntas renunciatarii, ut reſolvatur renunciatio ex probabili motivo, ita faciendi magis qualificata, & conſpicua matrimonia illarum puellarum, quæ adhuc ſuperſunt innuptæ juxta ponderationes, de quibus *ſub tit. de feud. diſc.* 14. in propoſito legum vigentium in utriuſque Siciliæ Regnis, ſuper fœmina innupta, ſeu in capillo ſecundo genita in feudorum ſucceſſione præferenda filiæ primogenitæ nuptæ, & dotatæ, cum ibi contentis declarationibus, atque docet quotidiana praxis.

Atque exindè deſumebam rationem, ob quam iſte pater de duarum filiarum primò in Monaſterium ingreſſarum renunciatione ſollicitus fuerit, non autem de illa ultimæ, quoniam defecto maſculo, cuius intuitu has diligentias prudenter pro noſtris moribus adhibebat, id neglexit, veriſimiliter pro neglectis habendo etiam aliarum filiarum renunciationes.

Hinc propterea dicebam in hoc Reſponſo, ac frequenter in aliis dicere conſuevi, quod pro meo ſenſu contemptibiles videntur ponderationes fieri ſolitè ob formulas verborum, vel clauſularum; Sive
2.9 an renunciatio concepta ſit etiam pro hæredibus extraneis, Vel an adſit, necne verbum generale *quibuſcumque*; Sivè an adſit verbum denotans realitatem, cum ſimilibus ineptiis, ac frigiditatibus; Quoniam, ut advertitur in pluribus diſcurſibus ſequentibus præſertim duobus proximis, ſatis notum eſt, quod iſtæ verborum formulæ non ſunt Partium, ſed Notariorum eas tranſcribentium ex formulariis, ſivè (ut ſæpius, tàm in Notariis, quam in ipſiſmet Advocatis minutarum Conſultoribus expertus ſum) pro ſtylo tranſcribendi formulas, & cautelas adhibitas in renunciationibus factis per filias Principum, & Magnatum, habentium filios, vel agnatos, atque pro facti qualitate principaliter reflectentium ad faciendum eam fœminam, etiam ex politicis, ſeu aliàs prudentialibus motivis, tam actu, quam habitu omninò extraneam à ſucceſſione; Atque in hoc conſiſtit noſtra ſimplicitas, ob quam reddimur apud aliarum ſcientiarum profeſſores, contemptibiles, quòd ſcilicet, non diſtinguimus caſum à caſu, magnificandò aliquam ſpecialem doctrinam non reflectendo ad diverſas circumſtantias; Ideoque in iſta potiſſimum materia, principaliter, ac omninò præ oculis habenda eſt illa, quæ in omni alia, præſertim fideicommiſſaria materia, adeo frequenter inſinuata eſt propoſitio, ut non cortex, & formula verborum, ſed ſubſtantia veriſimilis voluntatis inquiri debeat pro facti qualitate, ac ſingulorum caſuum circumſtantiis.

ROMANA
HÆREDITATIS
DE LANVVIIS
PRO
BERNARDO EVANGELISTA CUM MONASTERIO S. ANNÆ.

Caſus deciſus per Rotam pro Bernardo, poſteà concordatus.

De eadem materia renunciationis ſa-
Card. de Luca Pars III. de Renunciat.
ctæ per fœminas profitentes in Monaſterio, parentum, ac fratrum, aliorumque ſucceſſionibus; An eas in extraneas faciat, ut eorumdem renunciatariorum inteſtata ſucceſſio, aliis remotioribus collateralibus potiùs aperiatur.

SUMMARIUM.

1 *Facti ſeries.*
2 *Reſolutiones hujus cauſæ.*
3 *Aliæ reſolutiones in alia cauſa ſuper eadem renunciatione,*
4 *Quod renunciatio eſſet realis, ac extinctiva, & quarè.*
5 *Illa quæ ſit occaſione Religionis eſt realis.*
6 *Quid operetur pactum de non petendo.*
7 *De difficultatibus adverſus dictam realitatem.*
8 *Quod ſit error concipere renunciationes puellarum latino ſermone.*
9 *Quomodo iſtæ quæſtiones decidi debeant, ac diſtingui ſpecies renunciationis.*
10 *Donatoris, vel renunciantis declarationi eſt deferendum, & quando.*
11 *De varietate reſolutionum ſuper hoc eodem puncto naturæ renunciationis factæ per Monialem.*

DISC. II.

CUM Placida, & Scholaſtica de Lanuviis per Patrem, (qui plures filios maſculos habebat,) cum conſueta dote collocatæ eſſent in Monaſterio *Sanctæ Annæ*, atque pro communi uſu, ampliſſimam feciſſent renunciationem tàm parentum, quàm fratrum ſucceſſionibus, ad eorumdem, eorumque hæredum & ſucceſſorum quorumcumque favorem, cum amplis, ac effrænatis verbis, & clauſulis, quæ pro benè conſulto formulario in hujuſmodi renunciationibus adjici ſolent; Atque defunctis aliis fratribus, omnia bona conſolidata eſſent in Hieronymo Prælato Utriuſque Signaturæ Decano; Iſto imprudenter in decrepita ætate ab inteſtato defuncto, prætenſionem excitavit Bernardus quinto gradu civili per cognationem conjunctus, ut ſibi potius, quàm præfatis germanis ſororibus monialibus, quæ ob earum amplam renunciationem omninò extraneæ effectæ erant, hæc inteſtata ſucceſſio debita eſſet; Introductaque cauſa coram A.C. Sententia ipſi Bernardo favorabilis prodiit, in gradu appellationis approbata *per Rotam coram Taja*, cum bina reſolutione *ſub diebus 21. Iunij 1661. & 23. Iunii 1662.* Cumque adversùs has reſolutiones nova audientia Monaſterio conceſſa fuiſſet, atque ego pro Bernardo obtinente ſcribens, adhuc difficultatem haberem; Hinc proindè, me conſulente, controverſia finem habuit per concordiam, quæ attento præfatæ cauſæ ſtatu, nimium honeſta, potiuſque Monaſterio utilis fuit, ab eius etiam Advocatis conſulta, atque tunc per Rotam quoque deſiderata.

Iſta igitur cauſa ita ſopita, conſimilem prætenſionem excitavit alter eodem gradu conjunctus, atque pro neutra parte me ſcribente, eo quia non poteram ſcribere pro Monaſterio, minùſque honeſtum cenſui ſcribere pro alia parte ob difficultates deſuper habitas, quas occaſione facilitandi concordiam

in discursu ad veritatem edito explicaveram, In hac diversa causa, diversæ prodierunt resolutiones *coram eodem Taja.* quoniam *sub die 20. Aprilis 1668.* responsum fuit pro Monasterio, & *sub d ebus 27. Februarii 1665. & 11. Martii 1672.* responsum fuit contrarium, atque in hoc statu causa pendet.

Scribens igitur pro dicto remotiori cognato in
4 exclusionem germanarum sororum, more Advocati deducebam firmata *per Rotam coram Dunozetto dec. 676. & coram Bichio decis. 586. & 634.* istæque ultimæ decisiones in eadem causa *Arriminen. Successionis*, approbatæ fuerunt *prima Aprilis 1658. coram Bevilaqua;* Quod scilicet cum renunciatio facta esset patri, & fratribus pro eorum hæredibus, & successoribus quibuscumque, ita per istud generale, ac effrænatum verbum *quibuscumque* omnium complexivum, etiam pro remotioribus conjunctis stipulatum censeretur, ideoque renunciatio merè realis dicenda esset, quæ effecerit dictas fœminas omninò extraneas, seu mortuas, juxtà firmata in supra allegatis decisionibus, præsertim *coram Bichio*, in quibus concordantes.

Clarius verò, dum agebatur de renunciatione facta occasione ingressus in Monasterium, ac susceptionis vitæ spiritualis; Undè propterea intrat præ-
5 sumptio realitatis, quod scilicèt principale renunciantis motivum fuerit amor Dei, & abdicatio à bonis temporalibus, ut expeditiùs Deo famulari valeat ex deductis *apud Otthobon. decis. 10. num. 38.* & latius *in Romana hæreditatis de Tuscanellis 31. Maij 1649. coram Meltio*, cujus mentio habetur infrà *in Romana fideicommissi de Steccatis dis. 4.* & in allegatis decisionibus *coram Bichio.*

Item quia, renunciatio concepta erat per pactum
6 de non petendo, quod censeri facit renunciationem realem ex deductis *apud Montan. contr. 10. num. 1. Rovit. cons. 42. num. 13. & 14 lib. 1. Otthob. d. decis. 10. num. 39. & 40.* & plenè *in dicta Romana de Tuscanellis coram Meltio*, cum aliis in causæ decisionibus; Hisque addebantur alia verba ampla ibi, *nullo unquam tempore ex quavis causa, & occasione &c.* cum similibus.

Adhuc tamen (reflectendo ad veritatem) non modicam sentiebam difficultatem, stante meo sensu, in istis, vel similibus voluntatis quæstio-
7 nibus haberi solito, atque *disc. præcedenti*, etiam insinuato, ut scilicet verborum, & clausularum formulæ, utpotè Notariorum, vel Consultorum magis, quàm ipsarum Partium, negligi debeant; potissimè verò ubi, (juxta Urbis, & Status Ecclesiastici, parùm laudabilem usum,) concipiantur instrumenta in lingua latina, super actibus puellarum, vel ideotarum personarum, quæ nullatenus intelligunt hujusmodi formulas, vel clausu-
8 las, super quo plura colligit *Pignatell. consult. canon. 12.* Ideoque potius, ac omninò procedi debet inspecta substantia verisimilis voluntatis, desumendæ ex rerum statu, ac facti circumstantiis, eodem modo quo in fideicommissis, aliisque ambiguæ voluntatis quæstionibus procedendum est.

Ista vero regula retenta, quodque renunciatarii potiùs, de cujus successione agitur, quàm renun-
9 ciantis verisimilis volùtas indagari debeat, dicebam quod tunc hujusmodi verborum, & clausularum operatio admittenda esset, quando aliqua verisimilitudo assisteret etiam favore remotiorum transversalium, putà (pro Italiæ præsertim moribus) favore agnationis, & familiæ, in qua bona conservarentur, excluso Monasterio, quod in effectu extraneum est, sivè quod intrarent aliæ ponderationes, de quibus *disc. præcedenti*, vel juxta casum, de quo *in Romana testamenti, vel successionis* pro Cardinali Borromeo *sub tit. de testam. in supplemento* cum similibus, quæ prudenti homini suadeant, ut id verisimiliter volitum esset.

Secus autem, ubi turbato ordine legis, ac naturæ, atque cessante dicto agnationis motivo, resultaret effectus à partibus verisimiliter non cogitatus, neque volitus, ut remotis cognatis penè ignotis, atque neglectis, sæpiusque parum dignis, exclusis germanis sororibus, adeo probum, benèque ordinatum hæredem habentibus, successio aperiri deberet, cùm id prorsus improbabile sit; ut de me ipso dicere possem, quod ex magno sororum numero tres, adhuc habens moniales professas, quæ occasione profitendi, amplam ad mei favorem fecerunt renunciationem, ut in casu intestatæ mortis, mihi cordi esset potiùs successio remotorum agnatorum pro ea dilectione, quæ pro nostris moribus habetur erga familiam, & agnationem, ubi de illa adessent, non autem, ut in vim verborum, vel clausularum contentarum in instrumentis renunciationum exclusis germanis sororibus, exoris, vel saltem in nulla, vel modica respectivè existimatione habitis agnatis successio deferretur.

Duplici præsertim in hac facti specie circumstantia accedente; Primò nempè, quod defunctus, donec vixit nimio amore sorores prosequebatur, aliquos autem ex hujusmodi cognatis fortè non cognoscebat, seu agnoscere nolebat.

Et secundò, quod una ex dictis sororibus superstes, (ob alterius mortem, lite pendente, sequutam) valdè probata monialis in decrepita ætate constituta, cum juramento quoque declarationem fecerat, quod earum voluntas fuisset, renunciandi intuitu fratrum, eorumque descendentium; ideoque intrare videbatur conclusio sæpiùs insinuata *sub tit. de donat.* & alibi, ut quoties aliqua probabilis dubietas cadere valeat, adeo ut dispositio non sit omninò clara, eaque declarationis vel interpretationi capax sit, tunc ipsius donantis, vel renunciantis declarationi deferri debeat; potiùsmum autem, ubi ex probitate personæ, atque ex cessatione notabilis interesse proximi, omnis excludatur affectionis suspicio, ut in præsenti rectè dici posse videbatur, cum improbabile esset, quod probata monialis, quæ pro animæ salute, per sexagenta circiter annos vitam religiosam duxerat, jam decrepita, mortique proxima, cum animæ detrimento, absque privato interesse, hanc mendacem assertionem, per viam juratæ, ac formalis declarationis, directæ ad alterius valdè notabile præjudicium, facere voluerit, ideoque istæ non sunt quæstiones decidendæ cum verbis, sed cum facto, ejusque circumstantiis, ac propterea non juris scientia, sed juris prudentia in earum determinatione adhibenda est.

Adhuc tamen, (quatenus ad istam causam pertinet,) relinquitur integer locus veritati, quoniam cum in ulteriori ejus progressu non scripserim, idcircò maturius judicium efformare non potui, neque intendendo assumere illas Judicis partes, quæ meæ non sunt, benè verum, quod combinando istam causam, cum altera de qua *infrà dicto disc. 4.* atque perpendendo decisiones in utraque respectivè proditas, non videtur, quomodo benè compatiantur, seu quomodo Advocati, & Consulentes, veritatis judicium congruè dare valeant, sive litigantes de justitia, vel injustitia causarum monere.

MARSI.

MARSICANA SVCCESSIONIS PRO OLYMPIA DE MACEROLIS CVM JACOBO, ET ALIIS PARITER DE MACEROLIS

Casus decisus per Rotam pro Olympia.

De renunciatione facta per fœminam nubentem in sæculo ad favorem fratris, cum expressione, ut ea realis esse debeat, an excludat renunciantem ab ipsius renunciatarii intestata successione; Qua occasione agitur de explicatione hujusmodi terminorum renunciationis realis, vel personalis, sive translativæ vel extinctivæ.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Resolutio causæ.*
3 *Quod termini soleant confundi, ideoque sit distinguendum.*
4 *De quæstione, an renunciatio uni tantum, vel omnibus prosit, & an renuncians faciat numerum, & partem.*
5 *De altera quæstione inter renunciantem, ac eum, cujus favore renuncians disposuit.*
6 *De quæstione in bonis renunciantis ad renunciantem obventis, de cujus successione agatur.*
7 *Et altera in bonis, & successione renunciatarii, qui disposuerit.*
8 *De intestata successione renunciatarii.*
9 *Non censetur ista successio comprehensa in renunciatione.*
10 *De distinctione inter nubentem in sæculo, vel in Monasterio.*
11 *De casu speciali controversiæ.*
12 *De intelligentia verborum, ut renunciatio sit realis.*
13 *Attendi debent capitula potiùs quam instrumentum.*
14 *Clausulæ appositæ in executivis non multum attendendæ.*
15 *De distinctione inter bona quæsita, & quærenda pro regulanda renunciatione.*
16 *Quomodo istæ quæstiones decidi debeant.*

DISC. III.

DEfuncto ab intestato Constantio de Macerolis, superstite Olympia germana sorore, carnaliter nupta, quæ occasione nuptiarum, in instrumento dotali, fratri dotanti amplissimam fecerat renunciationem, cum declaratione, ut ea realis, imò realissima semper esse, ac haberi deberet; Hinc Jacobus, Julius, & Nicolaus dicti Constantii patrueles, prætensionem excitarunt, quod ipsis intestata successio esset, ac etiam altera fideicommissaria in bonis majorum; introductaque causa coram A. C. cum de facto in possessione bonorum se intrusissent, eorum favore prodiit sententia; Devoluta verò per appellationem causa *coram Emerix sub die 4. Februarii 1665.* ad Olympiæ sororis favorem prodiit resolutio, neque ulteriorem progressum hucusque causa habuit, vel quia concordata sit, vel ex alio ignoto accidenti. 2

Duo autem erant controversiæ puncti; Primò scilicèt super paterno fideicommisso, & de hoc habetur actum in sua materia *sub tit. de fideicommiss. disc. 46.* Et secundò super intestata successione fratris, super qua stante dicta amplitudine verborum, præsertim quod renunciatio perpetuò realis, ac realissima esse deberet; scribentes pro agnatis remotioribus, ità dicebant, quod stante renunciationis realitate, dicta mulier habenda esset pro mortua, atque in rerum natura non existente, ideoque ipsis, ità per obstaculi remotionem proximioribus effectis, successio debita esset; cumque terminos realitatis, & personalitatis cum aliis extinctivæ, vel translativæ renunciationis terminis confunderent, atque auctoritates, unos vel alios, percutientes cumularent; hinc proinde, ad æquivoca tollenda, advertebam, tam istius, quàm aliarum causarum occasione, ut ad casuum, vel effectuum distinctionem, adverti deberet, ne aliàs (pro consueto stylo) quid pro quo caperetur. 3

Primus igitur casus controversiæ cadere solet, an renunciatio facta uni fratri, vel conjuncto, prosit illi tantùm, vel etiam aliis fratribus, seu conjunctis, æqualem succedendi causam cum renunciatorio habentibus, in concursu successionis tertii; & sub qua dubitatione, cadit etiam altera, quæ sonat in idem, an scilicet persona renunciantis, faciat numerum, & partem, & ad cujus favorem, & de his agunt (cæteris relatis) *Fab. de Ann. cons. 45. Hodiern. controv. 7. Galeot. lib. 2. controv. 8. Bellon. jun. de jur. accresc. cap. 5. quæst. 48.* & habetur *in Bonon. disc. 7.* & tunc hujusmodi quæstionum decisio pendet à distinctione, an renunciatio sit translativa, vel extinctiva, ut primo casu prosit renunciatario tantùm, cujus favore persona renunciantis faciat etiam numerum, ac partem, quoniam fingitur, quod ipse renuncians succedat, atque in ejus persona successio substantietur, ac effectuetur, ad commodum tamen, ac utilitatè renunciatarii; sivè hic æqualè cum aliis habeat succedendi causam, ut frequenter contingit inter fratres, quorum uni soror renunciationem fecerit; sive sit remotior, vel omninò extraneus considerandus tanquam procurator succedentis in rem propriam; secundo autem casu, sublata de medio persona renunciantis, tanquam mortua, per jus non decrescendi, seu per remotionem obstaculi, æqualis remanet conditio omnium, æqualem succedendi causam habentium. 4

Istam autem distinctionem pleriq; faciunt sub diversis terminis realitatis, & personalitatis, quasi quod, idem sit terminus translativæ, ac ille personalis, utpotè ad favorem certæ, ac determinatæ personæ facta; Idemq; sit extinctiva, ac realis, id est generaliter abdicativa, à bonis, absq; contemplatione, potiùs unius, quā alterius personæ; verū hic est potiùs improprius loquēdi modus, unde meritò Rota,

ubi de isto casu, vel effectu agit, præsertim *in Auximana dotium 26. Maii 1655. coram Bichio inter suas decis. 631.* de qua infrà *disc. 8* utitur dictis terminis magis propriis, translativæ, & extinctivæ.

Alter casus est, ubi pariter agatur de successione tertii, in concursu ipsiusmet renunciantis, ac hæredum renunciatarii, seu eorum, in quos renunciatarius, in vita, vel in morte de hac sperata futura successione disposuisset, & hic est propriè casus disputatus *in Romana fideicommissi de Ursinis disc. 6.* Et tunc decisio pariter pendet à dicta distinctione, an renunciatio sit translativa, vel extinctiva, ut primo casu, successionis commodum spectet ad hæredem, vel successorem renunciatarii, in exclusionem ipsius renunciantis, ex jam dicta ratione, quod jus successionis substantiatur in persona renunciantis, ad commodum tamen, ac utilitatem renunciatarii, seu ejus hæredum, aut aliorum, in quo ipse disposuerit juxta terminos text. *in l. spem Cod. de donat.* Quatenus tamen agatur de bonis indifferentibus, quorum renunciatarii hæres, vel successor sit capax; ubi enim est incapax, tunc intrat difficultas derivata ex pluries enunciata theorica *Bart. in l. qui Romæ §. duo fratres ff. de verborum obligatione*, de qua *in duobus discursibus proximè seqq.*

5 Isto etiam casu, Scribentes promiscuè uti solent dictis aliis terminis, personalis & realis, considerando personalitatem, tanquàm restrictionem renunciationis ad solam personam, cui facta est, & quatenus supervivat, non autem, ut præmoriens transmittat commodum successionis ad extraneos, juxta difficultatem excitatam *apud Achill. decis. 10. de donat.* quasi quod cessante persona contemplata, cessaret causa finalis renunciationis pro illius resolutione ex regula textus *in cap. cum cessante*, & hic est articulus principaliter disputatus *in dicta Romana fideicommissi disc. 6.* Sed iste promiscuus usus hujusmodi terminorum, ad hos, vel similes effectus non facit, ut generaliter, atque pro regula, ad alios diversos effectus, idem sit renunciatio realis, ac extinctiva.

6 Tertius casus est, ubi agatur de successione ipsiusmet renunciatarii, in illis solum bonis, quæ ad eum obvenerunt ab ipsamet renunciante, quia nempè fœmina renunciaverit germano fratri bona paterna, vel materna, atque ad istius posteà morientis intestatam successionem, concurrant fratres consanguinei, vel uterini ex secunda uxore, vel respectivè ex secundo viro susceptì, qui aliàs ex Statuto in bonis morientis æqualiter cum utrinque conjunctis succedere possent, ut frequenter in consanguineis tantùm contingit; sive, quod, filia renunciaverit bona materna ejus patri tunc habenti filios ex eodem matrimònio postmodùm defectos, & cui ab intestato morienti, succededere velint filii ex altero conjuge procreati, juxta casum tractatum *per Merlin contr. 32. lib. 1. Altogr. jun. controv. 27.* & alios apud eosdem, ac habetur actum *sub tit. de successionibus, in Romana successionis de Pellegris disc. 33.* ac in aliis; Et in his terminis intrat etiam distinctio, an renunciatio sit realis, vel personalis, capiendo pariter personalitatem pro restrictione ad certas personas, quasi quod filia, vel soror renunciationem fecerit, solo intuitu fratrum utrinque conjunctorum, & quatenus ad eorum commodum successio bonorum communis parentis deferatur, adeo ut, eis defectis, renunciatio resolvatur, tanquam per remotionem consensus, & tanquam ex cessante causa finali renunciandi, undè propterea dicitur personalis; vel è converso fuerit generalis, ac indefinita pro transmissione bonorum ad quoscumque, & ad quem effectum dicitur realis; & tamen illi termini cadunt etiam cum præsupposito, quod renunciatio sit merè translativa; ergo ex verbo denominante realitatem, non infertur pernecessè ad qualitatem extinctivam.

7 Quartus casus est, ubi agatur de successione ipsiusmet renunciatarii morientis cum testamento, seu aliàs, ad favorem extraneorum disponentis de bonis, de quibus aliàs (secluso renunciatione) in præjudicium renunciantis, in toto, vel in parte disponere non poterat, ut (e. g.) est filia, cui pater legitimam relinquere tenetur, vel soror, quæ à Statuto reintegratorio exclusa, habeat jus reintegrationis ad suam portionem fratre deficiente; sive ubi agatur de bonis antiquis, quorum medietas pernecessè juxtà Consuetudines Neapolis relinquenda est, juxta casum tractatum *per Marin. resol. 191. lib. 2.* vel ubi de bonis fideicommissariis, ad quæ renuncians jus habeat vocationis per mortem fratris, vel alterius renunciatarii juxta casum, de quo *dicto disc. 6.* cum similibus; Et tunc plerique procedunt etiam cùm eadem distinctione, personalitatis, vel realitatis, ut scilicèt non constito de realitate, renunciatio tanquàm personalis, cessante persona, evanescat, adeò ut suffragari non possit extraneis, in quos renunciatarius disposuerit; verum hæc distinctio magis communiter rejicitur, quoties non appareat de hac restricta, & præcisa voluntate, dum hujusmodi renunciationes à filiabus, vel sororibus procurari solent ad hanc disponendi libertatem acquirendam *Greg. decis. 85, Aponi. cons. 39. & 40. lib. 1.* & infrà *disc. seq.* & sæpius.

Demum Comissis aliis ad rem non facientibus; quintus est casus, qui in præsenti disputatione cadebat, ubi scilicet agatur de intestata successione renunciatarii in ejus bonis propriis indifferentibus; & tunc, aut renunciatio est translativa, quàm aliqui isto casu (sed erroneè seu impropriè) dicere solent personalem; & tunc impossibile est dicere, ut sub ea veniat hæreditas, ac successio ipsiusmet renunciatarii, quoniam hæreditas propria alicui donari non potest, neque datur extremum, in quo hujusmodi translationis effectus verificari possit, ut infrà *dicto disc. 6.* atque de hoc nemo dubitat, ut etiam de plano admittebant Scribentes in contrarium; aut est purè, ac simpliciter extinctiva, quam pariter Aliqui (sed impropriè, ac erroneè) dicunt realem; & tunc in primis inspiciendum est, an in renunciatione actum sit de successione ipsiusmet renunciatarii; si enim non apparet, tunc ista regulariter non censetur comprehensa, ut in sæpius allegata *Romana de Perottis coram Dunozett. dec. 346. repetit. dec. 543. par. 5. rec. ex num. 9. cum seqq.* Si verò de hoc appareat; & tunc, licèt nostri, multos casus distinguere soleant, ut constat ex dictis genter, satisque elaboratè deductis *per Marin. dicta resol. 189.* ubi, felici quidem stylo, compendiosè deduxit omnia, quæ per primarios Italiæ viros deducta fuerunt in celebri causa successionis Principatus Venafri, & Comitatus Celani, à qua omnem ejus fortunam mutuatus est, adeo ut dici possit, quod ibi materia magistraliter tractata sit, utpotè continens secum omnium eorum, quæ per magis insignes viros, non solùm illius Civitatis, & Regni, sed etiam Curiæ Romanæ, aliarumq; Italiæ Civitatum, elaborata fuerunt; attamen (brevitis agendo) ut plurium hujusmodi controversiarum

experi-

experimentum dedit, quod genuina veritas ea esse videatur, quæ insinuatur suprà *disc.* 1. & in aliis, quod .s. ista sit quæstio potiùs facti quam juris, ideoque non apta recipere generalem uniformem determinationem, sed singulorum casuum decisio pendeat ab eorundem particularibus, ac individuis circumstantiis, quæ uno, vel altero modo verisimilem utriusque contrahentis, renunciantis scilicet, & renunciatarii voluntatem suadeant, quia nempe renunciatarius probabiliter renunciationem à filio, vel sorore procurare voluerit, ut aliis conjunctis, quamvis remotioribus, ex justa, & rationali causa, etiam intestata successio deferatur juxta ponderationes, de quibus *dicto disc.* 1. Vel econverso.

Ad id autem indagandum, aliqualiter conferre solet consideratio causæ, ob quam renunciatio sequatur, an scilicet, sit ob ingressum in Monasterium
10 vel ob nuptias carnales, ut primo casu faciliùs utriusque contrahentis voluntas præsumatur pro qualitate extinctiva, seu realitate (ita impropriè dicta;) Ex parte renunciantis scilicet, ut non in gratiam potiùs unius quàm alterius id egerit, sed amore Dei, ac vitæ cælestis, ad quam ut expeditior fieret, temporalia à se omninò abdicare voluerit, seque mortuum Mundo facere; Renunciatarii verò, dùm verisimile est, ut voluerit, ejus successionem, ac bona, deferri potiùs ad conjunctos, quamvis remotiores in sæculo existentes, quam ad renunciantem Religiosum, cum in effectu, non ad ipsum, sed ad Monasterium penitùs extraneum, successio deferri dicatur, ut advertunt *Rovit. cons.* 43. *num.* 7. *& cons.* 44. *lib.* 1. *Merlin. controv.* 5. *lib.* 1. *de Marin. dicta resol.* 189. *num.* 22. 190. *num.* 6. *cum seqq. &* 191. *num.* 4. *Otthob. dicta decis.* 10. *in Romana hæreditatis de Toscanellis* 31. *Maii* 1649. *coram Meltio* cum concordantibus *disc. præceden.*

In *illis* autem, quæ in sæculo nubunt, præsumptio est in oppositum, quoniam cessantibus filiis, seu fratribus, vel aliis verisimiliter à renunciatario magis dilectis, & in quorum gratiam de communi usu hujusmodi renunciationes à fœminis nubentibus procurari solent; Ac etiam cessante dispositione, ob cujus libertatem, ut suprà pariter renunciationes procurantur, tunc ex verisimili utriusque contrahentis voluntate, sub renunciatione, quantumvis ampla, & in forma extinctiva, seu reali concepta, casus dicendus est non comprehensus, ut ex magistrali, ac recepto consilio *Baldi* 437. *num.* 2. *l.* 2. aliis pluribus cumulatis probant *Rovit. cons.* 23. *num.* 21. *lib.* 1. *Apont. dicto cons.* 39. *de Marin. dicta resol.* 189 *per totam, &* 191. *num.* 4. *& sequen.* cum aliis *dicto disc.* 1. & in aliis.

Hinc proinde qualitas nuptiarum carnalium, vel spiritualium, juxta dictam communem, ac frequenter receptam distinctionem, non importat perneccsse qualitatem extinctivam, vel respectivè translativam, sive ut alii dicunt, personalitatem, vel realitatem, quoniam stare simul possunt, ut renunciatio facta per nubentem in sæculo sit purè, ac simpliciter extinctiva, quam aliqui impropriè dicunt realem, quodque facta per ingredientem Monasterium sit solùm translativa, seu impropriè personalis, ac propterea, una, vel altera qualitas, consideranda est ad metiendam voluntatem, istamque uno, vel altero modo faciliùs, & cum minoribus, vel respectivè majoribus argumentis præsumendam, ut apud allegatos; apud quos, ac etiam *apud Altograd. jun. controv.* 27. reprobata habetur opinio *Caroli Antonii de Puteo in consilio unico post consilia Oddi, & Menoch. cons.* 6. volentium, ut renuncians, quamvis occasione nuptiarum carnalium, simpliciter, ac indefinitè per alios quamvis remotiores à successione excludi debeat.

Ista igitur theorica ità constituta; quatenus pertinet ad applicationem ad hanc facti speciem; in primis agebatur de renunciatione facta per nubentem carnaliter; ac etiam ex instrumento renunciationis non constabat, quod renunciatum fuisset intestatæ successioni ipsiusmet renunciatarii, quoniam, licèt mentio fieret etiam de fraternis; attamen id verificabile erat in successione, ac bonis Julii Cæsaris alterius fratris, jam defuncti, undè propterea benè intrabant firmata *in dicta decis.* 346. *Dunozett.* aliàs 543. *par.* 5. *rec.* 11

Et clariùs, quia renunciatio clare concepta erat in forma translativa, & per viâ donationis, quo casu (ut suprà) res est indubitata pro excludenda comprehensione successionis ipsiusmet renunciatarii, cum hæreditas propria sibi ipsi donari non possit.

Illa verò verba, ut renunciatio cèlebretur perpetuò efficax, ac realis, & realissima, (& in quibus totum erat fundamentum scribentium in oppositum,) pariter, imò in satis ampliori formula continebantur in dicto casu tractato *per Marin. dicta resol.* 189. *in principio*, ubi verba præcisa illius renunciationis registrantur; & tamen contrarium decisum fuit, ex ea congrua ratione, quod in quibuscumque humanis actibus, non cortex & figura verborum, sed substantia verisimilis voluntatis attendi debet. 12

Ac etiam quia, erroneum est dicere, ut verbum, seu terminus realitatis perneccsse importet qualitatem, purè, ac simpliciter extinctivam, quæ ità tollat omninò de medio personam renunciantis perindè, ac si non esset in rerum natura, dùm verba prædicta, rectè verificari possunt, atque operativa remanent in ordine ad tertium, & quartum casum suprà exemplificatos, & ad quos, vel similes effectus, hujusmodi cautela introducta est, adjiciendi hanc verborum amplitudinem.

Potissimè verò ex duplici circumstantia; una scilicet, quod verba prædicta non erant in capitulis matrimonialibus, quorum substantia attendenda 13
est, non curata majori amplitudine verborum per Notarium in instrumento apposita, nisi quatenus hæc deserviat pro majori robore, ac observantia, & firmitate illius substantiæ, quæ in capitulis habetur, sæpiùs in ista, & omni materia advertitur; & altera, quod verba prædicta non erant in parte dispositiva, sed in clausulis executivis adjectis pro ejusdem re- 14
nunciationis observantia, & ne unquam contrà renunciatariũ, vel habentes causam ab eo, renuncians ad bona, vel jura renunciata regressũ habere posset.

Longas quoq; distinctiones, ac allegationes retexebant Scribentes in contrarium, super ea distinctione, an ageretur de juribus, ac successionibus delatis, vel de deferẽdis, ut primo casu verificabilis es- 15
set renunciatio translativa aliàs personalis nuncupata, In altero autem non caderet nisi extinctiva, aliàs realis, ex deductis *per Montan. controv.* 10. *nu.* 5. *Donat. de renunc. cap.* 50. *n.* 28. verum, ultrà quod ista distinctio nõ subsistit, cùm etiã futuræ successionis spes per viam venditionis, seu donationis, aut alterius similis contractus in commercium deduci possit, ut frequenter habetur *hoc tit.* præsertim *d. disc.* 6. & in decisionibus in ea causa editis; non videbatur qualis in proposito esset istius distinctionis effectus, cum illa ad alios fines, seu effectus adhiberi soleat.

Atq; hinc edocemur, quàm erroneũ sit, cum solis generalitatibus conclusionũ, vel doctrinarũ, ac de- 16
cisionum in his materiis procedere, ut *disc.* 1. & in aliis advertitur, cũ in hujusmodi quæstionibus, quæ sunt potius voluntatis, ac facti, ex istius circumstãtis decisio, prudenti, beneq; regulato arbitrio desumenda sit.

ROMANA

ROMANA FIDEICOMMISSI DE STECCATIS

PRO

FRANCISCO ANT. ZAMBOTTO ET HIERONYMO CLEMENTINO

CUM

MONASTERIO SS. DOMINICI ET SIXTI.

Casus variè decisus per Rotam, posteà in parte concordatus.

De eadem materia renunciationis factæ per monialem, an sit realis, vel personalis, ad effectum, ut cessata persona contemplata, cessare debeat, necnè; Et de alia distinctione renunciationis translativæ, vel extinctivæ; Et an renunciatio capiat fideicommissa.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Prima resolutio in alia causa super hac renunciatione.*
3 *Resolutiones in ista causa.*
4 *Distinguuntur puncti causæ.*
5 *An renunciatio capiat certas successiones.*
6 *De eodem, & an enumeratio specierum restringat.*
7 *Quod debeat attendi substantia voluntatis.*
8 *In quo differant scholastici à forensibus.*
9 *De particulari circumstantia, quæ consideratur in renunciatione monialium.*
10 *Quod amplitudo verborum, vel restrictio renunciationum proveniat à Notario.*
11 *De renunciatione hæreditatis certæ personæ.*
12 *Damnatur stylus procedendi cum formalitate verborum, & significationibus grammaticalibus.*
13 *Damnatur stylus adhibendi linguam latinam in instrumentis.*
14 *De realitate renunciationis factæ à moniali.*
15 *An & quando id procedat.*
16 *Renunciatio non capit ea, quorum hæres extraneus renunciatarii sit incapax.*
17 *Spes futuræ successionis potest credi.*
18 *Quod renunciatio esset personalis.*
19 *In generali renunciatione non veniunt prohibita.*
20 *Declarantur conclusiones, de quibus nu. 16. & 19.*
21 *De eadem declaratione super alienatione commoditatis.*
22 *Monasterium ex persona Religiosi, quando succedat in fideicommissis.*
23 *De eadem personalitate, de qua num. 18.*

DISC. IV.

SUsceptis per Marcum Antonium Tuscanellam ex Hippolyta Steccata uxore, tribus filiis, nempe Maria Virginia, Constantia, & Curtio; Cum prima in Monasterio SS. Dominici, & Sixti, professionem emitteret vellet, consuetam fecit amplam renunciationem Marco Antonio patri dotanti *de bonis, ac successionibus paternis, maternis, avitis, fraternis, patruorum, & aliorum, tam ab intestato quàm ex testamento, vel fideicommisso &c.* Defunctisque priùs Curtio, deindeque, tam patre, quam matre, (in qua consolidatum erat ex persona Ludovici ejus patris fideicommissum à Petro Paulo dicti Ludovici patre ordinatum;) Hinc orta est inter Constantiam in sæculo nuptam, ac præfatam sororem monialem, seu ejus Monasterium controversia, præsertim super intestata successione Marci Antonii patris; Introductaque causa *coram Vicario de voto* Rotæ *coram Meltio sub die* 31. *Maii* 1649. in causa intitulata *Romana hæreditatis de Tuscanellis*, Constantiæ favorabilis resolutio prodit, quæ ansam dedit concordiæ.

Defuncta verò postmodùm Constantia sine prole, instituto hærede Hieronymo Clementino secundo viro; Cum eadem, adhuc vivens per concordiam initam cum Francisco Antonio Zambotto ad dictū fideicommissum vocato, sibi appropriatis, ac extractis aliquibus bonis ex causa quarundam detractionum, fideicommissi prærenivam restitutionem fecisset dicto Francisco Antonio; contrà istum, Monasterium prædictum ex persona dictæ monialis, ad fideicommissum absque dubio priùs vocatæ, judicium instituit *in Rota coram Bourlemont*, atque *sub die* 10. *Februarii* 1662. favore Francisci Antonii prodiit resolutio, quæ demùm revocata fuit per contrarias resolutiones favore Monasterii *sub diebus* 15. *Iunii* 1665. & 4. *Februarii* 1667. deindeque deventum est ad concordiam, firma remanente lite, cum Hieronymo Constantiæ hærede, occasione bonorum ut suprà, à fideicommisso extractorum, istaque causa adhùc pendet in eadem Rota sub diversa intitulatione *Romana bonorum*, de qua *sub tit. de judic.* vel sub altero *de fideic. in supplemento.*

In his autem disputationibus; Cum fideicommissum esset litterale, atque secluſa renunciatione, extrà controversiam pariter esset prior vocatio dictæ monialis, dum Franciscus Antonius descendens à testatore per filiam fœminam subsidiarie vocatus erat, post defectam descendentiam dicti Ludovici filii masculi; Hinc proinde quæstio consistebat in operatione dictæ renunciationis; Eaque duas habebat partes, vel puncto; Primò nempè, an istud fideicommissum sub ea comprehensum esset; Et secundò, posita comprehensione ad favorem filiorum, ac descendentium Marci Antonii patris renunciatarii, an istis defectis renunciatio esset resoluta.

Primus punctus, nullum continebat juris articulum, adeo ut determinatio, uno vel altero modo facta, de injustitia positiva redargui posset, dùm totum consistebat in nudo facto deducto ex renunciationis verbis, sive ex eorundem verborum interprætatione, circà quam utpote ex judicantis arbitrio, vel intellectu pendentem, certum judicium desuper constitui non valet, ob humanorum ingeniorum varietatem, ob quam indies experimur, ut data etiam æquali peritia, & integritate, id, quod uni videtur album, alteri videatur nigrum, Ideoque in hujusmodi ambiguæ voluntatis quæstionibus, rectè, ac frequenter practicatur causarum fatum, quod in eo consistit, ut Judicum ingenia unam, vel alteram capiant interpretationem, quamvis, Summa integritate

gritate accedente, nulla concurrat operatio voluntatis, sed ea solùm sit intellectus (ut reverà semper, vel saltem frequentiùs, contingit in Rota, aliisque primariis, & qualificatis Curiæ Tribunalibus, à quibus etiam levissima, & remota sordium, seu corruptelæ suspicio omninò abest.)

Cum etenim in renunciatione enumeratæ essent parentum, avorum, fratrum, patruorum, ac aliorum successiones; Ista verò fideicommissaria
6 successio esset proavi, idcircò cadebat comprehensionis quæstio; In quâ temen, mihi (pro Francisco Antonio fideicommissario scribenti, ac etiam pro Hieronymo, qui illi pro ejus jure adhærebat,) reflectendo ad solam veritatem, probabilior videbatur intellectus primo loco traditus, pro comprehensione, quoniam cum præcederent verba generalia, omnium successionum comprehensiva ibi, *successiones quascumque ascendentium, & alias quascunque, in quibus ipsa renuncians succedere potuit, vel poterit*; Hinc proinde intrat regula, quod subsequens enumeratio specierum, demonstrativè potiùs, quam taxativè, seu restrictivè apposita censetur, ideoque non corrigit, neque restringit præcedens genus.

Magisque, pro meo judicio, stringebat pluries in præcedentibus insinuata propositio, quæ hujusmodi quæstionum ambiguæ voluntatis, perpetua
7 est, ac primaria regulatrix, ut substantia verisimilis voluntatis, non autem verborum cortex, seu formalitas, vel nuda grammaticalis significatio attendi debeat, quoniam immorari in rigore verborum pertinet ad grammaticos, & pedagogos, non autem ad Jurisprudentiæ professores.

Atque in hoc differunt scholastici à forensibus, quod primi, juris scientiæ tantùm, cum ingenii a-
8 cumine vacant; Alii verò jurisprudentiæ, atque cum maturo judicio potiùs, quàm cùm ingenio, & subtilitatibus procedunt, ideoq, meritò dicitur jurisprudentia potiùs quam juris scientia.

Cum etenim ageretur de renunciatione facienda per monialem, quæ Mundo mori debebat, adeo ut, quæcunque successiones, verè, ac spectato effectu, non ipsius, sed Monasterii extranei
9 utilitatem perciuterent; Potissimè autem, ubi (ut in Curia,) recepta est opinio Canonistarum super immediata Monasterii successione, nullatenus curato assensu, vel dissensu ipsius personæ professæ, cujus ratione successio differatur; Hinc proindè nulla suppetebat congrua ratio, seu verisimilitudo, ob quam, curando renunciationem aliarum successionum, ista comprehendi non debuerit.

Potissimè verò stantibus dictis verbis generalibus omnium comprehensivis; Specierum etenim enumeratio, (ut pluries in praxi expertus sum,)
10 provenire solet ab ineptis cautelis Notariorum, qui cum imperiti sint, volentes se facere peritos, aliqua pro cautela addunt, quæ potiùs nocent; Ut præsertim frequens, peneque quotidiana praxis docet in illis exiguis legatis, quæ fieri solent filiabus dotatis, quæ per Statutum à successione exclusæ sunt, adjiciendo titulum institutionis, seu faciendo mentionem legitimæ, juxtà ea, quæ habentur *sub tit. de legitim. & detract.* præsertim *disc.* 3. & 4. cum pluribus similibus, quorum unum habetur, præsertim *sub tit. de Regal. disc.* 105.

Non omnis enim specierum enumeratio, ità in
11 verbis attendi debet; Ut ultrà plura similia, quæ desuper ponderari possent, habemus in hac speciali materia renunciationis, quoniam prohibitum est eam fieri de hæreditate certæ personæ viventis, quæ absque ejus consensu usque ad mortem perseveret; Secus autem ubi fiat de quibuscumque successionibus, etiam futuris personarum viventium; Istoque casu, si genus præcedat, deindeque aliquarum personarum specialis mentio fiat, non per hoc intrat regula prohibitiva, cum id demonstrativè, seu majoris expressionis gratia factum censeatur, ut advertitur infrà *disc.* 16. & alibi.

Ideoque semper damnabile, pro meo sensu, censui stylum, in judicando, vel consulendo, procedendi cum verborum formalitatibus, eorumque grammaticalibus significationibus, quo- 12
ties probabilia non accedant argumenta, ut ea verba studiosè, atque ex partium præordinata voluntate adjecta sint; Potissimùm verò, ut advertitur suprà *discur.* 1. & alibi, ubi, pro damna- 13
bili potiùs, quàm pro commendabili stylo, mulierum, ac ideotarum contractus, vel dispositiones in latina lingua per Notarios extendantur.

Quo verò ad alterum hujus causæ punctum, an scilicèt, posita hujus successionis comprehensione; Stante quod renunciatio facta erat Marco Antonio patri, ac etiam Curtio fratri, utroque, eorumq; etiam descendentia defectis, ista renunciatio resoluta censenda esset, tanquam ex cessantibus personis contemplatis; Quamvis ego Scribens pro remotiore de diverso genere ad fideicommissum vocato, insisterem in jam firmatis in dicta alia causa usque ab anno 1649. *coram Meltio*, in qua non scribebam, super hujus renunciationis realitate, 14
deducta ex pacto de non petendo, ac verborum amplitudine, & fortiùs ex jam in præcedentibus insinuata distinctione, inter renunciationes factas per ingredientes Monasterium, & illas, quæ fiunt per nubentes in sæculo, ut prima species realis, ac omninò extinctiva censenda esset, faciens renunciantem mortuum, quasi quod non unius, vel alterius personæ intuitu, sed ex motivo spiritus, ut temporalia abjicerentur, facta censeatur.

Attamen, reflectendo ad veritatem, in hac parte probabilior visa est succumbentia, potiùs quam victoria; Tum ex ponderatis *dicto discursu* 15
1. & in aliis, ut ista distinctio, spectato communi usu, quoties agatur de Monasteriis, vel Religionibus capacibus in communi, cum quadam etiam permissiva, seu conniventi administratione, ac dispositione in particulari, continere videtur piam meditationem, in praxi forte verificabilem antiquis temporibus, in quibus nostri majores scripserunt, quando Religionum tanta multiplicatione, ac relaxatione, seu commoditate non vigente, nonnisi ex solo fervore spiritus, Religionum, ac Monasteriorum ingressus sequebatur; Secus autem hodiernis temporibus, quoniam dicta capacitatis circumstantia accedente, ista distinctio verè idealis videtur; Ideoque pro sola leguleica simplicitate admittenda est; Benè tamen est considerabilis, in ordine ad regulandum, non quidem renunciantis voluntatem, sed potiùs illam renunciatarii, ut aliis filiis, vel etiam agnatis transversalibus prudenter bona deferantur, ut *dicto disc.* 1. & in aliis advertitur.

Et clariùs quoniam, cum verisimiliter pater renunciatarius non cogitaret ad tristem, ac insperatum eventum extinctionis propriæ descendentiæ masculinæ, & femininæ, probabiliter sperandæ ex duobus filiis utriusque sexus carnalibus nuptiis destinatis: illi autem de alte-

ro genere subsidiariè ad fideicommissum vocato,
16. sibi essent omninò ignoti, ac penitus extranei; Hinc proindè rectè adaptabilis remanebat magistralis theorica *Barthol. in l. qui Romæ §. duo fratres ff. de verbor. oblig. num. 24. & in l. Gallus §. & si peremptæ num 4 ff. de liber. & posthum.*, de qua habetur particulariter actum *disc. sequenti*, quod scilicet noluisset propriam filiam, quamvis monialem, excludere, ut locum aperiret penitùs extraneis, ac ignotis; Ideoque juxta dictam theoricam, utriusque renuncians scilicet, ac renunciatarij voluntas verisimiliter deficere videbatur, ac propterea, in hac parte; posteriores resolutiones magis placuerunt, atquè probabiliores visæ sunt.

Non placuerunt autem in altera parte, in qua excluditur etiam jus Hieronymi heredis mediati dicti Marci Antonii renunciatarii, quoniam re-
17 nunciationis tenor ostendebat, ut illa, non solum concepta esset in forma extinctiva, seu abdicativa, (cum ista esset solum verificabilis respectu Marci Antonii patris in propria ejus successione, & legitima,) sed etiam in forma translativa, atque per speciem donationis, per quam receptum est, ut etiã spes futurarum successionum, potissimum verò earum, quæ trahant originem à causa de præterito, in extraneum transferri possit ad textum *in l. spem Cod. de donat.* cum concordantibus, de quibus infrà *in Romana fideicommissi disc. 6.*; Et consequenter, quod ista successio caderet sub donatione ad commodum heredum dicti Marci Antonii, pro quibus quoque ipse stipulatus fuerat.

Adversus hoc fundamentum, Scribentes pro Monasterio, duo deducebant, quæ per Rotam in posterioribus decisionibus amplexa fuerunt; Primò nempè, quod ista renunciatio facta esset, intuitu, & contemplatione etiam Curtij fratris,
18 qui domum, ac agnationem conservaturus, & propagaturus erat, ideoque tanquam personalis, cessata persona, cessaverit, atque proficere, non deberet hæredi extraneo, juxtà auctoritates latè in decisionibus (forsan præter necessitatem) cumulatas.

Et secundò, quod cum fideicommissum contineret strictissimam prohibitionem alienationis, sub pœna caducitatis, ità intraret altera
19 regula, seu conclusio de jure vera, atque in eisdem decisionibus plenè exornata, de qua, etiam infrà *disc. seq.*, ut in generali dispositione, vel renunciatione non veniant bona prohibita, & ex quorum alienatione, vel cessione incursus pœnæ sequi potest, & de qua habetur etiam *sub tit. de feud.*, *& sub altero de emphyteus.*; Ac etiam in proposito hypothecæ generalis non comprehendentis ex hac ratione bona jurisdictionalia, aliaque prohibita, habetur *sub tit. de credito disc. 13. & 151.*, cum similibus.

Quamvis etenim ista conclusio, in abstracto de jure vera sit; Attamen fallacia videbatur in applicatione, quoniam cum agatur de hujusmodi renunciationibus generalibus, quibus danda est operatio possibilis, seu compatibilis, undè propte-
20 rea non intrat incompatibilitas, quæ cadit, quando de certæ rei vera, & omnimoda alienatione agatur; Hinc proindè, renunciatio verificabilis, ac operativa remanet, in fruitione, seu commoditate, quæ etiam in prohibitis transferri potest in extraneum, remanentibus penès capacem, dominio, ac possessione, ex iis quæ habentur pluries deducta *sub dicto tit. de feud.* præsertim *disc. 61. & sequ.*, *& sub tit. de emphyt. disc. 44.*, *& dicto disc. 13. & 151. de cred.*, atque docet praxis quotidiana in fortioribus terminis pensionum ecclesiasticarum, ut in sua materia *sub tit. de pensionibus*; Ita enim successio rectè substantiatur in persona vocata, ejus tamen commodum, (ut nudi facti est,) ad renunciatarium pertinet.

Et licèt replicaretur, atque in decisionibus admittatur, quod ob effrænatam prohibitionem, neque ista species alienationis admittenda sit; Attamen id verè nullum, nec facti, nec juris fundamentum habere videbatur; Verùs autem subsistere videbatur dilemma, quod ego deducebam, cui tamen ultima decisio respondere conatur, sed responsio non satisfacit, quod scilicet; Aut ista est simplex prohibitio expressiva ejus, quod de jure itest, pro illo majori effectu, qui resultare solet, ubi prohibitioni legis, accedat etiam altera hominis, ut in sua materia *sub tit. de fideic.*; Et tunc nil prohibet, dictæ commoditatis, vel utilitatis alienationem, ipsius renunciantis jure durante; Aut prohibitio est talis, ut suadeat entiam prohibentis voluntatem, ut bona, verè, ac de facto, semper permaneant penès personas de sanguine, juxta ejusum de quo *disc. seq.*, & tunc Monasterium remanebat incapax succedendi etiam durante vita monialis, juxta distinctionem de qua *sub tit. de fideicommiss. disc. 63. & seqq.*

Minus solida quoque videbatur altera responsio, super personalitate, seu restrictione renunciationis ad personam fratris, ejusque descendentium, cujus respectu soror, abstinendo à speratis successionibus, se extraneam facere voluerit juxta firmata *in Marsicana successionis 4. Februarii 1665. coram Emerix* edita in casu, de quo suprà *disc. præced.* cum qua in ultima decisione nimium processum fuit; Tum quia, verba contrarium expresè probare videbantur, ob stipulationem *pro heredibus, & successoribus quibuscumque*; Tum clariùs quia inanis, ac fatua fuisset renunciatio, de qua non oportebat sollicitudinem aliquam habere, dum etiam sine illa, stante statuto 145. Urbis, renuncians exclusa remanebat, nullumque jus habebat in concursu fratris, ejusque filiorum; Ideoque istud personalitatis motivum, esset rectè considerabile, in casu intestatæ successionis, & ne ob omnimodam realitatem locus fieret remotioribus juxta casum, de quo in *dicta Marsicana dicto disc. præced.* non autem ubi agitur cum eo cujus favore renunciatarius, vel ejus hæres disposuerit juxta deducta infrà *disc. 6.* Atque in hoc mihi videbatur, quod consisteret æquivocum, quodque propterea resolutiones in hac parte parum probabiles essent.

ROMANA
SEV
VRBEVETATA SVCCESSIONIS
PRO
CATHARINA ARDICCIONA
CVM
HERCVLE MISSINO.

Casus decisus per Rotam pro Hercule, postea concordatus.

De eadem materia renunciationis factæ per

per fœminam carnaliter nubentem, an capiat fidei commissum, quod contineat strictam, ac pœnalem alienationis prohibitionem.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Resolutiones causæ.*
3 *Impugnantur, & de ratione.*
4 *Renunciatio non capit ea, quorum hæres extraneus renunciatarij sit incapax, ideoque resolvitur.*
5 *Super ea conclusione, & an procedat etiam in bonis fideicommissariis.*
6 *De eodem pro affirmativa ut capiat.*
7 *Quod non possit dari certum judicium in causis, ideoq; excusentur Advocati.*
8 *De varietate judicandi super eodem puncto.*
9 *De materia comprehensionis renunciationis, & an veniant fideicommissa.*
10 *Renunciatio facta per puellas occasione matrimonii carnalis, vel spiritualis, an & quando subjaceat læsioni, vel nullitati &c.*

DISC. V.

PRæsuppositi facti serie, de qua in hac eadem causa *sub tit. de fideicomm. disc.* 104. Post quam Hercules reus, ac possessor succubuit in puncto fideicommissi, convolavit ad alterum renunciationis, quam occasione nubendi, Catharina fecerat fratri; assumptaque proinde disputatione super dubio, an obstaret renunciatio, *sub diebus 3. Ianuarij 1661. & 22. Maij 1662. coram eodem Albergato*, affirmativæ prodierunt resolutiones; cumque inter unam, & alteram disputationem, admissi fuissent ad causam Tarusii ejusdem Catharinæ filii, utpotè vocati ad fideicommissum pœnale, quod ob alienationem, eorum favore apertum erat, *eadem die 22. Maij 1662.* pro ipsis responsum fuit, idque ansam dedit concordiæ, per quam controversia finem habuit.

Mihi, tam pro Catharina, quàm pro filiis scribenti, reflectendo ad solam veritatem, etiam post causam sopitam, nulla ex his resolutionibus placuit, etiam hæc posterior, quæ me scribente obtenta fuit; credebam etenim, quod vel renunciatio Catharinæ obstare non deberet, utpotè per fratris renunciatarii mortem resoluta; vel quod si obstaret, adeo ut operativa esse posset ad favorem hæredis extranei renunciatarii, purificatū non esset fideicommissum pœnale ad favorem substitutorum durante vita Catharinæ, propter dilemma, quod mihi videbatur clarū.

Aut enim renunciatio importare dicebatur formalem alienationem ipsorum bonorum per fideicommittentem strictissimè prohibitam, explicata voluntate veræ, ac effectivæ permanentiæ ipsorum bonorum penès descendentes vocatos; aut non, quia nempè importaret cessionem commoditatis compatibilem cum prohibitione alienationis juxtà insinuata *disc. præcedenti.*

Si non importabat formalem alienationem prohibitam, adeo ut ulteriori substituto non opponente, extraneus hæres renunciatarii, jurium renunciatorum capax esset; & tunc de consequenti resiltabat, quod nulla adesset contraventio, ideoque improbabilis esset resolutio favore substitutorum.

Si verò dictam prohibitam alienationis speciem importabat, undè propterea pœnæ locus fieret, in exclusionem, tam renunciantis, quàm renunciatarii; & tunc dicebam, quod intraret pro meo judicio solidum, beneque applicabile motivum *eodem disc. præcedenti* insinuatum deductum ex theorica *Bart. in l. qui Romæ §. duo fratres num. 24. ff. de verb. oblig. & in l. Gallus §. & si parente num. 4. ff. de liber. & posthum. & cons. 58. in 3. dub. lib. 1.* quod scilicet renunciatio, quantumvis ampla, etiam deducendo ad speciem bona prohibita, & differentia, ubi facta sit personæ capaci, ex verisimili subintellecta utriusq; voluntate intelligenda venit, respectu hujusmodi bonorum personalis, restricta scilicèt ad ipsum renunciatarium, ejusque descendentes, vel alios ab eo causam habentes, qui sint capaces, non autem, ut ob incapacitatem extranei hæredis, ità aperiretur locus remotiori, vel extraneo, absque aliqua renunciatarii, vel ejus hæredis utilitate, contra ejusdem verisimilem voluntatem, & consequenter, ut dicta renunciatio cesset, seu resolvatur; dictamque *Bart.* theoricam communiter DD. sequuntur ex iis, quæ cæteris relatis habentur *apud Honded. cons. 36. lib. 1. Bero cons. 97. lib. 1. Peregr de fideicom. art. 52. num. 73. cum seqq. Surd. cons. 446. num. 13 & cons. 517. num. 14. cum seqq. Cypriac. contr. 4. num. 19. & seq. Schrader. de feud. par. 8. cap. 5. num. 27. Fulgin. de emphyt. tit. de renunc. quæst. 2. num. 1. cum seqq. Rot. decis. 186. par. 3. rec.* & insinuatur pluries *sub tit. de feud.* & sub altero *de emphyt.* atque post has disputationes firmatur in duabus ultimis decisionibus editis *in Romana fideicommissi de Steccatis*, de qua *disc. præcedenti.*

Et quamvis Scribentes in contrarium (inter quos erat unus doctissimus quidem, adeo ut in parte doctrinali, atque individuorum notitia ob magnos inexplicabiles studii camerarii labores non cognoverim majorem; merè tamen pragmaticus, super nuda doctrina,)insisterent, in eo, quod, tam *Bartolus*, quàm alii superius allegati, ac cæteri apud eos, loquantur in terminis feudalibus, vel emphyteoticis, ne scilicèt fieret locus devolutioni ad favorem domini, vel successioni ad favorem remotioris agnati, vigore investituræ in forma pacti, & providentiæ, non autem in terminis fideicommissorum, in quibus de conclusione plene agit *Odd. de fideic. quæst. 11. n. 118. & seqq.* ubi plura deducendo hincinde, nil decidit, sed remanet incertq, vel dubiq.

Nihilominùs ista responsio, quæ aliquem recepit plausum, pro meo judicio, omninò contemptibilis videbatur, indignaq; aliquo discursu. quonium punctus non est in peculiari lege, vel in peculiari natura feudi, vel emphyteusis, sed est in ratione verisimiliter deficientis voluntatis, quæ capit omnia, quibus ea congruat, sive ubi idem resultet effectus; istamq; insipiduram nimium frequenter experiri occasio præbuit ob hunc detestabilem pragmaticum abusum immorandi in cortice, seu litera doctrinarum, ut præsertim in casu, de quo *sub tit. de credito disc. 13. & 151.* & in aliis, idcoq; frequenter, (sed semper utiliter, & opportunè,) eandem declamationem repetere oportet.

Postmodùm verò in his terminis fideicommissariis id agnovit, ac firmavit quoq; Rota in suprà insinuatis decisionibus editis in casu, de quo *disc. præcedenti*, in cujus disputationibus, ego, qui contra renunciantem, pro renunciationis efficacia scribebam, non negabam conclusionis veritatem, sed ejus congruam applicationem, in casu, & ad effectum de quibus agebatur, cum in reliquis eadem sit ratio, idcoq; non videtur, cur eadem esse non debeat juris dispositio.

Quamvis etenim, ob omnimodam unionem, inter matrem, & filios, in isto casu effectus esset idem; nihilominus eadem resolutio, ità intrare debuisset, si dicti substituti fuissent de diverso genere, nullamque connexionem cum matre habuissent, unde propterea intrare debuisset dictum absurdum, quod bonis privati remanerent, tàm renuncians, quàm renunciatarius, ut aperirentur extraneo, quo nil im-
improbabilius.

Hinc autem, combinando istum casum, cum altero de quo *dicto disc. præcedenti*, edocemur, quàm
7 varia sint hominum judicia, variique, ac incerti causarum eventus, ad quod reflectere deberent Morales, quando penitus ignorando quid dicant, loquuntur de Advocatorum, ac forensium conscientia, ut insinuatur etiam *sub tit. de fideicom. discur.* 179. & alibi pluries, præsertim *sub tit. de judic.* in relatione, & praxi Curiæ, occasione agendi de Advocatis, & Curialibus.

Siquidem in eodem articulo, eademq; fideicommissariorum bonorum specie, cum eadem circum-
8 stantia prohibitionis alienationis, in isto casu resolutum fuit contra renunciantem, & in præcedenti pro eo; cum tamen res potiùs esse debuisset in oppositum, dum in isto casu agebatur de renunciatione facta per nubentem in sæculo, quæ juxta generales propositiones, pluries in præcedentibus insinuatas, strictiùs intelligenda est, magisque personalis; ibi verò facta occasione ingressus in Monasterium, quæ latiorem habet interpretationem, atque realis potiùs præsumi solet.

Actum quoque fuit in his disputationibus de de eodē puncto comprehensionis, de quo *dicto disc.*
9 *præcedenti*, an scilicèt sub renunciatione facta successionibus, venirent illæ, quæ aperiantur ex causa fideicommissi; & quamvis ego, more Advocati, plura deducerem pro non comprehensione, deducendo, atque plenè cum allegationibus exornando vulgarem propositionem, quod renunciatio dicitur stricti juris, ac strictissimè intelligenda est; ponderando etiam differentiam, quæ datur in jure, inter spem futuræ successionis, quæ nullam trahat causam de præterito, ut sunt merè eventuales, ac speratæ bonorum indifferentium testatæ, vel intestatæ successiones; & inter istam spem antiquorum fideicommissorum, trahentem causam de præterito, & super quibus, ac similibus propositionibus, pro consucto inepto stylo, superfluæ chartarum repletiones fieri solent; attamen reflectendo ad veritatem, (partibus pro consuetudine insinuatam) credebam, quod hoc motivum non subsisteret, quodq; in hac parte resolutiones remanerent probabiles; tùm quia verba erant nimium ampla, ideoque attenta etiam litera, seu grammaticali significatione, hujusmodi comprehensionem probabant; tùm etiam, & pro meo sensu fortiùs, attenta substantia voluntatis, quæ in hoc principaliter attendi debet, ut *disc. præced.* & in aliis advertitur, ac plenè, pluribus pro stylo relatis, in terminis comprehensionis fideicommissi sub renunciatione, ac virtuali comprehensione, firmatur *in Romana fideicommissi de Cosciaris coràm Corrado dec.* 161. *par.* 10. *rec.*

Pro ut actum fuit de renunciationis invaliditate, pro qua ex hac parte deducebantur decisiones edi-
10 tæ *in alia Urbevetana impress. par.* 4. *rec. tom.* 3. *decis.* 523. & 724. verùm eodem sensu veritatis retento, (Partibus quoque ab initio insinuato) neque erat solidum fundamentum, cum dictæ decisiones in suo casu, ex ejus circumstantiis essent probabiles, utpotè continentes renunciationem bonorum, ac jurium jam quæsitorum, seu delatorum, pro nimiùm incongrua recompensa, aliæque accedebant circumstantiæ claram læsionem redolentes, ideoque applicabiles non erant ad hanc facti speciem, in qua agebatur de illa renunciatione, quæ pro communi, ac laudabili consuetudine Italiæ, enunciata per Rotam in *Asculana renunciationis* 1. *Iulii* 1652. *coram* Corr, & in aliis, fieri solet patri, & fratribus, à fœminis de facto in virorum familiam transeuntibus, atque exeundo à domo fraternâ, seu paternâ, quodammodo pro extraneis reputari solitis, ideoq; eis sufficere deheat congrua dos, quæ dari dicitur, tanquam futurarum omnium successionum præventivum pretium, seu emolumentum, ideoq, magna differentia est inter unū casum, & alterum, totumq; propterea in hujusmodi quæstionibus consistit in applicationibus.

Præjudicium autem, quod huic Parti dictæ resolutiones produxerunt, fuit notabile, quamvis forte crederetur, quod nullum adesset, eo qua esset idem dare matri, ac ejus filiis concordibus, quoniam ità oportuit amittere omnes fructus à dimotæ litis, usquequò determinatum fuit, ut filii venirent ad causam.

ROMANA FIDEICOMMISSI

PRO CREDITORIBVS HENRICI, ET FRANCISCI DE VRSINIS

CVM ISABELLA VRSINA DE CARPINEA.

Casus decisus per Rotam pro Creditoribus.

De eadem materia renunciationis factæ per sororem fratribus occasione dotationis, an capiat fideicommissa per renunciatariorum obitum purificanda favore renunciantis, adeo ut jura renunciata, ad extraneos etiam transmissibilia sint; Vel potiùs renunciatio dicatur personalis, adeo ut per renunciatarii mortem resolvatur; Et incidenter de solemnitatibus, præsertim illa insinuationis, quæ requiritur in donationibus, an in hujusmodi renunciationibus requiratur.

SUMMARIUM.

1 *Casus controversia cum resolutionibus causæ.*
2 *De differentia inter decisiones, & discursus.*
3 *De ratione, ob quam adhibetur titulus, vel nomen Discursuum.*
4 *De prohibitione disponendi de bonis jurisdictionalibus in Statu Ecclesiastico.*
5 *Distinguuntur puncti, seu inspectiones hujus causæ.*
6 *An, & quando prætium succedat loco rei.*
7 *In generali dispositione non veniunt bona alienari prohibita.*

8 *Quando*

8 *Quando adesse dicatur, necnè in Castris qualitas feudalis.*
9 *Constitutiones Apostolicæ super prohibita alienatione jurisdictionalium non distinguunt feuda ab allodialibus.*
10 *Quare feudalia, & jurisdictionalia in renunciationibus soleant exceptuari.*
11 *De conclusione, quod sub renunciatione non veniant ea, quorum hæres extraneus est incapax.*
12 *Quomodo dignoscatur an renunciatio sit realis, vel personalis, sivè translativa seu extinctiva.*
13 *Quod eadem renunciatio possit eodem tempore esse translativa, & extinctiva.*
14 De decis. Achill. *ut cessante agnatione contemplata, non per hoc cesset renunciatio.*
15 *Quando donatio ob certam causam resolvatur cessante causa.*
16 *De renunciatione, quæ importet solùm liberationem renunciantis ab onere.*
17 *Regula ut cessante causa &c. limitatur ubi effectus est consumatus.*
18 *Spes futuræ successionis translativè cedi, vel renunciari potest.*
19 *Declaratur, quando ista conclusio procedat.*
20 *De eodem de quo num. 16.*
21 *Ad quem finem frequentius renunciationes procurentur.*
22 *De insinuatione requisita in renunciationibus.*
23 *De differentia inter insinuationem de jure communi, & ex statuto Urbis.*
24 *Iuramentum facit cessare insinuationem requisitam de jure, non autem illam ex Statuto.*
25 *De differentia inter diversas species insinuationis.*
26 *De Constitutione Ægidiana, & de Carpensi, & de differentia inter eas.*
27 *De erroribus pragmaticorum circa doctrinas.*
28 *Quando insinuatio requisita in donationibus, requiratur in renunciationibus.*
29 *Non sunt assumendæ quæstiones juris, ubi tolli possunt ex facto.*
30 *Mulier dotari dicitur de suo, ubi dos sit intuitu renunciationis.*
31 *Quomodo sit æstimandus valor jurium, quæ renunciantur.*
32 *Insinuatio non intrat in donatione cum onere.*
33 *An in donatione juris quærendi requiratur insinuatio.*
34 *De eadem conclusione, de qua num. 18.*
35 *De alia conclusione de qua num. 16.*
36 *Quando renuncians non dicatur aliquid dare, ac patrimonium minuere.*
37 *Onera & vincula minuunt de valore.*
38 *De insinuatione requisita in remissione proprii juris, quando intret &c.*

DISC. VI.

POstquam super puncto fideicommissi, ac super altero Bullæ Baronum, ad favorem Comitissæ Isabellæ prodierunt *in Rota coram Verospio*, resolutiones de quibus *sub tit. de feud. disc. 84. & sub tit. de fideicom. dis. 37.* Me, hoc motivum ab initio promovente, succumbentes creditores Henrici, & Franciſci dictæ Isabellæ fratrum, convolarunt ad renunciationem, quam ipsa nubendo occasione dotis per fratres sibi constitutæ ad eorum favorem fecerat, atque coram *eodem Verospio* favore creditorum pro renunciationis obstantia responsum fuit, *sub diebus 3. Decembris 1655. & 9. Maij 1659.* ad quarum resolutionum normam expedita sententia, in gradu appellationis confirmata fuit *coram Bevillaqua* prævia unica decisione *sub die 21. Iunii 1660.* Commissaque denuò per Signaturam pro frequentiori stylo, causa *coram Taia*, cum clausula *constito quod sit locus Statuto de duabus conformibus*, pro istarum exequutione responsum fuit *sub diebus 17. Februarij 1661. & 24. Maij 1662.* atque ità causa finem habuit.

Quamvis enim in prima instantia, altera *coram Verospio* circumferatur Decisio *sub die 29. Maij 1656.* attamen revera non est Decisio, sed Discursus; quando etenim ob aliquas difficultates vota concordia non sunt, solet quandoque Rota (pro stylo quidem commendabili) demandare causæ Ponenti, ut bene recognito facto, Discursum super iis, quæ hincindè urgeant, edat, ut ita partibus, earumque defensoribus ad ejus normam propria motiva comprobantibus, seu melius elucidantibus, atque illa Partis adversæ strictè reprobantibus, melior veritatis inquisitio habeatur, ut patet *apud Mantic. decis. 247. Peniam decis. 1660. Duran. decis. 285. Bich. decis. 306.* & in aliis pluries, ideoque Discursus discreti sunt à decisionibus. 2

Atque hinc edoctus fui istum Discursuum terminum meis adnotationibus tribuere, atque in forma discursiva examinaré veritatem aliquarum forensium quæstionum, ex iis quas in longè majori numero fortè ultrà duplum, vel triplum, disputare occasio dedit aliis sub silentii tenebris relictis, quia regulæ prudentiales, aut Partium præjudicia prohiberent. 3

In disputationibus autem (& quidem acerrimis) desuper habitis, quatuor fuerunt puncti; Primò nempè cum quæstio esset super locis montium, aliisque bonis provenientibus ex pretio oppidi, seu castri Montis Rotundi venditi in vim Bullæ Baronum juxtà celebrem *decisionem 36. par. 5. rec.* adeò frequenter enunciatam *sub tit. de feud.* ad materiam dictæ Bullæ, atque renunciatio contineret exceptuationem bonorum jurisdictionalium, de quibus prohibitum est disponere per actus inter vivos sine licentia Apostolicâ per Constitutiones de quibus *sub tit. de credit. disc. 13. & 151.* ac *sub tit. de feud. disc. 62. cum seqq.* an dicta loca montium venirent sub renunciatione; Secundò super comprehensione renunciationis, an scilicèt caperet casum fideicommissariæ successionis per eorumdem renunciatariorum obitum aperiendæ; Tertiò in idem, super ejusdem renunciationis natura, seu qualitate, an scilicèt esset realis, vel personalis, seu respectivè translativa, vel extinctiva, ad effectum illius resolutionis per cessationem personarum; Et quartò demùm, ubi esset translativa redolens donationem inter vivos, an corrueret ob non adhibitam insinuationis solemnitatem à Statuto Urbis 150. requisitam, sub decreto annullativo in summa excedente ducatos bis centum, qui important hodiernos scutos monetæ centum quinquaginta. 4 5

Quatenùs pertinet ad primum; scribentes pro actrice dicebant (& benè,) quod absque necessitate assumendi quæstionem pluries insinuatam præsertim *sub tit. de emphyt. disc. 58. & sub tit. de credit. discurs. 35.* ac etiam pluries *sub tit. de feud.* an scilicèt, & quando pretium succedat loco rei, ejusque naturam assumat; id planum est in pretio obvento ex alienatione castrorum, aliorumque bonorum, quæ vendantur per Congregationem Baronum in vim Bullæ prædictæ, quæ ità expresè disponit, ut pluries habetur ad ejusdem Bullæ materiam *sub tit. de feud.* & cõsequenter posita omnimoda 6

subrogatione, dicebant quod dictum oppidum, seu castrum, non cadebat sub renunciatione, dum castra, & feuda exceptuata fuerant; in idem deducendo etiam propositionem pluries insinuatam, ut sub
7 genericis dispositionibus non veniant bona feudalia, seu aliàs alienari prohibita, ut *eod. disc. 13. & 151. de feud.*

Meritò autem istud motivum neglectum fuit, adeò ut post primas disputationes, per eosdem
8 Scribentes, derelictum sit, quoniam feudalis qualitas non aderat, ex jam firmatis per Rotam *in Sabinen. Montis Rotundi coram Coccino decis. 93. par. 5. rec.* pluries allegata *sub tit. de feud.* super exclusione propriæ, ac strictæ qualitatis feudalis in hujusmodi castris & locis, quæ per Barones Romanos possi-
9 dentur; quamvis ad effectum de quo agebatur, id nihil referret, dum stantibus Constitutionibus Apostolicis, de quibus *sub tit. de feud. disc. 62.* & pluribus sequentibus, *& sub dicto tit. de credit. disc. 13. & 151.* idem importat.

Verùm corruebat motivum; ex eo, quod renunciationis tenor clarè comprobabat, ut partium voluntas fuerit faciendi amplam renunciationem ge-
10 neralem de omnibus, & quibuscumque bonis, ac juribus de præsenti, vel de futuro competentibus, quodque dicta exceptuatio, seu præservativa non percuteret substantiam renunciationis, ut sub ea comprehensa non essent bona feudalia, & jurisdictionalia, ex deficiente voluntate renunciandi, sed solum pro quadam cautela adhiberi solita, ad effectum evitandi pœnas in eisdem Apostolicis Constitutionibus contentas, quatenus earum prohibitio casum reprehenderet, ut advertitur præsertim *sub tit. de feud. discurs. 85.* & in eadem causa *in supplemento.*

Dicta verò prohibitio in præsenti non intrabat, dum renuncians nullum jus de præsenti habebat, neque aliquid in renunciatarios transferebat, ut infrà, sed solum renunciatio importabat remissionem propriæ spei incertæ, ac eventualis, quod dici non dotest, ut importet ipsorum bonorum propriam, vel impropriam alienationem.

Secundus punctus, pariter modicam habuit difficultatem, quoniam licèt bona fidei commisso, aut
11 investituræ, vel devolutioni subjecta, ubi præsertim strictam, ac pœnalem habeant alienationis prohibitionem, sub hujusmodi renunciationibus non cadant, juxtà theoricam *Bart.* de qua *in duobus discursibus proximè præcedentibus;* Attamen id procedit, quandò urgeat ratio, cui eadem theorica innixa est, quia nempè, data renunciationis operatione, super exclusione personæ renunciantis, commodum non esset renunciatarii, vel habentium causam ab eo, sed esset extraneorum, vel remotiorum contra verisimilem utriusque voluntatem; Secus autem, ubi dicti absurdi, seu inverisimilitudinis ratio cesset, quia nempè quæstio sit cum habentibus causam à renunciatario, in cujus commodum, ac utilitatem, renunciationis effectus redundet absque mixtura tertii extranei, vel remotioris venientis independenter infringendo jus utriusque, ideoque dicebam, quod conclusio esset vera, malè tamen applicata.

Major igitur, ac tota quæstio fuit super tertio puncto concernente qualitatem, seu naturam renunciationis, an scilicet esset realis, vel personalis, sive translativa, vel extinctiva, pro eodem effectu resolutionis, vel cessationis, ob cessationem personæ contemplatæ, ut in extraneos hæredes, bona, ac jura renunciata transitum facere non potuerint.

In hoc autem puncto, Cum ego, & cæteri pro parte creditorum Scribentes, convincenter probaremus, quod ista renunciatio esset quoque in forma translativa; Tum attento contextu verborum, quod scilicèt successiones, ac bona, & jura renunciata posita essent in accusativo, non autem in de-
12 tivo, vel ablativo, juxtà distinctionem, de qua habetur in præcedentibus, ac etiam infra *in Maximana disc. 8. & in decis. 631. Bichi*, quæ in ea causa de tempore istarum disputationum jam edita erat, (& quæ causa mihi in ea scribendi impulsum dedit ad promovendum istud motivum renunciationis, itadando spiritum causæ penè mortuæ;) tum etiam ob clausulas *ponens, dans, transferens &c.* ac similes in proposito considerari solitas ex deductis dicto *disc. 8.*

Respondebant Scribentes pro actrice dupliciter Primò nempe quod cum expresse diceretur, quod renuncians hujusmodi renunciationem faciebat erga fratres eorumque filios, ac descendentes contemplatione agnationis, ita in verbis habebatur personalitas adeo ut intraret vulgaris regula textus *in l. ille aut ille ff. de legat. 3.* quod in claris, & expressis non intrent quæstiones, & argumenta.

Et secundò, quod cum renuncianti competerent bona, & jura duplicis generis, illa scilicet quæsita, ac de præsenti competentia, pro dote de paragio, & alia, de futuro super successionibus obventuris, præsertim ex isto fideicommisso, quod per ipsorum
13 renunciatariorum mortem purificari potuisset, ac etiam ab eorumdem intestatam successionem, ita sequebatur, quod eadem renunciatio utramque naturam respective haberet, translativę, & extinctivę; Primam scilicèt in bonis ac juribus jam quæsitis, ac de præsenti competentibus, Alteram vero in illis de futuro, juxta distinctionem, de qua re *Bald. cons. 437. l. 1.* & aliis, *Montan. contr. 10. & Donad de renunc. tom 2. cap. fin num 28. cum seq.*

Prima responsio, circa renunciationis causam restrictam ad contemplationem agnationis, sublata fuit *cum decis. unic. Achil. de donat.* cum qua (pro stylo deferendi antiquarum decisionum auctoritati) processum fuit, potissimè stante eius canonizatione
14 *per Rot. mediam dec. 587 par. 1. rec.* & in aliis, de quibus in hujus causæ decisionibus; quod scilicet, ubi donans, vel renuncians sibi expressè non consulit de pacto reversivo tunc sola expressio contemplationis hunc effectum non operatur, neque impedit, quin bona, vel jura donati, vel renunciata, transeant ad donatarii, vel renunciatarii hæredes, vel successores, quamvis extraneos.

Ista responsio ità generaliter sumpta, mihi (quamvis more Advocati causæ inservienti eam deducerem, nimisunque laudarem) non placebat, ex iis, quæ in materia resolutionis donationis, ex
15 cessante donandi causa, ad quam donator expressè se restrinxerit, ubi probabilia accedant argumenta, quod eadem causa non esset solum impulsiva, sed finalis, ac principalis, habentur *sub tit. de donationibus disc. 8. & seq.*

Bene tamen credebam, quod motivum non intraret in hac facti specie, ex eius qualitate, & circumstantiis, dum donatio, seu renunciatio non continebat bona, & jura, quæ sivè de præsenti, sivede
16 futuro ex ipsius renunciantis persona ac jure, transferantur in donatarium, seu renunciatarium, qui ita ipsum renunciantem, vel donantem agnosceret in ejus auctorem, in quibus terminis intrat quæstio *super dicta decis. Achill.* cum aliis, de quibus *dicto disc. 8. de donat.* sed verè ac proprie versabamur in casu, de quo in celebri *Signina castrorum dec. 12. 292. 320. & 323. par. 6. rec.* Sive in altero, de quo *sub tit.*

tit. de fideicommiss. disc. 94. & dec. 587. par. 1. & 598. par. 3. rec. & dec. 161. par. 10. cum similibus, quod scilicet ille, qui jam erat dominus, ac possessor bonorum, cum onere restitutionis, & fideicommissi ad favorem alterius, qui præmori potuisset, ita ad acquirendum libertatem bonorum, renunciationem obtinere curavit, per quamdam speciem liberationis ab eo vinculo, vel onere, tanquam per remotionem obstaculi, ita faciendo voluntarie se præmortuum; Et consequenter non intrant termini pacti resolutivi, seu regressus ad jura propria donata ex regula *cum cessante &c.* dum nihil transtulit, sed renunciatarius tanquam dominus, ac possessor continuavit jure suo primævo, removendo solum dictum obstaculum incerti oneris restitutionis; Ideoque ista bona, in instanti renunciationis, acquisierunt libertatem, cujus effectu consumato, non intrat dicta regula *cum cessante*, inter cujus limitationes illa præcipua est, ut non cesset effectus jam consumatus ex deductis *per Tiraquel.* ad hanc regulam *limit. 12. num. 1. & per tot. Mantic. decis. 131. nu. 4.* & communiter. 17

Quo verò ad alterum motivum, ut in juribus de futuro, verificari non possit renunciatio translativa, sed perneccsse dicenda si extinctiva, juxtà suprà allegatum *consil. Baldi, & controv. 10. Montan.* quæ in hac materia nimium circumferri solet; Rota in decisionibus, contenta fuit responsione, quam ego & cæteri deducebamus desumpta ex textu *in l. spem Cod. de donat.* quod scilicet etiam futurarum successionum spes in contractum donationis, vel venditionis deduci potest, ubi præsertim agatur de renunciatione generali, adeo ut non intret illa prohibitio, quæ propter votum captandæ mortis, prohibita est, ubi agatur de successione certæ personæ juxta text. *in l. fin. Cod. de pact.* de quo in aliis *hoc eod. tit.* 18

Pariter ista responsio, ita simpliciter sumpta, in hac facti specie periculosa videbatur; illa siquidem recte procedit, ubi agatur de successionibus aliarum personarum, in quibus verificari valeat id, quod in præcedentibus insinuatur, ut scilicet, successio substantietur in renunciante, ex cuius persona, ac jure, capiat renunciatarius, vel habens causam ab eo, quamvis incapax, in sola utilitate seu commoditate, & tanquam renunciatarii procurator in rem, seu causam propriam; & in his terminis rationabiliter deducta *per montan. dicta contr. 10.* impugnantur *per Camill. de Medic. cons. 35. num. 15. & per Fab. de Ann. cons. 45. num. 28. cum seqq.* ac per alios, cum id nihil prohibeat, quoties cessaret dicta infectio, quę resultat ex dispositione textus *in l. fin. Cod. de pact.*

Secus autem, ubi agatur de successione aperienda per mortem ipsiusmet renunciatarii, in bonis per ipsum possessis, cum implicet, ut res mea, denuò mea effici valeat, atque ad me per alium transferri, & consequenter, actus renunciationis, non potest importare nisi remissionem, seu extinctionem juris sperati per renunciantem, juxtà supradictos terminos remotionis obstaculi, ac propterea improprii remanent termini dicti textus *in l. spem*; atque in hac parte, bene pro meo judicio, dicebant scribentes in contrarium.

Verum objectum solidè removebatur cum dicta alia responsione, effectus liberationis bonorum jam consumati, quodque propterea, ubi renunciatarii obiissent ab intestato, atque de bonis renunciatis non disposuissent, renunciatio non excluderet personam renunciantem à dicta successione, ex deductis in præcedentibus; secus autem, dum jam renunciatarii disposuerant tanquam de bonis jam ità liberis effectis.

Aliam quoque nimium efficacem ponderabam rationem, seu circumstantiam dictæ personalitatis exclusivam, & quæ apertè comprobabat renunciatariorum voluntatem, ita acquirendi prædictam bonorum libertatem, ab eo fideicommissi nexu, cui ea subjacere poterant, favore fœminæ renunciantis, quatenus ipsis absque prole decedentibus, eius casus fieret; quod scilicet renunciatio alias omninò inutilis esset, atque manifestam fatuitatem redoleret, dum tam ex ordinatione fideicommissi, quàm ex Statuto Vrbis fœminarum exclusivo, masculis existentibus, donec ipsi fratres viverent, vel eis decedentibus, superstitibus filiis masculis, sive fœminis, eadem renuncians nullum jus habebat. 20

Ideoque dicendum est, id quod in præcedentibus insinuatur, quod scilicet hujusmodi renunciationes frequentius principaliter reportari solent ad effectum acquirendi dictam disponendi libertatem, quodque propterea, ubi ageretur de ipsorum renunciatariorum intestata successione, in concursu remotiorum, tunc rectè procederent ea, quæ ex parte renunciantis deducebantur, ut donatio durare non deberet, Secus autem in præjudicium creditorum, vel aliorum, ad quorum favorem renunciatarij disposuerant, quoties dispositio, secluso obstaculo renunciantis, effectum sortiri potest, quia nempè non intret ratio, cui innixa est suprà enunciata theorica *Bartoli in l. qui Romæ §. duo fratres ff. de verborum oblig.* & alibi, ittique mihi videbantur hujus controversiæ termini. 21

Demum quoad quartum punctum prætensæ invaliditatis renunciationis, ob non adhibitam insinuationis solemnitatem; iidem Scribentes pro actrice, qui in hoc puncto acriter insistebant, nimiumque in eo laborarunt, materiam involvere videbantur, commiscendo, seu verius confundendo conclusiones, seu auctoritates percutientes illam insinuationis solemnitatem, quę requisita est per Ægidianam Constitutionem in omnibus contractibus quomodocumque læsivis minorum, ac mulierum respectivè, cum altera insinuatione, quę de jure communi in donationibus tantum requisita est, eàdem juris dispositione innovata, ac etiam alterata in Urbe per ejus Statutum *cap. 150.* Tum circa summam, quæ de jure est solidorum 500. qui ex magis communi, & recepta sententia important scuta 700. circiter nostrorum temporum, ut advertitur in sua materia *sub tit. de donationib.* præsertim *disc. 60.* Statutum vero se restrinxit ad summam ducatorum bis centum de carolenis, qui important scuta 150. monetæ juliorum decem pro quolibet, sive, juxtà currentem auri valorem, scuta centum auri. 22 23

Tum etiam, tollendo efficaciam juramenti, cujus ratione dicta solemnitas à jure communi inducta, penè idealis remanere videtur, dum magis communiter receptum est, ut juramento accedente, illius defectus non attendatur, ut in dicta sua materia *de donat. dicto disc. 60.* & in aliis. 24

Longè autem isti termini differunt inter se, quoniam prima species insinuationis, restricta non est ad veras, ac puras donationes tantum, ut est altera; sed percutit omnes, & quoscumque contractus, qui læsivi, ac aliàs præjudiciales esse possunt; ideoque in pluribus casibus, in quibus agitur de hac speciali materia renunciationum, disputatur de hac infectione resultante à defectu hujus insinuationis, non autem alterius, quæ in donationibus requiritur. 25

Æquivocum autem erat, hujusmodi decisiones, ac auctoritates deducere in hac facti specie, in qua solemnitas desiderata per Ægidianam non intrabat,
26 cum ageretur de muliere majore, de qua dicta constitutio non disponit, utpotè agens de minoribus tantum; & quamvis ejusdem Constitutionis contextus probet, ut ea, quæ in minoribꝰ statuta sũt, ad mulieres quoq; extensa fuerint, nihilominus (ut pluries advertitur in sua materia *sub tit. de alienat. & contract prohib.*) ista est extensio facta *per Carpensem*, in qua non intrat confirmatio, ac respectivè extensio ad Urbem, universumque Statum immediatum Ecclesiasticum facta per Sixtum IV. & Paulum III. unde propterea operativa est intrà limites propriæ provinciæ Marchiæ Anconitanæ.

Isteque est unus ex intolerabilibus modernorum erroribus, adeò frequentium æquivocorum productivis, quod immorando in sola superficie literæ, at-
27 que studendo solis indicibus, seu repertoriis, quidquid reperitur sub eo nomine, seu termino, qui cadat in quæstione, cum improbo, indigestoque labore, confarcinatur, non distinguendo casuum, vel terminorum diversitatem.

Strictè igitur ad insinuationem requisitam in donationibus; quamvis in ultimis præsertim disputationibus tertiæ instantiæ *coram Taja*, nimiùm inter
28 Scribentes hinc indè certatum fuerit, super applicatione theoricæ *Baldi in l. illud nu.* 11. *Cod. de sacrosanct. Eccles.* à quâ derivat conclusio, quod in donatione, vel renunciatione juris quærendi, hæc solemnitas non requiratur; nihilominùs Rota in decisionibus, deducendo aliquid hinc indè, ob votorum diversitatem, nihil determinare voluit, evitando difficultatem cum solo facto, & quidem prudenter, quo-
29 niam, (ut pluries insinuatur,) forensium nimia imprudentia, imò ineptia, seu judicii imbecillitas est, assumere juris quæstiones in abstracto, seu reducere causam ad articulos juris, qui ob ingeniorum varietatem semper periculosi sunt, quoties difficultas tolli potest ex facto.

Ista siquidem renunciatio, non erat merè gratuita, & lucrativa, sed correspectiva ad pinguem, ac excessivam dotem, quam fratres, ultrà illud paragiũ,
30 quod ex obligatione debitum erat, sorori constituebant, & qui excessus dicitur pretium futuræ spei renunciatæ, adeo ut puella dotem ità, non de paternis, vel fraternis, sed de propriis bonis habere dicatur, ut pluries advertitur in sua materia *sub tit. de dote*, præsertim *disc.* 154. & 155. & in aliis ibi enunciatis.

Valor autem, seu pretium hujusmodi renunciationum, metiri debet de præsenti, id est de tempore renunciationis, & quantum communi peritorum judicio æstimaretur, seu vendi posset ista spes, quæ
31 inanis remanere potest, juxta illam æstimationem, quæ datur in jactu retis, vel in incerta alea, atque pro frequentiori usu in illis sponsionibus, quæ vulgò *lotto* nuncupantur, quarum exemplo utitur ultima decisio *coram Taja*, & de quibus habetur *sub tit. de alienat & contract. prohib. disc.* 47. & *sub tit. de usur. disc.* 36. Istaq; valutatione attenta, certum remanebat, quod neque adæquabat dictum excessum, quoniam cum esset quædam spes, quæ pro naturali cursu probabiliter non erat eventura per mortem duorum juniorum fratrum sine prole, juvenum ac robustorum, qui secularem vitam ducebant, idcircò cessabat quæstionis occasio in radice, dum ità nil remanebat, quod donationi, atq, lucrativæ causæ referri posset, in quo caderet insinuationis inspectio.

Clariùs verò, quoniam hæc renunciatio non erat pura, neque libera, sed continebat onus fideicommissi ad favorem descendentium eorumdẽ do-
32 natariorum, quo casu etiam vera, & pura donatio tanquam onerosa, & causativa, nõ subjacet insinuationi ex deductis *dicto disc.* 60. *de donat.* & advertunt etiam in ultima decisione *coram Taja*, ac in aliis.

Verùm quatenus pertinet ad dictam conclusionem, seu quæstionem, an scilicèt in donatione, vel
33 renunciatione juris quærendi, insinuatio requiratur; quamvis ego, & cæteri pro hac parte scribentes, simpliciter deduceremus regulam negativam deductam ex dicta theorica *Baldi in l. illud Cod. de Sacros. Eccles.* de qua ceteris relatis *Tiraquell. in l. si unquam* verbo *donatione largitus numer.* 180. & *seqq. Gabr. de donat. conclus.* 1. *Mantic. de tacit. lib* 13. *tit.* 5. *num.* 16. *Rota apud Buratt. decisione* 333. *& in supra allegatis decisionibus* 12. 292. 320. & 323. *par.* 6. *rec.* Attamen reflectendo ad veritatem, mihi videbatur, quod æquivocum esset cum hac generalitate procedere, quodque procedi deberet cum sequenti distinctione.

Aut etenim agitur de illa futuræ spei, vel juris quærendi renunciatione translativa, quæ per speciem donationis, juxta dictos terminos textus *in l. spem Cod. de donat.* fiat de una, vel pluribus speratis successionibus, quæ per parentum, vel aliorum con-
34 junctorum mortem aperiendæ sint; & tunc, ubi præsertim est spes de futuro, radicata in causa de præterito, ue in his fideicommissariis successionibus contingit, vel in feudalibus sivè emphyteoticis, quæ resultant ab investitura pacti, & providentiæ, cum similibus, certum est, quod istud speratum jus, pro magis proxima, & verisimili, seu respectivè remota, & in verisimili spei verificatione, suum habet pretium, seu valorem, eodem modo, quo (juxta exempla superius tradita) jactus retis, ac incerta alea, sivè sponsio, regulando hujusmodi incertitudinem, cum ponderationibus, de quibus *sub tit. de Regal. disc.* 30. *& seqq. & sub tit. de donat. disc.* 54. adeò ut in emptionis, & venditionis contractum deduci valeat, ac de consequenti intrare possit læsio, seu circumventio, juxtà terminos textus *in l.* 2. *Cod. de rescindend. vendit.* ideoque de consequenti rectè intrat insinuatio, quatenus hujus cessæ spei valor à jure communi, vel statutario præfinitam summam excedat, cum sit transferre jus, quod in illa spe jam de præsenti competit, ut in specie advertitur *apud Gabr. dicta conclus.* 1. *de donat. nu.* 77. & conferunt quæ habentur *dicto disc.* 154. *& seqq.* & in aliis *sub tit. de dote*, ut dos, quæ per patrem, vel fratres datur puellæ renunciationis intuitu, constitui dicatur potius de ipsius puellæ bonis tanquam dictæ spei pretium, ergo spes habet suum valorem.

Aut verò agitur de renunciatione illi necessariæ
35 successioni, quæ speretur per ipsius renunciatarii mortem, ut in præsenti; & tunc reverà (ut superius in tertio puncto advertitur) non intrant termini donationis, vel translationis, seu potiùs illi abstentionis faciendo se mortuum, seu tollendo se de medio tanquam per remotionem obstaculi, seu per quandam præventivè declaratam futuram non agnitionem, quæ non importat jus formatum, sed simplicem facultatem, ex cujus usu, seu exercitio, & non aliàs jus resultare dicitur, juxtà notata ad textum *in l. qui autem ff. quæ in fraudem creditor.* de quibus *sub tit. de credito discur.* 40. & 136. *& seq.* Et in his terminis procedunt dictæ auctoritates, præsertim superius allegatæ decisiones *in Signina Cassarum par.* 6. *rec.*

Ità

Ita enim renuncians, nihil transferre dicitur, cum sit spes, quæ non existere, atque caducari potest, ideoque suum patrimonium diminuere non dicitur, neque verò pauperior effici, minusque renun-
36 ciatarius aliquid de novo acquirit à renunciante in se translatum, cum ità in ejus antiquo dominio, ac jure perseveret, meliorato quidem, sed ità per accidens, ac insensibiliter, per remotionem illius servitutis, vel resolutionis, cui ejus dominium subjacebat; eodem modo, quo dominus rei, ususfructus, vel alterius servitutis onus habentis, eo cessato, nullum jus de novo acquirere dicitur, sed suum antiquum continuat, ità melioratum, per cessationem accidentis; adinstar eorum, quæ habentur apud Beneficialistas de jure, quod ordinarii collatores obtinent conferendi beneficia reservata Sede Papali vacante, ob expiratas regulas Cancellariæ, sive ob Apostolica Indulta, juxta formam antiquam ante Constitutionem Urbani VIII. ut in sua materia *sub tit. de benef.* cum similibus.

Importat siquidem hujusmodi obstaculi remotio renunciatarii locupletationem, in eo majori valore, quem bona per ipsum possessa acquirunt, ob remo-
37 tionem oneris, quod de pretio, seu valore, pro illius qualitate notabiliter minuit, ex deductis in proposito locorum montium vinculatorum *dicto titulo de Regal. disc. 30. cum seqq. & sub tit. de camb. disc. 2.* ac etiam *sub tit. de feud. disc. 99. & sub tit. de credit. disc. 53. & 139.* occasione agendi generaliter de diminutione, quam etiam pecunia patitur ratione cautionis, vel obligationis de restituendo prioribus, vel potioribus creditoribus, adeo ut renunciatarius, qui subjectus erat vinculo, prius possideret bona valoris (e.g.) scutorum 150. quæ ita effecta sunt valoris 200. sed è converso renuncians, verè, & de facto non fit pauperior, neque suum patrimonium diminuit.

Et quamvis, ut advertitur *dicto tit. de donat. disc.*
38 *60.* etiam in remissione insinuatio requiratur, nihilominùs procedit in remissione juris jam quæsiti, atque actualiter competentis, juxtà distinctionem de qua in terminis textus *in l. qui autem ff. quæ in fraud. creditorum dicto disc. 40. & 136. cum seq. de credito.*

BONONIEN.
SUCCESSIONIS SEV FIDEICOMMISSI
Ad instantiam
JOANNIS PHILIPPI DE PODIIS CUM CHRISTOPHORO.

Responsum pro veritate.

De renunciatione facta per virum ingredientem Religionem, an dicatur personalis, adeo ut suffragetur ei soli, cujus intuitu facta est, ad cujus favorem faciat numerum, & partem; vel potiùs sit realis, ita ut eo habito pro non extante, suffragetur omnibus.

Et an Renunciatio facta per ingredientem Religionem, capiat successiones obventas post professionem.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Renunciatio translativa prodest solùm renunciatario, cujus favore persona renunciantis facit numerum & partem.*
3 *Quod ista sit quæstio facti.*
4 *Quando renunciatio sit translativa.*
5 *De eodem ob clausulas.*
6 *De eodem ob correspectivitatem.*
7 *An translativa renunciatio dari valeat in successionibus de futuro.*
8 *De successione de futuro trahente causam de præterito.*
9 *An renunciatio facta per ingredientem Religionem capiat successiones delatas post professionem.*

DISC. VII.

PRæsuppositio, quod fideicommissum ordinatum per Ludovicum de Astis, purificatum esset æqualiter ad favorem Christophori, Antonii, & Elisabettæ nepotum dicti Ludovici ex Clara filia, seu Joannis Philippi dictæ Elisabettæ filii, & de quo fideicommisso habetur in sua materia *sub tit. de fideicommiss. disc. 32.* Cum Antonius, in Ordine Minorum Conventualium professus, in limine professionis, ad præscriptum Sac. Conc. Tridentini *sess. 25. de Regular. cap. 16.* renunciaverit, atque cesserit Christophoro fratri omnia ejus bona & jura, necnon successiones, quomodocumque, tam ex testamento, quàm ab intestato sibi devolutas, ac devolvendas, cum clausulis amplissimis, præsertim illis *ad habendum, & constituti, ac promissione evictionis*; Cumque fideicommissum prædictum, post dicti Antonii, jam emissam professionem, purificatum esset; hinc orta est dubitatio, inter dictos Christophorum, & Joannem Philippum, an stante dicta renunciatione, æqualis deberet esse eorum successio, perinde, ac si persona dicti Antonii renunciantis, de medio sublata esset, vel potius hic, numerum, & partem facere deberet ad favorem Christophori renunciatarii, adeo ut istæ duas obtinere deberet portiones; sivè, an potiùs portio dicti Antonii, utpotè delata post professionem, deberetur Religioni capaci in communi; atque super his consultus pro veritate ex parte Joannis Philippi, qui æqualem successionem desiderabat.

Contra ipsum requirentem, ad favorem Chri-
stophori, dixi probabilius respondendum videri, quoniam ubi expresè, vel conjecturaliter constat, quod renunciatio ad favorem unius tantum facta sit, illa, utpotè translativa potiùs, quàm extinctiva, 2
ita redolens speciem donationis, renunciatario tantùm prodesse debet, ut ità rejiciendo, seu declarando *conf. 6. Dini* & sequacium post *Gulielm. de Cuneo, & Rayner. de Forol.* & alios, firmant *Bald. in l. pactum n. 6 Cod. de Collation.* ubi *Castrens. n. 8.* & cæteri *Ias. in l. avus neptis numer. 4. ff. de pactis Bellon. jun. de jur. accresc. cap. 5. quæst. 48. n. 15. cum seq. Surd conf. 446. n. 14.* bene *Galeot. lib. 2. controv. 10. à n. 7. ad 20.* latè *Fab. de Ann. conf. 45. n. 13. cum seq. & n. 46. cum seqq.* Et hanc opinionem, præsuppositâ qualitate renunciationis translativæ, non autè extinctivæ, tanquam absolutam, sæpius tenuit *Rota* præsertim *in Auximana dotium, 26. Iunij 1655. coram Bichio inter suas decis. 631. in Maceraten. hæreditatis 27. Maij 1658. coram Verospio in Bonon. bonorum, seu successionis de Sigibellis 2. Martii 1663. coram Otalora*

in fine, & habetur fæpius in aliis *hoc eod. tit.* præfertim in dicta *Auximana difcur. feq.* Ex quibus liquet, ut ifta fit quæftio potiùs facti, feu applicationis, fu-
3 per natura fcilicèt, feu qualitate renunciationis, quoties ejus verba fint ambigua, an fcilicèt cenfenda fit perfonalis, vel realis, five (ut alii dicunt) translativa, vel extinctiva, quoniam pofito, ut ea fit perfonalis, feu translativa, (quod in propofito fonat in idem,) certum eft, ut prodeffe debeat foli renunciatario, tanquam donatario, atq; per renunciantem folùm contemplato, nõ autẽ aliis, fecus è converfo.

Quod autem præfens renunciatio effet perfonalis, feu translativa, clarè oftendebat illius tenor, dum concepta erat per verba meram donationem, expreffè denotantia, undè propterea, ut advertitur
4 *in dicta Auximana dotium coram Bichio*, & in aliis, in claris non intrant præfumptiones, & argumenta ad vulgarem regulam text. *in l. ille aut ille ff. de legat. 3.* Neque immorandum eft in iis, quæ in cafu dubio confiderari folent per DD. plene deductos *per Fab. de An. dicto conf. 45. & apud Bottiglier. de fucceff. ab inteft. theorem. 49. num. 18.*

Ultrà verò dicta verba donationẽ redolẽtia, accedebant etiã, promiffio evictionis, clauſulæ *ad habendũ*, & *Conſtituti*, & alia fimilia, quę apud allegatos pro
5 translativa, & perfonali qualitate conſiderari ſolẽt; & clariùs, quia expreffè dicebatur, ut jura ceſſa, foli Chriſtophoro acquirerẽtur, quod repugnat renunciationi reali, ſeu extinctivæ, ut põderat *Fab. de Ann. dicto conf. 45. num. 46. cum ſeq.* Ac etiam quià renunciatio non fuerat merè gratuita, neque dici poterat facta ſolo amore Dei, ut abjicerentur temporalia, ut aliqui in hujuſmodi renunciationibus factis per ingredientes Religionem, ponderare ſolent; quod tamen, ut alibi advertitur, hodie non de facili verifi-
6 catur, ubi agatur de Religionibus capacibus, ſed ob correſpectivam obligationem Chriſtophori fratris ſolvendi etiam de proprio Religioſo renuncianti ſingulis annis libras 200. ejus vita naturali durante, ut in propofito renunciationis factæ per fororem dotatam illi fratri, à quo ſolum dotata fuit *Bellon. jun. dicto cap. 5 quæſt. 48. num. 19. & 20.*

Difficultas ſolùm cadere videbatur, an translativa, ſeu perſonalis renunciatio non congrueret juri de futuro, de tempore renunciationis adhuc non
7 delato juxta diſtinctionem, de qua Scribentes *apud Bottiglier. dicto theorem. 49. n. 18. & ſeq. Hodiern. controv. 7. n. 15.* & apud alios, de quibus *diſc. præced.*

Verùm advertebam, quod iſta diſtinctio procedit in dubio, ſecus autem ubi actus, expreſsè, vel conjecturaliter ſonat in donationem, ac translativam ceſſionem; ſimplex enim juris præſumptio, quæ reſultat ex qualitate rei ceſſæ, ſuffocata remanet à contraria probatione expreſſa, vel à fortioribus præſumptionibus, ut plene *Fab. de Ann. d. conf. 45. & in Romana fideicommiſſi 9. Maij 1659. coram Veroſpio*, & in aliis ejus confirmatoriis coram *Bevilaqua*, & *Taja* editis in cafu de quo *diſc. præced.* ubi de differentia renunciationis ſucceſſioni jam delatæ, & alterius ſperatæ, ſeu deferendæ, atque reſpectu deferendæ, de alia diſtinctione, an de ſucceſſione tertii, vel de illa ipſiſmet renunciatarii, ex ea clara ratione, quod in jure prohibitum non eſt, ſpem futuræ ſucceſſionis vendi, ſeu donari, aut alias in contractum deduci ad tex. *in l. ſpem. Cod. de donat.* cum ſola difficultas, quæ in propofito cadere ſolet, percutiat caſum venditionis, vel ceſſionis hæreditatis certæ perſonæ ſine illius conſenſu, cujus perſeverantia requiritur uſque ad mortem; ſive ſit ob votum captandæ mortis; ſive ad conſervandum teſtandi libertatem ad *text. in l. finali Cod. de pactis cum concord.* Secus autem, ubi agitur de hæreditatibus, ac ſucceſſionibus in genere, cum dicta difficultas procedat, ubi agatur de ſucceſſione certę, ac determinate perſonæ, ut pluries in aliis *hoc eod. tit.* Et clarius ad effectũ, de quo in præſẽti, dũ agebatur quidẽ de jure de futuro, ac ſperato ſed originem trahebat à cauſa certa de præterito, quo caſu certum eſt, quod dicta difficultas non intrat ex deductis *per Rovit. deciſ. 87. num. 15. & 16. Rot. deciſ. 12. num. 7. par. 6. rec. deciſ. 161. par. 10.* & in dictis deciſionibus *Romana fideicommiſſi*, de qua *diſcur. præced.* & frequenter.

Ad excludendum autem dictum Chriſtophorum, reddendamque æqualem, ac meliorem conditionem Joannis Philippi, cogitabam, an dicta portio ſpectaret ad Religionem, à qua ceſſio obtineri poſſet, ſtante quod ſucceſſio aperta erat poſt profeſſionem, & ſic in tempore inhabili, in quo Religioſus ex perſona propria nullum jus ſuccedendi habebat, cum in Rota, & Curia recepta ſit opinio Canoniſtarum, ut ſucceſſio ex perſona monaci delata, directè, ac immediatè deferatur Monaſterio, quod ex perſona, & jure proprio ſuccedere dicitur; & ex qua ratione plures tenent, ut hujuſmodi donationes, ſeu translativæ renunciationes, quæ fiunt per ingreſſuros Religionem, non comprehendant ſucceſſiones poſt profeſſionem delatas, ſeu apertas, ut tenent *Corn. & Soccin.* & alii relati *per Fab. de Ann. dicto conf. 45. nu. 94. Andreol. controv. 310. n. 24. Altogr. ad conf. 42. nu. 30. & conf. 43. num. 40 & ſequen. lib. 2.*

Verùm, & hoc fragile fundamentum eſſe dixi, quoniam (quicquid allegati teneant) magis recepta eſt contraria opinio *Decii, & Covarr.* & aliorum, de quibus *apud eundem Fab. de Ann. dicto conf. 45. n. 95. cum pluribus ſequen.* quod etiam benè probat *Rovit. conf. 44. n. 21. & ſequen. lib. 1. & deciſ. 85. n. 2.* & firmavit *Rota in d. deciſ. 161. par. 10. rec.* ubi in ſpecie de renunciatione capiente ad commodum renunciatarii futurum fideicommiſſum, quod per ipſiſmet renunciatarii mortem purificatum fuit, poſtemiſſam monialis renuncians profeſſionem; monaſterium enim prætendere non poteſt bona, & jura per profeſſum in alterum diſtracta, & translata, priuſquam profeſſionem emitteret, & ideo ſi hæc ſpes eſt alienabilis & in contractum deducibilis, nulla ſubeſt ratio, ob quam hujuſmodi ſucceſſio antè profeſſionem jam diſtracta per Monaſterium prætendi valeat.

AUXIMANA DOTIUM PRO AUGUSTINO GALLO CUM BERNARDINO FRATRE

Caſus deciſus per Rotam pro Auguſtino.

De eadem materia renunciationis factæ per ſorores uni, vel pluribus fratribus, an ſit realis vel perſonalis; ſive translativa, vel extinctiva, ad eundem effectum, an ſcilicet prodeſſe debeat ſolum perſonis contemplatis, quibus facta eſt, vel potiùs omnibus coæquale jus habentibus; & incidenter, an, & quando

do renunciatarius, seu refutatarius fideicommissi, vel alterius juris sibi de futuro debiti, renunciantem in ejus auctorem agnoscere dicatur, ut ad sibi incumbentia onera teneri debeat.

SUMMARIUM.

1 AN, *& quando refutatarius agnoscat in auctorem refutantem, ut ad ejus onera teneatur.*
2 *Resolutio causæ.*
3 *De effectu resultante ex personalitate renunciationis.*
4 *Ex quibus personalitas probetur.*
5 *Quod substantia voluntatis potiùs attendi debeat, quàm famulari verbis.*
6 *De eodem de quo num. 4. ad arguendam personalitatem in verbis.*
7 *De eodem attenta substantia facti.*
8 *Quomodo istæ quæstiones decidi debeant.*

DISC. VIII.

RElenta facti serie, de qua in eadem causa *sub tit. de fideicom. disc. 195.* De duobus inter istos fratres in Rota disputatum fuit; Primò nempè, an onus dotandi filias, quod patri primogenituræ possessori incumbebat, transfusum esset in filium primogenitum, cui ejusdem primogenituræ præventivam refutationem fecerat; atque in ibi enunciatis decisionibus benè deciditur affirmativè, ob receptam distinctionem, quod aliud est habere se negativè, seu abstentivè, non agnoscendo jus delatum, ut ità locus proximè succesturo aperiatur, cum tunc iste obtinere dicatur jure suo per solam remotionem obstaculi, non agnoscendo refutantem in auctorem; Aliud autem ubi id sequatur, post juris agnitionem, cum tunc dicatur formalis translatio, atque refutatarius, durante jure refutantis, seu renunciantis, istum agnoscat in ejus auctorem, atque ex ejus jure potiùs possidere dicatur, saltem respectu onerum jam impressorum, seu contractorum de tempore factæ renunciationis, ex ibi deductis,

Altera verò quæstio fuit super renunciatione, quam dictæ filiæ, per Augustinum, aliosque fratres dotatæ, ad eorum favorem fecerant, quoniam cum dotatio facta non esset de ipsorum renunciatariorum bonis propriis, sed de obventis ex communis matris bonis, ità dicebat Bernardinus primogenitus Reus conventus, ut renunciatio per sorores facta, etiam ipsi tanquam matris cohæredi suffragari deberet, utpotè intuitu communium bonorum, quasi quod, non personalis, sed realis, sive non translativa, sed abstentiva esset renunciatio per singulos respectivè facta.

Quamvis autem in præcedentibus decisionibus enunciatis *dicto disc. 195. de fideic.* incidenter & quasi per transennam de ista renunciationis natura agatur, attamen cum in hac prætensione firmiter insisteretur, idcirco formalis ac particularis disputatio assumpta fuit *coram Bichio*, atque *sub die 26. Maij 1655.* prodiit resolutio Augustino, aliisque fratribus renunciatariis favorabilis, super translativa, qualitate.

Hoc enim posito, de consequenti resultabat effectus insinuatus *disc. 1.* & in aliis præcedentibus, qui per Scribentes in contrarium non negabatur, utpote de jure certus, ut renunciatariis tantum, non autem aliis renunciatio prodesset, ideoque persona renunciantis habita, perinde ac si non renunciasset, numerum, & partem faciat ad favorem renunciatarii, qui tanquam procurator in rem propriam renunciantis, omnia jura, huic competentia, exercere valeat; istaque resolutio forte ansam dedit concordiæ, quæ tunc controversiæ finem imposuit, eaque habetur impessa inter illas *Bichii decis. 631.*

Mihi pro Augustino, aliisque fratribus renunciatariis scribenti (reflectendo etiam ad solam veritatem,) talis resolutio probabilis, beneque fundata visa est, cum hujusmodi personalem, seu translativam qualitatem suaderent, tam instrumenti litera, seu contextus, attenta verborum & clausularum formalitate, in qua potissimùm insistere videtur decisio desuper edita, quàm fortiùs attenta substantia veritatis, seu verisimilis voluntatis Partium, quæ pro meo sensu pluries insinuato magis, ac principaliter attendi debet, quoniam (ut mea est dicendi consuetudo.) Voluntas est domina seu Regina, verba verò & clausulæ sunt famulæ, seu ancillæ, quæ dominam comitantur, eique famulantur, ac inserviunt, ideoque non debent eam opprimere, vel suffocare; in idem suffragante dicto Apostoli, quod spiritus est qui vivificat, litera verò occidit, ideoque ista illi famulari debet, non autem eum opprimere, atque prævalere, cum ità esset dare, quod servus dominaretur proprio domino; & tamen pragmaticum vulgus non de facili id percipit, neque practicat, sed potiùs oppositum, procedendo cum sola litera, prorsus neglecto spiritu, atque non considerando, quod frequentiùs verba, & clausulæ, non sunt Partium, sed Notarii, vel alterius Sapientis compositoris scripturæ.

Attenta igitur prima parte literæ, seu formalitatis verborum, & clausularum, plura concurrebant dictam qualitatem suadentia; Primò nempè ob verba *donare, & cedere*; Secundò quod bona & jura renunciata posita non essent in dativo vel ablativo, sed in accusativo, qui videtur modus distinguendi, unam speciem ab altera; Tertiò ob clausulas *ponens, constituens, transferens, &c.* Quartò, quod cum de tempore renunciationis dicta materna successio jam delata esset, idcircò non cadebat dubitatio, de qua suprà *disc. 6.* & in aliis, ubi agatur de juribus futuris, ac speratis, an eis congruat, necne terminus tranlativæ renunciationis, cum de ea non dubitetur in juribus, ac bonis jam de præsenti competentibus.

Attenta verò altera solidiori parte, substantiæ scilicèt verisimilis voluntatis, videbamur versari in terminis nimiùm claris, qui clariores remanebant ex famulatu, sive comitatu dictorum aliorum argumentorum, quia nempè dictus frater primogenitus aliis ditior, & qui capitis domus figuram faciebat, cui onus incumbebat sorores decenter collocare, quamvis pluries requisitus esset, id neglexerat, ideoque ipsis sororibus nimiùm adultis, ipsisque fratribus, ex ista causa exosus redditus erat; alii verò fratres, cum eorum diligentiis, & incommodis, proprias maternæ successionis portiones in aliquod imminuendo, ut dotes sororibus constituerent, de illarum collatione solliciti fuerunt, ideoq; peculiaris gratitudinis ratio ipsis assistebat, manifestè autem dicto alteri fratri resistebat.

Atque hinc edocemur id, quod pluries insinuatum est, quod istæ non sunt quæstiones juris, sed facti, & ambiguæ voluntatis, ideoque prorsus erroneum est, cum generalitatibus vel cum clausulariis, seu grammaticalibus verborum signi-

significationibus procedere, dum principaliter reflectendum est ad facti circumstantias, ex quibus substantia voluntatis renunciantis, ac renunciatarii desumenda venit, deservientibus verbis, & clausulis, ac generalitatibus pro quadam norma, ut legaliter, non autem de proprio capite interponatur arbitrium, cui hæc materia commissa est.

VITERBIEN. HÆREDITATIS PRO CARDINALI GVALTERIO CUM LAVRENTIO CHISIO

Casus decisus per Rotam pro Cardinali, posteà concordatus

Renunciatio facta bonis paternis & maternis, an capiat successionem fraternam, in bonis quæ ad fratrem defunctum obvenerunt à patre, & matre; Et de quibus bonis talis renunciatio intelligenda sit.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *Resolutiones causæ.*
3 *De distinctione inter carnaliter & spiritualiter nubentes.*
4 *Renunciatio facta bonis paternis, & maternis non capit fraterna, licèt à parentibus obvenerint.*
5 *Fallit, si constet de diversa voluntate.*
6 7 & 8 *De argumentis hujus voluntatis.*
9 *De eodem, & quomodo hæc voluntas reguletur.*
10 *Expenduntur argumenta, de quibus nu. 6. & seqq. 11. & 12.*
13 *Attendi debent capitula potiùs, quàm instrumentum.*

DISC. IX.

1 IVxtà seriem, de qua in hac eadem causa *sub tit de success. disc. 16.* Victoriam Chisiam, Poggio fratri ab intestato succedere volentem, ex duplici capite, Laurentius & Franciscus, ex fratre prædefuncto nepotes, excludere prætendebant, in bonis scilicet intrà territorium Viterbiense, ex illius Civitatis Statuto excludente sorores propter fratres, & in illis, extra territorium, ex renunciatione per eam facta, quandò competenter dotata nupsit Paulo Gualterio; undè introducta causa in Rota, ad ipsius Victoriæ favorem super bonis, præsertim extrà territorium in exclusionem hujus secundi objecti responsum fuit *sub diebus 10. Iunii 1639. & 19. Maij 1643. coram Rojas* inter ejus impressas *dec. 66. & 206.* (de quo tempore ad hanc Curiam adhuc non accesseram) Reassumpta verò post diuturnum silentium causa prædicta per Cardinalem Gualterium hæredem Iulij dictæ victoriæ prius defunctæ filii, & hæredis *coram Taja*, datoque duplici dubio; Uno scilicet circà operationem Statuti in bonis intrà territorium, de cujus resolutione habetur *in dicto disc. 16. de success.* & altero circa punctum renunciationis, an standum esset in aliàs ut supra decisis; Sub *die 2. Maij 1664.* dictæ resolutiones confirmatæ fuerunt, ex eodem fundamento in prioribus decisionibus contento, quod cum renunciatio concepta esset de bonis paternis & maternis, operativa non esset in fraternis, ex renunciationis natura, ut strictè ad limites jurium renunciatorum intelligi debeat, potissimè verò, ubi per nubentem in sæculo fiat, in qua non cadit consideratio, quę militare solet in ingredientibus Monasterium, ut finis, seu causa principalis renunciandi, esset bonorum temporalium abjectio in universum, ob amorem Dei, & vitæ cœlestis, adeò ut aliquæ successionum, vel bonorum species, dici possint, ut stent potiùs demonstrativè, faciendo generaliter renunciantem Mundo mortuam; Quicquid enim sit de hujusmodi consideratione in dicto casu, receptum est, ut ea regulariter non intret in hoc altero casu carnaliter nubentis, juxtà distinctionem, de qua in aliis *hoc eodem tit.* frequenter.

Et licèt bona de quorum successione agebatur, pro majori parte, ac penè in toto, ab utroque parente provenirent; attamen id non operabatur renunciationis obstaculum, quoniam non attenditur origo bonorum, seu causa mediata, sed causa immediata, illorumque qualitas de tempore successionis, quandò, non amplius paterna dicenda sunt, sed fraterna, utpote de fratris defuncti dominio effecta, atque cum reliquo eius patrimonio confusa, ex deductis in iisdem *decisionibus coram Rojas*, & ultrà ibi deducta, habetur *apud Spad. cons. 352. lib. 2. Cirocc. discept. 58. num. 45. & 46. Donad. de renunc. cap. 20. num. 25. Adden. ad dec. 375. num. 23. par. 4. rec. tom 2.* apud quos concordantes.

Non negabant Scribentes pro Laurentio reo convento, veritatem hujus propositionis in genere; Verum dicebant, quod cum ista sit quæstio voluntatis, illa etiam ex adminiculis rectè desumi potest quod scilicet tam renuncians; quam renunciatarius, loquendo de paternis, & maternis, intellexerint etiam de mediatis, quamvis fraterna effecta essent, inspecta scilicèt originè, ac demonstrativè potius seu impropriè, quam proprie, ac taxativè ex deductis, pręsertim *apud Surd. cons. 267. num. 27. & cons. 562. nu. 5. Soccin. cons. 287. nu. 35. lib. 2. Minad. cons. 22. num. 6.* cum aliis, qui pro ratione dubitandi habentur deducti *in Bonon. de Armis coram Merlino inter suas decis. 22. & 62.* alias post alterum *Merlin. de legitima decis 47. & 48.* ubi magistraliter examinatur hujusmodi materia renunciationis conceptę de bonis paternis & maternis, an ista capiat, postquam effecta sunt fratris, de cujus successione agitur, & quæ decisiones firmantes negativam, sunt in terminis fortioribus renunciationis factæ per monialem.

Ad hujusmodi autem voluntatem probandam, plura per dictos Scribentes ponderabantur; primò nempe, quod de tempore successionis jam obiisset Franciscus pater, ita ut facto jam casu successionis, bona renunciantis, pro

pro ejus portione delata, in ſtricta, & propria ſignificatione, non eſſent ampliùs paterna, ſed propria, & tamen dicuntur paterna, ergo Partes ſtare noluerunt in præciſa, & ſtricta ſignificatione verborum, ut ponderatur *apud Soccin. & Minad.* ubi ſuprà.

Secundo, quod ſtante Statuto excluſivo fœminarũ propter maſculos renunciatio nõ remaneret in aliquo verificabilis, ſeu operativa, ſi in dicta ſtrictâ ſignificatione capienda eſſet, undè propterea ne actus remaneat fatuus, ſubintelligenda eſt dicta voluntas, exprimendi bona paterna, & materna, ſpectata origine, ſeu cauſa mediata ex deductis *apud Surd.* ubi ſuprà. 7

Et tertiò, ſtante renunciatariorum obſervantia deducta ex renunciatione facta per alteram ſororem pariter nuptã, in qua ſpecificè agebatur etiam de fraternis, quorum comprehenſio etiam deducebatur ex amplitudine verborum inſtrumenti ſuper capitulis matrimonialibus poſtmodum initi. 8

Scribens Ego in hac ultima diſputatione pro Cardinali actore, non negabam, ut generaliter ac in abſtracto dicta limitatio eſſet vera, quoniam ſæpiùs minùs ſcriptum, quàm dictum, ſeu volitum eſſe ſolet, atque in illis, quæ à diſponentium, vel contrahentium voluntate pendent, vera & recepta propoſitio eſt, ut iſtius ſubſtantia potiùs quàm cortex, & figura verborum ſpectari debeat; dicebam tamen (etiam cum ſenſu veritatis, ut Rota admiſit,) quod ceſſaret fundamentum facti, ſeu probationis talis voluntatis, cujus ponderata inditia inefficacia videbantur. 9

Quatenùs enim pertinet ad primum; licèt mors patris ſequuta eſſet, non inde tamen bona deſierant eſſe paterna, cum non conſtaret, quod renuncians pro cujus portione ſucceſſionem agnoviſſet, ſine qua agnitione certum eſt, ut dici non poſſent bona propria, cum poſſit ille, cui ſucceſſio delata eſt, non agnoſcere, ad communiter notata *in l. qui autem ff. quæ in fraud. credit.* 10

Quo verò ad ſecundum, de infructuoſitate, ſeu non operatione, facilior erat reſponſio; Tum quia plura aderant bona extrà territorium, in quibus ceſſante ſtatutaria excluſione, abſque dubio renuncians jus ſucceſſionis habebat; Tum quia etiam in bonis intrà territorium Statuto ſubjectis, remanebat ſpes, ſeu potentia ſuccedendi, dum illud Statutum non eſt ſimpliciter, ac perpetuò excluſivum, ſed temporaliter, donec extent fratres excludentes vel eorum deſcendentes, à Statuto contemplati, quibus defectis, fœmina excluſa reintegratur ad propriam portionem, ideoque etiam in iſtis renunciatio operativa remanebat; Cum enim argumentum ſuperfluitatis, ſeu fatuitatis, nimium debile in jure reputetur, hinc ad illud excludendum ſufficit qualis qualis ratio. 11

Et quoad tertium, illud potius retorquebatur ex argumento ducto à diſcretiva per text. *in l. unica §. ſiſ. autem, Cod. de caduc. tollen.* dum enim in una renunciatione actum eſt de fraternis, ſignum eſt quod in altera, in qua omiſſa fuerunt, partes noluerunt, & quando voluerunt dixerunt; & quæ dicebantur de amplitudine verborum, de plano pariter ceſſare videbantur, tum quia ipſa quantumvis prægnantia rectè operativa, & adaptabilia erant ipſis ſpeciebus, ad quas reſtricta erat renunciatio, cujus majorem vim & obſervantiam prægnantia verborum potius percutiebat; tum etiam quia, cum inſtrumentum in quo amplitudo verborum continebatur, initum eſſet, non animo novandi, ſed ſolum pro exequutione & obſervantia capitulorum matrimonialium. 12

Hinc proindè iſtorum tenor tantum attendendus erat, quoniam hęc dicuntur verba Partium earumque voluntatis veram faciunt probationem, cum verba inſtrumenti dicantur potius Notarii, ex formulariis, vel imperitia ſæpiùs in magna copia adjiciſolita, ut in his ſpecialibus terminis habetur *apud Capyc. Latr. deciſ. 2. num. 3. verſ. ſecundò dicebatur,* & latiùs *per adden. ibidem num. 6. & ſequen.* atque generaliter recepta propoſitio eſt in omni ferè materia inſinuata, ut capitulis potiùs, quàm inſtrumento deferendum ſit, quoties non conſtet, ut iſtud ex intervallo initum ſit animo novandi, prioremque conventionem in capitulis contentam immutandi, ut præſertim *ſub tit. de emphyteuſ. diſc. 13 & 14. & ſub tit. de fideicommiſſ. diſc. 179.* & alibi; Concordia verò controverſiæ finem dedit. 13

ARIANEN.

SVCCESSIONIS

PRO

P. MARCO LANDIMARO.

Reſponſum pro veritate, cum ſubſequuta concordia.

De renunciatione facta per virum ingredientem Religionem, an illum excludat à ſucceſſione parentum, vel aliorum, quorum favore renunciatio facta eſt.

SVMMARIVM.

1 *Facti ſeries.*

2 *De æquitate, cum qua in hac materia procedendum eſt favore conjunctorum in excluſionem Monaſterii, vel Religionis.*

3 *Quod renunciantis declarationi deferri debeat.*

4 *De effectibus reſultantibus à natura renunciationis, & an ſit extinctiva, vel tranſlativa.*

5 *De eadem diſtinctione.*

6 *Quod renuncians non prohibetur ſuccedere renunciatario.*

7 *Quæ regula in hac materia detur, & quomodo judicandum ſit.*

8 & 9 *De circumſtantiis arguentibus, unam, vel alteram ſpeciem renunciationis.*

10 *Statutum excluſivum fœminarum deſeruit in hoc pro argumento.*

11 *De Conſtitutione Regni Neapolitani ſuper excluſione fœminarum propter maſculos.*

12 *De modo interpretandi renunciationem, & quare benignè favore hæredum renunciatarii contra renunciantem debeat interpretari.*

DISC. X.

QVM Michael in ſæculo nuncupatus, qui Marci nomen in Religione Prædicatorum aſſumpſit, profeſſionem emittere deberet, amplam renunciam, juxtà pluries enunciatum communem Italiæ uſum, de omnibus juribus, ac bonis de præſenti, & futuro, fecit Angelo patri, ac Franciſco & Marco Antonio fratri- 1

fratribus; cumque defunctis, primò Angelo patre, cujus inteſtatam ſucceſſionem obtinuerunt præfati Franciſcus, & Marcus Antonius filii in ſæculo exiſtentes, deindè obiiſſet Franciſcus, ſuperſtitibus filiis, atque ultimò deceſſerit Marcus Antonius clericus ſæcularis in ſacris, ejuſque inteſtatam ſucceſſionem agnoverint aliqui ex prædefunctis germanis ſororibus, ac etiam fortè ex dicto altero fratre nepotes, dictuſque Religioſus, cui frater defunctus aliquas ſubventiones pro extraordinariis religioſis uſibus ſuppeditare ſolebat, acquieſceret, quatenus tamen nepotes eumdem continuarent ſtylum, donec viveret, ipſi autem id indiſcretè negarent; hinc proindè idem in ſtatu Magiſtri in eius Religione conſtitutus, atque Urbem pro aliis Religionis negotiis adiens, me pro veritate deſuper conſuluit.

Quamvis autem, ego crederem, ut bonum jus, ſibi ſuper inteſtata ſucceſſione fratris aſſiſteret, adeò ut de rigore, ſuam virilem cum nepotibus in ſtirpes ſuccedere volentibus, obtinere deberet, de conſequenti tranſmiſſibilem ad ejus Religionem, ſeu Conventum, ſeu veriùs ex tunc delatam; Adhuc tamen, pro ea congruentia, quæ mihi cordi eſſe conſuevit, non de facili expoliandi bonorum proprietate conjunctos, ſeu domos, & familias, ut Religiones, ac Monaſteria ditentur, idcircò, edidi quidem Reſponſum ad ejus favorem, ut ita dicti nepotes, eorumque Conſultores eorum imprudentiam agnoſcendo, honeſta patrui deſideria implerent, donec viveret, ne aliàs amitterent bona in proprietate; Ipſi autem Religioſo conſului, ut acquieſceret, aliud non promovendo; non quod eius acquieſcentia dictis nepotibus poſſet ſuffragari, cum juxtà opinionem Canoniſtarum, bona, & ſucceſſiones, quæ Religioſo profeſſo deferuntur, directè, ac immediatè acquirantur Monaſterio, ſeu Religioni independenter à Religioſo, cujus velle, vel nolle non attenditur; ſed ut ex laudabili motivo charitatis, cum ſolo ſilentio evitaret conjunctorum damnum; idque abſque conſcientiæ, ſeu jurium Religionis læſione fieri poſſe credebam, (quamvis meum non ſit de iis, quæ forum internum percutiunt, agere, utpote extrà meam ſpheram) Siquidem, ut advertitur præſertim in ſpecie Religioſi *ſub tit de teſtam. diſc. 35.* licèt poſt profeſſionem ceſſet poteſtas revocandi, vel diſponendi, non tamen ceſſat poteſtas declarandi ejus animum, quem in renunciatione habuerit, ut bona in illis de ſanguine remaneant; Ac etiam circa dictam declarationem habetur *ſupra diſc. 2,*

In Reſponſo itaque deſuper dato, ad materiæ elucidationem, atque pro tollendis æquivocis, cum quibus aliqui Conſultores dictorum nepotum procedebant in hac materia renunciationis, an ſcilicet illa eſſet perſonalis, vel realis, ſeu, (ut alii diſtinguunt) an extinctiva, vel translativa, adeò ut reſultet pluries enunciatus effectus, de quo præſertim ſupra *diſc. 2. & 3.* ut perſonam renunciantis indefinitè mortuam faciat perindè, ac ſi in rerum natura non eſſet, undè propterea locus fiat aliis quamvis remotioribus nullatenus cognitis, neque contemplatis; Diſtinguebam ſex diverſas quæſtiones, ſive ſex diverſos caſus, in quibus huiuſmodi terminorum diſtinctiones pro diverſis reſpectibus cadunt, juxtà diſtinctiones de quibus *in diſcurſibus præcedentibus* & præſertim *diſc. 3.* ut ita dignoſceretur, quod plures auctoritates, quæ deſuper pro conſueto abuſu per dictos Conſultores de partibus cum nimia conſueta prolixitate, ſuperfluiſque allegationum apparatibus deducebantur, percutiebant diverſos terminos, illos ſcilicet præſertim, in quibus contentio ſit inter renunciantem, ac teſtamentarios renunciatarii hæredes, vel alios, cum quibus ipſe in vita, vel in morte diſpoſuerit.

Dicebam igitur, quod caſus præciſus quæſtionis eſſet ille, de quo ſupra *diſc. 1. & 2.* ſuper quo tanquam magiſtralis circumferri ſolet pluries enunciata *deciſio 246. Dunozetti repetit. deciſ. § 43. par. 5. rec. & poſt Tamburrin. de jur. Abbat. tom. 3. deciſ. 6.* ubi ſcilicet agitur de ipſius renunciatarii inteſtata ſucceſſione, ut tali caſu, quoties efficacia non urgeant argumenta, quod renuncians omninò ſe mortuum facere voluerit omnibuſque abſque perſonarum exceptione, vel particulari affectione, ſeu reſpectu, locum cedere, non prohibeatur ſuccedere, niſi è converſo ad certas perſonas reſpectum habuerit; ita cum aliquo pleniori calamo, præter genium ac ſtylum, cumulando deciſiones, ac auctoritates præſertim deductas in deciſionibus editis *in Romana fideicommiſſi de Stecatis*, de qua ſuprà *diſc. 4.*

Ac etiam ſubjungendo idem quod habetur *diſc. 1.* & in aliis, ut ſcilicet in hujuſmodi quæſtionibus certa, & determinata regula generalis, cuicumque caſui applicabilis, dari non poſſit, ſed deciſio ex ſingulorum caſuum particularibus circumſtantiis metienda ſit; Ideoque (ut pluries advertitur,) proſùs erroneum eſt, cum generalitatibus procedere, ſive cum doctrinis, vel deciſionibus, quæ in aliquibus caſibus prodierint, quoniam in hujuſmodi quæſtionibus, facti, ſeu voluntatis, ſtant benè ſimul, ut in uno caſu aliqua argumenta, vel adminicula ſufficiant, in altero autem, quamvis penè identiſco, eadem, ac longè majora inſufficientia ſint, quia ſic unius, vel reſpective alterius caſus qualitas, pro locorum, vel perſonarum diverſitate, ſeu aliis circumſtantias exigat.

Applicando autem ad rem; Plura accedebant argumenta hujuſmodi realitatem de ſtricto jure excludentia, quodque renuncians motus non fuerit ex pluries enunciata ratione, quæ in ingredientibus Religionem, vel Monaſterium ponderari ſolet, quod ſcilicet ex ſolo ſpiritu religionis, ac abjiciendi temporalia, ut ſpiritualibus, expeditiùs vacare poſſet, renunciatio facta eſſet; Tum quia ut in præcedentibus advertitur, non de facili hæc ratio hodie ad praxim reducitur in profitentibus in Religione, vel Monaſterio habente capacitatem in communi ex rationibus ponderatis præſertim *diſc. 1. & 2.*

Tum etiam quia, ſpecialiter, ac expreſsè conſtabat de diverſa renunciantis voluntate ſe non omninò abdicandi à temporalibus; Primò quia reſervata pro communi ſtylo quadam annua vita, litia præſtatione, ſibi conſuluit de pacto reſolutivo, ac regreſſu ad jura renunciata; & ſecundò quia ſibi expreſsè reſervaverat futuras ſucceſſiones, vel diſpoſitiones teſtamentarias, ac alias quoque inteſtatas, dum renunciatio ad certos caſus reſtricta erat; Ideoque illa unica, ac ſimplex iuris præſumptio, ſuper qua Scribentes de partibus integra folia auctoritatibus replebant, ut ſcilicèt renunciationes, quæ fiunt occaſione ingreſſus in Religionem, reales potius, vel extinctivæ præſumantur, ita per contrariam probationem omninò eliſa remanebat.

Tunc autem probabiliùs contra hunc Religioſum renunciantem reſpondendum fore crediditem quando militante Statuto fœminarum, & cognatorum excluſivo, agnatis inteſtata ſucceſſio debitaret, adeò ut iſta admiſſio religioſi, quæ ſpectato effectu, non ad ipſius, ſed ad Monaſterii extraneitivo-

rem

sem tenderet agnationis præjudicium redoleret, contrà commune votum, saltèm nostræ Italiæ moribus attentis, ut in præcedentibus advertitur, attamen ista consideratio non cadebat in casu quæstionis, dum in Regno Neapolitano hujusmodi Statotorum usus non habetur, solumque viget constitutio generalis, quæ incipit *In aliquibus, &c.* excludens fœminas propter masculos à successione patris tantùm, à qua neque omninò eas extraneas efficit, dum eis non tollit legitimam', cujus loco dos de paragio succedit; dictamque Constitutionem de paterna tantùm successione in verbis loquentem, Regni Sapientes extenderunt ad maternam, cujus respectu idem in praxi receptum est, ideoque non capit fraternam, multò minùs illam patruorum, vel aliorum remotiorum, undè propterea intrat ordo juris communis novissimi super solo gradu, sublata antiqua prærogativa agnationis, & sexus; & consequenter dicta ratio agnationis, cujus favore diversa voluntas subintelligenda videtur, non militabat. 1

Adhuc tamen, reflectendo ad veritatem, atque retinendo meum sensum, ut in his quæstionibus, quæ sunt potiùs facti, & voluntatis, quam juris, negligi debeant generales DD. traditiones, seu conclusiones, quandoque continentes leguleicos rigores ab humana ratione, seu communi sensu naturali extraneos, sed indagandi substantiam verisimilis voluntatis, non quidem renunciantis, sed potiùs, ac principaliter renunciatarii, qualis scilicèt fuerit ejus finis, renunciationem procurando; adhuc sentiebam aliquam difficultatem contrà religiosum renunciantem, quoniam licèt renunciatio facta esset, patri, & fratribus, attamen isti vocati erant ex providentia potiùs patris renunciatarii, qui providendo istum filium de vitalitia subventione, prudenter de ejus renunciatione sollicitus fuit, ne bona in præjudicium filiorum, ac descendentium, ad Religionem, seu Monasterium extraneum transitum facerent; Istaquè ratione attenta, illa applicabilis quoque ad rem videbatur, cum contendentes essent dicti renunciatarii descendentes, ac hæredes sanguinis. Quemadmodum enim (ut pluries insinuatur) renunciatario de juribus renunciatis disponente, respondendum est pro eo, cujus favore dispositum sit; ità in casu intestati quando verisimilitudo suadeat morientis voluntatem; ideoque libentius dictam acquiescentiam consului, atque ita sequutum fuit, & quidem laudabiliter. 2

SABINEN.
BONORVM
PRO
MONASTERIO MONIALIVM ARCIS ANTIQUÆ
CUM
MARONIIS.

Casus disputatus coram A. C. resolutus pro Monasterio.

An renunciatio facta per ingredientem Monasterium, obstet intestatæ successioni ejus, qui sit hæres renunciatarii, adeo ut quæstio non sit de immediata successione renunciatarii, sed de mediata.

Card. de Luca Pars III. de Renunciat.

Et an renunciatio facta per novitium, subjaceat formæ præscriptæ per Concilium Tridentinum, ubi ea sit correspectiva, & ex causa onerosa.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Quæ interdicta possessoria admittant appellationem.*
3 *De forma renunciationis faciendæ per novitios.*
4 *Quod ista forma non requiratur in correspectivis.*
5 *Frater uterinus, an teneatur dotare.*
6 & 7 *De ratione, ob quam inducta est dicta forma per Concilium Tridentinum.*
8 *De dotibus monialium remissivè.*
9 *Quando contractus ex causa dotis non subjaceant solemnitatibus statutariis.*
10 *Quod in his materiis procedi debeat attenta substantia veritatis, non autem cum formalitate verborum.*
11 *Qualis dicatur substantia veritatis in hujusmodi renunciationibus, quæ fiunt per puellas.*
12 *Quando dicatur actus correspectivus ex ratione meritorum.*
13 *Quod erroneum sit concipere renunciationes puellarum, & ideotarum personarum lingua latina, atque insistere in significatione verborum.*
14 *De eodem, & quando in verbis fieri debeat fundamentum.*
15 *De renunciationis realitate, ejusque operatione.*
16 *Quod ista esset potiùs renuntiato personalis, & translativa, & quare renuncians non excludatur.*

DISC. XI.

VOlens Hippolyta Antonia professionem emittere in Monasterio Arcis Antiquæ, atque pro stylo, diverso assumpto nomine Claræ, amplam fecit renunciationem de omnibus ejus bonis, & juribus, ac præsertim de illis, quæ sperare poterat ex materna dote, vel successione Tertiæ matris, ad favorem Hieronymi fratris uterini, qui eam, in toto, vel in notabili parte, de proprio dotaverat; dictoque Hieronymo postmodum ab intestato defuncto, ejus integram successionem obtinuit dicta Tertia mater superstes, istaque etiam ab intestato defuncta, Maronii ejus ex fratre nepotes, qui secluså dictæ filiæ monialis persona, erant proximiores, prætendentes, ut ob dictam renunciationem ipsis hæc successio delata esset, possessionem bonorum hæreditariorum prævenerunt; quare Monasterium coactum fuit recurrere ad interdictum possessorium adipiscendæ *quorum bonorum*, (quod pariformiter cum altero in casu testati competente ex dispositione textus *in l. fin. Cod. de edict. Div. Adrian. toll.* immissionis dicitur,) Verùm quia istud, ex dispositione juris canonici, speciem petitorii habere videtur, dum reputatur appellabile, quodque non suffragetur dispositio textus *in l. unica Cod. si de monument. possess.* ob contrariam dispositionem juris canonici, per quam, juxtà opinionem in praxi receptam, excepto summarii simo possessorio retinendæ, quod vulgò manutentionis dicimus, ac altero associationis in vim facultatis, vel pacti de capiendo propria auctoritate (quoties tamen unum, vel alterum decernatur per decretum interloquutorium, & 1 2

non alias) est appellabile; dum Ægidiana Constitutio, quæ in Urbe, & Statu Ecclesiastico dictam juris civilis dispositionem restituit, utpote reputata lex laicalis, non capit causas, in quibus adsit mixtura personarum, vel bonorum ecclesiasticorum; ut *sub tit. de Iudic.* ac alibi pluries advertitur; hinc proindè Monasterium, ne cogeretur per tres instantias hanc litem substinere, obtinuit in Signatura Gratiæ committi causam A. C. cum voto duorum ejus Locum tenentium, appellatione remota, atque ab istis sententiam favorabilem, cum justitiæ quidem fundamento, reportavit.

In disputationibus autem desuper habitis, duo fuerunt puncti, quorum uterque singulariter, ac de per se sufficiens dicebatur pro dicta resolutione Monasterio favorabili, multò verò magis utroque simul juncto; Primo nempè, ob dictæ renunciationis nullitatem, ob non semper servatam formam præscriptam à Sac. Concilio Tridentino *sess. 25 de regular. cap. 16.* adhibendam in renunciationibus faciendis per novitios.

Ea enim defectiva erat, ob deficientem licentiam
3 Episcopi, seu ejus Vicarii Generalis; ac etiam quia, neque constabat, an elapsi essent decem menses novitiatus, ut requiritur ex deductis *apud Merlin. decis. 869. num. 5. & 6.* & advertitur alib. *hoc eodem tit.* ac in altero *de Regular.* Et secundò circà dictæ renunciationis obstantiam, dum illa in specie continebat maternam successionem, de qua erat quæstio.

Quatenus pertinet ad primum; ultrà ea, quæ in solo facto consistebant, de quibus in Curia, ad Advocatos agere pertinere non solet, super probatione scilicèt licentiæ Episcopi, vel Vicarii, quæ per testes probari prætendebatur; dicebant Scribentes pro reis conventis, quod admissio etiam dictæ formæ certo defectu, adhuc tamen id obstare non deberet, quoniam Conciliaris dispositio procedit in renunciationibus, quæ, sive sint translativæ, sivè
4 extinctivæ, ex benevolentia, seu alias ex mera voluntate renunciantis fiant; secùs autem ubi ageretur de contractu oneroso, merèque correspectivo, cum tunc istud Conciliare decretum non intret; istumque dicebant esse casum, dum frater uterinus, qui alias dotare non erat obligatus, saltem non facta excussione paternorum, ac maternorum bono-
5 rum, ac aliorum, quorum prior esset dotandi obligatio juxtà ordinem recensitum *sub tit. de dote disc.* 142. eam dotaverat, istoque intuitu, in renunciationis instrumento dicebatur, quod ea fieret.

Non negabam ego scribens pro Monasterio veritatem dictæ propositionis, cum revera Conciliare
6 decretum, illas perentiat irretractabiles renunciationes, quæ, sive ad favorem Monasterii, sive ad favorem alterius, absque forma ibi præscripta fiant, illud parere possent inconveniens, ut renuncians ità bonis denudatus, cogatur quamvis invitus, profiteri; atque ob eandem rationem prohibitum est renunciationes fieri non nisi per duos menses ante
7 professionem, id est post jam decursos decem menses novitiatus, unde propterea novitius jam Religionis Institutum expertus fuerit, atque hoc non obstante in eodem proposito perseveret, quoniam, ut advertitur in sua materia *sub tit. de Regularibus*, & alibi, isti duo menses ante professionem, ex veriori, ac omninò recepta interpretatione, adjecti solùm sunt ad demonstrandum, quod adminùs debent esse lapsi dicti decem menses, adeo ut duo solum supersint, & ne prius iste actus fieri valeat; si verò major terminus decurrerit, adeo ut renunciatio sequatur completo anno, atque in ipso professionis limine, tunc illa erit melior, magisque ità satisfactum erit intentioni, vel rationi, Sacri Concilii; istæ autem rationes cessant in actibus merè onerosis, & correspectivis, ad limites tamen correspectivitatis, ac juxta ea, quæ *sub tit. de donat.* pluries habentur in materia insinuationis, aliarumque solemnitatum, quæ per legem communem, vel municipalem in donationibus desiderantur, ut eas adhibere non oporteat in donationibus verè causativis, & onerosis, & advertitur suprà *disc 6.*

Negabam verò applicationem dictæ limitationis ad casum controversiæ, quoniam instrumenti tenor ostendebat, quod dictus frater, jam dotem dederat ferè per annum, dum ad præscriptum Decretorum Sacræ Congregationis, de quibus ad materiam dotis monialium *sub tit. de dote disc. 167.* oportet illius depositum facere, antequam puella admittatur ad Monasterii ingressum, sive ad suscep-
tionem habitus, nullo accedente pacto, vel conventione super hujusmodi renunciatione, quam in dicto instrumento dicebatur spontè fieri, ex motivo gratitudinis, ac benevolentiæ absque eo quod ad id cogi posset; undè propterea scribendo more Advocati deducebam ea, quæ habentur *sub tit. de dote disc. 17. & 18.* in proposito exemptionis, quam habet causa dotis, vel matrimonii à solemnitatibus, quoniam intelligitur, ubi actus dici possit præcisè, vel moraliter necessarius; sive ubi congruat ratio privilegii fundata in favore matrimonii, ut illud scilicèt sequatur; secùs autem ubi jam sequutum sit, ex ibi deductis

Verùm reflectendo ad veritatem, agnoscebam, quod hæc responsio, quamvis in suo casu, seu in abstracto vera, adhuc tamen vitio applicationis magis laborabat; procedendum etenim esse advertebam in ista quæstione, cum adeo frequenter insinuata verissima, imò in judicando, & consulendo, necessaria propositione, ut attendi debeat substantia veritatis, desumenda ex ipsa massa facti, ejusque circumstantiis, voluntatem Partium arguentibus, non autem insistendo in verborum formalitatibus, quæ frequentius proveniunt ex ineptiis Notariorum, non autem ex voluntate Partium; potissimè verò in hujusmodi parvis locis, atque ubi agitur de puellis, ac personis idiotis, ut in præsenti.

Ea verò substantia veritatis videbatur, quod ob carentiam bonorum paternorum, aliorumque accendentium ex eo latere, onus dotandi hanc puellam incumbebat matri, cui etiam, sine obligatione legali incumbebat illud onus, quod infert naturale votum maternum; cum autem bonorum maternorum qualitas, ad id proportionata non esset, dum consistebant in stabilibus, quæ in parvis locis non sunt facilis venditionis, ad effectum obtinendi pecuniam numeratam, in qua juxta enunciata Decreta, depositum facere oportet; hinc proindè, procedendo cum eo præsuppositio, quod seclusis juris subtilitatibus, inducit ordo naturæ, quod bona materna, post collatam hanc puellam, integrè devenire deberent ad alterum unicum filium secundi matrimonii, cujus intererat eadem bona non distrahi, sed pro eo conservari, stantè quod pecunias habebat, ità inductus fuit, dū adhuc in tenera ætate esset, per matrem ad id agendum, cum præsuppositeret, to renunciationis, quæ verisimiliter, primano lita fuit in intentione, quamvis ita ex intervallo subsequuta esset, ob credulitatem, quod prius fieri non posset, cum non omnibus notum sit, quod ea fieri poterat ante susceptionem habitus, atque in statu merè sæculari, quando, ex magis recepta sententia, ista Conciliaris forma non intrat ex deductis

ctis in dicta sua materia *sub tit. de Regular.* Ac propterea actus verè correspectivus dicendus videbatur.

Et nihilominus, ubi etiam cum sola litera verborum, procedendum esset, ut puella ex motivo gratitudinis id egisset, adhuc tamen pro meo sensu, idem
12 dicendum veniret, tanquam in actu remuneratorio, & ob illa merita, quæ de justitia istud præmium ex pluries enunciato Italiæ communi usu exigere videbantur; undè propterea intrarent ea, quæ in sua materia *sub tit. de donationibus*, ac etiam *sub tit. de feud. disc. 94.* habentur de donatione verè remuneratoria habente speciem contractus correspectivi, & onerosi.

Atque hinc monemur, quàm magna sit consueta Aliquorum ineptia, in hujusmodi, vel similibus actibus gestis præsertim per mulieres, vel idiotas, ac
13 simplices personas, procedendi cum formalitatibus verborum instrumenti; potissimè verò (ut insinuatum est,) ubi illud, juxta hujus regionis abusum, conceptum sit in lingua latina, contrahentibus ignota; ac etiam quia juxta frequentiorem usum parvorum locorum, humo, & magnarum Civitatum, quoties non agatur de illis gravioribus negotiis, in quibus Minutæ per plures dies antea præparari solent, atque per manus Advocatorum, ac Sapientum
14 transmitti, usus est, quod adnotatur per Notarium in parva Schedula substantia instrumenti, faciendo, ut dicitur, Imbreviaturam, seu bastardellum, postmodum vero domi in prothocollo, vel in alia nitida scriptura, desuper extenditur instrumentum, juxtà formularia; & consequenter, prorsus erroneus videtur iste stylus, procedendi cum formalitate literæ, seu verborum, nisi quando, aliis in contrarium non urgentibus, probabilitas accedat, ut ea fuerit Partium intentio, quæ in verbis explicata sit.

Quoverò ad alterum punctum, efficaciæ, seu operationis renunciationis; Scribentes pro Reis conventis, cum copiosis allegationum apparatibus, deducebant propositiones pluries in præcedentibus insinuatas, præsertim, ob tunc jam æditas deci-
15 siones *in Romana de Lanuviis* de qua supra *discur. 2.* super realitate renunciationum, quæ fiant occasione ingressus in Monasterium, ut ita, renunciante habita pro mortua, intestata successio, dictis transversalibus aperiretur, utpotè proximioribus, ac primis.

Verùm, (in sensu etiam veritatis,) deducendo eadem quæ suprà *discur. 1. & 2.* & in aliis habenta
16 tur; dicebam, quod verè ista inspectio realitatis, vel extinctivæ renunciationis non intrabat, cum in verbis renunciatio expressè concepta esset in forma translativa, atque per speciem donationis; ita fundamentum constituendo, potius, ac principaliter in dicta substantia veritatis, quæ superius occasione solemnitatum ponderata est, quod scilicèt maternæ successionis spes juxtà terminos *in l. spem Cod. de donat.* sive ejusdem spei commodum, esset quidem in hæreditate dicti fratris renunciatarii; sed quoniam hæc hæreditas, naturæ ordine turbato, obvenerat in ipsam matrem, de cujus intestata successione agebatur, idcircò casus prebebat hujusmodi juris confusionem, quodque bona, & jura fraterna, effecta essent materna, ac propterea, ità deficeret persona habilis, quæ, facto casu maternæ successionis, istaque substantiata in persona filiæ renunciantis, illius commodum, ac utilitatem acciperet; & sic, quod de renunciatione non posset opponere, nisi ipse renunciatarius, vel ejus hæres, sive alter, qui in hæreditate jus haberet, ut in hoc pro-
Card. de Luca Pars III. de Renunciat.

posito verificari posset, si ejusdem renunciatarii hæreditas, ære alieno gravata esset, quoniam ob illam personarum diversitatem, quam inventarii beneficium producit, sive ob alteram, quæ etiam sine inventario conservatur ob jus, vel interesse tertii, quod impedit actionum confusionem juxtà ea, quæ habentur *sub tit. de credito disc. 40.* & alibi pluries, ita hæreditas fratris renunciatarii, fingeretur persona diversa ab ea ipsius matris; & consequenter, ut facto casu hujus intestatæ successionis, illaque substantiata in persona renunciantis, ejus commodum esset dictæ hæreditatis, ad beneficium creditorum, aliorumque interessatorum, sive substitutorum, quatenus adessent; Istique videbantur veri, ac proprii termini istius casus; ac propterea, ut cessato interesse alterius jus habentis, rectè dicta confusio inducta esset, cum isto casu, nulla considerabilis ratio urgere videretur, cur filia excludi deberet ab intestata successione matris, cujus, non autem fratris renunciatarii hæc bona dicenda erant; ideoque ex hoc fundamento, non autem ex altero invaliditatis renunciationis ob formam Conciliarem non servatam, resolutio justa, beneque fundata visa est, cum reverà censenda non esset illa voluntaria, & gratuita donatio, seu renunciatio, de qua Conciliare decretum agit, sed potiùs correspectiva recognitio veritatis, & obligationis.

BONONIEN.

DE LUCATELLIS

PRO

ANNA MARIA

CUM

EIVS FRATRIBVS CONSANGVINEIS.

Responsum pro veritate.

An renunciatio facta patri binubo, capiat necessariam successionem renuncianti debitam in bonis ejus matris, in exclusionem filiorum secundi matrimonii, Vel potiùs ista species successionis, remaneat extrà renunciationem.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*

2 *An renunciatio facta per filios primi matrimonii ad favorem parentis binubi tollat dispositionem* l. fœminæ Cod. de servandis nuptiis.

3 *De eodem, & quæ opinio sit verior.*

4 *Quod in hac facti specie renunciatio caperet istum casum.*

5 *De eodem, ubi renunciatio facta est pro hæredibus quibuscumque.*

6 *An, & quando filii secundi matimonii participent de donatione facta contemplatione primi matrimonii.*

7 *De distinctione renunciationis factæ occasione ingressus in Religionem.*

8 *Quod sit renunciatio translativa, & de effectu.*

DISC. XII.

Usceptis per Cæsarem, ex Silvia prima uxore, tribus filiabus, aliisque filiis ex secunda procreatis, cū à duab⁹ ex dict. filiab⁹ primæ uxoris Monasterium ingressis, consuetam renunciationem reportasset, atque facto quodam legato Annæ Mariæ alteri filiæ, universales hæredes instituisset filios masculos secundi matrimonii; Hinc dicta Anna Maria, innixa dispositioni text. *in l. fœminæ Cod. de secund. nupt.* prætensionem excitavit, quod sibi, ultrà ea, de quibus ad ejus favorem per patrem dispositum fuerat, præcipuam detrahere deberet integram dotem maternam, non solum propriæ portionis, sed etiam sororum, dicta renunciatione non obstante, utpote non capiente casum hujus pœnalis, ac necessariæ successionis; cumque desuper quidam Advocatus de partibus discursum edidisset, eo communicato, ex parte ejusdem Annæ Mariæ meum pro veritate consilium expetitum fuit.

In dicto autem discursu, elaboratè quidem examinabatur in abstracto quæstio, insinuata etiam *sub tit. de succeſſ. ab inteſt. diſc.* 31. an scilicèt renunciationes, quas filii primi matrimonii patri binubo faciunt, comprehendant, necnè, casum hujus necessariæ successionis à lege delatæ; atque deducendo utriusque sententiæ sequaces, pro negativa, ut scilicèt istam successionem non capiat, deducebat *consil.* 90. *Aretin.* quod plures sequuntur, & præsertim *Boer. dec.* 184. *n.* 1. *cum seqq. Alvarad. de conject. defunct. volunt. lib.* 2. *cap.* 3. §. 2. *lo. Ant. de Nigr. in cap. Regni*, quod incipit *mulier. dotarium nu.* 56. *Hodiern. in l. hac edictali q.* 11. *n.* 12. *cum seqq. Merlin. lib.* 1. *contr.* 32. *Bottiglier. de succeſſ. ab inteſt. theorem.* 51. *per tot. Molin. de ritu nupt. lib.* 3. *quæſt.* 85. *nu.* 10. *& seqq.* apud quos concordantes.

E' converso autem concludebat, quod contraria opinio *Alex. conſ.* 149. *lib.* 7. & aliorum, quos refert *Surd. conſ.* 244. *& Rota deciſ.* 290. *par.* 9. *rec.* videretur magis communis, dum *Rota* loco citato *nu.* 4. eam talem appellat, & consequenter, quod huic potiùs deferendum esset.

Quamvis autem ego idem sentirem, ideoque contra ipsam filiam primi matrimonii, quæ meum votum expetiit responderem, principaliter motus ex particularibus facti circumstantiis; nihilominus, quatenus pertinet ad dictam quæstionem, in abstracto, ut etiam advertitur *d diſc.* 31. *de succeſſ.* Dicebam, quod probabilior videretur prima opinio super non comprehensione, quando facti circumstantiæ aliud non suaderent, quia nempè, ut advertitur *dicto tit. de succeſſ.* cessaret applicatio nimium congruæ rationis, cui dicta prior opinio favore filiorum primi matrimonii innixa est, ubi præsertim de intestata patris successione agatur, quod scilicèt asperum, ac improbabile videatur, ut adeo melior esse deberet conditio filiorum secundi matrimonii, qui in jure civili minus favorabiles reputantur, quam sint illi ex primo, dum integram dotem propriæ matris obtinerent, absque eo quod filii primi matrimonii aliquam illius participationem haberent, & è converso participarent etiam de dote primæ uxoris.

In hac verò facti specie, contrarium probabilius dicendum veniebat; tum quia renunciatio sequuta erat post transitum ad secunda vota, eaque in specie continebat dispositionem textus *in dicta l. fœminæ* 4 Tum clariùs, quia non agebatur de successione ab intestato, adeo ut, incerta, seu ambigua existente renunciatarii voluntate, lex ob dictam nimium congruam rationem, ità illam interpretetur; ubi verò conditum sit testamentum, factaque dispositio de bonis renunciatis, tunc ut pluries in præcedentibus advertitur, cessant illæ quæstiones, quæ in successionibus ab intestato cadere solent, quoniam unus ex finibus, vel causis, ex quibus hujusmodi renunciationes procurari solent, est ille obtinendi libertatem disponendi ex deductis *per Apont. conſ.* 39 & 40. *lib.* 1. *Rota apud Greg. deciſ.* 85. & admittitur in *deciſ* 346. *Dunozett. repetit. deciſ.* 543. *par.* 5. *rec.* cum aliis pluries deductis *hoc eodem tit.*

Potissimè verò, dum renunciationes conceptæ erant pro hæredibus quibuscumque quod in specie ponderatur *in dicta deciſ.* 290. *par.* 9. *rec.* Tunc etenim iidem *Alvarad.* & *Molin.* ac *Merlin.* & alii, contrariæ opinionis sequaces id admittunt, ex ea probabili ratione, quod cum ita pater renunciatarius libertatem haberet disponendi de hujusmodi bonis ad favorem extraneorum, salvo solum jure legitimæ filiorum, non videtur prohibendus disponere ad favorem filiorum secundi matrimonii, ut in proposito donationis contemplatione primi matrimonii, ut quoties filii ex eo procreandi, jure mixti fideicommissi vocati non sint, non prohibeantur de illa participare filii diversi matrimonii, ut *eod. tit. de succeſſ.* ac altero *de donationibus* advertitur, cum lege prohibitio, quæ disponendi facultatem adimit, percutiat secundum conjugem superstitem juxta textum *in l. hac edictali Cod. de secund. nupt.* non autem filios, dum personæ ipsius conjugis conditio deterior per legem effecta est, quam illa cujuslibet extranei.

Ponderabam in ratione motivandi ad favorem dictæ Annæ Mariæ, quod cum ageretur de renunciatione facta occasione electionis vitæ spiritualis in Monasterio, ità juxta distinctionem pluries insinuatam, dicenda esset renunciatio realis, seu extinctiva, utpote facta principaliter ex motivo vitæ spiritualis, & abdicationis temporalium, & consequenter, quod ita renunciantibus habitis pro mortuis, atque in rerum natura non existentibus, tanquam per remotionem obstaculi, integra materia successio dictæ filiæ sæculari delata esset, quodque ita evitaretur quæstio in radice.

Verum insinuabam, quod motivum esset fragile, ob deficientem facti assistentiam, dum renunciatio expressè concepta erat in forma translativa, & pro specie donationis; clariùs verò quia non agebatur de successione deferenda, & sperata, adeoque non currere opus esset ad terminos textus *in l. ſpem C. de donat.* de quibus præsertim *supra diſc.* 6. & in aliis, sed agebatur de successione jam delata, & quæ in etiam agnita supponebatur, dum ut præmissum est, in renunciatione deducebatur ad speciem materia successio cum specifica mentione *dicti textus in l. fœminæ*; ideoque rectè intrabat vulgaris regula textus *in l. ille aut ille ff. de leg.* 3. quod in claris, & expressis non intrant quæstiones, & argumenta.

ROMANA

ROMANA.
DONATIONIS VEL HÆREDITATIS PRO SAVO PORCARIO CUM FRATRIBVS DE PINEA.

Casus disputatus coram A. C. resolutus pro Savo.

De renunciatione, quæ per puellam in sæculo nubentem, occasione dotationis facta sit parentum, ac aliorum successionibus, quarum mentio habita sit, an dici possit invalida, utpotè facta sine consensu eorum, de quorum successione agitur; & an, & quando hujusmodi renunciationes exigant solemnitates, statutarias, quarum defectus illis obstet, necnè.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Renunciatio intelligitur ab intestato, non autem ex testamento.*
3 *De invalida renunciatione hæreditatis viventis.*
4 *De solemnitatibus statutariis in Urbe in renunciationibus minorum, & mulierum.*
5 *In claris, & expressis cessant quæstiones.*
6 *Declaratur conclusio, de qua num. 2.*
7 *Item declaratur conclusio, de qua nu. 3. ut procedat in renunciatione generali.*
8 *Etiamsi aliquæ personæ deducantur ad speciem.*
9 *De eodem, & quando verè procedat dispositio* text. in l. fin. Cod. de pact.
10 *De solemnitatibus statuti, de quibus num. 4.*
11 *De promissione facti alieni, quando & quomodo sit obligatoria.*
12 *Quod non congruat, ut sponsa de futuro tractet cum sponso.*
13 *De eadem materia solemnitatum in renunciationibus, & quando rigorosè in eis procedatur.*
14 15 & 16 *De eodem cum distinctione casuum*
17 *Et an solemnitates requirantur in renunciatione juris quærendi.*

DISC. XIII.

NUptiis destinata A. de Porcariis cum B. de Pinea ejus conjuncto, constituta per patrem, vel fratrem, jam conventa congrua dote, juxta communem hujus rogationis usum, amplam fecit renunciationem, in forma expresè translativa per speciem donationis, ad favorem Julii fratris, ejusque filiorum, & descendentium masculorum, de omnibus, & quibuscumque testatis, ac intestatis parentum, vel conjunctorum, hereditatibus, & successionibus, & signanter de illa matris adhuc viventis; cumque ista moriens, dictam filiam hæredem instituisset, ista quoq; defuncta, adversùs ejus filios, & hæredes, Savus Julii defuncti filius, ex persona propria quoq; expresè vocatus, judicium immissionis coram A. C. instituit ad bona provenientia ex dicta hæreditate matris, atque pro actore, post plures disputationes, prodiit sententia, executioni etiam demandata.

In disputationibus autem desuper habitis; cum Actoris intentio absque dubio fundata esset, ideirco quæstio cadebat, in Reorum exceptionibus, quæ tres erant; Prima nempè super conclusione de qua cæteris relatis *apud Dunozett. decis. 346. repetit. decis. 543. par. 5. rec.* pluries in præcedentibus enunciata, quod hujusmodi renunciationes, quamvis amplæ de quibuscumque hæreditatibus, etiam certæ personæ viventis (data validitate) intelligendæ veniant ab intestato, non autem ex testamento, de quo etiam plenè *apud Surd. decis.* 14. ibique *Hodiern. in addit. de Marin. resol.* 194. *lib.* 2. cum ibi deductis. 2

Secundò, quod ubi agitur de renunciatione hæreditatis personæ viventis, ea invalida est, ubi non accedat consensus ipsius, de cujus hæreditate, vel successione agitur; imò neque ejus interventus sufficit, nisi accedat etiam perseverantia usque ad mortem, cum iste consensus sit quandocumq; revocabilis; sive id proveniat ex ratione tollendi votum captandæ mortis; sivè ex altera non reddendi illum intestabilem, ad notum text. *in l. fin. Cod. de pact.* cum concordantibus *apud Altograd. cons.* 40. *cum duob. seqq. lib.* 2. *Rota apud Bich. dec.* 119. *repetit. dec.* 166. *par.* 9. *rec.* & in aliis. 3

Et tertiò dicta renunciatio invalida dicebatur ob non adimpletam formam Statuti 151. Urbis, dum vocatus non fuerat ejusdem puellæ renunciantis destinatus sponsus, tanquam unus ex proximioribus, eoque neglecto, alii remotiores vocati, vel eorum loco, curator adhibitus fuerat, quod importat nullitatem, ex pluries deductis in sua materia *sub tit. de alien. & contract. prohib.* 4

His tamen non obstantibus, scribens pro actore (etiam cum sensu veritatis,) contrarium dicebam probabilius esse, quodque dictæ exceptiones subsistentiam non haberent; singulas etenim examinando; quatenus ad primam pertinet, difficultas de plano tollebatur ex facto, adeo ut intraret vulgaris regula textus *in l. ille aut ille ff. de leg.* 3. latè exornata *per Rot. decis.* 44. *n.* 14. *par.* 11. *rec.* quod in claris, & expressis non intrant præsumptiones, & argumenta, dum renunciatio in verbis, expresè, nimiumque clarè cantabat de quibuscumque hæreditatibus, & successionibus, etiam ex testamento; Id etenim, etiamsi ex causa de futuro, prohibitum non est fieri posse ad favorem tertii per viam renunciationis translativæ juxtà pluries enunciatos terminos textus *in l. spem Cod. de donat.* 5

Dicta verò conclusio, ut renunciatio non excludat renunciantem à testata successione, percutit terminos diversos, extinctivæ scilicèt renunciationis factæ, per quam renuncians tollat se de medio, atque abdicet à se jus succedendi ab intestato, ut aliis æqualibus, vel remotioribus, per remotionem obstaculi locum aperiat; sivè ubi agatur etiam de translativa renunciatione, quæ facta esset ei, de cujus hæreditate, vel successione agitur, quia nempe eundem renunciantem instituat, seu aliàs cùm eo disponat, eodem modo quo cum quocumq; extraneo disponere posset, cum renunciatio tollat quidem omne jus, quod renuncianti in renunciatarii bonis, vel successione competere posset, eum tamen non inhabilitat, ne ipse renunciatarius disponere 6

Card. de Luca Pars III. de Renunciat.

ponere valeat cum eodem renunciante, ideoque isti termini extranei erant à casu quæstionis.

Plana quoque remanebat solutio secundi objecti, quoniam ultrà responsionem deduci solitam ex nota *decis. 350. Afflict.* de qua dubitat *Rota apud Bich. dicta decis. 119. repetit. decis. 166. par. 9. rec.* Difficultas cessabat, ex eo quod dispositio dicti textus *in l. fin. Cod. de pact.* procedit, ubi agatur de renunciatione, vel alio contractu super hæreditate personæ certæ, ac determinatæ; secùs autem ubi sit generalis, de omnibus, & quibuscumque hæreditatibus, & successionibus; quoties tamen generalitas affectatè adjecta non sit ad legem fraudandam, quia nempè substantia veritatis sit, quod actum esset de persona certa, & determinata, in qua tantùm casus esset verificabilis juxta *decis. 89. Franch.* quæ reputatur in materia magistralis cum concordantibus relatis, *ibid. per Add.* Secùs autem ubi ista suspicione cessante, verè renunciatio sit generalis, cum tunc cesset ratio prohibitionis, ideoque actus valeat. 7

Idque adeo verum, ut neque obstet, quod aliquæ personæ ad speciem deducantur, cum id continere dicatur enumerationem specierum jam sub genere cadentium gratia majoris declarationis, ut *apud Franch. ibidem, & Rot. apud Burat. decis. 366.* Et conferunt, quæ habentur *sub tit. de jurepatron.* quod licet istud jus in contractum donationis absque Ordinarii consensu deduci non valeat, multo verò minus in illum emptionis, & venditionis in quo pretium accedat; attamen, ubi agatur de donatione, vel venditione universitatis, cui jus patronatus accessoriè annexum sit, istud sub tali contractu venit, atque nil refert, quod ejus mentio specialis fiat, dummodo ejus ratio in pretio non habeatur, quoniam expressio facta censetur de eo, quod tacitè inerat, gratia majoris declarationis. 8

Clariùs verò, quoniam prohibitio contenta in dicta *l fin. Cod. de pactis*, verè percutit illas futuræ hæreditatis renunciationes, quæ ad favorem extraneorum, ità alienas hæreditates captare sollicitorum, parum laudabiliter, ac præter communem usum, seu ex parte renuncientis præter regulas prudentiæ fiant, cum tunc intret suspicio seductionis, vel malarum artium; secùs autem ubi id fiat ad favorem parentum, vel fratrum dotantium, ex communi Italiæ usu, pro justo motivo regionis moribus adaptato, ut sufficiat fœminas congruè dotare, quodque istæ tanquam provisæ, à paterna domo exeuntes, atque in illam viri transeuntes, quodammodo extraneæ fiant, neque aliud prætendere debeant quasi quod dos, quæ eis datur, sit præventivum emolumentum, seu congruum pretium hujusmodi spei, cum alias melior esset conditio fœminarum, quam masculorum, contra omnem probabilitatem, & communem usum; ideoque erroneum pro meo judicio videtur, dispositionem, seu terminos *dictæ l. finalis*, indefinitè in omni casu attendere, dum potius cum dicta distinctione procedendum videtur, malam vel respectivè bonam fidem attendendo; ad instar eorum, quæ *sub tit. de credito* habentur ad materiam textus *in l. per diversas, & l. ab Anastasio Cod. mandat.* cum similibus, ac propterea, quod sit quæstio, pro facti qualitate decidenda, inspiciendo, an congruat, necnè ratio prohibitionis. 9

Quoverò ad tertium punctum solemnitatum; difficultas cessabat ex facto, in quo illarum implementum ex ejusdem instrumenti facie patebat; nil obstante, quod neglectus esset dictus proximior, quoniam cum iste jam destinatus esset puellæ sponsus, hinc proindè duplex urgebat nimium congrua 10

ratio, ob quam ille adhibendus non erat, ideoque prudenter neglectus fuit, atque habitus pro non extante; Primò nempe quia absolutum, atque in praxi quotidie receptum est, ut proximiores interessati, ad id inhabiles sint, atq; vocari non debeant, sed habendi sint pro non extantibus, ut in sua materia *sub tit. de alien. & contrati. prohib.* atque talis iste rectè dici poterat nimium interessatus in hujusmodi renunciatione, ut ea nō sequeretur ob cōmodum, quod ipse, ejusque filii aliàs sparare potuissent, ex renunciandis hæreditatibus, ac successionibus.

Undè propterea, ut in proposito promissionis facti alieni habetur *sub tit. de credit. disc. 124.* receptum hodiè habemus, quod licèt regula sit, ut promittens factum alienum, ad aliud non tenetur nisi ad diligentias, quibus adhibitis excusatur, quoties clausula *ita quod, &c.* vel alia æquipollens, aut alia particularis circumstantia diversimodè non suadeat; attamen ubi agitur de hujusmodi renunciationum promissionibus, quæ per sponsum nomine sponsæ in tabulis dotalibus fiant, dicta conclusio super excusatione à diligentiis resultante, non intrat ob præsumptam collusionem inter sponsum, & sponsam, quodque ille apparenter adhibendo diligentias, in substantia, ac de facto contrarium affectet ob ejus interesse, juxtà optimam observationem *Aponte de potest. Proreg. tit de success. muler. num. 10. Cavaler. decis. 64.* & sequuntur moderniores communiter, ut patet ex deductis loco citato, unde propterea interesse erat indubitatum. 11

Et secundò quia manifestè resistebat ratio congruentiæ, ac honestatis, ut puella, ità familiariter tractare deberet cum eo, qui ejus futurus sponsus destinatus erat, dum proximiores adhibendi sunt, non pro sola cerimoniali, ac materiali præsentia, ut frequentiùs praxis docet, sed eorum interventus debet esse formalis, quo mediante impleatur finis, vel ratio, ob quam ille desideratus est, ut scilicèt benè certiorent puellam de actu per ipsam faciendo, ac de effectibus, & præjudicijs exindè resultantibus, explorando ejus voluntatem, an libera, & determinata sit, necnon indagando, an expediat, quod etiam per Judicem faciendum est, solus etenim cerimonialis interventus, reputatur inanis, ut advertitur in sua materia *sub tit. de alien. & contrati. prohibitis*; Et consequenter requiritur, ut familiariter proximior cum puella tractet, quod utique incongruum, ac indecorum esset; ideoque dicebam, quod iste conjunctus, eligendo statum conjunctioni contrarium, ut esset hujus mulieris vir, ità conjunctioni renunciando, se extraneum effecisse videbatur. 12

Cæterum, ubi etiam iste solemnitatum defectus adesset; Quamvis in Curia hujusmodi quæstio soleat esse quotidiana, ob illum præsertim defectum qui resultat ab insinuatione non facta ad formam Ægidianæ Constitutionis, cujus in hoc proposito mentio habetur supra *disc. 6.* dum pro frequentiori usu, hujusmodi renunciationes, fieri solent per puellas nuptiis destinatas, quæ in minori ætate adhuc existunt, adeo ut penè centies, quando pro mulitate, & quàdo pro validitate subsistenda, id tam in Rota, quà in Tribunali A. C. aliisque Tribunalibus, disputaverim, præsertim in casu, de quo *sub tit. de dote disc. 34.* ac etiam in illa *Arimineen. bonorum*, in qua prodierunt variæ resolutiones 24. *Maij* 1660. 22. *Iunii* 1661. & 12. *Iunii* 1665. *coram* 13

Bevilaqua, cum similibus, quę in Rotæ decisionibus frequenter leguntur; attamen, ista est una ex illis materiis, in quibus nimium evidentem censui pragmaticorum errorem, procedendi cum generalitatibus, atque propositiones in uno casu admissas, cuicumque alteri applicandi, non distinguendo casus, eorumque circumstantias, ex quibus pendere debet inspectio, an legis communis, vel municipalis ratio congruat, ob quam hujusmodi solemnitates adinventæ sunt.

Aut enim agitur de renunciatione, præsertim translativa, quę extraneo, vel remotiori non dotan-
14 ti fiat, undè propterea circumventionis ratio intret multò verò magis si de bonis, ac juribus jam quæsitis juxtà casum, de quo *decis.* 523. & 724. *par.* 4. *rec. tom.* 3. cum quibus procedi solet, atque præsertim processum fuit *in dicta Ariminen.* & tunc recte intret rigor solemnitatum, quoniam militat ratio, ob quam illæ adinventę sunt, idemque, si in forma extinctiva fieret renunciatio, quæ nullum haberet probabile motivum, ut ita remotior, qui eam affectavit, per hujus obstaculi remotionem, proximior effectus, illas obtineat successiones, quæ renuncianti debitæ sint.

Aut verò agitur de illa renunciatione, quæ, juxta communem, ac rationabilem Italiæ usum, fiat per puellam occasione nuptiarum ad favorem patris dotantis, vel fratrum, à quibus congruam dotem accipiat. & tunc prorsus erroneum, ac impro-
15 babile videtur, istam speciem renunciationis, regulare cum illo rigore, cum quo dicta alia species relanda venit, ob longe diversam rationem, ista etenim species favorabilis, ac rationabilis potius dicitur, benignèque in ea procedendum est, cum actus dicatur prudens, ac laudabilis, ut in specie advertitur *per Rotam in Asculana renunciationis* 1. *Iulii* 1652. & 22. *Maij* 1651. *coram Cerro*, quarum posterior est impressa *decis.* 15. *par.* 11. *rec.* Istaque videtur vera, nimiumque probabilis distinctio; ad cujus comprobationem conferunt, quæ habentur *dicto disc.* 34. *de dote*, ac etiam firmata *in Romana renunciationis coram Otthob. inter suas decis.* 82. *in fin.* & in
16 eadem *coram Cerro decis.* 23. *pur.* 11. *rec.* in proposito renunciationis factæ, ex rationabili motivo conservandi bona in agnatione cum similibus; ac propterea, ad istas facti circumstantias reflectendum est atque cum ista distinctione procedendum videtur, non autem generaliter, ac indefinitè pro omni casu illam attendere, cum in hoc præsertim pragmaticorum ineptia consistere videatur.

17 Dicebam quoque, scribendo more Advocati, quod cum ageretur de renunciatione juris quærendi, solemnitates necessariæ non essent, juxta firmata *apud Buratt. decis.* 333. & in decisionibus editis in causa, de qua supra *disc.* 6. verum agnoscebam, quod motivum non esset tutum, meritò in specie rejectum *in dicta Ariminen. coram Bevilaqua*, de qua supra *dicto disc.* 6.

FAVENTINA SEU RAVENNATEN.

RENVNCIATIONIS PRO AVGVSTINO MAIOLO CUM THERESIA PARITER MAIOLA.

Casus disputatus coram A.C. resolutus pro Augustino in ordinatoriis tantum.

De materia læsionis, quæ cadat in renunciationibus, quæ per puellas occasione nuptiarum; ac dotis fiant, an, & quando intret, ipsamque renunciationem inficiat, necnè.

Et incidenter, an renunciatio, quæ invalida prætenditur, impediat, necnè actiones, vel remedia, quæ renuncianti alias competerent, si renunciatio facta non esset.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *An & quando renunciatio, quæ prætendatur nulla, impediat exercere primævas actiones.*
3 *De læsione in renunciatione regulanda.*
4 *De eodem.*
5 *Quando non sit renunciatio, sed potius venditio hæreditatis, vel actionis.*
6 *Traditur regula, seu distinctio, cum qua ista materia læsionis in renunciationibus est regulanda.*

DISC. XIV.

AUgustinus senior de Majolis, scripto hærede Io. Francisco filio in pupillari ætate existente, huic sine filiis decedenti substituit Dominicum, & Josephum eius germanos fratres; duabus verò filiabus reliquit dotem librarum 14. m. pro qualibet, eâ lege adjectâ, ut prædictâ dote contentæ, amplam renunciam facere deberent in forma consueta; cum autem defuncto dicto Io. Francisco, parum post pupillarem ætatem completam, factus esset casus dictæ substitutionis; ad favorem Dominici tantum superstitis, defunctaque etiam esset, adhuc vivente fratre, una ex dictis filiabus, unde propterea Theresia altera superstes, jure successionis obtinuit medietatem legati facti alteri sorori, & sic haberet pro dote libras 21. m. cuperet autem habere dotem majorem, & æqualem illi, quę filiabus dicti Dominici constituta erat in libris 28. m. circiter; hinc proindè, eodem Dominico defuncto cum tutoribus Augustini eius filii, & hæredis, conventio inita est, cum consensu & interventu matris ejusdem Theresiæ, super suppletione dictæ majoris dotis, cujus intuitu renunciationem fecit de omni, & toto, eo quod in paterna hæreditate, ex persona propria, & ex illa dicti Io. Francisci, tã ipsa, quã ejus mater prętendere possent atq; ita stante dicto supplemento, qualificatis contractis nuptiis, ipsa, ejusq; vir, sub prætextu, quod ista renunciatio enormissimam lęsionem con-

tineret, judicium immissionis coram A.C. ad bona paterna instituerunt pro tertia parte cadente sub legitima debita dicto Io. Francisco, cujus erat hæres, utpote à substitutione exempta ; verum post plures acerrimas disputationes, potius facti, quam juris, ut infrà, prodiit Rei conventi absolutoria ab observatione judicii, ob intentati remedii incompetentiam, merita negotii principalis intacta relinquendo.

In disputationibus autem desuper habitis, duæ fuerunt inspectiones ; Vna scilicet circa judicij ordinem, super intentati remedii competentia, vel incompetentia, Et altera in meritis negotii principalis, circa prætensam enormissimam læsionem, ex qua nullitas renunciationis deducebatur.

Quatenus igitur pertinet ad primum; Scribentes hinc inde, concordabamus in theorica, quæ in hac materia recepta habetur ex deductis in sua materia *sub tit. de judic.* super ista quæstione, an scilicet & quando, concordia, vel renunciatione non obstante, hoc interdictum competat, eo modo, quo ex primævo jure competeret, si renunciatio vel concordia non adesset, Distinctio etenim est, quodque
2 Aut nullitas actus manifesta est, atque incontinenti probata, adeo ut dici valeat vitium patens, sive intrinsecum, quod aliam extrinsecam non exigat justificationem, quæ altioris indaginis dici valeat, unde propterea certum sit, quod intret decretum annullativum ipso jure, & tunc, actu habito pro infecto, perinde ac si in rerum natura non esset, rectè competunt, atque exerceri possunt ea remedia, vel actiones, quæ jam competebant ante initam transactionem; aut è converso, id probabilem habet dubitationem, adeo ut extrinsecas exigat justificationes, à quibus pendeat infectio, quę propterea dici non valeat ipso jure in continenti probata, sed exigat formalem Judicis declarationem, & tunc secus dicendum sit, ut scilicet præcedere debeat judicium rescissorium, quo mediante, per rem judicatam, vel per tres conformes tollatur prius de medio renunciationis, vel concordiæ obstaculum, eoque sublato, priora jura exerceantur juxta *decis. 550. Cavaler. num. 4. decis. 86. num. 9 par. 6. rec.* cum aliis plenè deductis in alia *Faventina primogenitura 23. junii 1666. coram Bevilaqua* ædita in usu, de quo *sub tit. de fideic. disc. 39.* ac habetur in dicta sua materia *sub tit. de judic.*

Ista igitur theorica concorditer constituta utpote vera, & recepta ; Discordantia erat super applicatione; scribentes etenim pro actrice, probando valorem bonorum hæreditariorum dicti Augustini senioris ejus patris, quorum tertia pars pro legitima debita erat dicto filio instituto, ex cujus jure
3 actrix, tanquam hæres veniebat, ita dicebant notoriam ac evidentem esse infectionem, cum supponeretur, ut hæc tertia pars importaret libras circiter centum mille, dictum vero supplementum, datum in recompensam importabat solum libras septem mille; undè propterea, etiam attenta dispositione juris communis, adesse dicebatur læsio plusquam enormissima redolens absque dubio dolum, ex quo resultat nullitas actus ipso jure, absque necessitate recurrendi ad remedium rescissorium, quod resultat ex dispositione textus *in l. 2. Cod. de rescind. vend.* juxta distinctionem de qua *sub tit. de empt. & vendit. disc. 27.* Multo magis stante Statuto Civitatis Ravennæ, ubi contractus initus fuerat, per quod, ultra solemnitates materiales in contractibus præsertim minorum, requiritur justa causa utilitatis.

Scribens ego pro Reo convento, dicebam quod in hoc consisteret fallacia, ita in ære calculando valorem bonorum, quæ per defunctam possidebantur, dum oportebat calculare quoque æs alienum, aliaque onera detrahenda, nec non detrahi debere bona existentia in territorio Faventino, in
4 quibus Dominicus patruus, vel idem Augustinus consobrinus, ex illo Statuto, cujus mentio habetur in sua materia *sub tit de successionibus*, actricem quamvis sororem excludebat, etiam ab ejusdem Io. Francisci ultimo defuncti intestata successione ; Atque super hoc magnæ fuerunt disputationes, super valore scilicet dictorum bonorum, ac etiam an dicti Dominicus, & Augustinus dici possint cives Faventini, quibus dictum Statutum suffragaretur ; Sive an nomina debitorum, aliaque negotia ad dictum Augustinum seniorem spectarent, & quatenus spectarent, an loco circumscriberentur, vel potius personam sequerentur, ad effectum inspiciendi, an caderent sub dicto statuto, nec ne, quæ omnia, magnam, ac altissimæ indaginis discussionem exigebant, cum extrinsecis justificationibus cum quibus oportebat firmare dictæ hæreditatis statum, ex quo pendebat quantitas legitimæ; quæ exempta à dicto Statuto, caderet sub intestata successione actrici debita, ex quo regulanda veniebat læsio; Ideoque omninò firmum remanebat, ut neptum esset intentatum remedium, undè propterea probabiliter, ac fundatè prodiit dicta sententia absolutoria, ab observatione judicii, intacta relinquendo merita, dum eorum inspectio à dicto statu pendebat.

Hinc proindè, (quatenus ad secundam inspectionem meritorum pertinet) quæstio erat potius facti quam juris, an scilicet firmata quantitate, quę actrici pro dicta fratris successione debita erat, fictaque proportione pro summa correspective soluta, adesset necnè prætensa læsio, quæ annullationi, vel rescissioni aditum præberet.

Cum etenim non ageretur de illa consueta renunciatione, quæ juxta plures enunciatum Italæ usum, per puellas, occasione dotationis, patri, vel fratribus, de futuris incertis speratis successionibus fieri solet, sed ageretur de juribus jam delatis, & quæsitis, quæ cedebantur extraneo, tanquam per speciem emptionis, & venditionis, hinc proindè videbamur esse in terminis cessionis, seu venditionis hæreditatis, vel incertæ aleæ, cujus exitus bonus, vel malus resultare debebat à statu hæreditatis, quæ poterat remanere damnosa, adeo ut læsio potius esset ex parte pupilli renunciatarii juxta terminos textus *in l. 1. & 2. tit. ff. & Cod. de hæred. vel act. vendit.* dum hereditate detecta minus idonea, evictio non intrat, nullumque jus cessionario adversus cedentem competit ex deductis *sub tit. de empt. & vendit. disc. 26.* ac etiam in sua materia *sub tit. de hæred. & hæredit.* Istique termini verè, ac proprè potius in ista causa cadebant, quam termini generales renunciationis.

In hoc autem proposito lesionis, quæ deduci solet adversus hujusmodi renunciationes, quę per puellas occasione matrimonii carnalis, vel spiritualis, recepta dote, fiant omnibus earum juribus, ac hæreditatibus, & successionibus ; In pluribus nimium frequentibus disputationibus in hac materia habitis, tàm in Rota, quam coram A.C. aliisque Curiæ Tribunalibus, ac etiam extra Curiam respondendo pro veritate præsertim *in Rota in Fulginaten. renunciationis coram Priolo* pro Josepho Lilio cum Ursula nepte, in qua prodiit prius ad effectum firmandi statum bonorum *discursus sub die 20. Junii 1661.* deindè verò *sub die 25. Maij 1662.* prodiit relolutio favorabilis Josepho renunciatario Reo convento, ob

ob non justificatam læsionem, dum Ursula renunciationem ob congruam dotem à patre acceptam ei fecerat; reflectendo ad veritatem, pro meo sensu dicere consuevi idem, quod occasione solemnitatum habetur *disc. præcedenti*, & in aliis, ut scilicèt prorsus erroneum sit in hac materia cum generalitatibus procedere, sive cum decisionibus, vel doctrinis percutientibus casus, vel terminos diversos, cum verius procedendum videatur cum eadem ibi insinuata distinctione.

Aut etenim agitur de bonis, vel juribus jam agnitis, & quæsitis, vel saltem delatis, ac de præsenti certitudinaliter competentibus, quorum renunciatio fiat patri, vel fratribus intuitu dotis, quam filiæ, vel sorori quamvis diviti, ac aliundè provisæ, de proprio præstare tenentur, adeo ut non intret ratio correspectivitatis, seu præventivæ perceptionis emolumenti, ac æstimationis jurium renunciatorum, & tunc rectè intrent termini læsionis, quoties facti circumstantiæ non suadeant, quod ita suadentibus legibus polyticis, vel status, vel alia probabili ratione, sive usu regionis, vel personarum, id redoleat donationem prudenter, atque ex probabili motivo factam, adeo ut sit actus, qui mereatur à prudentibus laudari, atque ita cum publicis, seu benè præmeditatis tractatibus, ac negotiationibus gestus sit, ut ab eo dicatur abesse illa suspicio, quæ in privatæ fortunæ puellis cadere solet, seductionis, ac doli, vel concussionis; (Licet ubi dicta polytica, seù status ratio intrat, nimium clara pro meo judicio sit Juristarum ineptia, hujusmodi quæstiones cum eorum leguleicis propositionibus tractare, ac decidere, cum decisionem recipiant ab eo jure, quod insinuatum habetur *sub tit. de dote disc.* 146.)

Aut verò agitur de speratis juribus de futuro, juxta frequentiorem contingentiam; & tunc inspiciendum est, an actui assistat, necnè, eadem bene ordinata ratio de qua supra, illa præsertim pluries insinuata, quæ resultat à communi regionis, vel personarum usu, adeo ut actus dicendus veniat prudens, ac rationabilis, qui à prudentibus laudari mereatur, vel è converso imprudens, ac læsivus, ut doli, vel seductionis, aut concussionis probabilem redoleat suspicionem; & in summa videtur quæstio facti, pro istius qualitate decidenda, certam non de facili recipiens regulam cuicumque casui applicabilem, unde propterea manifesta videtur pragmaticorum ineptia cum generalitatibus hanc materiam tractare, & decidere.

S. SEVERINÆ.
SUPPLEMENTI LEGITIMÆ
PRO
HELYSABETTA OLIVERIA
CUM
ILLIS DE BONA ET ALIIS.

Casus decisus per Rotam pro Helysabetta.

An, & quando renunciatio facta per matrem prædefunctam, obstet filiis, ex propria persona venientibus.

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Resolutio causæ.*
3 *Renunciatio matris non nocet filiis ex persona propria.*
4 *Fallit quando renunciatio matris est propter dotem.*
5 *Declaratur.*
6 *Quomodo sunt extendendæ decisiones, & in quibus eis deferendum sit.*
7 *De conclusione de qua n. 4. declaratur cũ distinctione.*
8 *Rejicitur distinctio repræsentationis.*
9 *Non placet conclusio, de qua numer. 4. & 7.*
10 *Quando avo sit imputandum cur dotem donaverit.*
11 *De hac implicita donatione dotis.*
12 *Et quomodo leges debeant intelligi, & practicari.*

DISC. XV.

JUxta facti seriem, de qua in hac eadem causa *sub tit. de legitim. & detract. disc.* 8. cum Marcus Antonius, scriptis hæredibus Emanuele, & Dominico nepotibus ex Maria filia prædefuncta, ac [illegible] ex Prudentia altera filia pariter prædefuncta, nec non quibusdam nepotibus ex fratre; Elysabettæ nepti ex eadem Maria certum reliquisset legatum, dictaque Elisabetta non acquiescendo avito judicio, legitimæ supplementum petierit; introducta causa *in Rota coram Taja sub die 31. Maij 1666.* favorabilem reportavit resolutionem, quæ fortè concordiam produxit, dum (quod sciam,) causa ulteriorè disputationis progressum non habuit. 1 2

De duobus autem actum fuit; Primò nempe de dicto supplemento, ejusque quantitate in genere, seclusa renunciatione, quam dicta Maria mater fecit; & secundò, an hæc renunciatio actrici obstaret, necnè; de primo autem agitur *in dicto disc. 8. de legitim. & detract.*

Quatenùs igitur pertinet ad punctum renunciationis, cujus validitas præsupponebatur; Scribẽs ego pro dicta Elysabetta actrice dicebam, quod fundata erat ejus intentio in propositione tradita *per Bart. in l. qui superstitis ff. de acquir. hared.* quam sequuntur ibidem *Roman. Castr. Alex.* & alii relati *per Surd. cons. 133. nu. 18. cum seqq. Andreol. contr. 212. nu. 1. Fontanell. de pact. claus. 5. glos. unic. par. 1. num. 59. & seqq. de Marin. resol. 189. & 192. lib. 2. & in addit. ad Revert. decis. 157. num. 3.* Quod scilicèt renunciatio facta per matrem non obstet filiis ex persona propria venientibus, ut præsertim nostra ætate, scribentibus hincindè, ferè omnibus Europæ primi nominis J. C. materia hæc examinata fuit in gravi causa, in qua, ex dictorum Scribentium laboribus, commendabili quidem, ac fœlici stylo *de Marin.* composuit *dictam resol. 189.* Et habetur etiam *per Rot. decis. 2. post Galerat. de renunc.* & in aliis. 3

Non negabant Scribentes pro hæredibus reis conventis, dictæque conclusionis veritatem; Insistebant vero in limitatione tradita *per Roman. in dicta l. qui superstes num. 7.* cum quo pertranseunt alii relati *per Surd. cons. 355. num. 43. in fin.* & cum quo pertransiit *Rota apud Rojas decis. 399. num fin. & in Ariminen. bonorum 24. Maij 1660. coram Bevilaqua,* (Licèt enim ab ista decisione recessum fuerit coram Vicecomite, attamen recessus non est respectu hujus conclusionis, sed ob nullitatem renunciationis ex defectu solemnitatum, ut in præcedentibus advertitur faciendo mentionem hujus causæ *Ariminen.* in qua ego scribebam;) Ut scilicèt, id non procedat, quando agatur de renunciatione, quæ per matrem facta esset intuitu dotis per eam acceptæ 4

acceptæ, quoniam injustum esset, ut filii, eorumdem jurium duplicatum emolumentum assequantur, dum ut suprà dictum est, puella, quæ intuitu dotis hujusmodi renunciationem facit, præventivum spei emolumentum, vel pretium cum dote obtinere dicitur.

Facilis tamen fuit objecti solutio ex solo facto, absque necessitate assumendi articulum juris de quo infrà, cum actrix non esset matris hæres, nilque haberet de materna dote, & consequenter cessabat in radice illa ratio, cui dicta limitatio innixa est; atque cum hac responsione de plano processum fuit, juxtà commendabilem stylum Tribunalis, licèt quandoque moderno tempore (nimium quidem damnabiliter) ille corrumpi soleat; Quod scilicet assumendæ non sunt evagatoriæ quæstiones juris præter necessitatem causæ, cujus plana resolutio resultat ex solo facto, idque verè sit causa resolutionis, unde propterea alia, quæ, dictum stylum corrumpendo, in decisionibus deducuntur, potius Extensoris privatum sensum continere videntur, quæ verè decisionis auctoritatem non habent, ut pluries antiqua, media, & moderna Rota protestata est; verùm protestatio parum proficua est, præsertim apud inferiores Judices, qui pro moderno inepto usu, decisiones, ac auctoritates in sola litera attendendo, non curant ad has reflectiones, vel ratiocinia descendere.

Cæterum, ubi etiam in actrice qualitas hæreditaria adesset, undè propterea ipsa, in toto, vel pro ejus virili, possideret dotem maternam, cujus intuitu renunciatio facta erat, adhuc tamen dicebam, ut dicta limitatio non intraret, cum ea procedat quando, juxtà modernam frequentiorem cautelam, renunciatio etiam pro filiis, aliisque descendentibus facta esset, cum promissione observantiæ; tunc etenim, licèt ista dicatur promissio facti alieni, dum filii non veniunt tanquam hæredes matris, sed ex jure, ac persona propria; Nihilominùs, cum materna hæreditas teneatur ad quanti interest pactum servari, intrat hodie recepta propositio, de qua pluries *sub tit. de fideicom.* & alibi, ut regula textus *in l. cum à matre Cod. de rei vindicat.* quæ obligat hæredem ad habendum ratum factum sui auctoris, & ne illud impugnare valeat, quatenùs vires hæreditariæ suppetant, procedat etiam in juribus ex propria persona competentibus, inventarii beneficio non obstante.

Secùs autem ubi dicta promissio pro filiis facta non sit, quoniam tunc renunciatio facta censetur pro solo jure renunciantis, quatenus in ejus favorem purificetur sperata successio, cui renunciatum est, ipsa verò præmoriente, dictaque spe caducata, actus evanescit tanquam per inanem exitum illius retis, cujus jactus, ita in cõventionem deductus dicitur, & consequenter per renunciantem vel ejus hæredem nulla fit contraventio renunciationi; ut rejecta variatione aliquorum, ità distinguendo habetur *apud Franch. decis. 67. ubi add.* & præsertim modernus elaboratus *de Luca* concordantes referunt, ac habetur *apud Surd. de Marin.* & alios collectos *per Andreol. dicta contr. 212. nu. 3. & seqq. Michalor. de fratr. par. 3. cap. 12. n. 35 cum seqq.* ac supponitur *per Rot. in dicta dec. 2. post Galerat.* & in aliis.

Quamvis etenim aliqui distinguere soleant, an filii indigeant repræsentatione personæ eorum matris, quæ renũciationẽ fecit, puta quia, ex beneficio repræsentationis, concurrere velint cũ patruis, vel cum avunculis; attamen est distinctio, quæ nullum habet probabile fundamentum, quoniam ille, qui remotior, ex hoc repræsentationis beneficio, proximiori æqualis redditur, non venit ex jure personæ repræsentatæ, cujus hæreditaria qualitate indigent, sed venit independenter jure suo, & ex beneficio, quod lex ità per quamdam imaginem sui parentis, nepotibus concedere voluit.

Benè verum quod, tàm istius, quàm plurium consimilium causarum frequenti occasione, reflectendo ad veritatem, iste semper visus est quidam indifferentis, parumq; rationabilis rigor legulecus, humanæ rationi, sivè verisimili Partium intentioni, contrarius, dum ita melioris conditionis erant fœminæ, earumq; descendentes, duplicem sortientes ex avi hæreditate portionem; unam scilicet occasione maternæ dotis; & alteram propriæ portionis jure successorio; masculis autem primi gradus, vel nepotibus ex eis, unicam tantùm portionem obtinentibus, quod utiq; absurdum, nimiumq; improbabile videtur.

Ac propterea, licèt de stricta juris censura, rectè dici valeat, quod sibi imputet parens, cur dotem filiæ donaverit, adeo ut ea in speciem peculii adventii transitum fecerit, unde propterea filii eam obtinere dicantur ex benevolentia matris, tanquam de ejus patrimonio, de quo (salva legitima) poterat extraneis gratificari, sive poterat in vita, debita, vel onera contrahere, adeo ut jus filiorum inutile remaneret, quodq; propterea debebat relinquere dotem in suis cõnaturalibus terminis profectitiæ, quæ mortua filia, ipso superstite, ad eum jure consolidationis rediisset, juxta regulam textus *in l. dos à Matre Cod. de jure dot.* Quodq, ubi etiã ob eã cõsuetudinẽ, quæ *Martini* dicitur, viri, ac filiorum superexistentia, dictam consolidationem seu reversionem impediat, adhuc tamen, juxta veriorem, magisque receptam sententiam, nepotes dotem obtinere dicuntur jure vocationis dictæ Consuetudinis directè ab avo, & ex ejus substantia, unde propterea conferre, vel imputare tenentur; ideoq, absurdum resultat ab ipsius parentis culpa, malaque providentia, quam sibi ipsi imputare debet, faciendo donationem filiæ potiꝰ jure extranei donatarii cõsiderãda venit.

Nihilominùs, ista, etsi in puncto juris vera sint, adhuc tamen continere videntur quasdam legales subtilitates vix peritis I. C. cognitas, ad quas proindè contrahentes, præsertim personæ idiotæ reflectere non solent, sed pro ea naturali veritate, quæ pluries in præcedentibus insinuatur, parentes cogitant solum filias providere, ut ita de paterna domo exeuntes, cum universa earum posteritate, ab ea extraneæ efficiantur, quodq; infectio primitivæ inficiat omnem derivativam; istaq; videtur substantia veritatis, ac verisimilis voluntatis Partium.

Potissimè quia, ut in his terminis adverteretur *sub tit. de dote disc. 31. cum duobus seqq. & disc. 154.* & alibi, quoties hæc donatio non proveniat ex plusquam clara, & explicita patris voluntate faciendi hujusmodi donationem filiæ tanquam extraneæ, ex aliquo merito, vel affectione personali, adeo ut, secluso etiam motivo paternæ obligationis, vel altero necessitatis dotandi, ac providendi filiam, adhuc eadem donatio facta esset, sed hujusmodi donatio juxtà legales subtilitates ab omni probabilitate, ac ratione alienas deduceretur ex forma stipulationis, de qua *dicto disc. 31. & seqq. de dote*, quoniam tunc reverà id videtur provenire potius ex ignorantia Notariorum, qui nescientes quid dicant, neq; verborum, seu clausularum vim, seu operationẽ percipientes, uno vel altero modo stipulationẽ concipiendo, causant hujusmodi effectus, contrahentium voluntati directò contrarios.

Ad

Ad id autem cuperem, ut reflecterent magna, suprema que tribunalia, quæ judicibus inferioribus
12 judicandi normam præbent, reflectendo etiam ad frequenter insinuatam legalem historiam de qua præsertim *sub tit. de servit. disc.* 1. quod scilicèt legum civilium usum habemus, non ex imperiali auctoritate Justiniani, quæ ad id nos cogat, undè propterea intrare valeat propositio, quod lex quamvis dura, servanda sit, sed illum habemus, quia populi, eas tanquam rationabiles, ac benè, prudenterque ordinatas, receperunt, ideoque ad limites rationis practicari debent, non autem cum hujusmodi rigoribus, qui humanæ rationi, atque communi usui nimium adversi sunt; istaque est ratio, ob quam aliarum scientiarum professores, illi præsertim moralis philosophiæ, hanc legalem, adeo abhorrent facultatem, eamque dicunt Reipublicæ potiùs perniciosam quodque Mundum involuerit; mali enim effectus hujusmodi, non resultant à legibus, quæ sanctæ sunt, ac rationabiles, sed ab earum mala intelligentia, & à praxi, seu à verè damnabili, ac nausativo pragmatico usu doctrinarum ad litteram, ac more collectorio, uno alterum transcribente absque aliquo discursu.

ROMANA. SEV IANNUEN. RENVNCIATIONIS PRO HIERONYMO PANESIO CUM LVCA, & IO. PAVLO ETIAM DE PANESIIS

Disc. pro veritate in congressu.

An, & quando valeat, & obligatoria sit renunciatio futuris successionibus viventium, seu pactum de non succedendo ad materiam tex. *in l. fin. Cod. de pact. & in l. pactum quod dotali Cod. de pact. convent.*

SUMMARIUM.

1 *Facti series.*
2 *Ad materiam pacti de successione viventis, & an prohibitio manet etiam à jure canonico.*
3 *De eodem ut prohibitio sit etiam de jure canonico, & de distinctione inter pactum affirmativum, & negativum.*
4 *De consensu ejus. de cujus successione agitur.*
5 *De voto Auctoris in casu.*
6 *De Statuto Ianuæ eximente testamentum à querela inofficiosi.*
7 *Quod sit error cum generalitatibus procedere in quæstione de qua numer. 2. & 3.*
8 *De pacto super successione ipsius met paciscentis, assecurando ejus successionem ad favorem alicujus, an sit nullum, vel revocabile.*
9 *De eodem, & quare dispositio legis civilis, hodie non debeat attendi.*
10 *Expenditur ratio voti captandæ mortis.*
11 *De altera ratione adimendi liberam facultatem testandi.*
12 *Et de altera conclusione, quod pactis hæreditas dari non potest.*
13 *De pacto hæreditatis viventis facto per speratum successorem ad favorem tertii.*
14 *De Distinctione, an sit pactum generale, vel speciale.*
15 *De renunciatione facta ad solum effectum libertatis disponendi.*
16 *Qualis esset casus præsentis controversiæ, in qua renunciatio esset valida.*

DISC. XVI.

IOannes Baptista Panesius, instituto Hieronymo uno ex ejus filiis, in quibusdam bonis, conditionem præscripsit, ut ipse renunciare deberet successioni in bonis Hieronymæ matris, & uxoris respectivè, prout sequuta morte testatoris, volens Hieronymus obtinere disposita ad ejus favorem, in dicti præcepti exequutionem renunciationem fecit, dictaque Hieronyma eo præterito, hæredes instituit Lucam, & Jo. Paulum alios filios, quos idem pater instituerat; Sequuta verò dictæ testatricis morte, Hieronymus, qui in Urbe moram trahebat, dissimulatis renunciatione, ac testamento, curavit se declarari hæredem ab intestato pro tertia parte, atque pro eadem virili in ejus faciem describi quædam loca montium hæreditaria; supervenientes autem dicti ejus fratres hæredes instituti, judicium desuper introduxerunt coram Thesaurario, à quo prodiit sententia eis favorabilis, unde Hieronimus per appellationem causam introduxit in Camera, incertum tamen est, an ulteriorem prosequutionem habuerit. 1

In congressu autem Advocatorum, qui ex laudabili stylo desuper habitus fuit, ad effectum consulendi, an expediret appellationem prosequi, ac etiam, super prosequutionis directione; aliqui, ingeniosi quidem, ac elaborati juvenes, multa deducebant ad materiam textus *in l. fin. Cod. de pact. & l. pactum quod dotali Cod. de pact. convent.* in proposito renunciationis, vel pacti de hæreditate certæ personæ adhuc viventis, sine ejus expresso consensu, examinando, an iste deberet esse expressus, vel sufficiat tacitus, ac implicitus, & qualis scientia ad hunc effectum desideretur; assumendo etiam quæstionem, an hæc prohibitio resultet solùm à jure civili (in quo casu juramentum eam tolleret,) vel etiam à jure canonico, quod juramētū etiā infringat. 2

Atque hinc resultat altera distinctio, quam alii faciunt, inter pactum affirmativum, & pactum negativum, quasi quod prima species, juris canonici quoque prohibitionem habeat, ideoque juramentum non operetur; secùs autem altera; cujus tamen contrarium alii magis communiter tenent, ut scilicèt indistinctè prohibitio, de utroque jure procedat, quoniam pactum negativum ex parte renunciantis, implicitè, sive in consequentiam sub se includit affirmativum ex parte recipientis, ex iis quæ firmant DD. quos pro consueto nimium elaborato, (quamvis non multum felici) stylo, colligit ad hanc materiam *Castill. lib. 3. contr. cap. 9.* & habetur *per Rotam decis. 33. par. 6. rec. & decis. 166. par. 9.* repetit. *apud Bich. decis. 119. & per Add. ad Buratt. decis. 894.* Nimiùm in specie magnificando, pro currenti moderna ineptia, doctrinam *Surd. cons. 480. num. 21.* tanquam individualem in terminis præcisis 3

renun-

renunciationis factæ maternæ hereditati, ob paternum præceptum.

Potissimè verò quia supponebatur non constare, quod prefata Hieronyma testatrix scientiã dictæ prohibitionis, ac renũciationis respectivè haberet, neq; 4 de ejus consensu expresso, cũ tacitus, vel præsumptus, seu conjecturalis, juxtà unam opinionem, non sufficiat, vel juxta alteram, deduci non possit, nisi concludenter probata scientia pacti, cum animus trahi non possit ad ignorata; atque ita concludebant, quod hæc renunciatio, utpotè invalida, obstare non deberet, & consequenter, quod competeret querela inofficiosi.

Diversa fuit mea opinio, contrà ipsum Hieronymum requirentem, quodque propterea, sententia Thesaurarii esset justa, beneque fundata, sive quod ubi etiam præmissa subsisterent, ejus actio operativa esse non posset, nisi in sola legitima, quæ importabat tertiam dictæ tertiæ portionis, quo casu 5 ex facti circumstantiis, ob paternam dispositionem, non expediebat litem prosequi, cujus utilitas consistebat, quando integra tertia pars, jure successionis ab intestato obtineri potuisset; tum quia ob clausulam codicillarem, quæ in omnibus ferè testamentis de stylo apponi solet, ad solam legitimam effectus hujus quærelę restringi videtur, ex deductis in sua materia *sub tit. de testam*; tum etiam clariùs, 6 stante Statuto Januæ disponente, ut salva legitima, vitium præteritionis, vel exhæredationis testamentis obstare non debeat ex deductis *eod. tit. de testam.* præsertim *disc.* 60,

Verùm ubi de dicto puncto invaliditatis renunciationis agendum esset; adhuc advertebam ad 7 idem, quod occasione fideicommissi conventionalis habetur *sub tit. de fideicom. disc* 141. ut scilicèt erroneum sit, ità cum hujusmodi generalitatibus procedere, pluresque casus inter se diversos confundere, cum juxtà ferè generalem pluries insinuatam regulam, forensium quæstionum, congrua decisio, pendere videatur ex casuum distinctione, ex qua resultat conclusionum, seu doctrinarum congrua applicatio, aliàs verò resultant illa æquivoca, quæ adeo invaluerunt ex isto modernorum errore, ità non distinguendi paleam à tritico.

Distinguendo igitur diversos casus; Primus est de illo, hæreditatis, vel successionis pacto, quod fieret per ipsum, de cujus hæreditate, vel successio 8 ne agitur, ad favorem alterius pacisentis, vel tertii in ejus gratiam, juxta illum frequentiorem usum, qui habetur in Hispania, præsertim in Catalonia, ac etiam quandoque in Italia, illorum pactorum, quæ per Hispanos *hæreditamenta* dicuntur occasione matrimoniorum, quod scilicèt parentes sponsæ, in partem dotis, & parentes sponsi jure donationis contemplatione matrimonii, paciscuntur de eorum futura hæreditate, vel successione, ad favorem filii, vel filiæ respectivè, undè propterea intret dubietas, an hæreditas pactis dari possit, juxta terminos textus *in dicta l. pactum quod dotali, & l. hæreditas Cod. de pact. & l. ex ea Cod. de inutil. stipulat.*

Isto autem casu, varias habemus opiniones; aliqui enim credunt, ut indefinitè, sive de tota, sive de quota agatur, pactum sit inutile, quodque matrimonii favor, vel juramentum illud non salvet; alii verò distinguunt, ut cessante juramento, vel favore matrimonii, dicta nullitas indefinitè intret, sive agatur de tota, sive de quota; quatenus verò una, vel altera circumstantia accedat, tunc intret distinctio, an agatur de tota, vel de quota; ut primo casu actus sit nullus, juramento, vel favore matrimonii non obstante; in altero autem, cessèt quidem nullitas, sed actus sit quandocumque revocabilis, ideoque necessaria sit voluntatis perseverantia usque ad mortem, ex ijs quæ cęteris relatis habentur *per Rotam apud Rojas decis.* 282. 317 & 455. cum quibus proceditur *dec.* 137. *nu. fin. par.* 11. *rec.* & in aliis.

Quãvis autem ut advertitur *eod. disc.* 141. hujusmodi ac similes propositiones, quas habemus in istis pactis, sive in donationibus omnium bonorum præsentium & futurorum, vel in reciprocis pactis de succedendo, mihi non placeant, atque continere videantur quamdam leguleiam simplicitatem; attamen iste non erat casus, discurrebam verò de eo, ut infrà, (citrà evagationis notam,) ad tollenda æquivoca, seu ad distinguendum auctoritates, quæ desuper confundebantur; Dicebam etenim quod hæc nullitas deducitur ex illis juris civilis subtilitatibus, cum quibus sub antiquo Romano Imperio in illis temporibus procedebatur, quando diversi erant mores, ex quibus fortè prudenter, ità statuere oportuit, ob inconvententia scilicet, quæ tunc exindè resultare, experientia docebat, ac etiam quia jurisjurandi religio fortè apud illos ethnicos non ità afficiebat, ut apud Christianos ex Divina, & canonica lege afficere debet, Ideoque non videtur subesse congrua ratio, cur ille, qui profitendo in Religione, sive faciendo aliquod delictum, ob quod servus pœnæ efficiatur, possit se reddere intestabilem, sive etiam talem se reddere per solam donationem inter vivos favore piæ causæ, & id facere non possit per aliam conventionem ab ejus libera, & sincera voluntate manentem, jurisjurandi religione munitam, & quare juramentum afficere non debeat, neq; in eo intret generalis regula textus *in cap. quãvis pactum de pact. in 6. & cap. per vestras de donat. inter vir. & uxor.* ut semper juramentum servari debeat, quoties æternæ salutis interitus, vel bonorum morum naturalium offensio, sive publici favoris principalis ratio aliter non suadeant, dum ex pluribus rationibus, quæ desuperà Jurisdis deduci solent, nulla videtur adeo urgens, quæ naturalem libertatem disponendi de bonis suis impedire debeat, sivè juramenti efficaciam tollere.

Tres enim rationes in hujusmodi, vel similibus pactis ponderari solent, una scilicet voti captandæ mortis; altera se reddendi intestabilem; & altera quod hæreditates pactis dari non possunt, prima verò non intrat, ubi pactum innixum sit ordini, seu rationabili motivo naturæ, quod nempè concipiatur favore liberorum, vel aliorum, quos successores sibi quis destinaverit, ità assecurando alterã partem contrahentem matrimonium de hujus destinationis certitudine, ac irrevocabilitate; neque ex communi praxi istud captandæ mortis votum, quod fortè tunc vigebat, ob Christianam pietatem junctam cum conjunctione sanguinis, præsertim ubi de filiis agitur, juxta frequentiorem hujusmodi pactorum praxim, auditur operativum; Si enim ista ratio vigeret, invalida quoque censeri deberent Statuta, de quibus habetur *sub tit. de dote disc.* 104. *& seq.* & in ejus magis peculiari sede *sub tit. de success. disc.* 40. & in aliis, ut præsertim mulieribus in dote, necessaria sit filiorum successio, neque mater in eorum præjudicium disponere possit, dùm ità resultaret, quod filii, de parentis successione certificati, ejus mortem accelerare curarent, cum nulla disparitatis ratio inter pactum & Statutum quoad hunc effectum dignosci videatur, ideoque cum in Statutis id non attendatur, non videtur, cur in pactis attendi debeat.

Quo

Quo verò ad aliam rationem adimendi sibi facultatem testandi, ut *eodem disc.* 141. *de fideic.* advertitur, non videtur subesse ratio, cur favore Ecclesiæ, vel piæ causæ id fieri possit, & cur jurisjurandi religioni eadem virtus, vel operatio tribuenda non sit, quoniam si ista facultas competeret de jure naturæ, ita & taliter, quod neque volentes, possint homines ea se privare, sequeretur quod lex positiva illi derogare non potuisset, neque intestabiles reddere filios familias, servos, ac monachos, & alios, minusque reddere intestatos eos, qui certas solemnitates, vel formam non servarent; meritò autem lex positiva id facere potuit, eò quia verius est, ut hæc testandi facultas proveniat à mera benignitate juris positivi favore testantium, qui illi renunciare possunt. 11

Magisque à jure positivo merè civili, manat altera ratio, quod hæreditas pactis dari non potest, & consequenter fortius juramentum hujus legis obstaculum tollere debet; solum etenim hujusmodi pacta eodem modo, quo donationes universales testandi facultatem adimentes, ratione nimiæ imprudentiæ, seu prodigalitatis, aliquam redolere videntur suspicionem doli, vel circumventionis, aut imbecillis judicii, undè propterea ille resultet naturalis defectus, qui juramenti vim tollat, quasi quod inverisimilis dispositio sit; Ideoque ubi justum, ac probabile motivum accedat, ob quod illa successio, quæ ex ordine naturæ, vel ex motivo affectionis testato, vel intestato alicui destinata est, ita ex quodam usu, vel ad majorem successoris utilitatem pro aliquo qualificato matrimonio faciendo, seu pro gradus, vel dignitatis assecutione, aut ex alio justo motivo sequeretur per pactum irrevocabile, præsertim juratum, tunc non videtur, quidnam id prohibeat; fortius verò, ubi id sequatur occasione firmandi cum alio conventionale fideicommissum reciprocum, juxtà deducta *dicto disc.* 141. *de fideic.* 12

Alter casus est, ubi agatur de pacto, vel renunciatione hereditatis tertii adhuc viventis, ad favorem alterius pacisentis, vel renunciatarii, undè propterea tres personæ concurrant, nempè renuncians, renunciatarius, & ille de cujus hæreditate, vel successione agitur, & tunc subdistinguitur inter renunciationem extinctivam, quæ idem importat, ac pactum de non succedendo, & translativam, quę supponit successionis delationem, & acquisitionem in renunciatario, in quo substantiata remaneat, ejus tamen emolumentum, vel utilitas cedat ad commodum renunciatarii, juxta distinctionem, de qua pluries in precedentibus. 13

Primo etenim casu, sive in prima specie, ubi pactum fiat ad favorem ejus, cui de jure successio, remoto renuncientis obstaculo, in totum, vel pinguius debita sit, non videtur ad quid desiderari debeat, (ut aliqui credunt,) expressus consensus ejus, de cujus successione agitur, cum in istius libertate repositum sit, tale pactum eludere, utpote intelligendũ, ac operativum in casu intestatæ successionis, non autem in casu testamenti, ex quo renuncians recipere non prohibetur; multò verò magis, ubi hoc pactum de non succedendo, saperet speciem malignitatis, ut renuncians inhabilitetur absque utilitate renunciatarii, vel alterius in cujus gratiam ipse de hoc pacto sollicitus fuit; atque tunc intrat ratio hujus pacti improbativa adimendi. s. tertiò testandi libertatem, istumque casum percutiunt ea, quæ tam longa & involuta serie deducuntur *per Castil. dicto lib. 3. cap. 9.* ubi ad satietatem cumulantur alii de materia agentes, ac etiam agitur *per Rotã d. dec. 33. p. 6. & 166. par. 9.* aliàs *dec. 119. Bichii Card. de Luca Pars III. de Renunciat.*

In altera verò specie renunciationis translativæ, non intrat dicta ratio impediendi libertatem testãdi, quoniam, posita testamentaria dispositione ad renuncientis favorem, iste succedere dicitur, atque dispositio effectum sortiri, dum successio substantiata remanet in renunciatario, quem sicuti nulla lex, vel ratio prohibet, obtentam successionem alteri cedere ad terminos textus *in l. 1. & tot. tit. ff. & Cod. de hæred. vel act. vendit.* ita neque prohibet cedere præventivè spem, sive spei emolumentum ad terminos textus *in l. spem Cod. de donat.* de quibus suprà *disc. 6.* & in aliis pluries.

Bene tamen isto casu, quando agitur, de renunciatione hæreditatis, vel successionis certæ, ac determinatæ personæ, intrat altera ratio voti captandæ mortis, quam ad materiam textus *in dicta l. fin. Cod. de pact.* ponderant DD. relati *per Castill.* & alios ubi suprà, ideoque adhibetur distinctio pluries in præcedentibus insinuata, præsertim *disc. 13.* inter renunciationem generalem successionibus, ex majorum morte speratis, & ubi de illa certæ ac determinatæ personæ agatur. 14

Verum pariter erroneum videtur, ita simpliciter ac indefinitè hujusmodi distinctionem attendere, illam cuicumque casui applicando, quoniam pariter recipienda venit cum eadem distinctione, de qua supra in primo casu, an scilicet renunciatio justum habeat motivum ex parte utriusque, talesque contineat circumstantias, ut dicta ratio non congruat, vel è converso; si etenim omninò extraneus, studio ità captandi alienas hæreditates, ac successiones, futurum verisimiliter speratum successorem alicujus, ad id inducat, & tunc meritò pro actus improbatione respondendum est; tum ob dictam rationem voti captandæ mortis, tum etiam quia est res mali exempli magnam redolens seductionis, vel confusionis, vel alterius doli, & fraudis suspicionem, ideoque permittenda non est potius ex præsumendo defectu naturali, qui juramentum quoque inefficax reddit, quam ex subtilitatibus juris civilis; secus autem è converso ubi ex justo ac rationabili motivo id sequatur ad favorem personæ, in qua dicta ratio voti captandæ mortis non intret.

Ponamus enim quod pater, pinguius, ac ultrà propriam obligationem, carnaliter, vel spiritualiter dotando, & collocando filiam, reportet ab ista translativam renunciationem futuræ speratæ hæreditatis eius uxoris, ac matris respectivè, non videtur quænam lex, vel ratio id prohibeat, cum præsumendum non sit, quod vir uxorem occidere velit, ut ejus successionem ita obtineat, quoniam eadem præsumptio (ut suprà insinuatum est) admittenda veniret etiam in filiis, ut occiderent matrem, cujus necessariam successionem lex municipalis eis defert sive improbandæ essent omnes donationes universales bonorum, ac jurium præsentium, & futurorum, quæ alicui fierent cum usufructus reservatione, quæ actum à nullitate præservat, nam ita in donatario intraret eadem ratio captandæ mortis, quæ pariter intraret in omnibus filiis in successionibus necessariis, quæ ex fideicommisso, vel majoratu, sive ex feudali investitura pacti & providentiæ debentur; Igitur manifesta ineptia videtur cum hujusmodi generalitatibus procedere, cum id intelligendum veniat, ad limites potius dictæ alterius rationis, fraudis, & illicitæ captationis alienarum hæreditatum viventium, ab imprudentibus

adolescentibus, vel à puellis, adinstar prohibitionis *Macedoniani*, sive adinstar dispositionis textus *in l. per diversas, & l. ab Anastasio Cod. mandati &c.*

Quamvis autem præmissa omnia extranea essent à casu controversiæ, qui verè diversus est ut infrà; attamen congruum censui, in discursu desuper edito, (citra evagationem, à meo stylo, ac genio nimium abhorritam) ea recensere, ad tollenda æquivoca, dum Alii, ingeniosi quidem, ac elaborati; in eorum discursibus, studendo cum moderno insipido pragmatico stylo, totam eruditionem constituere in inani chartarum repletione, cum allegationum copia, deducebant auctoritates ac decisiones quæ dictos diversos casus, vel terminos percutiunt undè propterea tot frequentia resultant, in hac facultate intolerabilia æquivoca.

Proprius igitur, atque præcisus controversiæ casus est, ubi per illum, cui ex legis dispositione aliqua
15 necessaria successio debita sit, renunciatio fiat illi, de cujus successione agitur, ad effectum, ut tanquam per remotionem obstaculi, vel necessitatis à lege inductæ, ille acquirat disponendi libertatem de omnibus, juxtà casum illius renunciationis, quam filius agnoscens se moriturum, à matre reportavit, ne ob legitimam ei debitam in proprietate, eius hæreditas diminutionem, vel scissuram patiatur, de quo *apud Otthob. decis. 182. & dec. 23. par. 11. rec.* & de quo casu habetur *sub tit. de testam. disc. 43.* Sive juxta illum, de quo in celebri *Signina castrorum dec. 12. 292. 320. & 323. par. 6. recent.* quod scilicèt hæres gravatus restituere hæreditatem, vel bona alteri, renunciationem ab isto huic futuræ speratæ successioni per eius mortem obtinere studuit, ut ita bonorum libertatem acquireret, ut advertitur *supra disc. 6.* & in aliis pluries, tunc etenim id nihil prohibet, ut in his terminis renunciationis, quæ per parentes à filiabus procurantur occasione earum dotationis, ac etiam à filiis masculis occasione ingressus in Religionem, pluries in præcedentibus insinuatur, juxta *cons. 39. & 40. Apont. lib. 1. Gregor. dec. 85.* & admittitur *in decis. 346. Dunozetti repet. decis. 543. par. 5. rec.* & in aliis.

Et hic erat casus, quod scilicèt, providus pater,
16 communicato consilio cum uxore, ac matre respectivè, agnoscendo unius ex filiis profusam naturam, ut utrumque paternum, ac maternum assem à scissura, & dissipatione præservaret, ad commodum aliorum filiorum, quos magis prudentes reputabat, timeret autem ne post ejus mortem, iste filius, de quo suspicabatur habebat, matrem induceret ad moriendum ab intestato, sive aliàs ad ejus favorem disponendum, ita occurrere voluit, dictum filium congruè providendo sub hac lege, cujus intuitu ei reliquerat plus quam de bonis propriis ex necessitate rationis legitimæ debitum esset, undè propterea ita in illo excessu obtinuit, de præsenti pretium incertæ spei maternæ successionis, & consequenter non debebat utrumque obtinere; Solaque difficultas cadere potuisset quandò ipsa mater, ista renunciatione non obstante, eumdem filium hæredem instituisset, seu aliàs ipsius favore disposuisset; sed cum dictæ renunciationi innixa disposuerit juxtà finem à viro desideratum, ita explicitè constabat de ejus consensu, quodque totum gestum esset de mutuo consilio, Ideoque edocemur, quam erroneum sit in hac materia, cum solis generalitatibus procedere.

ROMANA RENVNCIATIONIS SEU BONORVM PRO VRBANO ET MARIO DE MILLINIS CUM IO. CELSO FRATRE.

Casus decisus per Rotam pro Vrbano & Mario, postea concordatus.

An, & quando renunciatio facta occasione ingressus in Religionem, vel Monasterium, resolvatur, seu aliàs cesset per mutationem status renunciantis, quia nempè ad sæculum redeat, sive ad Episcopatum, vel ad aliam dignitatem assumatur, aut ad aliam Religionem, vel Monasterium transeat.

SVMMARIVM.

1 Facti series.
2 Resolutio causæ.
3 Quod sint distinguendi casus.
4 De resolutione renunciationis ob egressum à Religione ex nullitate professionis.
5 De alio casu resolutionis ob egressum puellæ à conservatorio.
6 De egressu à Religione Societatis Iesu, vel similium.
7 De eodem, & quid operetur quartum votum.
8 De egressu ob incorrigibilitatem.
9 De transitu de una Religione ad aliam, vel de uno Monasterio ad alterum.
10 De egressu occasione Episcopatus, vel alterius dignitatis.
11 De eodem, & de indulto testandi Episcoporum.
12 De egressu ob suppressionem Religionis.
13 Quid ubi professus in Religione suppressa, prius professus esset in altera Religione.
14 De eadem conclusione, de qua num. 10. & segq.
15 An resolutio placeat necne.
16 Distingu̇untur plures casus, vel species bonorum ante, vel post egressum à Religione.
17 Gratia Principis intelligenda est sine præjudicio tertij
18 Religiosus factus Episcopus, an succedat in feudo.
19 Quod quandoque resolutiones prodeant ex regulis prudentialibus.
20 Ponderantur facti circumstantiæ, ob quas renunciatio non debeat obstare.
21 Quare cum decisionibus & doctrinis generalibus in omni casu procedendum non sit.

DISC. XVII.

CElsus, adhuc in sæculo existens, ob jam factam deliberationem assumendi statum regularem in Religione Clericorum Regularium Minorum, amplam consuetam renunciationem fecit, ad favorem Urbani, & Marii, aliorumque fratrum; cum autem simili jam pro-

professione, Apostolica auctoritate, legitimè translatus fuisset ad Congregationem Boni Iesu Ravennæ, quæ postmodum passa est suppressionem, enunciatam *sub tit. de locat. disc.* 25. unde propterea, ejus professores (ut generaliter de plerisque parvis Religionibus suppressis nostra ætate vidimus,) statum clericorum sæcularium assumpserunt; atque in hoc statu, dictus Celsus jam constitutus, ab altero prædefuncto fratre hæres institutus esset, juxta seriè de qua *sub tit. de testamen. discur.* 38. Hinc inter ipsum, ac præfatos Urbanum, & Marium eius fratres sæculares, lis exorta fuit, tam super dicti testamenti validitate, quam etiam super dictæ renunciationis duratione, vel resolutione respectivè, ac etiam super ejusdem Celsi statu, cum alii fratres prætenderent, quod non esset sæcularis, sed utpote primo regulari voto adhuc adstrictus, ad primam Religionem regredi, vel aliam æqualis instituti ingredi deberet; de primo autem puncto testamenti habetur *dicto disc.* 38. *de testam.* Et de altero status regularis habetur in sua materia *sub tit. de Regularibus disc.* 38.

Quatenus igitur ad hunc punctum renunciationis pertinet, proposita causa *in Rota coram Cerro*, 2 coram quo omnes prædictæ aliæ pendebant, *sub die* 20 *Februarii* 1658. pro testamenti validitate ad favorem Celsi, & è contra pro renunciationis obstantia ad favorem aliorum fratrum responsum fuit, istaque resolutio quę habetur impressa *decis.* 314. *par.* 12. *rec.* produxit concordiam, quæ controversiæ finem dedit; verum, ut advertitur *dicto disc.* 38. *de testam.* mihi res videbatur in oppositum, ut scilicet in quæstione testamenti, pro invaliditate, in ista verò quæstione renunciationis, pro eius non obstantia responderi debuisset ad effectum dictæ testatæ successionis, quatenus testamenti validitas præsupponenda esset.

Cum autem in disputationibus desuper habitis, 3 Scribentes pro dicto Celso renunciante, cum copiosa allegationum congerie, in idem cumularent ea, quæ per DD. tractata habentur super diversis quæstionibus cadentibus ratione mutationis status religiosi, qui bona renunciavit, seu aliàs dimisit, vel de eis disposuit, intuitu professionis; ubi scilicet Religiosus transeat de una Religione ad alteram; vel ubi à Religione egrediatur ob promotionem ad Episcopatum, vel ubi aliàs regrediatur ad sæculum absque dicta occasione dignitatis, hinc proindè, ad veritatem melius indagandam, atque ad æquivoca tollenda, advertebam ad hujusmodi quæstionum, vel casuum distinctionem, qua mediante segregarentur etiam auctoritates, quas desuper habemus, ut ita earum congrua resultet applicatio.

Primus igitur casus est, ubi egressus à Religione, cum regressu ad sęculum, resultet ob professionis nullitatem resultantem ex illis pluribus nullitatis speciebus, quæ recensentur in sua materia *sub tit. de Regular.* & tunc renunciatio resolvitur, tanquam ex cessante causa, seu tanquam ex falso præsupposito, ad instar illius resolutionis, quæ resultet à renunciatione, vel alia dispositione facta per novitium, vel per ingressurum, qui postea, mutato consilio, profiteri noluerit; ut in specie de resolutione hujusmodi renunciationis, cęteris relatis habetur *in Romana, seu Florentina transactionis* 4. *Aprilis* 1660. *coram Cerro impress. post colluct. Bonden. decis.* 75. & *decis.* 50. *post Zuff. de legitim. proces.* edita in casu de quo *dicto tit. de regular. disc.* 47. ideoque omnia, quæ istum casum percutiant, extranea erant ab illo controversiæ, dum professio legitimè sequuta erat, atque diu effectum sortita, regressus autem ad sæculũ, obvenerat ex accidentali suppressione Religionis.

Atque à simili idem dicebam, pro veritate consultus *in Ariminen. renunciationis* pro Anna Maria Tingola, quæ occasione ingressus in quoddam Conservatorium, seu domum puellarum, ad instar monialium, cum promissione castitatis, & obedientiæ 5 viventium, renunciationem fecerat, deindeque egressa fuerat ex quibusdam provisionibus Sac. Congregationis Episcoporum, & Regularium, atque ad propriam domum reversa, quoniam licet non intrent isti termini annullatæ, vel aliàs dispensatæ professionis, dum hujusmodi mulieres, veram professionem non emittunt, neque spirituale matrimonium contrahunt ex iis, quæ habentur *sub tit. de Iurisdict. disc.* 45. & *sub tit. de dote disc.* 5. & 167. Attamen rectè iidem intrant termini, sivè eadem ratio, quod scilicèt puella, non callendo has juris subtilitates, ac distinctiones, quæ vix Jurisperitis innotescunt, ita cogitando de facto statum monasticum assumere, ibique provisa de victu, aliisque necessariis collegialiter vivere, suorum bonorum, ac jurium renunciationem fecit, aliàs non factura, ideoque intrat eadem regula *cum cessante, &c.* sive altera, cessantis præsuppositi, unde resultat defectus voluntatis; nisi expressè casus prævisus esset, atque non obstante egressu conventum sit, ut renunciatio effectum sortiri debeat juxta casum, de quo *in Neapolitana donationis sub tit. de donat. disc.* 15. cum tunc intrent potius alii termini læsionis, vel restitutionis in integrum.

Alter casus est, ubi sequuta sit professio, qua non obstante, absque occasione Episcopatus, vel alterius dignitatis, professus qui renunciationem fecit, 6 ad sæculum redierit, in statu merè sæculari, absque aliqua Apostolica dispensatione, quia nempè suæ Religionis Institutum, ita concedat, ut praxis docet in Societate Jesu, in qua, non obstante emissione trium generalium votorum, castitatis, paupertatis, & obedientiæ, quæ post novitiatum pro omniũ Religionum stylo fiunt, donec sequatur altera professio magis solemnis quarti voti, liberum est Superioribus, cum quadam claudicatione contractus, professum dimittere, quamvis ipse pro libito discedere non valeat, isteque est casus de quo agitur *in Bonon. successionis de Zanis coram Bichio inter suas decis.* 52. & 625. *repetit. decis.* 32. *par.* 9. *rec.* & *decis.* 349. *par.* 11. & de cujus serie habetur *sub tit. de succes. ab intest. disc.* 5.

Quamvis autem istæ decisiones per dictos Scribentes magnificarentur, tanquam punctuales, ac percutientes casum præcisum, adhuc tamen dicebã, quod extraneæ erant, quodque manifesta fallacia esset in applicatione; tum quia in eo casu, renunciatio continebat expressum pactum resolutivum, in 7 casu quo sequeretur egressus, cum iste casus in hac Religione, ex singulari Instituto, sit frequenter contingibilis, ideoque prævisus; tum etiam quia, licèt prima professio minus solemnis, quæ fit ad præscriptum Sacri Concilii Tridentini, nonnisi expleto integro, & continuo probationis anno, imò biennio, sit vera professio, ac professores sint veri Religiosi; attamen iidem quodammodo retinent statum sæcularem, ad quem, ut supra, patere solet aditus, dum retinent dominium, & possessionem bonorum, juxta modum de quo *sub tit. de testam. disc.* 36. ac etiam *sub titulo de Regular.* Quinimò retinent pensiones ecclesiasticas super beneficiis sæcularibus, quarũ sunt incapaces Regulares professi, & cõsequenter dici potest quædã status Regularis assũptio conditionalis, quæ perfectionem recipit ab implemento, sive à purificatione explicitæ, vel implicitæ conditionis, alterius magis solemnis professio-

ris, in emissione quarti voti, ob quod contrahitur incapacitas de qua *dicto discur. 36. de testam.* undè propterea, defectâ conditione, tanquam per speciem postliminii, priorem statum secularem reassumat, juxta ea quæ habemus de dispositionibus conditionalibus sub conditione suspensiva, vel resolutiva, ut prima defecta, vel altera purificata, remaneat actus, ita infectus, vel resolutus, ac si nunquam gestus esset; Rectèque intrant eadem, quæ de renunciatione facta per novitium, egredientem non emissa professione superius habentur.

Tertius casus est, ubi Religiosi professi egressus à Religione, resultet ex eius culpa, quia nempe
8 sit dimissus tanquam incorrigibilis; & tunc certum videtur, ut renunciationis resolutio prætendi non valeat, quoniam, ut advertitur in dicta sua materia *sub tit. de Regular.* ita dimissus, in iis, quæ sint sibi favorabilia, & privilegiativa, habetur pro sæculari potius quam pro Religioso, in iis autem, quæ sint onerosa, vel præjudicialia, adhuc perseverat in eo statu, ad instar filii familias, vel libertim ingrati, ut amittat patrię potestatis, vel libertatis effectus favorabiles, retineat autem odiosos, ne aliàs ex delicto commodum reportet.

Quartus casus est, ubi non mutetur status religiosus in genere, sed bene mutetur status in specie, ob transitum de una Religione ad alteram, sive de uno Monasterio ad aliud; & de hoc habetur particulariter actum *in Neapolitana transitus dicto tit. de*
9 *Regular. disc. 39.* atque in viris major quæstio cadere solet, ubi inter unam Religionem, & alteram, vigeat omninò diversa ratio super capacitate bonorum etiam in universum; Puta quia, professus in Religione Capuccinorum, seu Minorum Observantium, quæ est omninò incapax tam in particulari, quam in communi, ex Apostolica dispensatione, seu aliàs ex legitima licentia Superiorum transeat ad aliam Religionem capacem in communi juxta casum, de quo *apud Buratt. decis. 510.* cum aliis *dicto disc. 39. de Regularibus*; sed pariter auctoritates, quæ istum casum percutiunt, extraneæ remanebant à nostro, ideoque segregari merebantur.

Quintus casus est, ubi Religiosus professus, ad sæculum redeat occasione Episcopatus, vel alterius dignitatis, quæ eumdem operetur effectum; &
10 de isto agunt DD. moderni potius, quam antiqui, qui in varias scinduntur opiniones.

Resolutionem etenim renunciationis, ac recuperationem bonorum, jure postliminii, tanquam ex cessante causa, substinent, cæteris per eos relatis, *Molphes. cons. 1. & cons. 39. Donat. Lainensis rer. regular. tit. de renunc. cap. 20. nu. 6. & 7.* aliique moderni Morales.

Contrarium verò rectè probant *Fab. de Ann. cons. 45. de Marin. resol. 185. nu. 4. lib. 2.* istamque veriorem esse probat *Rovit. decis. 10.* ubi testatur, ita ab eo Sacr. Consilio decisum fuisse, ex regula, quod monachus factus Episcopus non desinit esse monachus, neque à votis regularibus absolutionem obtinet, vel dispensationem assequitur; nisi quoad incompatibilia cum eo statu, ut sunt, disciplina regularis in vita clausirali, sub obedientia Superioris & aliqua incapacitas in particulari.

Adeout magis receptum videatur, quod indulta testandi, quæ Episcopis concedi solent, indigeant
11 dispensatione, seu nota speciali tanquam per speciem duplicis dispensationis, quando agitur de Episcopis regularibus, ut habetur *sub tit. de testam. disc. 9.* ideoque probabilior videtur hęc posterior opinio, quam tenere quoque videtur Rota per argumentum ex deductis *apud Buratt. dicta decisione* 510. cum concordant. *per Add. apud eum decis. 576.* (quamvis adhuc occasio non dederit istum casum præcisum ex professo disputare.)

Sextus demum est præcisus casus præsentis controversiæ, ubi scilicet regressus Religiosi professi ad sęculum, sit solum accidentaliter, ac de facto, per suppressionem Religionis, vel Monasterii, & tunc advertebam, quod duplex cadebat inspectio; 12 una scilicet generalis pro quibuscumque Religiosis, ita accidentaliter ad sęculum redeuntibus, & altera specialis, in casu præciso respectu dicti Cdi, qui renunciationis resolutionem prætendebat.

Isto etenim secundo casu, aliqua major urgere videbatur ratio contra ipsum Religiosum, quoniam in ista suppressa Congregatione, egressus non erat, directè, ac immediatè, adeout dici posset, ut ita cessante causa, cessaret effectus, ipseque restitutus esset primævo statui, in quo erat ante professionem, quam in ista Religione emissam, in alia non fuisset emissurus, dum juxta præmissam facti seriem, ipse professionem emiserat in Religione Clericorum 13 Minorum, à qua, ex Pontificia dispensatione, vel Sacr. Congregationis licentia pro majori ejus commoditate transitum fecerat, & consequenter, ex iis quæ habentur in hac eadem causa *dicto tit. de Regular. disc. 38.* vel sibi incumbebat necessitas redeundi ad primam Religionem, à qua causativè solum dimissus fuerat, ideoque contra eumdem retorquebatur dicta regula *cum cessante &c.* in qua totum erat ejus fundamentum, vel aliam æqualem ingredi tenebatur, vel ad summum, ubi permanentia in sęculo permitteretur, ita aliquod majus vinculum habebat ob duplex votum; ideoque notabilis videbatur esse differentia inter istum, & illos, qui immediatè à sęculo in Religionem ingressi, ab ista suppressa egredientes, ad idem sæculum redeunt.

Verum, ubi etiam ista particulari circumstantia cessante, agendum esset de prima inspectione generali, adhuc tamen, ubi tanquam verior tenenda esset posterior opinio in præcedenti casu recensita, quod scilicet per promotionem ad Episcopatum, renunciatio nō resolvatur; multò magis in præsenti id di- 14 cendum esset tanquam in casu minus dubitabili, ut hujusmodi Religiosi, dispensati non censentur à votis compatibilibus cum vita non claustrali, in habitu clericorum sæcularium; ac etiam ex cessante illa ratione, quæ in Episcopis considerari solet, ut in ea dignitate constituetus, pro illius decore, temporalium bonorū subsidio magis indigeant, dum juxtà enunciata in specie hujus religionis *dicto disc. 25. de Locat.* & frequenter praxis docet aliarum Religionū, quæ suppressæ fuerunt, ex earundem Monasteriorū redditibus hujusmodi Religiosis, qui extra claustra in habitu clericorum sæcularium vivere debent, in ipsamet suppressione, assignari solet quędam moderata præstatio, quæ substentationi sufficiat proportionata vitæ religiosæ, non autem pompis secularibus, ut sequitur in iis, qui ad Episcopatum promoventur, ubi præsertim splendor natalium ità exigat juxtà quotidianam praxim, ideoq; aliqua notabilis differentia dignosci videtur inter unū casū, & alterū.

Cæterum, licet Rota cum his generalitatibus processerit, ideoque pro obstantia renunciationis responderit, etiam pro dicta testata successione, quæ obvenerat post Religionis suppressionem, 15 attamen (reflectendo ad veritatem) resolutio plecuit quidem quoad bona parentum, delata ante renunciationem, vel etiam postea, durante statu religioso etiam de facto, & priusquam dicta suppressio sequeretur, non autem placuit respectu istius successionis (licet major quæstio, seu major quæsti-

quæstionis effect9, primâ bonorũ speciẽ percuteret)

Hinc proindè in hoc proposito distinguebam tres casus, vel tres bonorum species; primò nempè illorum, quæ jam quæsita per renunciantem in statu sæculari, vel saltem delata per speciem renuncia-
16 tionis translativæ, quæ formalem donationem redolet, per ingressurum religionem renunciata sint; Secundò circa ea bona, quæ renunciatariis acquisita sint ex persona, & jure proprio, tanquam per remotionem obstaculi personę religiosæ, quæ per renunciationem extinctivam, se fecit, à successione extraneam; & tertiò circa bona, quæ obveniant ex successione, vel alio jure, postquam Religiosus, vel ob dictum casum suppressionis Religionis, vel ob promotionem ad Episcopatum, sive etiam ex gratiosa dispensatione à claustris, ac statu, monachali, egressus est, atque ad sæculum rediit, vivendo in habitu, & statu clerici sæcularis, non tamen per annullationem professionis, quæ valida, & perfecta præsupponenda est.

In primo, & secundo casu, omninò verior videtur opinio, de qua *apud Rovitum d. decis.* 10. cum concordantibus, ut ista restitutio sæculo, quæ ex facto Papæ provenerit, non debeat habere oculos retrò,
17 neque tollere jus tertiò quæsitum, nisi expresè voluntas accedat, ad instar eorum, quæ *sub tit. de Regal. disc.* 148. & 160. habentur, circa potestatem Papæ tollendi jus tertii, ut id in dubio præsumendum non sit, sed semper gratia, vel aliud factum Principis intelligi debeat sine præjudicio tertii, præsertim occasione agendi de restitutione banniti, in qua tamen aliqua major urget ratio restituto favorabilis atque ubi hęc voluntas accedat, in alienis Principatibus, eorumque laicalibus Tribunalibus per Iuristas explicari solitis cum vocabulo Terrarum Imperii, cadere potest quæstio potestatis, de quain specie agere occasio non dedit,

In tertio autem casu bonorum obventorum post egressum plures distinctiones cadere videntur; aut enim per renunciationem à Religioso factam in forma extinctiva, vel reali, successio, vel aliud jus delatum non cederet ad commodum renunciatarii, ejusque successoris, sed ad commodum remotioris, vel extranei, juxtà casus de quibus supra *disc.* 1. *cum pluribus seqq.* & tunc rectè sequenda sit opinio *Molfes. & sequacium*, ut hæc restitutio sæculo tollat, obstaculum renunciationis, tanquam ex cessante causa, ad instar eorum, quæ plenè disputata habentur
18 *per Fagnan. in cap. quæ in Ecclesiarum de constit. ex nu.* 104. & enunciantur *sub tit. de feud. disc.* 54. circa capacitatem succedendi in feudis, Religiosi professi, qui promotus ad Episcopalem dignitatem, ad sæculum redierit.

Ubi vero contentio sit cum renunciatario, vel cum veniente ex eius persona, ac jure; Et tunc; aut renunciatio est merè realis, ac in forma extinctiva, per quam renuncians, ita se neget, ac de medio tollat, faciendo se mortuum, tanquam per remotionem obstaculi, & pariter probabilior videtur dicta opinio *Molphes.* & sequacium, ut intret eadem ratio, seu regula *cum cessante*, &c. quæ operativa videtur in isto casu, in quo effect9 consumatus nõ est, in autẽ duobus aliis ut supra principaliter distinctis; ex ea differentiæ ratione, quod ibi intrat ejusdem regulę limitatio, quando effectus jam in esse productus, & consumatus fuerit, quæ non intrat istocasu.

Si autem agatur de renunciatione in forma translativa per speciem donationis, vel alterius correspectivæ cessionis, juxta pluries enunciatos terminos textus *in l. penult. Cod. de donat.* atque renunciatio sit talis, quod etiam capiat successiones ex testamento,

Card. de Luca Pars III. de Renunciat.

vel ex alia simili hominis dispositione, puta ex donatione, vel fideicommisso conventionali, sive ex investitura feudali, vel emphyteotica &c. & tunc, tanquam quęstio potius facti, & voluntatis, quam juris pro facti qualitate, & circumstantiis decidi debeat; aut enim est renunciatio correspectiva, in qua dici valeat, ut id quod pro ea receptum est, sit pretium incertæ seu eventualis spei renunciatæ, ac verisimiliter prævisæ, ut præsertim verificabile est in ea spe de futuro, quæ ex antiqua fideicommissi, vel investituræ, seu Statuti causa radicem trahat; & tunc restitutio Religiosi effectum tertio præjudicialem causare non debeat, ex eisdem rationibus de quibus supra; aut vero est gratuita, & originata ex solo motivo, vel præsupposito vitę religiosæ, in qua per Religionem provisus, non indiget temporalibus, quorum obventio de jure non tendit ad commodum ipsius Religiosi in particulari, sed ad illud Religionis, vel Monasterii in communi; & tunc secus dicendum sit, quodque rectè intret dicta ratio regulæ *cum cessante &c.* sive altera deficientis præsuppositi, ex eisdem rationibus ac fundamentis de quibus *sub tit. de donat disc.* 12. *& seq.* in proposito cessantis, vel resolutæ donationis ex cessato præsupposito.

Licèt enim renunciatio facta sit in forma personali, vel translativa; attamen id isto casu sequi solet pro eo effectu pluries in præcedentibus considerato, ut scilicet renunciatio prosit solum illi, in cujus gratiam facta est, non autem alteri non contemplato, sed retento præsupposito, cum quo facta est, non autem tollit, ut eo cessato, actus cessare non debeat; clarius vero ubi agatur de causa omninò de futuro ex causa testati, quæ in sensu plurium, neque in renunciationibus adhuc durantibus intrat ex pluries *hoc eod. tit.* insinuatis.

Cum igitur *in hoc ultimo casu* versaremur, nempè testatæ successionis ex causa merè de futuro, verisimiliter de tempore renunciationis non prævisæ, ac sequutæ de tempore, in quo renunciationis causa, vel præsuppositum cessaverat, atque religiosus ad sæculum redierat; hinc proindè, de stricta juris censura, resolutio hujus causæ, mihi (quamvis eam obtinenti,) non placuit, parumque probabilis visa est, quamvis in substantia de positiva injustitia
19 redargui non mereatur; vel quia pro meo judicio probabilior esset testamenti nullitas ex testatoris amentia, ex deductis *dicto disc.* 38. *de testam.* vel quia, ob facti circumstantias, ita nimium laudabiliter exigerent regulæ prudentiales, cum quibus inferioribus, ac pedaneis Judicibus procedere non conceditur, benè tamen, quandoque magnis, ac supremis Tribunalibus collegiatis juxta declarationes, vel distinctiones, de quibus *sub tit. de judic.* in relatione, seu praxi Curiæ Romanæ, occasione agendi de eodem Tribunali Rotæ, ac etiam de Congregationibus Cardinalium, ideoque ut *eodem disc.* 38. *de testam.* insinuatur, placuit exitus causæ, sed non placuit via; sive placuit resolutio, sed nõ placuit ratio.

Alia etiam ponderatione accedente (quamtamen Scribentes pro ipso renunciante non faciebant,) quod scilicèt, posita in testatore prudentia, seu bene ordinato discursu, ita probabile esset, ut ratio, seu principale motivum, ita parum rationabiliter testandi, prætereundo scilicet duos fratres u-
20 xoratos, quorum unus nimium numerosa prole oneratus erat, ac instituendo fratrem clericum in sacris jam constitutum, fuerit ad effectum, ut ita istũ in statu sæculari de facto viventem, destitutum autem propriis bonis patrimonialibus, quæ in vim renunciationis possessa erant per alios

fratres, congruè provideret, ut juxta gradum suæ nobilitatis vivere posset cum debito decore; Siquidem, sive verè effectus esset sæcularis, sive non, dum de facto vivebat in sæculo, in habitu, & statu sæculari, apud vulgus, cui hujusmodi distinctio ignota est, ita indecorè vivendo, nobilitati, seu dignitati familiæ præjudicium causat, dum etiam clericis sæcularibus, imo fortius in Urbe, ex qualitate Principatus magis incumbit eadem necessitas, quæ sæcularibus, vivendi cum decore, atque non intrat ratio, quæ militat in regularibus viventibus in claustris, dum idem est victus, & vestitus nobilis, ac plebei, ut ita distinguendo ponderatur *in Romana fideicommissi de Cuppis sub tit. de fideicom. disc.* 64. & consequenter ita esset de directo destruere voluntatem testatoris, atque tollere bona ei, quem ipse providere voluit, eaque dare aliis, quos ipse noluit, ac abhorruit; atque hinc edocemur, quàm erroneum sit, decisiones in uno casu editas, cuicumque alteri applicare, cum ista resolutio potiùs provenerit ex prudentialibus motivis, quæ (laudabiliter quidem) resultabant ex circumstantiis particularibus facti.

INTERAMNEN.

RENVNCIATIONIS PRO FRATRIBVS PETRI &c.

Responsum pro veritate.

An renunciatio facta patri dotanti per filias occasione nuptiarum carnalium, istas excludat ab ipsius patris renunciatarii intestata successione ob eius fratres, vel agnatos, qui ex Statuto patriæ fœminas excluderent, si agatur de bonis existentibus extra territorium statuentis, in diverso loco, in quo mors defuncti contingat, ac successio aperiatur.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *De Statuto Bergomen. exclusivo fœminarum.*
3 *Renunciatio non excludit renunciantem à successione renunciatarii.*
4 *Lex communis, vel municipalis dicitur testamentum morientis ab intestato.*
5 *Quod renunciatio deserviat pro interpretatione voluntatis morientis.*
6 *Statutum attendi debet etiam extra territorium pro voluntate morientis.*
7 *Civilitas non contrahitur, neque amittitur ex mora occasionali.*
8 *Possunt retineri duæ civilitates una originaria, & altera domiciliaria.*
9 *An moriens censeatur se conformare cum legibus loci domicilii, vel originis.*

DISC. XVIII.

CUm Petrus, origine Bergomensis, juxta istius industris nationis consuetudinem, in civitate Interamnen. mercaturam, fundacariam exerceret, atque prole masculina destitutus, duas haberet filias, istas nimium congruè dotando, ab eis, juxta sæpius enunciatum latię usum, amplam renunciationem reportasset, deindeque in eadem Civitate ab intestato obiisset; Hinc super eius successione, ac hæreditate consistente in mercibus, aliisque bonis, etiam stabilibus existentibus in ejusdem civitatis territorio, orta est quæstio, inter ejusdem Petri germanos fratres, & dictas filias, quarum exclusio per fratres prætendebatur ob dictæ renunciationis amplitudinem juxtà casum præcisum de quo supra *in Marsicana disc.* 3. ex fundamentis ibi ponderatis, pro remotioribus transversalibus, contra fœminam proximiorem renunciantem, atque desuper (incertum est ex cujus parte) pro veritate consultus fui.

Respondi, quod ubi procedendum esset, cum sola dispositione, seu terminis juris communis, atque non intraret circumstantia Statuti Civitatis Bergomi communis patriæ defuncti, & fratrum, per quod, agnati intra certum gradum quamvis remotiorem excludunt filias, vel alias fœminas proximiores, & de quo Statuto agitur *in Anconitana seu Bergomen. sub tit. de success. ab intest. disc.* 19. Tunc planum esset bonum jus filiarum, quibus absque dubio de jure communi, debita est patris intestata successio, etiam in exclusionem parentum; multò vero magis in exclusionem fratrum absque aliquo renunciationis obstaculo, dum verùs est ex deductis *d. disc.* 1. *& 2. cum aliis seqq.* & præsertim in dicto valde simili casu de quo in allegata *Marsicana disc.* 3. ut renunciatio, non excludat renunciantem ab intestatâ renunciatarii successione; nisi superiè persona verisimiliter prædilecta, in cujus gratiam ipse renunciatarius de renunciatione sollicitus fuerit, puta favore filiorũ masculorũ, vel etiã quandoque transversalium agnatorum, ubi præsertim agitur de fœminis ingredientibus Monasterium, juxtà ponderationes, de quibus præsertim supra dicta *disc.* 1. Ideoque cum nulla diversa voluntatis defuncti argumenta haberentur, atque ageretur de renunciatione facta per filias carnaliter nuptas, undè propterea non intraret ratio, quę cadere solet in eligentibus vitam spiritualem, ita planum remanere videbatur, ut renunciatio obstare non deberet, juxta sensum, aliorum, qui desuper quoque consulti fuerant.

His tamen non obstantibus; Contrarium mihi probabilius videbatur stante dicto Statuto excludente filias ab intestata successione patris propter fratres, ex recepta propositione de qua pluries in suа materia *sub tit. de success. ab intest.* ac etiam frequenter *sub tit. de fideicom.* & habetur etiam *sub tit. de testam. disc.* 25. quod scilicet, lex communis, vel municipalis dicitur testamentum morientis ab intestato, qui præsumitur voluisse cum legis ordine se conformare, atque ita testari, quamvis nulla adesset renunciatio, multò magis dum de illa sollicitus fuit misteriosè quidè, ac prudenter, adeout renunciatio inutilis, vel fatua dici nõ posset, stãte opinione hodie in praxi magis recepta, de qua pluries in dictasua ma-

materia *sub tit. de succeſſ.* ut hujuſmodi Statuta utramque perſonarum, ac bonorum copulativam ſubjectionem exigant, ideoque ſuam non faciant operationem, in bonis extra territorium ſtatuentis.

Ita etenim mihi videbatur, quod ſufficienter explicata eſſet, ſive argui poſſet defuncti veriſimilis
5 voluntas, faciendi filias, cum congrua dote, per renunciationem extraneas, ut fratribus, vel agnatis, juxtà patrias leges, ſucceſſionem aperiret, quatenus contingeret ab inteſtato decedere, removendo dictum obſtaculum, quod ex Legiſtarum ſubtilitatibus, ab humana ratione, ſeu communi uſu extraneis reſultat.

Et conſequenter quod benè intraret concluſio, de qua *Rota apud Merlin. dec. 447. repetit. deciſ. 355. par. 5. rec. num. 13. cum ſeqq.* & pluries inſinuata *ſub*
6 *tit. de fideic. & eod. tit. de ſucceſſ. ab inteſtato*, & alibi, quod ſcilicèt ita veniant ſub ſtatutaria diſpoſitione, etiam bona extra territorium ſtatuentis, ubique ſita ſint, non in ratione auctoritativa Statuti, ſed in ratione voluntatis morientis, quæ individua eſt, ac ubique in ejus bonis pariformiter operativa, ſine diſtinctione locorum, quoties iſta non produceret obſtaculum poteſtatis juxta deducta *ſub tit. de dote diſc. 104. & ſeq.* ac etiam *eod. tit. de ſucceſſ.* pluries

Neque obſtare dicebam, quod idem defunctus quoque vixerit extrà patriam in hoc diverſo Prin-
7 cipatu, in quo etiam obiit, ac bona habebat, quoniam vera, receptaq; eſt concluſio pluries inſinuata *ſub tit. de præeminen.* ad materiam civilitatis præſertim *diſc. 37. & ſub tit. de Regal. diſc. 104.* ac etiam *ſub tit. de matrim. diſcur. 14.* quod occaſionalis mora, quamvis diuturna in aliquo loco, puta ratione mercaturæ, vel officii, ſeu feudi, aut curialitatis &c. non tollit civicam qualitatem naturalem, ſeu originariam, neq; inducit qualitatem domiciliariam in loco, niſi accedat expreſſa, vel adminiculativa probatio diverſæ voluntatis, qua etiam accedente in hac ſecunda parte contrahendi ſcilicèt domicilium in loco habitationis, non per hoc reſultar deſertio, ſeu amiſſio alterius civilitatis naturalis ex alterâ concluſione inſinuata locis proximè citatis, & præſertim *dicto diſc. 14. de matrim.* ut plures civilitates in eadem perſona ſint rectè compatibiles, ideoq; utramque originariam ſcilicèt, & domiciliariam, eodem tempore, obtinere, ac retinere valeat, ad omnes effectus ex utraque reſultantes, multò magis, dum in hac facti ſpecie non dabatur probatio contrahendi domicilium in loco occaſionalis moræ.

Ubi verò dicta utraque civilitas accederet, tunc intrare potuiſſet ratio dubitandi, an potius, cum unius, quam alterius loci legibus moriens voluerit ſe conformem reddere; atque procedendo cum ſolitis Legiſtarum ſubtilitatibus, debuiſſet reſponderi, ut voluntas regulanda eſſet ex hoc ſecundo loco, ubi ſervandum erat jus commune, quod in concurſu prævalere debet ſtatutario; adhuc autem mihi, ex rationibus ponderatis pluries *d. tit. de ſucceſſ. ab inteſt.* ac etiam *dicto diſc. 25. de teſtam.* contrarium probabiliùs viſum eſſet, cum noſtri Itali mores conſervationi bonorum in agnatione magis adaptati videantur, ex ibi deductis.

SUMMA SIVE COMPENDIUM

Eorum, quæ in praxi magis frequentia continentur in hoc Lib. XI. Par. III. de Renunciationibus.

SVMMARIVM RVBRICARVM.

I.

Proëmialia, *à num.* 1. *ad* 6.

II.

De renunciationis diversis speciebus, earumque diversa materia, seu qualitate, *à num.* 7. *ad* 13.

III.

De effectibus, qui ex una, vel altera specie, seu qualitate resultant, *à numer.* 14. *ad* 15.

IV.

De comprehensione renunciationis, quidvè sub ea veniat, *à num.* 16. *ad* 26.

V.

De renunciationis resolutione, vel cessatione, *à num.* 27. *ad* 31.

SVMMARIVM.

I.

1 ISTA materia intensivè brevis, ac restricta est, extensivè autem lata.

2 *Regula generalis est, ut renunciantibus non detur amplius regressus ad jura renunciata.*

3 *De quæstionibus invaliditatis renunciationis ob non servatas solemnitates in contractibus minorum, & mulierum.*

4 *De aliis ob non servatas solemnitates à Concilio Tridentino præscriptas in renunciationibus, quæ fiunt per novitios.*

5 *De aliis similibus ob votum captandæ mortis, vel quia de hæreditate viventis, quæ pactis dari non possit.*

6 *Distinguuntur Rubricæ, seu inspectiones materiæ.*

II.

7 *De distinctione inter renunciationes jurium quæsitorum, & quærendorum, & de terminorum, seu vocabulorum diversitate ex hoc resultante.*

8 *De alia distinctione renunciationum quæ fiant ob nuptias carnales, vel spirituales.*

9 *Major distinctio est inter extinctivas, seu reales, & translativas, seu personales.*

10 *Qualis sit renunciatio extinctiva, seu realis.*

11 *Et qualis translativa, seu personalis.*

12 *Quando detur renunciatio, quæ eodem tempore sit realis, & personalis.*

13 *Quomodo dignoscatur an renunciatio sit extinctiva vel translativa, & qualis sit vera regula.*

III.

14 *De effectibus resultantibus à renunciatione extinctiva.*

15. *De aliis effectibus resultantibus à translativa.*

IV.

16 *Regula est, ut renunciatio strictè, ac rigorosè ad limites verborum intelligi debeat.*

17 *Declaratur, seu distinguitur, quando stricta, & rigorosa, vel potiùs lata, & benigna interpretatio fieri debeat.*

18 *Renunciatio puellarum; quæ dotantur est connaturalis moribus Italiæ, ideoq; favorabilis.*

19 *Quomodo ista quæstio decidi debeat.*

20 *Jura competentia ex testamento non veniunt sub renunciatione absque speciali mentione cum declaratione.*

21 *Alienari prohibita, pariter non veniunt.*

22 *Quomodo interpretanda sit renunciatio, quæ fiat personæ capaci de juribus non transmissibilibus ad extraneos.*

23 *Quod sub renunciatione non veniant jura competentia ex dispositione* l. fœminæ Cod. de secund. nupt.

24 *Renunciatio successioni alicujus, non capit, quod ex ejusdem testamento obtineatur.*

25 *De regula generali super comprehensione, & quid veniat in renunciatione.*

26 *Filii matris, quæ renunciavit, non prohibentur venire ex persona propria.*

V.

27 *De materia regressus resignantis ad beneficium resignatum.*

28 *De regressu donatoris ad bona donata, & generaliter de pactis resolutivis.*

29 *De qua resolutione, vel regressu in præsenti agitur.*

30 *De regressu, vel resolutione ex cessatione personæ contemplatæ renunciatarii.*

31 *Quid de renunciatione Religiosi, qui transiat ad laxiorem Religionem, aut fiat Episcopus, seu aliàs ad sæculum redeat.*

I.

PROEMIALIA.

1 NImium lata, & extensivè frequens ista renunciationum materia esse dignoscitur, intensivè autem brevis', nimiumque restricta est, Theoricè siquidem, in paucis consistit, Practicè autem plures, ac frequentes involvit quæstiones, quę ipsius renunciationis naturam, seu speciem, aut comprehensionem, vel interpretationem seu resolutionem concernunt.

Ad hæc igitur, juris theorica restringitur; regula enim generalis plana est, ut eorum jura renunciantibus, ad ea regressus amplius non detur, nisi renun-
2 ciationis nullitas, vel non comprehensio, sive resolutio, aliter suadeat, præfatæque regulę limitationem producat.

Nullitatis quæstio, hujus materiæ peculiaris non est, quoniam ex illis generalibus regulis, vel formis procedit, quæ alias dispositiones inter vivos irrevocabiles percutiunt, sive personæ inhabilitatem, aut ipsius actus solemnitatem concernant A; Isto
3 renunciationis actu, pro frequentiori contingentia hujusmodi quæstionibus ansam præbente, cum pro communi, præsertim Italiæ usu, puellæ in adhuc minori ætate constitutæ (undè propterea duplex ętatis, ac sexus impedimentum accedat,) carnalis vel spiritualis matrimonii occasione, renunciationes parentibus ac fratribus aliisque conjunctis facere soleant.

Idemque faciunt adolescentes, qui virorum Religiones ingrediantur, ibique professiones emittant, ob novam formam à Concilio Tridentino inductam; ideoque sub donationum, ac etiam prohibi-
4 torum contractuum, & Regularium sedibus particularibus de hoc agitur, cum tam renunciationibus quàm etiam donationibus, aliisque dispositionibus generaliter id congruat. B.

Sive ubi ex eo, quod in voto capiendæ mortis, aut
5 ex prohibita futuræ certæ hæreditatis pactione, actus infectio resultet, quod pariter diversos terminos percutit. C.

Ista itaque peculiaris renunciationum materia, (validitate actus præsuppositа,) quatuor habet inspectiones; primo scilicet super ejus natura, seu
6 qualitate, Secundo super effectibus ex una, vel altera specie, seu natura resultantibus; tertio super comprehensione, quidvè sub renunciatione veniat; Et quarto super ejus resolutione, vel cessatione, ideoque de his, cum distinctis Rubricis, vel capitulis agere pro clariori notitia congruit.

II.

De renunciationum diversis speciebus, earumque diversa natura, seu qualitate.

PLures habentur generales renunciationum distinctiones; Aliæ siquidem sunt, quæ jura jam
7 delata, & agnita concernant, alia vero, quæ delata, sed non agnita, vel neque delata, sed sperata percutiant, sive in idem, quæ de bonis ac juribus, jam quæsitis, vel de quærendis fiant, ut in una specie *Repudiationis*, in altera verò, *Renunciationis* terminus cadat; verum licet stricta, propriaque loquendi ratio id exigat, adhuc tamen promiscuus est istorum terminorum usus, ideoque non ex eo, quod unus, vel alter sit adhibitus, perneccsse ad unam, vel alteram infertur speciem, cum facti, seu veritatis potius attendatur substantia, quàm verborum formalitas; potissimè quia Notariis non de facili subtilis hæc distinctio innotescere solet.

Alia est renunciationum distinctio, quæ à causa illas faciendi manat, ut scilicet, aliæ sint, quæ carnalium nuptiarum occasione fiant; aliæ vero, quibus ingressus in Religionem, vel Monasterium, aut
8 ecclesiastici status susceptio causam præbeat, ob diversos effectus exinde resultantes.

Tertia vero magis operativa & specialis distinctio est (& super cujus applicatione penè omnes fori quæstiones circumferri videntur, majoremque æquivocorum incursum praxis docet) inter eas re-
9 nunciationes, quæ extinctivæ & quæ translativæ sint.

Extinctiva etenim ea est, quæ renunciantis personam de medio tollat, mortuamque efficiat, seu pro tali haberi faciat, perindè ac si in rerum natura nunquam extiterit, vel non extet, undè propterea accidentaliter potius, & consequutivè, aliis prosit per remotionem obstaculi, ut ita scilicet tollendo se de medio, qui sunt remotiores, proximiores fiant,
10 suoque jure, testatam, vel etiam intestatam, directam, vel obliquam successionem obtineant, non autem ex jure renunciantis.

Translativa verò est ea, quæ donationis vel cessionis speciem redoleat, ob quam renunciatarius, quamvis remotior, vel extraneus, alios vincat proximiores, non quidem jure suo, *sed ex illo renun-*
11 *ciantis, cujus personam repręsentat*, & in qua substantiam successio, cujus commodum renunciatario cedat.

Hæc autem distinctio sub diversis vocabulis explicari solet, quia nempe, extinctiva, realis quoque dicatur, quasi quod non unius, vel alterius personæ intuitu ea facta sit, sed negative se habendo ad ipsa bona, translativa verò explicatur, cum vocabulo personalis, utpote ad favorem certæ personæ facta.

Non tamen iste personalitatis terminus, qui huic etiam casui adaptabilis est, ad illum præcisè restrictus dignoscitur, cum etiam extinctivæ, seu reali renunciationi adaptetur ea, cum qua certæ personæ
12 intuitu renuncians de medio se tollere; ac mortuus se facere voluerit, ut ita persona contemplata, jure suo per remotionem obstaculi, successiones aliaque jura renunciata pleno jure obtineat; ea tamen cessante, neque de juribus renunciantis ex defectu voluntatis disponente, illa resolvatur, ideoque renunciantі integrum sit ad jura renunciata regredi, seu illa ex novo successionis casu, per ipsius renunciatarii deficientiam obtinere. A.

Quæstiones igitur super hujusmodi distinctionum vel terminorum congrua applicatione, ex fa-
13 cto cadunt, quando scilicet de una, vel altera extinctivæ vel translativæ, seu realis, vel personalis renunciationis specie agatur.

A. *de his agitur sub tit. de alien. & contract. prohib. disc. 28. cum pluribus seqq. & hoc tit. disc. 13.*

B. *de his agitur sub tit. de donat. disc. 15. & sub tit. de Regular. disc. 58. & 59. & hoc tit. disc. 11.*

C. *hoc tit. disc. 13. & 16. & tit. de fideicommiss. disc. 141.*

A. *de his distinctionib. habetur à disc. 1. ad 11. hoc tit.*

Super hoc autem, ex renunciandi causa, unius, vel alterius speciei argumentum deduci solet, ut scilicet ubi ex causa spirituali ingressus in religionem fiat, extinctiva, seu realis potius censenda sit, quasi quod non ex unius, vel alterius personę dilectione, sed pro temporalium abjectione, ut expeditius Deo famulari valeat, ac spiritualibus vacari facta sit renunciatio; secùs autem ubi carnalium nuptiarum occasione facta sit, ut tunc translativa, seu personalis potius ex temporali dilectione censenda veniat.

Alia esse solet ponderatio verborum, an scilicet ampla, & effrænata sint pro hęredibus, & successoribus quibuscumque, vel potiùs majorem habeant restrictionem, ut primo casu realis, in altero autem personalis censeatur.

Et alii casum ponderant, in quo bona, vel jura renunciata posita sint, ut scilicet ubi in accusativo, translativam seu personalem denotent, ubi verò in dativo, vel ablativo, extinctivam, seu realem significent.

Verius tamen est, ut hujusmodi distinctiones, vel ponderationes, aliquod quidem præbeant argumentum unius, vel alterius qualitatis, quoties contraria probatio expressa, vel præsumpta, quæ ex fortioribus argumentis oriatur, contrarium non suadeat, non autem ut perneceśsè concludant; facti etenim potiùs quam juris quæstio est, ideoque ex facti qualitate, ac singulorum casuum circumstantiis id desumendum venit, veritatis, aut verisimilis voluntatis substantia potiùs, quā hujusmodi verborum formalitatibus, vel renunciandi occasione attentis, ut in sua sede latius advertitur. B.

III.

De effectibus ex una, vel altera renunciationis specie, vel natura resultantibus.

QUando simpliciter, ac indefinitè verè extinctiva, seu realis renunciatio sit, per quam renuncians principaliter id agat, ut à bonorum, ac jurium renunciatorum acquisitione extraneum se faciat, atque pro mortuo se habere velit, istaque sit principalis, seu finalis renunciandi causa; Quamvis alia occasio, vel alicujus personæ dilectio, ad id agendum impulsum dederit, indefinitè remotiori locus aperitur, non ex ipsius renunciantis jure, sed exproprio illius, qui per hujus obstaculi remotionē ex remotiore proximior effectus est, ideoque pariformiter omnibus in eodem gradu existentibus, vel idem jus habentibus, actus prodest, perinde ac si persona renunciantis mortua esset, vel nunquam in rerum natura extitisset.

Minusque cessatio personæ, vel causæ, quæ impulsū ad id dedit, renunciationē resolvit, seu cessare facit, ut pote, renunciationis effectu, illicò ac perfectè consummato.

Ubi verò translativa sit, vel personalis, triplex resultat diversus effectus; primò nempe, ut eidem renunciatario alias non disponenti, renuncians in ipsismet bonis, ac juribus renunciatis succedere non prohibeatur; secundò, ut renunciatio, renunciatario tantum prosit, ejusque successoribus, vel aliis capacibus, quorum favore disposuerit, vel disponere potuerit, non autem aliis à renunciante vel renunciatario verisimiler contemplatis; & tertiò, ut cessante persona contemplata, vel altera, in qua ipsa persona, præsuppositā potestate, disposuerit, ad jura renunciata debeatur regressus, ipsaque renunciatio resolvatur, vel cesset, tanquam ex cessante causa, ut parit er latiùs in propria sede advertitur. C.

IV.

De comprehensione bonorum, ac jurium, & quenam sub renunciatione veniant, necné.

STrictam, ac rigorosam renunciationis interpretationem fieri debere, ut quo minus renunciantī præjudicet, pro regula Juristæ communiter statuunt, veriùs autem est, ut renunciandi causa, seu renunciantis qualitas pro moribus regionis, attendi debeat; ubi etenim illa renunciatio sit, quæ extraneo absque probabili motivo fiat, adeout ea intret donatio, vel remissio, quæ perditionem redoleat, atque pro renuncian*tis*, ac renunciatarii qualitate, circūventionis suspicionē aliquam habeat, rectè dicta regula stricta, nimiumque rigorosa interpretatio ad verborum limites intret; secus autem ubi renunciationis occasio, vel renunciantis, ac renunciatarii qualitas pro moribus regionis, rationabilem eam reddat, ut potissimè illa renunciatio reputari solet, quæ pro Italiæ usu per puellas carnaliter, vel spiritualiter decenter collocatas acceptā dote, patri, vel fratribus fiat, cum tunc lata potius, ac benigna interpretatio facienda sit.

Hinc proindè, certa, & generalis regula, cuicumque casui applicabilis non de facili desuper statuenda est, cum ex facti qualitate, ac circumstantiis decisio pendeat, an æquitas, vel favor renunciantī potiùs, quam renunciatario assistat, vel ècontrà. D.

Ubi verò de iis juribus agatur, quæ directè, vel obliquè, ex testamento competant; Regula est, ut sub renunciatione non veniant, nisi eorum specialis mentio, cum certa notitia *testamenti accedat*; adhuc tamen, quia voluntatis, non autem potestatis quæstio est, si verborum amplitudo, vel occasionis, aut personarum, seu recompensæ qualitas, istorum jurium comprehensionem suadeat, eamque verisimilem reddat, illa juris præsumptio, quæ à dicta regula manat, contrariæ probationi, ex fortioribus ejus præsumptionibus resultanti, cedere debet E.

Ea quoque bona, vel jura sub renunciatione, absque speciali mentione non cadunt, quæ renunciari; vel cedi sub pœna prohibitum sit, cum pro delicti, ac pœnæ exclusione, fieri debeat interpretatio. F.

Sive ubi cesset quidem prohibitio in renunciatario, cui nulla obstet incapacitas, quæ tamen, eo defecto, in hærede, vel successore dignoscatur; Tunc etenim, ne remotiori, vel extraneo tam per renunciantem, quam per renunciatarium *non* contemplato, locus aperiatur, limitatè ad personam capacem renunciationem factam esse censendum est, ut ea defecta, integrum renunciantis jus remaneat, ac si ea facta non esset. G.

Ea quoque necessaria, seu pœnalis successio, quam lex contra binubum parentem, primi matrimonii filiis reservat sub renunciatione regulariter non venit, nisi verba, seu aliæ facti circumstantiæ limitationem regulæ inducant. H.

Prout

B. *locis citatis à disc.* 1. *ad* 12.

C. *locis proximè citatis à disc.* 1. *ad* 12.
D. *ibidem locis proximè citatis.*
E. *ibidem.*
F. *ibidem præsertim disc.* 4. *&* 5.
G. *ibidem proximè.*
H. *hoc tit. disc.* 12.

Prout alicujus etiam particularis personæ successioni facta renunciatio, quæ valida supponatur,
24 ea non capit, quæ ex testamentaria, vel aliàs expressâ dispositione ejusdem, de cujus successione agitur veniunt, nisi validè ista quoq; spes renunciata sit. I.

Et in summa, facti, ac voluntatis est quæstio, quæ comprehensionem includat, vel excludat, ideoque certam regulam generalem, cuicumque
25 casui applicabilem, non facilè recipit, sed pro facti qualitate decidendum est, substantiam voluntatis, potiùs quam verborum formulas, vel generales juris regulas, aut præsumptiones attendendo, ut latius in sua sede, cum ea, quæ facti sunt, ac voluntatis, sub compendio firmè explicabilia non sint.

Sub non comprehensione quoque caduntrenunciantis filii, quibus ex propria persona, proprioque jure venientibus, non obstat matris re-
26 nunciatio, nisi pro eis, qui sint renunciantis hæredes, quoquè facta sit, vel ita suadeat æquitas, quia dotem habeant ob quam renunciatio facta sit pro facti qualitate L.

V.

De renunciationis resolutione, vel cessatione, ac regressu ad bona vel jura renunciata.

ILLE regressus, qui resignantium beneficia ecclesiastica favore, ex lege resignationis, vel ex ju-
27 ris dispositione, ob pensionis non solutionem, aliumvè defectum conceditur, sub hac materia non cadit, cum sub ea, quæ peculiaris beneficiorum est, cadat, suamque sedem habeat.

Idemque in eo regressu, qui donatori, ob non implementum legum, vel onerum, quæ in donatio-
28 ne adjecta sint, donatori conceditur, cum id pariter propriam, ac particularem donationum sedem habeat; ut etiam habent pacta resolutiva, vel resciſsoria, quæ in correspectivis etiam, ac onerosis contractibus adjiciantur M.

De illa siquidem renunciatione in hac sede agi-
29 tur, quæ delatis bonis, ac juribus, vel (frequentius) deferendis, ac speratis successionibus, occasione matrimonii per puellas, vel occasione mortis civilis quæ ab assumptione status regularis, per illos utriusque sexus fiat, an scilicet, rebus in eodem statu non permanentibus, ipsoque statu immutato, tanquam ex cessante causa, vel cessante præsupposito, resolvatur, ac cesset.

Ubi autem in renunciatario, status rerum immutatio sequatur, quia nempè deficiat, adeo ut re-
30 nunciante superstite, jurium, ac bonorum renunciatorum commodum, non personæ contemplatæ, sed ejus extranei hæredis, vel successoris futurum sit; tunc à superius enunciata natura, seu qualitate renunciationis decisio pendet, an scilicet, ea realis, vel respectivè personalis potiùs censenda sit, ut hoc secundo casu, in quo personæ contemplatio finalis, ac taxativa fuerit, cesset, secùs autem è contrà, quia nempè renunciatarius pro disponendi libertate, quam ad exercitium deduxerit, de renunciatione sollicitus fuerit N.

Major itaque cadit quæstio, ubi in ipso renunciante, status immutatio sequatur, adeo ut ea ces-
set qualitas, quæ renunciationis causa fuit, neque aliàs facta esset, quia nempè (gratia exempli) ille, 31
qui in arctiori, & incapaci Religione professionem emissurus, renunciationem fecerit, ad laxiorem, & capacem in communi, cum aliqua etiam permissiva privata commoditate transitum faciat; sive occasione Episcopatus, vel alterius Dignitatis ad sæculum de facto redeat; aut quod ob Religionis suppressionem, vel ob Apostolicam dispensationem, idem redditus ad sæculum de facto sequatur cum similibus.

Quamvis autem, aliquis desuper opinionum conflictus inter Scribentes dignoscatur; veriùs tamen est, ut regulariter, in eo effectu, qui jam ante rerum immutationem sequutus, vel consummatus est, causæ productivæ cessatio resolutionem non inducat; secùs autem, ubi de illis quæ adhuc effectuum sortita non sint; id autem neque certam, ac generalem recipit regulam, cum pariter pro facti qualitate decisionem recipiat ex iis distinctionibus, & circumstantiis, de quibus in sua sede latiùs habetur O.

Ubi enim resolutio sequatur, ob adhuc non perfectâ renunciandi causam, quia nempè Regularis destinata professio, cujus intuitu renunciatio facta sit, tam de facto, quam de jure, suum non sortiatur effectum, vel si de facto sortiatur, eventus tamen in effectuationem de jure detegat, quia nempè invalida sit professio, ideoque causa ad non causam reducatur, atque renuncians priorem statum, nunquam verè dimissum, cujusdam postliminii jure reassumat, tunc, non cessationis, vel resolutionis, sed imperfectionis, vel non effectuationis termini cadunt; nisi expresè de actus firmitate, isto etiam casu validè cautum sit P; cum aliis in sua sede insinuatis.

I. *disc.* 13.
L. *hoc tit. disc.* 15.
M. *sub tit. de donat. & sub tit. de fideicom. & sub tit. de benef.*

N. *disc.* 1. *& seqq. ad* 11.
O. *hoc tit. disc.* 17.
P. *ibidem, & sub tit. de donat. disc.* 15.

INDEX

INDEX
RERUM NOTABILIUM

Quæ continentur sub hoc titulo de Renunciationibus.

A

ACTIO

AD jura, & bona semel renunciata, quando competat. *vid.* Renunciatio ob ingressum in Religionem *vers.* Rediens. *vid.* Agnatio.

Et quid ubi renunciatio esset nulla, ea prius de medio non sublata, disc. 14. num. 2.

AGNATIO

Ejus motivo cessato, an renuncianti detur regressus ad bona renunciata absq; alio pacto reversivo, disc. 6. num. 14. & 15.

Statutum exclusivum fœminarum deserviret pro adminiculo, disc. 10. num. 10.

Renunciatio facta pro ea conservanda, an requirat solemnitates, disc. 13. num. 16.

ALIENATIO

Bonorum jurisdictionalium *vid* Bona.

APPELLATIO

Quænam interdicta possessoria illam admittant, disc. 11. num. 2.

B

BONA

DOminium, & possessio ipsorum, an & quando per Jesuitas retineatur *vid.* Jesuitæ.

Feudalia, seu aliàs alienari prohibita non veniunt sub generali dispositione, disc. 6. num. 7.

Quid de illorum commoditate, disc. 4. ex n. 20.

Vid. Renunciatio quoad comprehensionem.

Fratris *vid.* Fratris.

Jurisdictionalia in Statu Ecclesiastico sunt prohibita alienari, disc. 6. num. 4.

Et Constitutiones Apostolicæ super illorum prohibita alienatione non distinguunt feudalia ab allodialibus, num. 9. ibid.

Renunciata, an & quando quis recuperet. *vid.* Agnatio, & Renunciatio ob ingressum in Religionem *vers.* Rediens.

C

CAPITULA

POtiùs quam instrumentum attendi debent, disc. 3. num. 13. disc. 9. num. 13.

CASTRUM

Quando dicatur habere qualitatem feudalem, disc. 6. num. 8.

CIVILITAS

Non contrahitur neque amittitur ex mora occasionali, disc. 18. num. 7.

Originaria, & domiciliaria simul retineri potest, num. 8. ibid.

CLAUSULÆ

Appositæ in executivis parum attendendæ, disc. 3. num. 14.

Quales inducunt renunciationem translativam, disc. 6. sub num. 12. disc. 8. num. 6.

COMMODITAS

Rei prohibitæ alienari, an abdicari possit à renunciante, eo saltem vivente, disc. 4. ex num. 20.

COMPREHENSIO

Vid. Renunciatio quoad Comprehensionem.

S. CONC. TRID.

Sess. 25. de Regul. cap. 16. super forma renunciationis novitiorum, disc. 11. num. 3.

De ratione ob quam dicta forma introducta sit, num. 6. & 7. ibid.

Non intrat dicta forma Conciliaris in actibus correspectivis, num. 4. ibid.

An intret ante susceptionem habitus, disc. 11. n. 11. in fin. remiss.

CONCURSUS

Inter fœminam nuptam, & innuptam, monialem, & non monialem in successione, *vid.* Fœmina.

CONSENSUS

Certæ personæ viventis, cujus hæreditati renunciatur, requiritur, & in eo perseverare debet usque ad mortem, disc 4. num, 11. discur. 13. num. 3. disc. 16. num. 4.

Non procedit in renunciatione generali, sed ubi solùm agatur de hæreditate personæ certæ, ac determinatæ, disc. 13. n. 7. disc. 16. n. 14. ubi declaratur.

Nisi tamen generalitas affectatè adjecta esset ad legem fraudandam, sub num. 7. ibid.

Neque procederet etiam, quod aliquæ personæ deducerentur ad speciem, num. 8. ibid.

Et quando propriè procedat, num. 9. ibid.

CONSTITUTIO

Apostolica super prohibita alienatione bonorum jurisdictionalium, non distinguit feudalia ab allodialibus, disc. 6. num. 9.

CONTRACTUS

Ex causa dotis, quando subjacere dicatur solemnitatibus, disc. 11. sub num. 8. & 9.

D

DECISIO

SAcr. Rotæ Rom. quid differat à discursibus, disc. 6. num. 2.

DECLARATIO

Donatoris, vel renunciantis, quando sit attendenda disc. 2. num. 10. disc. 10. num. 3.

DILIGENTIÆ *vid.* Maritus.

DISCURSUS

AUCTOR cur adhibuerit hunc terminum in suo Theatro, disc. 6. num. 3.

DOMICILIUM *vid.* Civilitas.

DOMINUS

Rei habentis onus ususfructus, vel alterius servitutis, illo cessato, nihil de novo acquirere dicitur, disc. 6. num. 36.

DONATIO

Contemplatione matrimonii, an participetur à filiis secundi matrimonii, disc. 12. num. 6.

Quid in bonis renunciatis, disc. 3. num. 6.

Futuræ successionis, seu illius spei fieri potest, disc. 3. num. 15. disc. 4. nu. 17. disc. 6. num. 18. & 34. disc. 7. sub num. 7.

Ubi præsertim agatur de jure, de futuro, & sperato originem trahente à causa certa de præterito, disc. 7. num. 8.

Declara pro ut disc. 6. num. 19.

Quomodo incertitudo sit regulanda, disc. 6. sub num. 34.

Et an intrent termini læsionis, ibidem.

Et an requiratur insinuatio, ibidem & n. 36.

Vid. Consensus.

Juris quærendi, an requirat insinuationem, disc. 6. n. 28. & 33. cum seq.

Quid in remissione proprii juris, num. 38. ibid. *vid.* Insinuatio.

Quando resolvatur ex cessante causa, seu præsupposito, disc. 6. num. 14. & 15.

RERUM NOTABILIUM

DOS

An dari debeat per fratrem uterinum, disc. 11. n. 5.
Data filiæ, an imputetur nepotibus in legitimam Avi, disc. 15. sub num. 10.
Donata quando dicatur, disc. 15. num. 11.
Monialium deponenda est antequam puella admittatur ad ingressum Monasterii, disc. 11. num. 8.
Mulieri cõstituta dicitur de proprio, ubi data fuit intuitu renunciationis, disc. 6. n. 30. & 34. in fine.
Quando contractus ex illius causa subjacere dicatur solemnitatibus, disc. 11. sub n. 8. & 9.
Renunciatio ejus intuitu facta nocet filiis licèt propria persona venientibus, disc. 15. ex num. 4. *Vid.* Mater.

E

EGIDIANA

REquirens insinuationem in donationibus non comprehendit mulierem majorem, disc. 6. n. 26.
Fallit in extensione facta per Carpensem, quæ tamen procedit in sola provincia Marchiæ, ibid.
Vid. Insinuatio.

EGRESSUS

A Religione. *vid.* Renunciatio ob ingressum in Religionem *vers.* Rediens.

EPISCOPUS

Licentia ipsius, seu Vicarii requiritur in renunciationibus monialium, disc. 11. num. 3.
Regularis obtinens indultum testandi indiget nota speciali, & de ratione, disc. 17. num. 11.
Vid. Renunciatio ob ingressum *vers.* Rediens ad sæculum.

EXCLUSA

A quibus successionibus dicatur persona renuncians. *vid.* Renunciatio quoad comprehensionem.

EXTRANEUS. *vid.* Hæres.

F

FACULTAS

SEU licentia Episcopi in renunciationibus. *vid.* *Episcopus.*

FOEMINA

Nupta, quæ renunciavit, an concurrat cum innupta in successione renunciatarii, disc. 1. n. 28.
Quid ubi una sit monialis alia verò existat in sæculo, num. 27. ibidem, & disc. 4.
Et quid ubi omnes fœminæ sint moniales, quarum una renunciaverit, aliæ non, disc. 1. sub num. 26. & seq.
Vid. Renunciatio ob ingressum in Religionem.
Vid. Mulier.

FEUDUM

Bona feudalia non veniunt sub generali dispositione, disc. 6. num. 7.
Quid de illorum commoditate, disc. 4. ex num. 20. *vid.* Bona.
Castrum quando dicatur habere hujusmodi qualitatem, disc. 6. num. 8.

FIDEICOMMISSUM

An comprehendatur sub renunciatione, disc. 4. n. 5. disc. 5. num. 9. disc. 6. num. 11.
Vid. Renunciatio quoad Comprehensionẽ.

FILII

Secundi matrimonii, an & quando participent de donatione facta contemplatione primi matrimonii, disc. 12. num. 6.
Quid in bonis renunciatis, disc. 3. num. 6.
Venientibus ex persona propria, quando obstet renunciatio facta per matrem. *vid.* Mater.

FRATER

Uterinus, an debeat dotare, disc. 11. num. 5.

FRATRIS

Bona, an dicantur comprehensa sub renunciatione facta bonis paternis, & maternis, si ista ad illum pervenerint, disc. 9. per tot.

G

GRATIA

PRincipis intelligenda est sine præjudicio tertii, disc. 17. num. 17.

H

HÆREDITAS

CErtæ personæ viventis renunciari non potest absq; istius consensu perseverante usquè ad mortem, disc. 4. num. 11. *vid.* Consensus, Pactum, Successio.

HÆRES

Renunciantis succedit, ubi renuncians prè-mortuus fuerit renunciatario, disc. 15. sub num. 7. *vid.* Mater.
Renunciatarii extraneus, an obtineat ea bona quorum ipse esset incapax. *vid.* Renunciatio quoad Comprehensionem, Renuncians, Fœmina.
Tenetur habere ratum factum defuncti etiam in juribus ex persona propria competentibus, disc. 15. sub num. 7.

I

JESUITÆ

EGressi à Religione, an recuperent bona renunciata, disc. 17. num. 6. & 7.
Post emissionem trium votorum, licèt verè dicantur professi religiosi, adhuc retinere dicuntur statum sæcularem, disc. 17. sub num. 7.
Et retinent dominium, & possessionem bonorum, ibid.
Et retinent pensiones Ecclesiasticas super beneficiis sæcularibus, ibid.
Post emissionem autem quarti voti resultat incapacitas, ibid.

IMMISSIO

In vim *l. fin.* vel quorum bonorum, an competat renuncianti ad bona renunciata sub prætextu nullitatis, vel læsionis ea de medio non sublata, disc. 14. num. 2.

IMPUTATIO

Dos data filiæ, an imputetur nepotibus in legitimam avi, disc. 15. sub num 10.

INSINUATIO

An, & quando requiratur in renunciationibus, disc. 6. ex nu. 22. & 28.
Et quid in donationibus juris quærendi, disc. 6. num. 28. & 33. cum seq.
Et in remissione propriì juris, nu. 38. ibid.
Vid. Solemnitas.
De jure communi quid differat ab ea, quæ requiritur à Statuto Urbis, num. 23. ibid.
Juramentum supplet illam, quæ requiritur de jure communi, secus illam ex Statuto disc. 6. num. 24.
Requisita ab Ægidiana non comprehendit mulierem majorem disc. 6. num. 26.
Quam solum comprehendit extensio facta per Carpensem, quæ procedit solum in Provincia Marchiæ, ibid.
Summa solidorum 500. de jure communi importat scut. 700. circiter, disc. 6. num. 23.
Et summa ducatorum bis centum ex Statuto Urbis importat scut. 150. ibid.

INSTRUMENTUM

Non deberet concipi in lingua latina præsertim inter

inter mulieres, disc. 4. numer. 13. disc. 2. num. 8.
Vid. Capitula.

JURAMENTUM

Supplet defectum insinuationis requisitæ de jure communi, secus illam ex Statuto Urbis, disc. 6. num. 24.

L

LÆSIO

AN & quando intret, & regulanda veniat in renunciationibus, disc. 5. num. 10. disc. 14. ex num. 3.

Enormissima operatur nullitatem ipso jure absque remedio rescissorio, l 2. disc. 14. sub num. 3.
Vid. Immissio.

LEX

Communis, vel municipalis dicitur testamentum morientis ab intestato, disc. 18. num. 4.

Fœminæ Cod. de 2. nupt. an comprehensa dicatur sub generali renunciatione, disc. 12. ex num. 2.

LICENTIA *vid.* Episcopus.

MARITUS

Promittens sponsam renunciaturam non excusatur ob adhibitas diligentias, disc. 13. num. 11. ubi de ratione.
Vid. Promissio.

M

MATER

RENunciatio ipsius non nocet filiis venientibus ex persona propria, disc. 15. num. 3.
Fallit quando renunciatio facta sit intuitu dotis, num. 4. ibid.
Declara prout num. 7. & seq. ibid.
Et an distinctio representationis subsistat, num. 8. ibid.
Et quid si illa præmoriatur renunciatario, disc. 15. sub n. 7.

MONACHUS

Factus Episcopus, in quo remaneat Monachus, disc. 17. sub num. 10.
Vid. Renunciatio ob ingressum in Religionem *vers.* Rediens ad sæculum.

MONASTERIUM

Quando ex persona Monachi succedat in fideicommissis, disc. 4. num. 22.

Suppressum si fuerit, an Monachi recuperent bona, & jura renunciata, disc. 17. ex num. 12.
Et quid ubi professus in Religione suppressa, prius professus esset in altera Religione, quæ extet, num. 13. ibid.
Vid. Religiosus.

MONIALIS

Dos est deponenda ante susceptionem habitus, disc. 11. num. 8.

Ingrediens aliquod conservatorium non dicitur emittere veram professionem, disc. 17 sub num. 5.

Renunciatio an dicatur realis; vel personalis, seu extinctiva, vel translativa, & de aliis. *vid.* Renunciatio quoad Ingressum in Religionem *vers.* Monialis, & Renunciatio Realis, vel personalis.

MORA

Occasionalis non inducit domicilium esse contractum, disc. 18. num. 7.

MULIER

Dotari dicitur de proprio, ubi dos sit intuitu renunciationis, disc. 6. n. 30. & 34. in fine.

Major non comprehenditur sub Ægidiana requirente insinuationem, disc. 6. num. 26.
Quam solum comprehendit extensio Carpensis, ibid.

Renuncians, an faciat numerum, & partem, & ad cujus favorem, disc. 3. sub num. 4. remiss.
Vid. Fœmina.

N

NEPOS

ANhuic imputetur dos matris in legitimam sibi debitam in bonis avi, disc. 15. sub n. 10.

NOTARIUS

Non deberet concipere in lingua latina contractus mulierum, disc. 2. num 8. disc. 4. num. 13.

NOVITIUS

Amplius profiteri nolens, an recuperet bona & jura renunciata, disc. 17. num. 4. & 5. *vid.* Renunciatio ob ingressum &c. sub *vers.* Rediens.

Renunciare debet juxta formam *s. C. Trid. sess. 25. de Regular. cap. 16.* de qua verb. *Concilium Tridentinum.*

NULLITAS

Professionis, an operetur, ut egressus à religione recuperet bona, & jura renunciata, disc. 17. n. 4.
Vid. Renunciatio ob ingressum in Religionem *vers.* Rediens.

Renunciationis, an operetur, ut ea de medio non sublata, possint exerceri primævæ actiones, disc. 14. num. 2.

NUMERUM

Et partem an faciat renuncians, & ad cujus favorem, disc. 3. sub num. 4. remissivè.

NUPTA. *vid.* Fœmina.

P

PACTUM

DE non petendo efficit renunciationem realem? disc. 2. num. 6.

De non succedendo, seu renunciatio futuris successionibus viventium, an, & quando valeat, disc. 16 per tot.
De rationibus sententiæ negativæ, n. 10. ibid.
Distingue casus de quibus ex num. 8. ibid.
Vid. Consensus, & *vid.* Donatio.

Reversivum ubi renuncians non apposuit, sola contemplatio agnationis non sufficit, d. 6. n. 14.

PARS. *vid.* Numerus.

PENSIO

Ecclesiastica super beneficiis secularibus retineri potest per Jesuitas ante emissionem quarti voti disc. 17. sub num. 7.

PRETIUM

An, & quando succedat loco rei, disc. 6. num. 6. remiss.
Affirmativa procedit, ubi agatur de pretio obvento ex alienatione Castrorum, aliorumque bonorum, quæ vendantur per Congregationem Baronum, disc. 6. num. 6.

PRINCIPIS

Gratia intelligitur sine præjudicio tertii, disc. 17. num. 17.

PROFESSIO

Emitti non dicitur per mulierem ingredientem in aliquod Conservatorium, disc. 17. sub num. 5.

Jesuitarum. *vid.* Jesuitæ.

Nulla an operetur, ut egressus è Religione recuperet bona, & jura renunciata, disc. 17. num. 4.

PROHIBITIO

Disponendi de bonis jurisdictionalibus in Statu Ecclesiastico, disc. 6. num. 4.
Et Constitutiones Apostolicæ super illorum prohibita alienatione, non distinguunt feudalia ab allodialibus, num. 9. ibid.

PROMISSIO

Facti alieni ad aliud non obligat, nisi ad diligentias, disc. 13. num. 11.
Nisi adesset clausula, *ita quod*, &c. ibid.

Vel nisi agatur de renunciatione, quæ per sponsum nomine sponsæ promittatur, disc. 13. sub num. 11.

Q

QUALITAS

Feudalis, quando inesse dicatur alicui Castro, disc. 6. num. 8.

R

REFUTATARIUS

Quando agnoscat in auctorem refutantem, ut ad ejus onera teneatur, disc. 8. num. 1. *vid.* Renunciatarius.

REGRESSUS

Ad jura, & bona renunciata, quando competat. *vid.* Renuncians.

RELIGIOSUS

Vid. Novitius, & Renunciatio ob ingressum in Religionem, Jesuitæ.

RENUNCIANS

An faciat numerum, & partem, & ad cujus favorem, disc. 3. sub num. 4. remiss.

Declaratio ipsius, quando sit attendenda, disc. 2. n. 10. disc. 10. num. 3.

Immissioni ad bona renunciata. *vid.* Immissio.

In successione tertii, an concurrat cum hæredibus renunciatarii, vel aliis ab eodem causam habentibus, disc. 3. num. 5.

Et an succedat ipsimet renunciatario in bonis, quæ ad Renunciantem alias spectarent, disc. 3. num. 7.

Et quid in bonis propriis renunciatarii ex n. 8. ibid. disc. 18. n. 3. disc. 1. num. 23.

Vid. Renunciatio quoad Comprehensionẽ.

Regredi non potest ad jura renunciata, disc. 1. n. 3.

De quatuor limitationibus remissivè n. 4. ibid. Et *vid.* infra *vers.* Ubi.

Quid ubi Religiosus egrediatur a Religione ob aliquam causam, puta Dignitatem &c. *vid.* Renunciatio ob ingressum in Religione *vers.* Rediens, & *vid.* Agnatio, Immissio.

Respectu successionis renunciatarii nihil dare dicitur, neque suum patrimonium diminuere, disc. 6. num. 35. & 36.

Renunciatarius tamen dicitur fieri locupletior ob cessationem oneris, & servitutis, disc. 6. num. 37.

Si præmoriatur renunciatario, hæredes renunciantis succedunt, non obstante renunciatione, disc. 15. sub num. 7.

Vid. Mater.

Ubi expresè sibi non consuluit de pacto reversivo, sola expressio contemplationis agnationis hunc effectum non operatur, disc. 6. num. 14.

Sed jura donata, vel renunciata transeunt ad hæredes renunciatarii licet extraneos, ibid.

Declara prout ex num. 15. ibid.

RENUNCIATARIUS.

An transmittat commodum successionis ad extraneos, disc. 3. num. 5. in fine, disc. 6. ex num. 4.

Dicitur fieri locupletior quoad successionem renunciantis ob cessationem oneris, & servitutis, disc. 6. num. 37.

Voluntas eius potius quam illa renunciantis est attendenda, disc. 2. num. 9. *Vid.* Refutatarius,

RENUNCIATIO IN GENERE

Ad quos effectus à puellis procurari soleat, disc. 1. num. 24. disc. 3. num. 7. in fine disc. 12. sub n. 4.

An prosit filiis, vel respectivè fratribus ex diverso matrimonio, dis. 3. num. 6.

Hæreditatis certæ personæ viventis. *vid.* Consensus Pactum.

Insinuationem an requirat, *vid.* Insinuatio solemnitas.

Intelligitur ab intestato, non autem ex testamento disc. 13. num. 2.

Declara pro ut num. 2. ibid.

Læsioni an subjaceat, disc. 5. num. 10. disc. 14. ex num. 3.

Nulla ubi sit an absque eo quod illa de medio fuerit sublata intentari possint actiones primævæ, disc. 14. num. 2.

Quando importare dicatur solam liberationem renunciantis ab onere, disc. 6. num. 16. & 20.

RENUNCIATIO QUOAD COMPREHENSIONEM.

Bona jurisdictionalia, an capiat, disc. 6. ex num. 6.

Quid de feudalibus, seu aliàs alienari prohibitis, disc. 6. n. 7. disc. 4. num. 11.

Et quid in illorum commoditate, disc. 4. ex num. 20.

Comprehendit portiones debitas vigore Statuti reintegrativi, disc. 9. num. 11.

Facta bonis paternis, & maternis, an & quando capiat fraterna ab ipsis parentibus obventa, disc. 9. per tot.

Fideicommissum an capiat, disc. 4. num. 5. disc. 5. num. 9. disc. 6. num. 11.

L. fœminæ C. de secundis nup. dispositionem an tollat, disc. 12. ex num. 2.

Non capit ea, quorum hæres extraneus renunciatarii sit incapax, disc. 4. n. 16. disc. 5, num. 4.

Sed restricta censetur ad renunciatarium, ejusque descendentes capaces, disc. 5. num. 4.

Et an id procedat in bonis fideicommissariis, vel solum in feudalibus, & emphyteuticis, disc. 5, num. 5. & 6.

Quid ubi processum sit per viam donationis, seu renunciationis translativæ, disc. 6. num. 14. & seq.

Renunciatarii successionem non comprehendit, disc. 3. ex num. 8.

Etiam quod mentio fieret de bonis fraternis, & renunciatarius esset frater, ubi adessent alii fratres, num. 11. ibid.

Et etiam quod dictum esset, ut renunciatio deberet esse realis, & realissima, n. 12. ibid.

Vid. Renuncians & fœmina.

Successiones obventas post professionem an capiat disc. 7. num. 9.

RENUNCIATIO EXTINCTIVA, VEL TRANSLATIVA QUANDO DICATUR.

Extinctiva, seu abstensiva qualis sit, disc. 1. num. 5. disc. 3. num. 4.

Et quid translativa, disc. 1. num. 6.

De modo cognoscendi unam, vel alteram speciem, disc. 1. num. 3. disc. 3. num 15. disc. 6. ex num. 12. disc. 7. ex n. 4. disc. 8. num. 4. & 6. disc. 10. num. 8. & 9. disc. 11. num. 16.

Vbi agatur de juribus delatis, translativa est verisimilis; si verò agatur de juribus quærendis, extinctiva solum cadit, disc. 3. num. 15. dis. 7. n. 7. disc. 6. n. 13.

Declara prout dis. 3 n. 15. disc. 6. num. 18. disc. 7, num. 7.

Quid si habeant originem de præterito, disc. 7. num. 8.

Potest eodem tempore esse extinctiva, & translativa, disc. 6. num. 13.

Terminus realitatis non convenit semper extinctivæ, nec personalis, translativæ, disc. 3. subn. 4.

Translativa prodest solum renunciatario ad cujus favo-

favorem est facta, non autem aliis, disc. 3. num. 4. disc. 7. ex num. 2.

Extinctiva verò prodest omnibus ibid.

RENUNCIATIO OB INGRESSUM IN RELIGIONEM.

Ad quos effectus à puellis procurari soleat, disc. 1. num. 24. disc. 3. n. 7. in fine, disc. 12. sub n. 4.

Monialis requirit licentiam Episcopi, vel Vicarii, disc. 11. num. 3.

An illam excludat, à successione renunciatarij, disc. 1. num. 23.

Et quid ubi omnes fœminæ sint moniales, quarum una renunciaverit, aliæ non, disc. 1. sub num. 26. & seqq.

Quid in concursu fœminæ nuptæ, & innuptæ, num. 28. ibid.

Vel ubi una sit monialis, alia verò existat in sæculo, num 27. ibid. & disc. 4.

An obstet intestatę successioni ejus, qui sit hæres renunciatarii, disc 11. n. 16.

Et an capiat successiones obventas post professionem, disc. 7. n. 9.

Vide Renunciatio quoad Comprehensionē

Novitius servare debet formam Sac. Conc. Trid. de qua *Vide* Conc. Trid.

Realis potiùs, quam personalis censeri debet, disc. 1. n. 10. disc. 3. num. 10. disc. 2. n 5. disc. 4. num. 14. disc. 12. num. 7.

Declara prout disc. 1. n. 11. disc. 3. sub n. 10. disc. 4. num. 15.

Rediens ad sæculum ob promotionem ad Episcopatum vel aliam dignitatem, seu causam, an recuperet bona, & jura renunciata, disc. 17. per tot.

Distingue plures casus, de quibus ex n. 4. ib.

Et diversas bonorum, & renunciationum species ex num. 16. ibid.

Affirmativa procederet, ubi egressus à Religione procederet à nullitate professionis, d. 17. n. 4.

Vel ubi novitius amplius profiteri nollet, num. 4. & 5. ibidem.

Nisi conventum esset, ut egressu non obstante, renunciatio effectum sortiri debeat, disc. 17. sub num. 5.

Quid de egressu à Religione Societatis Iesu, num. 6. & 7. ibidem.

Non resolvitur, ubi egressus esset ex eo, quod esset incorrigibilis, disc. 17. num. 8.

Quid ubi fieret transitus de una Religione ad aliam, num. 9. ibid.

Præsertim ubi fiat transitus de incapaci ad capacem, ibid.

Quid de egressu ob Episcopatum, vel aliam Dignitatem, disc. 17. num. 10. & 14. seq.

Et quid ubi id sequatur ex causa suppressionis Monasterii ex n. 12. ibid.

Et si professus in Religione suppressa, prius professus esset in altera Religione, quæ extet, num. 13. ibid.

RENUNCIATIO REALIS VEL PERSONALIS QUANDO DICATUR.

Realis quænam dicatur, disc. 1. n. 8. dis. 4. ex n. 14. disc. 6. ex n. 12. disc. 2. ex num. 4. disc. 11. n. 5.

Et quæ personalis, disc. 1. num. 9.

Quomodo una, vel altera species dignosci valeat, disc. 1. num. 10. disc. 8. num 4.

Vbi fiat occasione matrimonii carnalis censenda est personalis, secus occasione matrimonii spiritualis, disc. 1. num 10. disc. 2. num. 5. disc. 3. num. 10. disc. 4. num. 14. discur. 12. num. 7.

Declara prout disc. 1. num. 11. disc. 3. sub num. 10. disc. 4. num. 15.

Terminus *realis* an conveniat semper extinctivæ, & *personalis* translativæ, disc. 3. sub num. 4.

REPRÆSENTATIO

Matris renunciantis an obstet filiis ex propria persona venientibus.

Vide Mater.

ROTÆ

Romanæ decisio quid differat à discursu, dis. 6. n. 2

S

SOLEMNITAS

IN contractu ex causa dotis inito, an & quando requiratur, disc. 11. sub n. 8. & 9.

Insinuationis an requiratur in renunciationibus.

Vide Insinuatio.

Statutaria an requiratur in renunciationibus, disc. 13. n. 4 10. 13. & seq.

Et quid ubi agatur de renunciatione juris quærendi, num. 17. ibidem.

Et de renunciatione ob conservationem agnationis, disc. 13. num. 16.

SPES

Futuræ successionis an cedi, vel donari possit.

Vide Donatio, & *vide* pactum. Successio.

STATUTUM

Bergom. exclusivū fœminarū enunciatur, di. 18. n. 2.

Exclusivum fœminarum deservit pro adminiculo contemplatæ agnationis, disc. 10. num. 10.

Extra territorium attenditur pro voluntate morientis, disc. 18. num. 6.

Moriens an censeatur se conformare cum illo domicilii, vel originis, disc. 18. n. 6.

Vrbis requirens insinuationem quid differat ab ea, quæ requiritur de jure communi, disc. 6. n. 23.

SUCCESSIO

De futuro, seu illius spes potest vendi, & donari, disc. 3. num. 15. disc. 4. n. 17. disc. 6. n. 18. & 34.

Vbi præsertim agatur de jure de futuro, & sperato originem trahente à causa certa de præterito, disc. 7. n. 8.

Quomodo incertitudo regulari debeat, disc. 6. sub num. 34.

Declarā tamen principalem conclusionem prout disc. 6 num. 19.

Quid ubi agatur de hæreditate, vel successione personæ certæ absque consensu eiusdem, disc. 4. n. 11. disc. 7. sub n. 7.

Vid. Consensus, & pactum.

An requiratur insinuatio, d. 6. sub n. 34. & 35.

Vid. Insinuatio.

Et an intrēt termini læsionis, d. 6. sub n. 34

Quænam comprehendatur sub renunciationibus.

Vid. Renunciatio quoad Comprehensionem. *Vide* Renuncians, & Fœmina.

T

TESTAMENTUM

MOrientis ab intestato dicitur lex communis, seu municipalis, disc. 18. num 4.

Religiosus post professionem, an illud revocare possit, disc. 10. num. 3.

TRANSACTIO

An & quando sit prius tollenda de medio, ut priora jura exerceri valeant, disc. 14. num 2.

TRANSITUS

De una ad alteram Religionem, an operetur ut bona, & jura renunciata recuperentur, disc. 17. num. 9.

Vide Renunciatio ob ingressum in Religionem.

Vers Rediens.

TRANSMISSIO

Commodi successionis ad extraneos, an fiat per renunciantem, disc. 3 num. 5 in fine.

Vid. Renunciatio quoad Comprehensionem.

V

VICARIUS. *Vide* Episcopus.

VOLUNTAS

RENunciatarij potius, quàm renunciantis est attendenda, disc. 2. num. 9.

FINIS.

C. De LUCA
De
Testamentis
et cat.
GVI
9

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

C. De LUCA
De
Testamentis
et cat.
GVI
9

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

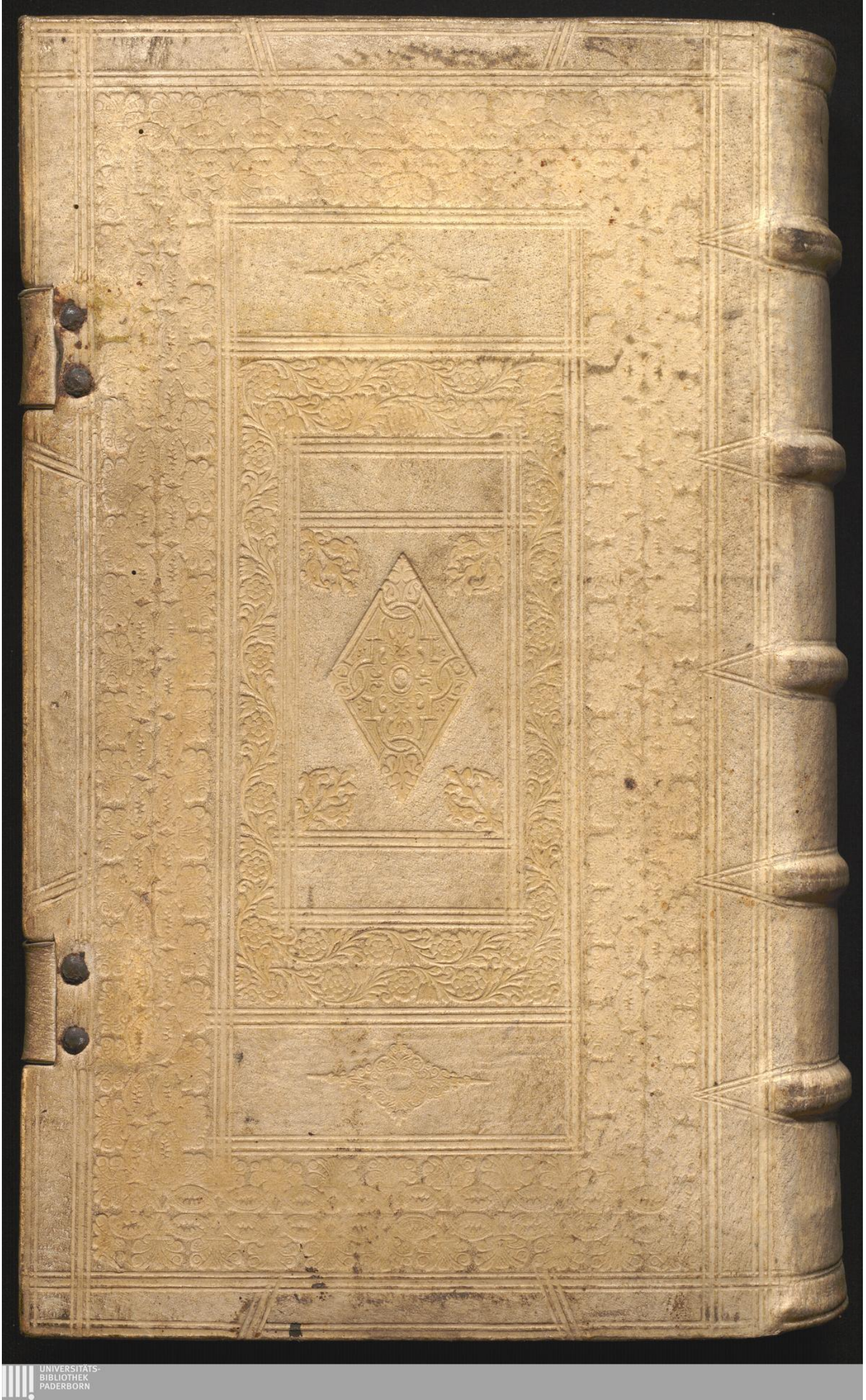

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

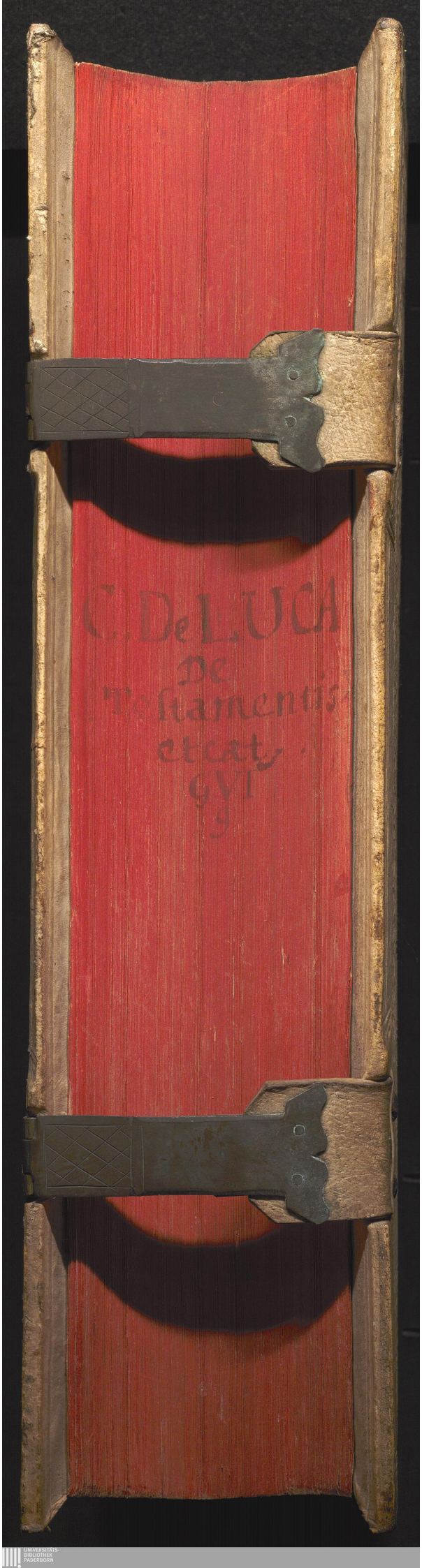
C. De LUCA
De
Testamentis
et cat.
VI